

Sametingets plenum

Møtebok 02/2013

Ávjuvárgæidnu 50, N-9730 Kárašjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Tid: 3. - 7.06. 2013

Sted: Karasjok

Saksliste

Saksnr.	Sakstittel
015/13	Konstituering
016/13	Kunngjøring av nye saker
017/13	Sametingsrådets beretning
018/13	Spørsmål til Sametingsrådet
019/13	Sametingsrådets redegjørelse om Sametingets arbeid med reindriftssaker
020/13	Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevernet
021/13	Sametingets museumspolitiske redegjørelse 2013
022/13	Sametingets reviderte budsjett 2013
023/13	Sametingsmelding om samisk kunst og kultur
024/13	Møteplan for Sametingets komité- og plenumsmøter 2014
025/13	Sametingets kontrollutvalg - beretning 2012
026/13	Særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde - revidering
027/13	Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger
028/13	Sametingets forretningsorden – revidering
029/13	Kjøreregler for fagkomiteene – revidering
030/13	Valg av nytt medlem til Plenumsledelsen og Kontrollutvalget

Møtesekvenser

Tid		Sak	Side
03.06.2013	kl 1406 - 1415	015/13	4
03.06.2013	kl 1415 - 1417	016/13	6
03.06.2013	kl 1417 - 1630	017/13	18
04.06.2013	kl 0830 - 0959	018/13	84
04.06.2013	kl 1035 - 1050	019/13	87
04.06.2013	kl 1050 - 1106	020/13	98
04.06.2013	kl 1106 - 1126	021/13	125
04.06.2013	kl 1402 - 1625	022/13	146
04.06.2013	kl 1625 - 1735	023/13	173
04.06.2013	kl 1735 - 1750	024/13	238
06.06.2013	kl 0830 - 0943	025/13	241
06.06.2013	kl 0943 - 0958	026/13	251
06.06.2013	kl 1033 - 1452	027/13	257
06.06.2013	kl 1452 - 1550	028/13	289
06.06.2013	kl 1550 - 1700	029/13	294
06.06.2013 (fortsette)	kl 1700 - 1758	019/13	87
07.06.2013 (fortsette)	kl 0833 - 1040	016/13	6
07.06.2013	kl 1040 - 1043	030/13	307
07.06.2013 (fortsette)	kl 1043 - 1126	020/13	98
07.06.2013 (fortsette)	kl 1026 - 1158	021/13	125

Åšši/Sak SP | **015/13**

Konstituering

Saken påbegynt 03.06.2013 kl 14.06

Representanter

Følgende representanter var til stede ved konstitueringen:

1.	Mariann Wollmann Magga	21.	Ingrid Sandberg
2.	Gunn-Britt Retter	22.	Geir Tommy Pedersen
3.	Knut Inge Store	23.	Raimo Valle (<i>motte for Willy Ørnebakk</i>)
4.	Trond Are Anti	24.	Randi A. Skum
5.	Ragnhild M. Aslaksen	25.	<i>Ingen vara for Margit Eli Anti Oskal 03.06.13</i>
6.	Hans J. Eriksen	26.	Aud Marthinsen
7.	Laila Susanne Vars	27.	Rolf Johansen
8.	Aili Keskitalo	28.	Ann-Mari Thomassen
9.	Ronny Wilhelmsen	29.	Inga-Lill Sundset
10.	Per Andersen Bæhr	30.	Miriam Paulsen
11.	Olaf Eliassen	31.	Åge Nordkild
12.	Mathis Nilsen Eira	32.	Geir Johnsen
13.	Anne Helene Moeng Saari	33.	Jarle Jonassen
14.	Anders Somby jr	34.	John Kappfjell (<i>motte for Sten Erling Jønsson</i>)
15.	Anne-Marit Eira	35.	Ida Marie Bransfjell
16.	Hilde Anita Nyvoll	36.	Jørn Are Gaski
17.	Arthur Johan Tørfoss	37.	Kirsti Guvsám
18.	Toril Bakken Kåven	38.	Marie Therese N. Aslaksen
19.	Silje Karine Muotka	39.	Heidi P. Greiner Haaker
20.	Inger Jørstad		

Innvilgende permisjoner

Permisjon hele plenumsmøtet

Representant nr. 23. Willy Ørnebakk

Representant nr. 34 Sten Erling Jønsson

Permisjoner for deler av plenumsmøtet

Vararepresentant Raimo Valle 03.06.13

Representant nr. 25 Margit Eli Anti Oskal 03.06.13

Representant nr. 32 Geir Johnsen 04.06.13

Representant nr. 4 Trond Are Anti, 06.06. fra kl. 14.30 - 07.06.13

Representant nr. 21 Ingrid Sandberg 06.06. fra kl. 12.00 - 07.06.13

Representant nr. 5 Ragnhild Melleby Aslaksen 07.06.13

Representant nr. 18 Toril Bakken Kåven 03. - 04.06. og 07.06.13

Representant nr. 22 Geir Tommy Pedersen 07.06.13 fra kl. 10.00

Vararepresentanter

Vararepresentant Raimo Valle møtte for representant nr. 23 Willy Ørnebakk

Vararepresentant John Kappfjell møtte for representant nr. 34 Sten Erling Jønsson

Vararepresentant Tore Forsberg møtte for representant nr. 21 Ingrid Sandberg 06.06.13. fra kl. 14.00 - 07.06.13

I Dokumenter

Møteinnkalling av 08.05.13 med forslag til saksliste og program.

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens innstilling

Møteinnkalling av 08.05.13 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes

Jørn Are Gaski, Arbeiderpartiet er valgt som ny parlamentarisk leder for AP og søker derfor om fritak fra plenumsledelsen og kontrollutvalget. Jørn Are Gaski foreslo Knut Inge Store som settemedlem i plenumsledelsen på dette plenumsmøtet. Jørn Are Gaskis forslag ble godtatt.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede.

- Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jarle Jonassen - Saksordfører	
	Randi Skum (forr.orden)	
	MiriamPaulsen (forr.orden)	
	Aili Keskitalo (forr.orden)	
	Jørn Are Gaski (forr.orden)	
2	Jørn Are Gaski	
	Jarle Jonassen - Saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Møteinnkalling av 08.05.13 med forslag til saksliste, program og taletid godkjennes

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.06.13 kl. 14.15.

Åšši/Sak SP 016/13

Kunngjøring av nye saker

Arkiv	Arkivsaksnr.
SF-	13/2188

Saken påbegynt den 03.06.2013 kl 14.15

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	24.05.12	Representant Raimo Valle, APs sametingsgruppe	Samisk region
2	24.05.12	Representant Trond Are Anti, NSR/SfPs sametingsgruppe	Sametinget tilrår å gjeninnføre 5-km grensen for innlandsfiske i Finnmark
3	24.05.12	Representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe	Sametinget må iverksette tiltak for å sikre fiskemottak
4	24.05.12	Representant Ann-Mari Thomassen, NSRs sametingsgruppe	Sametinget tilrår ikke seismikkskyting og oljeutvinning i Lofoten, Vesterålen og Senja
5	24.05.12	Representantene Ronny Wilhelmsen og Geir Johnsen, APs sametingsgruppe	Styrking av utdanningstilbudet for sjøsamene
6	24.05.12	Representant Anne Helene Moeng Saari, APs sametingsgruppe	Opprettelse av "Samisk råd for mennesker med funksjonsnedsettelse
7	24.05.12	Representant Sten Jønsson, APs sametingsgruppe	Fjernundervisning
8	24.05.12	Representant Laila Susanne Vars, ARJAs sametingsgruppe	Retts hjelpskontoret i Indre Finnmark

II Forslag

Forslag 1, representant Raimo Valle, APs sametingsgruppe

Samisk region

Sametinget ser behovet for å styrke den geografiske dimensjonen i samepolitikken. På ulike samfunnsområder ser vi at administrative inndelinger og omorganiseringer, samt opprettelse og nedleggelse av offentlige velferdstilbud, får betydning for tjenestetilbudet til den samiske befolkningen. Den samiske dimensjon ligger ofte ikke til grunn for slike endringer, de har utgangspunkt i andre behov i samfunnet. Sametinget mangler, med unntak for egne eksisterende ordninger, en helhetlig geografisk tilnærming til fullverdig tjenestetilbud for den samiske befolkningen. Det er behov for å utvikle regioner hvor samisk språk, kultur og næringer står i en særlig sterk stilling.

Tiden er inne for å utrede grunnlaget for en samisk region, hvor utgangspunktet særlig er å se offentlige velferdstilbud i en helhetlig sammenheng og ikke sektor for sektor.

Det er mulig å tenke en eller flere regioner. Samiske regioner kan tenkes internt i Norge, innenfor et fylke eller på tvers av fylkesgrenser og/eller landegrenser. Et første skritt vil være å utrede forutsetningene for en samisk region i Norge.

En rekke prosesser aktualiserer forslaget om å se nærmere på den geografiske dimensjon i samepolitikken:

- Debatten om kommunestruktur
- Debatten om organisering av helsevesenet
- Ny programperiode for Interreg Sápmi
- Arbeidet med Nordisk samekonvensjon
- EUs arbeid med politikk for nordområdene
- Mulighetene for interkommunalt samarbeid med samisk utgangspunkt

Sametinget ber Sametingsrådet følge opp saken, jf også forslag knyttet til sak 22/13 Sametingets reviderte budsjett 2013.

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Sametinget er kjent med de utfordringer som samer står overfor med hensyn til et fullverdig tjenestetilbud. Sametinget jobber kontinuerlig for å sikre ulike tjenestetilbud til alle samer, uavhengig av bosted. Sametingets arbeider med å ha et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Sametinget viser til regionalpolitisk redegjørelse, som ble framlagt Sametingets plenum i juni 2012. I redegjørelsen ble det drøftet strategier for å møte utfordringene som blant annet endrede demografiske forhold, befolkningsnedgang i tradisjonelle samiske områder, sentralisering og endret næringsstruktur medfører for samiske samfunn. Her ble ikke samiske regioner spesielt vurdert.

Det er kommunene og fylkeskommunene som legger til rette for distrikts- og regionalpolitikken, og Sametinget ønsker å delta i dette arbeidet. Sametinget planlegger å evaluere og fornye samarbeidsavtalene med fylkeskommunene, for å imøtekomme særlige utfordringer i hver enkelt fylkeskommune. Ny samarbeidsavtale med Finnmark fylkeskommune ble undertegnet i februar 2013, og det antas at handlingsplanen for 2013 vil være ferdig ganske snart. Etterpå vil arbeidet med Troms fylkeskommune igangsettes. Sametinget har også formalisert samarbeidet med kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk om bruk av tospråklighetsmidler. Samarbeidsavtalene forplikter kommunene i større grad til aktivt å styrke og bevare samisk språk.

Sametingsrådet ser nytten og behovet for å styrke den geografiske dimensjonen i samepolitikken, og på tvers av lande-, fylkes- og kommunegrenser, og vil følge dette opp både gjennom eksisterende prosesser, men også få til en særskilt vurdering/utredning om dette. Sametingsrådet vil i denne oppfølgingen også ta med finansiering av infrastruktur i områder med spredt bosetting som en del av utredningen.

Forslag 2, representant Trond Are Anti, NSR/SfPs sametingsgruppe

Sametinget tilrår å gjeninnføre 5-km grensen for innlandsfiske i Finnmark

5km-grensen var en forvaltningsmodell som regulerte innlandsfiske i Finnmark. Utlendinger fikk ikke lov å fiske i fjellvann og innsjøer lenger enn 5 kilometers avstand fra offentlig veg, etter såkalte ikke-anadrome fiskearter som eksempelvis røye og fjellvannsrørret.

5km-sonen ble opphevet da Stortinget vedtok Finnmarksloven i 2005. Opphevingen av 5-km-regelen i 2005 har medført til dramatisk økning i antall utlendinger som fisker i Finnmarks fjellvann og innsjøer. Sametinget er bekymret for utviklingen og er redd for at vann og elver blir ødelagt. Sametinget viser blant annet til en episode der tre finlendere ble anmeldt for å ha brukt levende agn, i forbindelse med innlandsfiske i Sør-Varanger i Finnmark. Dette er strengt forbudt.

Sametinget ser nå er at det er flere og flere utlendinger som bruker muligheten til å fiske i innsjøer og fjellvann i Finnmark. Dermed har disse ofte fortrenget lokalbefolkningen bort fra sine tradisjonelle områder.

I Finnmarkslovens formålsparagraf står det: "Lovens formål er å legge til rette for at grunn og naturressurser i Finnmark fylke forvaltes på en balansert og økologisk bærekraftig måte til beste for

innbyggerne i fylket og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv". Opphevingen av 5-km sonen ivaretar ikke de samiske interesser.

Med utgangspunkt i folkerettslige sidene av saken, ILO-konvensjon nr. 169 (Urfolkskonvensjonen som er ratifisert av Norge) som vedrører samenes rett til naturressurser, så ser Sametinget muligheten til å begrense/forby utledningers mulighet til innlandsfiske i Finnmark.

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Sametingsrådet vil ta dette opp på det neste kontaktmøtet mellom FeFo, Finnmark fylkeskommune og Sametinget. Møtet er foreløpig berammet til uke 36. Sametingsrådet vil ta det opp med sikte på å få en vurdering av hvordan 5 km grensen kan gjeninnføres.

Merknad, Arbeiderpartiet v/ representantene Mariann W. Magga, Knut Store og Ragnhild M. Aslaksen

Sametinget tilrår å gjeninnføre 5-km grensen for innlandsfiske i Finnmark. Sametinget ber Sametingsrådet komme i dialog med Finnmarkseiendommen (FeFo) om å vurdere gjeninnføring av begrensninger for andre enn lokalbefolkningen i Finnmark sin rett til å drive innlandsfiske. For fiske for andre enn lokalbefolkninga, bør det vurderes ulike ordninger og resultatene av slike ordninger bør i størst mulig grad øke den lokale verdiskapningen for lokalt næringsliv.

Forslag 3, representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe

Sametinget må iverksette tiltak for å sikre fiskemottak

Fiskemottak er en grunnstein i fiskerisamfunnene. Den senere tiden har lave fiskepriser ført til stengte mottak, og i Loppa er det nå varslet at fiskemottaket i Bergsfjord og Øksfjord skal legges ned. Dette er en alvorlig utfordring for spesielt båter under 30 fot i Loppa, og vil kunne påvirke bosetningen og rekrutteringen til fiskeriene i området dramatisk.

Det er behov for at Sametinget nå gjennomgår mottaksstrukturen med vekt på de mindre fiskeriavhengige samfunnene. Mottakene må videreutvikles for å kunne drive med flere former for foredling av fiskeprodukter lokalt for å sikre enda et bein å stå på ved konjunktursvingninger i næringen.

Det er avgjørende at Sametinget i dialog med de kommunene det gjelder, samt øvrige myndigheter som for eksempel Innovasjon Norge at mindre fiskemottak blir prioriterte med tanke på videreutvikling og sikring av en mottaksstruktur for mindre fiskeriavhengige samfunn.

Sametinget må gjennomgå virkemiddelordningene for å kunne bidra til å stabilisere mottaksstrukturen og å sikre nødvendig utvikling for fiskemottakene i denne sammenhengen.

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Sametinget er enig i at fiskemottak og landanlegg i små fiskeriavhengige lokalsamfunn er hjørnesteinsbedrifter for å kunne drive fiske i nære fjord- og kystfarvann. Minde båter har er avhengig av lokale leveranser for stabil og forsvarsmessig drift.

Utviklingen av råstoffleveranser er mindre positiv nå i 2013 enn tidligere med midlertidig nedstengte lokale mottak. Utviklingen skyldes lave priser, sterk kronekurs og betydelige økonomiske problemer internasjonalt i viktige sjømatmarkeder. Særlig er det svekkelser i eksportmarkedet for hvitfisk.

Sametinget har gode virkemiddelordninger for både flåten og landanlegg for både å bevare og utvikle marine næringer. I 2012 hadde Sametinget stor pågang og et betydelig overforbruk av virkemidler både på sjø- og landsiden. Sametingets virkemidler synes å være godt innrettet mot utvikling av næringen i sjøsamiske samfunn. I tillegg er Sametinget i god dialog med fiskerimyndighetene både lokalt, regionalt og nasjonalt for å få til best mulig tilrettelegging av fiskeriaktiviteten i kyst- og fjordområdene. Gjennom konsultasjonsavtalen gjennomføres det møter med Fiskeri- og kystdepartementet om utfordringene i næringen som rettigheter og årlige reguleringer. Den nye samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge legger

opp til tettere samarbeid som skal sikre mål om lønnsomhet og sysselsetting i fiskerinæringen gjennom bedre tilrettelagt og samordnet virkemiddelbruk.

Sametinget deltar også, sammen med aktører i næringen, i Fondet for lokale mottaksstasjoner for å sikre drift, vedlikehold og utbedring av de mindre mottaksanleggene i Troms og Finnmark. De små anleggene driver marginalt og bidrag gjennom fondet er med på å opprettholde den daglige driften på anleggene.

Merknad, NSRs sametingsgruppe v/ representant Rolf Johansen

Sametinget må gjøre tiltak for å sikre fiskemottak.

Små og fiskeriavhengige lokalsamfunn er særlig avhengige av en stabil leverings situasjon for de mindre båtene. Ulike forhold har virket til at det fra flere hold kommer påstander om irregulær levering og ressursbeskatning.

Det hevdes at fiskere må levere uten å få fullt oppgjør. Levert fisk veies ikke inn og registreres, og stor fisk nedklassifiseres til lavere prisgruppe. Resultatet er redusert driftsgrunnlag for småbåtflåten og det motsatte for mottak som står for slik praksis.

Slik irregulær virksomhet vil bidra til mangelfull kontroll med ressursuttaket, gir en uholdbar forvaltningssituasjon og usunne økonomiske forhold.

Sametinget bes engasjere seg i disse problemstillingene for å avklare om påstandene er riktige. Dersom det viser seg at de medfører riktighet, må man bidra til at det iverksettes tiltak som forhindrer at slike tilstander kan vare ved.

Forslag 4, representant Ann-Mari Thomassen, NSRs sametingsgruppe

Sametinget tilrår ikke seismikkskyting og oljeutvinning i Lofoten, Vesterålen og Senja

I en verden der natur stadig går tapt, består Lofoten, Vesterålen og Senja av et rikt naturmangfold som fortsatt har sine beste dager i vente, hvis vi griper mulighetene i en oljefri fremtid.

Matfatet og naturskattene som kysten vår har bestått av i århundrer, blir stadig viktigere. Vi har rike fiskerieressurser til en økende verdensbefolkning som trenger mat. Det spises 35 millioner norske fiskemåltider hver dag.

Sokkelen i Vesterålen er for smal til at det er plass til både oljeindustri og fiskeri. Her må samfunnet velge mellom et fornybart matfat eller forurensende oljefat.

Havområdet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja er unikt, verdifullt og viktig å ta vare på. Her gyter den siste store torskebestanden i verden. Kombinasjonen næringsrikt atlantehavsvann og smal kontinentalsokkel gjør havområdene her spesielt rike på naturverdier, og derfor også spesielt sårbare for forurensning. Ei oljelykke kan få dramatiske konsekvenser.

Verden står overfor dramatiske klimaendringer. Oljeindustrien er Norges største klimaforurensere og har, siden 1990, nesten doblet sine klimagassutslipp. Økt oljeutvinning og bruk av fossil energi skaper negative klimaforandringer. Forurensning rammer de fattigste over hele

kloden, og spesielt rammes urfolk i arktiske områder hardt, blant annet ved forverring av tilgjengeligheten til arter som er viktige i utøvelsen av tradisjonelle næringer. I Lofoten, Vesterålen og Senja har fiskeriene alltid vært, og er en betydningsfull tradisjonell næring som er viktig å opprettholde for fremtiden, for den lokale samiske og kystnære befolkningen.

Seismikkskyting i alle faser i oljeutvinninga og vil fortrenge fiskerinæringen i regionen. Det skytes seismikk både når det letes og når det utvinnes olje. I følge Havforskningsinstituttet går fangsten ned mellom 50 og 80 prosent, i en radius på 33 km fra området hvor det skytes seismikk.

Norges fiskarlag er imot oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja. De etablerte havbruksnæringene har skapt grunnlaget for bosetting og arbeidsplasser i regionen. Oljeindustrien kan ikke sameksistere med to av bærebjelkene i regionen: Fiskeri og reiseliv. Hvis ikke Norge et av verdens rikeste land har råd til å la noe av oljen vi har funnet ligge igjen, hvem skal da gjøre det?

Sametinget vektlegger at hensynet til fremtidige generasjoner, verdens klima og verdens matfat står på spill. Sametinget tilrår ikke åpning for oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja, heller ikke tilrår det at det åpnes for konsekvensutredning for oljeboring.

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Sametingsrådet er opptatt av bevaring av naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå i et langsiktig perspektiv. I Sametingets budsjett er dette fremhevet ved at hovedmålet for forvaltning av arealer og miljø er levedyktige samiske lokalsamfunn på grunnlag av bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Sametingsrådet har som grunnprinsipp at utvinning av naturressurser ikke skal bidra til å fortrenge samiske næringsvirksomhet, det være seg reindrift, fiske eller annen utmarksnæring. Samtidig har vi en klar målsetning om at all utnyttelse av ressurser i tradisjonelle samiske områder skal bidra til å styrke samisk kultur, samfunnsnivå og samiske næringer.

Sametingsrådet har deltatt aktivt i planprosessene i forbindelse med petroleumsetableringer i samiske området. Her kan nevnes Goliat, Skrugard, Havis og Barentshavet sør/øst. I disse sakene har hovedfokuset vært å få på plass konsekvensvurderinger av virkninger petroleumsutvinning vil kunne få for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsnivå. Sametingsrådet har satt fram krav om utredning av bl.a. følgende temaer:

- Ringvirkninger for samisk kultur og samfunn, herunder bosetting, sysselsetting, kompetanse, kapasitet, kulturutøvelse, identitetsutvikling mv.
- Vurderinger av tiltak, også av kompenserende karakter, som kan virke til fordel og som kan gi positive ringvirkninger for samisk kultur og samfunnsnivå.
- Virkninger for samisk reindrift.
- Virkninger for tradisjonell samisk utmarksbruk og næringer, herunder samisk fiskeri.
- Kartlegging av samiske kulturminner.

Sametingsrådet har vært opptatt av at sårbarhetsanalyser og tradisjonell kunnskap, samt praksis knyttet til bruken av områdene, må inngå som sentrale deler av vurderingsgrunnet.

Sametingsrådet mener at disse temaene vil være aktuelle å følge opp også når planprosessene for oljeutvinning i Lofoten, Vesterålen og Senja kommer i gang. Videre mener vi at samiske interesser og samiske rettighetshavere vil være best tjent med at Sametinget aktivt deltar i planprosessene gjennom høringsuttalelser og konsultasjoner med besluttsmyndigheter, og ikke ved å proklamere motstand før sentrale myndigheter har tatt en endelig beslutning om å iverksette planarbeidet. Ved å få til gode prosesser kan Sametinget skape rom for forhandlinger, som igjen kan danne grunnlag for ordninger som bidrar til at en eventuell utvinning av oljeressursene kommer samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå til gode, og samtidig gir muligheter for å fremme krav om avbøtende tiltak og å sette vilkår som hindrer at samiske næringer fortrenkes. Fiskeri er en meget viktig næring for opprettholdelse av levedyktige samiske lokalsamfunn.

Merknad, NSRs sametingsgruppe v/ representant Ann-Mari Thomassen

NSR mener det er oppsiktsvekkende at sametingsrådet ved Arbeiderpartiet, Arja og ASG støtter en konsekvensutredning om oljeutvinning i Lofoten, Vesterålen og Senja

NSRs sametingsgruppe har i perioden hatt fokus på at Lofoten, Vesterålen og Senja består av et rikt naturmangfold som er viktig å verne om for fremtiden. NSR har både i 2010 og i 2013 foreslått at Sametinget vedtar en prinsipputtalelse om at Sametinget ikke tilrår seismikkskyting og oljeutvinning i Lofoten, Vesterålen og Senja.

Havområdene utenfor LoVeSe har unike verdier, med kaldtvannskorallrev, flokker av spekkhoggere, store sjøfuglkolonier og verdens største gjenværende torskebestand som gyter i området.

Flere miljøfaglige etater advarer mot oljeboring utenfor Lofoten og Vesterålen: Klima- og forurensningsdirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning og Havforskningsinstituttet.

I tillegg er det flere næringsorganisasjoner som går i mot oljeboring i LoVeSe: Norges fiskarlag, Norsk kystfiskarlag, Fiskebåtrederens Forbund, Fiskekjøpernes forening og LO Vesterålen.

I oppfølgingsvaret fra sametingsrådet pr 7. juni 2013 vektlegger sametingsrådet at hovedfokuset vil være å få på plass konsekvensutredninger i forhold til petroleumsutvinning og ser for seg å delta i planprosesser når dette igangsettes.

NSRs sametingsgruppe mener at det er oppsiktsvekkende at på tross av bred motstand og klare faglige råd som advarer mot oljeboring, støtter sametingsrådet at det åpnes opp for konsekvensutredning, jmf landsmøtevedtak i Arbeiderpartiet i 2013.

Alle faglige instanser har konkludert med at utvinning i dette området ikke er tilrådelig.

Skal da ikke et sametingsråd som skal ivareta samiske interesser lytte til disse instansene ?

Forslag 5, representantene Ronny Wilhelmsen og Geir Johnsen, APs sametingsgruppe

Styrking av utdanningstilbudet for sjøsamene.

I kyst og fjordområdene er det mange som ønsker å beherske samisk, noen har samisk som hjemmespråk eller ønsker å bruke samisk mere i dagliglivet. Fler og fler blant kyst og fjordbefolkningen blir også bevisst sin samiske identitet, med andre ord blir det samiske miljøet større og mer omfattende dag for dag. Samfunnene i kyst og fjordstrøkene har behov for både samiskspråklig og samisk kulturkompetanse innen flere yrker. Videregående skole i kyst og fjordstrøkene må kunne gi et tilbud til ungdom med samisk bakgrunn og andre som ønsker å lære samisk, og de som vil finne og styrke egen identitet og kultur. Ved å tilføre noen videregående skoler i lag med Universiteter og høyskoler utdanningsløp og kompetanse på disse områdene vil utdanningen løfte det samiske samfunnet i kyst og fjordstrøkene ytterligere. Med å satse på dette vil det naturlig bli lettere å forske på samisk tematikk, bygge sterke fagmiljø og få samiske studenter til skolene.

Sametinget ønsker derfor at staten etablerer og finansierer et prøveprosjekt ved videregående skoler i kyst og fjordstrøkene. I første omgang innen Studiespesialisering-helhetlig løp, hvor undervisningen foregår i og på samisk og følger de samiske læreplanene. Dette bør gjøres for å kunne gi et attraktivt tilbud for ungdom i sjøsamiske områder, nettopp for å styrke samisk identitet og kultur.

Flere samfunn er i en positiv utvikling hvor forståelsen og interessen for det samiske er økende, spesielt i Alta og Tromsø, derfor er det nødvendig med kompetanse innen samisk språk, identitet og kulturforståelse.

Prosjektet bør etableres i nærheten av samisk kjerneområde med et sterkt fagmiljø, på en eller to videregående skoler og med et tilstrekkelig elevgrunnlag for å kunne lykkes.

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Sametingsrådet mener at satsning og styrking av utdanningstilbud til sjøsamere er et viktig arbeid som må følges opp slik at sjøsamisk identitet og kultur brukes, styrkes og videreutvikles blant kyst og fjordbefolkningen i kyst og fjordområder. Rådet mener det er et godt forslag og mener det bør være mulig å igangsette et prosjekt med mål om å styrke den sjøsamiske kulturen og identiteten i et utvalgt skolemiljø. Det er fylkeskommunen som eier de videregående skolene og fylkeskommunen skal planlegge og bygge ut det videregående opplæringstilbudet under hensyn til blant annet nasjonale mål, ønskene til søkerne og det behovet samfunnet har for videregående opplæring i alle utdanningsretninger og for ulike aldersgrupper, jf. opplæringsloven § 13-3 femte ledd.

I opplæringsloven § 6-3 andre ledd heter det: Departementet kan gi forskrifter om at visse skoler skal tilby opplæring i eller på samisk eller i særskilte samiske fag i den videregående opplæringa innenfor visse kurs eller for visse grupper. Fylkeskommunen kan også ellers tilby slik opplæring.

Det betyr at det ikke finnes noen lovmessige hindringer for at et prosjekt som AP her foreslår kan realiseres. De største utfordringene vil sannsynligvis være finansiering og mangelen på samisk språklige undervisningspersonell.

Rådet har bedt Sametingets representant i referansegruppen for Ny Giv, presentere dette forslaget på neste møte som er i juni. Sametingsrådet vil videre vurdere hvordan rådet gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene kan bidra til at det etableres et videregående opplæringstilbud i og på samisk og i

samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk. Sametingsrådet vil gjennom dialog med aktuelle fagmiljøer se på hvilke muligheter det er for å igangsette et slikt pilotprosjekt.

Forslag 6, representant Anne Helene Moeng Saari, APs sametingsgruppe

Opprettelse av "Samisk råd for mennesker med funksjonsnedsettelse"

Ekstra utfordringer som samisk

Samisk kulturforståelse i helsevesen og generelt i hjelpeapparatet i samfunnet er liten, og er en ekstra hemsko for folk som allerede har en funksjonsnedsettelse og hanskes med.

- Det er mye uvitenhet om det samiske generelt i samfunnet; må ha mer info om samisk kultur og språk i alle grunnutdanningene. (Både innenfor helse, pedagogikk, barnevern, sosionom (NAV), medisin, tannlegemedisin, markedsføring, ledelse osv.)
- Det må opplæres i hvordan møte mennesker med samisk bakgrunn med respekt og forståelse. Kulturelle koder må forstås for å kunne gi best mulig hjelp.
- Å få likeverdig tilbud i både samisk og norsk; i barnehage, skole, SFO, PPT, helsevesen, NAV, kommune osv.
- Å ha likeverdige kommunale tilbud som eks. tilrettelagt tilgang til butikker, offentlige tjenestebygg osv.
- I stortingsmeldinger eller lignende der det står: "Alle har krav på å få....", men der er sjelden mennesker med funksjonsnedsettelse tatt med i begrepet "alle".

Når de i tillegg har samisk bakgrunn har de doble utfordringer med å bli hørt, og få de rettigheter de har krav på.

Derfor oppfordrer Arbeiderpartiets Sametingsgruppe Sametingsrådet å opprette et "Samisk råd for mennesker med funksjonsnedsettelse" snarest, slik at denne samfunnsgruppen også blir hørt og rettighetene deres sikret - både i forhold til de samiske rettighetene og rettighetene i forhold til funksjonsnedsettelsen.

Tanken er at mennesker med funksjonsnedsettelse og pårørende med samisk bakgrunn skal sitte i rådet. Rådet skal kunne rådføres ang kommunale saker, saker på Sametinget og i forhold til statlige høringsuttalelser o.l. som angår folk med funksjonsnedsettelse, samt være et rådgivende organ for mennesker med funksjonsnedsettelse i forhold til deres private kamp mot systemet.

Rådet vil være med på å:

- bryte ned fordommer
- ivareta både det samiske aspektet og selve funksjonshemmingen
- jobbe frem skreddersydde opplegg
- kvalitetssikre tilbudene de har krav på

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Kunnskap om levekår og helse hos mennesker med ulike typer funksjonsnedsettelse er generelt mangelfull. Dokumentert kunnskap om levekår, livssituasjon og helse hos samer med funksjonshemmede finnes ikke. På bakgrunn av dette har Barne-, ungdom- og familiedirektoratet (Bufdir) satt i gang et forprosjekt som skal drives av Nordisk velferdssenter. Prosjektet ønsker å utvikle kunnskap som kan gi bedre forståelse av livssituasjonen til mennesker med funksjonsnedsettelse som har samisk bakgrunn. De har i sin undersøkelse om levekår for mennesker med utviklingshemming avdekket at det er lite kunnskap om mennesker med funksjonsnedsettelse generelt, og hos mennesker med samisk bakgrunn spesielt. Sametinget har bistått Bufdir i dette prosjektet, ved å knytte kontakt mellom direktoratet og samiske

fagfolk og samer med funksjonsnedsettelse og deres pårørende. Sametinget vil følge dette arbeidet videre.

Sametingsrådet ser det ikke som naturlig å opprette et eget samisk råd for mennesker med funksjonsnedsettelse i Sametingets regi.

Sametingsrådet viser til frivillige organisasjoner som Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) og andre relevante interessenter som synliggjør funksjonshemmedes rettigheter. Funksjonshemmedes organisasjoner mottar driftstilskudd som forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Organisasjonene har som formål å styrke deres mulighet til å drive interessepolitisk arbeid og til å gi service til egne medlemmer, og er viktige for å sikre brukermedvirkning i utvikling av tiltak og tjenester. Sametingsrådet mener at det er viktig at organisasjonene også synliggjør samiske funksjonshemmedes utfordringer i sitt arbeid.

Sametingsrådet er inneforstått med utfordringer mennesker med funksjonsnedsettelse møter i hverdagen. For Sametingsrådet vil det være viktig å ha et spesielt fokus på funksjonshemmedes rettigheter og behov i Sametingets politiske dokumenter, som samarbeidsavtaler, planarbeid og andre overordnede dokumenter.

Merknad, Flyttsamelistas og Høyre v/representant Ann-Marit Eira

Opprettelse av Samisk råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne
Kommuner og fylkeskommuner er pålagt å ha eldreråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Mens ungdomsråd er valgfritt.

For å fremme samiske funksjonshemmedes situasjon er det naturlig at også sametinget oppretter et råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Sametinget har hatt et ungdomspolitisk utvalg i mange år. I løpet av denne valgperioden er det også opprettet et eldreråd. Flyttsamelistas og Høyre ser det som naturlig at Sametinget arbeider for at det også opprettes et samisk råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne i den kommende valgperiode. Dette for å ivareta funksjonshemmedes interesser på lik linje med ungdommers og de eldres.

Sametinget har også et ansvar for å ivareta samiske funksjonshemmede med tanke på ivaretagelsen av samisk språk og kultur i de tjenestetilbud som de behøver.

Merknad, Arbeiderpartiet v/ representant Anne Helene Moeng Saari

Flere opplysninger til oppretting av "Samisk råd for mennesker med funksjonsnedsettelse"

Vi er takknemlige for at Sametingsrådet i sitt svar til denne saken kom med god informasjon om hvordan de prioriterer og inkluderer mennesker med funksjonsnedsettelse i forskjellige saker på Sametinget. Det gir trygghet for befolkningen å vite det, spesielt fordi denne gruppen har tre ganger flere utfordringer med å ivareta sine samiske rettigheter i forhold til sin funksjonsnedsettelse, samtidig som de må forsøke å fjerne fordommer.

Det er veldig positivt at det finnes frivillige organisasjoner som FFO, og at Sametinget ser nødvendigheten med at også der blir samenes utfordringer synliggjort, men samenes situasjon er ennå ikke belyst i dette organet. Derfor er det viktig med eget samisk råd som er med på å ivareta og opplyse om samiske forhold i forhold til organisasjoner, kommune-, Sametings- og statlige organer, tilbud i helsetjenesten, og samtidig være et rådgivende organ for enkeltpersoner.

Samisk råd må derfor ha spesialkompetanse innenfor disse sakene;

- noen som har opplevd å leve med funksjonshemming, enten selv eller som en pårørende
- Vite om hvilke utfordringer, og vite om hvordan disse påvirker hverdagen og helsa.
- Samisk språk- og kulturforståelse

Synliggjøre enda noen av de mange utfordringer som mennesker med funksjonsnedsettelse i Sápmi kan ha:

- Få hjelp og rett til spesielle behov
- Kunne kommunisere på samisk i norske institusjoner, som kompetansesentre, kommunen, skolen, hjelpeorganisasjoner, helsetilbud osv.
- Forklare hvorfor det er nødvendig å bevare samisk språk, og hvorfor det er lettere å forklare på morsmål om sine problemer
- Hele tiden slite for å få samisk tolk med til hjelpeinstitusjoner, og hver gang oppstår det samme spørsmålet: ”hvem skal betale for tolkingen?”
- Mangelfullt med tilpassede kulturelle hjelpemidler og bøker på samisk.
- det er slitsomt å alene måtte møte fordommer og prøve å fjerne fordommer som samfunnet har.
- Foreldre/ nære personer blir sliten og oppgitt, noe som går utover barnas livskvalitet fordi de ikke får den hjelpen de har krav på, og barna blir fornorsket etter hvert.
- Hvis foreldre og pårørende ikke argumenterer og fremmer deres sak, hvem jobber da med deres rettigheter?

Funksjonshemmede selv, eller foreldre/ nær familie har flere roller. De skal for spesielle behov i tillegg være: advokat, sekretær, tolk, pedagog, leder, administrasjon, samfunnsengasjert, og selvfølgelig også forelder/omsorgsperson.

Det er nå på tide at samiske mennesker med funksjonsnedsettelse får eget råd som fremmer deres sak – de er minoriteter i minoriteten!

Av disse grunner oppfordrer vi Sametingsrådet til å opprette ” Samisk råd for mennesker med funksjonsnedsettelse”, enten internt i Sametinget eller være behjelpelig med å opprette et slikt råd et annet sted i det samiske samfunn.

Forslag 7, representant Sten Jønsson, APs sametingsgruppe

Fjernundervisning

Utdanningsdirektoratet har lagt fram rapporten "Samisk fjernundervisning i fremtiden". Dessverre tar ikke rapporten for seg de forskjellige samiske språk og dialekter på en god nok måte. I rapporten foreslås så kalt asynkron fjernundervisning til å bli det bærende tilbud. Elevene blir overlatt til seg selv. De har ingen mulighet til dialog med og oppbakking fra lærerne. Sør- og lulesamisk språk er utryddingstruet og vil ikke bli reddet med et slikt tilbud. Det sørsamiske området omfatter fylkene Hedmark, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, i tillegg til deler av Nordland. Dette er ikke problematisert på en god nok måte i den korte situasjonsbeskrivelsen og er heller ikke berørt i den etterfølgende ressurs- og ansvarsfordelingen.

De sørsamiske ressurskoler advarer samstemt mot forslaget. Dette bør vekke til ettertanke. Disse skoler anbefaler ettertrykkelig så kalt synkron fjernundervisning og at dette skal være hovedregelen. Her er eleven og læreren i løpende dialog med hverandre.

Sametinget må være aktiv pådriver for å utvide og utvikle dagens tilbud. Aktiv undervisning og andre tiltak må settes inn for å berge og revitalisere sør- og lulesamisk språk. Her vil synkron fjernundervisning være et viktig tiltak. Dette gir mulighet til direkte kontakt mellom eleven og læreren. Fjernundervisningen kombinert med intensivundervisning – språkreir, gir elevene reelle muligheter til å praktisere og utvikle språket.

Samisk språk må i stedet gis særlige vilkår. Dette er et ansvar for nasjonalstaten og skal være statlig fullfinansiert.

Sametinget ber sametingsrådet aktivt følge opp denne saken.

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Utdanningsdirektoratet har presentert et utkast av ny fjernundervisningsplan og har fått merknader fra referansegruppa og samiske miljøer. På grunnlag av merknader de har fått, holder Utdanningsdirektoratet på med et nytt utkast til plan. Planen sendes så til Kunnskapsdepartementet i midten av juni.

Sametingsrådet følger aktivt opp saken om ny fjernundervisningsplan og har tatt den opp i møter med Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Sametinget skal ha konsultasjoner med departementet før planen blir godkjent.

Merknad, NSRs sametingsgruppe v/ representant Silje Karine Muotka

Fjernundervisning

1. Innledning

I Sametingets arbeid med å følge opp saken om ”Samisk fjernundervisning i fremtiden” må størst vekt legges på elevens behov og mulighet til å i størst mulig grad nå de opplæringsmål som settes i samisk.

Det er godt kjent at fjernundervisning i seg selv må styrkes med ulike tiltak og ekstra ressurser for at elevene skal ha mulighet til å nå kompetansemål på best mulig vis. Faglige innspill i saken bør tillegges stor vekt i Sametingets arbeid med saken i det videre.

Sametinget vil fremheve at prosessen med dialogen omkring utvikling av fjernundervisningsplanen ikke var et eksempel til etterfølgelse. Samiske kompetansemiljøer må inkluderes i arbeidet med å planlegge fremtidens fjernundervisning. Sametinget vil påpeke at prinsipielt sett så skal Sametinget være det organet, som sammen med andre myndigheter, legger premissene for undervisning i og på samisk. Dette omfatter også anbefalinger omkring organiseringen av og valg av løsninger som skal brukes i fjernundervisningssammenheng.

Det er avgjørende at Sametinget gir denne saken stor prioritet umiddelbart.

Forslag 8, representant Laila Susanne Vars, ARJAs sametingsgruppe

Retts hjelpskontoret i Indre Finnmark

Det har nylig blitt kjent at Retts hjelpskontoret i Indre Finnmark ikke får dekket sine kostnader til full drift i 2013. Konsekvensene av dette vil man ventelig kunne se i form av redusert tilbud andre steder enn ved Retts hjelpskontorets hovedkontor i Karasjok, reduserte ressurser til retts hjelp og veiledning på samisk og det vil også kunne bidra til å svekke fagmiljøets muligheter for kompetanseheving på sikt. Kontoret er blitt gradvis svekket økonomisk over de siste årene, noe som allerede har svekket Retts hjelpskontorets muligheter til å tilby retts hjelp i Kautokeino og Tana og andre steder hvor kontoret hadde en ambulerende retts hjelpsordning tidligere. Vi er redd for at dette særlig vil svekke eldre samers muligheter til å få nødvendig samiskspråklig retts hjelp i sine nærrområder.

Árjas Sametingsgruppe er bekymret for at Justisdepartementet nå så tydelig signaliserer at Retts hjelpskontoret i Indre Finnmark må finne andre finansieringskilder enn departementet, og at departementet samtidig likestiller Retts hjelpskontoret med andre retts hjelpstiltak for utsatte grupper i Norge. Retts hjelpskontoret i Indre Finnmark har en særskilt funksjon som ingen andre retts hjelpstiltak har i Norge, den tilbyr samiskspråklig retts hjelp og veiledning i et område med lav advokatdekning.

Videre mener Árjas Sametingsgruppe at signalene fra Justisdepartementet tilsier at Sametingsrådet raskt må be om konsultasjoner i saken for å få drøftet med departementet hvilke konsekvenser departementets vedtak vil kunne ha for samiske interesser.

Árjas Sametingsgruppe ønsker at Sametinget får til behandling en sak om fremtidens samiskspråklige retts hjelpstilbud i hele det samiske området, hvor også fremtidig organisering, mandat og drift av Retts hjelpskontoret i Indre Finnmark drøftes, og strategier for styrking av det helhetlige samiske retts hjelpstilbudet legges.

Sametingsrådets forslag til oppfølging

Sametingsrådet er opptatt av at den samiske befolkning skal ha tilgang på rettshjelp. Spesielt viktig er det at det finnes tilgang på samiskspråklig rettshjelptiltak. Rettshjelpkontoret for Indre Finnmark er og har vært et godt tiltak for å sikre rettshjelp til samiskspråklige brukere.

Sametingsrådet er opptatt at rettshjelpkontoret videreføres og sikres midler til videre drift. Rådet vil ta saken opp med Justisdepartementet og kreve konsultasjoner om saken iht konsultasjonsordningen.

Sametingsrådet er som nevnt ovenfor opptatt at den samiske befolkning skal ha tilgang på tilstrekkelig rettshjelp. Rådet vil derfor vurdere hvordan den ordningen som eksisterer for indre finnmark kan utvides for større områder og hvordan den øvrige samiske befolkningen kan sikres nødvendig rettshjelp.

III Votering

Av 39 representanter var 32 til stede. Ingen votering

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jarle Jonassen	
2	Raimo Valle - ny sak 1	
3	Egil Olli	
	Raimo Valle	Anders Somby jr Ann-Mari Thomassen Silje Karine Muotka
	Egil Olli	
4	Silje Karine Muotka - ny sak 3	
5	Marianne Balto	Rolf Johansen
	Silje Karine Muotka	
	Marianne Balto	
6	Ann-Mari Thomassen - ny sak 4	
7	Vibeke Larsen	
	Ann-Mari Thomassen	Ronny Wilhelmsen
	Vibeke Larsen	
8	Ronny Wilhelmsen - ny sak 5	
9	Odd Iver Sara	
	Ronny Wilhelmsen	Geir Johnsen Laila Susanne Vars Silje Karine Muotka
	Odd Iver Sara	
10	Anne Helene Moeng Saari - ny sak 6	
11	Egil Olli	
	Anne Helene Moeng Saari	Anne-Marit Eira Heidi P Greiner Haaker Aili Keskitalo
	Egil Olli	
12	John Kappfjell - ny sak 7	
13	Ellinor Marita Jåma	
	John Kappfjell	Silje Karine Muotka Ida Marie Bransfjell

		Jarle Jonassen
	Ellinor Marita Jåma	
14	Laila Susanne Vars - ny sak 8	
15	Egil Olli	
	Laila Susanne Vars	John Kappfjell
	Egil Olli	
16	Gunn-Britt Retter - ny sak 2	
17	Marianne Balto	
	Gunn-Britt Retter	Mariann Wollmann Magga
		Laila Susanne Vars
		Olaf Eliassen
	Marianne Balto	

Behandlingen av saken ble avsluttet 07.06.13 kl. 10.00.

Åšši/Sak SP | **017/13**

Sametingsrådets beretning om virksomheten

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

13/2186

Saken påbegynt 03.06.2013 kl 14.17

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden 9.2. - 13.5.2013 til orientering.

1 Innledning

Denne beretningen omhandler perioden fra 9.2. til 13.5.2013 og er knyttet opp til Sametingets budsjett for 2013.

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 1 fysisk møte og flere telefonmøter og har behandlet 121 saker.

Som det framgår av oversikten på www.sametinget.no har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

Likestilling

FNs kvinnekommisjon

Å bekjempe og hindre vold mot kvinner og jenter var hovedtema for den 57. sesjonen av FNs kvinnekommisjon. Sametingsrådet var del av den norske delegasjonen og deltok fra 4.3.13 til 8.3.2013.

En rapport fra Verdensbanken anslår at flere kvinner mellom 15 og 44 år risikerer å bli rammet av voldtekt og vold i nære relasjoner enn det antallet som rammes av kreft, bilulykker, krig og malaria til sammen. Vold mot kvinner og jenter handler om makt. Det er forankret i en historisk og strukturell ulikhet i maktforhold mellom kvinner og menn.

Ved å delta på FNs kvinnekommisjon, ville sametingsrådet bidra til å synliggjøre urfolkskvinnens situasjon når det gjelder vold. Urfolkskvinner utsettes ofte for flerdimensjonal diskriminering, både på grunnlag av sitt kjønn og på grunnlag av sin etniske tilhørighet. I tillegg er urfolkskvinner ofte blant de fattigste av de fattige.

I slutterklæringen til FNs kvinnekommisjon ble det to henvisninger til urfolkskvinner, inkludert en egen paragraf:

"The Commission reaffirms that indigenous women often suffer multiple forms of discrimination and poverty which increase their vulnerability to all forms of violence; and stresses the need to seriously address violence against indigenous women and girls".

I tillegg er det en henvisning til at kvinner som er utsatt for flerdimensjonal diskriminering, ofte er utsatt for økt risiko for vold. I implementeringsdelen av slutterklæringa blir det trukket fram at det må arbeides for at kvinner og jenter ikke blir utsatt for vold når de oppsøker helsevesenet. Her er urfolkskvinner nevnt som en av mange grupperinger av kvinner som er i en særskilt sårbar og vanskelig situasjon.

Sametinget hadde tett kontakt med andre urfolkskvinner under sesjonen. På fjorårets sesjon opplevde vi at det var få urfolkskvinner på sesjonen og at de som var der, var ikke samlet. I år var det mange urfolkskvinner til stede, og de holdt faste morgenmøter. I samarbeid laget de en felles uttalelse, der urfolkskvinnens utfordringer når det gjelder vold ble tatt opp, samt en oppfordring til alle stater om å arbeide for å gjennomføre tiltak rettet mot vold mot urfolkskvinner og -jenter.

Markering av kvinnedagen

Sametingsrådet markerte kvinnedagen på Árran lulesamisk senter i Tysfjord. Árran hadde tatt stemmerettsjubileet som utgangspunkt og satt likestilling og kvinner, kvinners deltakelse og representasjon som tema for markeringen. Sametingsrådet holdt innlegg om samiske kvinners deltakelse i politikken.

Sametingsrådet publiserte også en kronikk om retten til en egen stemme i anledning kvinnedagen.

2 Språk

2.1 Hovedmål

- Flere språkbrukere

2.2 Bruken av samiske språk

Mål:

- Øke og styrke bruken av samiske språk.

Delmål:

- Samisk språk brukes som et dagligspråk.
- Samisk språk brukes aktivt og er synlig i det offentlige rom.
- Samisk språk er synlig og blir brukt også i områder der språket har hatt en svak stilling.

Strategier:

- Gjennom aktiv bruk av virkemidler fremme bruken av samisk språk.

Sametingets søkerbaserte språkprosjektmidler

Sametinget lyste ut søkerbaserte språkprosjektmidler for 2013 med søknadsfrist 1.mars 2013. Det kom inn 84 prosjektsøknader. Den totale søknadssummen for alle søknadene er kr. 17 250 000.

Prosjektsøknadene fordeler seg slik på de ulike prioriteringene for språkprosjekter i 2013:

- Språkkurs for voksne - søknadssum kr. 3 640 000.
- Språkkurs som arrangeres i samarbeid mellom institusjoner/organisasjoner over landegrensene - søknadssum kr. 255 000.
- Språkarenaer som styrker muntlig språkoverføring mellom generasjoner - søknadssum kr. 3 480 000.
- Språkleir for barn og unge - søknadssum kr. 2 050 000.

- Terminologiprojekter - søknadssum kr. 1 330 000.
- Stedsnavnsprosjekter - kr. 2 140 000.
- Utvikling, oversetting eller tilpasning av applikasjoner til samisk - søknadssum kr. 3 930 000.

- Sametingsrådet tar sikte på at søknadene behandles i slutten av mai.

Politisk møte mellom sametingsrådet og kommunene og fylkeskommunene

Sametingsrådet hadde invitert til politisk møte i Karasjok 28.2.13 i forbindelse med oppfølging av samarbeidsavtalene om bruk av tospråklighetsmidler som Sametinget har med kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk. Målet med samarbeidsavtalene er at de skal være et redskap til en god dialog og samarbeid om samisk språk. Rådsmedlem Ellinor Marita Jáma presenterte Sametingsmelding om samisk språk, og sametingsrådets intensjonen om bl.a. endring av Samelovens språkregler og opprettelse av språkressurskommuner. Nesten samtlige kommuner og fylkeskommuner var representert på møtet, og partene fikk utvekslet erfaringer og fremme forbedringer for oppfølging av avtalene. Både kommunene/fylkeskommunene og sametingsrådet er stort sett fornøyd med avtalenes første virkeår.

Underskriving av samarbeidsavtale med Røyrvik kommune

Røyrvik kommune ble innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk fra 1.1.2013.

Samarbeidsavtalen mellom Røyrvik kommune og Sametinget om bruken av tospråklighetsmidlene ble undertegnet 28.2.2013.

GiellaGiella forum

Sametingets administrasjon har deltatt på kommunene og fylkeskommunenes felles språkfaglig språkforum GiellaGiella som ble arrangert av Troms fylkeskommune 10. og 11.4.2013 i Tromsø. GiellaGiella, formelt startet i 1998, er et felles faglig forum for språkkonsulenter og språkmedarbeidere i forvaltningsområdet for samisk språk, samt de tre nordligste fylkeskommunene. Det var forelesninger om språkfaglige tema, samt presentasjon av språkarbeidet og utfordringer i kommunene og fylkeskommunene.

- Bidra til økt synliggjøring og bruk av samisk språk.

Språkmotiveringspris

Sametingets språkmotiveringspris blir delt ut i plenum nå i juni 2013. Prisen består av kr. 50.000,- og et kunstdiplom. Sametingets språkmotiveringspris blir delt ut hvert 4. år til et enkeltmenneske, bedrift, prosjekt eller organisasjon som har lagt mye arbeid i styrking, utvikling og bevaring av samisk språk. Sametinget fikk inn i alt 16 forslag innen fristen som var 15. 3. 2013.

Samiske stedsnavn

Opgaven til de samiske stedsnavnkonsulenter er å komme med råd om skrivemåten på samiske stedsnavn. Sametingsrådet ser det som meget positivt at kommuner og Statens Kartverk tar i bruk samiske stedsnavn i det offentlige. Dette er med på å synliggjøre samiske stedsnavn.

I denne perioden har Sametingets stedsnavntjeneste kommet med tilråding av skrivemåte på samiske stedsnavn blant annet i Sør-Varanger kommune, der kommunen i samarbeid med Statens Kartverk ba om forslag til navn til bru og tunnel. Stedsnavntjenesten har også kommet med tilråding i forhold til samiske navn på naturreservater i Troms og på naturnavn i Lødingen kommune.

I sørsamisk område har Sametingets stedsnavntjeneste gitt tilråding til skrivemåte og andre opplysninger på stedsnavn og statsskogs hytter, bl.a. i Grane og overhalla kommuner. Rana og Røyrvik kommuner vil få kommunenavnet registrert og godkjent på samisk. Det er positivt at samiske kommuner velger å søke om å få godkjent samisk navn på kommuner. Sametinget har gitt råd om saksgangen på slike saker, da

saksgangen er noe annerledes enn på generelle navnesaker. Kommuner må få stadfestet det samiske navnet av Kommunal- og Regionaldepartementet.

Sametinget har gitt informasjon til Røyrvik og Snåsa kommuner, om skilting av stedsnavn, og rekkefølgen på skilting av stedsnavn. Rekkefølgen av skilting er nedfelt i Lov om stadnamn, og viser at det er forskjell på rekkefølgen ved skilting av områder som er utenfor eller innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Hamarøy kommune har gjennomført høring om samisk skilting i kommunen. Sametinget har sendt høringsuttalelse til kommunen, hvor vi stiller oss positive til skilting på samisk, ikke bare stedsnavnsskilting, men også annen informasjonsskilting. Det er positivt av kommunen å sende slike saker på høring, for å få alle synspunkter fram før en eventuell skilting på samisk startes opp.

Sametinget får stadig opplysninger fra publikum om feil skrivemåte på samiske skilt, spesielt i nordsamisk område. Fordi nordsamisk språk har spesielle samiske bokstaver, må stedsnavnene være korrekt skrevet for at skal bli riktig skiltet. Sametinget har vært i kontakt med Statens vegvesen, som lover å skifte eller rette på de samiske skiltene etter hvert som de finner penger til det.

Sametinget deltok med innlegg om Sametingets rolle og arbeid med stedsnavnsaker på stedsnavnseminar som Várdoáiki arrangerte 6.3.13. På seminaret deltok det blant annet ansatte fra kommuner i Sør-Troms og nordre Nordland.

Sametingspresident Egil Olli deltok ved lanseringen av bøkene om samiske stedsnavn i Evenes og Skånland 26.4.13, som Skániid girjje har utgitt. Sametinget ser disse verkene som viktige i forhold til bevaring av samiske stedsnavn, slik at samiske stedsnavn blir registrert, synliggjort og tatt i bruk.

Terminologiarbeid

Daglig gis det råd om bruk av ord, termer, benevnelser og andre forespørsler fra både private og offentlige aktører. Fra 1.1.2013 har Sámi Giellagáldu overtatt denne jobben, men Sametinget gir fortsatt råd så langt det lar seg gjøre.

Sametingsrådet har satt i gang arbeidet med å oppgradere Čállinrávagirji, som ikke er blitt revidert siden den ble utgitt av Sametinget i 2003.

Sametingets administrasjon deltok med innlegg på seminar om språkutfordringer og rettssikkerhet som SEG arrangerte i Tana 15.-16.4.13, i samarbeid med Indre Finnmark Tingrett. Seminaret var en avslutning av prosjektet "Samisk lovspråk" som SEG har gjennomført med blant annet støtte fra Sametinget. Det var omtrent 30 deltakere på seminaret.

Orddatabank/terminologibank

Arbeidet med en ny orddatabank/terminologibank er godt i gang. Arbeidet gjøres i samarbeid med Divvun, og etter planen skal ny orddatabank lanseres høsten 2013.

Tekst- til talesystem

Sametingsrådet lyste ut en anbudskonkurranse for å utvikle et tekst- til – tale- system for nordsamisk. Fristen for å komme med anbud gikk ut 7. 5., og det kom inn 1 anbud. Det arbeides nå med å gå igjennom tilbudet for å se om det er i henhold til kravene.

Intern språkpolitikk

Administrasjonen har i denne perioden startet arbeidet med å kartlegge de samiske språkene internt i Sametinget, samt å kartlegge kompetansebehov innen samisk språk. Målet med kartleggingen er å utarbeide strategier for å heve kompetansen og bruken av samisk språk i Sametinget.

- Språkopplæring og folkeopplysning for hele befolkningen.

- Tiltak i forbindelse med Språkåret 2013.

Språkkampanje

Sametingsrådet er godt i gang med planlegging av en språkkampanje høsten 2013. Kampanjen skal bidra til økt bevissthet omkring bruken av samisk språk, motivere til opplæring i samisk språk, øke bruken av samisk på flere og nye arenaer og at samisk språk brukes i offentlige sammenhenger og i sosiale medier. Denne kampanjen er hovedaktiviteten til Sametinget i forbindelse med markeringen av Språkåret 2013.

Språkkampanjen skal være en landsomfattende holdningskampanje som aktivt bidrar til en økt bevisstgjøring omkring bruk av samisk språk i samfunnet.

Målgruppen for kampanjen vil være ungdom og voksne blant den samiske befolkningen, og kampanjen skal foregå på 4 språk; nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk og norsk.

Sametinget lyste ut en anbudskonkurranse hvor vi ba om tilbud på gjennomføringen av språkkampanjen. I konkurransegrunnlaget har vi bedt om bistand til å:

- utforme budskap for kampanjen
- utvikle gode strategier for gjennomføring av kampanjen
- utvikle en kampanje som treffer målgruppene
- utvikle en kampanje som tar hensyn til ulike språkområder
- velge distribusjonsflater

Tre tilbud var innkommet innen fristen for innlevering av tilbud. Tilbudene er vurdert iht vektungskriteriene, og tildelingsbrev ble sendt ut 13.5.2013. I henhold til Lov om offentlige anskaffelser har de som ikke blir valgt, rett til å klage på vårt vedtak om valg av leverandør. Fristen for å framsette en eventuell klage er 14 dager. Arbeidet med utarbeidelse av selve kampanjen vil starte etter klagefristens utløp.

Skal bidra til:

- Styrket og økt bruk av samisk språk.
- Kunnskap om samisk språk og kultur skal øke kunnskapsnivået og synliggjøre samenes liv og dermed skape bedre forståelse.
- Å utvikle positiv samisk identitetsforståelse.
- At befolkningen i forvaltningskommunene blir betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater.

2.3 Arenaer for samiske språk

Mål:

- Vi har levedyktige og aktive arenaer for samisk språk.

Strategier:

- Gjennom aktiv bruk av virkemidler bidra til å opprettholde og videreutvikle eksisterende arenaer, og bidra til etablering av nye arenaer for samisk språk.

Skal bidra til:

- Gode arenaer for læring og bruk av samisk.

2.4 Bevaring og utvikling av samiske språk

Mål:

- Samisk språk brukes og er synlig på alle samfunnsområder.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører skape gode rammevilkår for samisk språk.

Informasjonsmøte for Hattfjelldal kommune

Hattfjelldal kommune arrangerte et folkemøte i Hattfjelldal 19.2. 2013 hvor ett av temaene var forvaltningsområdet for samisk språk. Hattfjelldal kommune har vedtatt å starte forprosjekt vedrørende eventuelt søknad om opptak i samisk språkforvaltningsområdet.

Sametingets administrasjon deltok på møtet, og informerte om hvilke plikter som gjelder for kommuner som blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Det møtte mellom 20-30 personer, og flere uttrykte glede over at Hattfjelldal kommune nå ønsker å se på muligheten for å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk.

Ny språklav i Norge

Kulturdepartementet har satt i gang arbeidet med å utarbeide en språklav i Norge. Dette arbeidet er en oppfølging av St.meld. nr. 35 Mål og mening hvor det kommer frem at "Kulturdepartementet vil setja i gang arbeidet med ei overordna språklav som skal slå fast den status og funksjon det norske språket må ha som hovudspråk i Noreg, og kva status og rolle andre språk enn norsk skal ha." Sametinget avventer nå nødvendige dokumenter fra Kulturdepartementet slik at vi kan starte konsultasjonsprosessen med denne lovsaken.

Handlingsplanen for samiske språk

Regjeringens handlingsplan for samiske språk kom i mai 2009, og inneholder tiltak som sentrale myndigheter og Sametinget skal gjennomføre for å styrke opplæringen i og på samiske språk, øke bruken og synliggjøre samiske språk i Norge. I februar 2011 kom det en statusrapport hvor man summerte hvor langt man var kommet med tiltakene, og hvor det også ble introdusert noen nye tiltak til handlingsplanen. 8.5.13 ble det avholdt et administrativt møte mellom Sametinget og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet om statusrapportering 2013 om tiltakene i Handlingsplanen for samiske språk. Denne rapporten skal etter planen være ferdig før sommeren 2013.

Handlingsplanens virkeperiode er til juni 2014. Vår erfaring i arbeidet med Handlingsplanen for samiske språk er at sentrale myndigheter ikke makter å få til en helhetlig koordinert språkpolitikk når det gjelder samisk språk. De ulike departementene må skaffe seg mer kunnskap om samisk språk. Det er også viktig at de ulike departementene i større grad blir ansvarliggjort og får en klarere rolle når det gjelder arbeidet for samisk språk. For å sikre at tiltakene er begrunnet i en helhetlig språkpolitikk, så må Sametingsmelding om samisk språk ligge til grunn dersom en slik handlingsplan skal videreføres.

Språkkonferanse

I Sametingsmelding om samisk språk 2012 vektlegges viktigheten av språkovertøring både i og utenfor hjemmet i arbeidet for styrking av samisk språk. Sametingets hovedmål for utvikling av samisk språk er å øke antall brukere av samisk språk og øke bruken av samisk. For å nå disse målene må man i langt større grad lykkes i arbeidet med funksjonell tospråklighet.

Sametinget skal arrangere en språkkonferanse hvor temaet er "Funksjonell tospråklighet – hvordan nå målet?" Konferansen arrangeres 13.-14. november 2013 i Tromsø. Konferansen vil bli avholdt i samarbeid med Senter for samisk i opplæringen.

For å oppnå funksjonell tospråklighet er man i stor grad avhengig av opplæringsinstitusjoners innsats, men også offentlige og private institusjoners språkbruk og språkpolitikk er av stor betydning i dette arbeidet. Konferansens målgruppe vil derfor være alle som på ulike nivåer arbeider med å legge til rette for funksjonell tospråklighet i samfunnet.

Språksentertreff

Språksentertreff ble avholdt i Kåfjord kommune, Manndalen 24.-25. 4. 2013. Språksentrene presenterte sitt arbeid med samisk språk. Det faglige innholdet var bl.a. foredrag om samiske språk, sørsamisk språksmie, språkoverføring i hjemmene, språkåret 2013 og revitalisering av umesamisk. Sametinget hadde innlegg om evaluering av de samiske språksentrene og Ovttas informerte om sitt nettsted for samiske læringsressurser på nett.

Nordisk samisk språksamarbeid

Prosjektet Sámi Giellagáldu ble satt igang 1.1.2013, og Sametinget i Norge har bidratt med både midler og ansatte for realisering av prosjektet. Oppstartsseminaret ble arrangert i Inari 19.-20.2.2013, hvor president Egil Olli åpnet prosjektet som president for samisk parlamentarisk råd, og administrasjonen bidro med foredrag om terminologiarbeid. Samtlige prosjektmedarbeidere er nå tilsatt, og første møte i de ulike språkgruppene er planlagt til månedskiftet mai/juni.

Skal bidra til:

- Økt muntlig og skriftlig bruk av samisk.
- Bedre status og økt bevissthet om bruken av samisk språk.
- Bedre grunnlag for videreutvikling av samisk språk.

3 Kultur

3.1 Hovedmål

Hovedmål:

- Et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv.

3.2 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Mål:

- Samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling som er sentrale aktører og premissleverandører for samisk samfunns- og demokratiutvikling.

Delmål:

- Aktive samiske arenaer for kunst- og kulturformidling, kulturinstitusjoner og museer med høy faglig standard.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.

Som et ledd i videreutviklingen og styrkingen av de samiske institusjonene er det i perioden satt i gang en nærmere oppfølging og dialog med de samiske institusjonene som Sametinget gir direktetilskudd til. Dette skjer i form av administrative møter med hver enkelt institusjon, der nåsituasjonen og de fremtidige utfordringene og mulighetene for hver enkelt institusjon er tema. Vi tar sikte på å få gjennomført alle møtene med institusjonene i løpet av året.

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.

Sametingsrådet har avholdt møte med Samisk kunstnerråd 2.5.2013, der tema var budsjett 2014 og utfordringer knyttet til budsjettprosessen. I Sametingsmelding om samisk kunst og kultur 2013 signaliseres en mer aktiv politikk overfor de samiske kunstnerne og bedre rammevilkår for samiske kunstnere. Som et ledd i denne politikktutforming vil Sametinget ha en bedre mål- og resultatstyring av Sametingets søkerbaserte virkemidler til samisk kunst og kultur, dette vil virkeliggjøres i nær dialog med kunst og

kulturlivet. Åpenhet om hvordan prosessene foregår og diskusjoner om skjønn og kriterier ble drøftet på møtet.

- Skape større forpliktelse til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Følge opp prioriterte tiltak i melding om samisk institusjonsutvikling.

Sametingsrådet har vært i møte med styret i Beaivváš 6.5.2013. Tema for møtet var nytt teaterbygg. Sametingsrådet orienterte styret om arbeidet med byggeprogrammet og status. Videre ble styret orientert om kostnadsestimat til bygget, husleiestimat på programnivå og kostnadsestimat på brukerutstyr. Det er lagt til grunn at nytt teaterbygg gjennomføres som ordinært prosjekt. Videre ble det gitt orientering om prosesser omkring byggesaker i statsbudsjettet ihht konsultasjonsavtalen.

Foreningen Samisk hus i Oslo har arbeidet med å utrede ny organisasjonsmodell med tanke på å imøtekomme intensjonene i institusjonsmeldingen når det gjelder styrings- og organisasjonsform. De har overfor Sametinget fremmet forslag om omdanning til aksjeselskap og invitert Sametinget om å gå inn med aksjekapital.

Sametingsrådet gir sin tilslutning til at Foreningen Samisk hus i Oslo omdannes til et aksjeselskap, og anbefaler at selskapet Samisk Hus Oslo as stiftes med følgende eiere: Sametinget, Oslo Sámiid Searvi, Samefolkets Parti og Samisk Sosialdemokratisk Forening.

Sametingsrådet anbefaler at aksjekapitalen settes til minst 100 000 NOK fordelt på aksjer á NOK 1000 fullt innbetalt. Sametingets eierandel settes til 55 % av den totale aksjekapitalen.

Som en del av føringen i budsjettet for 2013, som tilsier at Sametinget skal gjennomføre kontaktmøter med de samiske institusjonene for faglig kontakt, gjensidig informasjon og meningsutveksling, har Sametingsrådet gjennomført møter med Festivaler Karasjok, Samisk senter for samtidskunst og Samisk kunstneråd. På møtene ble utfordringer i forhold til budsjett og rapporteringer diskutert, innsatsområdene i den nye kulturmeldingen og andre saker som er vesentlige for de samiske institusjonene.

Sametingsrådet har sammen med ordfører i Snåsa og Saemien sijte, vært i møte i februar med kultur- og næringskomiteen, angående byggeprosjektet til Saemien sijte. Sametingsrådet ser viktigheten av at prosjektet realiseres og at den blir omtalt i kommende statsbudsjett. Sametingsrådet fremhevet på møtet at byggeprosjektet gir en god mulighet til å fremheve, presentere og synliggjøre den sørsamiske kulturen på en verdig måte, og at prosjektet vil gi en løft til hele regionen og til Norge som nasjon.

RiddoDuottarMuseat

De samiske samlinger/Sámiid Vuorká-Dávvirat (SVD) i Karasjok er et museums- og historielag i Karasjok og én av stifterne av driftstiftelsen RiddoDuottarMuseat. SVD har sagt opp driftsavtalen med RiddoDuottarMuseat. Samtidig har Porsanger kommune, som er eier av porsanger museum og stifter av RiddoDuottarMuseat, vedtatt å ikke yte driftsmidler til RiddoDuottarMuseat. Begge to vedtakene har en virkning fra 1.januar 2014. Sametinget har derfor satt ned en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Sametinget og eierne, der vi ser på hvordan Museene i RiddoDuottarMuseat kan virke i framtiden. Sametinget har imidlertid gjort det klart at Sametingets driftsmidler vil gå til de museene som følger den nasjonale museumsreformen og inngår i konsoliderte enheter. Det forventes en rapport fra dette arbeidet i løpet av juni 2013.

Museumspolitisk redegjørelse

Sametinget har utarbeidet en museumspolitisk redegjørelse som legges fram for plenum i juni 2013. De samiske museene har kommet med innspill til dette arbeidet.

- Bidra til positiv kulturutvikling i østsamiske samfunn.

- Bidra aktivt i prosesser for en ferdigstillelse av Østsamisk Museum.
- Samarbeide med Den norske kirke og andre trossamfunn.

Sametingspresident Egil Olli deltok under åpninga av Kirkemøtet 2013 i Kristiansand 11.4.2013. Han deltok på åpningsgudstjenesten i Kristiansand domkirke, på åpningsmøtet og som gjest under åpningsmiddagen.

Som et ledd i oppfølginga av den administrative samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Samisk kirkeråd avholdt partene sitt årlige kontaktmøte på Drag den 8.5.2013. På møtet ble det gitt gjensidig informasjon om aktuelle saker, og den videre saksgang i konkrete saker ble drøftet. Av saker som var på sakslista nevnes Samiske kirkedager 2013, stipendordninger for kirkelig utdanning, revidering av samelovens språkregler, nasjonal samisk konfirmantleir, samisk bibeloversettelse, Stålsett-utvalgets innstilling – høring, nordnorsk religions- og kirkehistorieprosjekt og urfolksrelatert arbeid. I tillegg til dette kom Samisk kirkeråd med innspill til Sametingets budsjettarbeid for 2014 og orientering om prioriterte saker i Statsbudsjettet 2014.

- Bidra til positiv kulturutvikling i det lule- og sørsamiske samfunnet.

Skal bidra til:

- Målbevisste, fungerende og utviklende samiske arenaer for kulturutøvelse.

3.3 Kunst og kulturutøvelse

Mål:

- Et mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk synliggjøres i samfunnet.

Delmål:

- Et bredt og godt kulturtilbud for den samiske befolkningen.

Strategier:

- Bidra til å opprettholde og videreutvikle samisk kunst- og kulturliv.
- Legge til rette for å skape og formidle samisk kunst gjennom kunstneravtalen.

Avtaleperioden for den gjeldende hovedavtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd går ut i 2013. Sametingsrådet og Samisk kunstnerråd hadde et møte den 17.4.2013 i Karasjøk, der intensjonen var å få på plass prosedyrene for fremforhandling av en ny avtale. Partene ble på møtet enige om å arbeide for å få på plass en ny hovedavtale, og ble også enige om den videre prosessen for arbeidet. Partene er enige om at arbeidet med avtalen skal ferdigstilles i god tid før budsjettbehandlingen i Sametinget til høsten, og at arbeidet med hovedavtalen som skal gjelde fra 1.1.2014 og kunstneravtalen for 2014 i stor grad kan gå parallelt.

Skal bidra til:

- At et mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk kan skapes, formidles og oppleves.

3.4 Idrett

Mål:

- Et mangfold av idrettsaktiviteter.

Delmål:

- Et bredt og godt idrettstilbud for den samiske befolkningen

Strategier:

- Arbeide for å sikre bredden innen samisk idrett.

Sámiid Valáštallanlihttu-Norga/Samenes Idrettsforbund-Norge (SVL-N) arrangerte Norgesmesterskap i lassokasting og nordisk mesterskap i reinkappkjøring i Tromsø 9. og 10.2.2013. Sametingspresident Egil Olli foretok den offisielle åpningen av NM i lassokasting og deltok under premieutdelingen under Nordisk mesterskap i reinkappkjøring.

Kulturdepartementet har meddelt at regjeringen i statsråd den 19. april i år har avsatt 700 000 kr i spillemidler til samiske idrettsformål. Dett er en økning i tilskuddet på 100 000 kr fra 2012. Tilskuddet er overført Sametinget, og Sametingsrådet tar sikte på å foreta den videre tildelingen til samiske idrettsformål i løpet av nærmeste fremtid.

Skal bidra til:

- At de samiske idrettsorganisasjonene kan utvikle et idrettstilbud både på bredde- og toppnivå.

3.5 Medier

Mål:

- Et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Delmål:

- Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrar til samfunnsengasjement.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk medieutvikling.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samiske medier.
- Bidra til en styrking av det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper.

Skal bidra til:

- Arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende.

4 Bibliotek

4.1 Hovedmål

- Et godt samisk bibliotektilbud.

4.2 Sametingets bibliotek

Mål:

- Sametingets bibliotek skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og det skal være et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Delmål:

- Verdens største samling av samiskspråklig litteratur og litteratur om samiske forhold.
- Økt kunnskap hos andre bibliotek om samisk litteratur, musikk og film.
- Øke utlånet.
- Være et åpent og tilgjengelig bibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Strategier:

- Gjøre uregistrert materiale tilgjengelig.
- Bidra ytterligere til drift og opprettelse av bokbusser i samiske områder.
- Være en aktiv formidler av samisk litteratur slik at også utlånet øker.

Sametingsrådet holdt åpningstale ved Bibliotekkonferansen i Nord 23.4.2013 i Svolvær. Norsk bibliotekforening avdeling nord var arrangør av denne konferansen, som har vært arrangert annet hvert år i de tre nordligste fylkene. Sametinget har vært samarbeidspartner.

Sametingsrådet holder på med å lage en bibliotekredegjørelse som legges frem for plenum i juni.

- Være en god informasjonskilde for Sametingets politikere og ansatte.

5 Kunnskap

5.1 Hovedmål

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å delta aktivt i det samiske, nasjonale og internasjonale samfunnet, og for å verne om og utvikle samiske samfunn.

5.2 Barnehage

Mål:

- Bevare og utvikle et samisk innhold i barnehager med samisktilbud.
- Styrke språkutvikling.
- Sikre stabil og kontinuerlig styrking av samisk språk og kultur i overgangen mellom barnehage og skole.

Delmål:

- Flere samisktalende ansatte i barnehagene.
- Ta i bruk språkbudmodeller.
- Utvikle flere læremidler og pedagogisk materiell i barnehagen.

Strategier:

- Arbeide for at barnehageeiere har kunnskap og kompetanse for å legge til rette for utvikling av samisk språk og kultur.

Likestillingsteamet for barnehager i Finnmark

Sametingsrådet har deltatt på møte i likestillingsteamet 13.2.2013 i Vadsø og 8.- 9. 4.2013 i Tromsø. I Tromsø var det flere forelesninger om likestilling. Universitetet i Tromsø hadde forelesning om likestilling på førskolelærerutdanningen, styrer fra Tussefjell barnehage fortalte hvordan de jobbet med likestilling og fylkesmannen i Troms snakket om arbeidet de har gjennomført i deres likestillingsteam.

Sametingsrådet og Fylkesmannen i Finnmark har gjennomført en spørreundersøkelse om likestilling i barnehagene. Alle barnehagene i Finnmark har fått tilsendt et spørreskjema. Resultatene ble lagt frem på møte i Tromsø av Sametingsrådet Det skal videre skrives en artikkel der resultatene fra undersøkelsen legges frem.

Samarbeid med fylkesmenn og kommuner

Sametingsrådet har hatt møte 4.3.2013 med Trondheim kommune og styrer i en barnehage som gir samisk språkopplæring. Møtet var et samarbeidsmøte der det ble gitt informasjon om Sametingets rolle og hvordan Sametinget jobber. Videre ble det informert om hvilke utfordringer Trondheim kommune står ovenfor med samisk barnehagetilbud. Møte var konstruktivt og kommunen og styrer uttrykte at de fikk mye viktig informasjon.

4. 3.2013 ble det avholdt møte med fylkesmannen i Trondheim. Møte var et ønske fra fylkesmannen om å få til et samarbeid med Sametinget om samisk barnehagetilbud. Møte ble brukt til gjensidig informasjon om tema.

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud

Meldingen ble behandlet og vedtatt i Sametingets plenum 1.3.2013. Meldingen skal nå trykkes opp og legges ut på nettet og Sametingets hjemmeside.

Språkmotiveringsseminar

I handlingsplan for samiske språk er et av tiltakene at Sametinget og Kunnskapsdepartementet skal ha ansvar for at det arrangeres språkmotiveringsseminar. Fylkesmenn vil bli styrket med midler for gjennomføringen av slike seminarer. Sametingsrådet har sammen med Fylkesmannen i Finnmark, Fylkesmannen i Troms og senter for samisk i opplæringen begynt å planlegge slike seminarer. Det er avholdt to telefonmøter 28.2. og 5.4.2013.

Sørsamisk konferanse i Trondheim

5. – 6.3.2013 deltok Sametingsrådet på den sørsamiske konferansen i Trondheim. Arrangør for konferansen var fylkesmannen i Nordland. Hensikten med konferansen er å belyse særskilte utfordringer og muligheter innenfor sørsamisk opplæring fra barnehage til høyskole/universitet, samt å skape en konstruktiv dialog for hvordan sørsamisk opplæring kan styrkes og utvikles. I år deltok over 70 personer på konferansen.

Den nasjonale barnehagedagen

Barnehagedagen, som er 12.mars har vært markert de siste ni årene. Barnehagedagen skal synliggjøre og gi grunnlag for økt forståelse for barnehagens viktige arbeid. Denne dagen skal vise frem det gode hverdagslivet i barnehagen. Tema på årets barnehagedag er bemanning og kompetanse. Sametingsrådet deltok på den nasjonale barnehagedagen på kulturhuset i Kautokeino. Barnehagene i Kautokeino hadde laget en utstilling om kvalitet i barnehagen. Kulturskolen i Kautokeino sang og joiket for deltakerne.

10. 4.2013 holdt Sametingsrådet et innlegg på et seminar i Karasjok. Tema var Sametingsmeldingen om samisk barnehagetilbud og Sametingets tilskuddsordning. Seminaret var arrangert av Fylkesmannen i Finnmark og deltakere var ansatte i barnehager og skoler.

Barnehagebesøk

8. 5.2013 var Sametingsrådet på besøk i to barnehager i Porsanger. I Bærtua barnehage var det lagt opp til et møte med styrer og pedagogisk leder ved den samiske avdelingen. Tema var hvilke utfordringer barnehagen står ovenfor i forhold til samisk språk og kultur. Billefjord barnehage har vært nedlagt i flere år og har nå startet opp på nytt. I den anledning var Sametingsrådet invitert til å delta på åpningen av barnehagen.

Konferanser og seminarer

Sametingsrådet skal i samarbeid med Senter for samisk i opplæring og Sameskolen i Indre Troms arrangere seminar om opplæring i og på samisk. Seminaret skal arrangeres i Målselv 18.-19.9.2013. Sametinget var på befaring av fasiliteter i Målselv 22.-23.3.2013. Målgruppe for seminaret er samiske lærere, skoleledere og skoleeiere.

Sametingsrådet skal arrangere barnehageseminar i Tromsø den 29. og 30.2013. Målgruppe er barnehageansatte med samiske barn.

Sametingsrådet hadde møte 6.3.2013 med redaktør i tidsskriftet Første steg. Møtet ble avholdt i Kautokeino, og tema var samisk barnehagepolitikk.

FUB – Foreldreutvalg for barnehager.

Foreldreutvalg for barnehager har besøkt Sametinget 4. – 5.4.2013 i Kautokeino. Foreldreutvalg for barnehager er et selvstendig rådgivende organ og en høringsinstans for Kunnskapsdepartementet i saker om samarbeid mellom hjem og barnehage. FUB skal gjennom informasjon og veiledning overfor foreldre styrke foreldreengasjementet og foreldreinnflytelsen i barnehagen. Første dagen

fikk foreldreutvalget følge med Beazedievvá mánáidgardi til Heammogieddi der utvalget fikk muligheten å se hvordan barnehagen arbeider med å fremme samisk språk og kultur. Andre dagen var det møte mellom Sametingsrådet og FUB. Saker som blev drøftet på møtet var blant annet samiske barns rettigheter, samiske leker og pedagogisk materiell, sametingsmelding om samisk barnehagetilbud og hvilke utfordringer Sametinget har i det videre arbeidet.

- Tildele tilskudd til barnehager med samisk barnehagetilbud.

Tilskudd til barnehager med samiske barn

28 samiske barnehager/barnehager med samisk avdeling har fått tildelt tilskudd på til sammen kr 6 656 000,-. Søknader fra 2 barnehager med samisk avdeling er under behandling.

9 barnehager har fått tildelt tilskudd på til sammen kr 519 600 til samisk språkopplæring. 3 søknader er under behandling. Søknadsfrist til språkopplæringsmidler er åpen frem til 15. september 2013. Innkomne søknader blir fortløpende behandlet.

Det er innkommet 12 søknader fra barnehager med samiske barn om tilskudd til prosjekter og Utviklingsarbeid. Søknadsfristen var 1.4.2013. Søknadssum er totalt på kr 1 419 750. Søknadene er under behandling.

Til tilskuddsordningen Samiske leker og pedagogisk materiell er det kommet inn 7 søknader fra barnehager med samiske barn. Søknadsfristen var 1.4.13. Søknadssum er totalt på kr 3 974 603. Søknadene er under behandling.

- Bidra til rekruttering av førskolelærere og andre ansatte.

Skal bidra til:

- God kvalitet i barnehager.
- Flere førskolelærere og andre ansatte i barnehagene.
- At det utvikles flere læremidler og pedagogisk materiell for barnehagene.

5.3 Grunnopplæring

5.3.1 Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag

Mål:

- Den samiske eleven skal få en opplæring som er forankret i samiske verdier og som gjenspeiler et innhold som tar utgangspunkt i samisk samfunn, kultur og språk.

Delmål:

- Samiske barn og unge har en sterk samisk identitet og tilknytning til samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Den samiske befolkningen har reell rett til kvalitativ god opplæring i og på samisk.
- Den nasjonale politikken innenfor grunnopplæring, ivaretar det samiske perspektivet.

Strategier:

- Sametinget skal bidra til at det samiske innholdet i skolen defineres og konkretiseres av den enkelte skoleeier/skoler.
- Bidra til forsøks- og utviklingsarbeid for overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene i forhold til "birgen".
- Bidra til forsøks- og utviklingsarbeid innen språkopplæring.

Tospråklighet

Det er viktig å styrke kunnskapen om effektive språkutviklingsmodeller som styrker det samiske språket og fremmer funksjonell tospråklighet. I den forbindelse har sametingsrådet sammen med Lavangen kommune besøkt universitet, barnehage, SFO og skole i Carmarthen i Wales, som til sammen utgjør et foregangsmiljø når det gjelder opplæring i walisisk. I Wales arbeider fagmiljøer/universitetet, helsesektoren, opplæringsinstitusjoner og læringsressursutviklere bevisst for å styrke walisisk språk, en forutsetning til at dette arbeidet har lyktes er at det er forankret på myndighetsnivå.

Sametingsrådet mener det er viktig å ha dialog med aktuelle aktører i dette fagmiljøet i arbeidet med å tilpasse gode opplæringsmodeller for samiske barn og unge.

- Støtte opp om samarbeidet skole-hjem, skole-lokalsamfunn og skole-skole.

Møte med Foreldreutvalget for grunnskolen/FUG

Sametingsrådet hadde møte med representanter fra Foreldreutvalget for grunnskolen/FUG i Kautokeino 8.4.2013. På møtet drøftet vi ulike saker som vi bør styrke samarbeidet i forhold til. Det er viktig å samarbeide om foreldrenettverksbygging og om barns rett til tilpasset opplæring på bakgrunn av samisk språk og kultur.

- Medvirke til at den nasjonale politikken innenfor grunnskoleopplæring, ivaretar det samiske perspektivet.

Meld. St. 20 (2013-2013) På rett vei, Kvalitet og mangfold i felleskolen

Kunnskapsdepartementet og Sametingsrådet har konsultert om samisk innhold i ny stortingsmelding om grunnskoleopplæringen. Meldingen omtaler bl.a. Sametingets melding om opplæring og utdanning og Kunnskapsløftet – samisk. I meldingen fremgår det blant annet at departementet vil utarbeide en fornyet generell del av læreplanverket for Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet – Samisk som på en tydeligere måte reflekterer utviklingen i skolen og samfunnet. Departementet vil, i samarbeid med Sametinget, drøfte hvordan prinsipper for opplæringen og læringsplakaten for samisk opplæring skal være en del av den fornyede generelle delen. I meldingen er det mange andre tiltak som også er relevante for samiske elever, blant annet skal den gjennomgå tilbudet av små og verneverdige fag (som omfatter design og duodji).

Stortingsmeldingen legger opp til at fag- og timefordelingen i videregående opplæring blir veiledende på trinn innenfor rammen av totaltimetallet.

Departementet og Sametingsrådet hadde ikke felles oppfatning av omtalen av Ovttas. Sametingsrådet ønsker en mer forpliktende tekst formulert som et tiltak, mens Kunnskapsdepartementet omtaler saken i løpende tekst. Videre mente Sametingsrådet at stortingsmeldingen skulle omtalt endring av opplæringslovens kap. 6 og andre kapitler som berører samiske barn og unge. Konklusjonen på konsultasjonen ble at det vil ikke bli tatt inn tekst om endring i kap. 6, men departementet ba Sametinget komme med en egen henvendelse angående dette. Sametingsrådet har derfor sendt brev om endring av opplæringsloven til Kunnskapsdepartementet etter dette.

- Øke antall elever i videregående skole som velger samisk som førstespråk spesielt og opplæring i samisk språk generelt.

Søknader til stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole, skoleår 2012/2013 ble ferdigbehandlet i april 2013. Sametinget har mottatt 568 søknader, hvorav 554 fikk stipend, 12 fikk avslag og 2 søknader ble ikke realitetsbehandlet.

Totalt ble det innvilget kr. 2 487 663 i stipend. Det ble fordelt stipend til følgende:

Språknivå	Antall søknader	Utbetalt i kr. Pr. elev	Budsjettforbruk i kroner	Budsjettandel i %
Samisk som førstespråk	231	6 454,00	1 484 420,00	59,7
Samisk som andrespråk	160	4 517,00	722 720,00	29
Samisk som fremmedspråk	163	1 721,00	280 523,00	11,3
Sum	554		2 487 663,00	100

- Arbeide mot regionale og statlige myndigheter for å få etablert fagskole for samiske fag/næringer.
- Gjennom dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter og andre aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnopplæring, voksenopplæring, høyere utdanning og forskning.

Revisjon av fag- og timefordeling for elever med samisk

I august 2013 skal skolene ta i bruk reviderte læreplaner og ny fag- og timefordeling for elever med opplæring i samisk. Det var i april 2013 konsultasjoner mellom Kunnskapsdepartementet og Sametinget om ny fag- og timefordeling for elever med samisk. Sametinget og Kunnskapsdepartementet ble enige om følgende prinsipper:

- Ordinær fag- og timefordeling er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Elever som følger dette læreplanverket og skal ha opplæring i samisk, følger ordinær fag- og timefordeling, men med særskilte bestemmelser om tilrettelegging av tid til samisk.
- Fag- og timefordeling som er en del av Læreplanverket for Kunnskapsløftet Samisk gjelder for de elevene som følger dette læreplanverket. Denne fag- og timefordelingen har et totalt timetall på barnetrinnet som er 190 timer høyere enn ordinær fag- og timefordeling. Særskilte bestemmelser om bruk av tid gjelder for elever som følger LK-06 S uten å ha opplæring i samisk.
- Kunnskapsdepartementet har foreslått en generell økt fleksibilitet i grunnskolen, som er på høring nå. Det er enighet mellom Kunnskapsdepartementet og Sametinget om at denne ordningen også skal gjelde for elever med samisk. Dersom den generelle fleksibiliteten blir vedtatt, vil det gi skoleeier myndighet til å omdisponere inntil fem prosent fra andre fag til for eksempel samisk. Dersom denne ikke blir innført, må Sametinget og Kunnskapsdepartementet ha nye konsultasjoner.
- Fag- og timefordeling for videregående opplæring må vurderes i tråd med Meld. St. 20 (2012-2013) og behandlingen av denne.

De endringene som det er blitt enighet om, innebærer at fag- og timefordelingen er knyttet til læreplanverk og ikke til elevens bosted ”i eller utenfor forvaltningsområder” slik det er etter dagens ordning. For grunnskolen er det utarbeidet to nye oversikter over fag- og timefordeling, en for Kunnskapsløftet samisk og en for Kunnskapsløftet med de særskilte bestemmelsene som gjelder for elever med samisk. Minstetimetallet i første- og andrespråket er beholdt slik det er i dag.

Endringer for barnetrinnet

Elever som følger det samiske læreplanverket, Kunnskapsløftet - samisk, skal ha 190 obligatoriske timer mere enn elever som følger det ordinære læreplanverket. Dette betyr at alle elever som går på skoler i forvaltningsområder for samisk språk, har like mange timer, enten de velger samisk eller ikke. De elever som ikke velger samisk, skal ha samme timetall i norsk som elever ellers i landet, men for de resterende

timer skal skoleeier legge til rette for alternative opplegg slik at de har like lange skoledager som de som har samisk. Denne ordningen gjelder også for skoler og klasser utenfor forvaltningsområder hvor elever får opplæring i og på samisk og som følger Kunnskapsløftet samisk, f.eks skoleklasser i Alta, Tromsø og Sameskolen i Troms.

For elever som velger samisk som fag, men som får opplæring i andre fag etter det ordinære læreplanverket Kunnskapsløftet, det vil si de fleste elever utenfor forvaltningsområde for samisk språk, er det blitt enighet om en mer fleksibel ordning. Her vil det bli muligheter til å omdisponere timer til samisk fra også andre fag enn norsk, eller ta 190 tilleggstimer eller kombinere tilleggstimer med å ta timer fra andre fag.

Endringer for ungdomstrinnet

For ungdomstrinnet er det innført et prinsipp om at det skal være likt minstetimetall i første- og andrespråk for elever som har og ikke har fremmedspråk.

Fremmedspråk er ikke obligatorisk for elever som har samisk, men de har rett til å velge fremmedspråk. Det er laget noe ulike ordninger for elever som ønsker å ha både samisk og fremmedspråk alt etter om de følger Kunnskapsløftet samisk eller Kunnskapsløftet. For at elever skal slippe å ha mye ekstratimer, er det enighet om at elever som velger fremmedspråk i tillegg til samisk og dermed har fire språk, kan ha lavere minstetimetall i fremmedspråk enn det som er obligatorisk for de som ikke har samisk og hvor fremmedspråk er deres tredje språk. Det gis også mulighet til skoleeier å tilby ekstratimer, slik at elevene får det samme timetall i fremmedspråk som andre.

Endringer for videregående opplæring

Det er blitt enighet om økt timetall for elever som starter med opplæring i samisk først på videregående skole. Elever kan bruke 140 timer valgfritt programfag til samisk.

For at flere elever med samisk skal ha mulighet til å ha fremmedspråk på videregående skole, er det blitt enighet om en ny ordning for elever som ikke har hatt fremmedspråk på grunnskolen. I dag er bestemmelsene slik at dersom en elev har et fremmedspråk på ungdomsskolen, kan eleven starte med et annet fremmedspråk på videregående opplæring, ha 225 timer og fullføre nivå 1 i det nye fremmedspråket. Men dersom eleven ikke har hatt fremmedspråk på grunnskolen, men starter med det først på videregående, er det et krav at eleven skal ha 365 timer og fullføre nivå 2. Dette har vært problematisk fordi eleven har måttet ha så mange ekstratimer. Dette endres slik: For elever med samisk som velger fremmedspråk i videregående opplæring uten å ha hatt faget i grunnskolen, skal fremmedspråk ha 225 timer med eksamen på nivå I.

Andre endringer i fag- og timefordeling for videregående opplæring må vurderes i tråd med Meld. St. 20 (2012-2013) og behandlingen av denne.

- Medvirke til at styringsdokumentene ivaretar det samiske perspektivet i opplæringen.

Revisjon av nasjonale læreplaner og parallelle likeverdige samiske læreplaner

Det vises til omtale av samisk innhold i nasjonale læreplaner i rådets beretning for perioden 10.11.2012 – 8.2.2013.

Læreplaner er forskrifter, som etter forvaltningsloven skal sendes på høring før fastsetting. Departementet fastsetter forskrifter om læreplaner i alle fag, med unntak av læreplaner i særskilte samiske fag, som fastsettes av Sametinget.

Utdanningsdirektoratet har gjennomført høring av reviderte nasjonale læreplaner og parallelle likeverdige læreplaner i fellesfagene norsk, norsk for elever med samisk som førstespråk, engelsk, matematikk, samfunnsfag, naturfag, samfunnsfag- samisk og naturfag – samisk.

Etter påske sendte Kunnskapsdepartementet endelig utkast til revidert læreplaner i norsk, engelsk, samfunnsfag, naturfag, samfunnsfag- samisk og naturfag - samisk til Sametinget. Sametingsrådet har gjort vedtak om samisk innhold i nevnte læreplaner, jf. opplæringslovens § 6-4, sendt vedtakene til Kunnskapsdepartementet og bedt om konsultasjoner. Det er avtalt at det gjennomføres politiske konsultasjoner 7.6. 2013. Reviderte læreplaner skal være gjeldende fra skoleåret 2013/2014.

Revidert læreplan i norsk for elever med samisk som førstespråk er ikke behandlet politisk i sametingsrådet, da denne læreplanen ikke var ferdig og ikke ble oversendt til Sametinget sammen med øvrige læreplaner.

Revisjon av læreplaner i samisk språk

Det vises til omtale av revisjon av læreplaner i samisk språk og i rådets beretning for perioden 10.11.2012 – 8.2.2013.

Læreplan i samisk som førstespråk og læreplan i samisk som andrespråk er revidert for å legge bedre til rette for systematisk arbeid med elevenes utvikling av grunnleggende ferdigheter gjennom hele den 13-årige grunnopplæringen. Revidering av læreplaner i samisk omfatter alle deler av læreplanene, også sluttvurderingsordningene.

Sametingsrådet har gjennomført høring av læreplaner i samisk som første- og andrespråk. Det er kommet inn høringssvar fra 34 instanser. For tiden gjennomgår sametingsrådet alle høringsuttalelser og vil bearbeide læreplanene før fastsetting. Reviderte læreplaner skal fastsettes før sommerferien, slik at de er klare til bruk ved skolestart høsten 2013.

- Informasjon og veiledning om samisk opplæring innenfor grunnopplæring.

Informasjonsdag for Kautokeino kommune

Sametingsrådet har avholdt egen informasjonsdag for Kautokeino kommune om Sametingets ulike tilskuddsordninger 12.2.2013. Lignende informasjonsdager planlegges også for andre kommuner i løpet av våren og høsten.

Informasjonsdag i Oslo kommune

Sametingsrådet har arrangert en informasjonsdag for Oslo kommunes representanter og foreldre som har barn i samisk barnehage og som får samisk undervisning fra Kampen skole 20.2.2013. Møtet samlet mange aktører og hadde som formål å informere om Sametingets ulike tilskuddsordninger og andre prosjekter. På møtet ble også den nytilsatte utviklingslederen for samisk språkopplæring i Oslo presentert og fikk møte foreldre og andre interessenter. Fra sametingsrådet deltok visepresident Laila Susanne Vars og fra Oslo kommune byrådsleder for kunnskap og utdanning Torger Ødegaard.

- Bidra til gode økonomiske rammevilkår for skoleeiere, for å sikre god kvalitativ opplæring i og på samisk.

Overordnet strategisk plan for fjernundervisning

Status for arbeidet med strategisk plan er at arbeidsgruppa har kommet med innspill til planen. Utdanningsdirektoratet har presentert skissa for referansegruppa. Referansegruppa har kommet med innspill til utkastet. På grunnlag av utkastet som foreligger og de innspillene som er kommet skal Utdanningsdirektoratet utarbeide planutkast som sendes til Kunnskapsdepartementet. Sametingsrådet kommer til å be om konsultasjoner med departementet om planen før den blir vedtatt.

- Legge til rette for overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene.
- Jobbe for at tilsynet omfatter samisk opplæring og opplæringssituasjon for samiske barn og unge.
- Medvirke til tilbud om tradisjonell kunnskap i grunnskolen.

- Bidra til økning av den formelle kompetansen i den samiske befolkningen.
- Bidra til å styrke Senter for samisk i opplæringen.
- Oppfølging av samisk opplæring i forhold til samiske utdanningsbehov.

Skal bidra til:

- At alle samiske barn og unge får et skoletilbud som er forankret i samiske verdier.
- At alle samiske barn og unge får tilbud om opplæring i og på samisk uavhengig av hvor i landet de bor.

5.3.2 Læringsressurser

Mål:

- Barnehagebarn og samiske elever skal ha tilgang til kvalitetsmessige gode samiske læringsressurser i henhold til rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og i henhold til gjeldende læreplanverk for grunnsopplæringen.

Delmål:

- Læringsressurser og pedagogisk materiell for barnehager og grunnsopplæringen skal bidra til at samisk språk og kultur styrkes.
- Samiske læremidler etter rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og gjeldende læreplanverk.
- Spesialpedagogisk forskning ivaretar, dokumenterer og formidler det samiske perspektivet
- Synliggjøre forskningsbasert kunnskap innenfor det spesialpedagogiske feltet, som kommer barn, unge og de ulike kompetansesentrene til gode.

Strategier:

- Utarbeide tiltaksplan for utvikling av samiske læringsressurser med årlige prioriteringer.
- Utarbeide og kontinuerlig oppdatere matrise over igangsatte og ferdigstilte læringsressurser.
- Kontinuerlig registrere og utarbeide oppdatert informasjon om ferdigstilte læringsressurser.
- Utvikle samiske læringsressurser til barnehagen og grunnsopplæringen.
- Kartlegge og dokumentere behov for særskilt tilrettelagte læringsressurser i barnehage og grunnsopplæringen.
- Oppfølging av rapporten «Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler».
- Behandling av læremiddelsøknader og oppfølging av prosjekter.

Tiltak for å styrke læremiddelproduksjonen – oversetting av matematikkverk

I budsjettet for 2013 er det avsatt kr 4 000 000 til oversetting av matematikkverk for grunnskolen. For ungdomstrinnet er oversettingen av verket til nordsamisk ferdig.

På nordsamisk er matematikkbøkene og nettressursene for 5.-7. årstrinn ferdig og bøkene for 1.-4. årstrinn er snart ferdig.

På lulesamisk og sørsamisk er bøkene for 1.-4. årstrinn under oversetting.

Læringsressurssøknader

Sametinget har avsatt kr 17,6 mill til prioriteringene:

- Læringsressurser barnehage.
- Særskilt tilrettelagte læringsressurser
- Læringsressurser grunnsopplæringen
- Læringsressurser digitale

Sametinget har mottatt 103 læringsressurs søknader for til sammen kr 60,6 mill. Forlagene/søkerne er ČálliidLágádus AS, Solum forlag AS, Davvi girji AS, ABC-company, Sør-Trøndelag fylke, Idut AS, Sijti Jarng – det samiske kultur- og utviklingscenteret i Hattfjelldal, Grom AS, Tambartun kompetansesenter og Statped. Tre av de innkomne søknadene faller utenfor Sametingets prioriteringer.

- Sametingsrådet satser på å behandle søknadene på rådsmøte 24.-25.06.13.
- Læremiddelsentral – registrering av ferdigstilte læringsressurser, informasjon og veiledning om og utlån av læringsressurser.

Samisk Læremiddelsentral

Informasjon, veiledning og utlån av læremidler til kunder som er barnehagepersonale, lærere og studenter og andre. Det er i perioden kommet inn jevnlig bestillinger på utlån av læremidler. Bestillingene er kommet pr. telefon, direkte til skranken, via Bibsys og Ovttas.no. Mottak av nye læremidler, registrering av nye og tidligere læremidler i bibsys er gjort i perioden. Innkjøp og registrering av annet materiale som ikke er direkte læremidler, som skjønnlitteratur, tv-programmer, cd`er er gjort i perioden. Opptak av tv-programmer fra NRK og TV2 som er på samisk eller omhandler det samiske. Disse programmene blir registrert og blir tatt vare på, og som kan lånes til undervisningsinstitusjoner som er medlemmer i Norwaco.

- Forvaltning av innkjøpsordningen.
- Læremiddelportalen Ovttas.

Skal bidra til:

- Økt antall læringsressurser og pedagogisk materiell for barnehager og grunnskolen.
- Tilgjengelige samiske læringsressurser.
- God tilgang til særskilt tilrettelagte samiske læremidler i barnehage, grunnskole og i voksenopplæring.
- God og effektiv utvikling av samiske læremidler og pedagogisk materiell.

5.3.3. De lovmessige og strukturelle rammer for opplæring

Mål:

- Den samiske elevens og foresattes rettigheter og plikter skal være hjemlet i lov og forskrift for å sikre likeverdig rett til kvalitetsmessig opplæring som er tilpasset og tilrettelagt for samiske elever.

Delmål:

- Å styrke og utvikle det samiske samfunnet.

Strategier:

- Gjennom dialog med aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnskole
- Konsultasjoner
- Dialog og et aktivt og målrettet arbeid mot statlige, regionale og kommunale myndigheter.

Presentasjon av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune

Sametingsrådet og Tromsø kommune presenterte innholdet av samarbeidsavtalen mellom partene i en pressekonferanse i byrådsalen i Tromsø rådhus 12.3.2013. Underskrivelsen av samarbeidsavtalen er utsatt inntil videre.

Møte med kunnskapsminister Kristin Halvorsen

Sametingsrådet har deltatt i møte den 8.4.2013 med kunnskapsminister Kristin Halvorsen. Tema for møtet var frafall i den videregående skolen i Finnmark. Visepresident Laila Susanne Vars holdt foredrag om spesielle utfordringer for samisk ungdom i videregående skole.

Konferanser

Sametingsrådet deltok på sørsamisk konferanse i Trondheim i mars og holdt innlegg om sørsamisk opplæringspolitikk. Hensikten med konferansen var å belyse særskilte utfordringer og muligheter innenfor sørsamisk opplæring fra barnehage til høyskole/universitet, samt skape en konstruktiv dialog for hvordan sørsamisk opplæring kan styrkes og utvikles.

Interreg-prosjektet "Ovttas! Språk-, skole-, og barnehagesamarbeid i Tanadalen" inviterte til seminar om "Den grenseløse sameskolen" og stilte spørsmål om hva som er fremtiden for det finsk-norske sameskolesamarbeidet. Sametingsrådet deltok på sameskoleseminaret i Utsjok, Finland i mai og holdt innlegg om Sametingets utdanningspolitikk på tvers av riksgrensene.

- Være en aktiv part i forhold til samarbeidsavtalene med fylkeskommunen.

Skal bidra til:

- At skoleeiere, elever og foresatte kjenner til sine rettigheter i forhold til opplæring, og at samiske elever får et kvalitetsmessig godt skoletilbud.

5.4 Høyere utdanning og forskning

Mål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å utvikle samiske samfunn.

Delmål:

- Flere samiske fagfolk innenfor ulike fagområder.
- All høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.

Strategier:

- Gjennom dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter og andre aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnopplæring, høyere utdanning og forskning.

Sametingsrådet hadde møte med rektor Jarle Aarbakke ved Universitetet i Tromsø 21.3.2013. Temaer som ble drøftet var blant annet videre planer vedrørende fusjon med Høgskolen i Finnmark, og videre samarbeid mellom Sametinget og universitetet.

Sametingsrådet foreslo 15.3.2013 følgende representanter til styret for Universitetet i Tromsø: Geir Johnsen og Ragnhild Melleby Aslaksen.

- Medvirke til at den nasjonale politikken innenfor barnehage, grunnopplæring, høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.
- Bidra til økning av den formelle kompetansen i den samiske befolkningen.

Utsending av tildelingsbrev for stipend for høyere utdanning, er startet.

Tildelingsbrev er sendt og første delutbetaling foretatt for direkte tilskudd til Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram i samisk språk for høyere utdanning, Árbodiehtuovddaš og systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

- Bidra til at kunnskapsdimensjonen i nordområdepolitikken ivaretar det samiske perspektivet
- Utarbeide sametingsmelding om høyere utdanning og forskning.

Sametingsrådet arrangerte 3. og 4.4.2013 sammen med Árran, en rundbordskonferanse om samisk institusjonsutvikling og samisk forskning. Fra Sametingsrådet møtte visepresident Laila Susanne Vars og rådsmedlem Vibeke Larsen.

Skal bidra til:

- Flere samiske studenter ved ulike profesjonsutdanninger.
- At flere forskrifter for høyere utdanning ivaretar det samiske perspektivet.
- At mer av forskningen ivaretar det samiske perspektivet.

5.4.1 Det samiske perspektivet

Mål:

- Den nasjonale politikken ivaretar det samiske perspektivet innen høyere utdanning og forskning.

Delmål:

- God dialog med departementer og forskningsrådet.

Strategier:

- Arbeide for at Sametinget får myndighet til å oppnevne representanter i alle relevante utvalg som skal utarbeide styringsdokumenter på nasjonalt nivå innen høyere utdanning og forskning, og ha dialog med representantene etter oppnevning.
- Arbeide for at Sametinget skal få en utvidet rolle i kunnskapsdimensjonen i Nordområdepolitikken.
- Arbeide for at de nasjonale retningslinjene og forskriften til nye rammeplaner innen ulike profesjonsutdanninger får et gjennomgående samisk perspektiv.

Sametingsrådet har etter tidligere omtalt møte med Kunnskapsdepartementet 8.2.2013, om ny forskrift for samisk barnehagelærerutdanning, rettet flere henvendelser til departementet om saken. Saken er pr 13.5.2013 fortsatt ikke sendt på høring.

Sametingsrådet har deltatt på konferanse i Kautokeino som ble avholdt i forbindelse med at følgegruppen for lærerutdanningsreformen la fram sin tredje rapport for Kunnskapsdepartementet. Rapporten omtaler blant annet hvordan de samiske emnene i forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanningene for 1.–7. trinn og 5.–10. trinn, implementeres i utdanningene. <http://ffl.uis.no>

Skal bidra til:

- At alle nye styringsdokumenter innen høyere utdanning og forskning har et samisk perspektiv.
- At kunnskapsdimensjonen i Nordområdepolitikken ivaretar urfolksperspektivet.

5.4.2 Samarbeid med samisk lærerutdanningsregion

Mål:

- Samisk lærerutdanningsregion tilbyr studier som imøtekommer behovene i det samiske samfunnet.

Delmål:

- Flere studenter som får kompetanse innen samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Strategier:

- Være aktiv deltaker i samarbeidsmøtene med region 7.

Sametingsrådet har deltatt på møte i Samisk lærerutdanningsregions arbeidsgruppe som arbeider med rekruttering. I møtet ble det foretatt en gjennomgang av tiltaksplan for 2013, som i hovedsak har tiltak relatert til nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning.

- Bidra til at samisk lærerutdanningsinstitusjon koordinerer og tilbyr kurs og studietilbud innenfor alle tre samiske språk og at det legges til rette for studier innenfor kulturkunnskap/ historie og samfunnsliv.

Sametingsrådet er observatør i Samisk lærerutdanningsregions arbeidsgruppe for fagene samisk språk og samiske emner, og har deltatt i møte i Tromsø 12. og 13.4.2013. Arbeidsgruppens mål er å tilrettelegge for samarbeid om tilbudene som gis i samisk og samiske fag.

Skal bidra til:

- Kunnskap for å styrke og utvikle det samiske samfunnet.

5.4.3 Rekruttering av samisk ungdom og voksne til høyere utdanning

Skal bidra til:

- Økt antall studenter ved Sámi allaskuvla skoleåret 2013/2014.
- Flere samiske studenter ved ulike profesjonsutdanninger.

5.4.4 Forskning og verdiskaping

Mål:

- Relevant forskning forefinnes som grunnlag for valg og politiske beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Strategier:

- Bidra til at det settes større fokus på kunnskapsdimensjonen i nordområdepolitikken.
- Medvirke til at Sámi allaskuvla utvikles til et urfolksuniversitet.
- Opprette dialog med aktuelle urfolksorganisasjoner og institusjoner.
- Arbeide for at regjeringens forskningsmelding ivaretar det samiske perspektivet

Visepresident Laila Susanne Vars har i dialog med kunnskapsminister Kristin Halvorsen kommet med innspill til regjeringens melding om forskning. Dialogen førte til at Meld. St. 18 (2012 - 2013) Lange linjer – kunnskap gir muligheter, som ble lagt fram 8.3.2013, har en videre omtale av samisk forskning enn i tidlige versjoner av meldingen.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2012-2013/meld-st-18-20122013.html?id=716040>

- Arbeide for et formalisert samarbeid mellom Sametinget og Forskningsrådet.

Sametingsrådet er observatør i programstyre for Program for samisk forskning II og deltok i møte 14.3.2013. Møtet drøftet de tematiske føringene for utlysning av forskningsmidler høsten 2013.

- Arbeide for en utvidet representasjon av medlemmer oppnevnt av Sametinget i Forskningsrådets organer.

Universitetslektor Laila Susanne Sara Oskarsson ble etter forslag fra sametingsrådet, utnevnt som representant i brukerrådet for Kunnskapscenter for utdanning.

- Bidra til at samisk tradisjonell kunnskap får en naturlig posisjon i forskningen.

- Gjennom dialog med Kunnskapsdepartementet bidra til at det samiske perspektivet ivaretas innenfor forskningsfeltet.

Det ble avholdt et møte med Kunnskapsdepartementet 4.3.2013 på administrativt nivå, om oppfølging av Butenschønutvalgets rapport, Langs lange spor - om samisk forskning og høyere utdanning.

Som en oppfølging av dette møtet møttes visepresident Laila Susanne Vars og kunnskapsminister Kristin Halvorsen den 18.3.2013 for å drøfte oppfølging av rapporten. Det var enighet om umiddelbart å starte prosesser på følgende områder; oppretting av samordningsråd for høyere utdanningsinstitusjoner med ansvar for samisk, utdanning på høyere nivå, særlig i samisk språk og rekruttering. Sametingsrådet venter på henvendelse fra departementet om videre oppfølging.

Følge opp arbeidet i de regionale forskningsfondene.

Skal bidra til:

- At det forefinnes relevant forskning som grunnlag for valg og beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

5.5 Tradisjonell kunnskap

Mål:

- Dokumentasjon, bevaring, beskyttelse og lagring av árbediehtu som kunnskapsgrunnlag og videreføring innen opplæring og forskning.

Delmål:

- Flere dokumentasjonsprosjekter er gjennomført i sør-, lule- og nordsamisk område.
- Metode for tilgjengeliggjøring og videreføring av tradisjonell kunnskap som kunnskapsgrunnlag innen opplæring og forskning forefinnes.

Strategier:

- Dialog og samarbeid med Sámi allaskuvla om utviklingen av Árbediehtuguovddaš.

Sametingsrådet deltok sammen med Sámi allaskuvla på informasjonsmøte om pilotprosjektet, Árbediehtuguovddaš i Kautokeino 30.4.2013, der hensikten var å informere om mål og oppgaver for senteret. Det vises i denne sammenheng til revidert budsjett for 2013, der rådet har foreslått ny tekst for pilotprosjektet, fordi mål og oppgaver for senteret er utvidet siden budsjettet for 2013 ble vedtatt.

- Gjennomgang av avtale i forbindelse med arbeidet for budsjett 2014.

Annet:

Seksjonen har deltatt på videomøte 8. mai med FAD om rapport for Handlingsplan for samisk språk.

6 Helse og sosial

6.1 Hovedmål

- En likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.

6.2 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Mål

- En styrket helse- og sosialtjeneste tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Strategier

- Gjennom dialog og samarbeid med myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

Meld.St. 34 (2012 - 2013) Folkehelsemeldingen God helse - felles ansvar

Sametingsrådet har konsultert Helse- og omsorgsdepartementet om stortingsmelding om folkehelse. Målet for meldingen er å skape et samfunn som fremmer helse i befolkningen. For sametingsrådet har det vært viktig at folkehelsemeldingen også synliggjør folkehelseutfordringer i det samiske samfunnet. Mange folkehelseutfordringene det samiske folk står overfor er de samme som for den øvrige befolkning, men sametingsrådet har også vært opptatt av å peke på de områder og utfordringer knyttet til samiske samfunnet hvor vi mener trenger et sterkere fokus.

Sametingsrådet har i konsultasjoner hatt fokus på at det samiske samfunnet står overfor store utfordringer innenfor tradisjonelle samiske næringer. Disse næringene er under sterkt press fra resten av samfunnet. Arealinngrep, kamp eksternt og internt om ressurser, rovdyrproblematikk, stadig endrede rammevilkår og holdninger til næringene i samfunnet er noen av utfordringene. Dette er forhold som påvirker den fysiske og psykiske helsen. Videre har Sametinget vist til at etnisk diskriminering er en annen faktor som kan føre til helseproblemer. Samer rapporterer langt oftere enn øvrig befolkning at de er utsatt for diskriminering. Det er en sammenheng mellom omfanget av opplevd diskriminering og hvor sterk den psykiske belastningen oppleves. Folkehelsemeldingen settersøkelys på dette og trekker spesielt frem behovet for dokumentert kunnskap om samiske barn og unge i denne sammenheng.

Med bakgrunn i konsultasjoner med Sametinget fremgår det i meldingen at det må legges vekt på kommunikasjon og språk i kvalitets- og pasientsikkerhetsarbeidet. Det vises også til at en forutsetning for kvalitet og sikkerhet for samiske pasienter, er en helse- og omsorgstjeneste som har kunnskap om språk og kulturforståelse. Derfor fremheves det i folkehelsemeldingen at kunnskap om samiske samfunnsforhold, samisk språk og kultur er nødvendig for å påvirke helsen til den samiske befolkning i positiv retning, og at folkerettslige rettigheter og forpliktelser må implementeres i kunnskapsgrunlaget til framtidige helse- og sosialarbeidere.

I folkehelsemeldingen omtales også samiske barn under barnevernets omsorg, miljøgifters påvirkning på urfolk, behovet for mer dokumentert kunnskap, og behovet for mer kunnskap om samisk språk og kultur i kommuner.

Sametingsrådet har påpekt at det finnes begrenset med dokumentert kunnskap om folkehelse i den samiske befolkning. Vi vet lite om den samiske befolknings folkehelse i forhold til den norske befolkning. Likeledes vet vi lite om eventuelle forskjeller innad i den samiske befolkning. Sametingsrådet ser derfor behov for en styrking av forskning som omhandler samiske forhold, slik at man kan skaffe tilveie mer nøkkeldata som kan brukes i det forebyggende arbeidet. Konkretisering av særskilte tiltak for den samiske befolkning må også gjelde alle aktørene i folkehelseplanarbeidet.

I stortingsmeldingen legger regjeringen noen rammer for langsiktig oppfølging av folkehelsearbeidet. Deriblant skal det legges frem en folkehelsepolitisk melding om folkehelseutfordringer til Stortinget hvert fjerde år. Sametingsrådet har fått tilslutning til at det må fremgå klart at en slik stortingsmelding også må redegjøre for utfordringene i den samiske befolkning. Det vil også utvikles styringsdata for folkehelse, og det fremgår at slike styringsdata også må omfatte det samiske samfunnet.

Meld. St. 29 (2012 - 2013) Morgendagens omsorg

Den 19.4.2013 la Helse og omsorgsdepartementet fram Stortingsmelding nr 29 om morgendagens omsorg. Sametingsrådet har gitt bidrag til meldingen gjennom tekst og møter og har fremmet viktige perspektiver både knyttet til morgendagens brukerrolle, strategi for frivillig arbeid og program for en aktiv og fremtidsrettet pårørendepolitikk. Sametingsrådet er godt fornøyd med resultatet av meldingen.

Avslutning av tolkeprosjektet

Etter konsultasjoner med Sametinget fikk Helse Nord RHF i oppdrag å sette i gang et prosjekt for å bedre tolketjenesten til samiske pasienter innenfor spesialisthelsetjenesten. Helse Finnmark fikk i oppgave å gjennomføre prosjektet. Sametingsrådet deltok i utformingen av mandatet for prosjektet og var medlem av styringsgruppen. Prosjektet har hatt som mål å utvide dagens tolketjeneste til et døgntilbud.

Prosjektet har hatt en varighet på to år, og er nå avsluttet. I forbindelse med avslutningen av prosjektet ble det arrangert en avslutningskonferanse på Sametinget 23.4.2013, hvor resultater av tolkeprosjektet ble presentert. I prosjektperioden er det blant annet prøvd ut tolking via nett, og sett på teknologiske utfordringer i forhold til dette. Prosjektet har også utviklet et e-læringsprogram om bruk av tolk i samarbeid med Nasjonalt senter for samhandling og telemedisin. E-læringsprogrammet ble lansert på sluttkonferansen. Det har også i prosjektperioden vært et stort fokus på holdninger og kunnskap om bruk av tolk, samiske pasienters rett til bruk av eget språk i kontakt med helsevesenet, og språk og kommunikasjon i et kvalitets- og pasientsikkerhetsperspektiv.

Sametingsrådet er opptatt av at tiltak som er startet opp gjennom dette tolkeprosjektet må videreføres og videreutvikles etter prosjektperioden, med målsetting om en døgnbasert tolketjeneste til samiske pasienter på et nasjonalt nivå. Sametingsrådet vil følge dette opp i kontakt med sentrale myndigheter.

Møte om forslag til omorganisering av nødmeldetjenesten.

Sametingsrådet har hatt et møte med Justis- og beredskapsdepartementet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap om det videre arbeidet innenfor nødmeldetjenesten. Sametingsrådet og DSB er enige om å invitere Sametingets plenum til informasjon om arbeidet innenfor nødmeldetjenesten på komite/plenumsmøte vår 2013.

Årsmøtet i Samisk legeförening.

Sametingsrådet deltok på Samisk legeföreningens årsmøte. Temaet var forbyggende helsearbeid - Hva er behovene og hvordan bør arbeidet organiseres i forhold til samisk befolkning? ”

Fra sametingsrådets side ble det informert om vårt arbeid, både i forhold til ny folkehelsemelding og folkehelseloven med medfølgende forskrifter. Kommunelegene i Kautokeino, Karasjok, Tana og Tysfjord reflekterte også rundt folkehelseutfordringen for den samiske befolkningen i sine kommuner i sine innlegg. Dette er viktige refleksjoner og innspill som sametingsrådet vil jobbe videre med i samarbeid med kommunene.

Oppdragsdokumenter til regionale helseforetak

Sametingsrådet har fulgt opp oppdragsdokumentene for 2013. Følgende områder har hatt spesielt fokus fra Sametingsrådets side:

Videreutvikling av Sanks nasjonale funksjon

I 2010 ble det kunngjort en ny forskrift som regulerer godkjenning av sykehus, bruk av betegnelsen universitetssykehus og nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Institusjoner som har eller ønsker en slik funksjon må godkjennes etter denne forskriften.

Helse Nord har vedtatt å sende inn søknad om samisk nasjonal kompetansetjeneste - psykisk helsevern og rus (SANKS), etter de nye retningslinjene. I forkant av søknaden har sametingsrådet vært i dialog med Helse Nord og Helse Finnmark. For sametingsrådet har det vært viktig at Sanks funksjon, både som et kompetansesenter og en behandlingstjeneste for samiske pasienter, uavhengig av bosted, ivaretas i søknaden. Dette fremgår ivaretatt i søknaden som nasjonal kompetansesenter har sendt.

Helse Finnmarks strategiske utviklingsplan

Helse Finnmark har satt i gang et utviklingsarbeid, kalt Helse Finnmarks strategiske utviklingsplan. Dette arbeidet har sin begrunnelse i de store investeringsprosjekter som er i gang i Helse Finnmark, deriblant bygging av nye Kirkenes sykehus.

Sametingsrådet har mottatt flere bekymringsmeldinger fra samiske fagfolk, samiske kommuner og andre vedrørende disse planene. Bekymringene har i hovedsak omhandlet to av delprosjektene i strategisk plan: Videreutvikling og ny organisering av psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, samt opprettelse av samisk helsepark. Fra samisk hold frykter man en nedleggelse/flytting av Finnmarksklinikken og en forsinkelse av samiske helsepark. Sametingsrådet har også hatt møte med både Samisk legeforening og Karasjok kommune hvor dette har vært tema.

Sametingsrådet er opptatt av at tilbudet til samiske pasienter skal ivaretas og videreutvikles innefor dette arbeidet. Sametingsrådet ser at Helse Finnmark strategiske utviklingsplan også berører Sanks rolle og oppgaver, både innen psykisk helse og rusbehandling. Sametingsrådet er derfor opptatt av at prosjektene innefor Helse Finnmarks strategiske plan sees i sammenheng med Sanks nasjonale rolle og oppdrag gitt til Helse Nord gjennom oppdragsdokumenter.

På bakgrunn av dette hadde sametingsrådet et møte med helseministeren, hvor man løftet en bekymring for videreutvikling av tjenestetilbudet til samiske pasienter, både innen psykisk helse, rus og tilbud til pasienter med kroniske sykdommer. Det ble spesielt vist til SANKS rolle. SANKS har i flere år jobbet med psykisk helsevern og rusproblematikk fra et samisk språk og kulturperspektiv. De har gjennom sitt arbeid utviklet kunnskap og erfaring som er verdifull når det gjelder rusbehandling for samiske pasienter. Sametingsrådet ser det som naturlig at SANKS også har en sentral rolle når det gjelder oppbygging av rusbehandling for samiske pasienter i et nasjonalt perspektiv, og at Finnmarksklinikken må sees i sammenheng med dette. Fra helseministeren side ble det vist til oppdragsdokumenter til regionale helseforetak, hvor det fremgår at tjenestetilbudet til samiske pasienter skal videreutvikles og styrkes.

Sametingsrådet har også hatt et møte med Helse Finnmark, hvor sametingsrådet fikk en gjennomgang av Helse Finnmarks prosjekter, og hvor sametingsrådets syn ble presentert. Arbeidet innefor de ulike delprosjektene, deriblant oppbygging av Samisk helsepark, vil legges frem for styret i Helse Finnmark høsten 2013.

Sametingsrådet vil følge denne prosessen videre og har deriblant bedt om et felles møte med Helse Nord, Helse Finnmark og Helse og omsorgsdepartementet vedrørende oppfølging av oppdragsdokumentene til regionale helseforetak.

Møte med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet vedrørende helse og levekår for personer med funksjonsnedsettelse

Sametingsrådet har hatt møte med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) vedrørende et nordisk prosjekt i Bufdirs regi, som skal ha fokus på mennesker med funksjonsnedsettelse med samisk bakgrunn. I arbeid med en levekårsrapport for mennesker med utviklingshemming, ble det avdekket at det er lite kunnskap generelt om mennesker med funksjonsnedsettelse, og spesielt ingen kunnskap om dette vedrørende mennesker med samisk bakgrunn. Bufdir har startet et forskningsprosjekt som skal drives av Nordisk velferdssenter. Prosjektet skal gjennomføres i 2014.

Sametinget har bistått Bufdir med å komme i kontakt med samiske fagfolk som kan gi gode innspill for utforming av projektskissen. I samarbeid med Bufdir inviterte vi derfor til en rundbordkonferanse 17.4.2013. Prosjektleder i Bufdir informerte om bakgrunn og formål med prosjektet og ba om innspill til noen problemområder som kan ha betydning for deres videre arbeid. Den 18.4.2013 samlet vi samiske brukere for å få frem brukernes stemme godt nok i prosjektet.

Levekårsundersøkelse for samisk barn:

Sametingsrådet har hatt møte med Universitetet i Tromsø (UIT) og AMATEA vedrørende levekårsundersøkelse for samiske barn. I dag er det ingen nyere forskningsbasert kunnskap som omhandler samiske barns psykiske og fysiske helse. Behovet for kunnskap er stor, og UIT og AMATEA i samarbeid med Sametingsrådet, planlegger en folkehelsekonferanse høsten 2013 som skal ha spesielt fokus på barnehelse.

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å utvikle og tilrettelegge for en helse- og sosialtjeneste på alle nivå, som bygger på samisk språk- og kulturforståelse.
- Være premissleverandør for relevant forskning som frembringer forskningsresultater om det samiske samfunnets tilstand på helse-, sosial- og barnevernsfeltet.

Skal bidra til:

- At det samiske folket får helse- og sosialtjenester som er tilpasset deres behov og rettigheter.

7 Arealer og miljø

7.1 Hovedmål

- Levedyktige samiske lokalsamfunn på grunnlag av bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

7.2 Arealer

Mål:

- Naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv sikres.

Delmål:

- Samiske rettigheter ivaretas i bevaring og bruk av arealer i samiske områder.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, inngår på lik linje med forskningsbasert kunnskap i beslutningsgrunnet for forvaltning av arealer.
- Samisk lokal deltakelse og reell medvirkning er sikret i all areal- og ressursforvaltning.
- Arealforvaltningen bidrar til å sikre samisk næringsutøvelse forutsigbarhet og utviklingsmuligheter.

Strategier:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven og annet relevant lovverk.
- Følge opp Sametingets miljø- og arealmelding.
- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter for å sikre samisk areal- og miljøvern.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger i arealplaner.
- Arbeide for at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Sametingets høringsuttalelser blir i økende grad tatt hensyn til.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, i prosessen og vedtak i henhold til plan- og bygningsloven.
- Bedre tilrettelegging for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning i planprosesser.
- Økt andel kommuner som har vedtatt kommuneplaner og kommunedelplaner i henhold til ny plan- og bygningslov.

7.3 Naturressurser

Mål:

- Ressurs- og energiutvinning skal styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer.

Delmål:

- Undersøkelse og uttak av naturressurser i samiske områder skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.
- Tradisjonskunnskap, lokale kunnskaper og forståelser anerkjent som fullverdig kunnskap på lik linje med forskningsbasert kunnskap i forvaltning av naturressurser.
- Det fokuseres på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- Samisk deltakelse er integrert i forvaltning og styring av naturressursene.

Strategier:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven.
- Ferdigstille Sametingets redegjørelse om energi.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk av naturressurser.
- Bidra til at lokale samiske interesser deltar aktivt i beslutningsprosesser om bruk av naturressurser

Leting etter gull/sølv i Kautokeino, Karasjok, Sør-Varanger og Narvik

Sametingsrådet har hatt møte med styreleder Bernt Stilluf Karlsen i Norwegian Minerals Group AS den 19.2.13. Karlsen representerer det Canadiske utforskningselskapet Dalradian som leter etter gull/sølv i Kautokeino, Karasjok, Sør-Varanger og Narvik kommuner.

I 2012 samlet selskapet inn 2378 jordprøver med håndholdt utstyr i Kautokeino kommune. Disse er nå til analyse. Det tas sikte på innsamlinger av ytterligere 1500 prøver i 2013. Avhengig av analyseresultatene vurderes selskapet å gå over fra leting til faktiske undersøkelsesarbeider gjennom prøveboringer i Kautokeino. Det tas da sikte på å inngå avtale om faktiske undersøkelsesarbeider etter Sametingets mineralveileder, samt å avklare områdene som omfattes av prøveboringer i forhold til samiske kulturminner. I 2013 programmet planlegger Norwegian Minerals Group AS innsamling av 3500 jordprøver og 400 bekkessediment prøver i Karasjok kommune, samt 700 jordprøver i grønnsteinsbeltet i Pasvik i Sør-Varanger kommune, og 300 bekkessedimenter og jordprøver i Rombak-område i Narvik kommune.

Reguleringsplan for Nussir, Kvalsund kommune

Sametinget reiste innsigelse til Kvalsund kommunes reguleringsplan for Nussir i brev av 13.9. 11. Det ble avholdt mekling med Fylkesmannen 19.9.12. Sametinget oppretthold sin innsigelse for reguleringsplanens virkninger for reindrifta. 21.3.13 avholdt Miljøverndepartementet innsigelsesmøte i Kvalsund. Ved brev av 25.3.13 oversendte Sametinget brev til Miljøverndepartementet med notat som underbygget innsigelsen.

Sametingsrådet har siden oktober 2012 vært klar for å starte forhandlingene med Nussir ASA i henhold til Sametinget vedtatte mineralveileder og inngått intensjonsavtale. Nussir ASA har ment å ikke være rede til slike forhandlinger. Det er sametingsrådets vurdering at muligheten for konstruktive forhandlinger blir vanskeligere jo lengre Nussir ASA venter med å møte oss til forhandlinger. Når forhandlingene med Nussir ASA er ferdigstilt vil rådet legge fram sak til plenumsbehandling.

Regjeringens mineralstrategi

Sametingsrådet har konsultert seg fram til enighet med Nærings- og handelsdepartementet og har i Sak SR 31/13 fattet vedtak om samtykke til tekst og tiltak i kapittel om mineralvirksomhet i områder med samiske interesser i regjeringens strategi for mineralnæringsen. Av mineralstrategien følger det at det våren 2013

Møtesekretærer: Roald Andreas Sandvik

Side 45 av 309

skal igangsette arbeidet med endringer av mineralloven for å ivareta samiske rettigheter og interesser i hele det tradisjonelle samiske området, at Nærings- og handelsdepartementet etter konsultasjoner skal gi et oppdragsmandat for utarbeiding av kunnskapsgrunnlag om virkninger av mineralvirksomhet for reindrift og andre samiske interesser, og at regjeringen skal gi støtte til Stiftelsen Protect i en oppstartsperiode.

Sametingsrådet har i sitt samtykkevedtak gjort oppmerksom på at Sametingets vedtak om mineralloven i Sak 47/08 Minerallov og Sak 27/09 Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 43 (2008-2009) Minerallov står fast inntil forslag om endret minerallov er behandlet. Sametingets vedtatte mineralpolitikk i Sak 21/10 Sametingets mineralveileder for undersøkelser og drift på mineralressurser vil derfor fortsatt bli fulgt.

Vårjakt på ender i Kautokeino kommune

Forsøksordninger med vårjakt på ender i Kautokeino kommune har vært regulert i flere tidsavgrensede forskrifter siden 1994 og fram til 2012. Den siste forskriften om kvoteregulert vårjakt gjaldt for jaktseongene 2011 og 2012. Miljøverndepartementet meldte om konsultasjoner med Sametinget i februar i år om avvikling av denne jaktformen. Det ble avholdt et konsultasjonsmøte på administrativt nivå den 5.3.2013 i Kautokeino, der også Samisk fangst- og utmarksforening og Kautokeino kommune deltok. Miljøverndepartementet fastholdt ønsket om avvikling av vårjakt, mens Sametinget, sammen med de andre deltakerne, mente at ordningen med kvoteregulert vårjakt må gjøres permanent. Det var enighet om å videreføre konsultasjonene på politisk nivå.

Sametingsrådet hadde møte med Miljøverndepartementet den 29.4.2013. På dette møtet deltok også representanter for Kautokeino kommune og Samisk fangst- og utmarksforening. Det ble oppnådd enighet om ny forskrift for vårjakt på ender, som skal vare i 10 år. Forskriften skal bygge på samisk tradisjon og være økologisk bærekraftig. Forslaget til ny forskrift blir sendt på høring i begynnelsen av mai, og siktemålet er at forskriften skal gjelde fra og med jaktseongen 2013. Det vil bli gjennomført avsluttende konsultasjoner etter at forskriften har vært ute på høring.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser ved utvinning av naturressurser.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- Samisk deltakelse er i økende grad integrert i forvaltning og styring av naturressursene.

7.4 Naturmangfold

Mål:

- Hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, samfunns- og næringsliv vektlegges i all forvaltning av naturmangfoldet.

Delmål:

- Ivaretagelse av naturmangfoldet skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser brukes på lik linje med forskningsbasert kunnskap ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Det fokuseres på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk og vern av naturmangfoldet.
- Samisk lokal deltakelse og medvirkning er sikret i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

Strategier:

- Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven.

Endring av naturmangfoldloven om tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale

Sametingsrådet har avgitt høringsuttalelse den 14.3.13 til Miljøverndepartementet om lovendring av naturmangfoldloven om tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale. Den 22.3.13 ble det gjennomført konsultasjoner mellom Miljøverndepartementet og Sametinget om lovendringen som innebærer en ny § 61a i naturmangfoldloven. Innholdet bygget blant annet på vedtak i Sametingets plenum i Sak 44/08 om naturmangfoldloven. Sametinget gav sin tilslutning til den foreslåtte lovendringen. Paragrafen inneholder forskriftshjemler som gir Kongen adgang til å gi bestemmelser om urfolks og lokalsamfunns kunnskap knyttet til genetisk materiale. Partene slo også fast at den framtidige forskriftsfastsettingen vil være omfattet av konsultasjonsavtalen mellom statlig myndigheter og Sametinget.

Lovendringen legger til rette for at det i forskrift kan gis slike bestemmelser som er nødvendige for å oppfylle Norges forpliktelsene etter Nagoya-protokollen om genetiske ressurser til Konvensjonen om biologisk mangfold. Det er i Sametingets interesse at Norge ratifiserer Nagoya-protokollen fordi den er viktig for urfolk ettersom den anerkjenner og ivaretar rettighetene og interessene som urfolk har til genetiske ressurser og til tradisjonell kunnskap som knytter seg til genetiske ressurser, herunder at også urfolk skal ta del i de fordeler som skapes ved utnyttelse av genetiske ressurser.

Lovforslaget fra Miljøverndepartementet er nå til behandling i energi- og miljøkomiteen i Stortinget. Det er enighet om at det skal legges til rette for at urfolks og lokalsamfunns interesser ivaretas og respekteres ved tilgang til og utnyttelse av kunnskap knyttet til genetisk materiale som er utviklet, overført og bevart av et urfolk eller et lokalsamfunn. Kongen kan gi forskrift om at tilgang til og utnyttelse av tradisjonell kunnskap krever samtykke fra urfolket eller lokalsamfunnet og om sanksjoner, herunder regler om vederlag og oppreisning, ved urettmessig tilgang og utnyttelse.

- Følge opp verneprosessene i samiske områder.
- Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner.
- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Tradisjonell kunnskap

Sametingsrådet deltok i Norges delegasjon på den 24. sesjonen om tradisjonell kunnskap i forhandlingene i mellomstatlig komité om immaterialrett, genetiske ressurser, tradisjonell kunnskap og kulturelle kulturuttrykk i Verdens immaterialrettsorganisasjon, WIPO. Møtet foregikk i Genève i perioden 22- 26.4. 13. Delegasjonen ble ledet av Justis- og beredskapsdepartementet. Forhandlinger dreide seg om et utkast til artikler om beskyttelse av tradisjonell kunnskap, samt tekst om målsetninger og prinsipper.

Forhandlingene endte opp med en endelig tekst av 26. 4.2013 som skal legges frem for WIPOs generalforsamling høsten 2013. Teksten reflekterer at det er stor uenighet i komiteen om alle de grunnleggende spørsmålene som er omhandlet i utkastet til artikler. Det synes klart at det ikke er grunnlag for å kalle inn til en diplomatkonferanse om tradisjonell kunnskap på generalforsamlingen til høsten. Avstanden mellom partene er for stor. Det må sannsynligvis inviteres til flere forhandlingssesjoner om tradisjonell kunnskap. Norge og Sametinget går inn for at regelverket skal være rettslig bindende og gi urfolk og lokalsamfunn klare rettigheter. Samtidig er det en forutsetning at det gis en rimelig avgrensning, og at det skal gjelde en del unntak. Og at det bare er urfolk og lokalsamfunn som skal være berettiget. Posisjonene er hovedsakelig på linje med standpunkter i urfolksgruppen, Indigenous Peoples Caucus. Urfolksgruppen besto av ca. 20-30 representanter fra ulike urfolksorganisasjoner fra hele verden. Det frivillige fondet i WIPO for urfolksdeltakelse er imidlertid tomt, så framtidig representativ urfolksdeltakelse fordrer nye bidrag i fondet fra statene.

I forkant av forhandlingsmøtet deltok Sametingsrådet på ekspertmøtet om genetiske ressurser, tradisjonell

kunnskap og kulturelle kulturuttrykk i regi av WIPO den 19-21.4. 13. Rapporten fra møtet reflekterer synspunktene og prinsipper til ekspertene fra FN's 7 forskjellige urfolksregioner, samt representanter for FN's Permanente Forum for Urfolk. Rapporten gir innspill og råd som er linket direkte til forhandlingsteksten i WIPO. Sametingsrådet representerte den Arktiske regionen. Rapporten vil bli drøftet på den neste sesjonen i FN's Permanente Forum for Urfolk i mai 2013, og den vil bli publisert som et informasjonsdokument til den 25. sesjonen i WIPO i juli 2013.

- Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt grad av hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter og internasjonal folkerett ved ivaretagelse av naturmangfoldet.
- Tradisjonell samisk kunnskap tillegges økt vekt ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk og vern av naturmangfoldet.
- Økt grad av samisk lokal deltakelse og medvirkning i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

7.5 Klima

I Miljø- og arealmeldinga er globale miljøutfordringer en av 5 hovedutfordringer. Det fokuseres både på klima og miljøgifter. Sametingets arbeid når det gjelder miljøgifter hører inn under seksjonen Helse- og sosial, derfor fokuseres det her på klima.

Mål:

- Samiske næringer og samisk kultur er robust i forhold til klimaendringer.

Delmål:

- Urfolksrettigheter vektlegges når avbøtende tiltak mot klimaendringer planlegges.
- Det er satt i gang positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robuste i forhold til klimaendringer.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser brukes på lik linje med forskningsbasert kunnskap ved beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Forskning på klimaendringenes innvirkning i nordområdene og følgene av lokale miljøpåvirkninger ivaretar det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

Strategier:

- Skape forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.
- Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robust i forhold til klimaendringer.

Skal bidra til:

- Økt vektlegging av urfolksrettigheter ved planlegging av klimatiltak.
- Økning i igangsatte positive klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økt vektlegging av samisk tradisjonell kunnskap i beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økning i klimaforskning som vektlegger det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

8 Kulturminnevern

8.1 Hovedmål

- Forvalte og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer på grunnlag av egen historie og egne verdier, med utgangspunkt i kulturminnernes betydning for identitet og samfunnsbygging.

8.2 Forvaltning av samiske kulturminner

Delmål:

- Samiske kulturminner brukes som dokumentasjon for samisk tilstedeværelse, og som bidrag til styrking av samisk kultur og identitet.
- Samiske kulturminner og kulturmiljøer som ikke-fornybare ressurser må ivaretas i disponering og bruk av arealer og ressurser.
- I forvaltning av den samiske kulturarven vektlegges et bærekraftig og langsiktig perspektiv.
- Sametingets forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven.
- Synliggjøring av samiske kulturminner bidrar til økt kunnskap om samiske forhold i fortid og nåtid.

Strategier:

- Skape gode rammevilkår for samisk kulturminnevern gjennom dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører.

Ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken

Den 26.4.2012 la regjeringen frem en ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken, Meld. St. 35 (2012-2013) – Framtid med fotfeste – om kulturminnepolitikken. Den nye stortingsmeldingen om kulturminnepolitikken berører flere viktige saksfelt som også angår det samiske kulturminnevernet og Sametinget som myndighet for samiske kulturminner. Det har imidlertid ikke vært noen konsultasjoner eller annen kontakt med Miljøverndepartementet i forbindelse med arbeidet med stortingsmeldingen og de virkemidler og tiltak som fremmes gjennom meldingen. Dette har Sametinget gjort Stortinget, ved Energi- og miljøkomiteen, oppmerksom på. På bakgrunn av dette har Sametinget bedt om et møte med Energi- og miljøkomiteen i forbindelse med Stortingets behandling av den nye stortingsmeldingen.

Invitasjon til deltakelse i prøveprosjekt som gjelder delegasjon av midlertidig myndighet etter kulturminneloven

Sametingsrådet har mottatt en ny invitasjon fra Miljøverndepartementet til å inngå i et prøveprosjekt der myndigheten til å fatte avgjørelser i dispensasjonssaker etter kulturminneloven § 8 første, andre og fjerde ledd, midlertidig delegeres til den regionale kulturminneforvaltningen. Myndigheten gjelder behandling av søknader fra tiltakshavere om tillatelse om fjerning av visse kulturminnetyper i begrenset antall, under visse betingelser. Den midlertidige myndigheten er altså begrenset.

Sametingsrådet fikk en tilsvarende invitasjon i 2011, og den takket vi nei til. Bakgrunnen for at vi takket nei, var at det er usikkert på hva denne ordningen innebærer av merarbeid for Sametinget og det er også usikkert hvilken kompensasjon som Sametinget kan forventes å få for dette merarbeidet. Sametingets plenum har dessuten i sak 37/07 vedtatt at Sametinget må gis myndighet direkte nedfelt i kulturminneloven for forvaltningen av samiske kulturminner. Den midlertidige ordningen vi har i dag, som utøver av en delegert myndighet, er begrensende for Sametinget som et folkevalgt parlament og etter vårt syn ikke i tråd med folkeretten.

Etter det vi kan se er det ikke noe som prinsipielt har endret seg siden den forrige invitasjonen. På bakgrunn av dette er det fortsatt Sametingsrådets vurdering at vi ikke skal gå inn i ytterligere en midlertidig forvaltningsordning, uten isteden be Miljøverndepartementet sette i gang en konsultasjonsprosess mellom Sametinget og staten, der formålet er å komme til enighet om en permanent forvaltningsordning hva

gjelder forvaltningen av samiske kulturminner. Sametingsrådet har derfor takket nei til denne invitasjonen. Sametingsrådet vil for øvrig vise til Sametingsrådets redegjørelse om samisk kulturminnevern.

Kontakt med Norsk kulturminnefond (kulturminnefondet)

Sametingsrådet gjennomførte kontaktmøte med kulturminnefondet i mars 2013. I tillegg deltok Sametingsrådet samtidig på kulturminnefondets 10- års jubileum. Kontaktmøte med kulturminnefondet blir normalt avholdt 2 ganger i året.

Vi opplever kontakten med kulturminnefondet som god. I 2013 er det 6 prosjekter med samiske bygninger, på til sammen over 1 million kr, som har fått innvilget støtte gjennom kulturminnefondets støtteordning. Sametingsrådet håper at dette kan økes i løpet av de kommende årene, da behovet for støtte til samiske bygninger også forventes å øke noe på bakgrunn av Sametingets registreringsprosjekt for samiske bygninger.

Reguleringsplan for Steinvatnet hytteområde i Salangen kommune i Troms

I mai 2008 ble revidert reguleringsplan for Steinvatnet hytteområde lagt ut til offentlig ettersyn. Sametinget reiste innsigelse til planen på bakgrunn av konflikt med samiske kulturminner og ønsket en langt mer begrenset utbygging enn planen tilsa. På bakgrunn av innsigelser fra Fylkesmannen i Troms, Reindriftsforvaltningen og Sametinget fant administrasjonen i Salangen kommune det vanskelig å tilrå planen. Under politisk behandling ble planen imidlertid likevel vedtatt. Salangen kommune vedtok dermed reguleringsplanen for Steinvatnet hytteområde uten at å ta hensyn til automatisk freda samiske kulturminner i planområdet.

Salangen kommune ba derfor Fylkesmannen i Troms om å mekle i saken. Fylkesmannen vurderte imidlertid at mekling ikke hadde noen hensikt, siden partene i saken sto så langt fra hverandre. Planen ble derfor oversendt Miljøverndepartementet for endelig avgjørelse i mars 2012. I brev av 15.02.2013 stadfestet Miljøverndepartementet kun en mindre del av reguleringsplan for Steinvatnet hytteområde, ved at det tillates inntil 6 hytter på nordvestsiden av Steinvatnet. Innsigelsene fra Fylkesmannen i Troms, Sametinget og Områdestyret for Troms reinbeiteområde ble således stort sett tatt til følge. Miljøverndepartementets avgjørelse i innsigelsessaker kan ikke påklages.

- Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltning styrkes
- Videre arbeid med bevaringsprogrammene
- Fredningsarbeid for å sikre representativitet fortsetter
- Samarbeid og ansvarsfordeling mellom regional og sentral kulturminneforvaltning som myndighet og rådgiver i kulturminnespørsmål styrkes og klargjøres
- Lovpålagte forvaltningsoppgaver er basis i regionalforvaltningens arbeid
- Gjennom dialog med sentrale myndigheter arbeide for at Sametinget får forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner direkte nedfelt i kulturminneloven.
- Ivareta samiske kulturminner utenfor konsultasjonsavtalens geografiske virkeområde.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.

Tilskudd til samisk kulturminnevern

I perioden har søknadsfristen for post 10.3.10 i budsjettet blitt passert. Totalt er det kommet inn 36 søknader, med en samlet søknadssum på kr 8 946 283. Den administrative behandlingen av søknader inntil kr 75 000 er avsluttet i perioden. Til sammen har kr 109 000 blitt delt ut til 5 prosjekter. Resterende 31 søknader blir behandlet politisk. Søknadene kommer fremst fra Finnmark, Troms og de nordligste delene av Nordland (47 %). Overveiende del av den totale søknadssummen (68 %) kommer fra søknader til bygningsverntiltak på samiske bygninger.

- Ceavccageadge/Mortensnes med tilknyttede områder inn på verdensarvlista.

Skal bidra til:

- Bevissthet om samisk historie i samfunnet generelt og det samiske samfunnet spesielt.
- Identitetsskaping og stolthet over egen historie.

9 Næring

9.1 Hovedmål

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

9.2 Rammebetingelser i primærnæringer

Mål:

- Bevare og utvikle marine næringer, reindrift og jordbruk som viktige kulturbærere og sysselsettere i samiske områder.

Delmål:

- Tilfredsstillende juridiske og økonomiske rammebetingelser.
- Bedre lønnsomhet i primærnæringene.
- God rekruttering til primærnæringene.
- Bedre kjønnsbalanse.
- Rovviltpolitikk som tar hensyn til samiske næringer.

Strategier

- Sikre arealer og ressurser.
- Ha innflytelse på politikken innenfor marine næringer, reindrift, jordbruk og utmarksnæringer.

Reindrift

Sametingsrådet inviterte 19.2.2013 alle berørte reinieiere til et åpent møte vedrørende den oppståtte situasjonen rundt reintallsreduksjon i Finnmark i Kautokeino og Karasjok. Sametingsrådet informerte om Sametingets arbeid i sakens anledning, og tok imot innspill fra reinieiere om den videre prosess. Det var godt oppmøte. På bakgrunn av møtene, anmodet sametingspresidenten om møte med statsministeren. Dette kunne ikke statsministeren imøtekomme.

Sametingsrådet hadde møte med Sametingets representanter i Reindrifststyret i Oslo 22.2.2013 for å diskutere prosessene rundt reintallstilpassinga i Finnmark.

Stortingets næringskomité inviterte sametingsrådet til møte 29.4.2013 om Landbruks- og matdepartementet lovforslag om avvikling områdestyrene og overføring av myndighet til Fylkesmannen. Sametingsrådet framholdt på møtet at lovforslaget er fremmet uten reelle forutgående konsultasjoner, samt at forslaget vil innebære etablering av en statlig reindrifstforvaltning uten legitimitet i reindriften og det samiske samfunnet. En grunnleggende forutsetning for en effektiv og handlekraftig forvaltning er da ikke til stede. Sametingsrådet oppfordret komiteen om å avgi innstilling, der en ber regjeringen gjennomføre ytterligere konsultasjoner med Sametinget. Synspunktene er også oversendt i eget notat til komiteen.

Jordbruk

Sametingsrådet deltok på årsmøte i Troms bondelag 12.3.2013 og på årsmøtet i Nordland bondelag den 14.3.2013. Rådet redegjorde kort for Sametingets prioriteringer innenfor jordbrukssektoren, blant annet prosessen med å gi arktisk landbruk et innhold. Rådet understreket betydningen av å få opp lønnsomheten og sikre rekrutteringen til jordbruket.

Sametingsrådet har oppnevnt Egil Olli til styringsgruppen for arktisk landbruk. Administrasjonen deltar i arbeidsgruppen som skal fordele tilskuddsmidler fra programmet.

Sametingsrådet presenterte Sametingets innspill til jordbruksavtalen for statsråd Trygve Slagsvold Vedum i Oslo 21.3.2013

Sametingsrådet deltok på temadag for landbruk 17.4.2013 i Balsfjord kommune. Formålet var å informere om Sametingets landbrukspolitikk, tilskuddsordninger og virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN- området).

- Bidra til at det opprettes gode ordninger for generasjonsoverganger i primærnæringene.
- Bidra til økt kvinneandel i primærnæringene.
- Sikre utmarksutøvere tilgang til utmarksressursene.

Mandat og oppnevning av fjordfiskeremnd

Sametingsrådet er i konsultasjoner om mandatet til fjordfiskeremnda, som skal oppnevnes i henhold til havressurslova § 8b, hvor det heter at: "Departementet kan opprette ei fjordfiskeremnd for Finnmark, Troms og Nordland. Sametinget og dei tre fylkeskommunane skal ha rett til å nemne opp medlemmer til nemnda. Departementet kan gje nærare reglar om samansetjinga av fjordfiskeremnda og kva for oppgåver ho skal ha." Konsultasjonene knytter seg særlig til fjordfiskeremndas virkeområde og oppgaver. Sametingsrådet avventer tilbakemeldinger på rådets forslag av 14.3.2013.

Ny Tanalov

Miljøverndepartementet oversendte i februar utkast til bestemmelser om ny Tanalov til Sametinget, der lokalbefolkningens særskilte rettigheter til fiske skal lovfestes. Det har vært uklart om et forslag skal sendes på brei høring eller om forslaget vil være innenfor det som var på høring ved Tanautvalgets rapport. For sametingsrådet er det viktig at bestemmelsene i ny Tanalov er innefor de samme folkerettslige rammer som følger av Finnmarksloven, og at det framkommer at den særskilte retten til fiske er grunnlagt på alders tids bruk og lokal sedvane. Sametingsrådet vil legge til rette for tett dialog med Tanavassdraget Fiskeforvaltning om lovarbeidet.

Skal bidra til:

- Lønnsomheten i primærnæringene øker.
- Flere generasjonsskifter og/eller nyetableringer i primærnæringene.
- Flere kvinnelige næringsutøvere i jordbruk og reindrift.
- Nedgang i tapstall i saue- og reindriften.

9.3 Attraktive lokalsamfunn

Mål:

- Attraktive og levedyktige samiske lokalsamfunn.

Delmål:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.

Strategier:

- Ha tettere samarbeid med kommunene og Innovasjon Norge.
- Bidra aktivt til etablering av kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Kvinnelig entreprenørskap.
- Bidra til gode ordninger for å rekruttere unge til kompetansearbeidsplasser.

Utvide ordningen med å skrive ned studielån for å rekruttere unge til kompetansearbeidsplasser

Sametingsrådet har inngått samarbeidsavtale med Innovasjon Norge. Avtalen ble signert av administrerende direktør Gunn Ovesen i Innovasjon Norge og direktør i Sametinget, Rune Fjellheim

den 13.5.2013. Avtalen ble fulgt opp ved administrasjonene dagen etter i rådgiverforum. Avtalen er vedlagt.

Skal bidra til:

- Positiv befolkningsutvikling.
- Økning av antall private bedrifter.
- Flere sysselsatte innenfor service og småindustri.

9.4 Kulturnæringer

Mål:

- Flere arbeidsplasser i samiske kultur- og kulturbaserte næringer.

Delmål:

- Lønnsomme kulturnæringsbedrifter.
- Økt omsetningen av egenprodusert duodji og andre kunst- og kulturprodukter.

Sametingsrådet deltok på Sámiid duodjis landsmøte i Tromsø den 19.-21.4.2013. I forbindelse med landsmøtet hadde Sámiid duodji et seminar, hvor Sametinget utfordret landsmøtedeltakerne om å tenke andre alternativer til en driftsstøtteordning.

Sametingsrådet deltok på Duodjeinstituttas 20 års jubileumsseminar den 22.3.2013. Sametingsrådet hadde også innlegg om hvilken politisk vilje Sametinget har innenfor duodjinæringen.

- Rekruttering til duodjinæringen.

Strategier:

- Fremme lønnsomhet i kultur- og kulturbaserte næringer.
- Øke profesjonaliseringen og kommersialiseringen i samiske kulturnæringer.
- Prioritere lærlingeordning og utviklingsarbeid innenfor duodjinæringen.

Skal bidra til:

- Økt lønnsomhet innen duodji.
- Økt lønnsomhet innen forlag, media og kultur.
- 10 lærlinger i duodjinæringen.

9.5 Verdiskaping og nyetableringer

Mål:

- Økt etableringshyppighet, innovasjon og verdiskaping i samisk næringsliv.

Delmål:

- Økt nyskaping, vekst og fornying.
- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.
- Høyere kompetanse i næringslivet.
- Flere nyetableringer.

Sametingsrådet har satt i gang oppfølging av etablerere som har fått støtte fra Sametinget de siste fem årene i Nord-Troms og Finnmark. Pricewaterhouse Coopers har ansvaret for gjennomføringen. Totalt har 19 deltakere meldt seg på. Opprinnelig var det planlagt to kurs, men det er ikke grunnlag for å gjennomføre mer enn et kurs.

- Økt entreprenørskap.

Strategier:

- Stimulere til samarbeid og aktive utviklingsmiljø i næringslivet.
- Fremme lønnsomhet og profesjonalitet gjennom etablereropplæring og oppfølging.
- Bidra til kompetanseheving på markeds- og produktutvikling.
- Samarbeide med forskningsmiljøer som har kompetanse innenfor samisk næringsliv.
- Oppfordre videregående skoler til å prioritere entreprenørskap i skolen.

Skal bidra til:

- Økt nyskaping, vekst og fornying gjennom FoU-virksomhet.
- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.

10 Regionalutvikling

10.1 Mål

Hovedmål

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Delmål

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører.

Strategier

- Optimalisere samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Målrettet og prioriterte samarbeidsavtaler.
- En mer aktiv rolle overfor kommunene.
- En helhetlig politikk overfor kommunene.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Sametingsrådet og Fylkesråd for næring i Troms fylkeskommune avholdt den 9.4.2013 et samarbeidsmøte. Tilstedet var også Innovasjon Norge i Tromsø. Bakgrunnen for møtet var å informere om ulike prosesser og arbeid som pågår og på den måten bedre samarbeidet mellom Sametinget og Troms fylkeskommune. Temaer som ble berørt var blant annet havbruksstrategi og reiselivsstrategi som TFK hadde igangsatt arbeidet med. Sametingsrådet kom i etterkant av møte med innspill til reiselivsstrategien på samiske forhold. Andre temaer som ble diskutert var arbeid med kulturnæring som Sametinget har igangsatt i år.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg/Ungdomspolitik

Sametingsrådet har oppnevnt Risten - Marja Inga som nytt varamedlem til Sametingets ungdomspolitiske utvalg.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg – SUPU – har hatt et telefonmøte i perioden. SUPU har også deltatt på to møter i planleggingsgruppen for Samisk parlamentarisk råds ungdomskonferanse, som arrangeres 31.5. – 2.6.2013 utenfor Oslo.

SUPU har blogget om Utdanningsdirektoratets utkast til overordnet strategisk plan for samisk fjernundervisning, hvor de blant annet har vært kritisk til forslag om asynkron undervisningsform.

- Styrke samarbeidet med FeFo som en sentral utviklingsaktør i Finnmark.
- Arbeide for å finne alternative finansieringsformer for infrastruktur i områder med spredt bosetting.

11 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

11.1 Mål

Hovedmål

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Delmål

- En likeverdig sameksistens og utviklingsmuligheter for alle folkegrupper og for begge kjønn i nordområdene.
- Et utstrakt samarbeid mellom samene over landegrensene.
- Sametinget er en selvstendig aktør i samspill med andre i det internasjonale arbeidet.
- Den internasjonale rettsutviklingen for urfolk er bedret.

Strategier

- Arbeide nordisk og internasjonalt for å styrke samisk selvbestemmelse.

Norsk - svensk reinbeitekonvensjon

Sametingene i Norge og Sverige har sammen med Svenska Samers Riksförbund og Norske Reindriftssamers Landsförbund fått i oppdrag fra norsk og svensk regjering å arbeide videre med norsk - svensk reinbeitekonvensjon. Formålet er å få en konvensjon som ivaretar alle parters rettigheter og interesser på en god måte. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra de ulike partene.

Det foreligger en allerede underskrevet og vedtatt konvensjon som er fremforhandlet mellom norsk og svensk regjering. Konvensjonen er ikke ratifisert mellom landene, og de samiske partene har fått i oppdrag å komme med forslag til en konvensjon som kan oppnå større enighet på samisk side.

Dette oppdraget ble gitt partene på møte i Stockholm september 2012 av svensk og norsk regjering. Oppdraget har fått en tidsramme på ett år. I oktober 2013 vil arbeidsgruppa levere sin anbefaling til norsk og svensk regjering.

I tiden fra september 2012 og til i dag har det vært arbeidet intenst med å finne frem til gode løsninger på norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Det har vært lagt vekt på en inkluderende og åpen prosess fra arbeidsgruppas side. Sametinget i Norge har sendt brev til alle berørte reinbeitedistrikt og invitert til dialog om saken. Det har også vært avholdt møte med reinbeitedistriktene i henholdsvis Harstad og Stjørdal. Arbeidsgruppa har i disse møtene mottatt verdifulle tilbakemeldinger fra reinbeitedistriktene.

Arbeidsgruppa har også deltatt på dialogmøte med svenske samebyer i Umeå i januar 2013.

I april 2013 arrangerte Sametinget i Norge seminar om norsk-svensk reinbeitekonvensjon på Stjørdal. Berørte reinbeitedistrikt og samebyer var invitert og det var ca. 65 deltakere fra norsk og svensk side. På seminaret ble det lagt vekt på dialog mellom samebyer og reinbeitedistrikt, og forslag til endringer i underskrevet konvensjon ble diskutert. Ut i fra diskusjonene ble det blant annet gitt tilbakemelding om at de ønsker en fleksibel konvensjon. Dette har arbeidsgruppa prøvd å imøtekomme i sitt arbeid.

Arbeidsgruppa har utarbeidet forslag til endringer i vedtatt konvensjonstekst. Arbeidsgruppa har også blitt gjort oppmerksom på flere andre forhold som er med å påvirke den grenseoverskridende reindrifta. Manglende kartlegging av sedvanerettens innhold og omfang, rovdyrproblematikk og arealinngrep er noen av de forhold som er av stor betydning for fremtidens grenseoverskridende reindrift. Arbeidsgruppa ser det som sin oppgave å sette søkelyset på disse utfordringene i sin tilbakemelding til regjeringene.

Arbeidsgruppa tar sikte på å sende en ut et omforent utkast til reinbeitedistrikter og samebyer 31.5.2013. Sametingets representanter vil i den forbindelse på tilsendt utkastet som et vedlegg til sametingsrådets beretning.

Áltá 2013 – Forberedende konferanse for WCIP 2014 (Alta 2013)

Sametingsrådet har fortsatt arbeidet for å legge til rette for den forberedende urfolkskonferansen i Alta. En best mulig oppdatering for dokumenter og program er tilgjengelig på websiden til den globale koordineringsgruppen (GCG)

<http://www.wcip2014.org>

- Bidra til en nordområdeutvikling som styrker utvikling av samisk og andre urfolks kultur og samfunn.
- Støtte samene i Russland i deres arbeid for en positiv utvikling.
- Gjennom internasjonalt samarbeid skape gode rammevilkår for andre urfolk.

Forhandlinger om Nordisk samekonvensjon

Det ble avholdt forhandlingsmøte om Nordisk samekonvensjon 4-5.4.2013 i Oslo. Forhandlingene har så langt konsentrert seg om ekspertgruppens kapittel 3 Språk og kultur.

Norges mandat gir ikke Sametingets representanter i delegasjonen forslagsrett og har ellers lagt til grunn en restriktiv holdning til utvikling av folkeretten ved at Norge skal forholde seg til eksisterende folkerettslige bindinger. Mandatet er fastsatt uten forutgående konsultasjoner med Sametinget, noe sametingsrådet tok opp med Fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren i møte 10.12. 2012. Norges tilnærming til forhandlingen medfører at det er liten framdrift i arbeidet og det er svært krevende å oppnå enighet. Sametingspresidenten oversendte ved brev av 22.3.13 til statsråd Rigmor Aasrud et innspill i form av en skisse til bestemmelser for kapitlene en til tre. Skissen var i forkant drøftet med forhandlingsdelegatene fra Finland og Sverige, og ble på møtet 3-4. 4.2013 fremmet som sametingenes forslag for videre forhandlinger.

Sametingenes delegasjonsmedlemmer samarbeider godt i forkant og under forhandlingene. De er også styrket med sekretærbistand fra Sametinget i Norge. Sametingenes sekretær er til stede i forhandlingene og sitter i sekretærgruppen sammen med sekretærene for de statlige delegasjonene. Sekretærgruppen skal sammenstille ulike forslag. Neste forhandlingsmøte er berammet til midten av september i Kautokeino.

Forhandling med Finland om fisket på grensestrekket av Tanavassdraget

Den norske delegasjonen har avholdt sitt fjerde delegasjonsmøte 6.-7. 5.2013 i Kirkenes. Delegasjonen har invitert til to folkemøter, et i Tana 11. april og et i Karasjok 10. april. Delegasjonen har også hatt møte med Fefo og sjølaksefiskeorganisasjonene 7. 5.2013 i Kirkenes. Det har vært to forhandlingsmøter med Finland i fjor. Neste forhandlingsmøte blir 18.-19. 6.2013 i Jergul.

Revidering av norsk/finsk reingjerdekonvensjon

Den norske og den finske regjeringen startet januar 2012 forhandlinger om revidering av norsk/finsk reingjerdekonvensjon. Gjeldende Norsk/finsk reingjerdekonvensjon ble undertegnet i 1981 og ble gjort til norsk lov gjennom lov i henhold til konvensjon av 3.juni 1981 mellom Norge og Finland om bygging av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer over grensen mellom de to riker, av 11.mars 1983.

Sametinget ble ikke konsultert ved oppnevning av forhandlingsdelegasjon. Den norske forhandlingsdelegasjonen består av representanter fra Landbruks- og matdepartementet, Øst-Finnmark politidistrikt, Fylkesmannen i Finnmark, Norske reindriftssamers landsforbund, Utenriksdepartementet og Reindriftsforvaltningen.

Bakgrunnen for revidering av konvensjonen er at det gjennom konvensjonens funksjonstid har vært problemer med rein som har trukket over grensen - hovedsaklig til Finland. Dette har medført skader på jordbruksarealer og sammenblandinger med andre reinflokker. De siste årene har dette medført betydelige erstatningsutbetalinger over Landbruks- og matdepartementets budsjett. Fra Landbruks- og matdepartementets side trekkes det frem flere årsaker til dette: Her kan det vises til manglende gjerde

mellom Angeli til Riksrøys 343 (Polmak), manglende vedlikehold av eksisterende gjerde, et for høyt reintall i enkelte distrikter, samt klimatiske forhold som innebærer et endret trekk på reinen.

I forhandlingene om ny konvensjon har planer om oppføring av gjerde mellom Angeli og Riksrøys 343, en strekning på 200 kilometer, stått sentralt. I tillegg forhandles det om endring av erstatningsreglene i konvensjonen. Forhandlingene er planlagt sluttført våren 2013.

Sametingsrådet ble orientert om arbeidet i møte med Landbruks- og matdepartementet 25.4. 2013. Fra Sametingsrådets side ble det etterlyst manglende konsultering ved oppnevning av forhandlingsutvalg. Videre vil Sametingsrådet be om konsultasjoner med Landbruks- og matdepartementet om saken. Vårt fokus er å be om at saken sendes ut på høring slik at alle berørte interesser blir hørt.

12 Andre saker

Endring av forskriften om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen

Etter høring og konsultasjoner med Sametinget vedtok regjeringen i statsråd 12.4.13 endring av forskriften om utnevning av dommere i Utmarksdomstolen for Finnmark. Konsultasjonene medførte enighet.

Endringen innebærer at dommerne ikke oppnevnes av kongelig resolusjon, men utnevnes etter utlysning og innstilling fra Innstillingsrådet for dommere. Samtidig som dette ivaretar prinsippet om domstolens uavhengighet vil Sametingets innflytelse ved utnevning være på tilsvarende nivå som ved oppnevning ved kgl.res. Innstillingsrådet skal gi Sametinget anledning til å uttale seg om sammensetningen før innstilling avgis og Innstillingsrådets primære innstilling kan ikke fravikes uten at departementet har rådført seg med Sametinget.

Av foredraget til forskriften er det, etter forslag fra Sametinget, tatt inn at det ved utnevning skal sikres at domstolen er representert med kompetanse i samisk sedvaner og rettsoppfatninger. I tillegg framkommer det at det vil være en fordel at kunnskap i samisk språk og kultur er representert i domstolen. Dette hensynet vil være avhengig av søkertilfang og inngå i totalvurderingen Innstillingsrådet må foreta. Dette er nytt i forhold til hva som framkommer av Innst. O. Nr. 80 (2004-2005) Finnmarksloven og tidligere forskrift.

Fristen for å klage på Finnmarkskommisjonens første rapport går ut i september. Da må domstolen være etablert. Utlysning av dommerstillingene forventes derfor å skje ganske snart.

Møte med stortingspresidenten om Stortingets behandling av saker som påvirker samene

Sametingspresidenten hadde møte med stortingspresident Dag-Terje Andersen 10.4.2013 om Stortingets behandling av saker som påvirker samene direkte. Det var enighet om at den folkerettslige forpliktelsen til konsultasjoner også omfattet Stortinget.

I etterkant av dette møtet har Stortingets presidentskap sendt brev til alle Stortingets fagkomiteer og gjort dem oppmerksom på at Sametinget etter sameloven og ILO 169 har en særskilt adgang til å uttale seg før det treffes avgjørelser som har betydning for samiske interesser. I brevet viser Stortingets presidentskap og til at det i spesielle tilfeller også kan være grunnlag for konsultasjoner mellom Stortinget og Sametinget. Presidentskapet anbefaler at fagkomiteen 1) imøtekommer ønsker om møter fra Sametinget, 2) vurderer å avgi innstilling om å be regjeringen gjennomføre ytterligere konsultasjoner der en kommer til at regjeringen ikke har oppfylt sin konsultasjonsplikt, 3) gir Sametinget anledning til uttalelse der en vurderer endringer av forslag regjeringen har fremmet etter gjennomførte konsultasjoner.

Det er sametingsrådets vurdering at praktiseringen av samarbeidet mellom Stortinget og Sametinget må videreutvikles for å ivareta folkerettens konsultasjonsplikt i behandlingen av saker som berører samene direkte. Sametingsrådet ser behovet for å fortsette dialogen med Stortinget for dette.

Konsultasjoner om konsultasjonslovgiving

Det andre administrative konsultasjonsmøte om en konsultasjons- og saksbehandlingslovgiving ble holdt 8.5.13. Tema for møte var forholdet mellom konsultasjoner og departementsbehandling av innsigelser, inkorporering av ILO 169 i menneskerettsloven og forholdet til beslutninger om økonomiske rammer til samiske formål. Det er fremdeles betydelig avstand mellom regjeringen og Sametinget i vurderingene av spørsmålet om inkorporering av ILO 169 og beslutninger om de økonomiske rammene til samiske formål.

13 Kunngjøring av nye saker - oppfølging

Forslag 1: Sametingets rolle og representasjon i vernestyret

Sametingsrådet ser behovet for å holde et seminar hvor bl.a hvordan representantene bør forholde seg til situasjoner hvor regelverk, andre myndigheters syn o.a ikke nødvendigvis er sammenfallende med Sametingets. Sametinget er derfor i gang med å planlegge et seminar for Sametingets representanter i verneplanstyrene. Imidlertid vil ikke seminaret begrenses til problemstillingen som blir reist i spørsmålet, men også ha en generell opplærings, og faglig funksjon for representantene. På seminaret vil Sametingets politiske ledelse og Sametingets administrasjon være representert. Vi vil også invitere statlige myndigheter, ved fylkesmenn og/ eller direktoratet for naturforvaltning, og Miljøverndepartementet til å bidra på seminaret.

Forslag 2: Rekruttering til fiskeryrket

Sametingsrådet er enig i at rekruttering til fiskeryrket er en viktig sak, og at dette vil være avgjørende for å bevare samisk bosetting, kultur og næring i sjøsamiske områder.

Helt siden sametinget ble etablert i 1989 har Sametinget gjennom både politikk og ulike økonomiske støtteordninger ført en motkonjunktur politikk når det gjelder å bevare og skape ny lokale arbeidsplasser, trygge bosetting og ikke minst bevare rettigheter til ressursene for befolkningen i samiske områder. I 2005 inngikk statlige myndigheter og Sametinget en konsultasjonsavtale som har vist seg å være til stor hjelp for å synliggjøre samiske forhold.

Dagens fiskeripolitikk styres gjennom lover, regler og forskrifter som stadig forandres. Dette gjør at Sametinget må bruke betydelige ressurser for å følge opp de ulike sakene. For å lette Sametinget arbeid er det derfor avgjørende at Sametinget er representert i ulike råd, utvalg og kommisjoner, slik at man både får innsyn og samtidig kan være med på å legge grunnlaget for å trygge bosetting, skape utvikling og gjøre det mulig for nyrekruttering til fiskerinæringen i sjøsamiske områder.

I forvaltning av kongekrabbe har Sametinget fått gjennomslag for at de som bor øst for 26 grader Ø og har en båt som er under 15 meter har rett til å fiske kongekrabbe (nærhets- og avhengighetsprinsippet). Sametinget har også medvirket sterkt til at det i 2013 ble tildelt ekstravote på 12 000 kg torsk til alle fiskere som har båt, fisker i åpen gruppe og bor i Sametingets STN-område.

For å være registrert som fisker kreves det i dag at en ikke har for stor inntekt fra andre yrker. Sametinget fikk gjennomslag for at denne inntektsgrensen skal være adskillig høyere for de som bor STN-område. I 2012 fikk også Sametinget gjennomslag for at inntekt fra fiske etter laks i sjøen skal tas med i inntektsgrunnlaget for å bli registrert som fisker på blad A og B. Stortinget vedtok i 2012 at det er forbudt for båter over 15 meter å fiske innenfor eksisterende fjordlinjer, og at det skal etableringen av Fjordfiskeremnd for Finnmark, Troms og Nordland samt at det skal opprettes en rammeavtale mellom Sametinget og Fiskeri- og Kystdepartementet. Alle disse tiltakene er med på å sikre rettighetene og nyrekruttering til fiskeryrket i sjøsamiske områder.

Sametingsrådet er svært glad for at vi nå – etter mange års kontinuerlig arbeid – kan se en optimisme i fiskeriene og gjennom dette spore rekruttering og nyetableringer som man må mange tiår tilbake for å finne. For å videreføre og trygge denne positive utviklingen for fiskere i sjøsamiske områder vil Sametinget fortsette sitt arbeid med å ivareta rettighetene samt legge til rette forholdene for fiske i sjøsamiske områder.

Når det gjelder rekruttering til fiskeryrket vil Sametinget ta forslaget fra forslagstillerne med i sitt videre arbeid.

Forslag 3: Reindriftskommisjonen

Det vises til Sametinget plenumsvedtak i Sak SP 14/13 Ny jordskiftelov. Her framkommer det at skal iverksettes en egen prosess for å sikre reindriftas tilgang til jordskiftedomstolen for blant annet avklaring av beiterettigheter mellom siidaene. I denne prosessen skal det og vurderes hvordan jordskiftedomstolen organiseres slik at den har nødvendig kompetanse om samisk rettsforståelse, sedvaner og kultur. Jordskifteloven er et system for å avgjøre uenigheter om beiterettigheter. Beiterettigheter skrives ikke inn i loven.

Forslag 4: Reintallstilpasningsprosessen

Sametingsrådet er opptatt av at reintallstilpassinga i Finnmark skal behandles på en slik måte at enkeltpersoner, familier og lokalsamfunn ikke skal bli skadelidende. Sametingsrådet er også opptatt av at reintallstilpassinga skal skje i god dialog og samarbeid med reindrifta, og at prosessene skal skje innenfor folkerettens rammer der reindriftas kultur, næringsforutsetninger og rettigheter skal ivaretas på en god måte. Sametingsrådet følger opp saken i forhold til reintallstilpassinga.

Sametingspresident Egil Olli har bedt om et møte med statsminister Jens Stoltenberg i sakens anledning, og avventer beskjed om når et slikt møte kan finne sted. Sametingsrådet skal ha møte med landbruksminister Trygve Slagsvold Vedum 28.5.2013. På dette møtet vil også Landbruks- og matdepartementets administrasjon være tilstede for å forklare hvordan de har håndtert saken så langt, og hva de har som intensjon i den videre prosessen. Sametingsrådet har i god dialog og samforståelse med NRL lagt seg på en posisjon der vi ønsker at en arbeidsgruppe skal opprettes som blant annet har som mandat å fokusere på økonomiske, sosiale og kulturelle konsekvenser av reintallstilpassinga, og behovet for oppfølgende tiltak, betydningen av at beitegrensene avklares og vurderingen av folkerettens føringer og de juridiske forholdene rundt tvangstiltak.

Sametingsrådet ser ikke for seg at man i denne perioden kan oppfordre Stortinget til å arrangere en høring om reintallstilpassingen. Det vil være et langsiktig arbeid og må komme som en følge av de utredninger som arbeidsgruppen legger fram.

Forslag 5: Konsekvenser av at reindrifta utsettes for hardt press

Sametingsrådet er kjent med denne problemstillingen gjennom utøvere som har tatt direkte kontakt med Sametinget for å fremme utfordringene som næringene sliter med, og gjennom mediernes dekning av samiske næringsutfordringer. NrK Sápmi skrev 28. februar at SANKS sliter med å finne forskere til å forske på temaer innen samisk helse, antakelig grunnet lav status å forske på slike saker og negativ omtale. Samisk Høgskole ved Nils Oskal tror at det finnes lite datagrunnlag om temaene og få forskere i disse kategoriene. Dette har Sametinget tatt opp i konsultasjonene om folkehelsemeldingen.

Sametingsrådet støtter NRL og SANKS initiativ til forskning knyttet til reindriftsnæringen. Prosjektet ”Boazodoalu árgabeaivi/ Båatsoen aarkebiejje/ Reindriftas hverdag” ledes av Snefrid Møllersen, spesialist i klinisk psykologi ved SANKS. Dette vil gi en økt forståelse for barnas og familienes situasjon knyttet til arbeidsmiljøet i reindriftsnæringen.

Utfordringer i det samiske samfunnet har Sametingsrådet også løftet opp på overordnet nivå i konsultasjoner mellom Sametinget og Helse- og omsorgsdepartementet i Stortingsmelding nr 16 (2010-2011) – Nasjonal helse- og omsorgsplan (2011-2015) og Stortingsmelding nr 34 (2012-2013) – Folkehelsemeldingen. I folkehelsemeldingen har Sametingsrådet fått påpekt at:

”Det samiske samfunnet står overfor store utfordringer innenfor tradisjonelle samiske næringer. De tradisjonelle næringene er under sterkt press fra resten av samfunnet. Arealinngrep, kamp eksternt og internt om ressurser, rovdyrproblematikk, stadig endrede rammevilkår og holdninger til næringene i samfunnet er noen av utfordringene. Dette er forhold som påvirker den fysiske og psykiske helsen. Utøverne opplever å være i en stadig stresssituasjon med bekymring for egen og næringens framtid.

Opplevelsen av å måtte forsvare næringens berettigelse oppleves belastende og det har betydelige helsemessige konsekvenser for reindriftsutøverne. Barn og unge som har familietilknytning til reindriften er særlig utsatt. Negativ omtale av næringen i media og i samfunnet for øvrig vil kunne oppleves som årsak til mobbing og diskriminerende reaksjoner.” (Folkehelsemeldingen s.37)

Sametingsrådet mener at gode og forutsigbare arbeidsvilkår innenfor reindriftsnæringene er nødvendig i et helseperspektiv. Sametingsrådet vil fortsette arbeidet med å løfte utfordringer innenfor tradisjonelle næringer i et folkehelseperspektiv, deriblant behovet for mer dokumentert kunnskap på feltet.

I det langsiktige og systematiske folkehelsearbeidet fremover, så stiller regjeringen krav til at de overordnede folkehelsemålene og indikatorene som gir relevant styringsinformasjon også skal presentere indikatorer som gjelder urfolk. For å sikre gode indikatorer til systematisk folkehelsearbeid innen samiske næringer, ser Sametingsrådet det som helt avgjørende at det pågår gode forskningsprosjekter som tar hensyn til samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Forslag 6: Samisk språkopplæring velges bort

Sametingsrådet er enige i at det er uheldig at samiske elever skal få velge bort opplæring i sitt eget språk på ungdomstrinnet selv om de har hatt opplæring i samisk på barnetrinnet.

I opplæringslova under Kapittel 6. Samisk opplæring står følgende:

§ 6-2. Samisk opplæring i grunnskolen

I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk.

Utanfor samiske distrikt har minst ti elevar i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elevar igjen i gruppa.

Kommunen kan vedta å leggje opplæring på samisk til ein eller fleire skolar i kommunen.

Kommunen kan gi forskrifter om at alle i grunnskolealder i samiske distrikt skal ha opplæring i samisk.

Utanfor samiske distrikt har samar i grunnskolealder rett til opplæring i samisk. Departementet kan gi forskrifter om alternative former for slik opplæring når opplæringa ikkje kan givast med eigna undervisningspersonale på skolen.

Elevane avgjer sjølv om dei vil ha opplæring i og på samisk frå og med 8. årstrinnet etter første, andre og femte leddet.

Bestemmelsen i loven om at elevene kan velge bort samisk på ungdomstrinnet må være en etterlevning fra den tida samisk var et tilbud som alternativ for sidemål og denne bestemmelsen ser ut til å være en parallell til § 2-5 Målformer i grunnskolen hvor det står at elever kan fra og med 8. årstrinn velge hvilken skriftlig hovemålform de vil bruke.

Bokmål og nynorsk hører til faget norsk og elever får velge det ene som hovedmål og det andre som sidemål. De får ikke velge bort noen av målformene, men unntaksvis kan elever få fritak fra skriftlig vurdering i sidemålet som for eksempel når de har samisk som fag på skolen.

Samisk er imidlertid et eget fag og kan ikke sammenlignes med et sidemål. Samisk er et gjennomgående fag, det vil si elever som starter på grunnskolen med faget, fortsetter med faget og tar avsluttende eksamen på videregående opplæring. Elever kan ikke velge bort noen av de andre gjennomgående fagene på skolen.

Sametingsrådet har i april dette året sendt brev til Kunnskapsdepartementet med anmodning om at departementet igangsetter revisjon av opplæringsloven, herunder kapittel 6 Samisk opplæring og andre kapitler og paragrafer gjeldende for samiske elever og lærlinger og forskrifter til opplæringsloven.

Elevers rett til å velge bort samisk, vil bli tatt opp i forbindelse med revisjonen av opplæringsloven.

Forslag 7: Oljeutvinning i Nord, må gi styrket samferdsel

Sametingsrådet er opptatt av en nasjonal god samferdsel, som også vil komme den samiske befolkningen til gode.

Når det gjelder inntekter fra oljeutvinning og ny finansieringsmodell for veiutbygging i Nord Norge, så vil dette innebære en omlegging av dagens nasjonale samferdselsfinansiering. Å utrede en alternativ finansieringsmodell for samferdselen i Norge, ser Sametingsrådet på som en oppgave for nasjonale myndigheter.

Ved tidligere konsekvensutredninger har Sametinget bedt om at statlige myndigheter identifiserer berøringspunktene i forhold til samiske interesser. Når Stortinget skal ta standpunkt til konsekvensutredninger i fremtiden, vil Sametinget se det som naturlig at hele samfunnsnyttens belyses, spesielt samiske interesser.

Forslag 8: Planer om tilleggsutbygging i Håkvikvassdraget i Narvik kommune vil ramme Skjomen reinbeitedistrikt på en meget uheldig måte

Sametinget har per i dag ikke kapasitet til å vurdere alle arealsaker i forhold til reindrifta, dette er noe som må vurderes framover og vi vil da vise til Sametingsrådet redegjørelse om arbeid med reindriftssaker. I denne saken er ikke reindriftsinteressene vurdert ved uttalelse men vi ber Olje - og energidepartementet om konsultasjoner i saken, og ber også om at de kontakter samiske interesser som kan berøres av tiltaket for konsultasjoner.

Forslag 9: Hålogaland Krafts planer om etablering av Sula kraft – og pumpeverk i Gratangen og Skånland kommuner

Sametinget har per i dag ikke kapasitet til å vurdere alle arealsaker i forhold til reindrifta, dette er noe som må vurderes framover og vi vil da vise til Sametingsrådet redegjørelse om arbeid med reindriftssaker. I denne saken er ikke reindriftsinteressene vurdert ved uttalelse men vi ber Olje - og energidepartementet om konsultasjoner i saken, og ber også om at de kontakter samiske interesser som kan berøres av tiltaket for konsultasjoner.

Forslag 10: Sametingets innsigelsesrett

Sametingsrådet viser til egen sak om sametingsrådet redegjørelse om Sametingets arbeid med reindriftssaker. Her vurderes spørsmålet om Sametingets forvaltning av innsigelsesmyndigheten på faglig forsvarlig måte også for reindriftras arealinteresser.

Forslag 11: Opprette organisert kommunikasjon (kontaktinstitusjon) mellom Sametinget og den samiske befolkningen

Det er en kjensgjerning at Sametinget blant annet får kjennskap til de utfordringene som finnes ved å kommunisere med den samiske befolkningen. En slik kunnskap er viktig for å kunne utfylle vårt mandat. Sametinget har en organisert kommunikasjon med befolkningen, både ved hjelp av internett, daglig saksbehandling og fysiske møter.

I vår kommunikasjon med befolkningen bruker vi moderne hjelpemidler som sosiale medier, men også mer tradisjonelle former, som folkemøter, seminarer og konferanser. I tillegg har komiteene økt sin reisevirksomhet og de reiser i større grad enn tidligere rundt for å møte befolkningen der de bor og arbeider. Dette er viktig for å synliggjøre Sametingets tilstedeværelse, samt å styrke kommunikasjonen.

En av Sametingets største utfordringer i årene som kommer er å møte veksten i antall henvendelser som Sametinget har opplevd de seneste årene. I tillegg til den reelle økning av antall dokumenter har omfanget og kompleksiteten i mange av de sakene Sametinget behandler økt vesentlig de siste årene.

Målt i antall dokumenter, så øker antall henvendelser med ca. 5 % årlig. I 2008 gikk det 29 622

dokumenter gjennom Sametingets arkivsystem, mens det i 2012 er 36 069 dokumenter som er registrert. Det gir en økning på 6 447 dokumenter eller 22 % de siste 4 årene. Tilsvarende var økningen fra 2011 på 2 420 dokumenter eller 7,2 %.

Dette er en ønsket utvikling, da Sametingets virksomhet bygger på nettopp publikum og brukernes interesse for Sametingets tjenester.

Forslag 12: Samisk leksehjelp

Kommunen og private skoler plikter å tilby elever på 1.-4. årstrinn i den offentlige grunnskolen gratis leksehjelp etter opplæringsloven § 13-7a og privatskoleloven § 2B-1. Det gjelder også kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk og andre kommuner som eier samiske skoler. Deltakelse på leksehjelpen skal være frivillig for eleven, men eleven skal ha rett til å delta. Opplæringsloven inneholder ingen bestemmelser om leksehjelp på ungdomstrinnet eller i videregående opplæring.

I forskrift til opplæringsloven § 1A-1 heter det bla.:

Leksehjelpa er ikkje ein del av opplæringa til eleven, men skal sjåast i samanheng med opplæringa. Leksehjelpa skal gi eleven hjelp med skolearbeidet.

Kommunen er ansvarleg for leksehjelpa og veljar korleis leksehjelpa skal organiserast. Det totale omfanget leksehjelp på 1.-4. årstrinn skal til saman vere minimum 8 timar kvar veke. Kvart årstrinn skal ha minimum ein time leksehjelp per veke. Kommunen avgjer korleis dei resterande timane fordelast mellom trinna

Kommunen pliktar å informere foreldra om retten til leksehjelp og tilbodet som gis.

Det synes ikke å være noe i loven eller forskriften som er til hinder for å gi leksehjelp i samisk.

Sametingsrådet stiller seg positiv til å utrede behovet for å etablere samisk leksehjelp for samiske grunnskoler og for elever i videregående opplæring om hvordan samisk leksehjelp kan organiseres, på hvilken måte dette kan tilbys, og hvilke digitale redskaper som finnes.

Dette er imidlertid et stort arbeid som vil kreve menneskelige og økonomiske ressurser. Innenfor gjeldende budsjett er det ikke mulig å gjennomføre dette arbeidet. Sametingsrådet vil vurdere å innarbeide utredning om samisk leksehjelp i neste års budsjett.

Sametingsrådets redegjørelse om rovvilt

Bakgrunn

Sametinget er engasjert i rovviltpolitikken på flere måter. Både reindriftnæringen og jordbruket er direkte berørt av de rammebetingelser som gjelder for rovviltpolitikken. Stortinget og Miljøverndepartementet legger premissene for rovviltforvaltningen. Direktoratet for naturforvaltningen setter i verk den politikken som Stortinget fastsetter. Sametingets rolle og Sametingets politikk innenfor rovviltforvaltningen har i liten grad vært diskutert på et prinsipielt grunnlag.

Etter at Stortinget vedtok den nye rovviltpolitikken i 2004 har rovviltbestandene økt betraktelig. Konsekvensene av dette for reindriftnæringen og saueholdet er større tap og store driftsulemper når dyrene er på beite.

Tap forårsaket av rovvilt fører til store økonomiske og psykiske belastninger for berørte eiere av beitedyr. Mange reineiere har så store tap at det ikke er kalver nok til å holde reinbestanden oppe på et bærekraftig nivå. Store tap forårsaket av rovvilt har ført til at mange saueholdere har valgt å slutte. Sauenæringen sliter i tillegg med dårlig lønnsomhet som også er en årsak til at saueholdere velger å slutte med sauehold.

Sametinget oppnevner to representanter til de tre nordligste regionale rovviltnemndene og en for Hedmarksregionen. Sekretariatet for nemndene er satt til miljøvernnavdelingene i fylkene, og rovviltnemndene skal følge opp stortingsvedtak innen rovviltforvaltningen. Sametinget har hatt tre

seminarer om rovvilt siden 2004 for de representanter som Sametinget oppnevner. På de seminarene har Sametinget signalisert at Sametinget vil følge opp rovviltpolitikken med en grundigere gjennomgang.

Et annet forhold som tilsier en grundigere gjennomgang er vedtaket i Samisk parlamentarisk råd i november 2011 der det vil lage en enhetlig rovviltpolitikk som sametingene skal bruke i sitt virke. Sametingene skal også forsøke å få innflytelse på den nasjonale rovviltpolitikken i de ulike landene. Rovviltpolitikken handler om å ta vare på truede rovdyr arter, samtidig som man skal ha levedyktige beitenæringer. Etter at Norge ratifiserte Bernkonvensjonen i 1982 har antall rovvilt økt betraktelig. Dette har ført til store utfordringer og konflikter i forhold til sau- og reindriftsnæringa. Til tross for et sterkere politisk fokus på levedyktige næringer og konfliktdependende tiltak i de prioriterte områdene for rovvilt i rovviltforliket i 2004, går antall saubruk ned, og reindriften i de mest utsatte områdene opplever at lønnsomheten i næringen har gått betraktelig tilbake. For en del reinbeitedistrikt er inntektene fra rovvilterstatningene høyere enn produksjonsinntektene.

Sametingets intensjon med rovviltpolitikken er at man skal ha en rovviltpolitikk som ikke utarmer eller truer eksistensgrunnlaget for samisk reindrift eller jordbruket i de samiske områdene. Sametinget har ikke vært konsultert i forhold til utformingen av rovviltpolitikken eller forvaltningen av denne. Sametinget går nå inn for en bredere strategidrøfting for å forsøke å møte utfordringene i rovviltpolitikken og forvaltningen av denne slik at både reindriften og jordbruket i de samiske områdene skal ha levelige forhold.

Sametinget utarbeidet en melding om areal og miljøpolitikk i 2009. Sametingets mål for areal- og miljøpolitikken er å vektlegge et bærekraftig og langsiktig perspektiv i all disponering av arealer og ressurser i samiske områder. Rovvilt er ikke behandlet særskilt i meldingen, men det overordnede målet om å vektlegge et langsiktig perspektiv i disponering av ressurser i samiske områder må også gjelde for forvaltning av rovvilt.

Nåsituasjonen

I en beskrivelse av nåsituasjonen for rovviltpolitikken og forvaltningen av denne er det fem forhold som peker seg ut:

Bestandsovervåkning og registrering av rovviltartene synes ikke å være tilfredsstillende. For jerv er bestandene langt over det fastsatte bestandsmålet, mens det for gaupe er noe over bestandsmålet. Tapsutviklingen innen reindrift og jordbruk er urovekkende. For bjørn er bestandsmålet halvparten av det som er satt, og om det skal fordobles uten at bestandene av jerv og gaupe reduseres så vil det utfordre de samiske næringene ytterligere. Flere sauebruk er lagt ned p.g.a. store tap forårsaket av rovvilt. Reindriftsnæringa, spesielt i deler av det sørsamiske området har større inntekt av rovvilterstatningene enn produksjon.

Prioriterte rovdyrområder er i enkelte regioner lagt til kjerneområdene for reindrift og saudrift. De fleste av disse områdene er prioritert område for alle de vernede rovviltartene – gaupe, jerv, bjørn og kongeørn. Store deler av Hedmark er forvaltningsområde for ynglende ulv. Her drives samisk reindrift.

Konfliktdependende og forebyggende tiltak fungerer i liten grad i reindriftsnæringen. I saueholdet medfører forebyggende tiltak lavere lønnsomhet for saueholdet.

Uavklarte roller mellom landbruksmyndighetene og miljøvernmyndighetene i rovviltpolitikken. Verneinteressene og næringsinteressene står i motsetning til hverandre i rovviltpolitikken

Bestandsovervåkning og registrering av rovviltartene

De nasjonale bestandsmålene for gaupe er 65 årlige ynglinger, 39 årlige ynglinger av jerv, 13 årlige ynglinger av bjørn, 3 årlige ynglinger av ulv, 850 – 1200 hekkende par av kongeørn. Bestandsmålene ble fastsatt av Stortinget i 2004 og i stor grad ført videre i rovviltforliket i 2011. Stortinget har fastsatt en todelt målsetting for rovviltpolitikken. Det skal sikres bærekraftige rovviltbestander, og en fortsatt aktiv og

allsidig bruk av utmarksressursene og levende lokalsamfunn. Det skal legges vekt på økt forutsigbarhet for alle som berøres av rovviltpolitikken, økt lokal aksept og reduserte tap av husdyr og tamrein.

Nedenfor er det satt opp oversikt over bestandsmål for bjørn, gaupe og jerv og antall ynglinger. For ulv er bestandsmålet 3 ynglinger i landet – ynglingene skal være i Oslo, Akershus, Østfold og Hedmark.

Tabell 1 Oversikt over antall årlige valpekull av jerv fordelt på hver forvaltningsregion (Kilde: Rovdata)

Forvaltningsregion	Bestandsmål	Bestandsstatus			
		2010	2011	2012	Gjennomsnitt
Region 1 Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder	-	0	0	1	0,3
Region 2 Aust-Agder, Telemark, Buskerud og Vestfold	-	0	0	0	0
Region 3 Oppland	4	5	2	4	3,7
Region 4 Østfold, Oslo og Akershus	-	0	0	0	0
Region 5 Hedmark	5	10	12	10	10,7
Region 6 Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag	10	15	12	13	13,3
Region 7 Nordland	10	13	14	12	13
Region 8 Troms og Finnmark	10	23	18	28	23
Hele landet	39	66	58	68	64

Tabell 1 viser at jervebestanden ligger langt over bestandsmålene i region 5, 6, 7 og 8. I Troms og Finnmark er det nesten tre ganger mer jerv i 2012 enn bestandsmålet.

Tabell 2 Oversikt over antall årlige ungekull av bjørn fordelt på forvaltningsregioner (Kilde: Rovdata)

Forvaltningsregion	Bestandsmål (årlige ungekull)	Bestandsstatus 2011
Region 5 Hedmark	3	2 (1,5)
Region 6 Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag	3	2 (2,0)
Region 7 Nordland	1	0 (0,1)
Region 8 Troms og Finnmark	6	2 (2,4)
Hele landet	13	(5,9)

Når det gjelder bestanden av bjørn ser vi at om det nasjonale bestandsmålet skal nås må det skje en fordobling av antall bjørn i landet og en tredobling av antall bjørn i region 8 Troms og Finnmark.

Tabell 3 Oversikt over antall årlige ungekull av gaupe fordelt på hver forvaltningsregion (Kilde: Rovdata)

Forvaltningsregion	Bestandsmål	Bestandsstatus (før jakt)			
		2010	2011	2012	Gjennomsnitt
Region 1 Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder	-	0	0	1	0,3
Region 2 Vestfold, Buskerud, Telemark og Aust-Agder	12	17	14,5*	16	15,8
Region 3 Oppland	5	4	4,5*	5,5*	4,7
Region 4 Oslo, Akershus og Østfold	6	9	6	5*	6,7
Region 5 Hedmark	10	9	11	6,5*	8,8
Region 6 Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag	12	20	18	14	17,3
Region 7 Nordland	10	6	8,5*	8*	7,5
Region 8 Troms og Finnmark	10	15	11,5*	13*	13,2
Hele landet	65	80	74	69	74,3

I tabell 3 går det fram at gaupebestanden er over det fastsatte målet i region 6 og 8. Stortinget har fastsatt et nasjonalt bestandsmål for hvor mange hekkende par med kongeørn vi skal ha i Norge. Ørna er imidlertid ikke med i det nasjonale overvåkningsprogrammet.

Tabell 4 Oversikt over kongeørnbestanden i Norge (Kilde: Rovdata)

Bestandsmål	Bestandsstatus 2008
850-1200 hekkende par	1176 – 1454 hekkende par

Statusen for ørn er uvis i og med at det ikke er noen overvåking av bestandsutviklingen for ørn, men i 2008 var bestanden langt over målet for bestanden.

Når det gjelder ulv er det ikke satt noe mål for det i det samiske tamreinområdet med unntak av i Hedmarksregionen. I rovviltmeldingen fra 2004 står det følgende for region Øst-Norge om ulv: ”Det skal etableres og opprettholdes noen ynglinger av ulv i regionen. Det skal ikke aksepteres familiegupper eller revirmarkerende par i det samiske tamreinområdet, eller i områdene vest for Glomma, eller i kommunene Alvdal, Tynset, Tolga og Os, ...”

Registrering av rovviltartene er avhengig av sikre observasjoner av familiegupper og DNA-registreringer. Bestandsregistreringer av bjørn skjer ved DNA-registreringer. Det vil si at man samler inn ekskrementer av bjørn for analyse. Observasjon av familiegupper på gaupe og jerv er basert på observasjoner fra folk som melder dette inn til Statens Naturoppsyn. SNO sender inn registreringene til Rovdata. Problemet er at det ikke finnes gode nok registreringer av bestanden av de ulike rovviltartene. Dette får igjen konsekvenser for forvaltningen – uttak av skadedyr og jakt. Kunnskapen om predasjonsraten til rovvilt har ikke vært god nok, og heller ikke bestandsovervåkingen. Det er vel det som er bakgrunnen for at forvaltningen opererer med estimerte minimumstall.

For bjørn er ikke det målet Stortinget har satt oppnådd. Det innebærer at bjørnbestanden vil øke betydelig før målet er nådd. I 2012 har Miljøverndepartementet foreslått å senke bestandsmålet for bjørn i Troms og Finnmark fra seks til fem. I denne regionen er det 2,4 ynglinger av bjørn. Det betyr at i denne regionen innebærer Stortingets vedtak en fordobling av antall bjørn hvis bestandsmålet skal nås. Den samme fordoblingen vil skje i region 6 Møre og Romsdal og trøndelagsfylkene.

Tap av rein og sau etter rovviltmeldingen i 2004

Både innenfor reindriftsnæringen og jordbruksnæringen er det ordninger for erstatning for skade som rovvilt påfører beitenæringene. På grunnlag av søknader om erstatninger lages det statistikker, og disse dataene danner et bilde av tapsutviklingen i disse to næringene. I tillegg utarbeides det en rekke rapporter om utviklingen i rovviltbestanden og de tap beitenæringene påføres av rovviltet. Nedenfor er det tabeller som viser utviklingen i reindriftsnæringen og sauene næringen. Tabellene og figurene er tatt med for å illustrere hvordan utviklingen er i noen fylker.

Tabell 5 Tap av rein fordelt på dyrekategori

Prosentvis tap av reinkalver er gitt i forhold til antall fødte kalver. Prosentvis tap av voksne dyr er gitt i forhold til antall rein i vårflokk

REINBEITEOMRÅDE	TAP AV KALVER			TAP AV VOKSNE DYR			SAMLET TAP	PROSENTVISE TAP		
	F. merk.	E. merk.	Totalt	Okse	Simle	Totalt		Kalv	Voksne	Totalt
ØST-FINNMARK	8 347	9 403	17 750	2 066	6 447	8 513	26 263	32 %	10 %	18 %
Polmak/Varanger	1 373	1 506	2 879	194	1 592	1 786	4 665	15 %	7 %	10 %
Karasjok østre sone	2 868	4 047	6 915	1 091	2 831	3 922	10 837	41 %	13 %	23 %
Karasjok vestre sone	4 106	3 850	7 956	781	2 024	2 805	10 761	42 %	9 %	21 %
VEST-FINNMARK	10 253	14 705	24 958	2 168	5 915	8 083	33 041	37 %	8 %	20 %
Kautokeino østre sone	3 119	4 194	7 313	716	1 526	2 242	9 555	39 %	8 %	20 %
Kautokeino midtre sone	4 503	6 579	11 082	868	2 987	3 855	14 937	41 %	10 %	22 %
Kautokeino vestre sone	2 631	3 932	6 563	584	1 402	1 986	8 549	31 %	7 %	17 %
TROMS	1 827	2 054	3 881	444	1 339	1 783	5 664	56 %	15 %	30 %
NORDLAND	2 190	2 614	4 804	789	1 708	2 497	7 301	49 %	16 %	29 %
NORD-TRØNDELAG	1 957	2 124	4 081	210	1 241	1 451	5 532	42 %	11 %	24 %
SØR-TRØND./HEDM.	1 149	613	1 762	180	568	748	2 510	18 %	5 %	11 %
TAMREINLAGENE	260	404	664	80	275	355	1 019	8 %	3 %	5 %
HELE REINDRIFTEN	25 983	31 917	57 900	5 937	17 493	23 430	81 330	35 %	9 %	19 %

Reindriftsforvaltningen 2012

Tabell 5 viser at enkelte reinbeiteområder har store tap. Det er størst tap på kalv der Troms har den største tapsprosenten – over halvparten av kalvene gikk tapt i 2010/2011. Nordland og Nord-Trøndelag har også høye tapstall for kalv. Både tabell 5 og 6 viser data som reineiere har gitt opp i melding om reindrift. I tabell 6 er det vist hvor stor andel rovvilt forårsaker av totaltapene. Fredet rovvilt er årsak til 87 % av til alle kalvetapene i landet.

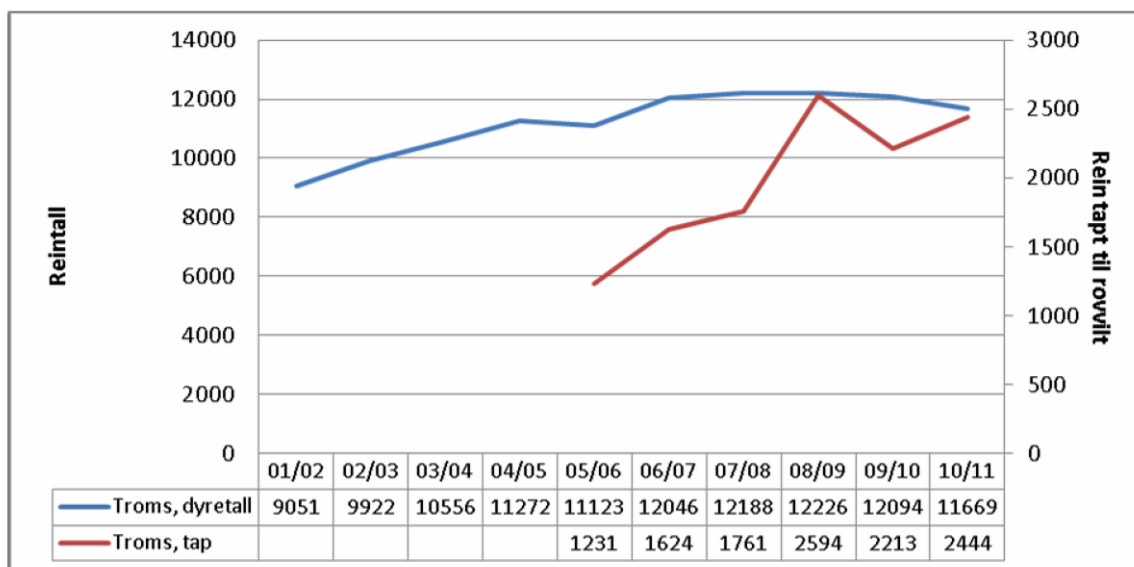
Tabell 6 Tap av rein fordelt på dyrekategori og tapsårsaker (basert på totaltap, inkludert kalvetap for merking)

REINBEITEOMRÅDE	TAP AV KALVER			TAP AV VOKSNE DYR		
	Fredet rovvilt	Annen kjent	Annen ukjent	Fredet rovvilt	Annen kjent	Annen ukjent
ØST-FINNMARK	81 %	6 %	13 %	70 %	11 %	19 %
Polmak/Varanger	89 %	1 %	10 %	74 %	4 %	22 %
Karasjok østre sone	80 %	6 %	15 %	67 %	15 %	18 %
Karasjok vestre sone	80 %	7 %	13 %	71 %	12 %	17 %
VEST-FINNMARK	88 %	3 %	9 %	88 %	5 %	7 %
Kautokeino østre sone	86 %	4 %	10 %	76 %	11 %	13 %
Kautokeino midtre sone	89 %	3 %	9 %	92 %	3 %	5 %
Kautokeino vestre sone	90 %	2 %	7 %	83 %	8 %	10 %
TROMS	90 %	6 %	4 %	71 %	20 %	9 %
NORDLAND	94 %	3 %	3 %	77 %	20 %	3 %
NORD-TRØNDELAG	93 %	1 %	6 %	82 %	10 %	8 %
SØR-TRØND./HEDM.	85 %	7 %	8 %	75 %	11 %	14 %
TAMREINLAGENE	87 %	4 %	9 %	34 %	25 %	41 %
HELE REINDRIFTEN	87 %	4 %	9 %	80 %	10 %	11 %

Reindrifftsforvaltningen 2012

Figur 1 nedenfor viser rein som er erstattet av fylkesmannen i Troms.

Reintall og tap av rein til rovvilt - Troms

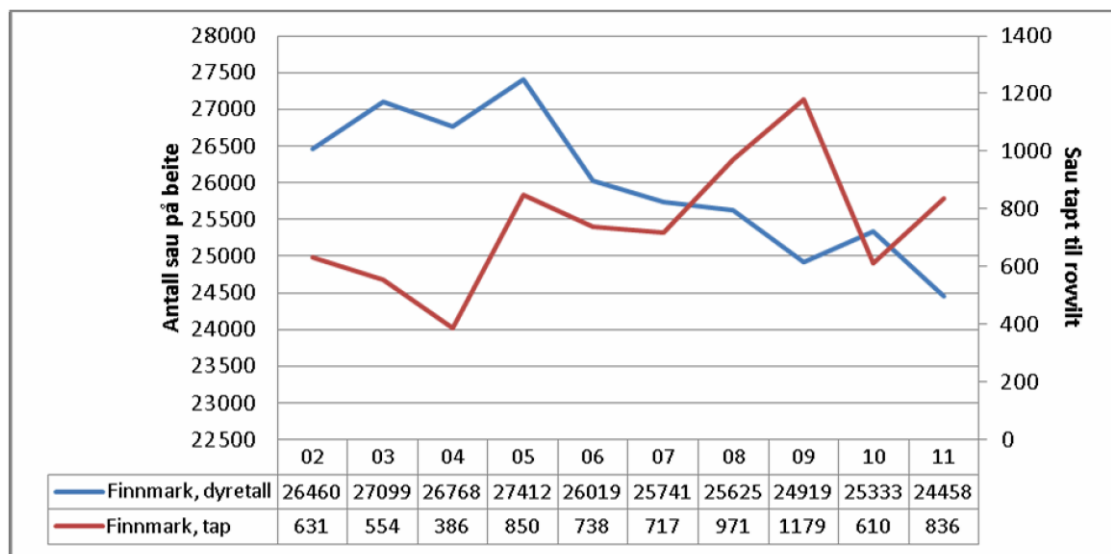
Tapsutviklingen i Finnmark viser samme utvikling som i Troms. I Finnmark har antall rein som er erstattet fordoblet seg fra 6253 rein i 2005/06 til 11 771 rein i 2010/11. Reintallet har gått noe opp, men langt mindre enn antall rein som er erstattet.

I en undersøkelse fra 2012, som ble igangsatt av Landbruks- og matdepartementet, er det vist til at det er en nær sammenheng mellom de totale tapene (inkludert rovvilttap) i reindriftsnæringen og den totale produksjonen i Troms, Nordland og Nord-Trøndelag. Undersøkelsen viser at når totaltapene øker reduseres totalproduksjonen (kjøttproduksjonen).

Figur 2 nedenfor viser antall sau som er erstattet av fylkesmannen i Finnmark og dyretallet i samme periode.

Figur 2

Antall sau på beite og tap av sau til rovvilt - Finnmark

Ut fra figur 2 ovenfor kan vi se at det er en urovekkende utvikling i tapstallene for sau for Finnmark. Selv om sauetallet har gått mye ned har sau som er erstattet økt i tilsvarende periode.

I Troms er situasjonen en annen enn i Finnmark. Både antall sau på beite og tapstallene har gått ned. I følge forslag til forvaltningsplan for region 8 kan det være flere forklaringer på nedgangen i rovvilttap.

På bakgrunn av søkeres opplysninger om søknader om erstatninger og det som erstattes, er det mulig å trekke konklusjoner om utviklingen innenfor beitenæringene i forhold til rovviltbestanden. Ut fra tallene ovenfor ser vi at det ikke er samsvar med det det søkes erstatning for og det som erstattes. Et slikt forvaltningssystem vil ikke redusere det ”konfliktnivået” som er mellom miljøverninteressene og næringsinteressene i rovviltpolitikken. Dette til tross for at det skal være plass både til beitedyr og rovvilt slik det går fram av stortingsvedtaket i 2004.

Rådet for dyreetikk uttaler i sin rapport Rovvilt og beitende husdyr fra 2010 følgende:

”Tapet av beitende husdyr/tamrein på grunn av rovviltskader er stadig økende til tross for at det nå er 20 år siden den første Stortingsmeldingen om forvaltningen av de store rovdyrene kom. Et høyt antall sau og rein utsettes fortsatt hvert år for store lidelser på grunn av skader fra rovvilt. Forebyggende tiltak har ikke vist seg effektive. Sameksistensen mellom husdyr på utmarksbeite og rovvilt har etter Rådets syn vist seg å være umulig uten at beitedyr utsettes for lidelser”.

Tall fra Direktoratet for naturforvaltningen sin rovbases viser også at tapstallene har økt de siste 20 årene. Den samme utvikling vises i Reindriftsforvaltningenes årlige ressursregnskap for reindriftsnæringen, og i Rapport fra arbeidsgruppen for reduksjon av konfliktnivået rovdyr-reindrift i Nord-Trøndelag (2009) og Rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe: Vurdering av situasjonen for reindrift i Troms, Nordland og Nord-Trøndelag (2012).

I Bernkonvensjonens artikkel 2, heter det at plikten til å bevare arter som er truet eller sårbare, gjelder bare plikten til bevaring av de artene staten hadde på det tidspunktet de ratifiserte konvensjonen. Den omfatter ikke innføring av nye bestander, eller utvidelse/oppbygging av bestander vedkommende stat hadde ved ratifiseringen, ut over det som er nødvendig for at en da utryddingstruet bestand igjen skal bli levedyktig. Til tross for dette har Norge økt bestandene av både ulv og bjørn. Det samme har skjedd med jerv- og gaupebestanden utover det som kan antas å være nødvendig for at bestandene skal være levedyktige.

Det som forsterker utfordringen med de store rovviltbestandene er at vi grenser mot Sverige og Finland der rovviltbestandene er til dels høyere enn på norsk side. Rovviltet beveger seg over grensene. Forskningen er enig om at rovviltartene bjørn, gaupe og jerv i Skandinavia er en felles stamme.

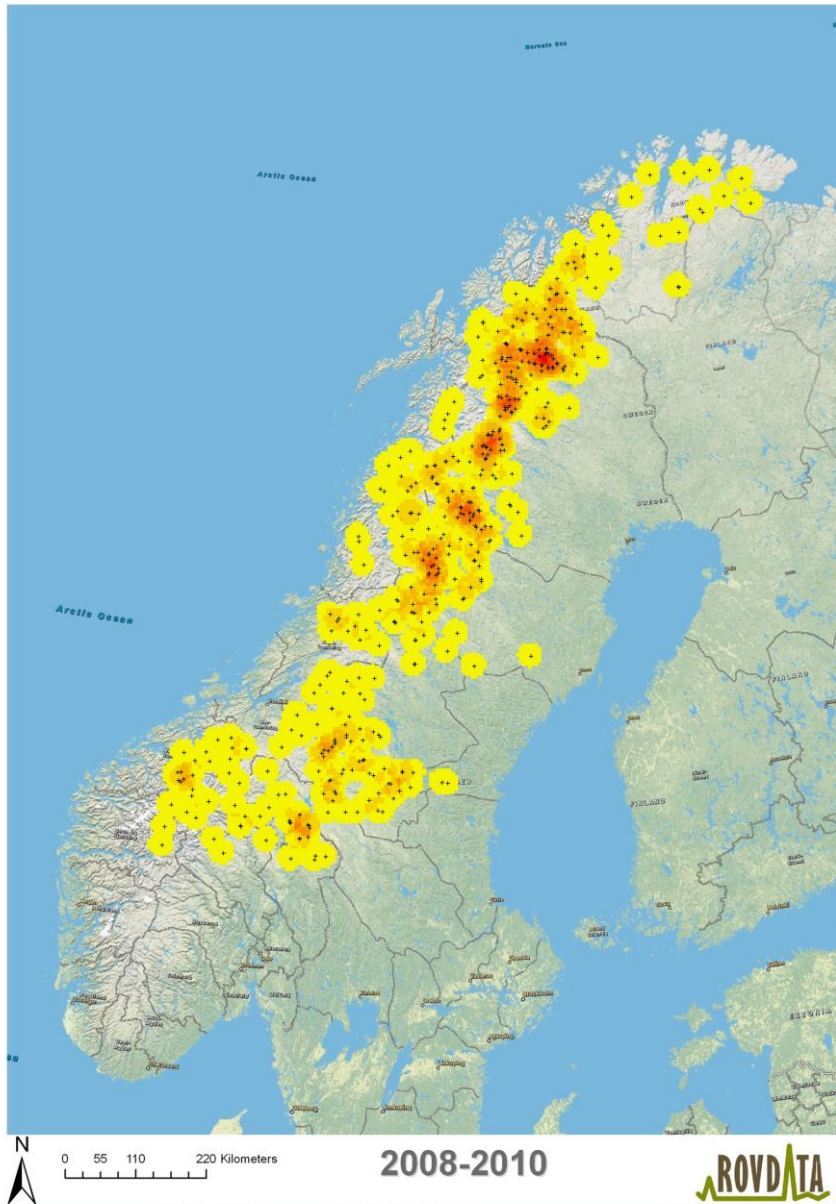
Også ulvestammen i Sverige og Norge utgjør en felles populasjon jf. Høgskolen i Hedmark, (Varg i Skandinaviens och Finland, slutrapport från inventeringen av varg vinteren 2011/2012).

Prioriterte rovdryområder i kjerneområdene for reindrifts og jordbruks interesser

Norge er langstrakt og smalt. De store sammenhengende fjellområdene grenser mot Sverige. Reindriftas kjerneområder ligger i disse grensefjellområdene, og strekker seg fra Hedmark i sør til Finnmark i nord, og grenser mot de svenske og finske reinbeiteområdene. Både for Norge og Sverige ligger de prioriterte rovviltområdene til gaupe, jerv og bjørn i de samme områdene. I disse områdene har også saunæringa sitt beitegrunnlag i fra juni til september. I Finnmark er det dessuten tilsig av rovvilt fra finsk og russisk side. I figur 3 er det vist eksempel på hvordan utbredelse av en rovviltart fordeler seg i Norge og Sverige.

Figur 3

Utbredelse av jervekull fra årene 2008 til 2010 i Sverige og Norge. Fargemerkingen illustrerer en buffersone på 20 kilometer rundt registrerte valpekull (svarte kors) og rød-gul indikerer høy respektive lav tetthet av jervekull under disse årene. Kilde: NINA Rapport 732

Liknende forhold som vist på kartet ovenfor for jerv gjelder også for bjørn, gaupe og ulv. Det finnes ingen oversikt over hvor mye tilsiget fra nabolandene har å si for rovvilttapene, men at det har mye å si er det ingen tvil om.

Mesteparten av Nord-Trøndelag er ynglingsområder enten for bjørn, gaupe eller jerv. I grenseområdene til Sverige er det dessuten tilsig av svensk bjørn. Det er kun en liten stripe i sør-vestlige del av Nord-Trøndelag som ikke er et yngleområde for noen av rovdirene. Om en skulle redusere antall rovvilt av en viss rovviltart vil det i slike områder ha korttids effekt på rovvilttapene. Men på lenger sikt vil det være liten effekt – andre rovdyrarter vil etter hvert komme inn på de samme reinbeiteområdene med den konsekvens at de totale rovvilttapene ikke reduseres. I mange tilfeller er det det totale rovviltpresset som er avgjørende for om en får reduksjon i tapene eller ikke. Slike forhold som i Nord-Trøndelag skaper store

utfordringer for en bærekraftig reindrift. Yngleområder for rovvilt er i kalvingsområder for rein og det gjør det vanskelig å finne kalvingsområder der det ikke finnes rovvilt. Dette gjør seg utslag i hvor mye reinkalv som tapes. De to reinbeitedistriktene som hadde størst rovvilttap var Færen/Gasken-Laante og Åarjel-Njaarke der det var henholdsvis 64 % og 59 % tap av reinkalv i 2010/2011. Rundt 90 % av disse tapene var forårsaket av fredet rovvilt.

Konfliktdempende og forebyggende tiltak

For å dempe konflikten mellom beitenæringa og rovvilt har det vært forsøkt med ulike tiltak. Tiltakene har i liten grad fungert i reindriftnæringen. Tapsratene for reindriften i de fleste områdene, og spesielt i Nord-Trøndelag er kommet opp i slike tall at den truer lønnsomheten. (Ressursregnskap for reindriftnæringen 2012). Dette regnskapet viser også at reindriften i hele Norge sliter med store tapstall grunnet rovvilt. Når det gjelder sauehold har et betydelig antall saubruk måttet legge ned sin virksomhet på grunn av rovvilttapene.

Både i sauenæringa og reindriftnæringa er det frustrasjon og frykt for at næringsgrunnlaget rives vekk på grunn av store tap til rovvilt. Disse næringene opplever å ha ingen påvirkningsmuligheter i rovviltforvaltningen. Begge næringene opplever at deres troverdighet er lav i forhold til rovdyrforvaltningen og rovdyrforskningen. De opplever å ikke bli hørt eller tatt på alvor. Forvaltningen legger svært liten vekt på deres tradisjonelle kunnskaper og erfaringer.

Erstatningsutbetalingene fra fylkesmennene har vært lave sett i forhold til de reelle tapene. I Nord-Trøndelag, Nordland og Troms utbetales mellom 45 og 55 % av det reieneierne har søkt erstatning for. Det samme forholdet er i saueholdet. I Troms og Finnmark utgjorde denne prosenten henholdsvis 32 % og 59 % i 2011.

De helsemessige og psykiske lidelsene folk i beitenæringa er utsatt for er et lite utforsket område, men i forbindelse med helseundersøkelsen i Lierne og Namdalseid kommuner i Nord-Trøndelag, HUNT 3 (2006 – 08) – Rovdyr og helse er dette undersøkt. Målet med undersøkelsen var å sette fokus på rovdyrernes påvirkning på befolkning og samfunn i rovdyrutsatte områder. Denne forskningen viser at folk i områder med store rovdyrforekomster, spesielt bjørn, har fått en redusert livskvalitet, helse og trivsel.

Norske Reindriftssamers Landsforbund har bedt SANKS (Samisk nasjonalt kompetansesenter) om å foreta en helseundersøkelse blant reindriftsutøvere om de psykososiale forholdene i forbindelse med rovvilt. Undersøkelsen er ikke klar.

Slik situasjonen er i dag er det eneste tapsforebyggende tiltaket som vil avhjelpe situasjonen er å få ned rovviltbestanden.

Uavklarte roller mellom landbruksmyndighetene og miljøvernmyndighetene i rovviltpolitikken

Det er åpenbare forskjeller i synet på hvordan rovviltpolitikken skal iverksettes mellom Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet. Selv om Stortinget har vedtatt at det skal være både rovvilt og beitedyr i utmarka er situasjonen den i dag at i enkelte områder blir beitenæringene blir presset ut av de områdene som har vært brukt til beite. Vi har registrert at saueholdet er borte i Pasvikdalen og i indre deler av Troms hovedsaklig p.g.a. rovviltpolitikken.

Ved vurdering av om det er næringsinteresser eller miljøverninteresser som skal veie tyngst i rovdyrutsatte områder vil et valg ha konsekvenser for beitenæringene i området. På samme måte vil det ha konsekvenser for rovdyrbestanden i området. Mange av de som driver med sau eller rein i rovdyrutsatte områder har fått liten troverdighet til rovviltforvaltningen som følge av rovviltpolitikken.

Konsekvensen av at det er uklare roller i rovviltforvaltningen gjør at realisering av Stortingets vedtak ikke blir fulgt opp verken av landbruks- eller miljøvernmyndighetene i forhold til at Norge skal ha beitenæring eller rovvilt. Fra næringsinteressenes side blir det hevdet at rovvilt er en trussel for en bærekraftig beitenæring.

Næringsorganisasjonene både i jordbruket og reindriften setter spørsmålsteget ved om rovviltforvaltningen opererer med riktige bestandstall i rovviltforvaltningen. Rovviltforvaltningen legger til grunn minimumstall ved beskrivelse av rovviltbestander, men i mange tilfeller er bestandene høyere enn det forvaltningen legger til grunn. Registreringer som blir gjort av rovvilt av næringsutøvere blir ikke alltid tatt til følge.

En annen konsekvens av uklare roller i rovviltforvaltningen er at andre forvaltningsorganer som Mattilsynet har ulike styringssignaler å forholde seg til. I rovviltpolitikken er dyreeiere blitt gjort ansvarlige for de lidelser beitedyr påføres når rovvilt angriper disse. Mattilsynet har mulighet til å nekte beiting i områder som i tidligere år hatt store tap forårsaket av rovvilt. Landbruks- og matdepartementet grep inn i beiteneksaken da Mattilsynet ville innføre beitenekt i områder der det var store tap av beitedyr som var forårsaket av rovvilt. Selv om Mattilsynet ikke har realisert denne muligheten i samiske områder er beitenæringene kommet i den situasjon at dyreeiere blir gjort ansvarlig for å skaffe leveområder for rovdyr. Konsekvensen er at beitedyr blir presset bort fra sine beiteområder til fordel for rovvilt.

Rovviltmyndighetene har mulighet til å tillate uttak av rovvilt i saker der beitenæringene lider store tap. I enkelte regioner har det skjedd flere ganger at når uttak av rovvilt blir fremmet, så klager miljøvernorganisasjonene på uttaket. Dette betyr at jakta må utsettes i påvente av klageprosessen. I de fleste tilfellene har Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet gitt organisasjonene medhold. Konsekvensene er at rovdyrtalet øker med de følger det har for beitedyrene. Slike forhold er med på å skape mistillit til rovviltforvaltningen, og dette er et stort problem fordi her er det nødvendig med gjensidig tillit. Når forvaltningen og forskningen underkjenner folks erfaring, observasjoner og kunnskap så er ikke dette med på å legge til rette for en god rovviltforvaltning. Stortinget har definert mål både for utviklingen av landbruksnæringen i landet og for rovviltpolitikken. Etter Sametingets syn er Stortingets mål om et landbruk over hele landet i liten grad forenlig med den politikken som miljøvernmyndighetene fører.

Lovgrunnlaget for norsk rovviltpolitikk i forhold til samiske næringer

Det er en rekke lover som regulerer norsk rovviltpolitikk. I denne redegjørelsen legges det vekt på de regler og konvensjoner som har betydning for samisk reindrift og jordbruk.

Sentrale rammebetingelser

Norge ratifiserte konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres leveområder (Bernkonvensjonen) den 27. mai 1986. Formålet er bevaring av vill flora og fauna og deres leveområder. Beskyttelse og bevaring av kulturplanter og husdyr faller utenfor konvensjonens virkeområde. Det skal legges særlig vekt på bevaring av arter som er truet eller sårbare.

Artikkel 2 er konvensjonens generelle bestemmelse om bevaring av arter. Det er artene som sådan som skal bevares, samt enhver bestand av artene, i dette tilfellet rovvilt. En bevaring av bestandene påligger alle partene (statene). Dette innebærer blant annet at der bestander deles mellom to eller flere parter, så har alle parter både et selvstendig og et felles ansvar for at bestanden er levedyktig.

Artikkel 6 er sentral for å oppfylle de langsiktige forpliktelsene knyttet til oppbygging eller bevaring av bestandene. Her fastsettes en plikt til å gjennomføre «nødvendige og egnede» lovgivingsmessige og administrative tiltak for å sikre bevaring av de dyrearter som er listet i Vedlegg II til konvensjonen. Dette vedlegget omfatter blant annet jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Artikkel 7 gir tilsvarende bestemmelser for arter listet i konvensjonens Vedlegg III, hvor gaupe inngår.

Til tross for at artikkelene 6 og 7 forbyr alle typer uttak av de listeførte arter, gir artikkel 9 adgang til å gjøre unntak til beskyttelse av bestemte interesser. For at unntak fra forbudet i artikkelene 6 og 7 skal komme til anvendelse, må begge de generelle vilkårene være oppfylt samt ett av tilleggsvilkårene. Det første generelle vilkåret er at det ikke er noen annen tilfredsstillende løsning. Det andre generelle vilkåret er at unntaket ikke kommer til å skade bestandens overlevelse. Det mest aktuelle tilleggsvilkåret er at unntaket skal avverge alvorlig skade på blant annet husdyr og tamrein.

Både Bernkonvensjonen og Naturmangfoldloven kan forstås og tolkes dit hen at andre interesser – herunder reindriftens og samisk jordbruks interesser skal varetas.

I formålsparagrafen til Naturmangfoldsloven heter det at: "lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur".

§ 14 (vektlegging av andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser) Ved vedtak i eller i medhold av loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

FN – konvensjonen om sivile og politiske rettigheter ble vedtatt i 1966. Den trådte i kraft i Norge i 1976. Denne konvensjonen er inkorporert i norsk rett – Grunnlovens § 110 a - med forrang foran andre lover, jf. Menneskerettsloven § 3. Dette betyr i denne sammenheng at staten ikke kan sette verken samisk reindrift eller jordbruk i en slik situasjon at de ikke kan drive med sin næringsutøvelse. Grunnlovsbestemmelsen forplikter også Stortinget som lovgiver.

Også ILO- konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater og FNs erklæring om urfolks rettigheter, som ble vedtatt i FN i 2007 understøtter urfolks rett til sine territorier og sin næringsutøvelse – herunder samisk reindrift og det samiske jordbrukets rett til å overleve som henholdsvis næring og viktig kulturbærer.

FNs erklæring om urfolks rettigheter av 13. september 2007 representerer den seneste folkerettslige utviklingen for vernet av urfolks rettigheter. Innenfor FN systemet er urfolkserklæringen et viktig normativt grunnlag for arbeidet med å fremme og beskytte urfolks rettigheter. Også Norge har forpliktet seg, i det minste politisk og moralsk, til fullt å gjennomføre erklæringens bestemmelser på nasjonalt nivå.

Ken Uggerud har gjort en betenkning om forholdet mellom Bern- konvensjonen og FNs menneskerettighetskonvensjoner på oppdrag fra Norske reindriftssamers landsforbund. (Rovdyrvern og menneskerettigheter i reindriftens områder, 2001). Hans konklusjon er at FN- konvensjonen artikkel 27 er mer tungtveiende enn Bern- konvensjonen. Dette begrunner han med at FN- konvensjonen artikkel 27 er inntatt direkte i norsk rett, og har i følge menneskerettsloven § 3 forrang framfor annen norsk lov. I følge Uggerud anser han ut fra det foran nevnte sterke argumenter for at artikkel 27 ikke tillater en rovdyrforvaltning som fører til nedleggelse eller fare for nedleggelse av reindriften i et område.

Menneskerettighetsloven – ratifisert av Norge i 1999, er også klar og tydelig: Alle folk kan for sine egne formål råde over sine naturrikdommer og forekomster, så langt dette ikke setter til side forpliktelser som følger av internasjonalt økonomisk samarbeid, basert på prinsippet om gjensidig nytte og folkerettens regler. I intet tilfelle må et folk bli frarøvet sitt eksistensgrunnlag. Dette er ikke en lov som er knyttet opp mot urfolk spesielt, men opp mot folk generelt – enten du er same eller ikke.

Som en konklusjon kan man si at verken konvensjoner eller lovgrunnlag skulle tilsi noe annet enn at rovvilt skal forvaltes på en slik måte at den ikke tar verken næringsgrunnlaget eller kulturgrunnlaget bort fra samisk reindrift og jordbruk.

Framtidig rovviltpolitikk

Utfordringer

Sametinget ser at det er en rekke utfordringer knyttet til dagens rovviltforvaltning. Dette gjelder spesielt i samiske områder der rein og sau beiter i de samme områdene som rovvilt. I dag skaper rovviltforvaltningen en rekke utfordringer for disse samiske næringene som følge av de store rovviltbestandene i samiske områder. Rovviltpolitikken medfører i dag store negative konsekvenser for beitenæringene – en slik politikk kan ikke fortsette uten at hele livsgrunnlaget for beitenæringene vil bli truet. Samiske næringer som til stadighet opplever store tap på beite vil få det økonomiske grunnlaget svekket. Sametinget er sterkt i tvil om statens rovviltpolitikk er i samsvar med gjeldende urfolksrett. Hovedutfordringen for norsk rovviltpolitikk vil være å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur. Ansvar for det vil ligge hos staten der miljøvernmyndighetene og landbruksmyndighetene er de mest

sentrale aktører. Sametinget vil være en samarbeidspart i dette arbeidet, og et viktig verktøy i den sammenheng vil være konsultasjonsavtalen som både Regjeringen og Sametinget har undertegnet.

Mål i rovviltpolitikken i forhold til beitenæringene

I forbindelse med rovviltforliket i Stortinget videreførte Stortinget den todelte målsettingen fra 2004. Det innebærer at det skal være både rovdyr og beitenæring i landet. Beitenæring og rovvilt vektlegges forskjellig i ulike geografiske områder. I prioriterte beiteområder skal det være en lav terskel for å tillate felling av rovvilt. I prioriterte rovviltområder stilles det større krav til effektive forebyggende tiltak mot rovviltskader, og beitenæringene skal tilpasses rovvilt.

De nasjonale målene skaper store utfordringer for de samiske beitenæringene. Utviklingen i tap forårsaket av rovvilt har økt siden 2004. En vesentlig del av byrdene ved å ha rovvilt er lagt til samiske områder. Selv om tapene i saueholdet er gått ned er de prosentvise tapene like store – det har sammenheng med at antall sau på beite er redusert tilsvarende som tapene er gått ned.

Om målene for rovviltbestandene skal oppfylles vil det innebærer en enda større rovviltbestand enn det som er i dag. Det er allerede store tapstall både i reindriftsnæringen og saueholdet. En ytterligere økning av rovvilt vil utfordre de samiske næringene i mye større grad det skjer i dag. Det vil også utfordre den norske stat i forhold til å kunne oppfylle de nasjonale og internasjonale forpliktelser den norske stat har overfor samene som urbefolkning. I den sammenheng er det viktig å se på om rovdyrpolitikken og rovdyrforvaltningen samsvarer med de folkerettslige forpliktelser som framkommer i Grunnlovens § 110 A, sammenholdt med SP art. 27. Konsultasjonsavtalen vil være et viktig hjelpemiddel for Sametinget til å legge til rette for at samiske næringer fortsatt kan bruke utmarksområdene til næringsvirksomhet.

I den nasjonale rovviltpolitikken er det lagt opp til at det ikke skal være ynglende ulv i samiske tamreinområder. For reindriftsnæringen, og også sauenæringen er det av avgjørende betydning at ulveområdet ikke utvides. Det er allerede store utfordringer med streifende ulv som ikke bare dreper rein, men som også skaper frykt og uro og i verste fall sammenblandinger med andre flokker.

Reelle bestandstall og manglende uttak av skadedyr

Tall for hvor store bestander det er i samiske områder viser ikke de reelle bestandene – de er høyere enn det miljøvernmyndighetene legger til grunn. I rovviltpolitikken er det minimumstall som legges til grunn i fastsetting av bestandsmål. Utfordringen framover vil være å skaffe til veie tall som er mer korrekte enn det forvaltningen bruker i dag.

Innsig av rovvilt fra nabolandene tas det ikke hensyn til ved vurdering av bestandsmål. Den lange grensa til Sverige, Finland og Russland gjør at det alltid vil være streifende rovvilt på norsk side. Et tettere samarbeid mellom sametingene om beskyttelse av beitedyr kan være veien å gå for å påvirke nasjonalstatenes rovviltpolitikk. Utfordringen er å få et slikt samarbeid til å fungere mellom sametingene. I de ulike landene er det dessuten ulik vektlegging av rovviltpolitikken der Finland og Russland i liten grad prioriterer ressurser til rovviltforvaltningen.

Uttak av jerv og gaupe er ikke i samsvar med de bestandsmålene som Stortinget har bestemt. Ordningen med felling av rovvilt er ofte basert på frivillighet og velvillighet fra jegerens side, og det kan ha betydning for hvor vellykket uttaket av rovvilt blir. I flere tilfeller har Statens Naturoppsyn måttet ta ut de verste skadegjørere ved blant annet ved hiuttak og bruk helikopter. Når dagens ordning for uttak av skadedyr ikke fungerer bør andre løsninger vurderes så som å etablere gunstigere ordninger for å dekke utgiftene til interkommunale jaktlag. Der det er naturlig må det åpnes for å finansiere kommunale jaktlag. Uttak i jakttida er basert på frivillighet og jakta foregår også i en tid hvor lysforholdene er dårlige med korte dager og skumring. Utfordringen er å motivere jegerne til å ta ut de årlige jaktkvotene for å få ned tapstallene i beitenæringene i samiske områder.

Kunnskapsgrunnlag

Ulike forskningsmiljøer gjennomfører en rekke forskningsoppdrag om rovvilt. Innenfor rovviltforvaltningen er mye av forskningen bestilt av rovviltmyndighetene. Samisk tradisjonskunnskap blir Møtesekretærer: Roald Andreas Sandvik

i liten grad trukket inn verken i rovviltforskningen eller i rovviltforvaltningen. Det gjelder å skape en troverdig forskning og at samiske miljøer har tillitt til forskningsarbeidet. I dag er det et stort misforhold mellom det miljøvernmyndighetene mener er størrelsen på bestanden og de reelle bestandene. Det er også misforhold mellom det næringsutøvere søker om å få erstattet i forbindelse med rovvilttap og det som faktisk blir utbetalt. Samisk tradisjonskunnskap skal vektlegges i all relevant forskning. Samisk tradisjonskunnskap skal også vektlegges i bestandsmålfastsettelsen og danne grunnlaget for fremtidig rovviltforvaltning.

Det å ha et sikkert kunnskapsgrunnlag er avgjørende for at rovviltneemndene skal kunne fatte de riktige beslutninger og at rovviltforvaltningen for øvrig skal ha oversikt over de reelle bestandstallene. Utfordringen er å dra nytte av den tradisjonskunnskapen som finnes i reindriftsnæringen og jordbruksnæringen og bruke denne kunnskapen i forskningen og forvaltningen.

Forskning viser at tapstallene i reindriftsnæringene i Norge, Sverige og Finland er faretruende høye. Den siste forskningsrapporten fra Sverige: Renhjord i kollaps, produktivitet, kondisjon och renförluster i Njaarke Sameby, (Sveriges landbruksuniversitet, rapport 285, Uppsala 2013) viser at rovviltkonsentrasjonene i Njaarke Sameby har ført til synkende produktivitet, og er dermed i faresonen for kollaps. Det er store tap av simler og kalv som har ført til at produksjonen går ned. Njaarke Sameby grenser mot reinbeitedistriktene Færen, Skæhkere og Låarte i Nord-Trøndelag. På bakgrunn av store tapstall i Nord-Trøndelag ble det utarbeidet en arbeidsrapport, initiert av Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet (Rapport fra arbeidsgruppen for reduksjon av konfliktnivået mellom rovdyr og reindrift i Nord-Trøndelag 2009). Som et resultat av denne arbeidsrapporten fikk forskningsinstitusjonen NINA i oppdrag å utarbeide et forskningsprosjekt i Skæhkere, Låarte og Østre Namdal reinbeitedistrikter. Denne forskningen er ennå ikke ferdigstilt.

I forbindelse med reindriftsavtaleforhandlingene 2012/2013 ble avtalepartene NRL og Staten ved Landbruks- og matdepartementet enige om å etablere en partssammensatt arbeidsgruppe for å foreta en gjennomgang av situasjonen i Troms og Nordland med sikte på økt produktivitet. Ressursregnskap for reindriftsnæringen viser en liknende negativ utvikling i produktivitet grunnet store tap til rovvilt. LMD fikk derfor tilslutning fra NRL om også å innlemme Nord-Trøndelag i gjennomgangen. Arbeidsgruppens viser til at tapstallene er høye, og har vært økende også i Nordland og Troms de siste tre årene. (Vurdering av situasjonen for reindriften i Troms, Nordland og Nord-Trøndelag, Rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe 2012)

Rapporten fra bjørneprosjektet i Sverige (Björnpredation på ren och potentiella effekter av tre förebyggande åtgärder, et samarbeidsprosjekt mellom Viltskadecenter, Skandinaviska björnprojektet, Udtja skogssameby och Gällivare skogssameby, Rapport fra Viltskadecenter 2012:6), viser at bjørnen står for en betydelig stor del av tapene av reinkalv i disse samebyene. Det var større tap enn man hadde antatt, og at erstatningene de hadde fått ikke sto i forhold til tapene. Forskningen viste også at det ikke hadde stor effekt på kalvetapet om man bare tok ut problembjørner. Forskningen konkluderte med at jo tidligere på våren man avlivet bjørn, desto større effekt hadde man av jakten, og at avliving av hunnbjørner med eldre unger hadde stor effekt på kalvetapet.

Lønnsomhet

Lønnsomheten i reindrifta er avhengig av flere utenomliggende faktorer. Tap forårsaket av rovvilt er en av disse faktorene som er blitt så store at det truer eksistensen for enkelte reinieiere. Slaktevolum går ned som følge av store tap av rein til rovdyr. Produksjonsdyr får ikke vokse opp til slaktemoden størrelse. Dette kan bety at reindriftsnæringa må gi tapt på grunn av for store tap av produksjonsdyr og kalver.

På samme måte som reindriftsnæringen er saueholdet basert på at sauen beiter i utmarka uten at det er nødvendig verken med gjeting eller gjødsling. Det økonomiske overskuddet legges på utmarksbeite, og er avgjørende for å få en lønnsom sauenæring. Forebyggende tiltak har vist seg å være enten fordyrende eller at problemene utsettes i tid. Om det fortsatt skal være en sauenæring der utmarka er en del av driften må det endringer i forvaltningen av rovvilt. Utfordringen er å kunne videreføre den todelte målsettingen om å ha både rovvilt og beitedyr uten at beitenæringene blir presset ut av sine områder.

Psykososiale forhold

De psykososiale forholdene ved tap av beitedyr til rovvilt må vies større oppmerksomhet. Slike belastninger vil ikke ramme bare dyreeieren, men også resten av familien der spesielt barn og unge kan bli utsatt for psykiske belastninger. Både i reindriftnæringen og i saueholdet er det vanlig at hele familien er involvert i den daglige driften hele året i gjennom. Det gjelder å skape næringsvirksomhet med godt omdømme og med minst mulig lidelser for beitedyr. Det vil skape grunnlag for rekruttering av unge til disse næringene. Områder der mye beitedyr blir tatt av rovvilt virker ikke særlig forlokkende for unge til å etablere seg i. Utfordringen er å gjøre både dyreeieren og resten av familien bedre i stand til å takle de psykiske påkjenningene når rovvilt gjør store innhogg på beitedyr.

Distriktpolitiske hensyn i rovviltpolitikken

Både reindriften og jordbruket er næringer som drives i distriktene. Disse utgjør i mange områder en viktig del av sysselsettingen og dermed grunnlaget for bosettingen. For Sametinget er det viktig å beholde sysselsettingen og bosettingen i samiske områder. Samisk næringsliv er særpreget på den måten at andelen primærnæringer er dobbelt så høyt som i resten av landet. I Stortingsmeldingen om mat- og landbrukspolitikken fra 2012 er et av hovedmålene å sikre et landbruk over hele landet. I den forbindelse er det vist til viktigheten av å se de landbrukspolitiske virkemidler i sammenheng med den øvrige distriktpolitiske innsatsen. En god distriktpolitikk vil også måtte forplikte Regjeringen til å ha en rovviltpolitikk som tar hensyn til bosettingen i samiske områder.

Mål

Redusere tap forårsaket av rovvilt betraktelig slik at reindriftnæringen og jordbruksnæringen kan bruke tradisjonelle beiteområder til beiting.

Strategier

Arbeide politisk opp mot regjeringen for en rovviltpolitikk som i større grad tar hensyn til beitenæringene. Som samenes folkevalgte organ skal Sametinget skal ha større innflytelse i den nasjonale rovviltpolitikken.

Et sterkere fokus på folkeretten i forhold til rovviltpolitikken og forvaltningen av denne.

En sterkere lokal medbestemmelse i forhold til forvaltningen av rovvilt: Lokal kunnskap skal vektlegges på en tydeligere måte, både i forhold til forvaltning og forskning. Profesjonalisere jaktlag og bedre økonomisk kompensasjon til jaktlagene for å effektivisere jakta.

Tettere dialog mellom rovviltforvaltning og reindrifta.

De regionale rovviltnemndenes integritet i forhold til sine forvaltningsoppgaver skal styrkes. Et tydeligere skille mellom Miljøverndepartementet som politisk organ og nemndenes rolle som forvaltningsorgan.

Legge til rette for at Sametingets representanter i de regionale rovviltnemndene har et enhetlig kunnskapsgrunnlag om samiske næringer, samisk samfunnsutvikling og oppdatert forskning om rovvilt.

Arbeide politisk for at rovviltforvaltningen i Norge, Sverige og Finland kan enes om en reduksjon av rovviltbestandene, samt felles løsning på utfordringene innen rovdyrforvaltning.

Sametingsrådets redegjørelse om Sametingets bibliotek

Innledning

Sametingsrådet har i sak 025/11 lagt fram en oversikt over hvilke meldinger og redegjørelser de vil utarbeide i valgperioden. Der går det fram at det skal legges fram en redegjørelse om bibliotek i 2013.

Med denne redegjørelsen vil Sametingsrådet legge fram en overordnet politikk for arbeidet med å utvikle Sametingets bibliotek til å kunne bli et ressurs- og kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekjeneste. Hovedmålet er at hele den samiske befolkningen skal få et tilfredsstillende bibliotektilbud.

Redegjørelsen presenterer status for arbeidet med Sametingets bibliotek og vil vi ta opp de viktigste utfordringene ved Sametingets bibliotek og samisk bibliotekstjeneste sett i forhold til de målsettingene som er satt. Den vil også si noe om ressursbehovet for å kunne videreutvikle Sametingets bibliotek til å bli et bibliotek som skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket.

Sametinget har tidligere laget fram to politiske dokumenter når det gjelder samisk bibliotekstjeneste. Sak 21/95 "Samiske bibliotekstjeneste - Sámi sierrabibliotehka/Samisk spesialbibliotek mot en ny tid" tok for seg hvilken rolle biblioteket skulle ha i fremtiden i forhold til å være et samisk kompetansebibliotek. Det ble bestemt at biblioteket skulle overføres til Sametinget, med nye oppgaver som forvaltningsbibliotek og en utvidet informasjonstjeneste for Sametinget.

I sak 28/03 ble det lagt fram en redegjørelse om samisk bibliotekstjeneste. Her ble det fremmet fire tiltak for å ta tak i noen av utfordringene biblioteket hadde:

- Etablere en tilskuddsordning for bibliotek for innkjøp av samisk litteratur
- Sette av ressurser til oppbygning av forvaltningsbiblioteket
- Videreutvikle det samiske bokbusstilbudet
- Arrangere bibliotekkonferanse

Sametinget har fulgt opp disse tiltakene ved at det ble etablert en tilskuddsordning for bibliotek som ønsket å kjøpe inn samisk litteratur. Dette tilskuddet er nå gjort om til tilskudd for å fremme samisk litteratur i bibliotekene. Resurser til oppbygning av forvaltningsbiblioteket har ikke blitt prioritert. Sametinget gir i dag driftstøtte til 8 samiske bokbusser. Det har også vært satt av midler i Sametingets budsjett til å arrangere bibliotekkonferanser noe som er gjort i samarbeid med andre, i tillegg til at Sametinget har arrangert et par bibliotekkonferanser.

Status for Sametingets bibliotek

Oppbyggingen av Samisk spesialbibliotek startet opp i 1950-årene da Karasjok folkeboksamling fikk tak i noen samiskspråklige bøker. I 1962 fikk Karasjok folkebibliotek ett spesielt ansvar for å bygge opp en samisksamling for å gi en samisk bibliotekstjeneste til hele den samiske befolkningen og til andre. Samlingen var til å begynne med en avdeling under Karasjok folkebibliotek. Fra 1983 ble avdelingen et eget statsfinansiert bibliotek - Sámi sierrabibliotehka /Samisk spesialbibliotek. Samisk spesialbibliotek ble i år 2000 overført til Sametinget og fikk navnet Sametingets bibliotek. Biblioteket har i dag en fremtredende plass på sametingsbygget i Karasjok.

Det ble satt som hovedmål at Sametingets bibliotek skal være et bibliotek som skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Det skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Etter at biblioteket ble lagt til Sametinget ble forventningene større til bibliotekets rolle om å være en ressurs og et kompetansesenter for andre bibliotek når det gjelder å utvikle samisk bibliotekstjeneste. Situasjonen til nå er at biblioteket stort sett har bare jobbet med daglig bibliotekarbeid slik som oppsporing og innkjøp, klargjøring av materiale og behandling av referansespørsmål, i tillegg til mottakelse og guiding av besøkende. Biblioteket har også noe saksbehandling, og har blant annet ansvar for oppfølging og budsjettansvar for de samiske bokbussene.

Tilbakemeldinger fra folke- og fylkesbibliotek et at de forventer at Sametingets bibliotek skal ha en større rolle når det gjelder informasjon om samisk litteratur og rådgivning om samisk bibliotekvirksomhet.

Samlingsutvikling

Sametingets bibliotek skal ha den mest komplette samlingen av samisk litteratur og annet materiale på samiske språk og om samiske forhold uansett språk. Samlinga skal være tilgjengelig og kjent for både andre bibliotek og enkelt lånere. Biblioteket kjøper inn flere eksemplarer av bøker slik at andre bibliotek kan låne en samling av bøker til utlån for sine brukere - et depot utlån. Biblioteket har fortsatt et etterslep av uregistrert materiale i magasinet som har samlet seg opp gjennom årene. Arbeidet med å få hele

bibliotekets samling tilgjengelig på nett er viktig med tanke på bibliotekets mål og oppgaver framover, og for å yte god servise til brukerne.

Biblioteket mottar pliktavlevering fra Nasjonalbiblioteket. Avleveringen omfatter alt av bøker og dokumenter som er utgitt i Norge der hele eller deler av teksten er på samisk, jfr. Lov om pliktavlevering. Pliktavleverte bøker skal oppbevares for alltid, og biblioteket kjøper inn ekstra eksemplarer av mottatte bøker til utlån.

Sametinget har gjennom årene utviklet internasjonalt samarbeid. Vi har både politikere og ansatte som jobber aktivt med urfolkssaker og som deltar på møter med andre urfolk. I denne sammenhengen arbeider vi med å bygge opp en mindre samling av annen urfolkslitteratur i forvaltningsbiblioteket.

Forvaltningsbibliotek

Sametingets bibliotek har ansvar for å drive et forvaltningsbibliotek for Sametingets ansatte og politikere. Biblioteket er sentral i arbeidet med å finne aktuell litteratur slik at ansatte og politikere holder seg oppdatert innenfor sine saksfelt. Biblioteket har også ansvar for anskaffelse av offentlige publikasjoner slik som St.meld, NOUer, og bestiller inn større mengder av disse dokumentene når dette er nødvendig. Det viser seg at denne tjenesten er svært viktig, og den har i løpet av de senere årene utviklet seg og biblioteket får mange flere henvendelser fra ansatte. Biblioteket bestiller og registrerer litteratur medarbeiderne må ha tilgjengelig på kontoret sitt, som ordbøker, lovsamlinger og fagbøker. Sametinget har boksamlinger på de ulike kontorstedene. Arbeidet med og systematisere og registrere disse bøkene har ikke vært prioritert til nå.

Samisk læremiddelsentral

Opprettelsen av et samisk pedagogisk senter og læremiddelsenter ble første gang tatt opp av samisk utdanningsråd i 1976. Kirke- og undervisningsdepartementet uttalte i 1977 at det var inneforstått med at Samisk utdanningsråd etablerte en pedagogisk veiledningstjeneste for samiske områder i tilknytning til utdanningsrådets sekretariat. I 1991 ble det tatt initiativ til å utrede mulighetene for en statlig organisering av et læremiddelsenter for samiske brukere. Det ble nedsatt et utvalg som fikk i oppdrag å utarbeide en rapport om samisk læremiddelutvikling. Utvalget konkluderte med at det måtte opprettes et læremiddelsenter som en avdeling til sekretariatet til Samisk utdanningsråd. Samisk læremiddelsenter ble opprettet i 1994. Senteret fikk det nasjonale ansvaret for utvikling av samiske læremidler. Senteret hadde også i oppgave å informere om samiske læremidler og ha utstillings- og veiledningsvirksomhet overfor brukere av læremidler. I 2000 ble Samisk utdanningsråd underlagt Sametinget.

Fra opprettelsen av Samisk læremiddelsenter og frem til i dag, har det blitt bygd opp en samling av læremidler. Denne samlingen er lokalisert til Sametingets kontor i Kautokeino. Læremiddelsamlingen består i hovedsak av lærebøker på nordsamisk, lulesamisk, og sørsamisk utgitt i Norge, Sverige og Finland for barnehage/førskole, grunnskole, videregående skole, i tillegg til musikk, utlån av samiske filmer etter NORWACO avtale, spill med mer. Prosjektet Ovttas-Aktan-Aktesne har utviklet en læremiddeltjeneste på nett til bruk for lærere og barnehagelærere, og de drar nytte av samlingen på Sametingets bibliotek og Læremiddelsentralen. Det kan blant annet gjøres utlån fra læremiddelsenteret gjennom nettsidene.

Parallelt med at det er bygd opp en samling av læremidler på sentralen, er også veiledningstjenesten om læremidler og læremiddelutvikling opprettholdt. Informasjons- og veiledningstjenesten forutsetter kjennskap til samisk læremiddelutvikling og utviklingen som til enhver tid skjer i opplærings- og utdanningssektoren. Erfaring viser at brukerne av tjenestene læremiddelsentralen tilbyr er lærere fra Norge, Sverige og Finland, studenter, de fleste fra Samisk høyskole, barnehager over hele landet, Sametingets ansatte og andre.

I 2011 tok Læremiddelsentralen i bruk samme biblioteksystem som Sametingets bibliotek. Samlingen er en del av Sametingets bibliotek i BIBSYS biblioteksystem. Det har ikke blitt lagt til stillinger i forbindelse med arbeidet som må gjøres med læremiddelsamlingen, men en person har delvis ansvar for å jobbe med samlingen og systemet. Sametingets bibliotek har ikke blitt pålagt ansvar for denne samlingen. Oppbygging av en oversiktlig, ryddig og lett tilgjengelig læremiddelsamling krever bibliotekfaglig kunnskap

og veiledning. I tillegg er det svært viktig at registreringen i BIBSYS blir gjort på en riktig måte. Sametingsrådet mener derfor at det er naturlig at Sametingets bibliotek har det overordnede ansvaret for å gjøre denne jobben. Vi mener derfor at Læremiddelsentralen blir en del av Sametingets bibliotek, og at det tilføres ressurser til arbeidet med samlingen og utvikling av tjenestene læremiddelsentralen tilbyr.

Samarbeid

I arbeidet med kulturmeldinga har det kommet et innspill fra Troms fylkeskommune der det står en del om bibliotek. Troms fylkesbibliotek har en samisk bibliotekjeneste på Senter for nordlige folk i Kåfjord. Denne tjenesten ble etablert som et prosjekt med utgangspunkt i et behov som var avdekket i Sametingets utredning fra 1995 "Samiske bibliotekjeneste - Sámi sierrabibliotehka/Samisk spesialbibliotek mot en ny tid". Tjenesten omfatter blant annet en nyhetslogg om samiske utgivelser. Sametingets bibliotek og Samernas bibliotek i Sverige har bidratt med informasjon om nye utgivelser på bloggen. Troms fylkeskommune skriver at informasjonen på denne bloggen har bidratt til at kunnskapen om samiske utgivelser har økt i bibliotekene i både samiske og andre områder. Troms fylkeskommune ønsker derfor at denne tjenesten videreutvikles. Sametingsrådet støtter dette fordi det er et stort behov blant bibliotekene til å anskaffe seg informasjon om samiske utgivelser og hvor de kan kjøpes inn. Vi mener at denne informasjonstjenesten er såpass godt etablert og kjent i miljøet at den bør videreutvikles og at dette blir gjort i nært samarbeid med Sametingets bibliotek.

I samarbeidsavtalene som Sametinget har med flere fylker, er biblioteksamarbeid et gjengående tema. Sametingets bibliotek har etablert et godt samarbeid med de tre nordligste fylkesbibliotekene, og har bidratt med ressurser til å arrangere både konferanser og litteraturfestivaler. Biblioteket er en viktig formidlingsaktør for Sametinget, og et samarbeid med fylkesbibliotekene og andre er med på styrke den bibliotekfaglige kompetansen ved gjensidig utveksling av kunnskap og erfaringer.

Sametingets bibliotek har deltatt på International Indigenous Librarian Forum. Forumet har som formål å samle urfolk som jobber i bibliotek for å diskutere felles utfordringer og for å utveksle erfaringer. Sametingets bibliotek samarbeidet med Samernas bibliotek i Sverige om tidligere deltakelse på forumet, og om å få forumet til Sápmi. I 2011 var biblioteket vertskap for forumet i Karasjok, og hadde gjester fra New Zealand, Australia, USA og Canada. I år samles bibliotekarere fra ulike urfolksbibliotek i Bellingham, USA.

Fremtidige utfordringer

Denne statusbeskrivelsen viser at Sametingets bibliotek har i løpet av årene etablert ett godt samarbeid med både fylkesbibliotek, de samiske bokbussene og internasjonalt. Sametingsrådet vil her trekke frem utviklingsmuligheter på følgende overnevnte områder, forvaltningsbiblioteket og læremiddelsentralen. Arbeidet med forvaltningsbiblioteket har utviklet seg, og biblioteket får mange flere henvendelser fra ansatte. Det kan derfor være behov for å sette inn ressurser spesielt i en oppbygningsfase av forvaltningsbiblioteket slik at man får registrert samlingen og laget gode rutiner på bl.a hvordan man ivaretar Sametingets egne publikasjoner. Det er i tillegg et mål å registrere litteraturen som finnes på de forskjellige kontorstedene, for å gi hele organisasjonen tilgang til disse ressursene.

Når det gjelder læremiddelsentralen så mener vi at det bør diskuteres om tjenestene ved lærermiddelsentralen kan utvikles slik at den i mye større grad kommer samiske barn- og ungdom tilgode. En bibliotekfaglig stilling her kunne arbeide for å vekke leselyst blant samiske barn og unge, og bidra til kunnskap om samisk litteratur og kultur på skolebibliotekene og på skoler med samiske lærere.

Sametingsrådet ønsker videre å fokusere på følgende utfordringer i denne redegjørelsen:

- Formidlingsvirksomhet
- Bibliotekutvikling
- Digitalisering
- Organisering av samisk bibliotekvirksomhet

Formidlingsvirksomhet

Den største utfordringen Sametingets bibliotek har i dag er å øke formidlingsvirksomheten om samisk litteratur og kultur. De samiske bokbussene får direktebevilget driftstilskudd gjennom Sametingets budsjett. Sametinget har således en todelt rolle i forhold til bokbussene. Sametinget sørger for å sikre drift av bokbussene gjennom å gi tilskudd, i tillegg har Sametinget blitt tilført bibliotekfaglig kompetanse da biblioteket ble en del av administrasjonen. Fra folkebibliotekene i samiske områder, fylkesbibliotekene og ikke minst de samiske bokbussene forventes det derfor at den bibliotekfaglige kompetansen som Sametinget har skal brukes til faglig veiledning, informasjon og til å utvikle samisk bibliotekjeneste.

Informasjonsvirksomheten til Sametingets bibliotek kan deles i to områder. I St.meld.nr. 23 (2008-2009) "Bibliotek" står det at Sametingets bibliotek har det overordnede ansvaret for å styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Biblioteket skal først og fremst arbeide for at de samiske bokbussene og bibliotek i samiske områder skal ha et godt tilbud til den samiske befolkningen. For å knytte kontakt mellom disse og Sametingets bibliotek må det vurderes å opprette et samisk biblioteknettverk hvor man kan dele erfaringer og informere om hverandres virksomhet. På den måten utvikles biblioteket til å være et bindeledd og en rådgiver for bibliotek og bokbusser i samiske områder

I samme St.meld. står det at tidligere Kultur- og kirkedepartement har ansvar for at det samiske perspektivet blir ivaretatt i nasjonale satsinger på bibliotekfeltet. Sametingsrådet mener at Sametinget skal legge premissene for samisk bibliotekutvikling, men at det er riktig at Kulturdepartementet også tar ansvar fordi Sametinget ikke kan ha ansvaret for dette alene. Det ligger likevel et informasjonsansvar hos Sametingets bibliotek for å øke kunnskapen også hos andre bibliotek om samisk litteratur, musikk og film. Sametingets bibliotek har den største samlingen av samisk litteratur i verden men den store utfordringen har vært å formidle dette til både interne og eksterne brukere. En av prioriteringene i år er å få laget en informativ nettside til biblioteket. Det er også et faktum at det finnes svært få bibliotekarer i Norge med kompetanse i samisk språk og kultur. Her har biblioteket et arbeid å gjøre for å øke informasjonsvirksomheten ved å delta på f. eks bibliotekledermøter i ulike fylker, bidra med foredrag på konferanser, skrive om egen virksomhet i fagbladene.

Bibliotekutvikling

Et viktig virkemiddel når det gjelder utvikling av samisk bibliotekjeneste ved bibliotekene er tilskudd. I Sametingets budsjett, under kulturtiltak, ble det tidligere gitt tilskudd til innkjøp av samisk materiale. For å utfordre og forplikte bibliotekene mer ble dette gjort om til tilskudd for å fremme og formidle samisk litteratur i bibliotekene. Et par bibliotek har søkt dette tilskuddet hvert år. Sametingsrådet mener at det bør vurderes å omgjøre dette til en egen tilskuddspost under kapitlet om bibliotek i budsjettet for å tydeliggjøre formålet med tilskuddet. Vi mener at det da vil komme tydeligere frem at Sametinget jobber for en utvikling av samisk bibliotekjeneste ved bibliotekene.

Sametingsrådet mener at Sametingets bibliotek i større grad må følge med på den nasjonale bibliotekutviklinga. Det er viktig at det blir satt i gang et samarbeid med Nasjonalbiblioteket for å sørge for at det samiske perspektivet blir tatt med i de ulike innsatsområdene innen nasjonal bibliotekutvikling.

Digitalisering

Bibliotekenes tradisjonelle funksjon har vært å kjøpe inn materiale, oppbevare og tilgjengeliggjøre samlingen for brukere. Det har i løpet av de siste årene skjedd en stor utvikling innen norske bibliotek. Bibliotekene har lagt større vekt på referansearbeid og formidling, og tatt i bruk moderne systemer for å tilgjengeliggjøre samlingen over nett. Digitalisering av samlinger, bruk av sosiale medier til formidling av bibliotekets tjenester, og begreper som digitalt bibliotek, sømløse bibliotek, e-bøker er blitt en del av hverdagen.

Sametingets bibliotek har en samling av verdifulle bøker som ikke er til utlån. Mange av bøkene som er i denne samlingen er ikke å finne hos andre bibliotek. Ved å digitalisere bøkene gjør man samlingen tilgjengelig og lesbar på nett for flere. I tillegg har biblioteket gamle samiske aviser både på mikrofilm og trykte som bør tilgjengeliggjøres på nett. Et slikt arbeid kan gjøres i samarbeid med andre som for eksempel Nasjonal biblioteket.

Sametinget bør også vurdere å sette i gang et prosjekt hvor man digitaliserer Sametingets viktigste dokumenter, både gamle og nye, slik at disse blir tilgjengelig på nett. - møteprotokoller, meldinger etc.

Organisering av samisk bibliotekvirksomhet

De store linjene og målsettingene for samisk bibliotekvirksomhet ble fremmet i utredningen fra 1995. Sametingsrådet vil vurdere behovet for å lage en samisk bibliotekmelding fordi det har skjedd en utvikling innen det samiske samfunnet siden den gang og behovene har endret seg i takt med samfunnet ellers. I en bibliotekmelding kan ulike organiseringsmodeller for samisk bibliotekvirksomhet diskuteres og vurderes. Det kan være interessant å se på en modell hvor man dekker de ulike samiske språkområdene i Norge.

Sametingets bibliotek har ansvar for hele den samiske befolkningen og skal dekke alle samiske språk områder. ”Senter for nordlige folk” har allerede etablert en samisk bibliotekvirksomhet under Troms fylkesbibliotek. Árran lulesamisk senter har bibliotekdrift og det har siden 1990 tallet vært planer om å etablere Sør-samisk kompetansesenter på Sijti Jarne. Hvilken rolle skal de samiske kultursentrene ha i forhold til en samisk bibliotekvirksomhet, og hvilken rolle skal Sametingets bibliotek skal ha i forhold til disse?

Sametinget har siden 2001 forvaltet tilskuddsordningen for de samiske bokbussene og gir i dag direkte tilskudd til 8 samiske bokbusser. I tillegg gir vi investeringsstøtte til kjøp av nye busser. I 2012 vedtok Sametinget nye kriterier for bokbusser. Sametingets mål med de samiske bokbussene er å gi gode og lett tilgjengelige samiske bibliotekvirksomheter til hele den samiske befolkningen og andre. Sametinget har ansvar for oppfølging av de samiske bokbussene, og vi har etablert faste samarbeidsmøter med dem.

Det er ikke gjennomført en evaluering av denne tilskuddsordningen. Sametingsrådet mener at det bør gjennomføres en evaluering hvor man vurderer om tilskuddsordningen har fungert i forhold til den målsettinga og de kriteriene som er satt for de samiske bokbussene. Det kan være behov for å se på et mulig samarbeid/eierforhold mellom de samiske kultursentrene og de samiske bokbussene.

Mål

Sametingets bibliotek skal være et bibliotek som skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Det skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekvirksomhet, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte. Biblioteket har i tillegg et ansvar for oppbygging av en oversiktlig og lett tilgjengelig læremiddelsamling.

Sametingsrådet vil fremheve følgende delmål når det gjelder samisk bibliotekutvikling:

- Sametingets bibliotek skal øke formidlingsvirksomheten for å øke kunnskapen om samisk litteratur, samiske læremidler og samisk kultur.
- Sametingets bibliotek skal kjøpe inn og tilgjengeliggjøre alt av samisk litteratur, samiske læremidler og annet materiale på samisk språk og på andre språk om samiske forhold.
- Sametingets bibliotek skal være et bindeledd og en rådgiver for bibliotek og bokbusser i samiske områder.
- Sametingets bibliotek skal bidra til nasjonal bibliotekutvikling

Strategier

Strategiene viser hvilke tiltak som skal prioriteres framover for at biblioteket skal nå delmålene.

- Være en aktiv formidler av samisk litteratur og læremidler slik at utlånet øker
- Arbeide for å fremme leselyst blant samiske barn og unge, og samarbeide om et Skriveverksted
- Aktivt informere om samisk litteratur, musikk og film for å øke kunnskapen hos andre bibliotek
- Veilede og gi informasjon om samiske læremidler til barnehager og skoler med samisk barnehage- og skoletilbud og tilby utlån av læremidler.

- Aktivt informere om samiske læremidler og læremiddelproduksjon og gi pedagogisk veiledning i bruk av samiske læremidler.
- Opprette faste kontaktmøter med både bibliotek og bokbusser i samiske områder.
- Opprette et samarbeid med Nasjonalbiblioteket
- Opprette samarbeid med Senter for samisk opplæring
- Ha en oppdatert samling
- Bidra ytterligere til drift og opprettelse av bokbusser i samiske områder.
- Være en god informasjonskilde for Sametingets politikere og ansatte

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Ingen votering.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Egil Olli - Saksordfører	Aili Keskitalo Randi A Skum Geir Tommy Pedersen
2	Egil Olli Aili Keskitalo	Vibeke Larsen Jørn Are Gaski Laila Susanne Vars
3	Aili Keskitalo Jørn Are Gaski	Geir Tommy Pedersen Ann-Mari Thomassen Laila Susanne Vars
4	Jørn Are Gaski Silje Karine Muotka	Inger Jørstad Jørn Are Gaski Egil Olli
5	Silje Karine Muotka Ida Marie Bransfjell	Ellinor Marita Jåma Kirsti Guvsam John Kappfjell
6	Ida Marie Bransfjell Geir Tommy Pedersen	
7	Arthur Johan Tørfoss Arthur Johan Tørfoss	Jørn Are Gaski
8	Anders Somby jr	Inger Jørstad Jørn Are Gaski Ellinor Marita Jåma
9	Anders Somby jr Olaf Eliassen	Jørn Are Gaski Inger Jørstad Geir Tommy Pedersen
10	Olaf Eliassen Laila Susanne Vars	Geir Tommy Pedersen Ann-Mari Thomassen Inger Jørstad

	Laila Susanne Vars	
11	Ronny Wilhelmsen	Geir Tommy Pedersen
		Silje Katrine Muotka
		Aili Keskitalo
	Ronny Wilhelmsen	
12	Egil Olli -Saksordfører	
13	Inga-Lill Sundset	
14	Ellinor Marita Jåma	
15	Mariann Wollmann Magga	
16	Per Andersen Bæhr	
17	Heidi P Greiner Haaker	
18	Vibeke Larsen	
19	Mathis Nilsen Eira	
20	Anne Helene Moeng Saari	
21	Ellinor Marita Jåma	
22	Marianne Balto - settesaksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden 9.2 – 13.5. 2013 til orientering.

Behandlingen av saken ble avsluttet 03.06.13 kl. 16.30.

Åšši/Sak SP 018/13

Spørsmål til Sametingsrådet

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

13/2187

Saken påbegynt 04.06.2012 kl 0830

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Spørsmål og svar

Spørsmål 1: Representant Aili Keskitalo, NSR

Sametingets valgmannfall

Spørsmål 2: Representant Silje Karine Muotka, NSR

Sjøsamisk strategimøte

Spørsmål 3: Representant Silje Karine Muotka, NSR

Spørsmål om Nussir

Spørsmål 4: Representant Gunn-Britt Retter, NSR/SÁB

Finnmárkkukommišuvdna

Spørsmål 5: Representant Per A. Bæhr, FL

Utdanningstilbud ved SVS og Allaskuvla

Spørsmål 6: Representant Per A. Bæhr, FL

Boazologu heivehan proseassa

Spørsmål 7: Representant Randi A. Skum, NSR

Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune

Spørsmål 8: Representant Randi A. Skum, NSR

Kartlegging og kodifisering av reindriftsrettens innhold

Spørsmål 9: Representant Ann-Mari Thomassen, NSR

Samisk innhold i det grenseoverskridende samarbeidet i Interreg – delprogram Sápmi 2014 – 2020

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Det ble ikke votert.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Mathis Nilsen Eira - møteleder	
2	Aili Keskitalo - spørsmål 1	
3	Vibeke Larsen - svar	
4	Aili Keskitalo -tilleggsspr.	
5	Vibeke Larsen - svar	
6	Silje Karine Muotka - spørsmål 2	
7	Marianne Balto - svar	
8	Silje Karine Muotka - tilleggsspr.	
9	Geir Tommy Pedersen	
10	Marianne Balto - svar	
11	Silje Karine Muotka - spørsmål 3	
12	Vibeke Larsen - svar	
13	Silje Karine Muotka - tilleggsspr.	
14	Anders Somby jr	
15	Geir Tommy Pedersen	
16	Vibeke Larsen - svar	
17	Gunn-Britt Retter - spørsmål 4	
18	Marianne Balto - svar	
19	Gunn-Britt Retter - tilleggsspr	
20	Marianne Balto - svar	
21	Per Andersen Bæhr - spørsmål 5	
22	Marianne Balto - svar	
23	Per Andersen Bæhr - tilleggsspr	
24	Gunn-Britt Retter	
25	Trond Are Anti	
26	Marianne Balto - svar	
27	Per Andersen Bæhr - spørsmål 6	
28	Ellinor Marita Jåma - svar	
29	Per Andersen Bæhr - tilleggsspr	
30	Ellinor Marita Jåma - svar	
31	Randi A Skum - spørsmål 7	
32	Marianne Balto - svar	
33	Randi A Skum - tilleggsspr	
34	Raimo Valle	
35	Laila Susanne Vars	
	Randi A Skum - forr.orden	
36	Rolf Johansen	
37	Marianne Balto - svar	
38	Randi A Skum - spørsmål 8	
39	Ellinor Marita Jåma - svar	
40	Anders Somby jr	
41	Jarle Jonassen	
42	Ellinor Marita Jåma - svar	
43	Ann-Mari Thomassen - spørsmål	

	9	
44	Vibeke Larsen - svar	
45	Ann-Mari Thomassen -tilleggsspr	
46	Vibeke Larsen - svar	
47	Ann-Mari Thomassen	
48	Vibeke Larsen - svar	

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.06.13 kl. 09.59.

Åšši/Sak SP 019/13

Sametingsrådets redegjørelse om Sametingets arbeid med reindriftssaker

Arkivsaknr.
11/2498

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet		SR
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 19/13

Saken påbegynt onsdag 04. juni 2013 kl. 10.35

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet sametingsrådet redegjørelse om Sametingets arbeid med reindriftssaker. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om Sametingets arbeid med reindriftssaker

Innledning

Stortinget har til behandling Prop L 89 (2012-2013) Endringer av reindriftsloven (avvikling av områdestyrene). Dette lovforslaget har Sametinget ikke gitt sitt samtykke til (jf Sak SP 13/13 Regjeringens forslag om endringer av reindriftsforvaltningen). Forslaget om endringer av reindriftsforvaltningen ved at områdestyrene avvikles og myndigheten overføres Fylkesmannen har heller ikke Norske reindriftsamers landsforbund (NRL) gitt sin tilslutning til. De reinbeitedistriktene som uttalte seg til høringsforslaget var også negativ til forslaget. Endringsforslaget innebærer blant annet at den samiske og reindriftsfaglige deltakelsen i forvaltningen av reindriftas arealgrunnlag faller bort.

Reindriftsmyndighetenes vedtak om reintallsreduksjoner for å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget har skjedd på en slik måte at det ikke er etablert tilstrekkelig tillit og forståelse for vedtakene. Kriteriene for fastsettelse av reintall har kommet seint og det har vært uklarheter omkring anvendelsen av dem.

Riksrevisjonen har påpekt at det har:

Vært uklare styringssignaler fra departementet ved utarbeidelse og bruk av veileder for økologisk bærekraftig reintall.

Ikke blitt utarbeidet forskrift som gir tydelig hjemmelsgrunnlag for stadfesting av reintall.

Vært korte frister for reinbeitedistriktene og sdaene for oppfølging i henhold til veileder.

Vært dårlig samordning av virkemiddelbruk for reintallsreduksjoner.

Vært mangelfulle konsultasjoner med Sametinget.

Reindrifftsmyndighetene har heller ikke oppfylt sin konsultasjonsplikt overfor reinbeitedistriktene før beslutninger om øvre reintall er fattet.

Reindriffta opplever at deres beite- og ressursgrunnlag er under økende press fra annen arealbruk. Reindrifftas egenart med bruk og tilgang på store arealer for ulike årstider og ulike værforhold gjør dens samhandling med annen arealbruk svært viktig. Et samfunn med befolkningsvekst, økt mobilitet og fritidsutøvelse, samt ønske om ny økonomisk aktivitet stiller tradisjonell reindrift i en stadig sterkere konkurranse og avhengighetsforhold til andre deler av det samiske samfunnet og til storsamfunnet.

Den norsk-svenske reinbeitekonvensjonen som ble undertegnet mellom Norge og Sverige i 2009 avstedkom til dels sterk misnøye fra samebyer og reinbeitedistrikt som særlig blir berørt av konvensjonen. Dette har resultert i at konvensjonen ikke har blitt ratifisert av Norge og Sverige, og at sametingene sammen med SSR og NRL fikk i oppgave å arbeide videre for å komme til enighet om reinbeitekonvensjonen.

Endring av reindrifftsforvaltningen, håndtering av reintallsreduksjonsarbeidet, forhandlingene om reinbeitekonvensjonen og debatter om arealforvaltningen utfordrer Sametinget til å innta en tydeligere rolle i arbeidet med reindrifftssaker. Reindriffta utgjør en hjørnestein i samisk kultur. Sametinget kan derfor ikke unngå å ta politisk ansvar for at reindrift ivaretas og utvikles som næring, samt språk- og kulturbærer. Sametinget må gjøre dette ut fra helhetlige faglige og politiske vurderinger.

Skal Sametinget arbeide godt med reindrifftssaker er det av betydning at dette skjer ut fra en bred enighet i Sametinget om hvordan dette skal gjøres. Det er også avgjørende at det skjer i en samforståelse med reindriffta selv, representert med NRL og reinbeitedistriktene (rbd). Sametingsrådet har derfor hatt møter og utveksling av synspunkter med NRL i utarbeidelsen av denne redegjørelsen. For en videre utforming av strategier og konkretisering av tiltak er det nødvendig med tettere kontakt og samarbeid, ikke minst med reinbeitedistriktene. En slik kontakt er viktig for å utvikle og etablere respekt og forståelse for Sametingets og rbd/siidaene sine ulike roller og ansvar.

Sametingsrådet legger i denne redegjørelsen fram noen vurderinger av situasjonen og utfordringene i arbeidet med reindrifftssaker. Redegjørelsen peker ut en retning og tilnærming i Sametinget arbeid med reindrifftssaker. Det er sametingsrådet ønske at debatten om denne redegjørelsen gir grunnlag for et videre arbeid over sommeren, og at det kan resultere i en egen sak til Sametingets plenum.

Situasjon og utfordringer

2.1 Representativitet og tillit

Sametinget stilles overfor en økende grad av forventning om å ivareta reindrifftas rettigheter og interesser. Henvendelsene til Sametinget fra reindriffta om hva Sametinget kan gjøre for å ivareta deres interesser er økende. Sametinget og NRL har gjennom de siste årene hatt et godt samarbeid i flere konkrete saker. Dette gir grunn til å anta at Sametinget har opparbeidet seg en økende tillit i reindriffta. Skal reindriffta bevares og utvikles er det en utfordring for Sametinget å være tydelig på hva det er rimelig å forvente av Sametinget. Sametinget skal arbeide for å sikre og utvikle grunnlaget for reindrift, og dette må dette skje ut fra et tett samarbeid med næringa. Samtidig skal Sametinget ut fra sin selvstendige rolle ivareta en helhetlig samisk samfunnsutvikling. Dette innebærer at respekten for Sametinget og reindrifftas ulike roller utvikles gjennom en systematisk, åpen og tydelig kommunikasjon om hvordan saker vurderes og håndteres.

NRL er den eneste representative organisasjonen for reindriffta. NRL har en etablert stilling overfor statlige myndigheter. Dette kommer særlig sterkt til uttrykk gjennom avtalen om reindrifftsforhandlinger. Over de siste årene har det skjedd en gradvis utvikling mot at reindrifftsavtalen stort sett bare omhandler de økonomiske virkemidlene i reindriffta, og at den ikke tar opp andre tiltak og virkemidler. Dette har skjedd parallelt med at Sametinget i sterkere grad har økt sin innflytelse i utformingen av rammer og tiltak i samisk kultur, språk og næringspolitikk.

Et selvstendig og sterkt NRL er av stor betydning for å ivareta reindrifftas interesser på en måte som oppleves relevant og viktig for reindrifftsutøverne, samtidig som det skaper respekt og forståelse utenfor reindriffta. For Sametinget, som et folkevalgt organ, er det samtidig viktig at det er en sterk

reindrifftsorganisasjon som passer på og presser på staten og Sametinget i utforming og oppfølging av en reindrifftspolitikk. Innflytelse på offentlige beslutningsprosesser har de siste årene krevd økende grad av profesjonalitet fra interesseorganisasjoner.

Statlige myndigheter har i flere saker de siste årene vært på kollisjonskurs med reindriffta. Dette skyldes både de beslutningene som er fattet, men og ved at dette har skjedd med mangelfulle konsultasjoner. Ved nyorganiseringa av reindrifftsforvaltninga vil den samiske og reindriffts faglige deltakelsen i forvaltningen bli betydelig svekket. Det er god grunn til å tro at dette vil resultere i en statlig reindrifftsforvaltning med svak tillit og troverdighet i reindriffta. Dette vil gjøre det krevende for reindriffta å arbeide konstruktivt for ivaretagelse av sine bruksrettigheter og ressursinteresser, og utfordrer Sametinget på en klarere måte å arbeide med og følge opp disse problemstillingene.

2.2 Kompetanse og kapasitet

Reinbededistrikt (rbd) og/eller siidaandeler besitter kunnskapen om sine bruksområder. Rbd og siidaandelshavere er de som kjenner sine bruksområder best og deres vurderinger er helt sentrale grunnlag for den offentlige arealforvaltningens vurderinger og beslutninger. Hvor og hvordan rbd og siidaer retter sin bruksområdekompentanse i arealsaker, vil derfor påvirke hvilken offentlig myndighet som følger deres interesser opp på en relevant og god måte.

Rbd/siidaer har i 2013/2014 et driftstilskudd på 10,3 mill over reindrifftsavtalen for å ivareta sine oppgaver med arealgrunnlag og lønnsomhet. Driftstilskuddet er av en slik karakter at ingen distrikter (unntatt rbd 16 med 75 siidaer) har ressurser til å avlønne heltidsstillinger. Det samlede driftstilskuddet for å ivareta arealgrunnlaget og lønnsomheten er likevel ikke ubetydelig. For rbd/siidaer kan det ses som en utfordring å organisere bruken av disse driftstilskuddene slik at det gis en størst mulig kapasitet til å arbeide konstruktivt for sine arealinteresser. NRL har gitt uttrykk for at det er behov for å styrke reinbededistriktene i arbeidet med arealsaker.

NRL har over de siste årene hatt et driftstilskudd på 6,1 mill kr. Som en grunnfinansiering gir dette noen forutsetninger til å være den sentrale premissgiveren i både statens og Sametinget utforming og oppfølging av reindrifftspolitikken. NRL har gjennom sitt forslag til sin strategiplan for perioden 2013-2018 drøftet behovet for å styrke seg som interesseorganisasjon. Sametingsrådet vil være positiv til en slik utvikling. Det er samtidig lett å se at det for en organisasjon med en medlemsmasse spredt over store områder er ressursmessige utfordringer med å gjennomføre en prosess som resulterer i en ønsket styrking.

Sametinget har kompetanse og til en viss grad kapasitet på reindrifft, arealforvaltning, og offentlige beslutningsprosesser. Reindrifftssaker berører, sysselsetting og bosetting, land- og ressursrettigheter, lov- og forskriftsutvikling, økonomiske virkemidler og arealforvaltning. I en administrasjon som favner over store og brede saksområder er det en utfordring å oppnå en mest mulig effektiv utnyttelse av den administrative kompetansen av relevans for reindrifftssaker.

I den regionale reindrifftsforvaltningen sitter det kompetanse om reindrifften og reindrifftens utfordringer. Det kan være grunn til å mene at nyorganiseringen av statens reindrifftsforvaltning vil utfordre dens mulighet til å arbeide med reindrifft som faglig utgangspunkt. Nyorganiseringen vil mye sannsynlig i seg selv også medføre perioder med usikkerhet og ubesluttsomhet i den statlige reindrifftsforvaltningen. Det er videre en opplevelse av at kompetansen om betingelser og forutsetninger for en god utvikling av reindrifften er begrenset i fagdepartementet. Dette medfører en utfordring i å utvikle felles problemforståelser og forståelse av årsakssammenhenger, og dermed muligheten til god samhandling med statlige myndigheter.

2.3 Konsultasjoner og innsigelsesmyndighet

Sametinget har konsultasjonsrett i saker som kan påvirke reindrifften. I saker etter plan- og bygningsloven ivaretas dette gjennom ordinær planprosess og bruk av innsigelsesinstituttet. I energisaker må konsultasjonsprosedyrene med staten direkte legges til grunn fordi det ikke sendes på høring forslag til konsesjonsvedtak med vilkår o.l., slik det gjøres ved arealplansaker.

Sametingets innsigelsesmyndighet omfatter arealplaner som tilseidesetter eller ikke ivaretar interesser av vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse. Sametinget får i dag alle arealplaner i det

samiske området på høring, og Sametingets administrasjon er i dag organisert med en egen seksjon for miljø- og arealsaker med 5 stillinger. Denne seksjonen har en stor saksmengde og er i utgangspunktet ikke satt opp med tanke på å håndtere alle reindrifsfaglige sider ved arealplaner som er på høring. Det er heller ikke etablert noen form for systematisk kommunikasjon med rbd/siidaer om reindrifsvurderinger av arealplaner. Grunnen til dette er at Sametinget har forholdt seg til at reindriftsforvaltningen med samisk og reindrifsfaglig deltakelse i områdestyrene både har hatt kapasiteten og best forutsetninger til å ivareta reindriften arealinteresser. Dette blir endret med avviklingen av områdestyrene. Det er nå en utfordring for Sametinget å kunne forvalte sin innsigelsesmyndighet til arealplaner på en faglig forsvarlig måte også for reindriften arealinteresser. Dette innebærer blant annet behovet for utvikling av forståelsen og respekten i rbd/siidaer om at Sametingets helhetlige faglige og politiske vurderinger i konkrete saker ikke nødvendigvis alltid vil være sammenfallende med deres. For å kunne oppnå dette må Sametinget både ha en nødvendig faglig kapasitet og utvikle samarbeidsformer med rbd. Utfordringen er å bidra til en konstruktiv ivaretagelse av ressursgrunnlaget for reindriften, slik at en oppnår en breiere og balansert forvaltning av all samisk arealbruk.

Rbd/siidaer har etter folkeretten rett til konsultasjoner. Denne konsultasjonsretten er i norsk rett bare gjennomført i forhold til statlige myndigheter (jf. Konsultasjonsprosedyrene mellom statlige myndigheter og Sametinget pkt. 9), og er derfor ikke gjennomført overfor kommunale myndigheter. Sametingets konsultasjonsrett i arealplaner overfor kommunene ivaretas gjennom at Sametinget kan reise innsigelse til planene. En innsigelse krever forhandlinger, mekling og enighet før arealplanen kan iverksettes. Uten enighet overføres endelig beslutning til Miljøverndepartementet, men også den beslutningen er konsultasjonspliktig. Innsigelsesmyndighet er bare noe som er tillagt offentlige myndighetsorgan og ikke private aktører som rbd/siidaer. Det er derfor en stor utfordring hvordan rbd/siida kommer inn i reelle konsultasjonsprosesser med planmyndighetene. Dette blir en særlig tydelig utfordring når områdestyrene med samisk og reindrifsfaglig deltakelse avvikles.

Selv om rbd/siidaer skulle ha en fullverdig konsultasjonsrett med planmyndighetene har de begrenset med kompetanse- og kapasitet til å ivareta denne retten. Denne utfordringen må ses i sammenheng med kapasitetsutfordringen som også er beskrevet i denne redegjørelsen. Stiftelsen Protect Sápmi, som ble etablert i 2012, vil i stor grad kunne bøte på denne mangelen. Dette vil likevel i hovedsak være knyttet til større inngrepssaker og gjennom direkte dialog med utbyggere i forkant av myndighetsprosesser. Lykkes de med det, vil det imidlertid resultere i mindre behov for konsultasjoner med statlige myndigheter på seinere stadier i beslutningsprosessen. Konsultasjonsretten omfatter imidlertid også alle beslutninger statens reindriftsforvaltning skal fatte etter reindriftsloven. Dette strekker seg fra fastsetting av bruksregler med reintall og dispensasjoner fra bruksregler til omlegging av flyttelei (er tilknyttet arealsaker), oppføring av gjetterhytter og gjerder, avgjøre vilkår for å eie rein og oppfyllelse av disse, godkjenning og avvikling av siidaandel og rekrutteringsandel, godkjenne av reinmerker, tilskudd fra siidaandel til distriktskasse, godkjenning av vedtekter for reindriftsfond for siida og forbud mot større arrangementer til hinder for reindriften. Det er fylkesmannen som vil være konsultasjonsansvarlig for de fleste av disse beslutningene. Dette vil sannsynligvis være et nytt terreng for fylkesmannen, som vil kunne skape betydelige utfordringer for å sikre beslutningers prosessuelle legitimitet.

Mål og arbeid

Den overordna målsettingen for Sametingets arbeid med reindriften saker er å bedre ivaretagelsen av grunnlaget for reindriften som næring og kultur.

Sametingets politikk og arbeid for å møte en slik målsetting bør ha følgende tilnærming:

Sametinget arbeid med reindriften saker skal utvikles i samforståelse med NRL og rbd.

I arbeidet med denne redegjørelsen har sametingsrådet hatt møte og kontakt med NRL. Et slikt samarbeid må videreføres i det oppfølgende arbeidet av denne redegjørelsen. Sametingsrådet har ikke hatt egne møter med rbd i forbindelse med utarbeidelsen av redegjørelsen, men det vurderes som avgjørende viktig at slike møter holdes i oppfølgingen. Denne tilnærmingen til Sametingets arbeid med reindriften saker legger til grunn at Sametinget ikke kan innta en tydeligere rolle i arbeidet med reindriften saker om dette ikke skjer etter samarbeid og i samforståelse med NRL og rbd.

Sametingets plenum har i Sak SP 13/13 sagt at: ”Sametinget igangsetter umiddelbart en utredning for å vurdere framtidig organisering av reindriftens forvaltning”. Sametingsrådet og NRL var allerede i april 2011 enig om et mandat for en slik utredning. Sametingsrådet tar sikte på i samforståelse med NRL å få nedsatt et slikt utvalg før sommeren.

Sametinget skal ved samarbeid bidra til at NRL og rbd styrkes og profesjonaliseres i sitt arbeid for å ivareta reindrifas rettigheter og interesser

NRL har selv gitt uttrykk for at de har behov for å styrke seg som reindrifas interesseorganisasjon. Sametingsrådet er innstilt på, etter søknad, å bidra med prosjektmidler til NRL for en slik organisasjonsutviklingsprosess.

Sametinget har bevilget grunnstøtte til Stiftelsen Protect Sápmi som skal kunne yte profesjonell bistand til samiske rettighetshavere i møte med aktører som planlegger arealinngrep. Sametingsrådet ser det som viktig at Stiftelsen Protect lykkes med sitt arbeid og vil på å fortsette den økonomiske støtten.

Rbd har en sentral koordineringsrolle mellom siidaene, særlig i arealsaker. Sametingsrådet er etter dialog med NRL og rbd innstilt på å bidra til at denne koordinerings- og interesserepresentantrollen styrkes. Sametingsrådet vurderer det som interessant om det i en slik sammenheng kan vurderes forming av regionale forum/råd/ressursentre eller lignende der NRLs lokallag og reindriftsområdenes reinbeitedistrikt kan samordne ressurser og utgjøre en møteplass med Sametinget og andre samfunnsinteresser.

Reindrifta blir i stor grad møtt med at den ikke er økologisk bærekraftig. Hva som er situasjonen for den økonomiske og kulturelle bærekraften er ikke kartlagt. Den offentlige debatten om reindrifta bærer i stor grad preg av at reindrifta selv ikke har definert sin bærekraftssituasjon. Det kan være gode grunner for å vurdere støtte til egenkartleggingsprosjekter om bærekraften i ulike reinbeitedistrikt.

Sametinget styrker sin kompetanse og kapasitet i arbeidet med reindriftssaker

Sametingsrådet er innstilt på å foreta en administrativ styrking og konsolidering av arbeidet med reindrifas og arealsaker. Dette må blant annet følges opp i sametingsbudsjettet. En slik styrking vil både kunne bidra til en konstruktiv ivaretagelse av ressursgrunnlaget for reindrifta, og en breiere og balansert forvaltning av all samisk arealbruk.

Skal en administrativ styrking og konsolidering av Sametingets arbeid med reindriftssaker kunne gi gode resultater betinger det at rbd i konkrete saker aktivt spiller inn sine vurderinger til Sametinget. Om og hvordan dette kan gjøres ønsker sametingsrådet å drøfte med NRL og rbd.

I større arealinngrepssaker kan det oppstå diskusjoner om et inngrep medfører en nektelse av retten til fortsatt reindrift. Om dette er tilfellet kan inngrep ikke tillates etter menneskerettsloven og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27. For å kunne ta klarere stilling til slike spørsmål kan det være aktuelt å få foretatt ekstern faglig vurdering av 1-3 konkrete utbyggingstiltak vurdert opp mot forpliktelsene i SP artikkel 27.

Reindrifta er en viktig sysselsetter og verdiskaper i det samiske samfunnet. Sametingsrådet vil vurdere å foreta breiere analyser om hva som er økonomien i næringa, samt hvilke ringvirkninger og utviklingspotensial den har.

Sametinget styrker arbeidet overfor staten om reindrifas rammevilkår

Landbruks- og matdepartementet har i stor grad utformet rammevilkårene for reindrifta uten at dette har skjedd gjennom reelle konsultasjoner med NRL og Sametinget. Sametingsrådet vil arbeide for at Sametinget framover er tydeligere overfor Landbruks- og matdepartementet på hva det skal konsulteres om og hvordan konsultasjoner gjennomføres for at det skal være i god tro med målsetting om å oppnå

enighet. Sametingsrådet vil også foreta en nærmere vurdering av hvordan Sametinget prioriterer innspills- og observatørrollen i reindriftingsforhandlingene.

Reindrift griper sterkt inn i andre fagdepartementers ansvarsområder, som Miljøverndepartementet med ansvar for rovvilt, verne- og arealforvaltning, Olje- og energidepartementet med ansvar for energiutbygginger, Nærings- og handelsdepartementet med ansvar for næringsutvikling og Finansdepartementet med ansvar for skatte- og avgiftspolitikken. Sametingsrådet mener det må arbeides for å oppnå et bedre sektorovergripende samarbeidet i reindriftspolitikken.

I konsultasjonene om Prop 127 L (2012–2013) Endringer i jordlova ble Landbruks- og matdepartementet og Sametinget enige om at det i proposisjonen framkommer at det raskt skal iverksettes en egen prosess for å sikre reindriftings tilgang til jordskiftedomstolen. Det skal foretas en samlet vurdering av lovbestemmelser for fastsetting av bruksordninger og rettighetsforhold internt i reindrifta, samt tiltak som sikrer at jordskiftedomstolen innehar nødvendig kompetanse om samisk rettsforståelse, sedvaner og kultur. Dette er viktig for å kunne få fornuftige prosesser som avklarer interne uenigheter om bruksrettigheter i reindrifta. Det vil igjen skape større forutsigbarhet om arealressursene og gjøre det lettere å ha konstruktiv dialog om arealplaner. Sametingsrådet vil arbeide for at en slik prosess raskt blir iverksatt.

III Votering

- Av 39 representanter var 35 til stede. Det ble ikke votert.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Ellinor Marita Jåma - saksordfører	
2	Mariann Wollmann Magga	
3	John Kappfjell	
4	Mathis Nilsen Eira	
5	Raimo Valle	
6	Inga-Lill Sundset	
7	Per Andersen Bæhr	
8	Jarle Jonassen	
9	Randi A Skum	
10	Olaf Eliassen	
11	Toril Bakken Kåven	Randi A Skum Mariann Wollmann Magga Ronny Wilhelmsen
	Toril Bakken Kåven	
12	Ragnhild M Aslaksen	
13	Anders Somby jr	
14	Egil Olli	
	Ellinor Marita Jåma - saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet sametingsrådet redegjørelse om Sametingets arbeid med reindriftssaker. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om Sametingets arbeid med reindriftssaker

Innledning

Stortinget har til behandling Prop L 89 (2012-2013) Endringer av reindrifftsloven (avvikling av områdestyrene). Dette lovforslaget har Sametinget ikke gitt sitt samtykke til (jf Sak SP 13/13 Regjeringens forslag om endringer av reindrifftsforvaltningen). Forslaget om endringer av reindrifftsforvaltningen ved at områdestyrene avvikles og myndigheten overføres Fylkesmannen har heller ikke Norske reindrifftsamers landsforbund (NRL) gitt sin tilslutning til. De reinbeitedistriktene som uttalte seg til høringsforslaget var også negativ til forslaget. Endringsforslaget innebærer blant annet at den samiske og reindriffts faglige deltakelsen i forvaltningen av reindriffts arealgrunnlag faller bort.

Reindrifftsmyndighetenes vedtak om reintallsreduksjoner for å tilpasse reintallet til beitegrunnlaget har skjedd på en slik måte at det ikke er etablert tilstrekkelig tillit og forståelse for vedtakene. Kriteriene for fastsettelse av reintall har kommet seint og det har vært uklarheter omkring anvendelsen av dem.

Riksrevisjonen har påpekt at det har:

Vært uklare styringssignaler fra departementet ved utarbeidelse og bruk av veileder for økologisk bærekraftig reintall.

Ikke blitt utarbeidet forskrift som gir tydelig hjemmelsgrunnlag for stadfesting av reintall.

Vært korte frister for reinbeitedistriktene og siidaene for oppfølging i henhold til veileder.

Vært dårlig samordning av virkemiddelbruk for reintallsreduksjoner.

Vært mangelfulle konsultasjoner med Sametinget.

Reindrifftsmyndighetene har heller ikke oppfylt sin konsultasjonsplikt overfor reinbeitedistriktene før beslutninger om øvre reintall er fattet.

Reindriffta opplever at deres beite- og ressursgrunnlag er under økende press fra annen arealbruk. Reindriffts egenart med bruk og tilgang på store arealer for ulike årstider og ulike værforhold gjør dens samhandling med annen arealbruk svært viktig. Et samfunn med befolkningsvekst, økt mobilitet og fritidsutøvelse, samt ønske om ny økonomisk aktivitet stiller tradisjonell reindrifft i en stadig sterkere konkurranse og avhengighetsforhold til andre deler av det samiske samfunnet og til storsamfunnet.

Den norsk-svenske reinbeitekonvensjonen som ble undertegnet mellom Norge og Sverige i 2009 avstedkom til dels sterk misnøye fra samebyer og reinbeitedistrikt som særlig blir berørt av konvensjonen. Dette har resultert i at konvensjonen ikke har blitt ratifisert av Norge og Sverige, og at sametingene sammen med SSR og NRL fikk i oppgave å arbeide videre for å komme til enighet om reinbeitekonvensjonen.

Endring av reindrifftsforvaltningen, håndtering av reintallsreduksjonsarbeidet, forhandlingene om reinbeitekonvensjonen og debatter om arealforvaltningen utfordrer Sametinget til å innta en tydeligere rolle i arbeidet med reindrifftsaker. Reindriffta utgjør en hjørnestein i samisk kultur. Sametinget kan derfor ikke unngå å ta politisk ansvar for at reindrifft ivaretas og utvikles som næring, samt språk- og kulturbærer. Sametinget må gjøre dette ut fra helhetlige faglige og politiske vurderinger.

Skal Sametinget arbeide godt med reindrifftsaker er det av betydning at dette skjer ut fra en bred enighet i Sametinget om hvordan dette skal gjøres. Det er også avgjørende at det skjer i en samforståelse med reindriffta selv, representert med NRL og reinbeitedistriktene (rbd). Sametingsrådet har derfor hatt møter og utveksling av synspunkter med NRL i utarbeidelsen av denne redegjørelsen. For en videre utforming av strategier og konkretisering av tiltak er det nødvendig med tettere kontakt og samarbeid, ikke minst med reinbeitedistriktene. En slik kontakt er viktig for å utvikle og etablere respekt og forståelse for Sametingets og rbd/siidaene sine ulike roller og ansvar.

Sametingsrådet legger i denne redegjørelsen fram noen vurderinger av situasjonen og utfordringene i arbeidet med reindrifftsaker. Redegjørelsen peker ut en retning og tilnærming i Sametinget arbeid med reindrifftsaker. Det er sametingsrådet ønske at debatten om denne redegjørelsen gir grunnlag for et videre arbeid over sommeren, og at det kan resultere i en egen sak til Sametingets plenum.

Situasjon og utfordringer

2.1 Representativitet og tillit

Sametinget stilles overfor en økende grad av forventning om å ivareta reindriftnas rettigheter og interesser. Henvendelsene til Sametinget fra reindriftna om hva Sametinget kan gjøre for å ivareta deres interesser er økende. Sametinget og NRL har gjennom de siste årene hatt et godt samarbeid i flere konkrete saker. Dette gir grunn til å anta at Sametinget har opparbeidet seg en økende tillit i reindriftna. Skal reindriftna bevares og utvikles er det en utfordring for Sametinget å være tydelig på hva det er rimelig å forvente av Sametinget. Sametinget skal arbeide for å sikre og utvikle grunnlaget for reindrift, og dette må dette skje ut fra et tett samarbeid med næringa. Samtidig skal Sametinget ut fra sin selvstendige rolle ivareta en helhetlig samisk samfunnsutvikling. Dette innebærer at respekten for Sametinget og reindriftnas ulike roller utvikles gjennom en systematisk, åpen og tydelig kommunikasjon om hvordan saker vurderes og håndteres.

NRL er den eneste representative organisasjonen for reindriftna. NRL har en etablert stilling overfor statlige myndigheter. Dette kommer særlig sterkt til uttrykk gjennom avtalen om reindriftnas forhandlinger. Over de siste årene har det skjedd en gradvis utvikling mot at reindriftnas avtalen stort sett bare omhandler de økonomiske virkemidlene i reindriftna, og at den ikke tar opp andre tiltak og virkemidler. Dette har skjedd parallelt med at Sametinget i sterkere grad har økt sin innflytelse i utforming av rammer og tiltak i samisk kultur, språk og næringspolitikk.

Et selvstendig og sterkt NRL er av stor betydning for å ivareta reindriftnas interesser på en måte som oppleves relevant og viktig for reindriftnas utøvere, samtidig som det skaper respekt og forståelse utenfor reindriftna. For Sametinget, som et folkevalgt organ, er det samtidig viktig at det er en sterk reindriftnas organisasjon som passer på og presser på staten og Sametinget i utforming og oppfølging av en reindriftnas politikk. Innflytelse på offentlige beslutningsprosesser har de siste årene krevd økende grad av profesjonalitet fra interesseorganisasjoner.

Statlige myndigheter har i flere saker de siste årene vært på kollisjonskurs med reindriftna. Dette skyldes både de beslutningene som er fattet, men og ved at dette har skjedd med mangelfulle konsultasjoner. Ved nyorganiseringa av reindriftnas forvaltninga vil den samiske og reindriftnas faglige deltakelsen i forvaltninga bli betydelig svekket. Det er god grunn til å tro at dette vil resultere i en statlig reindriftnas forvaltning med svak tillit og troverdighet i reindriftna. Dette vil gjøre det krevende for reindriftna å arbeide konstruktivt for ivaretagelse av sine bruksrettigheter og ressursinteresser, og utfordrer Sametinget på en klarere måte å arbeide med og følge opp disse problemstillingene.

2.2 Kompetanse og kapasitet

Reinbededistrikt (rbd) og/eller siidaandeler besitter kunnskapen om sine bruksområder. Rbd og siidaandelshavere er de som kjenner sine bruksområder best og deres vurderinger er helt sentrale grunnlag for den offentlige arealforvaltningens vurderinger og beslutninger. Hvor og hvordan rbd og siidaer retter sin bruksområdekompertanse i arealsaker, vil derfor påvirke hvilken offentlig myndighet som følger deres interesser opp på en relevant og god måte.

Rbd/siidaer har i 2013/2014 et driftstilskudd på 10,3 mill over reindriftnas avtalen for å ivareta sine oppgaver med arealgrunnlag og lønnsomhet. Driftstilskuddet er av en slik karakter at ingen distrikter (unntatt rbd 16 med 75 siidaer) har ressurser til å avlønne heltidsstillinger. Det samlede driftstilskuddet for å ivareta arealgrunnlaget og lønnsomheten er likevel ikke ubetydelig. For rbd/siidaer kan det ses som en utfordring å organisere bruken av disse driftstilskuddene slik at det gis en størst mulig kapasitet til å arbeide konstruktivt for sine arealinteresser. NRL har gitt uttrykk for at det er behov for å styrke reinbededistriktene i arbeidet med arealsaker.

NRL har over de siste årene hatt et driftstilskudd på 6,1 mill kr. Som en grunnfinansiering gir dette noen forutsetninger til å være den sentrale premissgiveren i både statens og Sametinget utforming og oppfølging av reindriftnas politikken. NRL har gjennom sitt forslag til sin strategiplan for perioden 2013-2018 drøftet behovet for å styrke seg som interesseorganisasjon. Sametingsrådet vil være positiv til en slik utvikling. Det er samtidig lett å se at det for en organisasjon med en medlemsmasse spredt over store områder er ressursmessige utfordringer med å gjennomføre en prosess som resulterer i en ønsket styrking.

Sametinget har kompetanse og til en viss grad kapasitet på reindrift, arealforvaltning, og offentlige beslutningsprosesser. Reindriftssaker berører, sysselsetting og bosetting, land- og ressursrettigheter, lov- og forskriftsutvikling, økonomiske virkemidler og arealforvaltning. I en administrasjon som favner over store og brede saksområder er det en utfordring å oppnå en mest mulig effektiv utnyttelse av den administrative kompetansen av relevans for reindriftssaker.

I den regionale reindrifftsforvaltningen sitter det kompetanse om reindriften og reindriftens utfordringer. Det kan være grunn til å mene at nyorganiseringen av statens reindrifftsforvaltning vil utfordre dens mulighet til å arbeide med reindrift som faglig utgangspunkt. Nyorganiseringen vil mye sannsynlig i seg selv også medføre perioder med usikkerhet og ubeslutsomhet i den statlige reindrifftsforvaltningen. Det er videre en opplevelse av at kompetansen om betingelser og forutsetninger for en god utvikling av reindriften er begrenset i fagdepartementet. Dette medfører en utfordring i å utvikle felles problemforståelser og forståelse av årsakssammenhenger, og dermed muligheten til god samhandling med statlige myndigheter.

2.3 Konsultasjoner og innsigelsesmyndighet

Sametinget har konsultasjonsrett i saker som kan påvirke reindriften. I saker etter plan- og bygningsloven ivaretas dette gjennom ordinær planprosess og bruk av innsigelsesinstituttet. I energisaker må konsultasjonsprosedyrene med staten direkte legges til grunn fordi det ikke sendes på høring forslag til konsesjonsvedtak med vilkår o.l, slik det gjøres ved arealplansaker.

Sametingets innsigelsesmyndighet omfatter arealplaner som tilseidesetter eller ikke ivaretar interesser av vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse. Sametinget får i dag alle arealplaner i det samiske området på høring, og Sametingets administrasjon er i dag organisert med en egen seksjon for miljø- og arealsaker med 5 stillinger. Denne seksjonen har en stor saksmengde og er i utgangspunktet ikke satt opp med tanke på å håndtere alle reindrifftsaglige sider ved arealplaner som er på høring. Det er heller ikke etablert noen form for systematisk kommunikasjon med rbd/siidaer om reindrifftsverdinger av arealplaner. Grunnen til dette er at Sametinget har forholdt seg til at reindrifftsforvaltningen med samisk og reindrifftsaglig deltakelse i områdestyrene både har hatt kapasiteten og best forutsetninger til å ivareta reindriftens arealinteresser. Dette blir endret med utviklingen av områdestyrene. Det er nå en utfordring for Sametinget å kunne forvalte sin innsigelsesmyndighet til arealplaner på en faglig forsvarlig måte også for reindriftas arealinteresser. Dette innebærer blant annet behovet for utvikling av forståelsen og respekten i rbd/siidaer om at Sametingets helhetlige faglige og politiske vurderinger i konkrete saker ikke nødvendigvis alltid vil være sammenfallende med deres. For å kunne oppnå dette må Sametinget både ha en nødvendig faglig kapasitet og utvikle samarbeidsformer med rbd. Utfordringen er å bidra til en konstruktiv ivaretagelse av ressursgrunnlaget for reindrifta, slik at en oppnår en breiere og balansert forvaltning av all samisk arealbruk.

Rbd/siidaer har etter folkeretten rett til konsultasjoner. Denne konsultasjonsretten er i norsk rett bare gjennomført i forhold til statlige myndigheter (jf. Konsultasjonsprosedyrene mellom statlige myndigheter og Sametinget pkt. 9), og er derfor ikke gjennomført overfor kommunale myndigheter. Sametingets konsultasjonsrett i arealplaner overfor kommunene ivaretas gjennom at Sametinget kan reise innsigelse til planene. En innsigelse krever forhandlinger, mekling og enighet før arealplanen kan iverksettes. Uten enighet overføres endelig beslutning til Miljøverndepartementet, men også den beslutningen er konsultasjonspliktig. Innsigelsesmyndighet er bare noe som er tillagt offentlige myndighetsorgan og ikke private aktører som rbd/siidaer. Det er derfor en stor utfordring hvordan rbd/siida kommer inn i reelle konsultasjonsprosesser med planmyndighetene. Dette blir en særlig tydelig utfordring når områdestyrene med samisk og reindrifftsaglig deltakelse avvikles.

Selv om rbd/siidaer skulle ha en fullverdig konsultasjonsrett med planmyndighetene har de begrenset med kompetanse- og kapasitet til å ivareta denne retten. Denne utfordringen må ses i sammenheng med kapasitetsutfordringen som også er beskrevet i denne redegjørelsen. Stiftelsen Protect Sápmi, som ble etablert i 2012, vil i stor grad kunne bøte på denne mangelen. Dette vil likevel i hovedsak være knyttet til større inngrepssaker og gjennom direkte dialog med utbyggere i forkant av myndighetsprosesser. Lykkes de med det, vil det imidlertid resultere i mindre behov for konsultasjoner med statlige myndigheter på seinere stadier i beslutningsprosessen. Konsultasjonsretten omfatter imidlertid også alle beslutninger

statens reindrifftsforvaltning skal fatte etter reindrifftsloven. Dette strekker seg fra fastsetting av bruksregler med reintall og dispensasjons fra bruksregler til omlegging av flyttlei (er tilknyttet arealsaker), oppføring av gjerterhytter og gjerder, avgjøre vilkår for å eie rein og oppfyllelse av disse, godkjenning og avvikling av siidaandel og rekrutteringsandel, godkjenne av reinmerker, tilskudd fra siidaandel til distriktskasse, godkjenning av vedtekter for reindrifftsfond for siida og forbud mot større arrangementer til hinder for reindrifften. Det er fylkesmannen som vil være konsultasjonsansvarlig for de fleste av disse beslutningene. Dette vil sannsynligvis være et nytt terreng for fylkesmannen, som vil kunne skape betydelige utfordringer for å sikre beslutningers prosessuelle legitimitet.

Mål og arbeid

Den overordna målsettingen for Sametingets arbeid med reindrifftsaker er å bedre ivaretagelsen av grunnlaget for reindriffta som næring og kultur.

Sametingets politikk og arbeid for å møte en slik målsetting bør ha følgende tilnærming:

Sametinget arbeid med reindrifftsaker skal utvikles i samforståelse med NRL og rbd.

I arbeidet med denne redegjørelsen har sametingsrådet hatt møte og kontakt med NRL. Et slikt samarbeid må videreføres i det oppfølgende arbeidet av denne redegjørelsen. Sametingsrådet har ikke hatt egne møter med rbd i forbindelse med utarbeidelsen av redegjørelsen, men det vurderes som avgjørende viktig at slike møter holdes i oppfølgingen. Denne tilnærmingen til Sametingets arbeid med reindrifftsaker legger til grunn at Sametinget ikke kan innta en tydeligere rolle i arbeidet med reindrifftsaker om dette ikke skjer etter samarbeid og i samforståelse med NRL og rbd.

Sametingets plenum har i Sak SP 13/13 sagt at: ”Sametinget igangsetter umiddelbart en utredning for å vurdere framtidig organisering av reindrifftens forvaltning”. Sametingsrådet og NRL var allerede i april 2011 enig om et mandat for en slik utredning. Sametingsrådet tar sikte på i samforståelse med NRL å få nedsatt et slikt utvalg før sommeren.

Sametinget skal ved samarbeid bidra til at NRL og rbd styrkes og profesjonaliseres i sitt arbeid for å ivareta reindrifftas rettigheter og interesser

NRL har selv gitt uttrykk for at de har behov for å styrke seg som reindrifftas interesseorganisasjon. Sametingsrådet er innstilt på, etter søknad, å bidra med prosjektmidler til NRL for en slik organisasjonsutviklingsprosess.

Sametinget har bevilget grunnstøtte til Stiftelsen Protect Sápmi som skal kunne yte profesjonell bistand til samiske rettighetshavere i møte med aktører som planlegger arealinngrep. Sametingsrådet ser det som viktig at Stiftelsen Protect lykkes med sitt arbeid og vil på å fortsette den økonomiske støtten.

Rbd har en sentral koordineringsrolle mellom siidaene, særlig i arealsaker. Sametingsrådet er etter dialog med NRL og rbd innstilt på å bidra til at denne koordinerings- og interesserepresentantrollen styrkes. Sametingsrådet vurderer det som interessant om det i en slik sammenheng kan vurderes forming av regionale forum/råd/ressurssentre eller lignende der NRLs lokallag og reindrifftsområdenes reinbeitedistrikt kan samordne ressurser og utgjøre en møteplass med Sametinget og andre samfunnsinteresser.

Reindriffta blir i stor grad møtt med at den ikke er økologisk bærekraftig. Hva som er situasjonen for den økonomiske og kulturelle bærekraften er ikke kartlagt. Den offentlige debatten om reindriffta bærer i stor grad preg av at reindriffta selv ikke har definert sin bærekraftssituasjon. Det kan være gode grunner for å vurdere støtte til egenkartleggingsprosjekter om bærekraften i ulike reinbeitedistrikt.

Sametinget styrker sin kompetanse og kapasitet i arbeidet med reindrifftsaker

Sametingsrådet er innstilt på å foreta en administrativ styrking og konsolidering av arbeidet med reindriffts- og arealsaker. Dette må blant annet følges opp i sametingsbudsjettet. En slik styrking vil både kunne bidra

til en konstruktiv ivaretagelse av ressursgrunnlaget for reindrifta, og en breiere og balansert forvaltning av all samisk arealbruk.

Skal en administrativ styrking og konsolidering av Sametingets arbeid med reindriftssaker kunne gi gode resultater betinger det at rbd i konkrete saker aktivt spiller inn sine vurderinger til Sametinget. Om og hvordan dette kan gjøres ønsker sametingsrådet å drøfte med NRL og rbd.

I større arealinngrepssaker kan det oppstå diskusjoner om et inngrep medfører en nektelse av retten til fortsatt reindrift. Om dette er tilfellet kan inngrep ikke tillates etter menneskerettsloven og FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27. For å kunne ta klarere stilling til slike spørsmål kan det være aktuelt å få foretatt ekstern faglig vurdering av 1-3 konkrete utbyggingstiltak vurdert opp mot forpliktelsene i SP artikkel 27.

Reindrifta er en viktig sysselsetter og verdiskaper i det samiske samfunnet. Sametingsrådet vil vurdere å foreta breiere analyser om hva som er økonomien i næringa, samt hvilke ringvirkninger og utviklingspotensial den har.

Sametinget styrker arbeidet overfor staten om reindriftas rammevilkår

Landbruks- og matdepartementet har i stor grad utformet rammevilkårene for reindrifta uten at dette har skjedd gjennom reelle konsultasjoner med NRL og Sametinget. Sametingsrådet vil arbeide for at Sametinget framover er tydeligere overfor Landbruks- og matdepartementet på hva det skal konsulteres om og hvordan konsultasjoner gjennomføres for at det skal være i god tro med målsetting om å oppnå enighet. Sametingsrådet vil også foreta en nærmere vurdering av hvordan Sametinget prioriterer innspills- og observatørrollen i reindriftsforhandlingene.

Reindrift griper sterkt inn i andre fagdepartementers ansvarsområder, som Miljøverndepartementet med ansvar for rovvilt, verne- og arealforvaltning, Olje- og energidepartementet med ansvar for energiutbygginger, Nærings- og handelsdepartementet med ansvar for næringsutvikling og Finansdepartementet med ansvar for skatte- og avgiftspolitikken. Sametingsrådet mener det må arbeides for å oppnå et bedre sektorovergripende samarbeidet i reindriftspolitikken.

I konsultasjonene om Prop 127 L (2012–2013) Endringer i jordlova ble Landbruks- og matdepartementet og Sametinget enige om at det i proposisjonen framkommer at det raskt skal iverksettes en egen prosess for å sikre reindriftas tilgang til jordskiftedomstolen. Det skal foretas en samlet vurdering av lovbestemmelser for fastsetting av bruksordninger og rettighetsforhold internt i reindrifta, samt tiltak som sikrer at jordskiftedomstolen innehar nødvendig kompetanse om samisk rettsforståelse, sedvaner og kultur. Dette er viktig for å kunne få fornuftige prosesser som avklarer interne uenigheter om bruksrettigheter i reindrifta. Det vil igjen skape større forutsigbarhet om arealressursene og gjøre det lettere å ha konstruktiv dialog om arealplaner. Sametingsrådet vil arbeide for at en slik prosess raskt blir iverksatt.

Behandlingen av saken ble avsluttet 06.06.13 kl. 17.58.

Åšši/Sak SP 020/13

Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevernet

Arkivsaknr.
13/915

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	24.04.13	SR 054/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 020/13

Saken påbegynt tirsdag 4. juni 2013 kl. 10.50

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevernet. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevernet

1 Innledning

Samiske kulturminner er spor etter samisk bruk og tilstedeværelse i landskapet. Det kan for eksempel være gammetufter, ildsteder, hus, stabbur, kirkegårder, offersteder, hellige fjell og innsjøer, sennagressteder, lekeplasser for barn og muntlige fortellinger og joik knyttet til bestemte plasser. Alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet. Sametinget, som samenes øverste politiske myndighet, har forvaltningsansvaret for samiske kulturminner og skal legge hovedpremissene for arbeidet med samisk kulturminnevern.

Sametingsrådet vil med denne redegjørelsen videreføre arbeidet med å formulere en overordna politikk for forvaltningen av samiske kulturminner. Vi vil med redegjørelsen invitere plenum til å avklare viktige strategiske valg og prioriteringer i det videre arbeidet på fagområdet.

Vern og forvaltning av samiske kulturminner er viktig en del av Sametingets førstelinjetjeneste. Alle som skal gjøre arealinngrep må vurdere om inngrepet berører samiske kulturminner. Kulturminnevernet er kanskje den første og den eneste befatningen mange har med Sametinget. Denne kontakten med publikum, utbyggere og kommuner er viktig for Sametinget. Med redegjørelsen vil vi synliggjøre arbeidet som gjøres i kulturminnevernet og den omfattende kunnskapen Sametinget har på dette området.

Redegjørelsen vil være et godt grunnlag for videre arbeid med Sametingets framtidige politikk når det gjelder samisk kulturminnevern.

2 Status

2.1 Overordna målsettinger for kulturminnevernet

Sametingets hovedmålsetting for kulturminnevernet er å forvalte og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer på grunnlag av egen historie og egne verdier, med utgangspunkt i kulturminnernes betydning for identitet og samfunnsbygging.

- Vern og forvaltning av samiske kulturminner er en viktig del av Sametingets virkeområde. I arbeidet med å forvalte vår egen fortid og historie skal Sametinget legge hovedpremissene. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Dette vil være innenfor folkeretten, og i tråd med at Sametinget skal gis økt innflytelse når det gjelder avgjørelsesmyndighet i saker som er av særlig betydning for den samiske befolkningen.
- Dagens forvaltningsordning innebærer at Sametinget er delegert myndighet etter kulturminneloven når det gjelder samiske kulturminner, samtidig som at Riksantikvaren har instruksjons- og kontrollmyndighet med Sametingets myndighetsutøvelse. Sametinget har tidligere vedtatt at vi vil ha myndighet til å forvalte samiske kulturminner direkte i kulturminneloven. Dette arbeidet vil vi skal settes på dagsorden igjen.
- Det ligger mye kunnskap i kulturminnene og forvaltningen av dem. De danner grunnlag for samisk historie. De formidler kunnskap om livsvilkår, overlevelsestrategier, ressursbruk, trosforestillinger og tilpassinger til landskapet. Deler av denne kunnskapen er fortsatt i aktiv bruk i samiske samfunn, parallelt med nyere kunnskap og holdninger. Samiske kulturminner er en viktig del av samisk identitet. Kulturarven er ofte basis for samisk symbolbruk, og kulturlandskap og tilhørighet er sterkt knyttet sammen. Gjennom forvaltningen av kulturminner får Sametinget også kunnskap om arealbruken. Sametingsrådet ønsker at kunnskapen om samiske kulturminner skal synliggjøres og at flere kan ta del i den.

Sametingets muligheter for å ta ansvar for det samiske kulturminnevernet blir begrenset av de manglende budsjettprosedyrene mellom Sametinget og regjeringen. Vi må til enhver tid forholde oss til de føringene som regjeringen legger i statsbudsjettet. Vi har forvaltningsansvar for alle samiske kulturminner i hele Norge, men bevilgningene over statsbudsjettet gir oss ikke handlingsrom til å kunne utvikle sektoren. Sametingsrådet arbeider for å bedre dette handlingsrommet.

2.2 Rammer

2.2.1 Lovgrunnlaget

Sametingets arbeid har sitt grunnlag i Grunnlovens § 110a som omhandler statens plikter når det gjelder samene i Norge: ”Det påligger Statens Myndigheter at legge Forholdene til Rette for at den Samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv.” Sametinget mener at det er vi som skal sikre og utvikle vårt språk, vår kultur og vårt samfunnsliv.

Kulturminnelovens formål er at kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes, både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. I 1978 ble samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredet i loven. Bakgrunnen for denne fredningsgrensen var blant annet mangelen på skriftlige kilder om samisk historie og fortid. I tillegg ble samisk kulturarv ansett å være sårbar og underrepresentert. Videre ville myndigheter frede alle kulturminner som ikke hadde noen nåtidig funksjon innen samisk kultur og samfunn (NIKU, 2010). I kulturminneloven er også alle kulturminner eldre enn 1537 og bygninger eldre enn 1650 automatisk fredet. Utvalgte kulturminner eller kulturmiljøer kan også fredes ved enkeltvedtak etter kulturminneloven, eller ivaretas gjennom plan- og bygningsloven.

Plan- og bygningsloven er det viktigste virkemidlet for samfunnsplanlegging. Den er en sektorovergrepene lov som legger opp til et system for helhetlig planlegging, der arealforvaltning er en viktig del. Kulturminner, kulturmiljøer og landskap kan vernes gjennom bruk av plan- og bygningsloven. Dette er virkemiddel som kommunene forvalter som planmyndighet, og som kan brukes til å sikre kulturminner, kulturmiljøer og landskap av nasjonal så vel som av regional og lokal interesse. I plan- og bygningsloven er Sametinget gitt en rett til å gi innsigelser, men også en plikt til å samarbeide med planmyndighetene for å ivareta det samiske naturgrunnlaget.

2.2.2 Begreper

Samiske kulturminner

I kulturminneloven defineres kulturminner som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturminner defineres som samiske hvis de knytter seg til levende eller nedtegnet samisk tradisjon eller faglig kunnskap som bekrefter tilknytning til samisk historie og forhistorie.

Bygninger er også kulturminner og defineres som samiske ut fra bestemte kriterier. Disse er presentert i Sametingets forvaltningsplan "Vern og forvaltning av samiske byggverk" fra 2003. Det viktigste kriteriet er at bygningene står i en samisk kulturell og historisk sammenheng. De andre kriteriene som brukes i vurderingen om bygningen er samisk eller ikke, er funksjon, miljømessig sammenheng, byggeskikk, samt oppfatningen til eier og lokalsamfunn forøvrig.

Ofte kan det være vanskelig å gi en endelig definisjon av samiske kulturminner. Dette skyldes blant annet at mange kulturminner, både samiske og ikke-samiske, er gjenstand for en stadig redefinering og omtolkning. Slik skal det etter vårt syn også være.

Kulturmiljø

Kulturmiljøer defineres i kulturminneloven som områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Det kan være en reindriftssamisk gamle- eller teltboplass og gjerdeplass, et fangstanlegg med fangstgroper, skyteskjul og kjøttgjemmer, et sjøsamisk bruk med bolighus, naust og sjøbu eller et vann med gravholmer og offerplasser. Et kulturmiljø kan også bestå av områder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjoner til, og er derfor ikke alltid et menneskepåvirket landskap.

Kulturlandskap

Kulturlandskap er naturen slik den er blitt brukt, bodd i og opplevd, både i fortid og i nåtid. Sammenlignet med kulturmiljø, er kulturlandskapet mer generelt og utvidet geografisk. Kulturlandskap fredes heller ikke etter kulturminneloven, slik tilfellet er med kulturminner og kulturmiljøer.

Det samiske kulturlandskapet er landskapet vi lever i og erfarer gjennom egne aktiviteter og bruk, men også gjennom formidling av tidligere generasjoners erfaringer. Det omfatter ofte store områder, der det kun har vært satt forsiktige spor. Ofte defineres samiske kulturlandskap som urørt natur eller villmark. Et samisk kulturlandskap er ikke bare et landskap som er formet av kulturen, men også et landskap som har betydning for kulturen.

2.2.3 Ansvarlige parter i kulturminnevernet

Miljøverndepartementet har hovedansvaret for kulturminneforvaltninga i Norge og har særskilt ansvar for å ivareta den nasjonale politikken på området.

Nordnorsk arkitekturpris for 2012 ble tildelt lavvoen og gammen og de som holder både lavvoen og gammen i hevd. I begrunnelsen het det blant annet at bygningene representerer en arkitektur som alltid er i tiden, utviklet i respekt for landskapet gjennom materialoptimalisering og oppfinnsomhet, med sterke tradisjoner og i stadig transformasjon.

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltningen og er Miljøverndepartementets rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner og kulturmiljø. Riksantikvaren har myndighet til å gi dispensasjon for inngrep i automatisk fredete kulturminner.

Sametinget har ansvaret for forvaltningen av alle samiske kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Vi skal også være et fagpolitisk råd for andre offentlige organer i samiske kulturminnevernspørsmål. Sametinget ivaretar også kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. Vi kan fremme innsigelse der planer er i strid med nasjonale og viktige regionale interesser. Sametinget har videre forvaltningsansvar for skjøtsel og tilrettelegging av samiske kulturminner. Skjøtsel kan innebære ulike tiltak for å sikre, bevare og synliggjøre kulturminner. Sikring betyr at kulturminnene beskyttes mot både indre og ytre trusler, så langt dette er mulig.

Fylkeskommunene er, i likhet med Sametinget, overført ansvar for å ivareta nasjonalt og regionalt verneverdige kulturminner og kulturmiljø i sine fylker. Mens Sametinget har ansvaret for samiske kulturminner i alle fylker, har fylkeskommunene det regionale ansvaret for kulturminner eldre enn 1537 og nyere tids kulturminner som ikke er samiske.

Kommunene er planmyndighet etter plan- og bygningsloven. Dette innebærer blant annet at de har ansvaret for arealplaner og reguleringsplaner i egne kommuner.

Ifølge kulturminneloven har landsdelsmuseene ansvaret for løse kulturminner og kulturminner under vann. For samiske kulturminner er det primært NTNU-Vitenskapsmuseet, Tromsø museum og Kulturhistorisk museum i Oslo som er rette instans. Samiske kulturminner finnes i hele landet, noe som innebærer at samiske løse kulturminner, skal ivaretas av også de andre landsdelsmuseene. RiddoDuottarMuseat har vedtaksmyndighet for utførsel av samiske kulturminner.

2.2.4 Sametingets myndighet i kulturminnevernet

Myndigheten for forvaltning av samiske kulturminner ble fra 1994 delegert Samisk kulturminneråd, som var politisk oppnevnt av Sametinget. Deretter ble myndigheten ved en prøveordning lagt direkte til Sametinget i 2001, i forbindelse med at alle Sametingets underliggende råd ble lagt ned. Sametingets forvaltningsansvar er altså midlertidig, i påvente av en permanent løsning. Provedordningen ble i 2005 gjennom forskrift forlenget inntil videre.

Sametinget er faglig underlagt Miljøverndepartementet og Riksantikvaren. Vedtak som Sametinget fatter som kulturminnemyndighet vil kunne påklages til Riksantikvaren. Miljøverndepartementet kan gi generelle retningslinjer for utøvelsen av myndighet.

Den framtidige organiseringen av det samiske kulturminnevernet ble utredet av en arbeidsgruppe i 2007. Her ble det presentert tre modeller for framtidig organisering:

Sametinget tildeles myndighet gjennom delegasjonsvedtak fattet av departementet. Modellen er identisk med dagens ordning.

Sametinget tildeles myndighet gjennom forskrift fastsatt i kongelig resolusjon. Modellen innebærer videre at Miljøverndepartementet overtar den rollen Riksantikvaren har i dag som klageinstans for Sametingets vedtak.

Sametinget tildeles myndighet direkte i loven. Modellen innebærer videre at klager skal avgjøres med endelig virkning innenfor Sametingets egen myndighetsstruktur. Løsningen forutsetter en lovendring.

Sametinget har gjennom vedtak i sak 37/07 Fremtidig samisk kulturminneforvaltning gått inn for at Sametinget tildeles myndighet direkte i kulturminneloven. Dette vil innebære at Sametinget ikke kan instrueres av Miljøverndepartementet. Det legges imidlertid til grunn at Miljøverndepartementet fortsatt vil være ansvarlig fagdepartement for kulturminneloven, og slik vil ha stor innflytelse i tolkninger av loven og utvikling av forvaltningspraksis. Nærmere regler om samarbeid og saksbehandling mellom de ulike forvaltningsinstanser i kulturminnevernet kan gis etter forskrift eller retningslinjer. En myndighet nedfelt direkte i loven innebærer også at klagesaker skal avgjøres innenfor Sametingets egen myndighetsstruktur.

Dette er ikke noe som er ukjent eller problematisk for Sametinget å gjennomføre. Sametinget har lang erfaring i totrinnsbehandling ved utøvelsen av andre forvaltningssaker, jf sameloven § 2-12.

2.3 Forvaltning og kunnskap

Sametingets forvaltning av samiske kulturminner og kulturmiljøer medfører stor aktivitet. I 2012 mottok vi 6181 dokumenter, vi sendte ut 2442 dokumenter, vi gjennomførte 213 befaringer og 1041 enkeltminner ble lagt inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Vi har kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske landsdelsmuseer, de samiske museene og andre museer. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder.

Sametinget har relativt få ansatte på fagområdet. Vi får derfor mye ut av de ressursene vi har. Det viser også at Sametinget har en stor kunnskap på fagområdet. Arbeidet genererer i tillegg mye annen kunnskap, om samisk historie, om bruk av landskap og bygninger, om arealinngrep og om hvor trykket på utbygginger er.

I følgende to avsnitt vil vi presentere hva forvaltningen av samiske kulturminner i praksis går ut på, og vi vil gi et innblikk i den kunnskapen denne forvaltningen besitter og genererer.

2.3.1 Det daglige arbeidet

Som forvaltningsmyndighet er Sametinget pålagt å forestå forvaltningen av alle samiske kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Sametinget ivaretar også kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. I praksis betyr det at Sametinget avgir høringssvar til planmyndighet eller utbygger om planlagte tiltak vil berøre samiske kulturminner. Tiltakene kan være alt fra overgripende fylkesplaner og regionale tiltak til energiutbygginger, kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner for byggeområder eller byggeområde for fredete hus og fradelinger av hyttetomter.

I vurderingene av om planlagte arealinngrep vil berøre samiske kulturminner, brukes blant annet tidligere registreringer av samiske kulturminner, samisk historie og folketellinger. Hvis Sametinget ser det som sannsynlig at det planlagte tiltaket kan berøre samiske kulturminner, må Sametinget foreta en befaring. Befaringene må skje på telefri og bar mark, samt under akseptable dagslysforhold. I følge kulturminnelovens bestemmelser, er det normalt tiltakshaver selv som må bekoste befaringer og andre undersøkelser i forbindelse med større tiltak. Hvis Sametinget mener at tiltaket vil berøre samiske kulturminner, går Sametinget i dialog med planmyndighet eller utbygger. Vi anbefaler at tiltakshaver enten tilpasser inngrepene i forhold til de kjente kulturminner, eller vi ber om at tiltakshaver regulerer området til kulturminnevern og at arealdisponeringene i planen gjenspeiler dette. Hvis dette ikke lar seg gjøre, kan tiltakshaver søke om frigivning av kulturminnet. Det er svært sjelden at Sametinget må si nei til planlagte tiltak.

I arbeidet med vern av bygninger, gir Sametinget råd og veiledning i forbindelse med restaureringer, sikring og tilrettelegging av bygninger. Tiltak på automatisk fredete hus kan også utløse arbeid som krever dispensasjon etter kulturminneloven.

Prosjekter

Sametinget har for tiden to store prosjekter gående innenfor kulturminnevernet. Prosjektene gir nye registreringer, ny kunnskap om samiske kulturminner og samisk tilstedeværelse og de gir kompetanseoppbygging både for Sametinget, tiltakshavere og de som eier for eksempel bygninger.

I forbindelse med planlagt utbygging av 420 kV-ledning Balsfjord – Hammerfest, har Sametinget et prosjekt for registreringer av kulturminner langs linjetraseen. Statnett er tiltakshaver. I løpet av tre sesonger er det blitt registrert rundt 950 kulturminner i prosjektet. De fleste registreringene knyttes til reindriftsamisk bruk og bosetting. Prosjektarbeidet har gitt et nytt verdifullt dokumentasjonsmateriale der det tidligere har vært gjort få registreringer. Sametingets vurdering er at disse undersøkelsene vil gi oss ny og viktig kunnskap om den samiske kulturhistorien generelt, og det berørte området spesielt.

Antall kulturminner er oppsiktsvekkende stort. At kulturminnene ligger på rekke og rad langs linjetraseen, er en indikasjon på at det i disse områdene finnes mange flere spor fra fortidig aktivitet og bosetning, og at de har vært viktige samiske bruksområder langt tilbake i tid.

I 2011 startet Sametinget, i samarbeid med Riksantikvaren og Miljøverndepartementet, opp et prosjekt for identifisering og registrering av automatisk fredete samiske bygninger. Formålet med prosjektet er å skaffe oversikt, sikre verdier og å hindre forfall av samiske bygninger. Et annet mål for prosjektet er å bevisstgjøre lokalsamfunn og eiere av samiske bygninger, samt å synliggjøre samisk kultur og identitet lokalt. Prosjektet identifiserer, registrerer og vurderer tilstanden og verneverdien til automatisk fredete og nyere samiske bygninger. Resultatene legges inn i kulturminnedatabasen Askeladden.

I løpet av 2012 ble omtrent 330 bygninger befart i Sør-Varanger, Tana, Skånland, Grane og Hattfjelldal kommuner. 200 av disse er eldre enn 100 år. Sommeren 2013 planlegges befaringer av omtrent 200 bygninger i Røros, Gratangen og Karasjok kommune.

Denne kunnskapen er svært viktig for forvaltningen av samiske kulturminner. Når bygningene ikke er registrert, og alderen, antallet og tilstanden er ukjent, har det nærmest vært umulig å følge opp kulturminnearbeidet. I forkant av prosjektet er det anslått at det kunne være ca 1800 fredete samiske bygninger i Norge. Innen 2017 skal det etter planen foreligge en fullverdig oversikt over samiske bygg.

Tilskudd til kulturminnevern

Sametinget har en søkerbasert tilskuddsordning til samisk kulturminnevern. Antall søknader varierer og har på det meste vært i overkant av 60 stykker. Midlene tildeles i hovedsak til restaureringstiltak for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger samt prosjekter til registrering av automatisk fredete samiske kulturminner. Tilskuddsordningen gir resultater både når det gjelder tilstand på hus og andre kulturminner og når det gjelder registrering av nye kulturminner.

Samarbeid

Sametinget og fylkeskommunene er begge miljøvernforvaltningens regionale apparat når det gjelder kulturminnevern. Fylkeskommunene har ansvar for kulturminnevernet i sine fylker. Sametinget har tilsvarende ansvar for samiske kulturminner i hele Norge. Partene har med andre ord en parallell forvaltning når det gjelder geografisk ansvarsområde, men har ansvar for ulike kulturminner. Dette fordrer et tett samarbeid med fylkeskommunene. Samarbeidet er forankret i forskrift om faglig ansvarsfordeling og Sametingets samarbeidsavtaler med fylkeskommunene. Samarbeidsavtalene har som målsetting å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv i fylkene.

Gjennom kulturminnevernet har Sametinget utstrakt kontakt med kommuner, utbyggere og enkeltpersoner. Sametinget deltar også i samarbeidsmøter med landsdelsmuseene sammen med Riksantikvaren og fylkeskommunene.

Andre sentrale samarbeidspartnere for Sametinget i kulturminnevernet er de samiske museene. Museene spiller en viktig rolle i samisk kulturminnevern. For mange av de samiske museene er kunnskapen om og kompetansen innen kulturminner en av bærebjelkene innenfor deres virksomhet. Den unike kompetansen som disse har opparbeidet seg er det viktig å ta vare på og videreutvikle.

2.3.2 Kunnskap

Samiske kulturminner som kunnskapsgrunnlag for historien

Samisk kulturminnevern handler om samisk fortid og om fysiske spor av vår historie. Funn av nye samiske kulturminner og ny kunnskap om fortid og historie i Norge gjør kulturminnevernet til et av de mest spennende fagområdene i Sametinget. Både fortolkninga av tidligere registrerte kulturminner og registreringer av kulturminner på nye plasser, gir ny kunnskap om samisk historie som kan være med på å utfordre det nasjonale bildet av hva det samiske er.

Det foregår et kontinuerlig arbeid med kvalitetssikring av allerede registrerte kulturminner. Kulturminner som tidligere er registrert som tilhørende i en norrøn tradisjon, kan vise seg å være samiske. Det motsatte kan også være tilfellet. I sørsamisk område er det ekstra viktig med det samiske kulturminnevernet. At kulturminner er samiske, må gjerne stadfestes ved en ekstra bevisbyrde. At det har vært samisk bosetning i enkelte områder kan ofte oppleves problematisk for andre som har arealinteresser i det samme området. Nyregistreringer og kvalitetssikring av registrerte kulturminner er viktige problemstillinger for den arkeologiske forskningen.

Sametinget skal ikke skrive historia, det er forskernes oppgave. Sametinget kan imidlertid være med å stille viktige spørsmål, presentere problemstillinger og gjøre registrerte kulturminner og vår kunnskap om dem tilgjengelig for flere.

Formidling av samiske kulturminner

Kulturminnene er med på å fortelle samisk historie både nasjonalt og lokalt. Vi opplever at kunnskap om kulturminnene bidrar til styrking av samisk identitet og stolthet over egen historie. Det er derfor viktig at de samiske kulturminnene synliggjøres.

Sametinget har forvaltningsansvar for skjøtsel og tilrettelegging av samiske kulturminner. Skjøtsel kan innebære ulike tiltak for å sikre, bevare og synliggjøre kulturminner. Sikring betyr at kulturminnene beskyttes mot både indre og ytre trusler så langt dette er mulig. Å tilrettelegge og formidle kulturminnet for publikum kan være et steg i skjøtelsarbeidet. Dette kan være opparbeiding av adkomst, merking av stier eller oppsett av skilt som forteller om kulturminnene. Ikke alle samiske kulturminner skal være tilgjengelige. En rekke lokaliteter er sårbare og har best vern gjennom å få ligge i fred.

Det største prosjektet vi har for å synliggjøre kulturminner er arbeidet med å få flere lokaliteter i Varanger inn på UNESCOs verdensarvliste. Lokalitetene er kulturminneområdet Mortensnes og steinalderlokaliteten Gropbakkengen i Nesseby kommune, fangstanlegg på Kjøpmannskjølen i Båtsfjord kommune og Gollevári i Tana kommune. Bak initiativet til en plass på verdensarvlista ligger et ønske om at verden skal få del i de kulturhistoriske verdier vi setter så høyt, og at en slik oppmerksomhet skal gi positive ringvirkninger for lokalsamfunn og brukere. Sametinget har store forventninger til hva et samisk verdensarvsted i Varanger kan bety, både når det gjelder kunnskap, forståelse, opplevelse, kulturutøvelse og næringsutvikling.

De samiske museene er viktige institusjoner i formidlingen av samiske kulturminner og samisk kulturhistorie. Varanger Samiske Museum og Østsamisk museum har fått ansvaret for skjøtsel for Mortensnes kulturminneområde og Skoltebyen kulturmiljø i Neiden. Museene er også tildelt midler til å kunne ivareta disse oppgavene. De samiske museene er også eiere av flere bygninger og har løse kulturminner i sine samlinger og utstillinger.

Varanger Samiske Museum tilbyr ulike temaopplegg som inkluderer kulturminner for grunnskolen. Steinalder og kulturminneområdet Mortensnes er temaer som skolene i regionen kan ta del i.

Riksantikvaren har ulike satsninger og programmer for å bevare kulturminner. Sametingsrådet vurderer deltakelse i slike prosjekter og tar aktivt del i de som er relevante for oss. Et eksempel er Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner 2010-2020 (BARK). Målet er at et representativt utvalg arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer i hele landet skal sikres gjennom langsiktig skjøtsel og gjøres tilgjengelig for publikum innen 2020. Sametinget bidrar med oversikt over

Sametinget vil sommeren 2013 foreta befaringer på Hardangervidda. Sametinget har blitt gjort kjent med samisk bosettingstradisjon i Telemark og Buskerud. Flere av tradisjonene bærer sammen med tamreindrifta på Hardangervidda dit flere samer flyttet på 17-1800-tallet. Spesielt nevnes området i øvre Setesdal. Et sagn derfra forteller om at "i gamle dager åtte lappane heile Setesdal, med fjell og finne."

Av arkeologiske funn har det vært påpekt at kulturminner som en gjenfinner i samiske områder også finnes på Hardangervidda. Det gjelder for eksempel fangstmarksgraver som er vanlige i det sørsamiske området. Et beingjemme med margspaltet bein som i 2011 ble datert til 1300-1500 tallet er også av stor interesse. Også stedsnavn har blitt trukket fram som en indikator på eldre samisk bosetning på Hardangervidda. En utfordring med dette er at tradisjonskunnskapen er sporadisk og på mange steder er den samiske historien helt glemt. Arkeologien kan i mange tilfeller være den eneste måten en kan finne spor etter den samiske bruken.

tilstanden på tilrettelagte samiske kulturminner, og gir innspill på hvilke lokaliteter Sametinget ønsker å tilrettelegge. Slik utarbeides en langsiktig plan for et forutsigbart arbeid med skjøtsel av samiske kulturminner.

3 Utfordringer

Sametingsrådet har formulert en ny hovedmålsetting for det samiske kulturminnevernet:

Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

For å kunne nå denne målsettingen har vi mange utfordringer. En redegjørelse gir ikke rom for å presentere og diskutere alle. Sametingsrådet vil her presentere utfordringer innenfor følgende innsatsområder:

1. Forvaltningsmyndighet
2. Synliggjøring
3. Økonomi

3.1 Forvaltningsmyndighet

3.1.1 Avklaring av myndighet

Sametingets rolle innafor kulturminnevern er ikke formelt avklart. Forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven ble lagt til Sametinget som en prøveordning i 2001. Denne prøveordningen gjelder fortsatt.

Avklaring av Sametingets myndighet etter kulturminneloven er en av de største utfordringene vi har. Sametinget har som tidligere nevnt gjort vedtak om at Sametinget må tildeles myndighet direkte i kulturminneloven. Dette vedtaket står fortsatt ved lag.

Dagens forvaltningsordning innebærer i praksis at Riksantikvaren har instruksjons- og kontrollmyndighet over Sametingets myndighetsutøvelse. Dette betyr at det i stor grad er Miljøverndepartementet, med det underliggende direktoratet, Riksantikvaren, som kan legge de politiske føringene på prioriteringene innenfor det samiske kulturminnevernet. Sametinget så i sin tid denne løsningen som en pragmatisk løsning i oppbyggingen av Sametinget som et helhetlig politisk folkevalgt organ.

Sametingsrådet mener imidlertid at dagens forvaltningsordning ikke tar høyde for statens samepolitiske målsettinger. Den ivaretar ikke Sametingets selvstendighet og integritet som et selvstendig folkevalgt organ, og den tar ikke høyde for at den samiske kulturminneforvaltningen må kunne foreta verdivurderinger, prioriteringer og praksis som speiler det samiske samfunnet. Forvaltningsordningen legger heller ikke til rette for at det er Stortinget som tar stilling til hvilken lovforvaltende myndighet Sametinget utøver.

- Ved delegering av myndighet etter kulturminneloven til Sametinget har det blitt framstilt som problematisk at Sametinget skal ivareta rollen både som politisk organ og forvaltningsorgan. Sametingsrådet mener at all forvaltning står under en form for politisk kontroll og ansvar, også forvaltningen av ikke-samiske kulturminner.

I slutten av april 2013 la Regjeringen fram en ny stortingsmelding om kulturminnevernet, St. meld. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken. Sametinget var ikke involvert i arbeidet med denne meldinga, til tross for konsultasjonsavtalen mellom oss og regjeringen. Stortingsmeldingen kommer heller ikke med noen signaler om en løsning på Sametingets forvaltningsmyndighet. Samtidig har regjeringen satt i gang et arbeid med å prøve ut en ny forvaltningsordning der den regionale kulturminnemyndigheten i ett av fylkene flyttes til fylkesmannen i en prøveperiode.

Stortingsmeldingen inneholder imidlertid tiltak som gjelder samisk kulturminnevern. Sametingsrådet mener at håndteringen av denne saken fra regjeringens side forsterker behovet for en avklaring av Sametingets myndighet for samiske kulturminner.

For sametingsrådet har det stor betydning at Sametingets myndighet i kulturminneloven får en endelig avklaring.

3.1.2 100-årsregelen

Alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet etter kulturminneloven. Norsk institutt for kulturminneforskning (2010) har utredet erfaringene med denne flytende grensen. I rapporten går det fram at antallet automatisk fredete samiske kulturminner vil øke for hvert år. Økningen vil bli særlig merkbart etter 2045, når kulturminner fra tiden etter 2. verdenskrig blir automatisk fredet. En slik stor tilvekst av automatisk fredete samiske kulturminner vil etter hvert legge betydelige føringer på arealbruken i de samiske bosettingsområdene. Dette gjelder ikke bare på tettsteder, men også i de områdene der en ønsker å videreføre tradisjonelle primærnæringer som reindrift og jordbruk. Dette vil kunne medføre store utfordringer i håndhevelse av kulturminneloven. Vi vil få en økning i dispensasjonssaker, behov for flere stillingsressurser og behov for bedre digitale verktøy. Også kommunal forvaltning vil måtte forholde seg til flere fredete kulturminner.

Antallet automatisk fredete objekter kan bli så omfattende at det vil kunne være til hinder for en ønsket samfunnsutvikling i de samiske samfunnene. Denne typen konsekvenser vil igjen kunne føre til at kulturminner blir oppfattet som et hinder og ikke som en ressurs, og de kan på sikt føre til en uthuling av kulturminnelovens intensjon om ivaretagelse og vern av samiske kulturminner. For eksempel vil en arran (ildsted) fra 1950 som fortsatt brukes i dag, bli automatisk fredet i 2050. I følge loven kan den da verken endres eller fjernes.

Innføring av en fast fredningsgrense for samiske kulturminner vil kunne demme opp for noen av konsekvensene som er nevnt over. Men en fast fredningsgrense kan komme til å utelukke kulturminner som utgjør en kilde til kunnskap om sin tid. Denne utfordringen kan møtes på flere måter, for eksempel med en mer aktiv bruk av plan- og bygningsloven, ved bruk av vedtaksfredning, eller å erklære et utvalg av samiske kulturminner fra en periode for automatisk fredet.

Fylkekommunene har lang erfaring med å arbeide med nyere tids kulturminner som ikke er automatisk fredet i kulturminneloven. Ved en eventuell innføring av en fast fredningsgrense for samiske kulturminner kan fylkeskommunenes erfaringer brukes.

Ut fra dette mener sametingsrådet at kulturminnelovens 100-årsgrense for automatisk fredning av samiske kulturminner må tas opp til politisk behandling. Sametinget må være en selvstendig deltaker i en prosess med eventuell revidering av kulturminnelovens bestemmelser.

3.1.3 Det geografiske forvaltningsområdet

Vi får stadig ny kunnskap om kulturminner utenfor det tradisjonelle samiske området. Vi finner kulturminner som har stor likhet med kulturminner som defineres som samiske, og det skjer nye fortolkninger av allerede registrerte kulturminner. Dette kan være viktig kunnskap om samisk historie. Dette gjelder spesielt i sørsamisk område.

Sametingsrådet vil derfor gå bort fra å bruke begrepet forvaltningsområde. Etter kulturminneloven har Sametinget forvaltningsansvaret for samiske kulturminner i hele landet. I praksis har vi begrenset dette området til et forvaltningsområde tilsvarende det geografiske virkeområdet for konsultasjoner, også kalt det tradisjonelle samiske området. Ny kunnskap med basis i kulturminner kan kanskje vise seg at vårt tradisjonsbegrep ikke er så tradisjonelt likevel.

Sametinget har imidlertid ikke kapasitet eller ressurser til å være høringsinstans for et enda større område. Forvaltningsmessige utfordringer kan løses gjennom samarbeid med fylkeskommunene. I dag informerer fylkeskommunene i sør Sametinget når de finner noe som kan knyttes til samisk kulturhistorie. Samtidig har Sametinget den fremste ekspertisen på samiske kulturminner som også

fylkeskommunene kan ha nytte av. Sametinget kan drive opplæring og bevisstgjøring om samiske kulturminner til fylkeskommunene. Erfaringene med samarbeidsavtalen om kulturminnevern med Oppland fylkeskommune har vært gode. Et tettere samarbeid med aktuelle fylkeskommuner gjennom slike samarbeidsavtaler kan være en løsning.

I de nordlige fylkene er den parallelle forvaltninga av kulturminner mellom Sametinget og fylkeskommunene en problemstilling som bør settes på dagsorden. Det kan være aktuelt å stille spørsmål om Sametinget kan ta et større ansvar enn det vi har i dag.

Faglige utfordringer

Bygningsvernet

Bygningsvernet står overfor store utfordringer når alle de automatisk fredete husene etter hvert blir kjent og registrert. I mange tilfeller vil det bli behov for dispensasjon for inngrep eller kanskje frigiving for fjerning. Sametingsrådet vurderer det slik at selv om hus er fredet trenger ikke alle disse bevares. Vår dispensasjonspraksis må bli funksjonell og forutsigbar for eiere.

Sametinget jobber for tiden med en veileder om dette der huseiere er den viktigste målgruppa. Formålet er at huseierne skal vite hvilke framgangsmåter de kan velge når de skal gjøre noe med sine fredete hus.

Fagmiljøet knyttet til samisk bygningsvern er lite. Det er behov for å samle det fagmiljøet som er i et nettverk, slik at kompetanse kan videreføres og videreutvikles.

Registreringer av samiske kulturminner

Samiske kulturminner har i liten grad blitt systematisk kartlagt. Dette er en stor utfordring i det daglige arbeidet med kulturminnevern. Den nasjonale registreringsaktiviteten i forbindelse med Økonomisk kartverk ble i stor grad utført på 1960- og 1970-tallet og primært i sentrale strøk. I utgangspunktet omfattet ikke registreringene samiske kulturminner. Etter kartleggingen for Økonomisk kartverk har det vært få større registreringer av kulturminner. Registreringer av samiske kulturminner er derfor i mange områder sporadiske eller helt fraværende.

Prosjektene som Sametinget for tiden har gående, viser at slike større arbeid gir mange nyregistreringer av samiske kulturminner. Registreringene blir gjort i avgrensede områder, og viser at potensialet for funn av flere samiske kulturminner er stort.

- Det kan være en utfordring å definere kulturminner som samiske. Bevisbyrden for at kulturminnene er samiske ligger hos Sametinget. I slike saker blir Sametinget kritisert for å basere sin definisjon på politikk, ikke fag. Samtidig vet vi at hvis vi som minoritet ikke definerer våre kulturminner selv, blir de automatisk definert som norsk. Sametingsrådet mener at dette er basert like mye på politikk som det vårt arbeid fra tid til annen blir beskyldt for å være.

Et eksempel på det store potensialet av samiske kulturminner vi kan avdekke ble synliggjort i registreringene i Karlsøy kommune. Kommunen ble ikke registrert i forbindelse med Økonomisk kartverk. I 2011 og 2012 ble det derfor gjort et systematisk arbeid med registreringer i forbindelse med arbeid med kommuneplanens arealdel (Narmo, 2012). Det som er spesielt framtreddende i prosjektet, er antallet gammetufter på Ringvassøy og Reinøy. Mange av disse var tidligere tolket som hustufter.

Sametingsrådet ønsker derfor mer systematiske og langvarige registreringsprosjekter og prosjekter som kvalitetssikrer tidligere registreringer.

Det har skjedd mye når det gjelder samisk kultur og samfunnsutvikling også de siste 100 år. Dette har satt spor i landskapet. Sametingsbygningen er et slikt kulturminne. Det samme er Stilla, som er kjent som «nullpunktet» i forbindelse med aksjonene mot utbyggingen av Altaelva. Likevel har ikke arbeidet med nyere tids samisk kulturminner vært framtreddende i Sametinget. Sametingsrådet ønsker at også våre nye kulturminner skal defineres og synliggjøres.

3.1.5 Mål og strategier

Hovedmål:

Sametinget skal være den viktigste premissleverandør for det samiske kulturminnevernet.

Delmål:

Samiske kulturminner brukes som dokumentasjon for samisk tilstedeværelse, og som bidrag til styrking av samisk kultur og identitet.

Sametingets forvaltningsmyndighet for samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven.

Samisk kulturminnevern har en naturlig og viktig plass i den nasjonale kulturminnepolitikken

Vurdere fast fredningsgrense for automatisk fredete samiske kulturminner

Funksjonell og forutsigbar forvaltning av samiske bygninger

Godt og effektivt samarbeid med fylkeskommunene for å verne samiske kulturminner

I forvaltningen av den samiske kulturarven vektlegges et bærekraftig og langsiktig perspektiv.

Samiske kulturminner er godt kartlagt

Samiske kulturminner fra nyere tid er en del av det samiske kulturminnevernet

Strategier:

Arbeide for en endring i kulturminneloven der Sametingets myndighet etter kulturminneloven avklares

Ta initiativ til en vurdering av fredningsgrensen for samiske kulturminner i kulturminneloven

Bidra til et godt og effektivt samarbeid med fylkeskommunene om vern av samisk kulturminner

Arbeide for flere registreringsprosjekter for å kartlegge samiske kulturminner

Arbeide for kvalitetssikring av tidligere registrerte kulturminner

Arbeide for synliggjøring av samiske kulturminner fra nyere tid

3.2 Synliggjøring

3.2.1 Formidling av kunnskapen om samiske kulturminner

Sametinget har et stort kulturhistorisk materiale i form av registreringer, befaringsrapporter og intervjuer. I tillegg har vi et enormt bildemateriale. De ansatte i kulturminnevernet i Sametinget besitter også den fremste kunnskapen om samisk kulturminnevern og samisk kulturhistorie i landet.

For at flere skal kunne ta del i denne kunnskapen må den systematiseres og presenteres på en måte som gjør den tilgjengelig for andre. Materialet bør også være interessant for forskere.

Sametingsrådet har startet dette arbeidet ved å tilgjengeliggjøre registreringsrapporter og digitalisere gamle kart og registreringer. I forbindelse med bygningsvernprosjektet publiserer vi også postkort og plakat med samiske stabbur.

3.2.2 Verdiskaping

Sametinget opplever stadig større forventninger til at samiske kulturminner og kulturmiljøer skal tas i bruk som grunnlag for utvikling av lokalsamfunn og næringsliv. Nasjonalt har verdiskaping og kulturminner vært en satsning gjennom et eget verdiskapingsprogram for kulturminner. I programmet trekkes det fram at verdiskaping kan være med på å ta bedre vare på kulturarven og den kan være med på å utvikle og spre kunnskap om kulturarven som ressurs.

Etter kulturminneloven har Sametinget myndighet til skjøtsel, pleie og synliggjøring av samiske kulturminner. Denne forvaltningsmyndigheten gjør at Sametinget kan gi innspill til planer etter hvert som de konkretiseres, slik at blant annet prosjekters kommersielle og reiselivsorienterte deler baseres på samiske premisser for egenformidling og kulturell eksponering. Dette vil også sikre kulturminnet i tilstrekkelig grad mot misbruk og ødeleggende slitasje.

Et eksempel på en vellykket synliggjøring av et samisk kulturminne er Finnkirka i Kjøllefjord. Lokale krefter har sammen med Hurtigruta gjort Finnkirka til et godt synlig kulturminne. Selve kulturminnet er

lyssatt og lysinstallasjonen fjernstyres fra passerende hurtigruteskip. Samtidig gis informasjon over høytaleranlegget ombord og historien om det gamle samiske offerstedet fortelles.

I St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner heter det at en forutsetning for verdiskaping og næringsutvikling basert på kultur- og naturarven, er at aktiviteten ikke må komme i konflikt med verdiene som ligger i denne arven. Dette blir også tatt opp i Sametingsmelding om samisk kunst og kultur i forbindelse med bruk av samisk kunst og kultur i satsning på kulturnæring:

”Det som skiller de samiske kulturnæringsaktørene fra de norske, er spesielt deres forhold til den samiske kulturarven. Mange samiske kulturaktører forvalter og formidler de nedarvede kulturskatter i det samiske samfunnet. I tillegg kommer spørsmålet om hvem som skal tjene penger på den samiske kulturen opp. Og skal alt ved den samiske kulturen være til salgs?”

I meld. nr. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken signaliserer regjeringen en videreutvikling av satsningen på verdiskaping med utgangspunkt i kultur- og naturarven. Regjeringen vil videre stimulere til at fylkeskommunene og Sametinget tar en lederrolle i verdiskapingsarbeidet og legger til rette for en god samordning av relevante virkemidler regionalt.

Dette er problemstillinger og spørsmål som må ligge til grunn også når kulturminner og kulturmiljøer eventuelt skal brukes i verdiskapingen.

3.2.3 Mål og strategier

Hovedmål:

Samiske kulturminner og kulturmiljøer er ressurser i kunnskapsproduksjon og verdiskaping

Delmål:

Samiske kulturminner brukes for å dokumentere kunnskap om tilpassing til ressurser og landskap

Sametinget er en hovedaktør i formidlingen av den samiske kulturarven

Strategier:

Arbeide for at Sametingets kunnskap om samisk kulturminnevern er tilgjengelig

Delta i arbeidet med verdiskaping og kulturminner

3.3 Økonomi

3.3.1 Budsjettmessig styrking av samisk kulturminnevern

Sametinget representerer samene som et folk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Nåværende budsjettprosedyrer gir ikke Sametinget reell mulighet til å bestemme over det samiske folkets økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Status i dag er at Sametinget ikke har tilstrekkelig innflytelse i prosessene som fører fram til bevilgningene til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget må derfor komme i en reell forhandlingsposisjon om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

Det samiske kulturminnevernet har de siste årene hatt en stadig økende saksmengde. Samtidig har ikke ressursene til dette arbeidet i praksis ikke blitt økt siden 1999. Med dagens situasjon har de som arbeider med kulturminnevern i Sametinget kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske landsdelsmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder.

Sametingsrådet mener at større personalmessige ressurser i det samiske kulturminnevernet vil komme både kommuner, fylkeskommuner og den enkelte tiltakshaver til gode. Hvis Sametinget har muligheten til å være mer i forkant i planprosessene, kan eventuelle konflikter lettere unngås. Samtidig besitter Sametinget en kompetanse på sitt fagområde som mange ønsker å ta del i. Å dele denne kunnskapen er også en forpliktelse Sametinget har overfor befolkningen i Norge. Det samiske folket må ha reell rett til å forvalte og fortolke sin egen historie. Samisk kulturminnevern bidrar til dette.

3.3.2 Sametingets tilskudd til kulturminnevern

Sametingsrådet ønsker at målet for tilskuddsordningen skal reflektere målet for samisk kulturminnevern, der tilskudd skal utgjøre et verktøy for å oppnå hovedmålet.

Sametingsrådet vurderer hvordan tilskuddet til kulturminnevernet på best mulig måte kan være et verktøy for å nå våre mål i kulturminnevernet. Tilskuddspolitikken innenfor samisk kulturminnevern er i dag kjennetegnet av forholdsvis mange søkere og små prosjekter. Dette kan være vanskelig å følge opp. Søkere har etterlyst større forutsigbarhet på ordningen. Sametinget har også hatt begrensede ressurser til å følge opp prosjektene. Samtidig bidrar tilskuddet til lokalt engasjement og en tettere kontakt mellom Sametinget og tilskuddsmottakere. Denne kontakten gir økt kunnskap om kulturminner både til Sametinget og tilskuddsmottakere.

Et alternativ er at det lages et program over flere år for bygningsvern og kulturminnevern, eller at prioriteringer for et antall år vedtas direkte. Denne måten å skape forutsigbarhet over flere år vil sannsynligvis lede til færre men større søknader, sannsynligvis oftest fra større institusjoner med faglig tyngde. I tillegg kan det vurderes å kanalisere midlene til noen få instanser med kompetanse på samiske kulturminner. Slike instanser kan for eksempel være de samiske museene. Ordningen vil også være tjent med å få begrenset antall søknader som da vil være lettere å følge opp. Dette vil styrke det faglige utbyttet mellom prosjekteiende institusjon og Sametinget.

Et slikt program vil imidlertid kunne ekskludere mange mindre søkere, og faren er at det lokale engasjementet og det private initiativet knyttet til kulturminner forsvinner. Sametinget har i sitt arbeid med kulturminnevern verdsatt den lokale kunnskapen om kulturminnene. Dette kan Sametinget hindre gjennom å legge føringer som ivaretar det lokale engasjementet og kunnskapen i eventuelle program eller i kriteriene for tilskudd. Dette er viktige forhold som må tas med i vurderingen av en eventuell revidering av Sametingets tilskudd til kulturminnevern.

3.3.3 Mål og strategier

Hovedmål:

Gode økonomiske rammebetingelser for forvaltningen av samiske kulturminner

Delmål:

Reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kulturminnevern

Forutsigbare tilskudd til samisk kulturminnevern

Sametingets tilskuddsordning til samisk kulturminnevern ivaretar lokalt engasjement

Strategier:

Arbeide for en budsjettmessig styrking av det samiske kulturminnevernet

Bedre mål- og resultatstyring av Sametingets søkerbaserte virkemidler til samisk kulturminnevern

Revidering av Sametingets tilskudd til samisk kulturminnevern

Kompetansen til samiske museer brukes aktivt i arbeidet med vern av samiske kulturminner

4 Litteratur

Holm-Olsen, I.M., Myrvoll, E., Myrvoll, M., Thuestad, A. (2010): 100-årsgrensen for automatisk fredete samiske kulturminner: Status og scenarier. NIKU rapport 40.

Narmo Arkeologitjenester (2012): Kulturminneregistrering på Ringvassøy, Reinøy og Vannøy i Karlsøy kommune, Troms fylke.

Sametinget (2013): Sametingets budsjett 2013.

Sametinget (2003): Vern og forvaltning av samisk byggverk.

Sametinget (2013): Sametingsmelding om samisk kunst og kultur.

St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner.

St. meld. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken.

Merknad, NSRs sametingsgruppe v/ representant Rolf Johansen

Språk

NSR/SaB anser formidling av samisk historie som svært viktig for styrking av samisk identitet og tilhørighet. Formidlingen må tilbys både på samisk og norsk. Sametinget kan stimulere til dette gjennom kriterier i Sametingets budsjett.

100-årsregelen for automatisk fredning

Redegjørelsen peker på store utfordringene som følger, både ved at antallet kulturminner øker formidabelt både gjennom bedre og mere nøyaktige registreringer og gjennom en kraftig økning særlig fram mot 2050. Dette medfører et betydelig ansvar for ivaretagelse og formidling av kunnskapen som kulturminnene representerer. Sametinget er av den oppfatning at tidsgrensen for automatisk fredning av samiske kulturminner drøftes med utgangspunkt i år 1900. I tillegg til den automatiske fredningsregelen kommer fredning som trer i kraft etter særkilt vurdering og vedtak rundt det enkelte objekt.

En av de viktige hensiktene med fredningsregelen er å dokumentere historisk utvikling gjennom tidene. I den sammenheng må det være av betydning å gjøre seg formening om hvor stort antall objekter som trenges for formålet, for å unngå unødige hindringer for bruk av arealer, bygninger og andre objekter. Dette vil også kunne virke inn på folks rettsoppfatning og respekt for lover og bestemmelser på en positiv måte.

Ressurser til kulturminnevernet

Vern av kulturminner krever ressurser i form av kompetanse og budsjettmidler til oppfølging og formidling. Sametinget som har ansvar på ulike felt trenger betydelig styrking. Samtidig er det nødvendig med en gjennomgang av hvor grensen går for det privatpersoner skal påta seg av ansvar. Risiko for at enkeltpersoner må bære betydelige kostnader for kulturminner kan i verste fall medføre at verdifulle kulturminner går tapt. Den offentlige innsatsen for kulturminner må bli tydeligere, dog med forbehold om at registreringer og ivaretagelser ved større utbyggingsprosjekter fortsatt skal ivaretas av tiltakshaver.

III Votering

Av 39 representanter var 30 til stede. Ingen votering.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Marianne Balto - saksordfører	
2	Inga-Lill Sundset	
3	Rolf Johansen	
4	Gunn-Britt Retter	
5	Mariann Wollmann Magga	
6	Jørn Are Gaski	
7	John Kappfjell	Jørn Are Gaski
	John Kappfjell	
8	Per Andersen Bæhr	
9	Tore Forsberg	
10	Gunn-Britt Retter	
11	Olaf Eliassen	
	Marianne Balto	

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevernet. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingsrådets redegjørelse om kulturminnevernet

1 Innledning

Samiske kulturminner er spor etter samisk bruk og tilstedeværelse i landskapet. Det kan for eksempel være gammetufter, ildsteder, hus, stabbur, kirkegårder, offersteder, hellige fjell og innsjøer, sennagressteder, lekeplasser for barn og muntlige fortellinger og joik knyttet til bestemte plasser. Alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet. Sametinget, som samenes øverste politiske myndighet, har forvaltningsansvaret for samiske kulturminner og skal legge hovedpremissene for arbeidet med samisk kulturminnevern.

Sametingsrådet vil med denne redegjørelsen videreføre arbeidet med å formulere en overordna politikk for forvaltningen av samiske kulturminner. Vi vil med redegjørelsen invitere plenum til å avklare viktige strategiske valg og prioriteringer i det videre arbeidet på fagområdet.

Vern og forvaltning av samiske kulturminner er viktig en del av Sametingets førstelinjetjeneste. Alle som skal gjøre arealinngrep må vurdere om inngrepet berører samiske kulturminner. Kulturminnevernet er kanskje den første og den eneste befatningen mange har med Sametinget. Denne kontakten med publikum, utbyggere og kommuner er viktig for Sametinget. Med redegjørelsen vil vi synliggjøre arbeidet som gjøres i kulturminnevernet og den omfattende kunnskapen Sametinget har på dette området.

Redegjørelsen vil være et godt grunnlag for videre arbeid med Sametingets framtidige politikk når det gjelder samisk kulturminnevern.

2 Status

2.1 Overordna målsettinger for kulturminnevernet

Sametingets hovedmålsetting for kulturminnevernet er å forvalte og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer på grunnlag av egen historie og egne verdier, med utgangspunkt i kulturminnernes betydning for identitet og samfunnsbygging.

- Vern og forvaltning av samiske kulturminner er en viktig del av Sametingets virkeområde. I arbeidet med å forvalte vår egen fortid og historie skal Sametinget legge hovedpremissene. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Dette vil være innenfor folkeretten, og i tråd med at Sametinget skal gis økt innflytelse når det gjelder avgjørelsesmyndighet i saker som er av særlig betydning for den samiske befolkningen.
- Dagens forvaltningsordning innebærer at Sametinget er delegert myndighet etter kulturminneloven når det gjelder samiske kulturminner, samtidig som at Riksantikvaren har instruksjons- og kontrollmyndighet med Sametingets myndighetsutøvelse. Sametinget har tidligere vedtatt at vi vil ha myndighet til å forvalte samiske kulturminner direkte i kulturminneloven. Dette arbeidet vil vi skal settes på dagsorden igjen.
- Det ligger mye kunnskap i kulturminnene og forvaltningen av dem. De danner grunnlag for samisk historie. De formidler kunnskap om livsvilkår, overlevelsestrategier, ressursbruk, trosforestillinger og tilpassinger til landskapet. Deler av denne kunnskapen er fortsatt i aktiv bruk i samiske samfunn, parallelt med nyere kunnskap og holdninger. Samiske kulturminner er en viktig del av samisk identitet. Kulturarven er ofte basis for samisk symbolbruk, og kulturlandskap og tilhørighet er sterkt knyttet sammen. Gjennom forvaltningen av kulturminner får Sametinget

også kunnskap om arealbruken. Sametingsrådet ønsker at kunnskapen om samiske kulturminner skal synliggjøres og at flere kan ta del i den.

Sametingets muligheter for å ta ansvar for det samiske kulturminnevernet blir begrenset av de manglende budsjettprosedyrene mellom Sametinget og regjeringen. Vi må til enhver tid forholde oss til de føringene som regjeringen legger i statsbudsjettet. Vi har forvaltningsansvar for alle samiske kulturminner i hele Norge, men bevilgningene over statsbudsjettet gir oss ikke handlingsrom til å kunne utvikle sektoren. Sametingsrådet arbeider for å bedre dette handlingsrommet.

2.2 Rammer

2.2.1 Lovgrunnlaget

Sametingets arbeid har sitt grunnlag i Grunnlovens § 110a som omhandler statens plikter når det gjelder samene i Norge: ”Det påligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for at den Samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv.” Sametinget mener at det er vi som skal sikre og utvikle vårt språk, vår kultur og vårt samfunnsliv.

Kulturminnelovens formål er at kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes, både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. I 1978 ble samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredet i loven. Bakgrunnen for denne fredningsgrensen var blant annet mangelen på skriftlige kilder om samisk historie og fortid. I tillegg ble samisk kulturarv ansett å være sårbar og underrepresentert. Videre ville myndigheter fredet alle kulturminner som ikke hadde noen nåtidig funksjon innen samisk kultur og samfunn (NIKU, 2010). I kulturminneloven er også alle kulturminner eldre enn 1537 og bygninger eldre enn 1650 automatisk fredet. Utvalgte kulturminner eller kulturmiljøer kan også fredes ved enkeltvedtak etter kulturminneloven, eller ivaretas gjennom plan- og bygningsloven.

Plan- og bygningsloven er det viktigste virkemidlet for samfunnsplanlegging. Den er en sektorovergripende lov som legger opp til et system for helhetlig planlegging, der arealforvaltning er en viktig del. Kulturminner, kulturmiljøer og landskap kan vernes gjennom bruk av plan- og bygningsloven. Dette er virkemiddel som kommunene forvalter som planmyndighet, og som kan brukes til å sikre kulturminner, kulturmiljøer og landskap av nasjonal så vel som av regional og lokal interesse. I plan- og bygningsloven er Sametinget gitt en rett til å gi innsigelser, men også en plikt til å samarbeide med planmyndighetene for å ivareta det samiske naturgrunnlaget.

2.2.2 Begreper

Samiske kulturminner

I kulturminneloven defineres kulturminner som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturminner defineres som samiske hvis de knytter seg til levende eller nedtegnet samisk tradisjon eller faglig kunnskap som bekrefter tilknytning til samisk historie og forhistorie.

Bygninger er også kulturminner og defineres som samiske ut fra bestemte kriterier. Disse er presentert i Sametingets forvaltningsplan ”Vern og forvaltning av samiske byggverk” fra 2003. Det viktigste kriteriet er at bygningene står i en samisk kulturell og historisk sammenheng. De andre kriteriene som brukes i vurderingen om bygningen er samisk eller ikke, er funksjon, miljømessig sammenheng, byggeskikk, samt oppfatningen til eier og lokalsamfunn forøvrig.

Ofte kan det være vanskelig å gi en endelig definisjon av samiske kulturminner. Dette skyldes blant annet at mange kulturminner, både samiske og ikke-samiske, er gjenstand for en stadig redefinering og omtolkning. Slik skal det etter vårt syn også være.

Kulturmiljø

Kulturmiljøer defineres i kulturminneloven som områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Det kan være en reindriftssamisk gamme- eller teltboplass og gjerdeplass, et fangstanlegg med fangstgroper, skyteskjul og kjøttgjemmer, et sjøsamisk bruk med bolighus, naust og sjøbu eller et vann med gravholmer og offerplasser. Et kulturmiljø kan også bestå av områder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjoner til, og er derfor ikke alltid et menneskepåvirket landskap.

Kulturlandskap

Kulturlandskap er naturen slik den er blitt brukt, bodd i og opplevd, både i fortid og i nåtid. Sammenlignet med kulturmiljø, er kulturlandskapet mer generelt og utvidet geografisk. Kulturlandskap fredes heller ikke etter kulturminneloven, slik tilfellet er med kulturminner og kulturmiljøer.

Det samiske kulturlandskapet er landskapet vi lever i og erfarer gjennom egne aktiviteter og bruk, men også gjennom formidling av tidligere generasjoners erfaringer. Det omfatter ofte store områder, der det kun har vært satt forsiktige spor.

Ofte defineres samiske kulturlandskap som urørt natur eller villmark. Et samisk kulturlandskap er ikke bare et landskap som er formet av kulturen, men også et landskap som har betydning for kulturen.

2.2.3 Ansvarlige parter i kulturminnevernet

Miljøverndepartementet har hovedansvaret for kulturminneforvaltninga i Norge og har særskilt ansvar for å ivareta den nasjonale politikken på området.

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltningen og er Miljøverndepartementets rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner og kulturmiljø. Riksantikvaren har myndighet til å gi dispensasjon for inngrep i automatisk fredete kulturminner.

Sametinget har ansvaret for forvaltningen av alle samiske kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Vi skal også være et fagpolitisk råd for andre offentlige organer i samiske kulturminnevernsspørsmål. Sametinget ivaretar også kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. Vi kan fremme innsigelse der planer er i strid med nasjonale og viktige regionale interesser. Sametinget har videre forvaltningsansvar for skjøtsel og tilrettelegging av samiske kulturminner. Skjøtsel kan innebære ulike tiltak for å sikre, bevare og synliggjøre kulturminner. Sikring betyr at kulturminnene beskyttes mot både indre og ytre trusler, så langt dette er mulig.

Fylkeskommunene er, i likhet med Sametinget, overført ansvar for å ivareta nasjonalt og regionalt verneverdige kulturminner og kulturmiljø i sine fylker. Mens Sametinget har ansvaret for samiske kulturminner i alle fylker, har fylkeskommunene det regionale ansvaret for kulturminner eldre enn 1537 og nyere tids kulturminner som ikke er samiske.

Kommunene er planmyndighet etter plan- og bygningsloven. Dette innebærer blant annet at de har ansvaret for arealplaner og reguleringsplaner i egne kommuner.

Ifølge kulturminneloven har landsdelsmuseene ansvaret for løse kulturminner og kulturminner under vann. For samiske kulturminner er det primært NTNU-Vitenskapsmuseet, Tromsø museum og Kulturhistorisk museum i Oslo som er rette instans. Samiske kulturminner finnes i hele landet, noe som innebærer at samiske løse kulturminner, skal ivaretas av også de andre landsdelsmuseene. RiddoDuottarMuseat har vedtaksmyndighet for utførsel av samiske kulturminner.

Nordnorsk arkitekturpris for 2012 ble tildelt lavvoen og gammen og de som holder både lavvoen og gammen i hevd. I begrunnelsen het det blant annet at bygningene representerer en arkitektur som alltid er i tiden, utviklet i respekt for landskapet gjennom materialoptimalisering og oppfinnsomhet, med sterke tradisjoner og i stadig transformasjon.

2.2.4 Sametingets myndighet i kulturminnevernet

Myndigheten for forvaltning av samiske kulturminner ble fra 1994 delegert Samisk kulturminneråd, som var politisk oppnevnt av Sametinget. Deretter ble myndigheten ved en prøveordning lagt direkte til Sametinget i 2001, i forbindelse med at alle Sametingets underliggende råd ble lagt ned. Sametingets forvaltningsansvar er altså midlertidig, i påvente av en permanent løsning. Proveordningen ble i 2005 gjennom forskrift forlenget inntil videre.

Sametinget er faglig underlagt Miljøverndepartementet og Riksantikvaren. Vedtak som Sametinget fatter som kulturminnemyndighet vil kunne påklages til Riksantikvaren. Miljøverndepartementet kan gi generelle retningslinjer for utøvelsen av myndighet.

Den framtidige organiseringen av det samiske kulturminnevernet ble utredet av en arbeidsgruppe i 2007. Her ble det presentert tre modeller for framtidig organisering:

Sametinget tildeles myndighet gjennom delegasjonsvedtak fattet av departementet. Modellen er identisk med dagens ordning.

Sametinget tildeles myndighet gjennom forskrift fastsatt i kongelig resolusjon. Modellen innebærer videre at Miljøverndepartementet overtar den rollen Riksantikvaren har i dag som klageinstans for Sametingets vedtak.

Sametinget tildeles myndighet direkte i loven. Modellen innebærer videre at klager skal avgjøres med endelig virkning innenfor Sametingets egen myndighetsstruktur. Løsningen forutsetter en lovendring.

Sametinget har gjennom vedtak i sak 37/07 Fremtidig samisk kulturminneforvaltning gått inn for at Sametinget tildeles myndighet direkte i kulturminneloven. Dette vil innebære at Sametinget ikke kan instrueres av Miljøverndepartementet. Det legges imidlertid til grunn at Miljøverndepartementet fortsatt vil være ansvarlig fagdepartement for kulturminneloven, og slik vil ha stor innflytelse i tolkninger av loven og utvikling av forvaltningspraksis. Nærmere regler om samarbeid og saksbehandling mellom de ulike forvaltningsinstanser i kulturminnevernet kan gis etter forskrift eller retningslinjer. En myndighet nedfelt direkte i loven innebærer også at klagesaker skal avgjøres innenfor Sametingets egen myndighetsstruktur. Dette er ikke noe som er ukjent eller problematisk for Sametinget å gjennomføre. Sametinget har lang erfaring i totrinnsbehandling ved utøvelsen av andre forvaltningssaker, jf sameloven § 2-12.

2.3 Forvaltning og kunnskap

Sametingets forvaltning av samiske kulturminner og kulturmiljøer medfører stor aktivitet. I 2012 mottok vi 6181 dokumenter, vi sendte ut 2442 dokumenter, vi gjennomførte 213 befaringer og 1041 enkeltminner ble lagt inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden. Vi har kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske landsdelsmuseer, de samiske museene og andre museer. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder.

Sametinget har relativt få ansatte på fagområdet. Vi får derfor mye ut av de ressursene vi har. Det viser også at Sametinget har en stor kunnskap på fagområdet. Arbeidet genererer i tillegg mye annen kunnskap, om samisk historie, om bruk av landskap og bygninger, om arealinngrep og om hvor trykket på utbygginger er.

I følgende to avsnitt vil vi presentere hva forvaltningen av samiske kulturminner i praksis går ut på, og vi vil gi et innblikk i den kunnskapen denne forvaltningen besitter og genererer.

2.3.1 Det daglige arbeidet

Som forvaltningsmyndighet er Sametinget pålagt å forestå forvaltningen av alle samiske kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Sametinget ivaretar også kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. I praksis betyr det at Sametinget avgir høringssvar til planmyndighet eller utbyggere om planlagte tiltak vil berøre samiske kulturminner. Tiltakene kan være alt fra overgripende fylkesplaner og regionale tiltak til energiutbygginger, kommuneplanens arealdel, reguleringsplaner for byggeområder eller byggemelding for fredete hus og fradelinger av hyttetomter.

I vurderingene av om planlagte arealinngrep vil berøre samiske kulturminner, brukes blant annet tidligere registreringer av samiske kulturminner, samisk historie og folketellinger. Hvis Sametinget ser det som sannsynlig at det planlagte tiltaket kan berøre samiske kulturminner, må Sametinget foreta en befaring. Befaringene må skje på telefri og bar mark, samt under akseptable dagslysforhold. I følge kulturminnelovens bestemmelser, er det normalt tiltakshaver selv som må bekoste befaringer og andre undersøkelser i forbindelse med større tiltak. Hvis Sametinget mener at tiltaket vil berøre samiske kulturminner, går Sametinget i dialog med planmyndighet eller utbygger. Vi anbefaler at tiltakshaver enten tilpasser inngrepene i forhold til de kjente kulturminner, eller vi ber om at tiltakshaver regulerer området til kulturminnevern og at arealdisponeringene i planen gjenspeiler dette. Hvis dette ikke lar seg gjøre, kan tiltakshaver søke om frigivning av kulturminnet. Det er svært sjelden at Sametinget må si nei til planlagte tiltak.

I arbeidet med vern av bygninger, gir Sametinget råd og veiledning i forbindelse med restaureringer, sikring og tilrettelegging av bygninger. Tiltak på automatisk fredete hus kan også utløse arbeid som krever dispensasjon etter kulturminneloven.

Prosjekter

Sametinget har for tiden to store prosjekter gående innenfor kulturminnevernet. Prosjektene gir nye registreringer, ny kunnskap om samiske kulturminner og samisk tilstedeværelse og de gir kompetanseoppbygging både for Sametinget, tiltakshavere og de som eier for eksempel bygninger.

I forbindelse med planlagt utbygging av 420 kV-ledning Balsfjord – Hammerfest, har Sametinget et prosjekt for registreringer av kulturminner langs linjetraseen. Statnett er tiltakshaver. I løpet av tre sesonger er det blitt registrert rundt 950 kulturminner i prosjektet. De fleste registreringene knyttes til reindriftsamisk bruk og bosetting. Prosjektarbeidet har gitt et nytt verdifullt dokumentasjonsmateriale der det tidligere har vært gjort få registreringer. Sametingets vurdering er at disse undersøkelsene vil gi oss ny og viktig kunnskap om den samiske kulturhistorien generelt, og det berørte området spesielt.

Antall kulturminner er oppsiktsvekkende stort. At kulturminnene ligger på rekke og rad langs linjetraseen, er en indikasjon på at det i disse områdene finnes mange flere spor fra fortidig aktivitet og bosetning, og at de har vært viktige samiske bruksområder langt tilbake i tid.

I 2011 startet Sametinget, i samarbeid med Riksantikvaren og Miljøverndepartementet, opp et prosjekt for identifisering og registrering av automatisk fredete samiske bygninger. Formålet med prosjektet er å skaffe oversikt, sikre verdier og å hindre forfall av samiske bygninger. Et annet mål for prosjektet er å bevisstgjøre lokalsamfunn og eiere av samiske bygninger, samt å synliggjøre samisk kultur og identitet lokalt. Prosjektet identifiserer, registrerer og vurderer tilstanden og verneverdien til automatisk fredete og nyere samiske bygninger. Resultatene legges inn i kulturminnedatabasen Askeladden.

I løpet av 2012 ble omtrent 330 bygninger befart i Sør-Varanger, Tana, Skånland, Grane og Hattfjelldal kommuner. 200 av disse er eldre enn 100 år. Sommeren 2013 planlegges befaringer av omtrent 200 bygninger i Røros, Gratangen og Karasjok kommune.

Denne kunnskapen er svært viktig for forvaltningen av samiske kulturminner. Når bygningene ikke er registrert, og alderen, antallet og tilstanden er ukjent, har det nærmest vært umulig å følge opp kulturminnearbeidet. I forkant av prosjektet er det anslått at det kunne være ca 1800 fredete samiske bygninger i Norge. Innen 2017 skal det etter planen foreligge en fullverdig oversikt over samiske bygg.

Tilskudd til kulturminnevern

Sametinget har en søkerbasert tilskuddsordning til samisk kulturminnevern. Antall søknader varierer og har på det meste vært i overkant av 60 stykker. Midlene tildeles i hovedsak til restaureringstiltak for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger samt prosjekter til registrering av automatisk fredete samiske kulturminner. Tilskuddsordningen gir resultater både når det gjelder tilstand på hus og andre kulturminner og når det gjelder registrering av nye kulturminner.

Samarbeid

Sametinget og fylkeskommunene er begge miljøvernforvaltningens regionale apparat når det gjelder kulturminnevern.

Fylkeskommunene har ansvar for kulturminnevernet i sine fylker. Sametinget har tilsvarende ansvar for samiske kulturminner i hele Norge. Partene har med andre ord en parallell forvaltning når det gjelder geografisk ansvarsområde, men har ansvar for ulike kulturminner. Dette fordrer et tett samarbeid med fylkeskommunene. Samarbeidet er forankret i forskrift om faglig ansvarsfordeling og Sametingets samarbeidsavtaler med fylkeskommunene. Samarbeidsavtalene har som målsetting å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv i fylkene.

Gjennom kulturminnevernet har Sametinget utstrakt kontakt med kommuner, utbyggere og enkeltpersoner. Sametinget deltar også i samarbeidsmøter med landsdelsmuseene sammen med Riksantikvaren og fylkeskommunene.

Andre sentrale samarbeidspartnere for Sametinget i kulturminnevernet er de samiske museene. Museene spiller en viktig rolle i samisk kulturminnevern. For mange av de samiske museene er kunnskapen om og kompetansen innen kulturminner en av bærebjelkene innenfor deres virksomhet. Den unike kompetansen som disse har opparbeidet seg er det viktig å ta vare på og videreutvikle.

2.3.2 Kunnskap

Samiske kulturminner som kunnskapsgrunnlag for historien

Samisk kulturminnevern handler om samisk fortid og om fysiske spor av vår historie. Funn av nye samiske kulturminner og ny kunnskap om fortid og historie i Norge gjør kulturminnevernet til et av de mest spennende fagområdene i Sametinget. Både fortolkninga av tidligere registrerte kulturminner og registreringer av kulturminner på nye plasser, gir ny kunnskap om samisk historie som kan være med på å utfordre det nasjonale bildet av hva det samiske er.

Det foregår et kontinuerlig arbeid med kvalitetssikring av allerede registrerte kulturminner. Kulturminner som tidligere er registrert som tilhørende i en norrøn tradisjon, kan vise seg å være samiske. Det motsatte kan også være tilfellet. I sørsamisk område er det ekstra viktig med det samiske kulturminnevernet. At kulturminner er samiske, må gjerne stadfestes ved en ekstra bevisbyrde. At det har vært samisk bosetning i enkelte områder kan ofte oppleves problematisk for andre som har arealinteresser i det samme området. Nyregistreringer og kvalitetssikring av registrerte kulturminner er viktige problemstillinger for den arkeologiske forskninga.

Sametinget skal ikke skrive historia, det er forskernes oppgave. Sametinget kan imidlertid være med å stille viktige spørsmål, presentere problemstillinger og gjøre registrerte kulturminner og vår kunnskap om dem tilgjengelig for flere.

Formidling av samiske kulturminner

Kulturminnene er med på å fortelle samisk historie både nasjonalt og lokalt. Vi opplever at kunnskap om kulturminnene bidrar til styrking av samisk identitet og stolthet over egen historie. Det er derfor viktig at de samiske kulturminnene synliggjøres.

Sametinget har forvaltningsansvar for skjøtsel og tilrettelegging av samiske kulturminner. Skjøtsel kan innebære ulike tiltak for å sikre, bevare og synliggjøre kulturminner. Sikring betyr at kulturminnene beskyttes mot både indre og ytre trusler så langt dette er mulig.

Sametinget vil sommeren 2013 foreta befaringer på Hardangervidda. Sametinget har blitt gjort kjent med samisk bosettingstradisjon i Telemark og Buskerud. Flere av tradisjonene bærer sammen med tamreindrifta på Hardangervidda dit flere samer flyttet på 17-1800-tallet. Spesielt nevnes området i øvre Setesdal. Et sagn derfra forteller om at "i gamle dager åtte lappane heile Setesdal, med fjell og finne."

Av arkeologiske funn har det vært påpekt at kulturminner som en gjenfinner i samiske områder også finnes på Hardangervidda. Det gjelder for eksempel fangstmarksgraver som er vanlige i det sørsamiske området. Et beingjemme med margspaltet bein som i 2011 ble datert til 1300-1500 tallet er også av stor interesse. Også stedsnavn har blitt trukket fram som en indikator på eldre samisk bosetning på Hardangervidda. En utfordring med dette er at tradisjonskunnskapen er sporadisk og på mange steder er den samiske historien helt glemt. Arkeologien kan i mange tilfeller være den eneste måten en kan finne spor etter den samiske bruken.

Å tilrettelegge og formidle kulturminnet for publikum kan være et steg i skjøtselsarbeidet. Dette kan være opparbeiding av adkomst, merking av stier eller oppsett av skilt som forteller om kulturminnene. Ikke alle samiske kulturminner skal være tilgjengelige. En rekke lokaliteter er sårbare og har best vern gjennom å få ligge i fred.

Det største prosjektet vi har for å synliggjøre kulturminner er arbeidet med å få flere lokaliteter i Varanger inn på UNESCOs verdensarvliste. Lokalitetene er kulturminneområdet Mortensnes og steinalderlokaliteten Gropbakkengen i Nesseby kommune, fangstanlegg på Kjøpmannskjølen i Båtsfjord kommune og Gollevárri i Tana kommune. Bak initiativet til en plass på verdensarvlista ligger et ønske om at verden skal få del i de kulturhistoriske verdier vi setter så høyt, og at en slik oppmerksomhet skal gi positive ringvirkninger for lokalsamfunn og brukere. Sametinget har store forventninger til hva et samisk verdensarvsted i Varanger kan bety, både når det gjelder kunnskap, forståelse, opplevelse, kulturutøvelse og næringsutvikling.

De samiske museene er viktige institusjoner i formidlingen av samiske kulturminner og samisk kulturhistorie. Varanger Samiske Museum og Østsamisk museum har fått ansvaret for skjøtsel for Mortensnes kulturminneområde og Skoltebyen kulturmiljø i Neiden. Museene er også tildelt midler til å kunne ivareta disse oppgavene. De samiske museene er også eiere av flere bygninger og har løse kulturminner i sine samlinger og utstillinger.

Varanger Samiske Museum tilbyr ulike temaopplegg som inkluderer kulturminner for grunnskolen. Steinalder og kulturminneområdet Mortensnes er temaer som skolene i regionen kan ta del i.

Riksantikvaren har ulike satsninger og programmer for å bevare kulturminner. Sametingsrådet vurderer deltakelse i slike prosjekter og tar aktivt del i de som er relevante for oss. Et eksempel er Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner 2010-2020 (BARK). Målet er at et representativt utvalg arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer i hele landet skal sikres gjennom langsiktig skjøtsel og gjøres tilgjengelig for publikum innen 2020. Sametinget bidrar med oversikt over tilstanden på tilrettelagte samiske kulturminner, og gir innspill på hvilke lokaliteter Sametinget ønsker å tilrettelegge. Slik utarbeides en langsiktig plan for et forutsigbart arbeid med skjøtsel av samiske kulturminner.

3 Utfordringer

Sametingsrådet har formulert en ny hovedmålsetting for det samiske kulturminnevernet:

Dokumentere, formidle og forvalte kunnskapen om fortida og for framtida, som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer.

For å kunne nå denne målsettingen har vi mange utfordringer. En redegjørelse gir ikke rom for å presentere og diskutere alle. Sametingsrådet vil her presentere utfordringer innenfor følgende innsatsområder:

1. Forvaltningsmyndighet
2. Synliggjøring
3. Økonomi

3.1 Forvaltningsmyndighet

3.1.1 Avklaring av myndighet

Sametingets rolle innafor kulturminnevern er ikke formelt avklart. Forvaltningsmyndigheten for samiske kulturminner etter kulturminneloven ble lagt til Sametinget som en prøveordning i 2001. Denne prøveordningen gjelder fortsatt.

Avklaring av Sametingets myndighet etter kulturminneloven er en av de største utfordringene vi har. Sametinget har som tidligere nevnt gjort vedtak om at Sametinget må tildeles myndighet direkte i kulturminneloven. Dette vedtaket står fortsatt ved lag.

Dagens forvaltningsordning innebærer i praksis at Riksantikvaren har instruksjons- og kontrollmyndighet over Sametingets myndighetsutøvelse. Dette betyr at det i stor grad er Miljøverndepartementet, med det underliggende direktoratet, Riksantikvaren, som kan legge de politiske føringene på prioriteringene innenfor det samiske kulturminnevernet. Sametinget så i sin tid denne løsningen som en pragmatisk løsning i oppbyggingen av Sametinget som et helhetlig politisk folkevalgt organ.

Sametingsrådet mener imidlertid at dagens forvaltningsordning ikke tar høyde for statens samepolitiske målsettinger. Den ivaretar ikke Sametingets selvstendighet og integritet som et selvstendig folkevalgt organ, og den tar ikke høyde for at den samiske kulturminneforvaltningen må kunne foreta verdivurderinger, prioriteringer og praksis som speiler det samiske samfunnet. Forvaltningsordningen legger heller ikke til rette for at det er Stortinget som tar stilling til hvilken lovforvaltende myndighet Sametinget utøver.

Ved delegering av myndighet etter kulturminneloven til Sametinget har det blitt framstilt som problematisk at Sametinget skal ivareta rollen både som politisk organ og forvaltningsorgan. Sametingsrådet mener at all forvaltning står under en form for politisk kontroll og ansvar, også forvaltningen av ikke-samiske kulturminner.

I slutten av april 2013 la Regjeringen fram en ny stortingsmelding om kulturminnevernet, St. meld. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken. Sametinget var ikke involvert i arbeidet med denne meldinga, til tross for konsultasjonsavtalen mellom oss og regjeringen. Stortingsmeldingen kommer heller ikke med noen signaler om en løsning på Sametingets forvaltningsmyndighet. Samtidig har regjeringen satt i gang et arbeid med å prøve ut en ny forvaltningsordning der den regionale kulturminnemyndigheten i ett av fylkene flyttes til fylkesmannen i en prøveperiode.

Stortingsmeldingen inneholder imidlertid tiltak som gjelder samisk kulturminnevern. Sametingsrådet mener at håndteringen av denne saken fra regjeringens side forsterker behovet for en avklaring av Sametingets myndighet for samiske kulturminner.

For sametingsrådet har det stor betydning at Sametingets myndighet i kulturminneloven får en endelig avklaring.

3.1.2 100-årsregelen

Alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet etter kulturminneloven. Norsk institutt for kulturminneforskning (2010) har utredet erfaringene med denne flytende grensen. I rapporten går det fram at antallet automatisk fredete samiske kulturminner vil øke for hvert år. Økningen vil bli særlig merkbart etter 2045, når kulturminner fra tiden etter 2. verdenskrig blir automatisk fredet. En slik stor tilvekst av automatisk fredete samiske kulturminner vil etter hvert legge betydelige føringer på arealbruken i de samiske bosettingsområdene. Dette gjelder ikke bare på tettsteder, men også i de områdene der en ønsker å videreføre tradisjonelle primærnæringer som reindrift og jordbruk. Dette vil kunne medføre store utfordringer i håndhevelse av kulturminneloven. Vi vil få en økning i dispensasjonssaker, behov for flere stillingsressurser og behov for bedre digitale verktøy. Også kommunal forvaltning vil måtte forholde seg til flere fredete kulturminner.

Antallet automatisk fredete objekter kan bli så omfattende at det vil kunne være til hinder for en ønsket samfunnsutvikling i de samiske samfunnene. Denne typen konsekvenser vil igjen kunne føre til at kulturminner blir oppfattet som et hinder og ikke som en ressurs, og de kan på sikt føre til en uthuling av kulturminnelovens intensjon om ivaretagelse og vern av samiske kulturminner. For eksempel vil en arran (ildsted) fra 1950 som fortsatt brukes i dag, bli automatisk fredet i 2050. I følge loven kan den da verken endres eller fjernes.

Innføring av en fast fredningsgrense for samiske kulturminner vil kunne demme opp for noen av konsekvensene som er nevnt over. Men en fast fredningsgrense kan komme til å utelukke kulturminner som utgjør en kilde til kunnskap om sin tid. Denne utfordringen kan møtes på flere måter, for eksempel

med en mer aktiv bruk av plan- og bygningsloven, ved bruk av vedtaksfredning, eller å erklære et utvalg av samiske kulturminner fra en periode for automatisk fredet.

Fylkekommunene har lang erfaring med å arbeide med nyere tids kulturminner som ikke er automatisk fredet i kulturminneloven. Ved en eventuell innføring av en fast fredningsgrense for samiske kulturminner kan fylkeskommunenes erfaringer brukes.

Ut fra dette mener sametingsrådet at kulturminnelovens 100-årsgrense for automatisk fredning av samiske kulturminner må tas opp til politisk behandling. Sametinget må være en selvsagt deltaker i en prosess med eventuell revidering av kulturminnelovens bestemmelser.

3.1.3 Det geografiske forvaltningsområdet

Vi får stadig ny kunnskap om kulturminner utenfor det tradisjonelle samiske området. Vi finner kulturminner som har stor likhet med kulturminner som defineres som samiske, og det skjer nye fortolkninger av allerede registrerte kulturminner. Dette kan være viktig kunnskap om samisk historie. Dette gjelder spesielt i sørsamisk område.

Sametingsrådet vil derfor gå bort fra å bruke begrepet forvaltningsområde. Etter kulturminneloven har Sametinget forvaltningsansvaret for samiske kulturminner i hele landet. I praksis har vi begrenset dette området til et forvaltningsområde tilsvarende det geografiske virkeområdet for konsultasjoner, også kalt det tradisjonelle samiske området. Ny kunnskap med basis i kulturminner kan kanskje vise seg at vårt tradisjonsbegrep ikke er så tradisjonelt likevel.

Sametinget har imidlertid ikke kapasitet eller ressurser til å være høringsinstans for et enda større område. Forvaltningsmessige utfordringer kan løses gjennom samarbeid med fylkeskommunene.

I dag informerer fylkeskommunene i sør Sametinget når de finner noe som kan knyttes til samisk kulturhistorie. Samtidig har Sametinget den fremste ekspertisen på samiske kulturminner som også fylkeskommunene kan ha nytte av. Sametinget kan drive opplæring og bevisstgjøring om samiske kulturminner til fylkeskommunene. Erfaringene med samarbeidsavtalen om kulturminnevern med Oppland fylkeskommune har vært gode. Et tettere samarbeid med aktuelle fylkeskommuner gjennom slike samarbeidsavtaler kan være en løsning.

I de nordlige fylkene er den parallelle forvaltninga av kulturminner mellom Sametinget og fylkeskommunene en problemstilling som bør settes på dagsorden. Det kan være aktuelt å stille spørsmål om Sametinget kan ta et større ansvar enn det vi har i dag.

Faglige utfordringer

Bygningsvernet

Bygningsvernet står overfor store utfordringer når alle de automatisk fredete husene etter hvert blir kjent og registrert. I mange tilfeller vil det bli behov for dispensasjon for inngrep eller kanskje frigiving for fjerning. Sametingsrådet vurderer det slik at selv om hus er fredet trenger ikke alle disse bevares. Vår dispensasjonspraksis må bli funksjonell og forutsigbar for eiere.

Sametinget jobber for tiden med en veileder om dette der huseiere er den viktigste målgruppa. Formålet er at huseierne skal vite hvilke framgangsmåter de kan velge når de skal gjøre noe med sine fredete hus.

Fagmiljøet knyttet til samisk bygningsvern er lite. Det er behov for å samle det fagmiljøet som er i et nettverk, slik at kompetanse kan videreføres og videreutvikles.

Registreringer av samiske kulturminner

Samiske kulturminner har i liten grad blitt systematisk kartlagt. Dette er en stor utfordring i det daglige arbeidet med kulturminnevern. Den nasjonale registreringsaktiviteten i forbindelse med Økonomisk kartverk ble i stor grad utført på 1960- og 1970-tallet og primært i sentrale strøk. I utgangspunktet omfattet ikke registreringene samiske kulturminner. Etter kartleggingen for Økonomisk kartverk har det vært få større registreringer av kulturminner. Registreringer av samiske kulturminner er derfor i mange områder sporadiske eller helt fraværende.

Prosjektene som Sametinget for tiden har gående, viser at slike større arbeid gir mange nyregistreringer av samiske kulturminner. Registreringene blir gjort i avgrensede områder, og viser at potensialet for funn av flere samiske kulturminner er stort.

- Det kan være en utfordring å definere kulturminner som samiske. Bevisbyrden for at kulturminnene er samiske ligger hos Sametinget. I slike saker blir Sametinget kritisert for å basere sin definisjon på politikk, ikke fag. Samtidig vet vi at hvis vi som minoritet ikke definerer våre kulturminner selv, blir de automatisk definert som norsk. Sametingsrådet mener at dette er basert like mye på politikk som det vårt arbeid fra tid til annen blir beskyldt for å være.

Et eksempel på det store potensialet av samiske kulturminner vi kan avdekke ble synliggjort i registreringene i Karlsøy kommune. Kommunen ble ikke registrert i forbindelse med Økonomisk kartverk. I 2011 og 2012 ble det derfor gjort et systematisk arbeid med registreringer i forbindelse med arbeid med kommuneplanens arealdel (Narmo, 2012). Det som er spesielt framtreddende i prosjektet, er antallet gammetufter på Ringvassøy og Reinøy. Mange av disse var tidligere tolket som hustufter.

Sametingsrådet ønsker derfor mer systematiske og langvarige registreringsprosjekter og prosjekter som kvalitetssikrer tidligere registreringer.

Det har skjedd mye når det gjelder samisk kultur og samfunnsutvikling også de siste 100 år. Dette har satt spor i landskapet. Sametingsbygningen er et slikt kulturminne. Det samme er Stilla, som er kjent som «nullpunktet» i forbindelse med aksjonene mot utbyggingen av Altaelva. Likevel har ikke arbeidet med nyere tids samisk kulturminner vært framtreddende i Sametinget. Sametingsrådet ønsker at også våre nye kulturminner skal defineres og synliggjøres.

3.1.5 Mål og strategier

Hovedmål:

Sametinget skal være den viktigste premissleverandør for det samiske kulturminnevernet.

Delmål:

Samiske kulturminner brukes som dokumentasjon for samisk tilstedeværelse, og som bidrag til styrking av samisk kultur og identitet.

Sametingets forvaltningsmyndighet for samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven.

Samisk kulturminnevern har en naturlig og viktig plass i den nasjonale kulturminnepolitikken

Vurdere fast fredningsgrense for automatisk fredete samiske kulturminner

Funksjonell og forutsigbar forvaltning av samiske bygninger

Godt og effektivt samarbeid med fylkeskommunene for å verne samiske kulturminner

I forvaltningen av den samiske kulturarven vektlegges et bærekraftig og langsiktig perspektiv.

Samiske kulturminner er godt kartlagt

Samiske kulturminner fra nyere tid er en del av det samiske kulturminnevernet

Strategier:

Arbeide for en endring i kulturminneloven der Sametingets myndighet etter kulturminneloven avklares

Ta initiativ til en vurdering av fredningsgrensen for samiske kulturminner i kulturminneloven

Bidra til et godt og effektivt samarbeid med fylkeskommunene om vern av samisk kulturminner

Arbeide for flere registreringsprosjekter for å kartlegge samiske kulturminner

Arbeide for kvalitetssikring av tidligere registrerte kulturminner

Arbeide for synliggjøring av samiske kulturminner fra nyere tid

3.2 Synliggjøring

3.2.1 Formidling av kunnskapen om samiske kulturminner

Sametinget har et stort kulturhistorisk materiale i form av registreringer, befaringsrapporter og intervjuer. I tillegg har vi et enormt bildemateriale. De ansatte i kulturminnevernet i Sametinget besitter også den fremste kunnskapen om samisk kulturminnevern og samisk kulturhistorie i landet.

For at flere skal kunne ta del i denne kunnskapen må den systematiseres og presenteres på en måte som gjør den tilgjengelig for andre. Materialet bør også være interessant for forskere.

Sametingsrådet har startet dette arbeidet ved å tilgjengeliggjøre registreringsrapporter og digitalisere gamle kart og registreringer. I forbindelse med bygningsvernprosjektet publiserer vi også postkort og plakat med samiske stabbur.

3.2.2 Verdiskaping

Sametinget opplever stadig større forventninger til at samiske kulturminner og kulturmiljøer skal tas i bruk som grunnlag for utvikling av lokalsamfunn og næringsliv. Nasjonalt har verdiskaping og kulturminner vært en satsning gjennom et eget verdiskapingsprogram for kulturminner. I programmet trekkes det fram at verdiskaping kan være med på å ta bedre vare på kulturarven og den kan være med på å utvikle og spre kunnskap om kulturarven som ressurs.

Etter kulturminneloven har Sametinget myndighet til skjøtsel, pleie og synliggjøring av samiske kulturminner. Denne forvaltningsmyndigheten gjør at Sametinget kan gi innspill til planer etter hvert som de konkretiseres, slik at blant annet prosjekters kommersielle og reiselivsorienterte deler baseres på samiske premisser for egenformidling og kulturell eksponering. Dette vil også sikre kulturminnet i tilstrekkelig grad mot misbruk og ødeleggende slitasje.

Et eksempel på en vellykket synliggjøring av et samisk kulturminne er Finnkirka i Kjøllefjord. Lokale krefter har sammen med Hurtigruta gjort Finnkirka til et godt synlig kulturminne. Selve kulturminnet er lyssatt og lysinstallasjonen fjernstyres fra passerende hurtigruteskip. Samtidig gis informasjon over høytaleranlegget ombord og historien om det gamle samiske offerstedet fortelles.

I St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner heter det at en forutsetning for verdiskaping og næringsutvikling basert på kultur- og naturarven, er at aktiviteten ikke må komme i konflikt med verdiene som ligger i denne arven. Dette blir også tatt opp i Sametingsmelding om samisk kunst og kultur i forbindelse med bruk av samisk kunst og kultur i satsning på kulturnæring:

”Det som skiller de samiske kulturnæringsaktørene fra de norske, er spesielt deres forhold til den samiske kulturarven. Mange samiske kulturaktører forvalter og formidler de nedarvede kulturskatter i det samiske samfunnet. I tillegg kommer spørsmålet om hvem som skal tjene penger på den samiske kulturen opp. Og skal alt ved den samiske kulturen være til salgs?”

I meld. nr. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken signaliserer regjeringen en videreutvikling av satsningen på verdiskaping med utgangspunkt i kultur- og naturarven. Regjeringen vil videre stimulere til at fylkeskommunene og Sametinget tar en lederrolle i verdiskapingsarbeidet og legger til rette for en god samordning av relevante virkemidler regionalt.

Dette er problemstillinger og spørsmål som må ligge til grunn også når kulturminner og kulturmiljøer eventuelt skal brukes i verdiskapingen.

3.2.3 Mål og strategier

Hovedmål:

Samiske kulturminner og kulturmiljøer er ressurser i kunnskapsproduksjon og verdiskaping

Delmål:

Samiske kulturminner brukes for å dokumentere kunnskap om tilpassing til ressurser og landskap
Sametinget er en hovedaktør i formidlingen av den samiske kulturarven

Strategier:

Arbeide for at Sametingets kunnskap om samisk kulturminnevern er tilgjengelig
Delta i arbeidet med verdiskaping og kulturminner

3.3 Økonomi

3.3.1 Budsjettmessig styrking av samisk kulturminnevern

Sametinget representerer samene som et folk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Nåværende budsjettprosedyrer gir ikke Sametinget reell mulighet til å bestemme over det samiske folkets økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Status i dag er at Sametinget ikke har tilstrekkelig innflytelse i prosessene som fører fram til bevilgningene til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget må derfor komme i en reell forhandlingsposisjon om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

Det samiske kulturminnevernet har de siste årene hatt en stadig økende saksmengde. Samtidig har ikke ressursene til dette arbeidet i praksis ikke blitt økt siden 1999. Med dagens situasjon har de som arbeider med kulturminnevern i Sametinget kontakt med 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske landsdelsmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder.

Sametingsrådet mener at større personalmessige ressurser i det samiske kulturminnevernet vil komme både kommuner, fylkeskommuner og den enkelte tiltakshaver til gode. Hvis Sametinget har muligheten til å være mer i forkant i planprosessene, kan eventuelle konflikter lettere unngås. Samtidig besitter Sametinget en kompetanse på sitt fagområde som mange ønsker å ta del i. Å dele denne kunnskapen er også en forpliktelse Sametinget har overfor befolkningen i Norge. Det samiske folket må ha reell rett til å forvalte og fortolke sin egen historie. Samisk kulturminnevern bidrar til dette.

3.3.2 Sametingets tilskudd til kulturminnevern

Sametingsrådet ønsker at målet for tilskuddsordningen skal reflektere målet for samisk kulturminnevern, der tilskudd skal utgjøre et verktøy for å oppnå hovedmålet.

Sametingsrådet vurderer hvordan tilskuddet til kulturminnevernet på best mulig måte kan være et verktøy for å nå våre mål i kulturminnevernet. Tilskuddspolitikken innenfor samisk kulturminnevern er i dag kjennetegnet av forholdsvis mange søkere og små prosjekter. Dette kan være vanskelig å følge opp. Søkere har etterlyst større forutsigbarhet på ordningen. Sametinget har også hatt begrensede ressurser til å følge opp prosjektene. Samtidig bidrar tilskuddet til lokalt engasjement og en tettere kontakt mellom Sametinget og tilskuddsmottakere. Denne kontakten gir økt kunnskap om kulturminner både til Sametinget og tilskuddsmottakere.

Et alternativ er at det lages et program over flere år for bygningsvern og kulturminnevern, eller at prioriteringer for et antall år vedtas direkte. Denne måten å skape forutsigbarhet over flere år vil sannsynligvis lede til færre men større søknader, sannsynligvis oftest fra større institusjoner med faglig tyngde. I tillegg kan det vurderes å kanalisere midlene til noen få instanser med kompetanse på samiske kulturminner. Slike instanser kan for eksempel være de samiske museene. Ordningen vil også være tjent med å få begrenset antall søknader som da vil være lettere å følge opp. Dette vil styrke det faglige utbyttet mellom prosjekteiende institusjon og Sametinget.

Et slikt program vil imidlertid kunne ekskludere mange mindre søkere, og faren er at det lokale engasjementet og det private initiativet knyttet til kulturminner forsvinner. Sametinget har i sitt arbeid med kulturminnevern verdsatt den lokale kunnskapen om kulturminnene. Dette kan Sametinget hindre gjennom å legge føringer som ivaretar det lokale engasjementet og kunnskapen i eventuelle program eller i kriteriene for tilskudd. Dette er viktige forhold som må tas med i vurderingen av en eventuell revidering av Sametingets tilskudd til kulturminnevern.

3.3.3 Mål og strategier

Hovedmål:

Gode økonomiske rammebetingelser for forvaltningen av samiske kulturminner

Delmål:

Reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kulturminnevern

Forutsigbare tilskudd til samisk kulturminnevern

Sametingets tilskuddsordning til samisk kulturminnevern ivaretar lokalt engasjement

Strategier:

Arbeide for en budsjettmessig styrking av det samiske kulturminnevernet

Bedre mål- og resultatstyring av Sametingets søkerbaserte virkemidler til samisk kulturminnevern

Revidering av Sametingets tilskudd til samisk kulturminnevern

Kompetansen til samiske museer brukes aktivt i arbeidet med vern av samiske kulturminner

4 Litteratur

Holm-Olsen, I.M., Myrvoll, E., Myrvoll, M., Thuestad, A. (2010): 100-årgrensen for automatisk fredete samiske kulturminner: Status og scenarioer. NIKU rapport 40.

Narmo Arkeologitjenester (2012): Kulturminneregistrering på Ringvassøy, Reinøy og Vannøy i Karlsøy kommune, Troms fylke.

Sametinget (2013): Sametingets budsjett 2013.

Sametinget (2003): Vern og forvaltning av samisk byggverk.

Sametinget (2013): Sametingsmelding om samisk kunst og kultur.

St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner.

St. meld. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste. Kulturminnepolitikken.

Behandlingen av saken ble avsluttet 07.06.13 kl. 11.26.

Åšši/Sak SP 021/13

Sametingets museumspolitiske redegjørelse 2013

Arkivsaknr.
12/2791

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	24.04.13	SR 057/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 21/13

Saken påbegynt tirsdag 4. juni 2013 kl. 11.06

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametingsrådet har drøftet Sametingets museumspolitiske redegjørelse 2013. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingets museumspolitiske redegjørelse 2013

Innledning

Sametinget la i 2004 fram en melding om samiske museer. Den tok for seg til stor del organiseringa av museene til færre museumsenheter, slik St.meld. nr 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap la føringer for. Sametinget sluttet seg dermed til den nasjonale museumsreformen. I dag er de samiske museene konsoliderte i færre enheter, totalt 6 i tallet. Det har gått noen år siden dette, og det er derfor behov for å jobbe videre med mer museumsfaglige utfordringer, og utfordringer knyttet til innhold og aktivitet.

Til grunn for redegjørelsen ligger først og fremst to dokumenter som Sametinget har fått utført; Mål- og behovsanalysen fra 2011, men også rapporten Båastede - tilbakeføring av samisk kulturarv fra 2012.

Med en bakgrunn i statusbeskrivelse av Sametingets arbeid innenfor museumsfeltet vil vi identifisere utfordringene de samiske museene står overfor. Deretter vil vi skissere noen mål og strategier på hvordan vi kan styrke de samiske museene.

Denne redegjørelsen er ikke uttømmende for det samiske museumsfeltet. Den vil kun peke på enkelte områder som Sametinget mener er de viktigste innsatsområdene de kommende år.

Status for samisk museumsvirksomhet

Statlige føringer

Sametinget overtok forvaltningsansvaret for de samiske museene i 2002, samtidig som den nasjonale museumsreformen satte i gang. St.meld.nr. 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving skisserer den nasjonale museumsreformen, som la vekt på færre enheter og fokus på økt faglighet. Tyngdepunkt ble flyttet fra fylkene til staten (tilskudd) for å få en tydeligere nasjonal museumspolitik. Det ble satt av 200 mill i økt driftstilskudd ble fordelt til de konsoliderte enhetene i landet. Samtidig ble det etablert nasjonale museumsnettverk, herunder Samisk museumsnettverk.

St.meld. nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum gjør opp en slags status etter gjennomføringa av museumsreformen. Den setter ytterligere fokus på den faglige dimensjonen gjennom å fokusere på de fire innsatsområdene eller 4 F'ene som de også kalles; forvaltning, forskning, formidling og fornying:

Forvaltning: Museenes samlinger skal sikres og bevares best mulig for ettertiden og gjøres tilgjengelig for publikum og for forskning. Viktige delmål vil være gode sikrings- og bevaringsforhold samt prioritering og koordinering av samlingene.

Forskning: Forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling. Et delmål vil være økt forskningssamarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren.

Formidling: Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelse og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt.

Fornyning: Gjennom faglig utvikling, nytenking og profesjonalisering, skal museene være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Et delmål vil være å utvikle digital forvaltning og formidling.

De samiske museene

Det er i dag 6 konsoliderte samiske museer. Sametinget oppnevner styrerepresentanter til alle museene. En nærmere beskrivelse av museene finnes i Mål- og behovsanalysen og Bååstede-rapporten. Disse er:

Samien Sijte, lokalisert til Snåsa, er en stiftelse opprettet av Nord-trøndelag fylkeskommune, Sametinget, Snåsa kommune og den lokale sameforeningen. Samien Sijte har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i det sørsamiske området.

Árran lulesamiske senter, Tysfjord og Beiar, er en stiftelse opprettet av Sametinget, Nordland fylkeskommune og Tysfjord kommune. Árran har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i det lule- og pitesamiske området. Under denne enheten ligger en museumsavdeling i Beiar.

Várdoáiki samiske senter, Evenes, er et andelslag. Museet har ansvaret for samisk museumsvirksomhet fra Ballangen i Nordland, til sørligere deler av Troms, i tillegg til Lofoten og Vesterålen.

Senter for nordlige folk AS, Kåfjord: har ansvaret for samisk museumsvirksomhet fra midtre deler av Troms til Nord-Troms.

RiddoDuottarMuseat er en driftsstiftelse med hovedadministrasjon i Karasjok. Enheten har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i Vest-Finnmark. Enheten eies av Kautokeino kommune, De samiske samlinger/Sámiid Vuorkká-Dávvirat (egen eierstiftelse), Porsanger kommune og Kokelv sjøsamiske museum. Enheten består av følgende museer:

Kautokeino bygdetun, Kautokeino

De samiske samlinger, Karasjok

Porsanger museum, Porsanger

Kokelv sjøsamiske museum, Kvalsund

Tana og Varanger museumssiida er en driftsstiftelse med hovedadministrasjon i Varangerbotn (Nesseby).

Museet har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i Øst-Finnmark. Enheten eies av Nesseby kommune, Tana kommune og Sør-Varanger kommune, og består av følgende museer:

Tana museum, Tana

Varanger Samiske museum, Varangerbotn (Nesseby)

Østsamisk museum, Neiden (Sør-Varanger)

Saviomuseet, Kirkenes (Sør-Varanger)

Sametinget har tatt utgangspunkt i International Council of Museums (ICOM) definisjon av et museum. Den er beskrevet i Sametingsrådets melding om museer fra 2004:

Museet må ha en forvaltningsmessig tilknytning til Sametinget, der Sametinget er faglig og politisk premissleverandør.

Museer som virker i en samisk samfunnskontekst

Museer som har samisk kultur- og naturhistorie som ett sentralt virkeområde.

Om det er museer som søker seg til Sametingets forvaltning, vil Sametinget vil legge føringer på museenes faglige virksomhet. Følgende krav må være oppfylt for å kunne søke å komme inn under Sametingets forvaltning:

Museet må være en klart definert virksomhet med eget driftsbudsjett og med minst ett årsverk knyttet til museumsfaglig arbeid.

Museet må drive en reell virksomhet knyttet til innsamling, bevaring og formidling av samiske gjenstander, tro og tradisjoner, og ha en langsiktig plan for dette.

Museet må kunne vise til en godkjent virksomhetsberettelse

De samiske museene jobber med forvaltning og formidling av samisk kulturarv. De har opparbeidet en spisskompetanse innen samisk arkeologi, kulturhistorie, kulturminner og kunst. Museene har stor betydning for de samfunnene de virker i, både lokalt og regionalt. Flere av museene virker under samme tak som andre samiske virksomheter som språksentra, kulturhus med mer. Dette gir en faglig synergieffekt som er svært verdifull, men som også kommer den samiske befolkningen til gode. Museene er i dag noen av de mest stabile samiske kulturinstitusjonene. På mange måter bidrar de aktivt til utviklingen av samiske kulturinstitusjoner.

Mål- og behovsanalysen (2011)

Sametinget fikk i 2011 utarbeidet en måls- og behovsanalyse av de samiske museene. Analysen viser at de samiske museene er relativt små med lite ressurser. De er i behov for å bli styrket økonomisk, personellmessig og faglig. Det er spesielt behov for en økt innsats innenfor innsamling, dokumentasjon og annen kunnskapsutvikling. Museene bør i tillegg bli bedre koordinert innenfor en politisk agenda for samisk kulturarv, og for bedre anvendelse av knappe ressurser. De samiske museene er relativt unge, og oppbygd av lokale initiativ. De har få ansatte, men trass i dette har de en høy faglig kompetanse og kunnskap, noe som gjør museene til kompetanseinstitusjoner og en vital ressurs i samisk kultursektor.

Analysen slår også fast at de ansatte er stolte av sitt arbeid, og at museene klarer å utnytte de økonomiske ressursene godt trass i knappe rammer. Bruk av og kompetanseheving innen samisk språk i den museale virksomheten er en utfordring. Dette arbeidet krever noe mer økonomiske ressurser enn om man bare skulle bruke norsk språk.

Bååstede¹ – tilbakeføring av samisk kulturarv

Norsk Folkemuseum vedtok i 2007 å åpne opp for å tilbakeføre en del av sin samiske gjenstandssamling. Kulturhistorisk museum (Universitetet i Oslo), som eier av de fleste av gjenstandene, fulgte dette opp. I 2012 vedtok så Sametinget, Norsk folkemuseum og Kulturhistorisk museum at om lag 2100 gjenstander bør tilbakeføres til de 6 samiske museene ut fra prinsippet om opphav. Rapporten slo fast at det er sentrale myndigheters ansvar å finansiere tilbakeføringsprosessen, som er beregnet til 17 mill kr. Sametinget har satt av 1 mill kr på 2013 års budsjett for å igangsette dette arbeidet, og vil sette av 1 mill kr årlig for årene 2013-2016 som prosessen er ment å ta. Kulturdepartementet har uttrykt at de ikke har muligheter til å finansiere tilbakeføringsprosessen. Det anses ikke som en bra løsning at sentrale myndigheter henviser Sametinget til søkerbaserte ordninger. Sametinget har imidlertid søkt Norsk kulturråd om midler for 2013, men det har ennå ikke kommet en avklaring på denne. Sametinget ønsker derimot at prosessen ikke skal stoppe opp, derfor startes arbeidet opp innenfor de rammene som er i dag. Utfordringen framover blir å sikre hele finansiering av tilbakeføringsprosessen.

¹ Bååstede = *Tilbake* på sørsamisk

Magasiner og utstillingsarealer

De samiske gjenstandene har en meget høy kulturhistorisk verdi for det samiske samfunnet. Mål- og behovsanalysen(2011) og Bååstede-rapporten(2012) slår fast at magasiner og utstillingslokaler ved de samiske museene ikke er i tilfredsstillende stand for å kunne ta imot gjenstander fra Norsk

folkemuseum, som stiller absolutte faglige krav til dette. Det er derfor behov for oppgraderte magasiner og utstillingslokaler. Samtidig er det ulike behov fra museum til museum. I noen tilfeller kan dette løses ved at nye museumsbygg med tilfredsstillende magasiner og utstillingslokaler blir bygd, slik som det planlagte nye Saemien Sijte, Samisk kunstmuseum(Karasjok) og Várdobáiki. Det beste eksisterende magasinet er ved Árran lulesamiske senter; der kan man få en tilfredsstillende løsning ved at ett vannrør blir flyttet ut fra magasinet. I de andre tilfellene må man se om det skal bygges nye magasiner ved hvert enkelt museum eller konsolidert enhet, eller om man kan se på fellesløsninger. Et annet alternativ kan være å leie magasiner ved andre museer i nærheten.

I tillegg kommer spørsmålet om kompetent teknisk konserveringspersonale opp. Per i dag er det ingen ansatt ved de samiske museene med denne kompetansen. Det er behov for å se på utfordringene innenfor teknisk konservering på kort og lang sikt.

Museenes rolle i kulturminnevernet

Museene spiller en viktig rolle i samisk kulturminnevern. For mange av de samiske museene har kulturminnefaglig kompetanse vært og er en av bærebjelkene innenfor deres virksomhet. Den unike kompetansen som disse har opparbeidet seg er det viktig å ta vare på, men også videreutvikle.

Sametinget har søkerbaserte tilskuddsordning innefor kulturminnevern og bygningsvern. Midlene prioriteres gjennom vedtak av Sametingets budsjett i plenum. Midlene tildeles i hovedsak til restaureringstiltak for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger samt prosjekter til registrering av automatisk fredete samiske kulturminner. For 2013 er summen til fordeling 2,4 millioner kr, og muliggjør en tildeling inntil kr 300 000 per søknad. De samiske museene er ofte søkere til denne tilskuddsordningen. Det ønskes en større forutsigbarhet, gjerne over flere år, i forhold til tilskuddsordningen.

Kulturminneloven av 1979 sier at det er Sametinget som har forvaltningen for faste samiske kulturminner. Det er landsdelsmuseene som har ansvaret for løse kulturminner. Primært gjelder for dagens samiske områder at NTNU-Vitenskapsmuseet, Tromsø museum og Kulturhistorisk museum i Oslo (for kommunene i Hedmark) er rette instans. Men samiske kulturminner finnes i hele landet, noe som innebærer at samiske løse kulturminner, etter loven, skal ivaretas av også de andre landsdelsmuseene. RiddoDuottarMuseat er høringsinstans for utførsel av samiske kulturminner.

Samisk museumsnettverk

Som en del av den nasjonale museumsreformen ble det etablert en rekke faglige nasjonale museumsnettverk. Samisk museumsnettverk er ett av disse, og består av de samiske museene og Norsk folkemuseum m.fl. RiddoDuottarMuseat er nettverkskoordinator. Det overordnede målet for museumsnettverket er å sørge for styrking og samordning av det samiske museumsvesenets gjennom igangsetting av fellesprosjekter innen innsamling, dokumentasjon, bevaring, forskning og formidling. Nettverket omfatter ulike temaer innenfor samisk kulturhistorie og tradisjonskunnskap, samt skal fremme og styrke samisk språk i museumsarbeidet. Samisk museumsnettverk jobber prosjektbasert, og har bl.a. gjennomført et prosjekt innen samlingsforvaltning.

Norsk kulturråd fikk i 2011 oppdrag av Kulturdepartementet å utarbeide en vurdering av nasjonale faglige museumsnettverk, deriblant Samisk museumsnettverk. Rapporten viser at nettverksarbeidet vurderes som meningsfylt og positivt, men at nettverkene bør styrkes og utvikles. Norsk kulturråd har en viktig koordinatorrolle i utviklingen av nettverkene, og vil gi arbeidet med nettverk noe høyere prioritet. I utviklingsarbeidet av nettverkene vil det blant annet bli lagt vekt på at de bør i større grad jobbe for

prosjektrettet arbeid, og at arbeidet bør stimuleres og kvalitetssikres med bedre koordinering og tilrettelegging av ressurser.

Samisk museums­slag

Samisk museums­slag er siden 2007 en fagseksjon under Norges museumsforbund², og som består av museer i Norge som jobber med samisk kulturhistorie. De samiske museene, Norsk folkemuseum, Tromsø museum m.fl. er medlemmer. Laget har engasjert seg sterkt i samisk museums­virksomhet og jobber fagpolitisk opp mot bl.a. Sametinget og sentrale myndigheter. De har vært sterke pådrivere for å få gjennomført Mål- og behovsanalysen og Bååstede. Sametinget ønsker de fortsatt kan være fagpolitisk toneangivende slik at samisk kulturhistorie på sikt kan få en sentral plass også ved såkalte norske museer.

Sametinget og andre myndigheters rolle og ansvar

Sametingets er et myndighetsorgan, og har forvaltningen av de samiske museene. Én av oppgavene er å sikre de samiske museenes rammebetingelser. Sametinget skal i tillegg utforme en samisk museums­politikk som skal oppfylle og samsvare med museums­faglige målsetninger og nasjonale og internasjonale museums­strategier. I tillegg fordeler Sametinget statlig driftstilskudd, og oppnevner styre­representanter.

Norsk kulturråd

Sametinget har som ansvar å legge til rette for at de samiske museene får den faglige bistand som er nødvendig. Norsk kulturråd er et rådgivende organ overfor Kulturdepartementet i museumsspørsmål. Kulturrådet har bl.a. i oppgave og ”videreføre arbeidet med å ivareta samisk kultur og samisk kulturelt mangfold”³. Dette ansvaret ble videreført i 2012 da ABM-utvikling ble underlagt Norsk kulturråd. Kulturrådet arrangerer en rekke seminarer, kurs med mer, samt tildeler støtte til ulike prosjekter innen museums­sektoren.

Økonomiske rammer

Den nasjonale museums­reformen sammenfalt delvis med Kulturloftet. Museums- og kulturvernfeltet hadde en samlet realøkning på 277,5 mill kr⁴. På tross av at regjeringens lovnader om økte driftstilskudd har ikke Sametinget opplevd at de samiske museene har fått et løft på lik linje med de andre museene som inngår i det nasjonale museums­nettverket.

Sametinget har siden det overtok forvaltningsansvaret stått for størstedelen av driftstilskuddene til de samiske museene. I 2002 fordelte Sametinget 8 850 mill kr, mens i 2013 er tildelingen oppe i 26 234 mill kr. De samiske museenes budsjetter er økonomisk sett små sett i forhold til andre sammenlignbare museer. I tillegg har driftstilskuddene fra kommuner og fylkeskommuner blitt redusert og falt bort etter at Sametinget overtok forvaltninga⁵. Et eksempel er tildeling av driftstilskudd fra Finnmark fylkeskommune; RidduDuottarMuseat blir tildelt ca 280 000 kr, mens de 3 museene under KUDs forvaltning i Finnmark blir tildelt rundt 1 mill kr hver i driftstilskudd. Nordland fylkeskommune fordeler kun prosjekttilskudd etter søknad til Árran lulesamiske senter og Várdobáiki samiske senter. Fra sentralt hold legger man føringer på fordelingen av driftstilskuddet, der statlige midler utgjør 60 %, og regionale driftsmidler utgjør 40 %.

Norsk kulturindeks 2012⁶ viser en tendens til økte kommunale driftstilskudd i Troms og Finnmark. Dette gjelder derimot ikke tilskudd til museer i de samiske områdene. Sametinget fikk i 2012 utarbeidet en rapport om kulturnæringer i samiske områder⁷. Rapporten viser at museer er en viktig del av kultursyssetningen i samiske områder. Over en tiårsperiode er antallet ansatte i museums­sektoren steget med 33 %. Dette utgjør en høyere andel av syssetningen enn i landsdelen og landet ellers. Det kan

² Norges museumsforbund er en interesseorganisasjon for museums­politisk arbeid og faglig utvikling, med 152 medlemsinstitusjoner

³ Fra tildelingsbrevet fra Kulturdepartementet til Norsk kulturråd.

⁴ NOU 2013:4, Kulturutredningen 2014

⁵ For nærmere detaljer, se Sametingets Mål- og behovsanalyse fra 2011.

⁶ Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område, Telemarksforsking (2012)

⁷ Kulturnæringer i samiske områder. Syssetning og bedriftsstruktur (2012).

dermed virke som at tendensen går mot flere ansatte i de samiske museene, noe som igjen genererer økt aktivitet. Samtidig følger ikke de kommunale og fylkeskommunale driftstilskuddene opp denne veksten.

Framtidige utfordringer

Statusgjennomgangen viser at det samiske museumsfeltet står overfor en rekke utfordringer. De samiske museene har jobbet fram en konsolidering som, etter det Sametinget kan se, har gitt faglige fordeler. Det gjenstår ennå en rekke sentrale utfordringer, stort sett av faglig karakter, som vi her skal forsøke å skissere:

Oppfølging av konsolideringen

Finansiering av tilbakeføringssaken Bååstede

Investeringsbehov ved de samiske museene

Faglig utvikling for å bygge museene sterke: Forvaltning, Forskning, Formidling, Fornyning

Oppfølging av konsolideringen

I kjølvannet av museumsreformen

Prinsippene for konsolideringen står ved lag slik de var skissert i St.meld.nr. 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving og Sametingets vedtak. Sametingsrådet vil understreke at prinsippene gjelder for alle de samiske museene og at organisering og drift av de samiske museene skal skje innenfor rammene av de konsoliderte enhetene. Museumsreformen hadde et sterkt fokus på strukturelle forhold ved museumssektoren. Reformen er ikke evaluert i sin helhet, men det er fra sentralt hold igangsatt et arbeid med å evaluere konsolideringa ved noen få museer. Sametinget mener å kunne se at reformen i det samiske museumsvesenet har styrket det faglige arbeidet. Men allerede nå kan vi se at konsolideringa kan føre til noen utfordringer, spesielt med tanke på eierstruktur og medinnflytelse på museenes arbeid. Denne utfordringen er spesielt tydelig ved RiddoDuottarMuseat:

En av stifterne av RiddoDuottarMuseat⁸ er Samiid Vuorkka-Davvirat/De samiske samlingers eierstiftelse, oppnevnt av Samiid Vuorkka-Davvirat/De samiske samlingers (heretter omtalt som eierstiftelsen SVD) museumsforening i Karasjok. Eierstiftelsen SVD har vedtatt å si opp driftsavtalen med driftsstiftelsen RiddoDuottarMuseat. Den vil tre i kraft fra 1.januar 2014. Begrunnelsen er at eierstiftelsen SVD ikke er fornøyd med driftsstiftelsen RiddoDuottarMuseats arbeid.

Porsanger kommune⁹ har vedtatt å si opp tilskuddsavtalen på kr 185 000 til RiddoDuottarMuseat med virkning fra 1.januar 2014.

Disse to hendelsene skaper utfordringer for den museale virksomheten ved RiddoDuottarMuseat. Sametinget har nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Sametinget, Porsanger kommune, Kautokeino kommune, Kokelv sjøsamiske museum og eierstiftelsen SVD. Arbeidsgruppa skal se på framtidig drift av museene som i dag inngår i stiftelsen RiddoDuottarMuseat. Dette arbeidet skal munne ut i en rapport med forslag til videre drift av museene. Sametinget har imidlertid allerede gjort det klart at driftstilskudd over Sametingets budsjett vil gå til stiftelsen RiddoDuottarMuseat, og ikke til eierne av museene.

Museenes samfunnsrolle

Samisk kultur og historie har mange steder vært underkommunisert, og det har kanskje ikke vært diskutert i like stor grad hvorvidt de såkalte ”norske” museene bør formidle samisk kulturhistorie.

Museer er definerte som kulturarvsinstitusjoner av den internasjonale museumsorganisasjonen ICOM.

Disse institusjonene har et samfunnsoppdrag med fokus på ”samfunnsminnet”. De samiske museenes samfunnsoppdrag er å formidle den materielle og immaterielle kulturarven som ligger under deres virksomhet. Etter tilkomsten og veksten av de samiske museene er det viktig å tydeliggjøre at det ikke er bare disse som skal drive formidling av samisk kulturhistorie, men også såkalte ”norske” museer. Dette er et av de viktige prinsippene i Bååstede-saken: at også en nasjonal institusjon som Norsk folkemuseum er

⁸ Se Mål- og behovsanalysen(2011) for en nærmere beskrivelse av organiseringen av RiddoDuottarMuseat.

⁹ Porsanger kommune er eier av Porsanger museum, som stiftelsen RiddoDuottarMuseat drifter.

ansvarlig for å formidle samisk kulturhistorie til en økende samisk befolkning i hovedstadsområdet, men også til en ikke-samisk befolkning.

Sett i lys av samfunnsoppdraget kreves det en bevissthet rundt hva som presenteres. Bør museene vise ”glansbilder” av samisk kultur, eller være med på å vise mangfoldet og ulike historier med samisk tematikk. Dette er et tema som kanskje ikke har vært berørt i større grad i det nasjonale museumsvesenet.

Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag utfordringer og behov

Den jobben som gjøres av Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag blir spesielt viktig i lys av museenes samfunnsrolle. Sametingets ser at det er behov for et samisk museumsnettverk, som jobber museumsfaglig. Samtidig bør det tas noen grep for å utvikle nettverket. Det kan også være behov for å styrke dette arbeidet ressursmessig. I dag skal denne tjenesten utføres av de ansatte over ordinære driftsmidler, og det er tydelig at dette tar opp mye av tiden som burde være lagt på faglig arbeid.

Samisk museumslag, som jobber fagpolitisk og uavhengig av Sametinget, jobber også på frivillig basis over museenes ordinære budsjetter. Ved Samisk museumslags årsseminar 2012 ble det sagt at kanskje man kunne ha et mål om at ett samisk museum blir nominert til ”Årets museum” av Norges museumsforbund innen et antall år. Dette er en god tanke, med det krever at museene har et høyt faglig nivå, har gode arbeidsforhold og gode formidlingsprosjekter/utstillinger.

Arbeidet som gjøres i nettverket og museumslaget er viktig for at de samiske museene skal få mulighet til å jobbe fram gode prosjekter som styrker deres identitet som samiske museer. Utfordringen blir å styrke begge disse to instansene. Begge to har behov for å styrkes økonomisk. Man kan vurdere å se på en form for fellesløsning der det jobbes både museumsfaglig og fagpolitisk. En slik funksjon kan rullere mellom de samiske museene.

Finansiering av tilbakeføringsaken Bååstede¹⁰

Tilbakeføring av samiske gjenstander fra Norsk folkemuseum/Kulturhistorisk museum vil være et stort løft for samiske museer og innebærer en utfordring for Sametinget. En uavklart finansieringsmodell er en del av utfordringen, både for prosjektet som sådan og de investeringene

som en tilbakeføring krever. Rapporten Bååstede slår fast at det er et statlig ansvar å finansiere en tilbakeføring av samiske gjenstander. Det vil deretter være nødvendig å sikre tilstrekkelige driftsmidler til de samiske museene, på grunn av den økte aktiviteten en tilbakeføring vil medføre.

Sametinget har satt av 1 mill kr på 2013 års budsjett for å igangsette dette arbeidet, og vil sette av 1 mill kr årlig inntil 2016, da prosessen er tenkt avsluttet. Kulturdepartementet har uttrykt at de ikke har muligheter til å finansiere tilbakeføringsprosessen, og har bedt Sametinget om å søke Norsk kulturråd om midler. Det anses ikke som en bra løsning at sentrale myndigheter henviser Sametinget til søkerbaserte ordninger. Sametinget har imidlertid søkt Norsk kulturråd om midler for 2013, men det har ennå ikke kommet en avklaring på denne. Sametinget ønsker derimot at prosessen ikke skal stoppe opp, derfor startes arbeidet opp innenfor de rammene som er i dag.

Investeringsbehovet ved de samiske museene

Saemien Sijte

Behovet for nytt bygg for Saemien Sijte er prekært. Det er altfor små lokaler for at der skal kunne drives en tilfredsstillende museumsvirksomhet, men også for å kunne drive kulturhusaktiviteter. I tillegg er det oppdaget fukt og mugg som er helseskadelig. Statsbygg har lagt fram forprosjekt for godkjenning hos leietakerne. Landbruks- og matdepartementet skal leie kontorer ved sentret. Sametinget har garantert for leie av arealer tiltenkt Reindriftsforvaltningen. Det er behov for en snarlig avklaring for nytt bygg for Saemien Sijte.

¹⁰ Bååstede = Tilbake på sørsamisk

Samisk kunstmuseum

Kunstsamlingen ved RiddoDuottarMuseat teller over 1000 kunstverk. Dett er kunstverk som hovedsaklig er innkjøpt gjennom kunstinnkjøpsordningen som ble opprettet av Norsk kulturråd i 1974, og som de administrerte frem til 1993. Denne ordningen er deretter videreført av Samisk kulturråd/Sametinget frem til i dag, som øremerker 300 000 kr/år til dette formålet. I tillegg til verk av andre urfolkskunstnere finnes billedkunst og dáiddaduodji av kunstnere fra store deler av Sápmi, deriblant Iver Jáks, Synnøve Persen, John Savio, Britta Marakatt Labba, Maj Doris Rimpi og Petteri Laiti.

Verdien av kunstsamlingen er veldig høy, og det er et stort ansvar å forvalte denne kulturskatten. Forholdene for lagring, bevaring og formidling av kunsten er svært dårlige. Det foreligger et vedtak at et nytt samisk kunstmuseum skal ligge ved de samiske samlinger i Karasjok. Sametinget ønsker å få dette gjort gjennom den statlige ordningen med husleie. Statsbygg ønsker å overta den gamle bygningsmassen, som er i stort behov av vedlikehold, for å så utbedre denne. Det er utarbeidet et rom- og funksjonsprogram. Det er ennå ikke avklart om eierstiftelsen De samiske samlinger vil gi fra seg bygningsmassen, og derfor er status for bygging av nytt kunstmuseum uklar. Ved tilkomsten av nye magasiner for kunstsamlingen, og oppgraderingen av eksisterende bygg, vil det frigjøre noe kapasitet til bl.a. magasinering av den kulturhistoriske samlinga ved De samiske samlinger.

Várdobáiki samisk senter

Várdobáiki samisk senter er andre prioritert av samiske kulturbygg for perioden 2009-2014, jfr. Sametingets institusjonsmelding, der det er utarbeidet en prioriteringsliste for nye samiske kulturbygg innenfor husleieordningen. Sametinget har mottatt en rom- og funksjonsplan med beskrivelse av dagens og fremtidige aktiviteter. Det sentrale elementet i rom- og funksjonsplanen er den museale delen, som inkluderer museal virksomhet, kulturminnevern og bygningsvern. Várdobáiki samisk senter skal i tillegg romme funksjoner innen samisk språk, kunst - og kulturformidling.

Investeringsbehov ved andre museer

Det er ingen samiske museer som i dag har tilfredsstillende magasiner for å kunne ta imot gjenstander fra Norsk folkemuseum/Kulturhistorisk museum. Bååstede-rapporten har beregnet at det er behov for nye 583 m² magasiner, noe som er kostnadsberegnet til 20 mill kr. Ved at Saemien Sijte, Samisk kunstmuseum og Várdobáiki får nye museumsbygg gjennom ordninga med husleiefinansiering, vil antall m² og kostnadene reduseres. Det er derfor av avgjørende grad at tilfredsstillende magasiner blir prosjektert ved bygging av nye museer, og at dette ikke skjæres bort av kostnadsmessige hensyn.

Faglig utvikling for å bygge museene sterke: de 4 F'ene

Satsningen og målene for å bygge museene sterke er omfattende. Sametinget tar derfor sikte på å peke ut noen spesielle innsatsområder innenfor fokusområdene forvaltning, forskning, formidling og fornying:

Forvaltning

Noen av de samiske museene har en spesiell kompetanse innenfor samisk kulturminnevern og bygningsvern, og de driver gjerne ulike prosjekter. For å skape bedre forutsigbarhet i forhold til Sametingets årlige prioriteringer kan man vurdere å lage flerårige program innenfor bygningsvern og kulturminnevern. Flerårige program vil i utgangspunktet ekskludere mange mindre søkere, og vil sannsynligvis lede til færre, men større søknader. Man kan også vurdere å overføre en del midler fra søkerbasert ordning over til faste driftstilskudd, men da øremerket bygningsvern og kulturminnevern. Begge scenarioene forutsetter kulturminnefaglig kompetanse. Økt forutsigbarhet på prosjektmidler gir museene en mulighet å tenke langsiktig og de vil da kunne bygge opp kompetanse innen kulturminnefaget. I dag har landsdelsmuseene forvaltningen av løse kulturminner. Det naturlige ville ha vært om etter eller flere samiske museer, med kulturminnefaglig kompetanse, kunne ha ansvaret for løse samiske kulturminner. Visjonen må være at de samiske museene har den beste generelle og lokale kompetansen innenfor samisk bygningsvern og kulturminnevern, og at de er på faglig høyde med universitetsmuseene og nasjonale museer innenfor disse feltene.

Forskning

Sametinget skal legge til rette for at de samiske museene kan drive forskning. Forskningen kan skje i samarbeide med andre museer og høyskole/universitetsmiljøer både i Norge og i Sápmi. Dette forutsetter at Sametinget har mulighet til å legge rammebetingelsene.

Formidling

Det er nødvendig at de samiske museene har ressurser og infrastruktur for å drive formidling. En av utfordringene ligger i å øke besøktallet, samt informere og drive formidling på nett. For å nå ut til ulike grupper i befolkninga er det viktig at museene satser på formidling med hjelp av digital teknologi.

Fornyning

Det har vært en lang prosess for å kunne bruke samiske betegnelser og tegnsatt i Primus, gjenstandsdatatabasen som brukes ved museer i Norge. Noen samiske museer har nå publisert gjenstander på www.digitaltmuseum.no, der museenes samlinger formidles for et bredt publikum. Det gjenstår ennå en del arbeid for at det skal realiseres fullt ut.

Ved en tilbakeføring av samiske gjenstander vil de samiske museene få økt sin gjenstandssamling, noe som krever utbedrede magasiner og utstillingslokaler. En økt gjenstandssamling krever økte personalressurser og rett kompetanse for å bevare og formidle denne kulturarven. Behovet for kompetanse innen teknisk konservering vil da for alvor melde seg. Det kreves nytenkning og velvillighet for å se på løsninger for samarbeid og profesjonalisering. Ved en økt profesjonalisering kan dette føre til flere samarbeidsprosjekter mellom de samiske museene. Dette kan føre til gode formidlingsprosjekter og nyskapende prosjekter. Dette samsvarer med ett delmål som kommer fram i Sametingets melding om samisk kunst og kultur, at kulturinstitusjonene blir faglig sterke.

For å oppsummere ser vi at det kreves det en faglig utvikling innenfor alle områdene for å løfte de samiske museene opp på et høyere faglig nivå. Det er behov for et betydelig løft innen kompetanseheving som kan generere forskningsprosjekter, satsning på digitale løsninger, og større grad av forutsigbarhet som kan gjøre museene i stand til å ta ansvaret for flere forvaltningsoppgaver.

Mål

Utfordringene som er beskrevet i kapitlet ovenfor viser at de samiske museene er institusjoner som har ambisjoner om å vokse, men at de står overfor en del utfordringer. De regnes som solide og stabile institusjoner med et tydelig samfunnsoppdrag. Sametinget ønsker at de skal bli ennå sterkere i framtida. På bakgrunn av gjennomgangen av utfordringene det samiske museumsfeltet står overfor kan vi skissere følgende mål og strategier:

Mål

Sametingsrådet har følgende mål for det framtidige museumspolitiske arbeidet:

Samiske museer fungerer som faglig sterke institusjoner

De samiske museene har en felles identitet som samiske museer

De samiske museene får bedre økonomiske rammer

De samiske museene jobber etter de 4 F'ene; Forvaltning, Forskning, Formidling og Fornyning.

Strategier

Denne museumspolitiske redegjørelsen vil bli fulgt opp i dialog og samarbeid med de samiske museene, Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag. Følgende strategier vil være sentrale i arbeidet framover:

Gjennom budsjettforhandlinger vil Sametinget arbeide for en budsjettmessig styrking av de samiske museene. Det er sentralt at de samiske museene blir involvert i arbeidet med styrking av budsjettene til de samiske museene.

Sametinget vil være tydelig på at de samiske museene også i framtida skal drives og forvaltes innenfor rammene av de konsoliderte enhetene.

De samiske museene får større ansvar og oppgaver innenfor kulturminnevernet. Herunder også at noen samiske museer får samme rolle som regionmuseene i forhold til forvaltninga av løse kulturminner. Det forutsetter at museene bygger opp eller har fast kulturminnefaglig kompetanse

Sametinget vil ta et koordineringsansvar for at samiske gjenstander tilbakeføres fra Norsk folkemuseum/Kulturhistorisk museum til de samiske museene. Sametinget kan ikke alene finansiere dette prosjektet og det forventes at sentrale myndigheter også bidrar sterkt.

Sametinget vil fortsette arbeidet med å sikre at de samiske museene har tilfredsstillende magasiner og utstillingslokaler. I særdeleshet for at tilbakeføringsprosjektet Bååstede skal kunne realiseres.

Sametinget vil bidra til at Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag styrkes. Det forventes samtidig at arbeidet med faglig utvikling og styrking koordineres mellom de to nettverkene/lagene og opp mot Norsk Kulturråd.

Kilder:

- Sametingsrådets melding om samiske museer (2004)
- Sametingsrådets melding om samisk institusjonsutvikling; Samiske institusjoner og det sivile samiske samfunn (2006)
- Vurdering av faglige museumsnettverk (Norsk kulturråd 2011)
- Mål- og behovsanalyse av de samiske museene (Sametinget 2011)
- Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv (Sametinget 2012)
- Sametingets melding om samisk kunst og kultur (2013)
- St.meld. nr 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving
- St.meld. nr 49 (2008-2009) Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying
- Kulturminneloven med forskrifter
- NOU 2013:4, Kulturutredningen 2014
- NOU 1996:7. Museum. Mangfold, minne, møtestad
- Kultur næringer i samiske områder. Sysselsetting og bedriftsstruktur, Norut (2012)
- Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område, Telemarksforskning (2012)

Merknad, NSRs sametingsgruppe v/ representant Ann-Mari Thomassen

Samiske museer

Definisjon

NSR/SfP ønsker å understreke at kriteriene for samiske museer for å komme inn under Sametingets forvaltning ikke bør være så rigide at det virker begrensende for nyetableringer som vil være med på å berike mangfoldet av dokumentasjon av samisk historie, f.eks gjennom krav om ett (1) helt årsverk knyttet til museumsfaglig arbeid.

Finansiering

I 2002 overtok Sametinget forvaltninga av de samiske museene. Dette var et viktig/riktig/stort skritt i retning av økt selvbestemmelse for det samiske folk og forvaltning av vår fortid, nåtid og fremtid. Driftstilskuddet Sametinget mottar fra sentrale myndigheter til driftstilskudd for samiske museum har omtrent stått på stedet hvil. De økonomiske behovene som museumsinstitusjonene melder til Sametinget, både til drift, prosjekter og investeringer, samsvarer på ingen måte med bevilgningene Sametinget råder over til disse formålene. Samtidig har øvrige museer i Norge fått økt sine driftstilskudd gjennom museumsreformen og kulturloftet. NSR/SåB beklager sterkt situasjonen de samiske museene er i under Sametingets forvaltning. Dette medfører at utviklingen av museumsvirksomheten er kraftig underbudsjettet. Dette vil forhindre den faglige oppbyggingen som er nødvendig, legge hindringer i veien for formidling til publikum og medføre store problemer for de institusjonene som har tatt på seg oppdrag for Sametinget.

NSR/SåB ber derfor om at man prioriterer arbeidet med å finne løsninger for at de samiske museene får et økonomisk løft på linje med øvrige museer i Norge.

Språk

NSR/SaB anser formidling av samisk historie som svært viktig for styrking av samisk identitet og tilhørighet. Det er svært viktig at de samiske museene bestreber seg på at formidlingen tilbys både på samisk og norsk. Sametinget kan stimulere til dette gjennom kriteriene i Sametingets budsjett.

Bååstede

NSR/SåB mener det må være en målsetning at alle de seks konsoliderte samisk museumsenheter må ha minst ett magasin som oppfyller kravene satt av Norsk Folkemuseum, for å muliggjøre tilbakeføring av gjenstander/løse kulturminner fra samisk gjenstandssamling som i dag er nasjonale museer. NSR/SåB mener at disse gjenstandene i hovedsak skal tilbakeføres til den regionen de er hentet fra. Dette er viktig for regionens formidling av fortid, nåtid og fremtid.

III Votering

- Av 39 representanter var 26 til stede. Det ble ikke votert over saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Vibeke Larsen - saksordfører	
2	Inga-Lill Sundset	Rolf Johansen
	Inga-Lill Sundset	
3	Mariann Wollmann Magga	
4	Ann-Mari Thomassen	
5	Gunn-Britt Retter	Mariann Wollmann Magga
6	Jørn Are Gaski	
7	John Kappfjell	
8	Kirsti Guvsam	
	Vibeke Larsen	

VI Sametingets vedtak

Sametingsrådet har drøftet Sametingets museumspolitiske redegjørelse 2013. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingets museumspolitiske redegjørelse 2013

Innledning

Sametinget la i 2004 fram en melding om samiske museer. Den tok for seg til stor del organiseringa av museene til færre museumsenheter, slik St.meld. nr 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap la føringer for. Sametinget sluttet seg dermed til den nasjonale museumsreformen. I dag er de samiske museene konsoliderte i færre enheter, totalt 6 i tallet. Det har gått noen år siden dette, og det er derfor behov for å jobbe videre med mer museumsfaglige utfordringer, og utfordringer knyttet til innhold og aktivitet.

Til grunn for redegjørelsen ligger først og fremst to dokumenter som Sametinget har fått utført; Mål- og behovsanalysen fra 2011, men også rapporten Bååstede - tilbakeføring av samisk kulturarv fra 2012.

Med en bakgrunn i statusbeskrivelse av Sametingets arbeid innenfor museumsfeltet vil vi identifisere utfordringene de samiske museene står overfor. Deretter vil vi skissere noen mål og strategier på hvordan vi kan styrke de samiske museene.

Denne redegjørelsen er ikke uttømmende for det samiske museumsfeltet. Den vil kun peke på enkelte områder som Sametinget mener er de viktigste innsatsområdene de kommende år.

Status for samisk museumsvirksomhet

Statlige føringer

Sametinget overtok forvaltningsansvaret for de samiske museene i 2002, samtidig som den nasjonale museumsreformen satte i gang. St.meld.nr. 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving skisserer den nasjonale museumsreformen, som la vekt på færre enheter og fokus på økt faglighet. Tyngdepunkt ble flyttet fra fylkene til staten (tilskudd) for å få en tydeligere nasjonal museumspolitik. Det ble satt av 200 mill i økt driftstilskudd ble fordelt til de konsoliderte enhetene i landet. Samtidig ble det etablert nasjonale museumsnettverk, herunder Samisk museumsnettverk.

St.meld. nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum gjør opp en slags status etter gjennomføringa av museumsreformen. Den setter ytterligere fokus på den faglige dimensjonen gjennom å fokusere på de fire innsatsområdene eller 4 F'ene som de også kalles; forvaltning, forskning, formidling og fornying:

Forvaltning: Museenes samlinger skal sikres og bevares best mulig for ettertiden og gjøres tilgjengelig for publikum og for forskning. Viktige delmål vil være gode sikrings- og bevaringsforhold samt prioritering og koordinering av samlingene.

Forskning: Forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling. Et delmål vil være økt forskningssamarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren.

Formidling: Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelse og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt.

Fornyning: Gjennom faglig utvikling, nytenking og profesjonalisering, skal museene være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Et delmål vil være å utvikle digital forvaltning og formidling.

De samiske museene

Det er i dag 6 konsoliderte samiske museer. Sametinget oppnevner styrerepresentanter til alle museene. En nærmere beskrivelse av museene finnes i Mål- og behovsanalysen og Bååstede-rapporten. Disse er:

Saemien Sijte, lokalisert til Snåsa, er en stiftelse opprettet av Nord-trøndelag fylkeskommune, Sametinget, Snåsa kommune og den lokale sameforeningen. Saemien Sijte har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i det sørsamiske området.

Árran lulesamiske senter, Tysfjord og Beiar, er en stiftelse opprettet av Sametinget, Nordland fylkeskommune og Tysfjord kommune. Árran har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i det lule- og pitesamiske området. Under denne enheten ligger en museumsavdeling i Beiar.

Várđobáiki samiske senter, Evenes, er et andelslag. Museet har ansvaret for samisk museumsvirksomhet fra Ballangen i Nordland, til sørligere deler av Troms, i tillegg til Lofoten og Vesterålen.

Senter for nordlige folk AS, Kåfjord, har ansvaret for samisk museumsvirksomhet fra midtre deler av Troms til Nord-Troms.

RiddoDuottarMuseat er en driftsstiftelse med hovedadministrasjon i Karasjok. Enheten har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i Vest-Finnmark. Enheten eies av Kautokeino kommune, De samiske samlinger/Sámiid Vuorkká-Dávvirat (egen eierstiftelse), Porsanger kommune og Kokelv sjøsamiske museum. Enheten består av følgende museer:

Kautokeino bygdetun, Kautokeino

De samiske samlinger, Karasjok

Porsanger museum, Porsanger

Kokelv sjøsamiske museum, Kvalsund

Tana og Varanger museumsiida er en driftsstiftelse med hovedadministrasjon i Varangerbotn (Nesseby).

Museet har ansvaret for samisk museumsvirksomhet i Øst-Finnmark. Enheten eies av Nesseby kommune, Tana kommune og Sør-Varanger kommune, og består av følgende museer:

Tana museum, Tana

Varanger Samiske museum, Varangerbotn (Nesseby)

Østsamisk museum, Neiden (Sør-Varanger)

Saviomuseet, Kirkenes (Sør-Varanger)

Sametinget har tatt utgangspunkt i International Council of Museums (ICOM) definisjon av et museum. Den er beskrevet i Sametingsrådets melding om museer fra 2004:

Museet må ha en forvaltningsmessig tilknytning til Sametinget, der Sametinget er faglig og politisk premissleverandør.

Museer som virker i en samisk samfunnskontekst

Museer som har samisk kultur- og naturhistorie som ett sentralt virkeområde.

Om det er museer som søker seg til Sametingets forvaltning, vil Sametinget vil legge føringer på museenes faglige virksomhet. Følgende krav må være oppfylt for å kunne søke å komme inn under Sametingets forvaltning:

Museet må være en klart definert virksomhet med eget driftsbudsjett og med minst ett årsverk knyttet til museumsfaglig arbeid.

Museet må drive en reell virksomhet knyttet til innsamling, bevaring og formidling av samiske gjenstander, tro og tradisjoner, og ha en langsiktig plan for dette.

Museet må kunne vise til en godkjent virksomhetsberettelse

De samiske museene jobber med forvaltning og formidling av samisk kulturarv. De har opparbeidet en spisskompetanse innen samisk arkeologi, kulturhistorie, kulturminner og kunst. Museene har stor betydning for de samfunnene de virker i, både lokalt og regionalt. Flere av museene virker under samme tak som andre samiske virksomheter som språksentra, kulturhus med mer. Dette gir en faglig synergieffekt som er svært verdifull, men som også kommer den samiske befolkningen til gode. Museene er i dag noen av de mest stabile samiske kulturinstitusjonene. På mange måter bidrar de aktivt til utviklingen av samiske kulturinstitusjoner.

Mål- og behovsanalysen (2011)

Sametinget fikk i 2011 utarbeidet en måls- og behovsanalyse av de samiske museene. Analysen viser at de samiske museene er relativt små med lite ressurser. De er i behov for å bli styrket økonomisk, personellmessig og faglig. Det er spesielt behov for en økt innsats innenfor innsamling, dokumentasjon og annen kunnskapsutvikling. Museene bør i tillegg bli bedre koordinert innenfor en politisk agenda for samisk kulturarv, og for bedre anvendelse av knappe ressurser. De samiske museene er relativt unge, og oppbygd av lokale initiativ. De har få ansatte, men trass i dette har de en høy faglig kompetanse og kunnskap, noe som gjør museene til kompetanseinstitusjoner og en vital ressurs i samisk kultursektor.

Analysen slår også fast at de ansatte er stolte av sitt arbeid, og at museene klarer å utnytte de økonomiske ressursene godt trass i knappe rammer. Bruk av og kompetanseheving innen samisk språk i den museale virksomheten er en utfordring. Dette arbeidet krever noe mer økonomiske ressurser enn om man bare skulle bruke norsk språk.

Bååstede¹¹ – tilbakeføring av samisk kulturarv

Norsk Folkemuseum vedtok i 2007 å åpne opp for å tilbakeføre en del av sin samiske gjenstandssamling. Kulturhistorisk museum (Universitetet i Oslo), som eier av de fleste av gjenstandene, fulgte dette opp. I 2012 vedtok så Sametinget, Norsk folkemuseum og Kulturhistorisk museum at om lag 2100 gjenstander bør tilbakeføres til de 6 samiske museene ut fra prinsippet om opphav. Rapporten slo fast at det er sentrale myndigheters ansvar å finansiere tilbakeføringsprosessen, som er beregnet til 17 mill kr. Sametinget har satt av 1 mill kr på 2013 års budsjett for å igangsette dette arbeidet, og vil sette av 1 mill kr årlig for årene 2013-2016 som prosessen er ment å ta. Kulturdepartementet har uttrykt at de ikke har muligheter til å finansiere tilbakeføringsprosessen. Det anses ikke som en bra løsning at sentrale myndigheter henviser Sametinget til søkerbaserte ordninger. Sametinget har imidlertid søkt Norsk kulturråd om midler for 2013, men det har ennå ikke kommet en avklaring på denne. Sametinget ønsker derimot at prosessen ikke skal stoppe opp, derfor startes arbeidet opp innenfor de rammene som er i dag. Utfordringen framover blir å sikre hele finansieringa av tilbakeføringsprosessen.

Magasiner og utstillingsarealer

De samiske gjenstandene har en meget høy kulturhistorisk verdi for det samiske samfunnet. Mål- og behovsanalysen(2011) og Bååstede-rapporten(2012) slår fast at magasiner og utstillingslokaler ved de samiske museene ikke er i tilfredsstillende stand for å kunne ta imot gjenstander fra Norsk

folkemuseum, som stiller absolutte faglige krav til dette. Det er derfor behov for oppgraderte magasiner og utstillingslokaler. Samtidig er det ulike behov fra museum til museum. I noen tilfeller kan dette løses ved at nye museumsbygg med

¹¹ Bååstede = *Tilbake* på sørsamisk

tilfredsstillende magasiner og utstillingslokaler blir bygd, slik som det planlagte nye Saemien Sijte, Samisk kunstmuseum(Karasjok) og Várdobáiki. Det beste eksisterende magasinet er ved Árran lulesamiske senter; der kan man få en tilfredsstillende løsning ved at ett vannrør blir flyttet ut fra magasinet. I de andre tilfellene må man se om det skal bygges nye magasiner ved hvert enkelt museum eller konsolidert enhet, eller om man kan se på fellesløsninger. Et annet alternativ kan være å leie magasiner ved andre museer i nærheten.

I tillegg kommer spørsmålet om kompetent teknisk konserveringspersonale opp. Per i dag er det ingen ansatt ved de samiske museene med denne kompetansen. Det er behov for å se på utfordringene innenfor teknisk konservering på kort og lang sikt.

Museenes rolle i kulturminnevernet

Museene spiller en viktig rolle i samisk kulturminnevern. For mange av de samiske museene har kulturminnefaglig kompetanse vært og er en av bærebjelkene innenfor deres virksomhet. Den unike kompetansen som disse har opparbeidet seg er det viktig å ta vare på, men også videreutvikle.

Sametinget har søkerbaserte tilskuddsordning innefor kulturminnevern og bygningsvern. Midlene prioriteres gjennom vedtak av Sametingets budsjett i plenum. Midlene tildeles i hovedsak til restaureringstiltak for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger samt prosjekter til registrering av automatisk fredete samiske kulturminner. For 2013 er summen til fordeling 2,4 millioner kr, og muliggjør en tildeling inntil kr 300 000 per søknad. De samiske museene er ofte søkere til denne tilskuddsordningen. Det ønskes en større forutsigbarhet, gjerne over flere år, i forhold til tilskuddsordningen.

Kulturminneloven av 1979 sier at det er Sametinget som har forvaltningen for faste samiske kulturminner. Det er landsdelsmuseene som har ansvaret for løse kulturminner. Primært gjelder for dagens samiske områder at NTNU-Vitenskapsmuseet, Tromsø museum og Kulturhistorisk museum i Oslo (for kommunene i Hedmark) er rette instans. Men samiske kulturminner finnes i hele landet, noe som innebærer at samiske løse kulturminner, etter loven, skal ivaretas av også de andre landsdelsmuseene. RiddoDuottarMuseat er høringsinstans for utførsel av samiske kulturminner.

Samisk museumsnettverk

Som en del av den nasjonale museumsreformen ble det etablert en rekke faglige nasjonale museumsnettverk. Samisk museumsnettverk er ett av disse, og består av de samiske museene og Norsk folkemuseum m.fl. RiddoDuottarMuseat er nettverkskoordinator. Det overordnede målet for museumsnettverket er å sørge for styrking og samordning av det samiske museumsvesenets gjennom igangsetting av fellesprosjekter innen innsamling, dokumentasjon, bevaring, forskning og formidling. Nettverket omfatter ulike temaer innenfor samisk kulturhistorie og tradisjonskunnskap, samt skal fremme og styrke samisk språk i museumsarbeidet. Samisk museumsnettverk jobber prosjektbasert, og har bl.a. gjennomført et prosjekt innen samlingsforvaltning.

Norsk kulturråd fikk i 2011 oppdrag av Kulturdepartementet å utarbeide en vurdering av nasjonale faglige museumsnettverk, deriblant Samisk museumsnettverk. Rapporten viser at nettverksarbeidet vurderes som meningsfylt og positivt, men at nettverkene bør styrkes og utvikles. Norsk kulturråd har en viktig koordinatorrolle i utviklingen av nettverkene, og vil gi arbeidet med nettverk noe høyere prioritet. I utviklingsarbeidet av nettverkene vil det blant annet bli lagt vekt på at de bør i større grad jobbe for prosjektrettet arbeid, og at arbeidet bør stimuleres og kvalitetssikres med bedre koordinering og tilrettelegging av ressurser.

Samisk museums slag

Samisk museums slag er siden 2007 en fagseksjon under Norges museumsforbund¹², og som består av museer i Norge som jobber med samisk kulturhistorie. De samiske museene, Norsk folkemuseum, Tromsø museum m.fl. er medlemmer. Laget har engasjert seg sterkt i samisk museums virksomhet og

¹² Norges museumsforbund er en interesseorganisasjon for museums politisk arbeid og faglig utvikling, med 152 medlemsinstitusjoner

jobber fagpolitisk opp mot bl.a. Sametinget og sentrale myndigheter. De har vært sterke pådrivere for å få gjennomført Mål- og behovsanalysen og Bååstede. Sametinget ønsker de fortsatt kan være fagpolitisk toneangivende slik at samisk kulturhistorie på sikt kan få en sentral plass også ved såkalte norske museer.

Sametinget og andre myndigheters rolle og ansvar

Sametingets er et myndighetsorgan, og har forvaltningen av de samiske museene. Én av oppgavene er å sikre de samiske museenes rammebetingelser. Sametinget skal i tillegg utforme en samisk museumspolitikk som skal oppfylle og samsvare med museumsfaglige målsetninger og nasjonale og internasjonale museumsstrategier. I tillegg fordeler Sametinget statlig driftstilskudd, og oppnevner styrerepresentanter.

Norsk kulturråd

Sametinget har som ansvar å legge til rette for at de samiske museene får den faglige bistand som er nødvendig. Norsk kulturråd er et rådgivende organ overfor Kulturdepartementet i museumsspørsmål. Kulturrådet har bl.a. i oppgave og ”videreføre arbeidet med å ivareta samisk kultur og samisk kulturelt mangfold”¹³. Dette ansvaret ble videreført i 2012 da ABM-utvikling ble underlagt Norsk kulturråd. Kulturrådet arrangerer en rekke seminarer, kurs med mer, samt tildeler støtte til ulike prosjekter innen museumssektoren.

Økonomiske rammer

Den nasjonale museumsreformen sammenfalt delvis med Kulturloftet. Museums- og kulturvernfeltet hadde en samlet realøkning på 277,5 mill kr¹⁴. På tross av at regjeringens lovnader om økte driftstilskudd har ikke Sametinget opplevd at de samiske museene har fått et løft på lik linje med de andre museene som inngår i det nasjonale museumsnettverket.

Sametinget har siden det overtok forvaltningsansvaret stått for størstedelen av driftstilskuddene til de samiske museene. I 2002 fordelte Sametinget 8 850 mill kr, mens i 2013 er tildelingen oppe i 26 234 mill kr. De samiske museenes budsjetter er økonomisk sett små sett i forhold til andre sammenlignbare museer. I tillegg har driftstilskuddene fra kommuner og fylkeskommuner blitt redusert og falt bort etter at Sametinget overtok forvaltninga¹⁵. Et eksempel er tildeling av driftstilskudd fra Finnmark fylkeskommune; RiddoDuottarMuseat blir tildelt ca 280 000 kr, mens de 3 museene under KUDs forvaltning i Finnmark blir tildelt rundt 1 mill kr hver i driftstilskudd. Nordland fylkeskommune fordeler kun prosjektilskudd etter søknad til Árran lulesamiske senter og Várdobáiki samiske senter. Fra sentralt hold legger man føringer på fordelingen av driftstilskuddet, der statlige midler utgjør 60 %, og regionale driftsmidler utgjør 40 %.

Norsk kulturindeks 2012¹⁶ viser en tendens til økte kommunale driftstilskudd i Troms og Finnmark. Dette gjelder derimot ikke tilskudd til museer i de samiske områdene. Sametinget fikk i 2012 utarbeidet en rapport om kulturnæringer i samiske områder¹⁷. Rapporten viser at museer er en viktig del av kultursyssetningen i samiske områder. Over en tiårsperiode er antallet ansatte i museumssektoren steget med 33 %. Dette utgjør en høyere andel av sysselsettingen enn i landsdelen og landet ellers. Det kan dermed virke som at tendensen går mot flere ansatte i de samiske museene, noe som igjen genererer økt aktivitet. Samtidig følger ikke de kommunale og fylkeskommunale driftstilskuddene opp denne veksten.

Framtidige utfordringer

Statusgjennomgangen viser at det samiske museumsfeltet står overfor en rekke utfordringer. De samiske museene har jobbet fram en konsolidering som, etter det Sametinget kan se, har gitt faglige fordeler. Det gjenstår ennå en rekke sentrale utfordringer, stort sett av faglig karakter, som vi her skal forsøke å skissere:

Oppfølging av konsolideringen

¹³ Fra tildelingsbrevet fra Kulturdepartementet til Norsk kulturråd.

¹⁴ NOU 2013:4, Kulturutredningen 2014

¹⁵ For nærmere detaljer, se Sametingets Mål- og behovsanalyse fra 2011.

¹⁶ Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område, Telemarksforsking (2012)

¹⁷ Kulturnæringer i samiske områder. Sysselsetting og bedriftsstruktur (2012).

Finansiering av tilbakeføringssaken Bååstede
Investeringsbehov ved de samiske museene
Faglig utvikling for å bygge museene sterke: Forvaltning, Forskning, Formidling, Fornyning

Oppfølging av konsolideringen

I kjølvannet av museumsreformen

Prinsippene for konsolideringen står ved lag slik de var skissert i St.meld.nr. 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving og Sametingets vedtak. Sametingsrådet vil understreke at prinsippene gjelder for alle de samiske museene og at organisering og drift av de samiske museene skal skje innenfor rammene av de konsoliderte enhetene. Museumsreformen hadde et sterkt fokus på strukturelle forhold ved museumssektoren. Reformen er ikke evaluert i sin helhet, men det er fra sentralt hold igangsatt et arbeid med å evaluere konsolideringa ved noen få museer. Sametinget mener å kunne se at reformen i det samiske museumsvesenet har styrket det faglige arbeidet. Men allerede nå kan vi se at konsolideringa kan føre til noen utfordringer, spesielt med tanke på eierstruktur og medinnflytelse på museenes arbeid. Denne utfordringen er spesielt tydelig ved RiddoDuottarMuseat:

En av stifterne av RiddoDuottarMuseat¹⁸ er Samiid Vuorkka-Davvirat/De samiske samlingers eierstiftelse, oppnevnt av Samiid Vuorkka-Davvirat/De samiske samlingers (heretter omtalt som eierstiftelsen SVD) museumsforening i Karasjok. Eierstiftelsen SVD har vedtatt å si opp driftsavtalen med driftsstiftelsen RiddoDuottarMuseat. Den vil tre i kraft fra 1.januar 2014. Begrunnelsen er at eierstiftelsen SVD ikke er fornøyd med driftsstiftelsen RiddoDuottarMuseats arbeid.

Porsanger kommune¹⁹ har vedtatt å si opp tilskuddsavtalen på kr 185 000 til RiddoDuottarMuseat med virkning fra 1.januar 2014.

Disse to hendelsene skaper utfordringer for den museale virksomheten ved RiddoDuottarMuseat. Sametinget har nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Sametinget, Porsanger kommune, Kautokeino kommune, Kokelv sjøsamiske museum og eierstiftelsen SVD. Arbeidsgruppa skal se på framtidig drift av museene som i dag inngår i stiftelsen RiddoDuottarMuseat. Dette arbeidet skal munne ut i en rapport med forslag til videre drift av museene. Sametinget har imidlertid allerede gjort det klart at driftstilskudd over Sametingets budsjett vil gå til stiftelsen RiddoDuottarMuseat, og ikke til eierne av museene.

Museenes samfunnsrolle

Samisk kultur og historie har mange steder vært underkommunisert, og det har kanskje ikke vært diskutert i like stor grad hvorvidt de såkalte ”norske” museene bør formidle samisk kulturhistorie.

Museer er definerte som kulturarvsinstitusjoner av den internasjonale museumsorganisasjonen ICOM. Disse institusjonene har et samfunnsoppdrag med fokus på ”samfunnsminnet”. De samiske museenes samfunnsoppdrag er å formidle den materielle og immaterielle kulturarven som ligger under deres virksomhet. Etter tilkomsten og veksten av de samiske museene er det viktig å tydeliggjøre at det ikke er bare disse som skal drive formidling av samisk kulturhistorie, men også såkalte ”norske” museer. Dette er et av de viktige prinsippene i Bååstede-saken: at også en nasjonal institusjon som Norsk folkemuseum er ansvarlig for å formidle samisk kulturhistorie til en økende samisk befolkning i hovedstadsområdet, men også til en ikke-samisk befolkning.

Sett i lys av samfunnsoppdraget kreves det en bevissthet rundt hva som presenteres. Bør museene vise ”glansbilder” av samisk kultur, eller være med på å vise mangfoldet og ulike historier med samisk tematikk. Dette er et tema som kanskje ikke har vært berørt i større grad i det nasjonale museumsvesenet.

Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag utfordringer og behov

Den jobben som gjøres av Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag blir spesielt viktig i lys av museenes samfunnsrolle. Sametingets ser at det er behov for et samisk museumsnettverk, som jobber

¹⁸ Se Mål- og behovsanalysen(2011) for en nærmere beskrivelse av organiseringen av RiddoDuottarMuseat.

¹⁹ Porsanger kommune er eier av Porsanger museum, som stiftelsen RiddoDuottarMuseat drifter.

museumsfaglig. Samtidig bør det tas noen grep for å utvikle nettverket. Det kan også være behov for å styrke dette arbeidet ressursmessig. I dag skal denne tjenesten utføres av de ansatte over ordinære driftsmidler, og det er tydelig at dette tar opp mye av tiden som burde være lagt på faglig arbeid.

Samisk museumsdrag, som jobber fagpolitisk og uavhengig av Sametinget, jobber også på frivillig basis over museenes ordinære budsjetter. Ved Samisk museumsdrags årsseminar 2012 ble det sagt at kanskje man kunne ha et mål om at ett samisk museum blir nominert til "Årets museum" av Norges museumsforbund innen et antall år. Dette er en god tanke, med det krever at museene har et høyt faglig nivå, har gode arbeidsforhold og gode formidlingsprosjekter/utstillinger.

Arbeidet som gjøres i nettverket og museumsdraget er viktig for at de samiske museene skal få mulighet til å jobbe fram gode prosjekter som styrker deres identitet som samiske museer. Utfordringen blir å styrke begge disse to instansene. Begge to har behov for å styrkes økonomisk. Man kan vurdere å se på en form for fellesløsning der det jobbes både museumsfaglig og fagpolitisk. En slik funksjon kan rullere mellom de samiske museene.

Finansiering av tilbakeføringssaken Bååstede²⁰

Tilbakeføring av samiske gjenstander fra Norsk folkemuseum/Kulturhistorisk museum vil være et stort løft for samiske museer og innebærer en utfordring for Sametinget. En uavklart finansieringsmodell er en del av utfordringen, både for prosjektet som sådan og de investeringene

som en tilbakeføring krever. Rapporten Bååstede slår fast at det er et statlig ansvar å finansiere en tilbakeføring av samiske gjenstander. Det vil deretter være nødvendig å sikre tilstrekkelige driftsmidler til de samiske museene, på grunn av den økte aktiviteten en tilbakeføring vil medføre.

Sametinget har satt av 1 mill kr på 2013 års budsjett for å igangsette dette arbeidet, og vil sette av 1 mill kr årlig inntil 2016, da prosessen er tenkt avsluttet. Kulturdepartementet har uttrykt at de ikke har muligheter til å finansiere tilbakeføringsprosessen, og har bedt Sametinget om å søke Norsk kulturråd om midler. Det anses ikke som en bra løsning at sentrale myndigheter henviser Sametinget til søkerbaserte ordninger. Sametinget har imidlertid søkt Norsk kulturråd om midler for 2013, men det har ennå ikke kommet en avklaring på denne. Sametinget ønsker derimot at prosessen ikke skal stoppe opp, derfor startes arbeidet opp innenfor de rammene som er i dag.

Investeringsbehovet ved de samiske museene

Saemien Sijte

Behovet for nytt bygg for Saemien Sijte er prekært. Det er altfor små lokaler for at der skal kunne drives en tilfredsstillende museumsvirksomhet, men også for å kunne drive kulturhusaktiviteter. I tillegg er det oppdaget fukt og mugg som er helseskadelig. Statsbygg har lagt fram forprosjekt for godkjenning hos leietakerne. Landbruks- og matdepartementet skal leie kontorer ved sentret. Sametinget har garantert for leie av arealer tiltenkt Reindrifftsforvaltningen. Det er behov for en snarlig avklaring for nytt bygg for Saemien Sijte.

Samisk kunstmuseum

Kunstsamlingen ved RiddoDuottarMuseat teller over 1000 kunstverk. Dett er kunstverk som hovedsaklig er innkjøpt gjennom kunstinnkjøpsordningen som ble opprettet av Norsk kulturråd i 1974, og som de administrerte frem til 1993. Denne ordningen er deretter videreført av Samisk kulturråd/Sametinget frem til i dag, som øremerker 300 000 kr/år til dette formålet. I tillegg til verk av andre urfolkskunstnere finnes billedkunst og dáiddaduodji av kunstnere fra store deler av Sápmi, deriblant Iver Jáks, Synnøve Persen, John Savio, Britta Marakatt Labba, Maj Doris Rimpi og Petteri Laiti.

Verdien av kunstsamlingen er veldig høy, og det er et stort ansvar å forvalte denne kulturskatten. Forholdene for lagring, bevaring og formidling av kunsten er svært dårlige. Det foreligger et vedtak at et nytt samisk kunstmuseum skal ligge ved de samiske samlinger i Karasjok. Sametinget ønsker å få dette

²⁰ Bååstede = Tilbake på sørsamisk

gjort gjennom den statlige ordningen med husleie. Statsbygg ønsker å overta den gamle bygningsmassen, som er i stort behov av vedlikehold, for å så utbedre denne. Det er utarbeidet et rom- og funksjonsprogram. Det er ennå ikke avklart om eierstiftelsen De samiske samlinger vil gi fra seg bygningsmassen, og derfor er status for bygging av nytt kunstmuseum uklart. Ved tilkomsten av nye magasiner for kunstsamlingen, og oppgraderingen av eksisterende bygg, vil det frigjøre noe kapasitet til bl.a. magasinering av den kulturhistoriske samlinga ved De samiske samlinger.

Várdobáiki samisk senter

Várdobáiki samisk senter er andre prioritert av samiske kulturbygg for perioden 2009-2014, jfr. Sametingets institusjonsmelding, der det er utarbeidet en prioriteringsliste for nye samiske kulturbygg innenfor husleieordningen. Sametinget har mottatt en rom- og funksjonsplan med beskrivelse av dagens og fremtidige aktiviteter. Det sentrale elementet i rom- og funksjonsplanen er den museale delen, som inkluderer museal virksomhet, kulturminnevern og bygningsvern. Várdobáiki samisk senter skal i tillegg romme funksjoner innen samisk språk, kunst - og kulturformidling.

Investeringsbehov ved andre museer

Det er ingen samiske museer som i dag har tilfredsstillende magasiner for å kunne ta imot gjenstander fra Norsk folkemuseum/Kulturhistorisk museum. Bååstede-rapporten har beregnet at det er behov for nye 583 m² magasiner, noe som er kostnadsberegnet til 20 mill kr. Ved at Saemien Sijte, Samisk kunstmuseum og Várdobáiki får nye museumsbygg gjennom ordninga med husleiefinansiering, vil antall m² og kostnadene reduseres. Det er derfor av avgjørende grad at tilfredsstillende magasiner blir prosjektert ved bygging av nye museer, og at dette ikke skjæres bort av kostnadsmessige hensyn.

Faglig utvikling for å bygge museene sterke: de 4 F'ene

Satsningen og målene for å bygge museene sterke er omfattende. Sametinget tar derfor sikte på å peke ut noen spesielle innsatsområder innenfor fokusområdene forvaltning, forskning, formidling og fornying:

Forvaltning

Noen av de samiske museene har en spesiell kompetanse innenfor samisk kulturminnevern og bygningsvern, og de driver gjerne ulike prosjekter. For å skape bedre forutsigbarhet i forhold til Sametingets årlige prioriteringer kan man vurdere å lage flerårige program innenfor bygningsvern og kulturminnevern. Flerårige program vil i utgangspunktet ekskludere mange mindre søkere, og vil sannsynligvis lede til færre, men større søknader. Man kan også vurdere å overføre en del midler fra søkerbasert ordning over til faste driftstilskudd, men da øremerket bygningsvern og kulturminnevern. Begge scenarioene forutsetter kulturminnefaglig kompetanse. Økt forutsigbarhet på prosjektmidler gir museene en mulighet å tenke langsiktig og de vil da kunne bygge opp kompetanse innen kulturminnefaget. I dag har landsdelsmuseene forvaltningen av løse kulturminner. Det naturlige ville ha vært om etter eller flere samiske museer, med kulturminnefaglig kompetanse, kunne ha ansvaret for løse samiske kulturminner. Visjonen må være at de samiske museene har den beste generelle og lokale kompetansen innenfor samisk bygningsvern og kulturminnevern, og at de er på faglig høyde med universitetsmuseene og nasjonale museer innenfor disse feltene.

Forskning

Sametinget skal legge til rette for at de samiske museene kan drive forskning. Forskingen kan skje i samarbeide med andre museer og høyskole/universitetsmiljøer både i Norge og i Sápmi. Dette forutsetter at Sametinget har mulighet til å legge rammebetingelsene.

Formidling

Det er nødvendig at de samiske museene har ressurser og infrastruktur for å drive formidling. En av utfordringene ligger i å øke besøkstallet, samt informere og drive formidling på nett. For å nå ut til ulike grupper i befolkninga er det viktig at museene satser på formidling med hjelp av digital teknologi.

Fornyning

Det har vært en lang prosess for å kunne bruke samiske betegnelser og tegnsatt i Primus, gjenstandsdatatabasen som brukes ved museer i Norge. Noen samiske museer har nå publisert gjenstander

på www.digitaltmuseum.no, der museenes samlinger formidles for et bredt publikum. Det gjenstår ennå en del arbeid for at det skal realiseres fullt ut.

Ved en tilbakeføring av samiske gjenstander vil de samiske museene få økt sin gjenstandssamling, noe som krever utbedrede magasiner og utstillingslokaler. En økt gjenstandssamling krever økte personalressurser og rett kompetanse for å bevare og formidle denne kulturarven. Behovet for kompetanse innen teknisk konservering vil da for alvor melde seg. Det kreves nytenkning og velvillighet for å se på løsninger for samarbeid og profesjonalisering. Ved en økt profesjonalisering kan dette føre til flere samarbeidsprosjekter mellom de samiske museene. Dette kan føre til gode formidlingsprosjekter og nyskapende prosjekter. Dette samsvarer med ett delmål som kommer fram i Sametingets melding om samisk kunst og kultur, at kulturinstitusjonene blir faglig sterke.

For å oppsummere ser vi at det kreves det en faglig utvikling innenfor alle områdene for å løfte de samiske museene opp på et høyere faglig nivå. Det er behov for et betydelig løft innen kompetanseheving som kan generere forskningsprosjekter, satsning på digitale løsninger, og større grad av forutsigbarhet som kan gjøre museene i stand til å ta ansvaret for flere forvaltningsoppgaver.

Mål

Utfordringene som er beskrevet i kapitlet ovenfor viser at de samiske museene er institusjoner som har ambisjoner om å vokse, men at de står overfor en del utfordringer. De regnes som solide og stabile institusjoner med et tydelig samfunnsoppdrag. Sametinget ønsker at de skal bli ennå sterkere i framtida. På bakgrunn av gjennomgangen av utfordringene det samiske museumsfeltet står overfor kan vi skissere følgende mål og strategier:

Mål

Sametingsrådet har følgende mål for det framtidige museumspolitiske arbeidet:

- Samiske museer fungerer som faglig sterke institusjoner
- De samiske museene har en felles identitet som samiske museer
- De samiske museene får bedre økonomiske rammer
- De samiske museene jobber etter de 4 F'ene; Forvaltning, Forskning, Formidling og Fornyning.

Strategier

Denne museumspolitiske redegjørelsen vil bli fulgt opp i dialog og samarbeid med de samiske museene, Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag. Følgende strategier vil være sentrale i arbeidet framover:

Gjennom budsjettforhandlinger vil Sametinget arbeide for en budsjettmessig styrking av de samiske museene. Det er sentralt at de samiske museene blir involvert i arbeidet med styrking av budsjettene til de samiske museene.

Sametinget vil være tydelig på at de samiske museene også i framtida skal drives og forvaltes innenfor rammene av de konsoliderte enhetene.

De samiske museene får større ansvar og oppgaver innenfor kulturminnevernet. Herunder også at noen samiske museer får samme rolle som regionmuseene i forhold til forvaltninga av løse kulturminner. Det forutsetter at museene bygger opp eller har fast kulturminnefaglig kompetanse

Sametinget vil ta et koordineringsansvar for at samiske gjenstander tilbakeføres fra Norsk folkemuseum/Kulturhistorisk museum til de samiske museene. Sametinget kan ikke alene finansiere dette prosjektet og det forventes at sentrale myndigheter også bidrar sterkt.

Sametinget vil fortsette arbeidet med å sikre at de samiske museene har tilfredsstillende magasiner og utstillingslokaler. I særdeleshet for at tilbakeføringsprosjektet Bååstede skal kunne realiseres.

Sametinget vil bidra til at Samisk museumsnettverk og Samisk museumslag styrkes. Det forventes samtidig at arbeidet med faglig utvikling og styrking koordineres mellom de to nettverkene/lagene og opp mot Norsk Kulturråd.

Kilder:

- Sametingsrådets melding om samiske museer (2004)
- Sametingsrådets melding om samisk institusjonsutvikling; Samiske institusjoner og det sivile samiske samfunn (2006)
- Vurdering av faglige museumsnettverk (Norsk kulturråd 2011)
- Mål- og behovsanalyse av de samiske museene (Sametinget 2011)
- Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv (Sametinget 2012)
- Sametingets melding om samisk kunst og kultur (2013)
- St.meld. nr 22(1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving
- St.meld. nr 49 (2008-2009) Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying
- Kulturminneloven med forskrifter
- NOU 2013:4, Kulturutredningen 2014
- NOU 1996:7. Museum. Mangfald, minne, møtestad
- Kulturnæringer i samiske områder. Sysselsetting og bedriftsstruktur, Norut (2012)
- Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område, Telemarksforskning (2012)

Behandlingen av saken ble avsluttet 07.06.13 kl. 11.58.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak PFK 004/13

Åšši/Sak SP 022/13

Sametingets reviderte budsjett 2013

Arkivsaknr.
13/2006

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	24.04.13	SR 055/13
Plan- og finanskomiteen	21.–24.05.13	PFK 004/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 22/13

Saken påbegynt tirsdag 4. juni 2013 kl. 14.02

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

Heidi F Greiner Håker erklærte seg innhabil i sak 022/13 og ble fritatt.

Olaf Eliassen erklærte seg innhabil i sak 022/13, men møteledelsen konkluderte at han er habil

Silje Karine Muotka ba om å bli vurdert om hun er innhabil i sak 022/13, men hun ble erklært for habil.

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget er definert som en nettobudsjettert virksomhet, derfor beholder og fordeler Sametinget sine budsjettoverskudd. Eventuelt underskudd dekkes inn ved neste års budsjett. Sametinget foretar årlige budsjettrevisjoner i plenum i juni måned, på bakgrunn av vedtaket av årsmelding i februar som også inkluderer årsregnskapet.

Sametinget kan forvalte post 50-midler tildelt fra departementene fritt. Dette gjelder ikke øremerkede midler som kommer fra andre departementale poster, så som postene 22 og 72. Tilleggsbevilgningene vil likevel tas med i det reviderte budsjettet.

Det vises for øvrig til Sametingets årsregnskap og Sametingets årsmelding 2012 sak 001/13.

Sametingets regnskap for 2012 viser et regnskapsmessig overskudd på kr 3 005 353. Ved årsavslutningen 2012 viser det seg at Sametinget ikke har klart å bruke opp den opparbeidede egenkapitalen kr 1 402 419. I tillegg ble det ved den ordinære budsjettbehandlingen for 2013 vedtatt å ikke fordele kr 1 500 000.

Det vil si at Sametinget ved revidert budsjett for 2013 vil refordele kr 5 907 772.

Fordeling av ekstra tildelinger og refordeling av budsjettet for 2013 fremgår av nedenforstående tabeller med tilhørende omtale av de enkelte poster.

Bevilgninger fra departementene

Totaltabelle Sametingets samlede inntekter -revidert budsjett 2013

Beskrivelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Reford. bud	Rev-bud 2013
Fornyings, adm. og kirke departementet (FAD)	259 460 000	0	0	259 460 000
Utenriksdepartementet - ÛD	650 000	0	-650 000	0
Kunnskapsdepartementet - KD	37 723 000	0	0	37 723 000
Kunnskapsdepartementet - KD	14 647 000	0	0	14 647 000
Miljøverndepartementet - MD	3 195 000	0	0	3 195 000
Kulturdepartementet - KUD	72 702 000	0	0	72 702 000
Helse- og omsorgdepartementet - HOD	6 036 000	0	0	6 036 000
Barne, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	1 000 000	0	0	1 000 000
Landsbruksdepartementet - LMD	6 000 000	0	0	6 000 000
Totalt bevilget I	401 413 000	0	-650 000	400 763 000

Sametingets budsjett for 2013 er på totalt kr 400 763 000, eksklusiv avkastning til Samefolkets fond på kr 2 535 000.

Ved en feil ble bevilgning fra Utenriksdepartementet kap. 118 og post 70 på kr 650 000 tatt med i de samlede bevilgningene til Sametinget ved den ordinære budsjettbehandlingen av budsjettet for 2013. Disse midlene er ikke en 50-post, og som nevnt i innledningen skal ikke disse tas med i de samlede bevilgningene. Disse midlene er øremerket til Sametingets internasjonalt arbeid.

Sametingets samlede inntekter og utgifter

Sametingets samlede inntekter og utgifter

	Budsjett 2013	Ekstra tildeling	Refordeling bud	Rev-bud 2013
Driftsinntekter				
Bevilgninger fra departementene	401 413 000	0	-650 000	400 763 000
Avkastning Samefolkets fond	7 285 000	0	0	7 285 000
Sum driftsinntekter	408 698 000	0	-650 000	408 048 000
Virkemidler				
Språk	71 765 000	0	0	71 765 000
Kultur	91 902 000	0	1 800 000	93 702 000
Bibliotek	8 455 000	0	0	8 455 000
Kunnskap	43 080 000	0	2 000 000	45 080 000
Helse og sosial	3 831 000	0	0	3 831 000
Arealer og Miljø	1 500 000	0	500 000	2 000 000
Kulturminnervern	2 650 000	0	0	2 650 000
Næring	35 432 000	0	0	35 432 000
Regionalutvikling	3 000 000	0	0	3 000 000
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	6 408 000	0	550 000	6 958 000
Samiske organisasjoner	3 801 000	0	0	3 801 000
Andre virkemidler	10 082 000	0	0	10 082 000
Andre tiltak	4 902 000	0	0	4 902 000
Sum virkemidler	286 808 000	0	4 850 000	291 658 000
Sum driftsinntekter - virkemidler	121 890 000	0	-5 500 000	116 390 000
Driftskostnader				
Drift politisk nivå	22 390 000	0	150 000	22 540 000
Drift administrasjon	98 000 000	0	257 772	98 257 772
Sum driftskostnader	120 390 000	0	407 772	120 797 772
ÅRSRESULTAT	1 500 000	0	-5 907 772	-4 407 772

Fordeling av overskuddet

Tabellene nedenfor viser fordelingen av overskuddet på kr 5 907 772.

Språk

Tillegg til kapittel 4.5, nytt under kapittel 4.5.7:

Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen

Tiltak 7: Initiere til samarbeid for å se på mulige nye konsepter innen samisk opplæringstilbud

Sametinget ser behovet for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen, og ønsker å ta initiativ overfor kringkastingsmiljøer for å se på utviklingsmuligheter for nye konsepter innen samisk opplæringstilbud. Sametinget ønsker også å inkludere miljøer som både kan bidra til opplæring i samiske språk og formidling av kunnskap om samisk kultur.

Samiskspråklige kunnskapsprogrammer på tv vil kunne brukes i undervisningssammenheng i den samiske skolen, skoleverket forøvrig og i voksenopplæring i hele Norge. Sametinget viser til NRKs satsing på NRK Skole og NRK Kunnskapskanalen som kan være aktuelle modeller og samarbeidspartnere for å utvikle nye samiske tilbud.

Skal bidra til:

- Mer samisk innhold i allmennkringkastingen.

Budsjett for 2013:

- Administrative kostnader

Kultur

Samletabell - Samisk kultur

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Arenaer for samisk kulturutøvelse	64 210 000	0	1 450 000	65 660 000
Kunst og kulturutøvelse	22 706 000	0	350 000	23 056 000
Idrett	1 440 000	0	0	1 440 000
Medier	3 546 000	0	0	3 546 000
Sum	91 902 000	0	1 800 000	93 702 000

Samletabell - arenaer for samisk kulturutøvelse

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Direkte tilskudd til arenaer for samisk kulturutøvelse	62 010 000	0	1 450 000	63 460 000
	Tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling	2 200 000	0	0	2 200 000
Sum		64 210 000	0	1 450 000	65 660 000

Arenaer for samisk kulturutøvelse - direkte tilskudd

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	<u>Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner</u>				
	Árran lulesamisk senter, Tysfjord	1 949 000	0	0	1 949 000
	Samisk senter for samtidskunst, Karasjok	2 811 000	0	500 000	3 311 000
	Senter for nordlige folk AS, Kåfjord	1 426 000	0	0	1 426 000
	Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord	562 000	0	0	562 000
	Sijti Jarng, Hattfjelldal	1 397 000	0	0	1 397 000
	Várdobáiki, Evenes/Skånland	1 046 000	0	0	1 046 000
	Pitesamisk hus	600 000	0	0	600 000
	Samisk hus i Oslo	470 000	0	0	470 000
	Lásságámmi	270 000	0	0	270 000
	Villmarkscampen i Tollådal - pitesamisk	56 000	0	0	56 000
	Internasjonalt samisk filmsenter	628 000	0	450 000	1 078 000
	Saemien Sijte	619 000	0	0	619 000
	Alttá Sámi Siida	0	0	350 000	350 000
	Sjeltie - Samisk kulturpark, Majavatn	0	0	150 000	150 000
Sum		11 834 000	0	1 450 000	13 284 000

Samletabell - kunst og kulturutøvelse - søkerbaserte tilskudd

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Musikk, litteratur og tegneserier	8 723 000	0	0	8 723 000
	Samiske forlag	2 750 000	0	0	2 750 000
	Kulturtiltak	4 713 000	0	350 000	5 063 000
Sum		16 186 000	0	350 000	16 536 000

I budsjett 2013 er det avsatt kr 2 811 000 til Samisk senter for samtidskunst (SDG). I løpet av 2012 ble det inngått en avtale med R.P. Eiendom om ombygging og leie av tidligere DSF (Den samiske folkehøgskolen) for å flytte SDG dit. Etter planen skal flyttingen skje i løpet av 2013. Det vil komme

ekstra kostnader i 2013 for å sikre at utbygger har tilstrekkelig sikkerhet for å gå i gang med utbygging. Det avsettes kr 500 000 ved revidert budsjett 2013 til Samisk senter for samisk samtidskunst.

Internasjonalt samisk filmsenter har vist til et driftsbehov på kr 2 072 000 i 2013 med forutsetning om finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KUD) kr 1 250 000. Utfordringen er at KUD har frafalt med sin andel av driftsfinansieringen. Sametinget er dermed de eneste som finansierer driften. Med kun dagens overføring på kr 628 000 fra Sametinget vil de måtte stenge til sommeren. En ekstrabevilgning på kr 600 000 vil være tilstrekkelig for drift ut året. Det avsettes kr 600 000 ved revidert budsjett 2013 til Internasjonalt samisk filmsenter.

Alttá Sámi siida har tidligere fått tilskudd over posten samiske møteplasser. Med bakgrunn i endring av regelverk for Samiske møteplasser er tilskuddet til Alttá Sámi siida redusert betraktelig fra 2011 til 2012. Det avsettes kr 350 000 ved revidert budsjett 2013 til Alttá Sámi siida.

Sjeltie – Samisk kulturpark har tidligere fått tilskudd over posten samiske møteplasser. Med bakgrunn i endring av regelverk for Samiske møteplasser er tilskuddet til Sjeltie redusert betraktelig fra 2011 til 2012. Det avsettes kr 150 000 ved revidert budsjett 2013 til Sjeltie – Samisk kulturpark.

I budsjett 2013 er det avsatt kr 4 713 000 til søkerbaserte tilskudd til kulturtiltak. På grunn av stor søknadsmengde er det behov for å øke denne posten. Det avsettes kr 350 000 ved revidert budsjett 2013 til søkerbaserte tilskudd til kulturtiltak.

Kunnskap

Samletabell - Kunnskap

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Barnehage	9 905 000	0	0	9 905 000
Grunnopplæring	27 525 000	0	2 000 000	29 525 000
Høyere utdanning og forskning	3 650 000	0	0	3 650 000
Tradisjonell kunnskap	2 000 000	0	0	2 000 000
Sum	43 080 000	0	2 000 000	45 080 000

Samletabell - Grunnopplæring

Post 100	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag	2 900 000	0	0	2 900 000
	Læringsressurser	24 625 000	0	2 000 000	26 625 000
Sum		27 525 000	0	2 000 000	29 525 000

Samletabell - læringsressurser - prosjekt i egen regi

Post 100	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Oversetting og tilpasning av læreverk	4 000 000	0	0	4 000 000
	Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne	2 000 000	0	2 000 000	4 000 000
Sum		6 000 000	0	2 000 000	8 000 000

I budsjett for 2013 er det satt av kr 2 000 000 til prosjekt av Ovttas | Aktan | Aktesne som varer ut juni 2013. Sametinget arbeider mot Kunnskapsdepartementet (KUD) for å sikre forutsigbar finansiering av portalen. Med påvente av svar på permanent drift av prosjektet fra KUD må Sametinget avsette midler for andre halvår av prosjektet for å kunne overføre driften av nettportalen til Senter for samisk i opplæringen. Det avsettes kr 2 000 000 ved revidert budsjett 2013 til prosjektet Ovttas | Aktan | Aktesne.

Endring av kapittel 7.6.2:

Árbediehtuovvdaš / senter for samisk tradisjonskunnskap – direkte tilskudd

Pilotprosjektet Árbediehtuovvdaš / senter for samisk tradisjonskunnskap, har sitt utgangspunkt i Sametingets oppfølging og konkretisering av resultatene fra Árbediehtu-prosjektet ved Sámi allaskuvla. Pilotprosjektet skal danne grunnlaget for oppfølging av tiltakspunktet i Regjeringens nordområdestrategi om videreføring av Árbediehtu-prosjektet gjennom institusjonalisering.

Målet er å legge grunnlaget for et senter som legger til rette for at samisk tradisjonell kunnskap - árbediehtu - brukes i forvaltningen av naturressurser, og er et kunnskapsgrunnlag for utvikling av rammeplaner, læreplaner og læreressurser, og for forskning.

Senterets oppgaver vil blant annet være å systematisere, kartlegge, synliggjøre og formidle tradisjonell kunnskap.

Målgruppe:

- Elever og studenter
- Utdannings- og forskningsinstitusjoner
- Brukere av naturressurser i samiske områder

Skal bidra til:

- At samisk tradisjonell kunnskap videreføres til kommende generasjoner gjennom opplæring i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning.
- At samisk tradisjonell kunnskap skal være tilgjengelig som kunnskapsgrunnlag for forskning.
- At kunnskap om samisk naturbruk benyttes som ressurs i forvaltning av naturressurser
- At naturressursene forvaltes bedre i samiske områder

Arealer og miljø

Samletabell -Arealer og miljø

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Arealer	1 500 000	0	500 000	2 000 000
Sum	1 500 000	0	500 000	2 000 000

Stiftelsen Protect - direkte tilskudd

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Protect Sápmi	a) 1 500 000	0	500 000	2 000 000
Sum	1 500 000	0	500 000	2 000 000

a) I Budsjett 2013 omtalt som Stiftelsen Protect

I budsjett for 2013 ble det avsatt kr 1 500 000 til Protect Sápmi. Under budsjettbehandlingen ble denne budsjettposten redusert med kr 500 000 med begrunnelse i at det var usikkerhet om prosjektets framdrift og at dette skulle vurderes under revidert budsjett. Prosjektet er godt i gang og det er viktig at vi opprettholder bidrag som forutsatt med tanke på finansiering fra departement og for budsjett 2014. Det avsettes kr 500 000 ved revidert budsjett 2013 til Protect Sápmi.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Samletabell - Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Internasjonalt arbeid	6 408 000	0	550 000	6 958 000
Sum	6 408 000	0	550 000	6 958 000

Samletabell internasjonalt arbeid

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Tilskudd til internasjonalt arbeid	838 000	0	50 000	888 000
Tilskudd til internasjonale tiltak	570 000	0	0	570 000
Forberedende konferanse for WCIP 2014	5 000 000	0	500 000	5 500 000
Sum	6 408 000	0	550 000	6 958 000

Internasjonalt arbeid - direkte tilskudd

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk	266 000	0	50 000	316 000
Samerådet - norsk seksjon	372 000	0	0	372 000
Mama Sara Education Foundation	100 000	0	0	100 000
doCip	100 000	0	0	100 000
Sum	838 000	0	50 000	888 000

I budsjettet for 2013 ble det avsatt kr 5 000 000 til den forberedende konferansen for WCIP 2014. I forberedelsen til konferansen er det utgifter som det ikke har vært mulig å forutse under budsjetteringen. Blant annet et møte i redigeringskomiteen for erklæringstekst, som skal avholdes i Madrid i mai (kr 300.000). I tillegg har det vært utfordringer med finansiering av delegater, og det er nødvendig med en buffer i det arbeidet (kr 200.000). Det er derfor behov for å øke budsjettet til forberedende konferanse for WCIP 2014 med kr 500 000.

I budsjettet for 2013 ble det avsatt kr 266 000 til The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk. Med bakgrunn av en søknad fra The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk om økt behov for driftsutgifter på grunn av høyere aktivitet. Det avsettes kr 50 000 ved revidert budsjett 2013 til The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk.

Driftsutgifter politisk nivå

Driftsutgifter politisk nivå

Post 01	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
1010	Sametingets plenum	8 919 000	0	0	8 919 000
1110	Sametingets plenumsledelse	2 136 000	0	0	2 136 000
1120	Sametingets kontrollutvalg	900 000	0	0	900 000
1310	Samisk parlamentarisk råd	700 000	0	0	700 000
1510	Sametingsrådet	9 000 000	0	0	9 000 000
1910	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	335 000	0	0	335 000
1920	Sametingets eldreråd	250 000	0	150 000	400 000
1930	Sametingets klagenemnd	150 000	0	0	150 000
Sum		22 390 000	0	150 000	22 540 000

I budsjettet for 2013 ble det avsatt kr 250 000 til Sametingets eldreråd. Med bakgrunn i aktiviteten til eldrerådet er det behov for å øke denne posten. Det avsettes kr 150 000 ved revidert budsjett 2013 til Sametingets eldreråd.

Driftsutgifter administrasjons nivå

Driftsutgifter administrasjon

Post 01	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
-	Driftsutgifter administrasjon,	98 000 000	0	257 772	98 257 772
Sum		98 000 000	0	257 772	98 257 772

Sametinget har satt i gang prosess for å få fullført søknad som verdensarvsted. For å få Mortensnes inn på verdensarvlista ligger det en del arbeid med dokumentasjonen av kulturminner på Varangervidda. For å undersøke 2 dyregraver i Varanger som er en del av prosessen i arbeidet for søknaden om Mortensnes som verdensarvsted er det behov for 2 ekstra feltarbeidere i sesongen 2013. Det avsettes kr 257 772 ved revidert budsjett 2013 til arbeidet med å få Mortensnes inn på verdensarvlista.

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Budsjett er en plan for anskaffelse og anvendelse av ressurser, samtidig som det er et viktig kontroll- og oppfølgingsverktøy i Sametingets økonomistyring. Budsjettet viser de økonomiske konsekvensene av planene for gitt budsjettperiode, derfor fremmer Sametingsrådet revidert budsjett 2013. Ved årsavslutningen 2012 viser det seg at Sametinget har et regnskapsmessig overskudd på kr 3 005 353. Ved årsavslutningen 2012 har Sametinget ikke brukt opp den opparbeidede egenkapitalen kr 1 402 419. I tillegg ble det ved den ordinære budsjettbehandlingen for 2013 vedtatt å ikke fordele kr 1 500 000. Dermed har Sametinget et overskudd på kr 5 907 772 til refordeling ved revidert budsjett for 2013.

Merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Sten Erling Jønsson, Gunnar Nilsen, Ronny Wilhelmsen, Raimo Valle og Ragnhild Melleby Aslaksen, medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Ann-Mari Thomassen, Aili Keskitalo, Rolf Johansen, Jarle Jonassen, medlemmet fra Árja Laila Susanne Vars, medlemmet fra Samer sørpå Marie Therese Nordsetta Aslaksen og medlemmet fra Høyre Anne-Marit Eira

Merknad under Utdanning, kap. 7.4.3.2 Utvikling av læringsressurser - søkerbasert tilskudd:

1. Komiteens flertall ser behovet for å styrke arbeidet med utvikling av læringsressurser for samisk som andrespråk, herunder:

- Nordsamisk som andrespråk: heldekkende læreverk for 1.-4. årstrinn.
- Sørsamisk som andrespråk : temahefter innen språklære, eventuelt grunnbok for ungdomstrinnet og for videregående opplæring.

2. Komiteens flertall ser videre behovet for tilrettelagte læringsressurser for barn og unge som vokser opp i byer og tettsteder.

Merknad under Utdanning, kap. 7.4.3.4 Samisk læremiddelportal - Ovttas- Aktan- Aktesne:

Komiteens flertall understreker behovet for likeverdig satsing på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk, når prosjektet overføres Samisk høgskole ved Senter for samisk i opplæringen. Komiteens flertall ber sametingsrådet ivareta dette gjennom tildelingsbrevet.

Forslag

Forslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), NSR, Samer sørpå, Árja og Høyre

Forslag 1

Endringsforslag:

Tabell 4.3.1.3 Språkprosjekter – søkerbasert tilskudd

Reduseres med kr. 1.950.000,-

Kap 4.4.2 Samiske språksentre

kr 1.950.000,- fordeles til 13 språksentre:

10 100 Porsanger - Sámi giella - ja kulturguovddáš	+ 150.000
10 101 Kåfjord - Sámi giellaguovddáš	+ 150.000
10 102 Tysfjord - Árran julevsame guovddáš	+ 150.000
10 103 Evenes - Várđobáiki sami guovddáš	+ 150.000
10 104 Nesseby - Isak Saba guovddáš	+ 150.000
10 105 Tana - Samisk nærings- og utredningscenter AS	+ 150.000
10 106 Tromsø - Gáisi Giellaguovddáš	+ 150.000
10 107 Røros - Aajege- Saemien gielejih maahtoejargne	+ 150.000
10 108 Alta - Álttá Sámi Giellaguovddáš	+ 150.000
10 109 Lavangen - Ástavuona giellagoahtie	+ 150.000
10 110 Snåsa - Gielem nastedh	+ 150.000
10 111 Røyrvik - Gielearnie	+ 150.000
10 112 Storfjord - Storfjord Språksenter	+ 150.000

Kap 5.3 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Tabell 5.3.1.1 Arenaer for samisk kulturutøvelse – direkte tilskudd

Økning med kr 150.000,- til Duoddara Ráfe

Kultur

Nytt kulepunkt til kap. 5.4.5, kulturtiltak, under prioriteringer i 2013:

- Midler til forprosjekt som omhandler samiske møteplasser.

Kunnskap

Endring til kap. 7.4.3:

Reduksjon av sametingsrådets forslag til Læringsressurser - prosjekter i egen regi, Samisk læremiddelportal - Ovttas- Aktan- Aktesne med 1 000 000 kroner. (Altså blir bevilgningen til Ovttas- Aktan- Aktesne på 1 000 000 kroner)

Sametingsrådets tekstforslag vedrørende Ovttas- Aktan- Aktesne endres til følgende:

I budsjett for 2013 er det satt av kr 2 000 000 til prosjektet Ovttas- Aktan- Aktesne som varer ut juni 2013. Som følge av bevilgning til prosjektet i revidert statsbudsjett med 1 million kroner, reduseres sametingsrådets forslag tilsvarende. Driften av nettportalen skal overføres fra Sametinget til Senter for samisk i opplæringen, under Samisk Høgskole. Sametinget ber sametingsrådet jobbe videre med sikte på permanent drift av prosjektet.

Næring

Tillegg til kap. 11.4.4 Tilskudd til variert næringsliv, Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen – nytt kulepunkt:

- Samiske næringsorganisasjoner og interesseorganisasjoner for samisk naturbruk.

Skal bidra til – endret kulepunkt 5:

- Økt nyskaping, vekst, fornying og kompetanse

Kap 11.3.1 Tilskudd til primærnæringer

Tillegg prioriteringer:

- Tilskudd til nyetablering, produktutvikling og investeringer i tilleggsnæringer til reindrift

Tillegg målgruppe:

- Næringsutøvere

Kap 11.5.3 Duodjeinstituhtta

Økes med kr. 150.000,-

Regionalutvikling

Tillegg til kap. 12.2.1 – prioriteringer i 2013 – nytt kulepunkt:

- Initiere overordnet prosjekt som har som formål å finne nye måter å finansiere infrastruktur på i områder med spredt bosetting.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Tillegg til rådets forslag:

- Økning til Forberedende konferanse for WCIP 2014 med 500 000 kroner. (Altså totalt 1 million kroner i økning)

Andre virkemidler

Endring i kapittel 15.1:

Tillegg til kapittel 15, nytt under kapittel 15.2.3:

- Samisk regionutvikling

Hovedmål

- Helhetlige samiske områder

Delmål

- Utvikle samiske regioner nasjonalt og transnasjonalt

Strategier

Styrke kunnskapsgrunnlaget for etablering av samisk region

Tiltak 3: Utredningsprosjekt om samisk region. Settes ut på anbud.

Prioriteringer i 2013:

- Utredning om samisk region i Norge.

Skal bidra til:

- Utvikling av helhetlige geografiske områder hvor samisk språk, kultur og næringer har en særlig sterk stilling.

Kap 17.3 Sametingets kontrollutvalg

Posten reduseres med kr 300.000,-

Driftsutgifter til administrativt nivå

Kap. 18.1, nest siste avsnitt, tillegg etter siste setning:
Det skal særlig prioriteres å redusere saksbehandlingstiden på søknader.

Kap. 18.1.1, nytt 3. avsnitt:
Antall søknader til Sametingets tilskuddsordninger øker kraftig. I perioden 2007 -2011 økte antall søknader med over 40 %. I 2011 mottok Sametinget 1796 søknader.

Forslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Samer sørpå og Árja

Forslag 2

Endringer i forhold til sametingsrådets forslag til innstilling:

Tabellen Sametingets samlede inntekter og utgifter, samt tabellene til tilhørende budsjettendringer, endres i tråd med forslagene her.

Språk

Tillegg til kapittel 4.5, nytt under kapittel 4.5.7 (erstatte sametingsrådets forslag):
Initiativ for å styrke det samiske innholdet på TV

Tiltak 7: Initiere til samarbeid for å se på mulige nye konsepter innen samisk opplæringstilbud

Sametinget ser behovet for å styrke det samiske innholdet på TV, og ønsker å ta initiativ overfor kringkastingsmiljøer for å se på utviklingsmuligheter for nye konsepter innen samisk opplæringstilbud. Sametinget ønsker også å inkludere miljøer som både kan bidra til opplæring i samiske språk og formidling av kunnskap om samisk kultur.

Samiskspråklige kunnskapsprogrammer på tv vil kunne brukes i undervisningssammenheng i den samiske skolen, skoleverket forøvrig og i voksenopplæring i hele Norge. Sametinget viser til NRKs satsing på NRK Skole og NRK Kunnskapskanalen som kan være aktuelle modeller for å utvikle nye samiske tilbud.

Skal bidra til:

- Mer samisk innhold på TV.

Budsjett for 2013:

- Administrative kostnader

Andre virkemidler

Endring i kapittel 15.1:

Tillegg til kapittel 15, nytt under kapittel 15.2.3 Samisk regionutvikling:

Budsjett:

- Kr 500 000.

Midlene forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndighet til. Settes ut på anbud.

Forslag fra NSR og Høyre

Forslag 3

Endringsforslag:

Kap 5.3 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Ny post: Vilgesvárri, kr. 200.000,-

Kap 5.4.3 Musikk, litteratur og tegneserier

Tillegg prioriteringer 2013:

- Forprosjekt utviklingsprogram for tradisjonell joik.

Det framtidige utviklingsprogrammet kan ha følgende innhold:

- Utvikle et stabilt kompetansemiljø, initiere samarbeid med Juoigiid searvi og musikkfaglige miljøer
- Utviklingsarbeid i forhold til opphavsrett/rettigheter
- Dokumentasjonsarbeid, for eksempel digitalt joikearkiv
- Formidling og opplæring for barn og unge

Tillegg budsjett:

Det settes av kr 200.000,- til forprosjekt utviklingsprogram for luohiti/vuelle/vuelie

Kap 11.3.1 Tilskudd til primærnæringer

Posten styrkes med kr 200.000,-

Tillegg prioriteringer:

- Tilskudd til nyetablering, produktutvikling og investeringer i tilleggsnæringer til reindrift

Tillegg målgruppe:

- Næringsutøvere

Kap 11.4.1 Økonomiske virkemidler

Post 40510 Variert næringsliv reduseres med kr. 200 000;- (midlene overføres til kulturnæring i Vilgesvárri)

Forslag fra NSR, Høyre og Fremskrittspartiet (Frp)

Forslag 4

Tiltak 7 i kapittel 4.5, underkapittel 4.5.7 strykes.

I budsjettet er det til tiltaket ført opp administrative kostnader.

Strykningen har ingen virkninger for de samlede budsjettbevilgningene.

Sametinget ser det som naturlig at NRK prioriterer gode programmer med samisk innhold i sine egne budsjett. NRK har som følge av lisensordningen et spesielt ansvar for tilbudet til minoritetene.

Dersom Sametinget likevel skal finansiere medietilbudet, bør det gjennomføres slik at medieinstitusjonene kan konkurrere om støttemidlene.

Forslag fra Fremskrittspartiet (FrP)

Forslag 5

Sametinget foretar følgende endringer i forhold til rådets forslag.

Sametingets reviderte budsjett 2013

Endringer i forhold til rådets innstilling

Virkemiddel	budsjett 2013	Refordeling	FrPs forslag	Rev. Bud 2013
Kultur	91 902 000	1 800 000	-1 800 000	91 902 000
Areal og Miljø	1 500 000	500 000	-500 000	1 500 000
Samisk samarbeid	6 408 000	550 000	-550 000	6 408 000
Driftskostnader				
Politisk	22 390 000	150 000	-150 000	22 390 000
Administrasjon	98 000 000	257 772	3 257 772	101 257 772

* Fotnote

Driftskostnader administrasjon: Sametinget dekker alle kostnader ved befaringer, tiltakshaver/grunneier skal ikke måtte dekke dette. Hele endringen på 3 257 772 skal gå til dette formålet

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Merknad, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Norske Samers Riksforbunds sametingsgruppe, Árja, Samer bosatt i Sør-Norge, Åarjel-Saemiej Gielh og Høyre v/representant Ronny Wilhelmsen

Sak 22/13 Sametingets reviderte budsjett 2013

Kap 8 Helse og sosial

Sametinget ber sametingsrådet på egnet måte finne løsning for å imøtekomme søknad om forprosjektmidler til Distriktsmedesinsk senter i lulesamisk område, Tysfjord.

Kap 15 Andre virkemidler

Sametinget ber sametingsrådet på egnet måte finne løsning for finansiering av utredning om samisk region innenfor budsjettet i 2013, alternativt innarbeide dette i budsjettet for 2014.

Kap 17 Driftsutgifter politisk nivå

Merknad til kapittel 17.3 Sametingets kontrollutvalg:

Reduksjon i budsjettet for kontrollutvalget med kr 300 000 i forbindelse med revidert budsjett 2013 skyldes mindreforbruk grunnet særskilte forhold. Sametinget forutsetter at kontrollutvalget tilføres de nødvendige midler i budsjett for 2014.

Merknad, Arbeiderpartiets sametingsgruppe v/ representant Ronny Wilhelmsen

Mer samisk innhold i allmennkringkastingen.

Språk

Tillegg til kapittel 4.5, nytt under kapittel 4.5.7:

Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen

Tiltak 7: Initiere til samarbeid for å se på mulige nye konsepter innen samisk opplæringstilbud
Sametinget ser behovet for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen, og ønsker å ta initiativ overfor kringkastingsmiljøer for å se på utviklingsmuligheter for nye konsepter innen samisk opplæringstilbud. Sametinget ønsker også å inkludere miljøer som både kan bidra til opplæring i samiske språk og formidling av kunnskap om samisk kultur.

Samiskspråklige kunnskapsprogrammer på tv vil kunne brukes i undervisningssammenheng i den samiske skolen, skoleverket forøvrig og i voksenopplæring i hele Norge. Sametinget viser til NRKs satsing på NRK Skole og NRK Kunnskapskanalen som kan være aktuelle modeller og samarbeidspartnere for å utvikle nye samiske tilbud.

Skal bidra til:

Mer samisk innhold i allmennkringkastingen.

Budsjett for 2013:

Administrative kostnader

Merknad Arbeiderpartiets sametingsgruppe v/ representant Ronny Wilhelmsen

Kapittel 12 Regionalutvikling

For å fortsatt kunne bygge samfunnet videre i samiske områder må forskjellig infrastruktur på plass. For å kunne tilrettelegge med infrastruktur må det fremskaffes kapital. I samiske områder er det som regel liten tilgang på kapital og det blir som følge av dette vanskelig å legge til rette med infrastruktur.

Samiske områder er rike på ressurser og på noen områder mangler man tilgang på kapital for å utnytte disse ressursene, nødvendig infrastruktur mangler også på grunn av denne kapitalmangelen.

Mangelen på kapital kan hindre infrastrukturbyggingen, ressursutnyttelse og utviklingen av samisk samfunnsliv og kultur.

Derfor må Sametinget utvikle gode verktøy for å kunne argumentere for koblinger mellom ressurs- og energiutvinning og styrking av samisk samfunnsliv og kultur, dette gjøres gjennom å prioritere prosjekter i 2013 som omhandler denne problemstillingen.

Merknad Norske Samers Riksforbund v/ representant Aili Kesitalo

I forbindelse med behandling av Sametingets budsjett for 2013 i desember 2012 leverte NSR et alternativt budsjettforslag til Sametingsrådets forslag. NSRs alternative budsjettforslag gir uttrykk for de prioriteringene man primært ønsket for budsjettåret 2013. Dette forslaget fikk ikke flertall. I forbindelse med behandlingen av Sametingets reviderte budsjett for 2013 har det vært naturlig å ta utgangspunkt i Sametingets vedtatte budsjett for 2013 og revidere det, til tross for at dette budsjettet ikke gir noe helhetlig uttrykk for de prioriteringene vi har ønsket i dette budsjettåret.

Forslag 6, representant Ronny Wilhelmsen, Aps sametingsgruppe, NSRs sametingsgruppe, Árja, ÅSG, Samer sørpå og Høyre

Sametingets reviderte budsjett 2013

Tabell 5.4.1.1 Kulturutøvelse- post 17100 Kulturtiltak

Reduseres med kr. 300.000,-

Tabell 8.3.1.2 Helse og sosialprosjekter

Reduseres med kr. 350.000,-

Tabell 11.4.1 Variert næringsliv

Reduseres med kr. 400.000,-

Tabell 16.5 Utredninger og evalueringer

Reduseres med kr. 400.000,-

I tillegg kommer kr. 500.000,- fra Ovttas- Aktan- Aktesne- se eget punkt under.

Rådet omdisponerer midler til disse områdene hvis det blir midler til rådighet fra andre områder.

Kap 4.4.2 Samiske språksentre

kr 1.950.000,- fordeles til 13 språksentre:

10 100 Porsanger - Sámi giella - ja kulturguovddáš	+ 150.000
10 101 Kåfjord - Sámi giellaguovddáš	+ 150.000
10 102 Tysfjord - Árran julevsame guovddáš	+ 150.000
10 103 Evenes - Várdoáiki sami guovddáš	+ 150.000
10 104 Nesseby - Isak Saba guovddáš	+ 150.000
10 105 Tana - Samisk nærings- og utredningscenter AS	+ 150.000
10 106 Tromsø - Gáisi Giellaguovddáš	+ 150.000
10 107 Røros - Aajege- Saemien gielejih maahtoejargne	+ 150.000
10 108 Alta - Áltá Sámi Giellaguovddáš	+ 150.000
10 109 Lavangen - Ástavuona giellagoahie	+ 150.000
10 110 Snåsa - Gielem nastedh	+ 150.000
10 111 Røyrvik - Gielearnie	+ 150.000
10 112 Storfjord - Storfjord Språksenter	+ 150.000

Kap 5.3 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Tabell 5.3.1.1 Arenaer for samisk kulturutøvelse – direkte tilskudd

Økning med kr 150.000,- til Duoddara Ráfe

Kultur

Nytt kulepunkt til kap. 5.4.5, kulturtiltak, under prioriteringer i 2013:

Midler til forprosjekt som omhandler samiske møteplasser.

Kunnskap

Endring til kap. 7.4.3:

Reduksjon av sametingsrådets forslag til Læringsressurser - prosjekter i egen regi, Samisk læremiddelportal - Ovttas- Aktan- Aktesne med 1 000 000 kroner. (Altså blir bevilgningen til Ovttas- Aktan- Aktesne på 1 000 000 kroner)

Sametingsrådets tekstforslag vedrørende Ovttas- Aktan- Aktesne endres til følgende:

I budsjett for 2013 er det satt av kr 2 000 000 til prosjektet Ovttas- Aktan- Aktesne som varer ut juni 2013. Som følge av bevilgning til prosjektet i revidert statsbudsjett med 1 million kroner, reduseres sametingsrådets forslag tilsvarende. Driften av nettportalen skal overføres fra Sametinget til Senter for samisk i opplæringen, under Samisk Høgskole. Sametinget ber sametingsrådet jobbe videre med sikte på permanent drift av prosjektet.

Næring

Tillegg til kap. 11.4.4 Tilskudd til variert næringsliv, Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen – nytt kulepunkt:

Samiske næringsorganisasjoner og interesseorganisasjoner for samisk naturbruk.

Skal bidra til – endret kulepunkt 5:

Økt nyskaping, vekst, fornying og kompetanse

Kap 11.3.1 Tilskudd til primærnæringer

Posten styrkes med kr. 100.000,-

Tillegg prioriteringer:

Tilskudd til nyetablering, produktutvikling og investeringer i tilleggsnæringer til reindrift

Tillegg målgruppe:

Næringsutøvere

Kap 11.5.3 Duodjeinstituhtta
Økes med kr. 150.000,-

Regionalutvikling

Tillegg til kap. 12.2.1 – prioriteringer i 2013 – nytt kulepunkt:

Initiere overordnet prosjekt som har som formål å finne nye måter å finansiere infrastruktur på i områder med spredt bosetting.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Tillegg til rådets forslag:

Økning til Forberedende konferanse for WCIP 2014 med 500 000 kroner. (Altså totalt 1 million kroner i økning)

Andre virkemidler

Endring i kapittel 15.1:

Tillegg til kapittel 15, nytt under kapittel 15.2.3:

Samisk regionutvikling

Hovedmål

Helhetlige samiske områder

Delmål

Utvikle samiske regioner nasjonalt og transnasjonalt

Strategier

Styrke kunnskapsgrunnlaget for etablering av samisk region

Tiltak 3: Utredningsprosjekt om samisk region. Settes ut på anbud.

Prioriteringer i 2013:

Utredning om samisk region i Norge.

Skal bidra til:

Utvikling av helhetlige geografiske områder hvor samisk språk, kultur og næringer har en særlig sterk stilling.

Kap 17.3 Sametingets kontrollutvalg

Posten reduseres med kr 400.000,-

Driftsutgifter til administrativt nivå

Kap. 18.1, nest siste avsnitt, tillegg etter siste setning:

Det skal særlig prioriteres å redusere saksbehandlingstiden på søknader.

Kap. 18.1.1, nytt 3. avsnitt:

Antall søknader til Sametingets tilskuddsordninger øker kraftig. I perioden 2007 -2011 økte antall søknader med over 40 %. I 2011 mottok Sametinget 1796 søknader.

Forslag 7, representant Aili Keskitalo, Norske Samers Riksforbund

Endringsforslag:

Kap 5.3 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Tabell 5.3.1.1 Arenaer for samisk kulturutøvelse – direkte tilskudd

Ny post: Vilgesvárri, kr. 200.000,-

Kap 11.4.1 Økonomiske virkemidler

Post 40510 Variert næringsliv reduseres med kr. 200 000;- (midlene overføres til kulturnæring i Vilgesvarre)

Kap. 16.5 Utredninger og evalueringer

Tilleggspunkt: Av dette øremerkes kr 200 000 til avklaring av rettighetsforholdene til fiske - og utmarksressursene i Reisdalen

III Votering

Av 39 representanter var 32 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 5 ble forkastet med 29 stemmer mot 3 stemmer
- Forslag 4 ble vedtatt med 17 stemmer mot 15 stemmer.
- Forslag 7 del 1 ble vedtatt med 16 stemmer mot 16 stemmer. Vedtatt med møteleders dobbeltstemme.
- Forslag 7 del 2 ble forkastet med 17 stemmer mot 15 stemmer.
- Forslag 6 ble vedtatt med 29 stemmer mot 3 stemmer.
- Plan- og finanskomiteens forslag ble vedtatt med 29 stemmer mot 3 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
	Heidi P Greiner Haaker - forr.orden	
	Olaf Eliassen - forr.orden	
1	Raimo Valle - saksordfører	Aili Keskitalo Ann-Mari Thomassen Miriam Paulsen
	Raimo Valle	
2	Arthur Johan Tørfoss Arthur Johan Tørfoss	Jørn Are Gaski
3	Aili Keskitalo	Aud Marthinsen Marie T N Aslaksen
	Aili Keskitalo	
4	Jørn Are Gaski	Aud Marthinsen Ann-Mari Thomassen Kirsti Guvsam
	Jørn Are Gaski	
5	Laila Susanne Vars	Silje Karine Muotka Mariann Wollmann Magga Ann-Mari Thomassen
	Laila Susanne Vars	
6	Mariann Wollmann Magga	Marie T.N Aslaksen Silje Karine Muotka Geir Tommy Pedersen
	Mariann Wollmann Magga	
7	Anders Somby jr	Rolf Johansen Laila Susanne Vars Ann-Mari Thomassen
	Anders Somby jr	

8	Anne-Marit Eira	
9	Ann-Mari Thomassen	
10	Ragnhild M Aslaksen	
11	Silje Karine Muotka	
12	Vibeke Larsen	
13	Arthur Johan Tørfoss	
14	Aili Keskitalo	
15	Aud Marthinsen	
16	Jørn Are Gaski	
17	Raimo Valle	
18	Marie T N Aslaksen	
19	Ronny Wilhelmsen	
	Raimo Valle - saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget er definert som en nettobudsjettet virksomhet, derfor beholder og fordeler Sametinget sine budsjettoverskudd. Eventuelt underskudd dekkes inn ved neste års budsjett. Sametinget foretar årlige budsjettrevisjoner i plenum i juni måned, på bakgrunn av vedtaket av årsmelding i februar som også inkluderer årsregnskapet.

Sametinget kan forvalte post 50-midler tildelt fra departementene fritt. Dette gjelder ikke øremerkede midler som kommer fra andre departementale poster, så som postene 22 og 72. Tilleggsbevilgningene vil likevel tas med i det reviderte budsjettet.

Det vises for øvrig til Sametingets årsregnskap og Sametingets årsmelding 2012 sak 001/13.

Sametingets regnskap for 2012 viser et regnskapsmessig overskudd på kr 3 005 353. Ved årsavslutningen 2012 viser det seg at Sametinget ikke har klart å bruke opp den opparbeidede egenkapitalen kr 1 402 419. I tillegg ble det ved den ordinære budsjettbehandlingen for 2013 vedtatt å ikke fordele kr 1 500 000.

Det vil si at Sametinget ved revidert budsjett for 2013 vil refordele kr 5 907 772.

Fordeling av ekstra tildelinger og refordeling av budsjettet for 2013 fremgår av nedenforstående tabeller med tilhørende omtale av de enkelte poster.

Bevilgninger fra departementene

Totaltabell Sametingets samlede inntekter -revidert budsjett 2013

Beskrivelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Reford. bud	Rev-bud 2013
Fornyings, adm. og kirke departementet (FAD)	259 460 000	0	0	259 460 000
Utenriksdepartementet - ÛD	650 000	0	-650 000	0
Kunnskapsdepartementet - KD	37 723 000	0	0	37 723 000
Kunnskapsdepartementet - KD	14 647 000	0	0	14 647 000
Miljøverndepartementet - MD	3 195 000	0	0	3 195 000
Kulturdepartementet - KUD	72 702 000	0	0	72 702 000
Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	6 036 000	0	0	6 036 000
Barne, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	1 000 000	0	0	1 000 000
Landsbruksdepartementet - LMD	6 000 000	0	0	6 000 000
Totalt bevilget I	401 413 000	0	-650 000	400 763 000

Sametingets budsjett for 2013 er på totalt kr 400 763 000, eksklusiv avkastning til Samefolkets fond på kr 2 535 000.

Ved en feil ble bevilgning fra Utenriksdepartementet kap. 118 og post 70 på kr 650 000 tatt med i de samlede bevilgningene til Sametinget ved den ordinære budsjettbehandlingen av budsjettet for 2013. Disse midlene er ikke en 50-post, og som nevnt i innledningen skal ikke disse tas med i de samlede bevilgningene. Disse midlene er øremerket til Sametingets internasjonalt arbeid.

Sametingets samlede inntekter og utgifter

Sametingets samlede inntekter og utgifter

	Budsjett 2013	Ekstra tildeling	Refordeling bud	Rev-bud 2013
Driftsinntekter				
Bevilgninger fra departementene	401 413 000	0	-650 000	400 763 000
Avkastning Samefolkets fond	7 285 000	0	0	7 285 000
Sum driftsinntekter	408 698 000	0	-650 000	408 048 000
Virkemidler				
Språk	71 765 000	0	1 950 000	73 715 000
Kultur	91 902 000	0	1 850 000	93 752 000
Bibliotek	8 455 000	0	0	8 455 000
Kunnskap	43 080 000	0	1 000 000	44 080 000
Helse og sosial	3 831 000	0	-350 000	3 481 000
Arealer og Miljø	1 500 000	0	500 000	2 000 000
Kulturminnervern	2 650 000	0	0	2 650 000
Næring	35 432 000	0	-350 000	35 082 000
Regionalutvikling	3 000 000	0	0	3 000 000
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	6 408 000	0	1 050 000	7 458 000
Samiske organisasjoner	3 801 000	0	0	3 801 000
Andre virkemidler	10 082 000	0	0	10 082 000
Andre tiltak	4 902 000	0	-400 000	4 502 000
Sum virkemidler	286 808 000	0	5 250 000	292 058 000
Sum driftsinntekter - virkemidler	121 890 000	0	-5 900 000	115 990 000
Driftskostnader				
Drift politisk nivå	22 390 000	0	-250 000	22 140 000
Drift administrasjon	98 000 000	0	257 772	98 257 772
Sum driftskostnader	120 390 000	0	7 772	120 397 772
ÅRSRESULTAT	1 500 000	0	-5 907 772	-4 407 772

Fordeling av overskuddet

Tabellene nedenfor viser fordelingen av overskuddet på kr 5 907 772.

Språk

Samletabell - Samisk språk

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Bruken av samisk språk	57 439 000	0	0	57 439 000
Arenaer for samisk språk	10 826 000	0	1 950 000	12 776 000
Bevaring og utvikling av samiske språk	3 500 000	0	0	3 500 000
Sum	71 765 000	0	1 950 000	73 715 000

Samletabell - arenaer for samisk språk - samiske språksentre

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Porsanger - Sámi giella- ja kulturguovddáš	602 000	0	150 000	752 000
	Kåfjord – Sámi giellaguovddáš	602 000	0	150 000	752 000
	Tysfjord – Árran julevsáme guovdásj	602 000	0	150 000	752 000
	Evenes – Várdo báiki sámi guovddáš	602 000	0	150 000	752 000
	Nesseby – Isak Saba guovddáš	602 000	0	150 000	752 000
	Tana – Samisk nærings- og utredningscenter AS	602 000	0	150 000	752 000
	Tromsø – Gáisi Giellaguovddáš	602 000	0	150 000	752 000
	Røros – Aajege - Saemien gieles- jih maahtoejarnge	602 000	0	150 000	752 000
	Alta – Áltá Sámi Giellaguovddáš	602 000	0	150 000	752 000
	Lavangen - Ástávuona giellagoahhtie	602 000	0	150 000	752 000
	Snåsa - Gielem nastedh	602 000	0	150 000	752 000
	Røyrvik - Gielearnie	602 000	0	150 000	752 000
	Storfjord - Storfjord språksenter	602 000	0	150 000	752 000
	Utviklingstilskudd	3 000 000	0	0	3 000 000
Sum		10 826 000	0	1 950 000	12 776 000

Det avsettes kr 150 000 ved revidert budsjett 2013 til hver av språksentrene, totalt kr 1 950 000.

Kultur

Samletabell - Samisk kultur

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Arenaer for samisk kulturutøvelse	64 210 000	0	1 800 000	66 010 000
Kunst og kulturutøvelse	22 706 000	0	50 000	22 756 000
Idrett	1 440 000	0	0	1 440 000
Medier	3 546 000	0	0	3 546 000
Sum	91 902 000	0	1 850 000	93 752 000

Samletabell - arenaer for samisk kulturutøvelse

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Direkte tilskudd til arenaer for samisk kulturutøvelse	62 010 000	0	1 800 000	63 810 000
	Tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling	2 200 000	0	0	2 200 000
Sum		64 210 000	0	1 800 000	66 010 000

Arenaer for samisk kulturutøvelse - direkte tilskudd

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	<u>Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner</u>				
	Árran lulesamisk senter, Tysfjord	1 949 000	0	0	1 949 000
	Samisk senter for samtidskunst, Karasjok	2 811 000	0	500 000	3 311 000
	Senter for nordlige folk AS, Kåfjord	1 426 000	0	0	1 426 000
	Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord	562 000	0	0	562 000
	Sijti Jarnge, Hattfjelldal	1 397 000	0	0	1 397 000
	Várdobáiki, Evenes/Skånland	1 046 000	0	0	1 046 000
	Pitesamisk hus	600 000	0	0	600 000
	Samisk hus i Oslo	470 000	0	0	470 000
	Lásságámmi	270 000	0	0	270 000
	Villmarkscampen i Tollådal - pitesamisk	56 000	0	0	56 000
	Internasjonalt samisk filmsenter	628 000	0	450 000	1 078 000
	Saemien Sijte	619 000	0	0	619 000
	Alttá Sámi Siida	0	0	350 000	350 000
	Sjeltie - Samisk kulturpark, Majavatn	0	0	150 000	150 000
	Duoddara Ráfe	0	0	150 000	150 000
	Vilgesvárri	0	0	200 000	200 000
Sum		11 834 000	0	1 800 000	13 634 000

I budsjett 2013 er det avsatt kr 2 811 000 til Samisk senter for samtidskunst (SDG). I løpet av 2012 ble det inngått en avtale med R.P. Eiendom om ombygging og leie av tidligere DSF (Den samiske folkehøgskolen) for å flytte SDG dit. Etter planen skal flyttingen skje i løpet av 2013. Det vil komme ekstra kostnader i 2013 for å sikre at utbygger har tilstrekkelig sikkerhet for å gå i gang med utbygging. Det avsettes kr 500 000 ved revidert budsjett 2013 til Samisk senter for samisk samtidskunst.

Internasjonalt samisk filmsenter har vist til et driftsbehov på kr 2 072 000 i 2013 med forutsetning om finansiering fra Kunnskapsdepartementet (KUD) kr 1 250 000. Utfordringen er at KUD har frafalt med sin andel av driftsfinansieringen. Sametinget er dermed de eneste som finansierer driften. Med kun dagens overføring på kr 628 000 fra Sametinget vil de måtte stenge til sommeren. En ekstrabevilgning vil være tilstrekkelig for drift ut året. Det avsettes kr 450 000 ved revidert budsjett 2013 til Internasjonalt samisk filmsenter.

Alttá Sámi siida har tidligere fått tilskudd over posten samiske møteplasser. Med bakgrunn i endring av regelverk for Samiske møteplasser er tilskuddet til Alttá Sámi siida redusert betraktelig fra 2011 til 2012. Det avsettes kr 350 000 ved revidert budsjett 2013 til Alttá Sámi siida.

Sjeltie – Samisk kulturpark har tidligere fått tilskudd over posten samiske møteplasser. Med bakgrunn i endring av regelverk for Samiske møteplasser er tilskuddet til Sjeltie redusert betraktelig fra 2011 til 2012. Det avsettes kr 150 000 ved revidert budsjett 2013 til Sjeltie – Samisk kulturpark.

Det avsettes kr 150 000 ved revidert budsjett 2013 til Duoddara Ráfe.

Det avsettes kr 200 000 ved revidert budsjett 2013 til Vilgesvárri.

Samletabell - kunst og kulturutøvelse

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Kulturutøvelse	16 186 000	0	50 000	16 236 000
	Samisk kunstneravtale	6 520 000	0	0	6 520 000
Sum		22 706 000	0	50 000	22 756 000

Samletabell - kunst og kulturutøvelse - søkerbaserte tilskudd

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Musikk, litteratur og tegneserier	8 723 000	0	0	8 723 000
	Samiske forlag	2 750 000	0	0	2 750 000
	Kulturtiltak	4 713 000	0	50 000	4 763 000
Sum		16 186 000	0	50 000	16 236 000

I budsjett 2013 er det avsatt kr 4 713 000 til søkerbaserte tilskudd til kulturtiltak. På grunn av stor søknadsmengde er det behov for å øke denne posten. Det avsettes kr 50 000 ved revidert budsjett 2013 til søkerbaserte tilskudd til kulturtiltak.

Nytt kulepunkt til kap.5.4.5, kulturtiltak, under prioritering:

- Midler til forprosjekt som omhandler samiske møteplasser

Kunnskap

Samletabell - Kunnskap

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Barnehage	9 905 000	0	0	9 905 000
Grunnopplæring	27 525 000	0	1 000 000	28 525 000
Høyere utdanning og forskning	3 650 000	0	0	3 650 000
Tradisjonell kunnskap	2 000 000	0	0	2 000 000
Sum	43 080 000	0	1 000 000	44 080 000

Samletabell - Grunnopplæring

Post 100	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag	2 900 000	0	0	2 900 000
	Læringsressurser	24 625 000	0	1 000 000	25 625 000
Sum		27 525 000	0	1 000 000	28 525 000

Samletabell - læringsressurser - prosjekt i egen regi

Post 100	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Oversetting og tilpasning av læreverk	4 000 000	0	0	4 000 000
	Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne	2 000 000	0	1 000 000	3 000 000
Sum		6 000 000	0	1 000 000	7 000 000

I budsjett for 2013 er det satt av kr 2 000 000 til prosjekt av Ovttas | Aktan | Aktesne som varer ut juni 2013. Som følge av bevilgning til prosjektet i revidert statsbudsjett med kr 1 000 000, avsettes det kun kr 1 000 000 ved revidert budsjett 2013 til prosjektet Ovttas | Aktan | Aktesne. Driften av nettportalen skal overføres fra Sametinget til Senter for samisk i opplæringen, under Samisk høyskole. Sametinget ber sametingsrådet jobbe videre med sikte på permanent drift av prosjektet

Endring av kapittel 7.6.2:

Árbediehtuguovddaš / senter for samisk tradisjonskunnskap – direkte tilskudd

Pilotprosjektet Árbediehtuguovddaš / senter for samisk tradisjonskunnskap, har sitt utgangspunkt i Sametingets oppfølging og konkretisering av resultatene fra Árbediehtu-prosjektet ved Sámi allaskuvla. Pilotprosjektet skal danne grunnlaget for oppfølging av tiltakspunktet i Regjeringens nordområdestrategi om videreføring av Árbediehtu-prosjektet gjennom institusjonalisering.

Målet er å legge grunnlaget for et senter som legger til rette for at samisk tradisjonell kunnskap - árbediehtu - brukes i forvaltningen av naturressurser, og er et kunnskapsgrunnlag for utvikling av rammeplaner, læreplaner og læreressurser, og for forskning.

Senterets oppgaver vil blant annet være å systematisere, kartlegge, synliggjøre og formidle tradisjonell kunnskap.

Målgruppe:

- Elever og studenter
- Utdannings- og forskningsinstitusjoner
- Brukere av naturressurser i samiske områder

Skal bidra til:

- At samisk tradisjonell kunnskap videreføres til kommende generasjoner gjennom opplæring i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning.
- At samisk tradisjonell kunnskap skal være tilgjengelig som kunnskapsgrunnlag for forskning.
- At kunnskap om samisk naturbruk benyttes som ressurs i forvaltning av naturressurser
- At naturressursene forvaltes bedre i samiske områder

Helse og sosial

Samletabell - Helse og sosial

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
En likeverdig helse og sosialtjeneste	3 831 000	0	-350 000	3 481 000
Sum	3 831 000	0	-350 000	3 481 000

Post En likeverdig helse og sosialtjeneste reduseres med kr 350 000 ved revidert budsjett 2013.

Arealer og miljø

Samletabell -Arealer og miljø

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Arealer	1 500 000	0	500 000	2 000 000
Sum	1 500 000	0	500 000	2 000 000

Stiftelsen Protect - direkte tilskudd

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Protect Sápmi	a) 1 500 000	0	500 000	2 000 000
Sum	1 500 000	0	500 000	2 000 000

a) I Budsjett 2013 omtalt som Stiftelsen Protect

I budsjett for 2013 ble det avsatt kr 1 500 000 til Protect Sápmi. Under budsjettbehandlingen ble denne budsjettposten redusert med kr 500 000 med begrunnelse i at det var usikkerhet om prosjektets framdrift og at dette skulle vurderes under revidert budsjett. Prosjektet er godt i gang og det er viktig at vi opprettholder bidrag som forutsatt med tanke på finansiering fra departement og for budsjett 2014. Det avsettes kr 500 000 ved revidert budsjett 2013 til Protect Sápmi.

Næring

Samletabell - Næring

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Rammebetingelser i primærnæringene	8 000 000	0	100 000	8 100 000
	Attraktive lokalsamfunn	7 000 000	0	-600 000	6 400 000
	Kulturnæringer	14 932 000	0	150 000	15 082 000
	Verdiskaping og nyetableringer	5 500 000	0	0	5 500 000
Sum		35 432 000	0	-350 000	35 082 000

Samletabell - Rammebetingelser i primærnæringene

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Tilskudd til primærnæringer	8 000 000	0	100 000	8 100 000
Sum		8 000 000	0	100 000	8 100 000

Det avsettes kr 100 000 ved revidert budsjett 2013 til tilskudd til primærnæringer.

Nytt kulepunkt til kap.11.3.3 primærnæringer, under prioritering:

- Tilskudd til nyetablering, produktutvikling og investeringer i tilleggsnæringer til reindrift

Nytt kulepunkt til kap.11.3.3 primærnæringer, under målgruppe:

- Næringsutøvere

Samletabell - attraktive lokalsamfunn - variert næringsliv

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Variert næringsliv	7 000 000	0	-600 000	6 400 000
Sum		7 000 000	0	-600 000	6 400 000

Post variert næringsliv reduseres med kr 600 000 ved revidert budsjett 2013.

Nytt kulepunkt til kap.11.4.4 Tilskudd til variert næringsliv, under tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Samiske næringsorganisasjoner og interesseorganisasjoner for samisk naturbruk
- Endre kulepunkt 5 under kap.11.4.4 Tilskudd til variert næringsliv, skal bidra til:
- Økt nyskaping, vekst, fornying og kompetanse

Samletabell - kulturnæringer

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Tilskudd til utvikling av kulturnæringer	4 732 000	0	150 000	4 882 000
	Utvikling av lønnsomme samisk kulturnæringer	800 000	0	0	800 000
	Næringsavtale for duodji	9 400 000	0	0	9 400 000
Sum		14 932 000	0	150 000	15 082 000

Samletabell - kultur næringer

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	<u>Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinnæringen</u>				
	Duodjeinstituhitta	1 000 000	0	0	1 000 000
	Opplæringskontoret i reindrift	1 500 000	0	0	1 500 000
	<u>Tilskudd til duodjiinstitusjoner</u>				
	Duodjeinstituhitta	2 232 000	0	150 000	2 382 000
Sum		4 732 000	0	150 000	4 882 000

Det avsettes kr 150 000 ved revidert budsjett 2013 til Duodjeinstituhitta.

Regionalutvikling

Nytt kulepunkt til kap.12.2.1 Regionalutviklingsprosjekter, under prioriteringer:

- Initiere overordnet prosjekt som har som formål å finne nye måter å finansiere infrastruktur i området med spredt bosetting.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Samletabell - Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Internasjonalt arbeid	6 408 000	0	1 050 000	7 458 000
Sum	6 408 000	0	1 050 000	7 458 000

Samletabell internasjonalt arbeid

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
Tilskudd til internasjonalt arbeid	838 000	0	50 000	888 000
Tilskudd til internasjonale tiltak	570 000	0	0	570 000
Forberedende konferanse for WCIP 2014	5 000 000	0	1 000 000	6 000 000
Sum	6 408 000	0	1 050 000	7 458 000

Internasjonalt arbeid - direkte tilskudd

Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk	266 000	0	50 000	316 000
Samerådet - norsk seksjon	372 000	0	0	372 000
Mama Sara Education Foundation	100 000	0	0	100 000
doCip	100 000	0	0	100 000
Sum	838 000	0	50 000	888 000

I budsjettet for 2013 ble det avsatt kr 5 000 000 til den forberedende konferansen for WCIP 2014. I forberedelsen til konferansen er det utgifter som det ikke har vært mulig å forutse under budsjetteringen. Blant annet et møte i redigeringskomiteen for erklæringstekst, som skal avholdes i Madrid i mai. I tillegg har det vært utfordringer med finansiering av delegater, og det er nødvendig med en buffer i det arbeidet. Det er derfor behov for å øke med kr 1 000 000 ved revidert budsjettet 2013 til forberedende konferanse for WCIP 2014.

I budsjettet for 2013 ble det avsatt kr 266 000 til The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk. Med bakgrunn av en søknad fra The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk om økt behov for driftsutgifter på grunn av høyere aktivitet. Det avsettes kr 50 000 ved revidert budsjett 2013 til The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk.

Andre virkemidler

Nytt under kapittel til 15.2 Virkemidler tilsametingrådetets disposisjon:

15.2.3 Samisk regionutvikling

Hovedmål

Helhetlige samiske områder

Delmål

Utvikle samiske regioner nasjonalt og transnasjonalt

Strategier

Styrke kunnskapsgrunnlaget for etablering av samisk region

Tiltak 3: Utredningsprosjekt om samisk region. Settes ut på anbud.

Prioriteringer i 2013:

Utredning om samisk region i Norge.

Skal bidra til:

Utvikling av helhetlige geografiske områder hvor samisk språk, kultur og næringer har en særlig sterk stilling.

Andre tiltak

Samletabell - Andre tiltak

Post	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
	Konferanser i regi av Sametinget	1 750 000	0	0	1 750 000
	Samiskrelatert statistikk i Norge	375 000	0	0	375 000
	Utdeling av priser og stipender	125 000	0	0	125 000
	Utredninger og evalueringer	1 652 000	0	-400 000	1 252 000
	Sametingets 25-årsjubileum	1 000 000	0	0	1 000 000
Sum		4 902 000	0	-400 000	4 502 000

Post Utredninger og evaluering reduseres med kr 400 000 ved revidert budsjett 2013.

Driftsutgifter politisk nivå

Driftsutgifter politisk nivå

Post 01	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
1010	Sametingets plenum	8 919 000	0	0	8 919 000
1110	Sametingets plenumsledelse	2 136 000	0	0	2 136 000
1120	Sametingets kontrollutvalg	900 000	0	-400 000	500 000
1310	Samisk parlamentarisk råd	700 000	0	0	700 000
1510	Sametingsrådet	9 000 000	0	0	9 000 000
1910	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	335 000	0	0	335 000
1920	Sametingets eldreråd	250 000	0	150 000	400 000
1930	Sametingets klagenemnd	150 000	0	0	150 000
Sum		22 390 000	0	-250 000	22 140 000

Post Sametingets kontrollutvalg reduseres med kr 400 000 ved revidert budsjett 2013.

I budsjettet for 2013 ble det avsatt kr 250 000 til Sametingets eldreråd. Med bakgrunn i aktiviteten til eldrerådet er det behov for å øke denne posten. Det avsettes kr 150 000 ved revidert budsjett 2013 til Sametingets eldreråd.

Driftsutgifter administrasjons nivå

Driftsutgifter administrasjon

Post 01	Benevnelse	Budsjett -13	Ekstra tildeling	Refordel.bud	Rev.bud-13
-	Driftsutgifter administrasjon,	98 000 000	0	257 772	98 257 772
Sum		98 000 000	0	257 772	98 257 772

Sametinget har satt i gang prosess for å få fullført søknad som verdensarvsted. For å få Mortensnes inn på verdensarvlista ligger det en del arbeid med dokumentasjonen av kulturminner på Varangervidda. For å undersøke 2 dyregraver i Varanger som er en del av prosessen i arbeidet for søknaden om Mortensnes som verdensarvsted er det behov for 2 ekstra feltarbeidere i sesongen 2013. Det avsettes kr 257 772 ved revidert budsjett 2013 til arbeidet med å få Mortensnes inn på verdensarvlista.

Kap. 18.1, nest siste avsnitt, tillegg etter siste setning:
Det skal særlig prioriteres å redusere saksbehandlingstiden på søknader.

Kap. 18.1.1, nytt 3. avsnitt:
Antall søknader til Sametingets tilskuddsordninger øker kraftig. I perioden 2007 -2011 økte antall søknader med over 40 %. I 2011 mottok Sametinget 1796 søknader

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.06.13 kl. 16.25.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak NKK 004/13

Åšši/Sak SP 023/13

Sametingsmelding om samisk kunst og kultur

Arkivsaknr.
12/1085

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	23.01.13	SR 14/13
Nærings- og kulturkomiteen	21.– 24.05.13	NKK 004/13
Sametingets plenum	4. – 7.06.13	SP 23/13

Saken påbegynt tirsdag 04. juni 2013 kl. 16.25

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget har drøftet Sametingsmelding om samisk kunst og kultur. Meldingen er vedlagt protokollen.

Sametingsmelding om samisk kunst og kultur

Innledning

Sametinget vil med denne meldingen legge fram en overordnet politikk om samisk kunst og kultur som skal klargjøre prinsipielle spørsmål når det gjelder utviklingen av samisk kunst og kultur som sektor i samfunnet. Den skal videre være retningsgivende for Sametingets kulturpolitikk framover.

Sametinget har tidligere behandlet to meldinger på kunst- og kulturområdet (2001, 2005). I tillegg har vi institusjonsmeldingen som fortsatt er grunnlaget for vår institusjonspolitik. Kultur er et høyt prioritert område for Sametinget. Det er derfor viktig med en ny melding som omhandler kunst- og kulturfeltet.

Hovedmålet for kulturpolitikken i Sametinget har fram til nå vært et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv. Denne målsettingen viser at Sametinget vil ta et helhetlig ansvar for samisk kunst og kulturliv. Til grunn for den kulturpolitiske overveielser ligger generelle og overordnede føringer om at barn og unge og språklig mangfold skal være prioritert, samtidig som at det skal være rom for kunstnerisk frihet.

Sametinget vil i denne meldingen utvide denne målsettingen med et større fokus på kvalitet og at samisk kunst og kultur er for alle. Vårt nye overordnede mål for samisk kunst og kultur er:

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

For å nå denne målsettingen har vi prioritert 4 innsatsområder. Disse er valgt ut på bakgrunn av de utfordringene vi har i kulturpolitikken. Innsatsområdene i meldingen er:

Tydeligere ansvar for samisk kultur

Bedre rammevilkår for samiske kunstnere

Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Verdiskaping og vekst i kulturnæringer

Sametinget skal være den viktigste premissgiveren for utviklingen av samisk kunst og kultur. For å kunne ha en aktiv og utviklende kulturpolitikk har vi behov for en større avklaring av Sametingets og andre offentlige aktørers ansvar for og rolle når det gjelder samisk kunst og kultur. Det første innsatsområdet omhandler derfor Sametingets samhandling med andre offentlige myndigheter i kulturpolitikken

Sametinget vil med denne meldingen signalisere en mer aktiv politikk overfor de samiske kunstnerne. Vårt ansvar når det gjelder utvikling av samisk kunst er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Sametingets viktigste verktøy i dette arbeidet er våre økonomiske virkemidler, men også den påvirkningsmuligheten vi har gjennom dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter. Innsatsområde nummer to omhandler derfor Sametingets politikk overfor de samiske kunstnerne.

Det er nå fem år siden sametingsrådet la fram institusjonsmeldingen. Sametingsrådet har i meldingen uttrykt en klar ambisjon om å være den sentrale tilrettelegger for den samiske institusjonsutviklinga. På disse fem årene har vi kommet langt i arbeidet med å bygge opp og omorganisere de samiske institusjonene. Undersøkelser viser blant annet at det har vært en økning i arbeidsplasser knyttet til de samiske institusjonene. Vi vil med denne meldinga dreie oppmerksomheten mot de samiske kulturinstitusjonenes aktivitet og innhold, både som infrastruktur for samisk kunst- og kulturutøvelse og som en viktig aktør for utviklingen av samisk kunst og kultur. Også her er våre viktigste verktøy våre økonomiske virkemidler og vår dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter og med institusjonene selv. Innsatsområde nummer tre omhandler hvordan Sametingets institusjonspolitikkk skal videreføres. Når vi i meldingen skriver om samiske institusjoner, inkluderer det også samiske festivaler.

I Sametingsmelding om næringsutvikling (2011) var et av innsatsområdene kulturnæring. En helt avgjørende forutsetning for kulturnæring er at vi har et levende og sterkt samisk kulturliv. Samtidig handler utviklingen av kulturnæringen om rammevilkårene for samiske kunstnere. Samiske institusjoner er ikke kulturnæring, men gir kulturbaserte arbeidsplasser. Vi vil i denne meldingen supplere næringsmeldingen når det gjelder kulturnæring ved å se på næringa fra kunst- og kultursektorens side. Innsatsområde fire omhandler derfor utviklingen av samiske kulturnæring.

Som i annet meldingsarbeid er en av hensiktene med å skrive meldingen å klargjøre Sametingets politikk på området. Vi vil avklare begreper, klargjøre Sametingets ansvar og rolle på fagområdet og framskaffe et bedre kunnskapsgrunnlag på fagområdet.

Meldingen er todelt. En del er beskrivelse av statusen for Sametingets kulturpolitikk, med hvilke rammer vi arbeider med, hva Sametingets kunst- og kulturfelt er og hvilket kunnskapsgrunnlag vi har tilgjengelig. Den andre delen vil drøfte utvikling og langsiktige målsettinger, strategier og innsatsområder for en framtidig samisk kulturpolitikk.

Begreper og avgrensninger

Samisk kunst og kultur er et bredt saksfelt. I samfunnsvitenskapen defineres kultur som de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og videreformidler fra generasjon til generasjon. Kulturen din sier altså noe om hvem du er, hvor du kommer fra og hva du tror på, og det er noe du har til felles med andre. Denne betydningen av kultur er ofte den som det refereres til når vi snakker om samisk kultur som noe vi skal arbeide på grunnlag av. Diskusjonene på bakgrunn av det samfunnsvitenskapelige

kulturbegrepet er en viktig debatt som handler om alle Sametingets arbeidsområder. Vi snakker om primærnæringene som viktige kulturbærere, barnehager som bygger på samisk språk og kultur og samisk språk som grunnelementene i vår kultur. Denne debatten blir ikke tatt i denne meldingen.

Denne meldingen omhandler kultur som en sektor i samfunnet. Samisk kunst og kultur som et av grunnelementene i vår kultur. Dette inkluderer både kunstneriske uttrykk, og institusjoner og organisasjoner som på ulike måter befatter seg med slike kulturuttrykk. Kunstneriske uttrykk er for eksempel scenekunst, litteratur, joik, musikk, dans, film, kunst, mens institusjoner og organisasjoner blant annet er kulturhus, museer, festivaler og idrett. De kunstneriske uttrykkene vil i meldingen gå under begrepet kunst. Kunsten har en egenverdi. Kunsten gir oss opplevelser, gjenkjennelse, grunnlag for refleksjon, den gleder oss og den provoserer oss. Kunsten er også en del av grunnlaget for både institusjonenes innhold og for kulturnæringen.

Hva som er samisk kunst er ofte under diskusjon. Er samisk kunst knyttet til etnisitet, språk eller innhold? Er film fra et samisk område, skrevet og regissert av en ikke same, en samisk film? Er en bok skrevet av en samisk forfatter på samisk med et ikke samisk innhold, en samisk bok? Thomas Kintel (2009) stiller spørsmålet om det i det hele tatt er fruktbart å avgrense en "verden" konstituert ved "samisk kunst" og "samiske kunstnere", hva gjør den samiske kunstverden særegen? Kan "samisk kunst" defineres ut fra det formål å bidra til å styrke, bevare og utvikle det samiske samfunnet? Finnes det en særegen samisk samtidskunst?

Kunstviter Hanna H. Hansen (2009) hevder at "samisk kunst kan være hva som helst, men hva som helst kan ikke være samisk kunst". Det som er avgjørende er hvem som setter kriteriene. De samiske kunstbegrepene blir brukt på en flytende måte og endrer innhold avhengig av hvem som tar dem i bruk. Samisk kunst blir ofte betraktet i et etnologisk perspektiv og satt utenfor definisjonen kunst i dagens kunstteoretiske bilde. Dette skaper utfordringer for de samiske kunstnerne, både nasjonalt og internasjonalt. Vi vil i denne meldingen ikke gå nærmere inn på disse diskusjonene.

Hva som ligger i begrepet kvalitet er også en diskusjon som det ikke finnes et entydig svar på. Hva som er god kvalitet skal være under en kontinuerlig debatt. Meninger, verdier, normer og kunnskaper påvirker kvalitetsdebatten. Den endrer seg over tid, den endrer seg i forhold til sjanger og er ofte knyttet til definisjonsmakt i samfunnet. I meldingen har vi brukt begrepet for å fange opp kvalitet når det gjelder kunstnerisk profesjonalitet. Sametinget vil legge til rette for et samisk kunst- og kulturtilbud utført av faglig kompetente aktører.

En annen stor og viktig diskusjon gjelder bruk og misbruk av tradisjonelle kulturuttrykk, og hvor langt man kan gå i bruken før det går på bekostning av kulturen. Eksempler på dette er hvem som kan joike, hvem kan sy den tradisjonelle kofta og også bære den. Samiske kulturelle uttrykk kan også misbrukes i reiselivssammenheng, der ikke- autentiske produkter selges og misbrukes.

Urfolks rettigheter til immateriell kulturarv, tradisjonell kunnskap og tradisjonelle kulturuttrykk beskyttes først og fremst av folkeretten. I den senere tid har debatter om hvilke rettigheter folk har til sin særegne kultur, vært i fokus innen folkeretten. Denne debatten har vært spesielt framtrædende blant urfolk. Mange ulike FN-organ har rettet søkelyset på rettigheter til egen kulturarv, tradisjonell kunnskap og tradisjonelle kulturuttrykk. Det er en viktig og prinsipiell debatt som pågår i ulike internasjonale fora. Denne diskusjonen, og disse problemstillingene, er for omfattende til å favne over i denne meldingen

Satsing på kultur har stor betydning også for andre samfunns mål, som stedsutvikling, integrering og inkludering, helse, læring og kreativitet. Vi vil i meldingen ikke drøfte inngående kulturens betydning for ulike samfunns mål, men berører dette der det faller naturlig.

Meldingen holder seg på et overordnet nivå. Vi går derfor ikke inn på tiltak for enkelte kunstformer eller enkeltinstitusjoner. Årlige prioriteringer og tiltak, basert på målsettingene og strategiene i meldingen, vil komme fram i Sametingets budsjett. I enkelte tilfeller vil det være behov for videre utredninger og prosjekter. Resultatoppnåelsen vil framgå av Sametingets årsmelding.

Det vil bli lagt fram egne redegjørelser om museer og om bibliotek. Disse vil derfor ikke behandles eksplisitt i meldingen. Meldingen omhandler heller ikke forlag og tro- og kirkesaker.

Prosess

Sametingsmeldingen om samisk kunst og kultur er resultat både av en prosess internt i Sametinget og av prosesser hvor det samiske samfunnet er blitt involvert.

Sametingsrådet har hatt flere dialogmøter der eksterne aktører har gitt innspill. Interesserte har videre kunnet sende innspill til meldingen per e-post. De samiske festivalene har avholdt et seminar der Sametinget var invitert, og hvor vi fikk relevante innspill til meldingsarbeidet. Sametingets kunstnerkonferanse ble arrangert for første gang i september 2012. Innspillene som er kommet inn gjennom møtene, på e-post og gjennom kunstnerkonferansen danner en viktig del av kunnskapsgrunnet for meldingen.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) har også kommet med innspill til meldingen. I sitt innspill understreker de viktigheten av at et variert kulturtilbud for samiske barn og unge. Det er viktig for en god oppvekst og det gir inspirasjon til å arbeide for og med samisk kunst og kultur senere i livet. Den samiske idretten fungerer som møteplasser og samler barn og unge på tvers av landegrensene. SUPU trekker også fram kultur som basis for arbeidsplasser og egne bedrifter i sitt innspill.

Sametingsrådet har bestilt to eksterne rapporter og en evaluering som utgjør en del av kunnskapsgrunnet for arbeidet med meldingen. Disse er Norut Alta-Áltas rapport ”Kulturnæringer i samiske områder – sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur”, Telemarkforsknings rapport ”Norsk kulturindeks. Resultater fra samisk område”, og Norut Alta-Áltas evaluering av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene (kunstneravtalen).

Status for Sametingets kulturpolitikk

Rammer

Verdigrunnet for samisk kultur

Sametingets arbeid for å styrke og utvikle samiske samfunn bygger på grunnleggende samiske verdier. Med samiske verdier mener vi i denne sammenheng holdninger og oppfatninger som ligger til grunn for våre prioriteringer og valg, og som kan oppfattes som felles for de samiske samfunnene. At noen verdier blir trukket fram som særegne for de samiske samfunnene betyr ikke at vi ikke finner dem igjen i andre samfunn. De samme verdiene finnes hos mange andre folk, men gjerne ulikt vektlagt.

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv er ikke bare et mål for samepolitikken men også en viktig verdi. Kunst og kultur er kilder til inspirasjon, refleksjon, kunnskap og opplevelse for alle aldersgrupper. Et variert kulturtilbud for samiske barn og unge er viktig for en god oppvekst, og det gir inspirasjon til å arbeide for og med samisk kunst og kultur senere i livet. Samiske eldre er ressurspersoner i all kulturaktivitet og spesielt i tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk.

Et mangfoldig samisk kulturliv bidrar til levende lokalsamfunn ved at det skaper aktivitet, tilhørighet, trivsel og identitet. Retten til å bevare, utøve, oppleve og utvikle vårt samiske kunst- og kulturliv er en verdi som ligger til grunn for denne meldingen.

For Sametinget er det et overordnet mål at samfunnet er bygd på likeverd og like muligheter for alle mennesker, uavhengig av kulturell og sosial bakgrunn. De ulike samiske samfunnene utgjør til sammen et mangfoldig Sápmi, med forskjeller i næringsliv, tradisjoner, kultur og språk. Det er uttrykk for våre verdier at dette mangfoldet skal være synlig gjennom samisk kunst- og kulturliv.

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget skal legge til rette for at både kvinner og menn, unge og gamle skal være likeverdige parter i samiske samfunn. Samisk kunst og kultur er en viktig bidragsyter til dette. Kultur er livskvalitet, og vi vet at kvinner er den største bruker av kulturtilbud (Norsk kulturbarometer 2008). De samiske kulturinstitusjonene gir i tillegg høykompetansearbeidsplasser i små samiske lokalsamfunn.

For Sametinget er det viktig at den samiske befolkningen skal ha like muligheter som den øvrige befolkningen til å delta i kulturlivet. Et likeverdig tilbud, utviklet på samenes egne premisser, er et overordnet kulturpolitisk mål.

Sametingets politiske styringsdokumenter

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring for perioden 2009-2013

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring danner grunnlaget for Sametingets virksomhet i valgperioden. Signalene som er gitt i tiltredelseserklæringen er implementert i Sametingets budsjetter for perioden, også på kulturfeltet.

Sametingets budsjett

Sametingets budsjett er vårt viktigste styringsdokument. I den framgår hvordan Sametinget skal bruke sine økonomiske og administrative ressurser for gjeldende budsjettår. I budsjettet vedtar Sametinget også mål, strategier og prioriteringer for fagfeltet.

Bevilgninger til kultur kommer fra Kulturdepartementet. Sametinget har ingen reelle forhandlinger med regjeringen før statsbudsjettet blir lagt fram. Dette medfører ofte begrensninger når det gjelder Sametingets muligheter til politikkutvikling på kulturområdet.

Sametingets budsjett er førende for virkemiddelbruken innenfor kulturutvikling og er et viktig verktøy i forvaltningen av tilskudd til kulturutvikling. Budsjettet er i så måte både et politisk styringsdokument og et verktøy for forvaltning av virkemiddelbruken.

Kunstneravtalen

Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene, representert ved Samisk kunstnerråd, inngikk i 2004 en samarbeidsavtale. Avtalen består av en hovedavtale og en kunstneravtale.

Samisk kunstnerråd forhandler på vegne av fem ulike samiske kunstnerorganisasjoner, og opptrer som en paraplyorganisasjon for Samiske kunstneres forbund, Samisk forfatterforening, Samisk teaterforening, Samiske komponister og Juoigiid Searvi. Organisasjonene har til sammen ca. 260 medlemmer i Norge, Sverige, Finland og Russland.

Formålet med hovedavtalen er å etablere retningslinjer, ansvar og forpliktelser for forhandlinger om samisk kunstneravtale mellom Sametinget og samiske kunstnere. Partene konstaterer at det er viktig å ivareta og videreføre en rekke hensyn med tanke på utviklingen av en fremtidig kunst- og kulturpolitikk. Partene konstaterer også at det er nødvendig at forholdene legges til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans og teater, film og bildende kunst og kunsthåndverk, og at det ligger et betydelig potensial i kultur som basis for utvikling av det samiske samfunnet. Det gjelder alt fra kunnskap om tradisjon til film, reiseliv, design og kulturproduksjon. Samarbeidsavtalen skal også omfatte kunst- og kulturpolitikk for barn og unge.

Av kunstneravtalen framgår det at partene er enige om at det skal føres årlige forhandlinger om samisk kunstneravtale. Gjeldende fra og med budsjettåret 2006 har Sametinget og Samisk kunstnerråd ført årlige forhandlinger om innhold og økonomiske rammer for kunstneravtalen. For 2012 har kunstneravtalen en økonomisk ramme på kr. 6 295 000. Den omfatter avsetning til driftsstøtte til kunstnerorganisasjonene og Samisk kunstnerråd, kunstnerstipender, midler til innkjøp av billedkunst og dáiddaduodji, innkjøp av samisk skjønnlitteratur, musikk og joik, midler til visningsvederlag, fagkonsulenter og kunstfond.

Kunstneravtalen er blitt evaluert i 2012. Innholdet i evalueringa vil vi komme tilbake til senere i meldingen.

Partene er enige om at en ny kunstneravtale skal være i funksjon fra 01.01.2014.

Konsultasjonsavtalen

Avtalen om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget ble godkjent av Sametinget i 2005 og fastsatt ved kongelig resolusjon i 2006. Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Formålet med konsultasjonsavtalen er å oppnå enighet

mellom statlige myndigheter og Sametinget når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser. Sametinget har også mulighet til å ta opp egne saker.

Konsultasjonsavtalen gir ikke Sametinget vetorett i saker som påvirker samiske interesser. De formelle beslutningene tas fortsatt av statlige myndigheter og av Stortinget. Ordningen gir derimot Sametinget innflytelse og mulighet til å bli hørt, noe som også er hensikten med avtalen. Der det er uenighet mellom Sametinget og statlige myndigheter framgår dette når sakene behandles i regjering og storting.

Statlige myndigheter har en plikt til også å konsultere samiske lokalsamfunn og/eller samiske interesser i saker som konkret, avgrenset og direkte berører disse. Staten skal samordne slike konsultasjoner med de konsultasjonene de har med Sametinget.

Selv om konsultasjonsavtalen konkretiserer spillereglene for kommunikasjonen, ligger statens forpliktelser til å konsultere i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 1966 og i FNs erklæring om urfolks rettigheter fra 2007.

Samarbeid

Samarbeid med regionale og lokale myndigheter

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med fylkeskommuner i det samiske området. Det overordnede formålet med avtalene er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Samarbeidsavtalene forplikter til gjensidighet og samarbeid når det gjelder blant annet kultur, idrett, institusjoner og museer. Gjennom samarbeidsavtalene har vi realisert mange gode prosjekter og tiltak. Byggingen av Saemien Sijte, driftsstøtte til NuorajTV, samarbeid om Riddu Riddu og Senter for nordlige folk er bare noen av mange gode eksempler.

Samarbeidsavtalene er nå under revidering for å få de mer handlingsrettet. Avtalen med Finnmark fylkeskommune er nylig revidert. Avtalen har en overordnet, strategisk del og en årlig handlingsplan. Det overordnede formålet med avtalen er å bidra til en positiv utvikling i Finnmark med særlig vekt på å styrke og synliggjøre samisk språk, kultur og næringsliv og øvrig samisk samfunnsliv i Finnmark.

Stadig flere velger å flytte fra de tradisjonelle samiske bosettingsområdene til større tettsteder og byer. Sametinget ønsker derfor å intensivere samarbeidet med bykommunene, og satser aktivt på ulike kulturelle tiltak, festivaler, samisk hus med mer. Samtidig åpnes det for støtte til næringsutviklingstiltak i byene. Parallelt økes satsingen på samiske barnehager og samisk undervisning i byene.

Vi arbeider nå med å formalisere samarbeidet med bykommuner der det bor mange samer gjennom samarbeidsavtaler. Målet er å synliggjøre den samiske befolkningen i disse bykommunene, og sikre deres rettigheter til bruk av samisk språk, kulturutøvelse og opplæring. Sametinget er godt i gang med samarbeidsavtaler med Tromsø kommune, og vi er i dialog med Trondheim og Oslo om samarbeidsavtaler og andre samarbeidsprosjekter.

Annet samarbeid

Sametinget har hatt jevnlige møter på politisk nivå med Samisk kirkeråd der aktuelle saker har vært på dagsorden. I tillegg har Sametinget og Samisk kirkeråd inngått en samarbeidsavtale som innebærer at partene skal ha årlige møter på administrativt nivå. Formålet med møtet er gjensidig orientering om saker av felles interesse. Aktuelle temaer kan være samisk kirkeliv og kirkelig urfolkssamarbeid, samt samfunnssituasjonen og menneskerettighetssituasjonen blant samer og urfolk.

Den nordnorske kulturavtalen er en avtale mellom Finnmark-, Troms- og Nordland fylkeskommuner. Formålet med avtalen er å videreføre og videreutvikle kultursamarbeidet på landsdelsnivå i Nord-Norge. Nåværende kulturavtale gjelder for perioden 2010-2013, og omfatter visjon, målsettinger og strategier for det nordnorske kultursamarbeidet. Avtalen revideres automatisk hvert fjerde år i forbindelse med rullering av fylkesplanene. Det nordnorske kultursamarbeidet skal i avtaleperioden 2010-2013 satse spesielt på tre områder: profesjonell musikk, film og visuell kunst, og internasjonalt samarbeid med særlig fokus på Nordområdet og Barentsregionen.

Det er opprettet et eget landsdelsråd for kultur for å styrke kultursamarbeidet. Landsdelsrådet er et politisk råd, som i nær dialog med kunst- og kulturfeltet, skal arbeide for Kulturlova (2007) sitt formål ”å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle har mulighet til å delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk”. Landsdelsrådet vil, som et av mange satsingsområder, styrke samarbeidet med Sametinget og de samiske institusjonene, herunder Samisk senter for samtidskunst (tidligere Samisk kunstnersenter). Sametinget har forventninger om at denne satsningen følges opp, og at det samiske kunst- og kulturperspektivet er mer representert i den kommende revideringa av avtalen.

Samarbeidet med Statsbygg tar utgangspunkt i konsultasjonsavtalen om innføring av husleiefinansiering av samiske kulturbygg. Det innebærer at Sametinget kan gi oppdrag til Statsbygg i form av oppdragsbrev for nye byggeprosjekter med utgangspunkt i vedtatte konsultasjonsprosedyrer. Målet med samarbeidet er at nye samiske kulturbygg kan realiseres etter Statsbyggs prosjektmodell og husleieordning.

Norsk kulturråd gir tilskudd til kunst og kultur over hele landet, er en pådriver for nye kunst- og kulturprosjekter, driver utviklingsarbeid og er rådgiver for staten i kulturspørsmål. Kulturrådet har flere forvaltningsoppgaver som først og fremst er knyttet til museum, arkiv og kulturvern, inkludert oppgaver innen digitale satsinger og tjenester. Kulturrådet har en egen forsknings- og utviklingsseksjon som initierer og iverksetter forsknings-, utrednings- og evalueringsprosjekter, og arbeider med forskningsformidling. Kulturrådet har flere internasjonale oppgaver, blant annet arbeides det med EUs kulturprogram og EØS’ kulturutveksling. Fagadministrasjonen har dessuten ansvar for sentral oppfølging av Den kulturelle skolesekken. I 2013 fordeler Norsk kulturråd tildeler kr 577 mill. over Norsk kulturfond. Kulturdepartementet legger føringer i de årlige tildelingsbrevene ved at ”Norsk kulturråd skal videreføre arbeidet med å ivareta samisk kultur og samisk kulturelt mangfold”.

Sametinget har årlige kontaktmøter med Norsk kulturråd der det informeres om pågående og aktuelle saker. Sametinget kommer også med innspill til saker som angår det samiske kulturfeltet. Spesielt er saker innen museums- og kulturarvssektoren fremtredende. Sametinget ser at samarbeidet med Norsk kulturråd kan utvikles ytterligere. I tillegg har kulturrådet kompetanse på flere fagområder som det samiske kunst- og kulturlivet trolig kan nyttiggjøre seg. Samiske institusjoner og samisk kulturliv søker, og blir også tildelt midler fra Norsk kulturråd.

Grenseoverskridende kultursamarbeid

Det samiske kunst- og kulturlivet har også et grenseoverskridende aspekt, siden samene bor i fire land. Sametinget har et institusjonalisert samarbeid med sametingene i Finland, Sverige og Norge gjennom Samisk parlamentarisk råd (SPR). Rådet tar opp saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk. Samene i Russland har observatørstatus i rådet. SPR samarbeider blant annet om kandidater til nordisk råds litteraturpris.

Sametinget i Norge har, sammenliknet med sametingene i de andre nordiske landene, flere ressurser, også innenfor kunst- og kulturfeltet. Derfor har Sametinget i Norge større muligheter for å arbeide med samiske rettigheter i Norden. Sammen med sametingene i Finland og Sverige er det derfor viktig at Sametinget i Norge har et bevisst forhold til å ivareta allsamiske urfolksinteresser. Sametinget i Norge har også tatt ansvaret for samisk kultur i hele Sápmi. Dette har vi gjort blant annet gjennom samarbeidsavtalen med Samisk kunstnerråd, som har medlemmer fra hele Sápmi og gjennom vår støtte til Arctic Winter Games, hvor Sápmis tropp har utøvere fra hele Sápmi.

Sametinget har også en søkerbasert virkemiddelordning til internasjonale tiltak, som skal bidra til å styrke utviklingen av urfolks kultur og samfunnsliv. Blant annet har Internasjonalt samisk filmsenter fått prosjektstøtte over denne ordningen.

Interreg er EUs program for å fremme sosial og økonomisk integrasjon over landegrensene gjennom regionalt samarbeid. Programmet ble etablert for å styrke samarbeidet mellom naboregioner som var delt av nasjonale grenser innenfor og på grensen av EU. For delprogrammet Sápmi er målet å forsterke det samiske kultur- og næringslivet gjennom å skape forutsetninger for et bredere og mer strukturert

næringslivssamarbeid og med fokus på felles løsninger for utvikling av det som er unikt for den samiske kulturen.

Samene har også samarbeid og kulturutveksling med andre urfolk, både i nordområdene og internasjonalt for øvrig. For Sametinget er det viktig at det arbeides for å tilrettelegge nye, og styrke allerede etablerte arenaer som fungerer som møteplasser og folk-til-folk-arenaer for kunstnere, kulturarbeidere, ungdom og øvrig befolkning i nordområdene. Urfolks kunst og kultur må være satsningsområder og prioritert i ulike program og finansieringsordninger, som Barentskult og norsk-russisk kulturssamarbeid. Urfolk må også kunne delta som likeverdige parter i ulike samarbeidsfora, råd og utvalg.

Innenfor regjeringens nordområdestrategi er folk-til-folk-samarbeid og kultur viktig. I 2009 kom ”Mulighetenes landsdel – handlingsplan for kultur i Nordområdene”. Handlingsplanen inneholder tiltak knyttet til kulturlivet i Nord-Norge, tiltak knyttet til kultursamarbeid med Russland og tiltak knyttet til annet internasjonalt kultursamarbeid over grensene. Samisk og urfolkskultur er naturlige elementer på alle tre nivåer.

Innenfor det norsk-russiske samarbeidet er samisk-/urfolkskultur ett av fem temaområder som var trukket fram i et program for kultursamarbeid med Russland for perioden 2010-2012. Sametinget har gitt innspill til nytt treårig program under den norsk-russiske kulturavtalen. I vårt innspill støttet vi blant annet synspunktet om at barne- og ungdomskultur og urfolkskultur er temaer som er viktige i det norsk-russiske samarbeidet uavhengig av rulleringen av programmene. Sametinget mener urfolks kunst og kultur må fremheves også i den kommende programperioden, og at dette med fordel kan formuleres mer konkret. I programmet for 2010-2012 er dette formulert slik ”Felles arenaer for urfolks kunst og kultur”. Sametinget mener det også bør fremgå hvordan partene vil legge forholdene til rette for samarbeid innen urfolks kunst og kultur.

Lover og konvensjoner

Den norske stat har forpliktet seg til å legge forholdene til rette for at samer kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Disse forpliktelsene er nedfelt i lover og konvensjoner. Disse danner grunnlaget for vår dialog med nasjonale, regionale og lokale myndigheter og andre aktører som vi samhandler med.

I Grunnloven § 110a heter det: Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv. Denne bestemmelsen kom inn i Grunnloven i 1988. Dette er et vedtak om at staten skal bidra med en positiv utvikling av blant annet kulturpolitikken.

I Sameloven (Lov om sametinget og andre rettsforhold, 1989) er lovens formål å legge til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Kulturlova (2007) har som formål å fastlegge offentlige styresmakters ansvar for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle har mulighet til å delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk. I § 3 heter det at staten skal fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet over hele landet gjennom rettslige, økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemiddel og tiltak. Staten skal utforme virkemiddel og gjennomføre tiltak for å fremme og verne et mangfold av kulturuttrykk i samsvar med internasjonale rettigheter og plikter.

FNs erklæring om urfolks rettigheter, som ble vedtatt av FN's Generalforsamling i 2007, innebærer en anerkjennelse av urfolks menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Erklæringen anerkjenner uttrykkelig urfolks rett til selvbestemmelse, herunder det samiske folkets rett til fritt å bestemme over egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Denne rettigheten innebærer også retten til fritt å bestemme over sin politiske stilling. Urfolk har også rett til egen kulturarv og til å bruke og overføre kunnskap forbundet med historie, språk og kunnskapssystemer. Dette følger mest uttalt av urfolkserklæringens artikkel 11, 12, 13 og 31. Urfolk har rett til å synliggjøre, utøve, utvikle og lære om sin kultur og tradisjoner.

ILO-konvensjon nr. 169 (ILO 169) om urfolk og stammefolk i selvstendige stater omhandler også urfolks kultur og urfolks institusjoner. I artikkel 2 framkommer det blant annet at regjeringen har ansvaret for utviklingen av samordnede og systematiske tiltak for å verne urfolks rettigheter, og garantere at deres integritet blir respektert. Vedkommende urfolk skal delta i dette arbeidet. Slike tiltak skal omfatte virkemidler for å fremme full virkeliggjøring av disse folks sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter med respekt for deres sosiale og kulturelle identitet, skikker, tradisjoner og institusjoner. Etter artikkel 4 skal det også treffes særlige tiltak for å sikre vedkommende folks institusjoner. Av ILO 169 artikkel 7 nr. 1 følger det også at urfolk har rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessene i den grad det blant annet angår deres institusjoner, og til så langt som mulig utøver kontroll med sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Denne artikkelen må også ses i lys av artikkel 6 som plikter regjeringen å konsultere urfolk når det overveies å innføre lovgiving eller administrative tiltak av betydning for dem.

I FN-konvensjonen 1966 om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 heter det at i de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike, ikke berøves retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne og praktisere sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.

Norge har ratifisert FNs konvensjon om barnets rettigheter, Barnekonvensjonen, i 1991. Barnekonvensjonen ble inkorporert gjennom menneskerettsloven i 2003 og har dermed forrang fremfor norsk lov. Artikkel 30 henviser direkte til barn av minoriteter og urfolk: ”I stater hvor det finnes etniske, religiøse, eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk”. Barnekonvensjonens artikkel 30 innebærer en individuell rett for samiske barn til å bevare sin kultur og sin kulturelle identitet. I artikkel 17 d) i Barnekonvensjonen henviser også til urfolksbarn der det heter at staten skal: ”oppmuntre massemediene til å ta særlig hensyn til de språklige behov hos barn som tilhører en minoritetsgruppe eller urfolk”.

UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven av 2003 er utarbeidet i den hensikt å sikre respekt for og øke bevisstheten om den immaterielle kulturarvens betydning. Norge ratifiserte konvensjonen i 2007. Konvensjonens formål er å verne immaterielle kulturuttrykk, og med det synliggjøre og sikre respekt og anerkjennelse for berørte samfunns, grupper og enkeltpersoners immaterielle kultur. I St.prp.73 (2005-2006) Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven, ble det framhevet at behovet for vern av den immaterielle kulturarven er større for den samiske urbefolkningen og nasjonale minoriteter, og at det er særskilt viktig å fokusere på urfolk og nasjonale minoriteter i Norge ved vurderingen av om Norge oppfyller konvensjonens krav.

Norsk kulturråd har av Kulturdepartementet fått i oppdrag å implementere UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven, og saken har vært tema i møte mellom Sametinget og Norsk kulturråd. Sametinget har tatt opp at den nyopprettede rådgivende fagkomiteen som skal arbeide med nominering av immateriell kulturarv i Norge til Unescos 3 internasjonale lister må ha kompetanse på urfolks/samers og nasjonale minoriteters immaterielle kulturarv. Sametinget har oppnevnt et medlem til fagkomiteen. Sametinget vil følge opp dialogen og samarbeidet med Norsk kulturråd og Kulturdepartementet om implementeringen av konvensjonen.

Samisk kunst og kulturliv

Sametingsrådet har valgt å ikke legge fram en redegjørelse om kultur i prosessen med denne meldingen. I dette avsnittet vil vi derfor presentere en kort beskrivelse av nå-situasjonen for det samiske kunst- og kulturfeltet. Beskrivelsen tar utgangspunkt i Sametingets budsjett på kulturfeltet.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bevilgninger fra Kulturdept. til Sametinget	29	30	31	32	44	47	53	61	65	67	70
- økning pr. år		1 144	1 490	879	11 630	3 662	5 638	8 450	3 360	2 026	3 000
- økning pr. år i %		3,9 %	4,9 %	2,80 %	35,70 %	8,30 %	11,80 %	15,80 %	5,40 %	3,10 %	4,45 %
Bevilgninger fra Sametinget til kultur	18	38	40	41	44	53	64	72	77	83	94
- økning pr. år		20 364	1 459	1 945	2 437	9 214	11 161	7 812	4 410	6 238	11 342
- økning pr. år i %		111,9 %	3,8 %	4,9 %	5,8 %	20,7 %	20,8 %	12,1 %	6,1 %	8,1 %	13,6 %

Tabellen ovenfor viser utviklingen i bevilgning fra Kulturdepartementet til Sametinget (øverste rad) og tilsvarende bevilgning fra Sametinget til kulturformål totalt over Sametingets budsjett. Tabellen illustrerer to forhold; det ene er at bevilgningen fra Kulturdepartementet til Sametinget ikke tilsvarer den bevilgningen Sametinget gjør til kultur, det andre er den relativt store økningen i Sametingets budsjett over mange år.

Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

Sametinget gir årlig direktetilskudd til samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner over Sametingets budsjett. Tilskuddet skal bidra til samiske kulturformidlingsinstitusjoner som synliggjør samisk kulturliv og fungerer som arenaer for utvikling av samisk kultur.

Det er relativt stor variasjon i aktiviteten ved disse kulturhusene og kulturformidlingsinstitusjonene. Dette skyldes dels forskjellig bakgrunn for etablering og dels ulike økonomiske rammevilkår. Det er imidlertid også slik at de ulike institusjonene har vist ulik evne til å utvikle sin egen virksomhet og aktivitet. Noen institusjoner har vist stor evne til utvikling og fungerer som "fyrtårn" i sine lokalmiljøer, men andre institusjoner igjen har mindre aktivitet, noe som igjen medfører mindre utvikling og vekst. De relativt store variasjonene i de samiske kulturinstitusjonene tilsier at ulike grep må tas for at institusjonene skal ha en tilfredsstillende utvikling.

Sametinget ønsker å opprettholde og utvikle aktiviteten i de samiske kulturhusene, både gjennom en klar politikk og årlig virkemiddelbruk. Institusjonene selv har imidlertid et eget ansvar for å opprettholde og utvikle seg som institusjon, og etablere gode samarbeidsrelasjoner til ulike aktører. Sametinget stiller derfor klarere krav til virksomheten ved alle institusjoner som får direktetilskudd over Sametingets budsjett.

Sametinget har i 2013 opprettet en ny ordning i vårt budsjett som heter arenaer for kunst og kulturformidling som omfatter prosjekter, stipender og tiltak. Samiske kulturhus eller kulturformidlingsinstitusjoner har mulighet til å søke over denne ordningen om de ikke mottar direktetilskudd fra Sametinget.

Som en oppfølging av institusjonsmeldingen (2008) har vi fulgt opp en rekke prioriterte tiltak. Det gjelder omorganiseringer til stiftelser og aksjeselskap av en rekke av de samiske kulturhusene,

styreoppnevningensmyndighet i institusjoner der Sametinget gir direktetilskudd og omdanning og endring av vedtekter i stiftelser. Disse tiltakene er et ledd i en utvikling av de samiske institusjonene, og deres betydning for styrking og utvikling av det samiske demokratiet.

Samiske festivaler

Sametinget gir årlig direkte tilskudd til samiske festivaler over Sametingets budsjett. Tilskuddet skal bidra til samiske festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur.

Sametinget arbeider for at de samiske festivalene skal bevares og utvikles som viktige samiske og andre urfolks kunst- og kulturarenaer, og at de skal være årlige begivenheter som tiltrekker seg publikum, artister og kulturutøvere fra Sápmi og andre urfolkssamfunn.

De samiske festivalene er av stor betydning for det samiske samfunnet. De har både en velferdsøkonomisk og en markedsøkonomisk verdi. Festivalene har en kulturell verdi, språklig verdi, er identitetsbyggende, sysselsetter, omsetter og gir ringvirkninger også til samfunnet for øvrig. De er også viktige møteplasser samer imellom, mellom generasjoner og mellom ulike folk.

Det kulturelle tilbudet i samfunnet generelt beveger seg mot en betydelig vekst i antall festivaler. Økt begivenhetsorientering i kulturlivet tiltrekker seg et sosialt bredt publikum og økte forventninger til festivalenes kvalitet og innhold. De samiske festivalene ser et behov for å følge denne utviklingen, noe som igjen fordrer forutsigbarhet og stabilitet, både når det gjelder økonomiske og menneskelige ressurser.

Teater og scenekunst

Sametinget gir årlig direkte tilskudd til to samiske teatre over Sametingets budsjett, Beaivváš Sámi Našunálteáhter og Áarjelhsaemien Teatere. Tilskuddet skal bidra til at de etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst, slik at de fungerer som arenaer for kulturopplevelser og kulturformidling, og til bruk og synliggjøring av samisk språk.

I de samiske samfunn er teater som uttrykk på en moderne scene et relativt ungt fenomen. Samisk scenekunst og teatervirksomhet er viktig for opplevelse, synliggjøring og formidling av samisk kunst, kultur, språk og identitet. Teater er en kunstform som sysselsetter kunstnere fra flere sjangre: skuespillere, dansere, regissører, dramatikere, designere, musikere, scenografer med mer.

Sametinget arbeider for å opprettholde og utvikle samisk teatervirksomhet, både de etablerte samiske teatrene og amatørteatervirksomheten. Teatervirksomhet for og med barn og unge er et prioritert område.

Sametinget arbeider sammen med Beaivváš Sámi Našunálteáhter for et nytt teaterbygg for det samiske nasjonalteateret. Sametinget har gitt Statsbygg i oppdrag å forestå planleggingen av nybygget. Programmeringsarbeidet med rom- og funksjonsprogram er ferdigstilt, og det er gjennomført konsultasjoner med Kulturdepartementet om husleiefinansieringsordning for nye samiske kulturbygg. Den videre framdriften i prosjektet vil følge prosedyrene i husleiefinansieringsordningen.

Litteratur

Sametinget bevilger årlig støtte til litteraturutgivelser over de søkerbaserte ordningene. Målgruppen for tilskuddsordningen har vært lesere av samisk litteratur. Søkemassen til litteraturutgivelser er stor, og øker fra år til år. Sametinget har i de senere årene prioritert barn og unge når det gjelder støtte til litteratur. Dette gjelder særlig samisk skjønnlitteratur, oversatt skjønnlitteratur og lydbøker. For å stimulere til økt leselyst blant barn og unge samt et mangfold i utgivelser på de tre samiske språkene, har Sametinget valgt å gi litteratur for barn og unge et løft.

Det er fremmet kritikk fra det samiske kunst- og kulturmiljøet om vurderinger av litteratur- og musikksovnader. Kravet fra kunstnerne er at det må skilles mellom politikk og fag. Kunst- og kulturfaglig skjønn må ligge til grunn i vurderinger av omsøkte prosjekter.

Sametinget er stort sett alene om å gi støtte til samiskspråklig litteratur. Dette er en utfordring når det gjelder å gi samiske forfattere tilfredsstillende rammevilkår. Nye litterære uttrykksformer, som apper og e-bøker, gir enda større utfordringer når det gjelder de økonomiske rammebetingelsene som Sametinget har til rådighet.

Musikk

Sametinget bevilger årlig støtte til musikkutgivelser over de søkerbaserte ordningene. Det er også innvilget støtte til musikkvideoer og turnévirksomhet. Søkemassen til musikkutgivelser er stor. Sametinget prioriterer årlig gjennom budsjettet hvilke tiltak som skal få støtte, og prioriteringene kan endre seg fra år til år.

Sametinget har i de senere årene prioritert å gi unge samiske musikere et løft. Det satses særlig blant yngre musikere mot et større marked, på profesjonalitet og markedsføring. Nyskapende samisk musikk utvikles i takt med musikken forøvrig i samfunnet, som igjen har ført til mer oppmerksomhet og popularitet.

Tradisjonell samisk joik har ikke vært prioritert siden 2010. For å kunne satse på unge musikere og musikk for barn og unge har tradisjonell samisk joik vært nedprioritert, dette med bakgrunn i de økonomiske rammebetingelsene. Som med støtten til litteraturutgivelser framkommer det kritikk fra det samiske musikkmiljøet for manglende forutsigbarhet når det gjelder prioriteringene.

Visuell kunst

Sametinget gir støtte til samisk kunst gjennom kunstneravtalen. En innkjøpsordning for samisk samtidskunst og kunsthåndverk har vært en del av avtalen siden begynnelsen. Formålet med avtalen er å synliggjøre samisk kunst. Kunsten skal plasseres i et framtidig samisk kunstmuseum.

Sametinget har gitt høringsinnspill til Stortingsmelding nr. 23 (2011-2012) om Visuell kunst. I stortingsmeldingen redegjør Kulturdepartementet om samisk kunst og kommer med departementets vurdering. Departementet vurderer blant annet at: "De sentrale myndighetene skal ivareta det samiske perspektiv i den helhetlige kulturpolitikken som skal gjenspeile det kulturelle mangfoldet i Norge. Alle som bor i landet skal få anledning til å bli kjent med og få en forståelse av samisk kunst og kultur. En styrking og utvidelse av feltet vil også ha positive effekter for samiske kunstnere og samiske institusjoner".

Norsk kulturråd definerer dagens visuelle kunstfelt i sin strategiplan for 2011–2014, på følgende måte: "Dagens kunstfelt omfatter maleri, fotografi, kunsthåndverk, tegning, grafikk, skulptur, video/film/dokumentar, installasjoner, stedsspesifikke- og relasjonelle uttrykk, lydkunst, performance, nettkunst, streetart, grafitti, tegneserier, artists' books, bruk av uterom og offentlige rom m.m. Kunsten kan være gjenstandsbasert, men like gjerne ta form av handlinger, hendelser og situasjoner. Kunstfeltet karakteriseres også av den sentrale rollen diskusjon og kunnskapsproduksjon spiller, både som egen kunstpraksis, men også i form av seminarer, og publikasjoner."

Kunsthåndverk/duodji har en sterk og lang tradisjon i det samiske kunstmiljøet. Duodji er all form for skapende aktivitet som omfatter husflid, håndverk, kunsthåndverk, sløyd og småindustri med basis i samisk kultur og tradisjoner. Det skilles i dag mellom dáidda og duodji, der dáidda brukes om det fritt skapende kunsthåndverket, mens duodji brukes om det skapende med utgangspunkt i samisk tradisjon.

Film

Sametinget har en søkerbasert ordning hvor tilskudd til samisk film- og medietibud og dokumentarproduksjoner om samiske forhold er prioritert.

Sametinget gir direkte tilskudd til Internasjonalt samisk filmsenter AS (ISF) i Kautokeino. Senteret ble stiftet i 2007 og er heleid av Kautokeino kommune.

Senteret har nasjonal status, på tross av statstilskudd over post 73 (regionale filmsentra). Utfordringene for ISF er knyttet til manglende driftsfinansiering. Sametinget har sagt seg villig til å gå inn på eiersida på filmsenteret. Filmsentret ønsker at flere offentlige eiere i Norge, Sverige og Finland bør stå på eiersiden. Dette vil kunne medføre at senteret kan søke nasjonal finansiering i disse landene, noe som kan øke

produksjonen av samisk film. Aktivitetene i regi av ISF har økt betraktelig, og en oppblomstring av prosjekter og nye talenter er merkbart. De samarbeider i tillegg med filmbransjen i Norge, Sverige, Finland og Russland. I 2011 og 2012 utlyste ISF tilskudd til utvikling og produksjon av samiske filmer.

Samisk film er både et viktig kulturtilbud og et språktiltak. Sametinget har derfor hatt dubbing av samiske barne- og ungdomsfilmer som prioritering under søkerbaserte virkemidler til samisk språk i budsjettet. Vi har også tatt opp denne saken med regjeringen.

Museer

Sametinget gir direkte tilskudd til seks konsoliderte samiske museer. Målet med denne ordningen er å bevare, forvalte og formidle samisk kulturhistorie i lokalsamfunnene. De samiske museene driver sine museumsvirksomheter ut fra museumsfaglige prinsipper, nasjonale målsetninger og Sametingets retningslinjer. Den samiske museumsvirksomheten er viktige institusjoner i det samiske samfunnet, der museene spiller en stor rolle i den samiske demokratiutøvelsen, på tross av at de ikke har så gode rammebetingelsene fra statlig hold. De samiske museene selv og Sametinget ønsker å utvikle de samiske museene ytterligere, men står overfor en rekke utfordringer. Det er dels snakk om museumsfaglig utfordringer og dels utfordringer knyttet til behov for utvidelser og nybygg av museumslokaler.

Det er utarbeidet en utredning Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv, som også er vedtatt av de involverte partene Kulturhistorisk museum, Norsk folkemuseum og Sametinget. Vedtaket sier at samiske kulturhistoriske gjenstander lokalisert ved Norsk folkemuseum skal tilbakeføres til de samiske museene. Denne prosessen er tids- og kostnadskreven, og finansieringen av denne må løses.

Samisk museumsvirksomhet vil ikke bli drøftet i denne kulturmeldingen, men tas opp i en egen museumspolitisk redegjørelse.

Bibliotek

Sametinget gir direkte tilskudd til ni bibliotekbusser. I tillegg gir vi investeringsstøtte til kjøp av nye busser. Vi har også vårt eget bibliotek på sametingsbygget i Karasjok.

Sametingets hovedmål for samiske bibliotek tjenester er at hele den samiske befolkningen skal få et tilfredsstillende bibliotektilbud. Det samiske området har en spredt bosetting. Sametingets bibliotek og de samiske bokbussene er viktige tjenester for å ha et bibliotektilbud tilgjengelig for befolkningen. Sametingets bibliotek skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekjeneste, og det skal være et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Bibliotek og bokbusser vil ikke bli behandlet i denne meldingen. For en nærmere gjennomgang av saksfeltet vises det til den kommende redegjørelsen om bibliotek.

Idrett

Sametinget gir årlig direkte tilskudd til samiske idrettsorganisasjoner over Sametingets budsjett. Målet for denne ordningen er å ha arenaer for fysisk aktivitet og samhold mellom samiske barn og unge, og som er identitetsskapende.

Den direkte støtten fra Sametinget går til drift og aktivitet i organisasjonene. I tillegg har Sápmi, representert ved Samenes Idrettsforbund (SVL), siden 2004 hvert annet år deltatt som gjester under Arctic Winter Games. Troppen som har reist til Canada/Alaska har bestått av både idrettsutøvere og kulturutøvere. Sápmi har hatt deltakere hovedsakelig innenfor langrenn for gutter og jenter og fotball for juniorjenter.

Sametinget har årlig siden 2005 blitt tildelt spillemidler fra Kulturdepartementet. Disse midlene skal i følge tildelingen fra departementet gå til opprettholdelse og videreutvikling av de særegne samiske idrettsaktivitetene, og da spesielt aktiviteter for barn og unge. Sametinget mottar midlene, og har i alle år i perioden 2005-2011 viderefordelt disse midlene til SVL-N.

Frivillige lag og foreninger

Frivillig sektor har både en samfunnsmessig og en økonomisk betydning. Frivillige organisasjoner er sentrale aktører på en rekke samfunnsområder gjennom arbeidet de gjør, muligheten de tilbyr for aktiv deltakelse, og de sosiale fellesskap de utgjør. De fyller en rekke roller i samfunnet, som møteplasser, læringsarenaer, kulturformidlere, produsenter av ulike tjenester, aktivitetsarenaer, initiativtakere og ikke minst som påvirkningskanaler og “vaktbikkjer”. Samhandlingen mellom det offentlige og det frivillige er derfor av stor betydning, også for utviklingen på kulturfeltet.

Regnet som andel av bruttonasjonalprodukt utgjorde verdiskapingen i ideelle og frivillige organisasjoner, inkludert frivillig arbeidsinnsats, 3,9 prosent i 2010. Arbeidet frivillige gjør er verdsatt til 60 milliarder kroner. Samtidig vet vi at denne innsatsen ikke kan måles i penger, folk gir av sin tid. Store endringer i politikken de senere år berører inntektene til de frivillige organisasjoner, som for eksempel forbudet mot spilleautomater og kompensasjonsordningen som kom i stedet, grasrotandelen og momskompensasjonsordningen fra 2010. Frivillig sektor gjennomgår store endringer, både i omfang, form og innhold, knyttet til generelle samfunnsprosesser. Endringer i publikums bruk av kulturtilbudene, organisasjonsformer og demografiske forhold i endring m.m. har konsekvenser for frivillig sektor og for motivasjonen for å delta i frivillig arbeid. I små samfunn lykkes man ofte bedre med å engasjere større deler av befolkningen i frivillig arbeid.

Også i samisk sammenheng har frivillig sektor på kulturfeltet stor betydning. Mange av de samiske institusjonene ville ikke eksistert om det ikke hadde vært for frivillige lokale aktører og initiativtakere. Frivillig sektor har også stor betydning for ulike idretts-, kunst- og kulturorganisasjoner, men også ved dugnadsinnsats og frivillig arbeid i forbindelse med ulike kulturarrangement. Sektoren gir viktige møteplasser, særlig for barn og unge. Den grenseoverskridende dimensjonen er også tydelig innen samisk organisasjonsliv.

Sametinget bevilger driftsmidler til ulike kulturorganisasjoner, og gir tilskudd etter søknad til ulike arrangement i regi av det frivillige kulturliv.

Det pågår en debatt om frivillighet og profesjonalisering i frivillig sektor, også for kunst/kulturlivet. Det er blant annet vanskeligere å få folk til å ta ansvar for organisasjonsdrift på frivillig basis, og da må profesjonelle overta.. Flere tilskuddsøkere beskriver at det er blitt vanskeligere å rekruttere folk til ulønnet frivillig arbeid, og at de av den grunn har behov for penger til å lønne/godtgjøre personer til å gjøre arbeidet. De samiske festivalene baserer sin virksomhet i stor grad på frivillighet, siden tendensen i samfunnet ellers enda ikke helt har nådd disse.

Målet er at det samiske frivillige kulturliv har gode rammevilkår for å kunne utvikle seg og skape nye og spennende aktiviteter, som gjør at det er givende å delta i slikt arbeid, og som gjør det attraktivt i konkurransen med andre tilbud.

Media

Sametingets mål med mediepolitikken er et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv. Mediene skal bidra til arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende. Sametinget bevilger gjennom sitt budsjett midler til ulike publikasjoner og til NuorajTV, som er nett-tv på lulesamisk av lulesamisk ungdom.

Sametinget har ikke forvaltningsansvar når det gjelder samisk mediepolitikk. Medietilsynet forvalter statsstøtten til samiske aviser. I dialogen med regjeringen må vi være tydelige på det vi mener mangler i deres samiske mediepolitikk. I tillegg supplerer vi regjeringens samiske mediepolitikk ved å gi driftsmidler til samiske publikasjoner og til prosjektet NuorajTV.

I ”Samiske tall forteller 3” vises det til at utviklingen av samiske medier har vært sentral i arbeidet for å forsvare og utvikle den samiske kulturen. Fra samisk hold har etableringen av egne medier blitt viet stor oppmerksomhet, og arbeidet har resultert i at man i dag har et daglig samisk medietilbud gjennom radio, tv, aviser og internett.

NRK Sápmi har styrket sin posisjon i den samiske befolkningen som det foretrukne medievalget om samiske forhold. Med utvidede sendetider når det gjelder nyheter, barne-tv og magasinprogrammer, har de det største tilbudet til den samiske befolkninga. Det har vært dialog mellom Sametinget og NRK Sápmi om å arbeide for en egen samisk tv-kanal, noe som er et mål NRK Sápmi arbeider mot.

Det er fortsatt utfordringer når det gjelder et medietilbud som på en god måte ivaretar de lule- og sørsamiske språkområdene, og som gir lule- og sørsamer et tilfredsstillende og likeverdig medietilbud. Medietilbudet på sørsamisk er ett av punktene i samarbeidsavtalen for det sørsamiske området. Sametingsrådet ønsker å få i gang en kartlegging for å utrede medietilbud for og på sørsamisk. NuorajTV arbeider for å utvide samme tilbud til ungdom i sørsamisk område. I ”Samiske tall forteller 3” konkluderes det med at det kan se ut som samer utenfor Finnmark er mindre aktive brukere av samiske medier enn samer i Finnmark. Dette har sannsynligvis sammenheng med at størstedelen av medietilbudet er på nordsamisk.

Sosiale medier og internett er i fremgang blant de yngre brukerne. Dette er en gruppe som tilpasser seg den digitale nyutvinningen raskt, og som blant annet NuorajTV er et godt eksempel på.

Det er ikke utarbeidet en omfattende undersøkelse om samiske medier siden Skogerbøs rapport, ”Samiske medier. Innhold, bruk og rammevilkår” (2000). Denne rapporten ble bestilt av Sametinget.

Artikkelen om samiske medier i ”Samiske tall forteller 3” tilrår at det gjennomføres en ny undersøkelse om samiske medier. Dette er særlig viktig for å undersøke i hvilken grad samer utenfor de mest sentrale samiske områdene, og særlig utenfor indre Finnmark, har et tilfredsstillende medietilbud. Det bør også ses nærmere på de samiske avisenes oppslutning og rammevilkår. Bruk av moderne medier blant samer bør også undersøkes, hvordan samer bruker disse, og i hvilken grad de brukes som informasjonskilder om samiske forhold.

Kulturnæring

Sametinget har i vår næringsmelding (2011) kulturnæring som et innsatsområde. Målsettingen for dette innsatsområdet er å få flere arbeidsplasser i samiske kultur- og kulturbaserte næringer.

Kulturnæring avgrenses i næringsmeldingen til private bedrifter som fremstiller og selger kulturelle produkter i form av varer eller tjenester. Disse består blant annet av samisk annonse- og reklamevirksomhet, arkitektur, bøker, aviser, blader etc., design, foto, film, video, duodji, kunstnerisk virksomhet (utøvende og skapende kunst, kunsthåndverk) og musikk. Reiseliv sees på som en egen næring, hvor samiske kulturelementer utgjør en sentral del av bedriftenes virksomhet. Duodjinæringen er en viktig næring med lange tradisjoner i det samiske samfunnet. Mål og strategier for reiseliv og duodji er behandlet i Sametingets næringsmelding.

De andre elementene i denne næringa er imidlertid de kunstneriske produktene som samiske kunst- og kulturutøvere står bak. Kulturnæring handler i stor grad om samiske kunstneres rammevilkår. Derfor vil vi også i denne meldingen ta opp temaet som et eget innsatsområde, med fokus på kunstnernes bidrag.

Sametingets satsning på kulturnæring kommer som et tillegg til den allerede brede satsningen på samisk kunst og kultur. Det er en helt avgjørende forutsetning at vi har et levende og sterkt samisk kunst- og kulturliv, uten det vil vi ikke ha noen kulturnæring å snakke om.

Kulturnæring er et svært aktuelt tema i hele landet. Kulturdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Regional- og kommunaldepartementet legger i løpet av 2013 fram sin handlingsplan for kulturnæring. Alle fylkeskommuner i de samiske områdene har egne handlingsplaner for kulturnærings-satsningen sin, og i Troms og Finnmark er det etablert egne kulturnæringsfond. I tillegg har Sparebanken Nord-Norge etablert en stiftelse som skal fordele 100 millioner kroner til kulturnæringsformål i landsdelen.

Utfordringer i dagens kulturpolitikk

Gjennomgangen av nå-situasjonen for samisk kunst og kulturliv viser at vi har en rekke utfordringer på kulturfeltet. Meldingen vil ikke svare på alle disse, men under innsatsområdene vi behandle mange av disse på et overordnet nivå.

Den største utfordringen Sametinget har når det gjelder samisk kulturpolitikk er vårt manglende handlingsrom til å utvikle samisk kunst og kultur. Vi ønsker å være den fremste premissgiveren for utviklingen av samisk kunst og kultur. Sametingets muligheter for å ta ansvar for samisk kunst og kultur blir imidlertid begrenset av de manglende budsjettprosedyrene mellom Sametinget og regjeringen. Vi må til enhver tid forholde oss til de føringene som regjeringen legger i statsbudsjettet.

Videre mener vi at samisk kultur ikke har fått sin naturlige og viktige plass i andre offentlige myndigheters kulturpolitikk. Sametinget blir ofte alene i arbeidet med å styrke, utvikle og formidle samisk kunst og kultur. Dette går først og fremst ut over aktørene innenfor samisk kunst og kulturliv. Det går imidlertid også utover publikum som ikke får ta del i opplevelsen av samisk kunst og kultur. Dette er et tap for kunst- og kulturlivet i Norge.

Sametinget møter kritikk fra det samiske kunst- og kulturmiljøet for at vi legger politiske føringar overfor kunstnerne i deres daglige kunstneriske arbeid. Er det mulig å skille mellom kunstnerisk og kulturfaglig skjønn på den ene siden, og politiske vurderinger på den andre? Hvor skal dette skillet gå, og hvem sine prioriteringer/vurderinger skal ligge til grunn? Kan Sametinget, som er både et politisk organ og et forvaltningsorgan, holde en armlengdes avstand til den frie og uavhengige kunsten? Hvordan skal Sametinget utøve en god forvaltning av Sametingets kulturmidler i tråd med prinsippet om en armlengdes avstand, samtidig som Sametinget, som stort sett er den eneste som finansierer samisk kunst- og kulturprosjekter skal kunne stille makt bak kravene? Samtidig har Sametingets kulturpolitikk et mål om et levende og mangfoldig kunst- og kulturliv. Det innebærer at generelle og overordnede føringar om at prioriteringene barn og unge og språklig mangfold skal ligge til grunn i den kulturpolitiske overveielser, samtidig som at det skal være rom for kunstnerisk frihet.

Dette er viktige spørsmål som handler om rammevilkårene for de samiske kunstnerne. Sametingets viktigste verktøy i dette arbeidet er våre virkemidler til samisk kunst og kultur, både de direkte tilskuddene, de søkerbaserte og kunstneravtalen. Svarene på disse spørsmålene må skje i dialog med de samiske kunstnerorganisasjonene.

Med institusjonsmeldingen fra 2008 la Sametinget grunnlaget for vår institusjonspolitik. I meldingen legges det føringar for blant annet omorganisering av institusjonene. Dette er et arbeid som er i gang og som vil fortsette. Aktivitetskrav til institusjonene ble også tatt opp i institusjonsmeldingen. Vi stiller klarere krav til virksomheten ved alle institusjoner og organisasjoner som får direkte tilskudd over Sametingets budsjett. Sametinget ser imidlertid at vi ikke har vært tydelig nok i vår dialog med de samiske institusjonene når det gjelder aktivitet og forventninger.

Samene er et folk som bor i fire land. Det grenseoverskridende aspektet må derfor også ligge til grunn for kulturpolitikken.

Kunnskapsgrunnlaget

Sametingsmeldingen om samisk kunst og kultur er utarbeidet på bakgrunn av kunnskap vi har hentet i eksisterende dokumenter, statistikk, evalueringer og forskning, fra rapporter vi har bestilt spesielt for utarbeidelsen av denne meldingen og den er basert på erfaringskunnskap fra folk som er tilknyttet kulturfeltet.

I dette kapitlet følger en oversikt over dette materialet med en kort redegjørelse for hvorfor de er relevante.

Samisk kultur i en samfunnsvitenskapelig betydning er godt dokumentert. Det har imidlertid vært lite forskning på samisk kultur som sektor i samfunnet, og hvilken betydning samisk kunst- og kulturutøvelse har for samfunnet. Det finnes også lite forskning på samiske kunst- og kulturbasert næring. Forskning på dette feltet vil gi oss nyttig innsikt i en tid hvor dette er et viktig satsningsområde på landsbasis og en av de nye næringsveiene i nord.

Rapporter og evalueringer

I arbeidet med kulturmeldingen har Sametinget bestilt to rapporter/ringvirkningsanalyser; Telemarkforskningens "Norsk kulturindeks 2012 – Resultater fra samisk område", og Norut Áлта-Altas "Kulturnæringer i samiske områder - sysselsetting og bedriftsstruktur". I begge rapportene er oppdragsgiver bedt om å ta utgangspunkt i de samme 24 utvalgte kommunene. Denne avgrensningen er gjort med utgangspunkt i STN-området, området for Sametingets tilskuddsordninger for næringsutvikling, og er altså en relativt vid avgrensning som omfatter mange kommuner der den samiske befolkningen i ulik grad er en minoritet.

Ringvirkningsanalyser sier ofte noe om aktiviteten det året/ perioden man måler ringvirkningene, men lite om året før og året etter. Samtidig er slike analyser viktige blant annet for å begrunne satsing på kultur. For å få gjennomslag i den politiske debatten, må det gis flere forklaringer på hvorfor mer penger bør brukes på kunst- og kultursektoren. Kulturens egenverdi vil ikke være tilstrekkelig argument når sektoren skal konkurrere med for eksempel utdanning, helse og næring. Nytteverdien gjennom den økonomiske og samfunnsmessige effekten som følger av kultur er også viktig. I samisk sammenheng vil også verdivariables og faktorer som identitet, tilhørighet og språk ha sentral plass.

Behovet for statistikk og grunnlagstall med relevans for samiske samfunnsforhold er fortsatt stort. Sametinget vurderer å få utarbeidet samiske kulturindekser og ringvirkningsanalyser også i fremtiden, slik at vi kan følge utviklingen over tid. Sammen med Sametingets egne oversikter og andre rapporter og utredninger, vil dette kunne gi et godt bilde av statusen på kulturlivet og sysselsettingen innen kulturnæring i samiske områder.

Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område

Norsk kulturindeks er en årlig oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner, regioner og fylker. Indeksen er basert på data fra en rekke offentlige etater, interesseorganisasjoner og foreninger. I rapporten for samisk område presenterer Telemarkforskning en oversikt som kan si noe om statusen for kulturlivet i et samisk område basert på tall fra Norsk kulturindeks 2012. Fremstillingen presenterer tall og utregninger for det samiske området, sammenlignet med landsgjennomsnittet og de fire nordligste fylkene, samt 24 utvalgte kommuner. Selv om Norsk kulturindeks grunnmateriale mangler en del relevante opplysninger i samisk sammenheng, gir dette et grunnlag for å sammenligne kulturlivets status i dette samiske området med andre regioner, og for å si noe om hvordan statusen er for kulturlivet i de enkelte samiske kommunene.

Rapporten viser at sysselsettingen øker i kulturnæringene i de samiske områdene, og at veksten har vært størst i opplevelses- og aktivitetsbedrifter og interesseorganisasjoner. Sysselsettingen er nesten fordoblet og det er en større vekst enn i landsdelen og Norge for øvrig. I de samiske områdene arbeider 594 personer innenfor ulike kulturyrker. 204 av disse arbeider innen media, 110 med kunstnerisk arbeid av ulik art, 228 personer med kulturformidling, f.eks. museums og bibliotekansatte, og 52 personer arbeider med kunstopplæring i kulturskolen eller lignende.

Totalt er 96 kunstnere bosatt i de samiske områdene. Dette tilsvarer to kunstnere pr. tusen innbyggere, en kunstnertetthet som er om lag halvparten av landsgjennomsnittet. Antallet kunstnere i samisk område har steget med 6 % det siste året. På landsbasis har det ikke vært noen økning i kunstnertettheten.

Av kommunene i de samiske områdene er Kautokeino den store kunstnerkommunen. Her finner det totalt 30 kunstnere, hvilket betyr at 10,2 pr tusen innbyggere, altså én prosent av befolkningen, er medlem i en eller flere kunstnerorganisasjoner. Kautokeino alene har 17 musikere og komponister, syv skuespillere og seks visuelle kunstnere. Kautokeino rangerer som kunstnerkommune nummer tre i Norge.

Kulturnæringer i samiske områder – sysselsettingsutvikling og bedriftskultur

Formålet med rapporten utarbeidet av Norut Alta-Álta, er å analysere sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur i kulturnæringene i samiske områder. Rapporten viser blant annet at antallet kunstnere øker i de samiske områdene, og at det er en sterkere vekst i kulturnæringen i samiske områder enn i resten av landet. Analysene viser at kulturnæringene står for 4,5 % av totalsysselsettingen i de 24 kommuner som her er regnet som samiske områder, noe som er litt høyere enn i Nord-Norge, og litt lavere enn på landsbasis. Det er litt flere kvinner enn menn sysselsatt i kulturnæringene. Antall sysselsatte i kulturnæringene har siden 2002 økt med 33 % frem til i dag, hvor tallet på sysselsatte er ca 880. Det er en sterkere vekst enn i landsdelen og landet for øvrig.

Veksten har særlig kommet innen opplevelses-/aktivitetsbedrifter, utøvende kunst/musikk og næringen interesseorganisasjoner, det siste fordi denne næringen omfatter mange av språk- og kultursentrene som er etablert siste tiåret. Mange av disse blir støttet av Sametinget.

Evaluering av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene

De samiske kunstnerorganisasjonene og Sametinget ble enige om å evaluere den gjeldende samarbeidsavtalen mellom partene før en ny hovedavtale skal framforhandles fra 2014. Evalueringen så på effekten av kunstneravtalen, hvordan den har fungert, og om den har vært med på å styrke kunsten og kunstnerens mulighet til å utvikle seg i det samiske samfunnet.

Evalueringen viste at kunstneravtalen har vært viktig for å legge noen faste økonomiske rammer og ordninger for den samiske kunsten. Dette gir kunstnerne og deres organisasjoner en forutsigbarhet som gjør det mulig å planlegge satsinger på lenger sikt.

Kunstneravtalen gir imidlertid et manglende økonomisk handlingsrom. Norut Alta-Álta peker på at dette skyldes forhandlingssituasjonen med Sametinget som i stor grad har lagt de økonomiske rammene for forhandlingene før disse begynner. Videre gjør rammen for forhandlingene det vanskelig å få nye typer tiltak inn i avtalen. Avtalen har trolig også begrenset de samiske kunstnerorganisasjonenes kommunikasjon med Sametinget, og dermed også deres mulighet til å nå fram med sine behov.

Evalueringen viser også at en av de største utfordringene med å si noe om effektene av avtalen, er kunstneravtalens manglende målformuleringer. Dette begrenser muligheten for å kunne vurdere om den økonomiske innsatsen gir de ønskede resultater og om den samiske kunsten faktisk utvikler seg i riktig retning.

Norut Alta-Álta anbefaler i evalueringen at det foretas en grundig drøfting av hva partene vil med en slik samarbeidsavtale, hva som kan gjøres for å bringe den samiske kunsten framover, og om en ny avtale er det som skal til for å skape en framdrift.

Evaluering av Sametingets tilskuddsordning Kulturutvikling

I 2010 ble Sametingets tilskudd til kulturutvikling for perioden 2006-2008 evaluert. Evalueringen så på hvordan virkemidlene ble brukt i perioden, og hvordan søkere til tilskuddsordningen hadde vurdert Sametingets service i forbindelse med veiledning og saksbehandling.

Evalueringen viste at midlene har gått til en rekke ulike tiltak som har skapt et bredt engasjement innen samisk kulturliv. De fleste prosjektene det søkes til, ville ikke blitt gjennomført uten Sametingets virkemidler. Evalueringen viste videre at virkemidlene til kulturutvikling har skapt en større bevissthet rundt bevaring, utvikling og formidling av samisk kultur. Sametingets virkemidler er med på å gi utøverne av samisk kultur en anerkjennelse og en motivasjon til å fortsette sine prosjekter.

Evalueringen viste også at Sametinget har et forbedringspotensial når det gjelder veiledning, oppfølging av prosjektene og kontroll i forbindelse med utbetalinger.

Norut Alta-Álta påpekte også at Sametingets virkemidler til kulturutvikling på lang sikt også vil ha sysselsettingseffekter, men det har ikke vært rom for å måle denne type effekter i denne evalueringen.

Evalueringen bekreftet at Sametingets virkemidler innen kulturutvikling er viktig i arbeidet med å fremme samisk kultur.

Møter og innspill

Sametingets første kunstnerkonferanse ble avholdt på Sametinget i Karasjok i september 2012. Formålet med konferansen var å lage en arena for utveksling av faglige erfaringer, opplevelse av samisk kunst og kultur og diskusjoner om kulturpolitikk. Programmet inneholdt foredrag og kunstneriske innslag innen alle kunstsjangre som scenekunst, joik, musikk, litteratur, visuell kunst og film. Konferansen ble avsluttet med gruppearbeid og framlegg av innspill til den framtidige kulturpolitikken.

Innspillene har blitt tatt med videre i arbeidet med kulturmeldingen. Et innspill som gikk igjen var manglende integrering av samisk kunst og kultur i den nasjonale kulturpolitikken og etterlysning av en nasjonal samisk kulturpolitikk. Pågangen til konferansen var stor og engasjementet fra deltakerne viser at det er et stort behov for faglige arenaer for samiske kunstnere og kulturarbeidere. Sametinget vil derfor legge til rette for at det blir arrangert kunstnerkonferanser jevnlig også framover. Konferansen ble arrangert i samarbeid med Samisk kunstnerråd og er et resultat av kunstneravtalen.

Sametingsrådet har også arrangert dialogmøter på kulturarrangement sommeren 2012. Gjennom dialogmøtene ønsket vi å få innspill til den framtidige kulturpolitikken i Sametinget fra aktører innenfor samisk kunst- og kulturliv og andre interesserte. Dialogmøtene har gitt Sametinget en anledning for til å få en direkte diskusjon om kulturpolitikk med de som er involvert og interessert i temaet. Sammen med innspillene på e-post danner innspillene på dialogmøtene en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for meldingen.

Øvrig kunnskap

Det finnes en del eksisterende kunnskap som gjelder samisk kunst og kultur og Sametingets kulturpolitikk. Vi har brukt noe forskning som grunnlag for meldingen. Dette er gjengitt i litteraturlista.

Kommentert samisk statistikk "Samiske tall forteller" gir grunnleggende kunnskap om forhold i samiske samfunn. I nummer 4 blir Sametingets bevilgninger til kulturformål tatt opp spesielt. Artikkelen gir en god oversikt over størrelsen på Sametingets tilskuddsordninger, søknadsmassen til disse ordningene og hvor søknadene kommer fra. I nummer 3 blir samiske medier tatt opp.

Regjeringens politikk er et viktig grunnlag for Sametingets kulturpolitikk. Deres stortingsmeldinger og utredninger som omhandler samepolitikk og kulturpolitikk generelt, er også et viktig grunnlag for denne meldingen.

I tillegg er det utarbeidet ulike oversikter over økonomisk utvikling på fagområdet basert på Sametingets egne tilskudd til samisk kultur.

Innsatsområder

Sametingsmelding om samisk kunst og kultur skal prioritere innsatsområder og synliggjøre hvilke utfordringer, mål og strategier vi står ovenfor. I det følgende vil vi presentere 4 innsatsområder. Disse er presentert hver for seg, men har likevel et felles mål om et levende og mangfoldig samisk kunst og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle. De fire innsatsområdene er:

1. Tydeligere ansvar for samisk kultur
2. Bedre rammevilkår for samiske kunstnere
3. Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur
4. Verdiskaping og vekst i kulturnæringer

Identifiseringen av utfordringene på kulturfeltet bygger både de erfaringene vi selv har i politikikutviklingen og på det kunnskapsgrunnlaget vi har tilgjengelig på området. Spesielt har tilbakemeldingene fra de samiske kunst- og kulturutøverne blitt vektlagt.

1 Tydeligere ansvar for samisk kultur

Sametinget verken kan eller vil ha ansvaret for samisk kunst og kultur alene. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig kunst- og kulturliv i Norge. Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. Den samiske befolkningen opplever at nasjonale, regionale og kommunale myndigheter ikke gir samisk kultur de samme vilkårene for vern og utvikling som norsk kultur har. Det første innsatsområdet omhandler derfor Sametingets samhandling med andre offentlige myndigheter i kulturpolitikken.

Utfordringer

Sametingets ansvar

Sametingets hovedoppgave i kulturpolitikken er å legge til rette for samisk kunst- og kulturaktivitet og utviklingen av denne. Vi har som mål å ha et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Det samiske samfunn er ennå inne i en samfunnsbyggende fase, der basisområder innenfor kultur og språk har vært prioritert og fortsatt må prioriteres. Dette fordrer en kraftig innsats av det samiske samfunnet selv, de samiske institusjonene, Sametinget og statlige myndigheter. Sametinget ser det som sitt ansvar å ta vare på og utvikle det initiativet og aktiviteten som den samiske befolkningen står for og vi vil være den viktigste premissleverandøren i denne prosessen. Statlige myndigheter innehar likevel det overordnede ansvar for å legge forholdene til rette slik at det samiske samfunn selv får mulighet til å videreutvikle sin samfunnsbygging.

Sametinget har ansvaret for flere forvaltningsoppgaver innenfor det samiske kunst- og kulturlivet. Vi overtok forvaltningsansvaret for allerede etablerte institusjoner og ordninger fra regjeringen i 2002. Dette gjaldt de samiske museene, Beaivváš Sámi Našunálteáhter, samiske festivaler, samisk idrett og en rekke andre økonomiske ordninger til kultur. Dette innebærer blant annet at Sametinget forvalter og tildeler den statlige tilskuddsordningen for disse oppgavene. Sametinget har i tillegg inkludert flere ordninger og institusjoner i vår kulturforvaltning for å nå våre mål på området.

Sametinget arbeider opp mot regjeringen for at de skal ivareta utvikling av samisk kunst- og kulturliv i deres overordnede politikk. Dette gjelder saker som Sametinget har det formelle forvaltningsansvaret for og saker som regjeringen har ansvaret for. I dette arbeidet har vi de halvårige dialogmøtene med Kulturdepartementet og vi har konsultasjonsavtalen som de viktigste verktøyene.

I konsultasjonsavtalen mellom regjeringen og Sametinget går det fram at Sametinget skal konsulteres i saker om alle typer tiltak som kan påvirke samene direkte. Statens konsultasjonsforpliktelser omfatter innføring av all lovgiving og administrative tiltak som kan få direkte betydning for samene som urfolk. Det vil i stor grad være opp til Sametinget å avgjøre hvilke saker som særlig berører samene. Dette følger av samelovens § 2-1. Dette betyr at selve konsultasjonen også skal avklare om et tiltak vil kunne påvirke samene direkte. Sametinget vil i enda sterkere grad bruke konsultasjonsavtalen i arbeidet for å bedre utviklingen av samisk kunst og kultur.

Sametinget arbeider for at alle skal ha mulighet til å oppleve samisk kunst og kultur. Vi er stolt over samisk historie, vår kulturarv og vår kunst og kultur. De samiske institusjonene er våre viktigste arenaer for å formidle samisk kunst og kultur.

Regjeringens ansvar for samisk kunst og kultur

Bevaring og utvikling av samisk kultur er et nasjonalt ansvar. Den norske stat har gjennom Grunnloven, forskrifter og konvensjoner forpliktet seg til å ta ansvar for samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv. Hensynet til samiske interesser skal inkluderes i utformingen av politikk på alle aktuelle områder. Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Regjeringen må derfor forvalte sitt ansvar i dialog med Sametinget.

I St. meld. nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken, står det at regjeringen i kulturpolitikken vil arbeide langs to hovedlinjer for å ivareta det statlige ansvaret for samiske kultur. For det første vil regjeringen legge til rette for at Sametinget kan føre en selvstendig kulturpolitikk. Regjeringen vil i tillegg føre en generell og overordnet kulturpolitikk, hvor også samisk kultur har sin naturlige og viktige plass.

Sametinget mener at regjeringen ikke ivaretar dette ansvaret godt nok.

Rammene Sametinget har for bevilgningene til samisk kunst og kultur blir satt av regjeringen i statsbudsjettet. Fravær av reelle prosedyrer og prosesser mellom regjeringen og Sametinget om situasjon, utviklingsbehov og budsjettmessige prioriteringer på kulturfeltet gjør at ansvaret for samisk kunst og kultur er uklart.

Sametingets muligheter for å ta ansvar for samisk kunst og kultur blir begrenset av de manglende budsjettprosedyrene mellom Sametinget og regjeringen. Vi må til enhver tid forholde oss til de føringene som regjeringen legger i statsbudsjettet. Det har vært en utfordring at bevilgningene over statsbudsjettet har vært øremerket og at eventuelle økninger kun har dekt lønns- og prisstigningen. Sametingets rolle blir også uavklart på grunn av dette. Vi har forvaltningsansvar for en rekke ordninger innenfor samisk kunst og kultur, men bevilgningene over statsbudsjettet gir oss ikke handlingsrom til å få en utvikling av sektoren.

I regjeringens ansvar for samisk kultur ligger også at samisk kultur skal ha en naturlig og viktig plass i den generelle og overordnede kulturpolitikken. Regjeringen igangsetter jevnlig nye reformer, satsninger, utredninger, utvalg og prosjekter innen kulturfeltet. Det lages stortingsmeldinger om kulturelterte tema og stortingsmeldinger innen andre sakfelt som har konsekvenser for kultursektoren. Dette er positivt og nødvendig. Sametinget mener at det i forbindelse med planlegging av slike tiltak i større grad bør foretas en vurdering av hvorvidt dette vil kunne berøre samiske forhold og samisk kultur, direkte eller indirekte. Det kan i den sammenheng også være relevant å avklare slike problemstillinger med Sametinget allerede som en del av planleggingen. Eksempelvis ved utforming av mandat og oppnevninger av personer til ulike utvalg.

Regjeringen har gjennom kulturloftet hatt en stor nasjonal satsning på kultur. Formålet med kulturloftet er økte økonomiske bevilgninger til kultursektoren, å gi kulturlivet og frivilligheten økt anerkjennelse og status, og å tydeliggjøre det offentliges ansvar for kultursektoren. Sametinget er ikke fornøyd med de økningene som er kommet til samisk kultur gjennom denne satsningen. Vi opplever at regjeringen legger føringer på hva pengene skal brukes til, og vi opplever at samisk språk og kultur ikke blir synliggjort og integrert i kulturloftets øvrige satsninger. Sametinget er imidlertid positiv til de signalene regjeringen gir i statsbudsjettet for 2013 der regjeringen varsler en satsning på samisk kultur og språk med 50 mill over 5 år.

Den generelle og overordnede politikken utgjør en del av rammevilkårene også for de samiske kunstnerne og de samiske kulturinstitusjonene. Dette har Sametinget påpekt i flere innspill til regjeringens kulturpolitikk. Sametinget opplever ofte å ikke bli inkludert i slike prosesser, at våre innspill ikke blir tatt hensyn til, eller at resultatet av enighet med regjeringen ikke blir fulgt opp med tilstrekkelige økonomiske midler.

Et eksempel på det siste er konsultasjonene mellom Sametinget og Kulturdepartementet om St.meld. nr. 32 (2007-2008) Bak kulissene. Som et resultat av konsultasjonene kom det inn mer tekst om samisk kultur og samisk scenekunst, der regjeringen understreker sitt overordnede ansvar for samisk kultur og nødvendigheten av at teatrene har gode rammebetingelser for driften. Likevel er situasjonen fortsatt den at Beivváš Sámi Našunálteáhter er et samisk nasjonalteater, men de har ikke de samme ressursene som andre teatre på samme institusjonelle nivå. Beivváš kan sammenligne seg med de andre nasjonale og regionale teatrene i Norge når det gjelder kunstnerisk kvalitet. Men teateret kan ikke sammenligne seg med de øvrige nasjonale scenekunstinstitusjonene, eller selv de minste regionteatrene når det gjelder de økonomiske forutsetninger.

Vi minner også om statens konsultasjonsplikt med samiske interesser i saker som konkret, avgrenset og direkte berører disse.

Sametinget mener at regjeringen også har et ansvar for at samisk kunst og kultur er synlig og tilgjengelig for alle. Vi mener det er et tap for kulturen i Norge at ikke flere aktører på kulturfeltet i større grad tar inn over seg at samisk kultur er en viktig og en selvfølgelig del av kulturen i landet vårt. Vi har et samisk nasjonalteater som viser produksjoner på samisk og produksjoner som er hentet fra en samisk samfunnskontekst. Vi savner å se flere produksjoner på for eksempel Nasjonalteateret eller på de regionale teatrene der temaet er fra samiske samfunn eller produksjoner av samiske kunstnere. Selv om vi ofte snakker om samiske områder, så bor det samer i hele landet. Stadig flere samer bor i byer og tettsteder. Vi tror også at den øvrige befolkninga i Norge vil ha stor glede av å oppleve samisk kunst og kultur.

Regjeringen har en rekke ordninger som bidrar til bedre rammevilkår for kunstnere. Noen av disse inkluderer ikke samiske kunst og kulturprosjekter ved at de tar utgangspunkt i kun norsk språk og kultur.

Et eksempel er NORLA (Norwegian Literature Abroad) som er et statsstøttet og ikke-kommersielt informasjonskontor. Senteret promoterer og formidler norsk litteratur til utlandet. NORLA forvalter ulike midler fra Utenriksdepartementet (UD) og Kulturdepartementet (KUD) til oversettelse og eksport av norsk litteratur. Ordningen for oversettelse av litteratur forutsetter imidlertid at litteraturen er utgitt på norsk. Dette betyr at den samiskspråklige litteraturen er utestengt fra muligheten for å motta støtte over denne ordningen til å bli oversatt til andre språk.

Til sammenligning har Utenriksdepartementet ulike støtteordninger til internasjonalt kunst- og kultursamarbeid (eksempelvis musikk, scenekunst, kunsthåndverk, billedkunst, design og arkitektur, film). Ingen av disse har som vilkår for søkere at det opprinnelig skal være produsert/utgitt på norsk språk.

Regionale og lokale myndigheters ansvar for samiske kultur

Også når det gjelder regionale og lokale myndigheter er ansvaret for samisk kunst og kultur uklart. Sametinget mener at både fylkeskommuner og kommuner har ansvar for utvikling av samisk kunst og kultur. Dette betyr at de i sitt arbeid også må ta ansvar for at samisk kultur skal ha en naturlig og viktig plass i deres politikktvikling.

Vi har flere gode eksempler på at regionale myndigheter tar dette ansvaret. Sápmi music er et prosjekt i regi av Finnmark fylkeskommune som har som målsetning å få samiske musikkartister ut i verden. Samiske musikkartister kan søke om å bli årets artist og få hjelp til å bli markedsført med sin produksjon innenfor og utenfor Norges grenser, og bli lansert til internasjonale festivaler. Vi har også et godt samarbeid med Troms fylkeskommune om drift av kulturhus og festivaler i deres område.

Sametinget har imidlertid opplevd at når Sametinget får forvaltningsansvar for ordninger innenfor samisk kultur, har regionale myndigheter trukket seg ut. Dette skjedde blant annet da Sametinget overtok forvaltningsansvaret for de samiske museene. Noen fylkeskommuner bidrar ikke i det hele tatt med for eksempel driftmidler til samiske institusjoner, selv om de har en stor samisk befolkning innenfor sitt område. Dette går i mot Kulturlova av 2007, som stadfester statens, fylkeskommunenes og kommunenes ansvar for kulturvirksomhet. Kulturlova sier videre at det er en plikt at flest mulig har adgang til et mangfoldig kulturtilbud.

Sametinget har samarbeidsavtaler med fylkeskommunene fra Hedmark i sør til Finnmark i nord. Dette er vårt viktigste verktøy i samhandlingen med fylkeskommunene. Det er også økonomiske virkemidler knyttet til avtalene med krav om samfinansiering av prosjekter. Sametinget har, sammen med fylkeskommunene startet arbeidet med å gjøre samarbeidsavtalene mer konkrete og målrettede. Vi arbeider for at dette kan være med på å styrke samisk kulturliv.

Fylkeskommunene er ofte eiere og finansører av, eller oppnevner styremedlemmer til en rekke kulturinstitusjoner. Sametinget mener at fylkeskommunene kan bruke denne styringsmuligheten til å arbeide for at disse institusjonene har et samarbeid med samiske institusjoner eller å legge til rette for at disse institusjonene formidler samisk kunst og kultur. For eksempel er både Finnmark og Troms

Fylkekommuner aksjonærer i Hålogaland teater og oppnevner i fellesskap et medlem i styret. Fylkeskommunene kan være sterke pådrivere for samiske produksjoner på teatre eller samarbeid med samiske institusjoner. Sametinget skal selvsagt også bidra til dette.

Den Kulturelle skolesekken er en inngangsport til et mangfold av kulturopplevelser for mange barn og unge og når ut til mange. Den kulturelle spaserstokken bidrar til et mangfold av kulturopplevelser for eldre. Ordningene må videreføres og gjerne utvides. Samisk kultur må bli en naturlig og integrert del av disse ordningene. Her har også Norsk kulturråd et viktig ansvar.

Kommunene er viktige iverksettere av tiltak rettet mot den samiske befolkningen. Mange kommuner er vertskapskommuner for samiske institusjoner, noe som gir arbeidsplasser i små kommuner. På grunn av svakere kommuneøkonomi er det mange kommuner som reduserer sin støtte til samiske kulturtiltak og -institusjoner, og noen som trekker seg helt ut. Sametinget blir ofte eneste finansør av institusjoner og festivaler som gir kulturtilbud og kulturopplevelser for hele befolkningen i tillegg til gode arbeidsplasser.

De kommunale kulturskolene er gode tilbud for barn og unge, og bør gis forsvarlige rammer for drift. I samiske områder bør det også gis tilbud om samiske kulturaktiviteter i kulturskolene. Tana kommune har gjennom sitt kulturskoletilbud et barneteater som på en god måte bruker samisk språk og bygger produksjonene på samisk virkelighet.

Sametinget arbeider med en samarbeidsavtaler med Tromsø kommuner. Med Alta, Oslo og Trondheim kommuner er vi også i dialog om dette. Formålet med avtalene er å legge til rette for et varig og fast samarbeid mellom partene i saker som angår samene og at partene vil legge til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, kultur, sitt samfunnsliv. Et samarbeid med kommunene har et stort potensial. Det vil kunne styrke og medvirke til politikktutvikling på samiske samfunnsområder som ikke har vært naturlig for kommunene. For kulturlivet vil det kunne bety at de når ut til flere og nye publikumsgrupper, og slik gi mer oppmerksomhet om samisk kultur.

Mål og strategier

Hovedmål:

Sametinget er den viktigste premissgiveren for utviklingen av samisk kunst og kultur

Delmål:

Reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kunst og kultur

Samisk kultur har en naturlig og viktig plass i regjeringens generelle og overordnede kulturpolitikk

Regionale og lokale myndigheter bidrar til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner.

Samisk kunst og kultur skal være tilgjengelig for alle

Samisk kultur er en selvsagt del av den nasjonale, regionale og lokale kunst- og kulturformidlingen

Strategier:

Regjeringens og Sametingets ansvar for samisk kultur tydeliggjøres gjennom budsjettforhandlinger mellom partene

Økt bruk av konsultasjonsavtalen i dialogen med regjeringen på kulturfeltet

Synliggjøre regionale myndigheters ansvar for samisk kunst og kultur gjennom samarbeidsavtalene

Arbeide for godt samarbeid med regionale og lokale myndigheter om utviklingen av samisk kunst og kultur

2 Bedre rammevilkår for samiske kunstnere

Sametingets ansvar når det gjelder utvikling av samisk kunst er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Vi skal både legge til rette for at vi har et mangfoldig samisk kulturliv samtidig som vi skal legge til rette for profesjonalisering og kvalitet. Vi skal legge til rette for tradisjonelle uttrykksformer, samtidig som vi skal legge til rette for samisk samtidskunst. Samene er et folk som har flere samiske språk. Denne rikdommen skal vises også i kultursammenheng. Sametingets viktigste verktøy i dette arbeidet er våre økonomiske virkemidler, men også den påvirkningsmuligheten vi har gjennom dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter.

Dette innsatsområdet omhandler Sametingets politikk overfor de samiske kunstnerne. Vi vil med denne meldingen signalisere en mer aktiv politikk overfor våre kunstnere.

Utfordringer

Sametingets søkerbaserte virkemidler

På kunstnerkonferansen, i innspillene på e-post og på dialogmøtene har Sametinget fått kritikk rettet mot våre søkerbaserte virkemidler på kulturfeltet og vår håndtering av disse. Virkemiddelordningene oppleves som trange og lite forutsigbare. De etterlyser større fokus på kvalitet og de etterlyser flere stipender. Representanter for det samiske kunst- og kulturmiljøet mener at midlene styres for instrumentelt, og at Sametinget som et politisk organ legger politiske føringer overfor kunstnerne i deres daglige kunstneriske arbeid. Kravet fra kunstnerne er at det må skilles mellom politikk og fag, og at kunst- og kulturfaglig skjønn må ligge til grunn i vurderinger av omsøkte prosjekter. Dette gjelder spesielt for fagområdene litteratur og musikk.

Dette er problemstillinger og kritikk som Sametinget tar på alvor. For å kunne nå vårt mål om et levende og mangfoldig kunst- og kulturliv av god kvalitet og som er tilgjengelig for alle, må det være rom for kunstnerisk frihet. Samtidig har vi generelle og overordnede føringer om at barn og unge og språklig mangfold skal ligge til grunn i den kulturpolitiske overveien. Statlige virkemidler har, og skal også ha, et sterkt regelverk knyttet til seg.

Kunsten skal være fri og utvide yringsrommet i samfunnet. Større åpenhet, faglige utvalg der kunstfaglige vurderinger gjøres etter godt skjønn basert på kunnskap og kompetanse, samt gode rammebetingelser skal bidra til en aktiv kunnskapsbasert kulturpolitikk. Sametinget har som mål at vi skal holde en armlengdes avstand til det frie kunst- og kulturlivet, samtidig som at det må utøves klokskap på begge sider av bordet. Det er legitimt for Sametinget og det samiske samfunnet å styre sine interesser i en viss retning, noen kulturpolitiske mål skal realiseres.

Åpenhet om hvordan prosessene foregår, diskusjoner om skjønn og kriterier, samt faglige begrunnende vurderinger i søknadsprosessene kan bidra til å øke tilliten til Sametingets virkemiddelbruk. Kunstnerne og kulturaktørene på sin side må også lytte til det politiske, kunsten er ikke frikoblet samfunnet. Å støtte mangfoldet i det samiske samfunnet er det samme som å støtte kvalitet og nyskaping. Kunsten er også samfunnsengasjert, kunsten er også samfunnsaktør.

Sametinget vil ha en grundig gjennomgang av våre søkerbaserte virkemiddelordninger. Dette vil skje i samarbeid med de samiske kunstnerorganisasjonene.

Kunstneravtalen

Samarbeidet mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd er regulert gjennom samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene (kunstneravtalen). I evalueringen i 2012 ble det understreket at kunstneravtalen er svært viktig for å legge noen faste økonomiske rammer og ordninger for den samiske kunsten. Dette vil gi kunstnerne og deres organisasjoner en forutsigbarhet som gjør det mulig å planlegge satsninger på lengre sikt. Avtalen vil også sikre at kunstnerne selv har stor grad av råderett over midlene som inngår i avtalen.

Evalueringen viser imidlertid at kunstneravtalen framstår som et konserverende instrument der det skapes lite rom for dynamikk som kan bringe den samiske kunsten et steg videre. Dette er begrunnet med et manglende økonomisk handlingsrom i forhandlingssituasjonen, i og med at Sametinget i stor grad har lagt de økonomiske rammene for forhandlingene før disse begynner. Videre gjør rammen for forhandlingene det vanskelig å få nye typer tiltak inn i avtalen. Avtalen har trolig også begrenset de samiske kunstnerorganisasjonenes kommunikasjon med Sametinget, og dermed også deres mulighet til å nå fram med sine behov.

En av de største utfordringene med å si noe om effektene av avtalen, er kunstneravtalens manglende målformuleringer. Dette begrenser muligheten for å kunne vurdere om den økonomiske innsatsen gir de ønskede resultater og om den samiske kunsten faktisk utvikler seg i riktig retning. Det er ikke formulert

utviklingsrettede mål som kan hjelpe til med å vise retningen på ønsket utvikling. Derfor vil det være vanskelig for organisasjonene å argumentere for behovet for tiltak som kan bidra til en måloppnåelse som går ut over dagens nivå. Slik sett kan avtalen virke som en sovepute både for organisasjonene og Sametinget.

Kunstneravtalen har ikke blitt revidert siden den ble inngått i 2004. En ny hovedavtale skal framforhandles og gjøres gjeldende fra 2014. Resultatene fra evalueringa av avtalen og en åpen dialog med kunstnerorganisasjonene vil danne grunnlaget for dette arbeidet. Sametinget vil legge til rette for at samiske kunstnerorganisasjoner kan være aktive aktører i den samiske kulturpolitikken.

Øvrige rammevilkår for samiske kunstnere

Det finnes flere viktige grunnlag for de samiske kunstneres rammevilkår. Blant annet infrastrukturen som de samiske institusjonene utgjør, nasjonale myndigheters generelle kulturpolitikk, lokale og regionale myndigheters kulturpolitikk, øvrige økonomiske støtteordninger til kultur, muligheter for samarbeid med andre kunstnere og andre institusjoner og utvikling av kulturnæring. Disse behandles under de andre innsatsområdene.

Mål og strategier

Hovedmål:

Et mangfold av samiske kunst- og kulturuttrykk av god kvalitet skapes, utøves, formidles og oppleves

Delmål:

De samiske kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet
Sterke og aktive samiske kunstnerorganisasjoner

Strategier:

Bedre mål- og resultatstyring av Sametingets søkerbaserte virkemidler til samisk kunst og kultur

Styrke samtidens samisk kunst- og kulturuttrykk

Bevare, utøve og formidle tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk

Samiske barn og unge og språklig mangfold skal ivaretas i Sametingets kulturpolitikk

Utvikle samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd (kunstneravtalen)

Skape arenaer for samarbeid mellom samiske kunstnere og andre kunstnere regionalt og nasjonalt

Gjennom kunstneravtalen gi Samisk kunstnerråd muligheter for å ta et større ansvar for utviklingen av samisk kunst og kultur

Arbeide for arenaer for samarbeid mellom samiske kunstnere og andre kunstnere regionalt og nasjonalt

Politikkutforming i nær dialog med kunst- og kulturlivet

Arbeide for arenaer, nettverk og samarbeidsprosjekter som bidrar til økt internasjonal promotering og eksport av samisk kunst og kultur til et internasjonalt marked

3 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

I 2008 la sametingsrådet fram institusjonsmeldingen. I meldingen går det fram at sametingsrådets målsetting med samisk institusjonsutvikling er å styrke og utvikle samiske institusjoner på sentrale samfunnsområder som grunnlag for samisk demokrati, kunnskap og kapasitet i og for det samiske samfunnet. Sametinget har i meldingen uttrykt en klar ambisjon om å være den sentrale tilrettelegger for den samiske institusjonsutviklinga.

Dette innsatsområdet omhandler Sametingets videreføring av vår institusjonspolitik.

Utfordringer

Sametignet har de siste årene brukt mye ressurser på å følge opp institusjonsmeldingen. Vi har vært opptatt av institusjonsoppbygging og organisering. Det er blitt foretatt omorganiseringer av en rekke institusjoner, ordningen med husleiefinansiering av samiske kulturbygg er nå etablert, flere byggeprosesser er videreført og igangsatt og flere kulturinstitusjoner har kommet inn på Sametingets budsjett. Norut Alta-Álta (2012) sin rapport om kulturnæringen i samiske områder viser at det har vært en økning i sysselsettingen i de offentlig finansierte samiske kulturinstitusjonene.

Arbeidet med å bygge opp og styrke de samiske institusjonene organisasjonsmessig har vært nødvendig. Dette er også et arbeid vi vil fortsette med, slik at vi når våre mål om sterke samiske institusjoner.

En videreføring av institusjonspolitikken må ha et tydeligere fokus rettet mot kulturinstitusjonenes aktivitet og faglige innhold, og hva institusjonenes rolle som aktør på kulturfeltet skal være. Sametinget må være tydeligere på hvilket aktivitetsnivå vi forventer at for eksempel et kulturhus skal ha. Vi må være tydeligere på at de samiske institusjonene er viktige aktører og samarbeidsparter i utviklingen av samisk kunst- og kulturliv. De samiske institusjonene er også viktig infrastruktur for samiske kunstnere. De skal være arenaer for nyskaping, formidling og utvikling, hvor samisk språk og kultur er sentralt. Dette betyr ikke at institusjonene ikke er dette i dag. Vi ønsker imidlertid å tydeliggjøre deres innhold og rolle.

Samiske institusjoner har også etterspurt en tettere oppfølging og dialog fra Sametingets side, slik at våre forventninger til institusjonene kommuniseres tydeligere, blant annet når det gjelder mål- og resultatstyring av virkemiddelbruken, og slik at institusjonene kan redegjøre for sine behov og utfordringer.

Institusjonene har et eget ansvar i å opprettholde og utvikle seg som institusjon og etablere gode samarbeidsrelasjoner til ulike aktører. Sametinget sitt ansvar er blant annet å legge til rette for dette gjennom virkemiddelbruk, dialog og ved å skape arenaer for samarbeid. Sametinget vil også fortsette arbeidet mot regjeringen for å styrke de økonomiske rammebetingelsene for de samiske institusjonene.

Sametinget er i de fleste tilfeller den største økonomiske bidragsyteren til de samiske kulturinstitusjonene. En stor andel av bevilgningene til kultur i Sametingets budsjett går til driftsmidler til samiske institusjoner og organisasjoner. Gjennom våre tilskudd kan vi også sette krav til institusjonene. Vi må være mer tydelig i våre forventninger til hva direktetilskuddet kan brukes til. Sametinget vil i sterkere grad bruke finansieringsstøtten mer aktivt ved å stimulere til at økt egeninitiert aktivitetsnivå resulterer i bedre budsjettmessige betingelser. Som det fremgår av institusjonsmeldingen har imidlertid ikke Sametinget noe ønske om å detaljstyre institusjonene

Sametinget foretar oppnevninger til styrer i ulike kulturinstitusjoner. Vi vil se nærmere på hvordan vår styreoppnevningsrolle kan utvikles. En styresammensetning med relevant kompetanse tilpasset institusjonens rolle og formål, bidrar til utvikling av institusjonene. Som del av kompetanseoppbyggingen i institusjonene har Sametinget tidligere arrangert seminar for styremedlemmene vi har oppnevnt til de samiske kulturinstitusjonene. Vi ser også at det kan være behov for en koordinering med andre styreoppnevningende organ for å oppnå målsettinger om minimum 40-60 % kjønnsbalanse i styrene.

De samiske institusjonene utgjør viktig infrastruktur for de samiske kunstnerne. Den samiske kunsten og kulturutøvelsen er på mange måter grunnlaget for de samiske institusjonene. Teatrene og festivalene er de institusjonene hvor dette kommer tydeligst fram. Det framtidige samiske kunstmuseet vil være svært viktig for formidling av samisk samtidskunst. Samisk senter for samtidskunst er et viktig faglig-, formidlings-, informasjons- og koordinerende organ for flere samiske kunstnere og kunsthåndverkere. Forsker- og kunstnerboligen Lásságámmi bidrar til inspirasjon til fortsatt faglig og kunstnerisk utvikling for gjestebeboerne. Sametinget vil arbeide for et tettere samarbeid mellom de samiske institusjonene og de samiske kunstnerne.

De samiske institusjonene er også viktig som sysselsettingsaktører. De gir høykompetansearbeidsplasser i små samiske lokalsamfunn. Dette har også et likestillingsaspekt siden mange kvinner arbeider i disse institusjonene, noe som kan bidra til at de blir eller ikke flytter fra bygda. Norut Alta-Áltas rapport om kulturnæring i samiske områder viser at antall ansatte i samiske språk- og kultursentre har hatt en betydelig vekst de siste årene.

Mål og strategier

Hovedmål:

De samiske kulturinstitusjonene er en viktig aktør i utviklingen av samisk kunst og kultur

Delmål:

Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner

De samiske institusjonene er ressurs for de samiske kunstnerne og kulturutøverne
De samiske institusjonene har et godt samarbeid med hverandre
De samiske institusjonene gir kulturarbeidsplasser i samiske samfunn
De samiske institusjonene er viktige formidlere av samisk kunst og kultur

Strategier:

Arbeide for gode rammevilkår for samiske institusjoner slik at de kan bidra til utvikling og formidling av samisk kunst- og kulturliv

Være tydeligere i våre forventninger til samiske institusjoners ansvar i utviklingen av samisk kunst og kultur

Har en tettere oppfølging av og dialog med institusjonene gjennom styreoppnevninger og tilskudd

Arbeide for et enda bedre samarbeid og en bedre faglig ansvarsfordeling mellom institusjonene

Bidra til et enda bedre samarbeid mellom samiske kunstnere og samiske kulturinstitusjoner

Arbeide videre med oppbyggingen og omorganiseringen av samiske kulturinstitusjoner

4 Verdiskaping og vekst i kulturnæringen

Utviklingen av kulturnæringen handler i stor grad om rammebetingelsene for samiske kunstnere.

Kulturnæringsbransjen kjennetegnes i dag av mange små aktører som har konsentrert sitt virke omkring kunst- og kulturuttrykk. Verdiskaping på dette innsatsområdet dreier seg i hovedsak om økonomiske verdier.

Dette innsatsområdet omhandler hvordan Sametinget kan bidra til at flere kunstnere kan leve av å være kunstner.

Utfordringer

Kulturnæringsbransjen er drevet av sterk idealisme og ofte uten profesjonell drift. Mange av aktørene har andre yrker ved siden av eller i kombinasjon med andre næringer. Aktørene ser ofte på seg selv som kulturutøvere eller kunstnere – ikke nødvendigvis næringsutøvere. Utfordringen som oppstår når kultur skal møte næringsbegrepet, er felles for bransjen over hele landet.

Kvaliteten på samiske kulturprodukter er som oftest svært gode og har et stort næringspotensial nasjonalt og internasjonalt. Utfordringen ligger i å styrke samiske kulturnæringsaktører, slik at de har selvtillit og kunnskap til å erobre verden med sine produkter.

Det som skiller de samiske kulturnæringsaktørene fra de norske, er spesielt deres forhold til den samiske kulturarven. Mange samiske kulturaktører forvalter og formidler de nedarvede kulturskatter i det samiske samfunnet. Det gjør at samiske kulturaktører har en dobbeltforventing knyttet til sitt arbeid. De skal ikke bare ivareta det kunstneriske uttrykket, men også bære personlig ansvar for kulturarven. I tillegg kommer spørsmålet om hvem som skal tjene penger på den samiske kulturen opp. Og skal alt ved den samiske kulturen være til salgs? Det gjelder å gjøre nytte av samisk kultur i verdiskapingen uten å ødelegge den samiske kulturen. Utfordringen for alle som jobber med samisk kulturnæring er å ivareta den etiske dimensjonen i næringsutviklinga.

I tillegg er en utfordring for utøvere i nord at de opererer på et relativt lite lokalmarked, samt at det er langt til de store markedene. Det er likevel viktig også å se på kulturnæring i en større helhet enn bare enkeltaktørene selv. De er ofte en del av en større verdikjede, hvor flere aktører er avhengig av hverandre i fremstilling og formidling av sine produkter. En styrking av kompetanse blant enkeltaktører vil styrke hele verdikjeden og den samiske kulturnæringen som sådan.

Kultur vs. næringsbegrepet

En av de største utfordringene oppstår allerede i møte med kulturnæringsbegrepet. Kulturpolitikk er forankert i at kulturen har en egenverdi og har et stort sett med forventninger knyttet til seg: styrke samisk samhörighet og identitet, bidra til levende lokalsamfunn og ivareta vår kulturarv, for å nevne noe.

Næringspolitikk handler om verdiskaping, utstyrt med et sett av mål og virkemidler for å styrke det økonomiske potensialet for virksomheter. Kultur og næring snakker med andre ord ikke alltid samme språk, og det kan oppstå utfordringer når det komplekse kulturlivet skal forsøke å tilpasse seg en mer rigid

næringsforståelse som er skapt for helt andre sektorer. Det er også viktig å anerkjenne at ikke alle kulturaktører verken vil eller skal passe inn under næringsparaplyen. For å bygge en sterk kulturnæring, er første utfordring å få kulturaktører til å føle seg hjemme under næringsbegrepet. I næringsammenheng gjelder det å skape bærekraftige og varige arbeidsplasser som ikke bare er avhengig av offentlig tilskudd.

Kompetanse

Kunst- og kulturutøvere har tradisjonelt konsentrert sitt virke omkring det de er best på, nemlig produktet sitt. Slik må det fortsatt være, et sterkt kulturliv utgjør den avgjørende basen for en vellykket kulturnæringsstrategi. Likevel er en utfordring for hele verdikjeden, og enkeltaktørene selv, at mange har for lite kompetanse på næringsdelen av virksomheten. Dette dreier seg om alt fra forretningsutvikling til merkantil og økonomisk kompetanse, markedsorientering, produktutvikling, markedsstrategier etc. Noen samiske kulturaktører må begynne fra starten av med å styrke selvillit og ta opplæring i bedriftsetablering, for andre vil det være nok å lære seg strategiutvikling for å se potensialet i egen virksomhet. Hovedutfordringen blir å få kulturaktørene til å se på seg selv som viktige næringsaktører.

Kunst- og kultur er kompleks og verdifullt i sin måte å tenke på. Å dytte kultur inn i utviklingsprogrammer ment for næringslivet, kan gjøre at man taper de gode kreative prosessene. Risikoen er da at en blir sittende igjen med gode forretningsplaner, men med dårlige produkter. Den grunnleggende forståelsen og aksepten for kulturens egenverdi er en viktig byggestein for en vellykket kulturnæringsstrategi.

Det finnes for lite forskning på samiske kultur- og kulturbasert næring. Forskning på dette feltet vil gi oss nyttig innsikt i en tid hvor dette er viktige satsningsområder på landsbasis og en del av de nye næringsveiene i nord.

I en liten kulturnæringsbransje hvor mange aktører er avhengig av hverandre er det en utfordring at det ikke finnes noe organisert nettverk og samarbeid. Gjennom de etablerte kompetansemiljøene i de samiske kunstnerorganisasjonene og kulturinstitusjonene kan en hente nyttig erfaring.

Mål og strategier

Hovedmål:

Bærekraftige arbeidsplasser i samiske kunst- og kulturbasert næring

Delmål:

Økt omsetning og lønnsomhet hos kulturnæringsaktører

Økt sysselsetting som følge av samisk kunst- og kulturbasert næring

Kulturnæring der ekthet og troverdighet er i fokus

Kompetansebasert kulturnæring

Strategier:

Fremme lønnsomhet i kulturnæringsbransjen

Øke profesjonaliseringen i samisk kulturnæring

Tilrettelegge for møteplasser og nettverk for kulturnæringsaktører

Initiere mer forskning på samisk kulturnæring

I samarbeid med regjeringen og regionale aktører arbeide for å bygge kulturnæring som en av de nye næringsveiene for samer

Økonomiske og administrative konsekvenser

Oppfølging av meldingen vil skje gjennom de årlige budsjettene der tiltak under de enkelte målene vil bli prioritert. Sametingsrådet vil vurdere å utarbeide en egen handlingsplan for oppfølging av meldingen. Meldingen har et langsiktig perspektiv, og det vil være naturlig å ha en gjennomgang av meldingen etter tre til fire år for å vurdere om Sametinget har oppnådd de målene som er satt i meldingen.

Kulturkapitlet er det største kapitlet i Sametingets budsjett, med en rekke direkte og søkerbaserte tilskuddsordninger. En stor del av våre administrative ressurser går til å forvalte disse ordningene. Vi har i meldingen påpekt nødvendigheten av mer bruk av forpliktende dialogkanaler som konsultasjonsavtalen og

samarbeidsavtaler for å fremme samisk kunst og kultur overfor andre offentlige myndigheter. Vi har også sett behovet for en tydeligere dialog med de samiske institusjonene og de samiske kunstnerorganisasjonene.

Gjennom god dialog med sentrale myndigheter forventer Sametinget at de økonomiske rammene for samisk kunst- og kulturutvikling økes betydelig. Det samiske samfunnet har ikke fått tatt del av samme løft på kunst- og kulturfeltet gjennom Kulturløftets satsinger og andre offentlige bevilgninger som samfunnet for øvrig, og det ventes at samisk kultur får det løft som behøves for utvikling og handlingsrom innen sektoren. Sametinget forventer også at regionale og lokale myndigheter tar sitt ansvar for utvikling av samisk kunst- og kultur.

Det medfører økte økonomiske og administrative ressurser for å følge opp meldingen. Oppfølgingen av institusjonsmeldingen og den kommende redegjørelsen om museer må også inkluderes i det samlede behovet for økonomiske og administrative ressurser på kulturfeltet. Det vil være behov for flere ansatte, og å øke de økonomiske rammene for å nå målene i meldingen innenfor det tidsperspektivet som er tenkt.

Litteratur

Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv (2012). Norsk Folkemuseum, Sametinget og Kulturhistorisk museum.

FNs erklæring om urfolks rettigheter (2007)

FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (1966)

FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen) 1989.

Grunnloven (1814). Justis- og beredskapsdepartementet.

Hansen, Hanna H. (2009): Fra stereotypi til parabol – en fortelling om samisk samtidskunst. I Gierdu – Bevegelser i samisk kunstverden. SKINN - samorganisasjonen for kunstformidling i Nord-Norge og RiddoDuottarMuseat.

Hermetikken Næringshage(2010): Sluttrapport, forprosjekt for samiske kulturnæringer.

ILO-konvensjon nr. 169 (ILO 169) om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.

Kintel, Thomas (2009): Hva står på spill i den samiske kunstverdenen? I Gierdu – Bevegelser i samisk kunstverden. SKINN - samorganisasjonen for kunstformidling i Nord-Norge og RiddoDuottarMuseat.

Kramvig, Britt (2007): Kultur som næring – møter som sammenstøter. Magma 9/2009.

Kramvig, Britt(2012): Orientalisme eller kulturmøter? Tendenser i samisk turisme og kulturnæringer. I Forbord, M., Kvam, G. og Rønningen, M.: Smak, kultur og opplevelser” – nye ideer om reiseliv i Norge, fagbokforlaget 2011.

Kulturlova (2007). Kulturdepartementet.

Norsk kulturbarometer 2008. Statistisk sentralbyrå.

Norsk kulturråd. Strategi 2011–2014.

Norut (2010): Evaluering av Sametingets tilskuddsordning Kulturutvikling.

Norut (2012): Evaluering av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene.

Norut (2012): Kulturnæringer i samiske områder – sysselsettingsutvikling og bedriftskultur.

Sametingets budsjett (2012). Sametinget.

Sametingets budsjett (2013). Sametinget.

Sametingsmelding om næringsutvikling (2011). Sametinget.

Sametingsrådets melding om samisk institusjonsutvikling (2008). Sametinget.

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring. Politisk plattform for flertallsrådet i Sametinget for perioden 2009-2013. Sametinget.

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (Sameloven) (1987). Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Samiske tall forteller 3. Kommentert samisk statistikk 2010. Sámi allaskuvla og Norden.

Samiske tall forteller 4. Kommentert samisk statistikk 2011. Sámi allaskuvla og Norden.

Skogerbø, Eli (2000): Samiske medier. Innhold, bruk og rammevilkår.

St. meld. nr. 22 (2003-2004): Kultur og næring.

St. meld. nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken.

St.meld. nr. 32 (2007-2008) Bak kulissene.

St. meld. nr. 23 (2011-2012): Visuell kunst.

St.prp.73 (2005-2006) Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

Telemarksforskning (2012): Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område.

UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven (2003).

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametingets næring- og kulturkomite har behandlet meldingen om kunst og kultur.

Merknader

Medlemmer fra NSR Geir Tommy Pedersen, Gunn Britt Retter, Mathis Nilsen Eira, Randi A. Skum, Flyttamelista Per A. Bøhr, Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven og Fremskriftspartiet Aud Martinsen fremmer følgende merknad:

Underveis i arbeidet med Sametingets melding om samisk kunst og kultur foreslås det 4 innsatsområder, hvorav ett av disse omhandler verdiskapning og vekst i kulturnæringer. Samtidig med komitebehandlingen la sametingsrådet fram en allerede vedtatt handlingsplan om kulturnæringer. I handlingsplanen vises det til at grunnlaget for planen er melding om samisk kunst og kultur som skal behandles av plenum i juni, jfr. sak 23/13. Sametingsrådet kan på ingen måte forskuttere en plenumsbehandling av en sametingsmelding. Dette er ikke i henhold til saksgangen i Sametinget. Gjennom en slik framgangsmåte fratrar sametingsrådet plenum muligheten til å komme med innspill i saker som omhandler samisk kunst og kultur.

Dette er et klart signal til det samiske folk om at det har liten hensikt å bruke de demokratiske virkemidlene man har for å fremme sine synspunkt, siden sametingsrådet vedtar handlingsplaner uten at dette er forankret i sametingets plenum.

I tillegg anser vi ikke faktagrunnlaget for meldingen som tilstrekkelig, til å kunne vurdere hvilke behov man har for igangsetting av ulike tiltak for å kunne styrke samisk kunst og kultur.

På denne bakgrunn ber disse medlemmene om at meldingen om samisk kunst og kultur gis en ny behandling i sametingsrådet.

Medlemmer fra NSR Geir Tommy Pedersen, Randi A. Skum, Mathis Nilsen Eira, Gunn-Britt Retter, Flyttamelista Per A. Bøhr fremmer følgende merknad:

disse medlemmene anser kulturområdet som et av de viktigste politikkområdene til Sametinget. Kultur er det fellesskap av idéer, verdier og normer som et samfunn har og som man ønsker å føre videre til den kommende generasjon. Disse medlemmene vil styrke, bevare og fremme både moderne og tradisjonell samisk kulturkunnskap. Disse medlemmene ønsker å stimulere utviklingen av samisk kulturliv gjennom å øke antallet samiske kulturarbeidsplasser. Levende og sterke samiske lokalsamfunn og tradisjonelle næringer og levesett er viktige som fundament i produksjon av samisk kultur.

Disse medlemmene finner det positivt at Sametingsrådet omsider har fremmet en melding om samiske kunst og kultur.

Innledningsvis vil disse medlemmene påpeke det uheldige i at Sametingsrådet på noen punkter i meldingen velger formuleringer som kun er egnet til å skape distanse mellom Sametinget og kunst- og kulturutøvere.

Under punktet Utdfordringer I dagens kulturpolitikk reiser Sametingsrådet spørsmålet om hvordan Tingt skal kunne utøve god forvaltning av Sametingets kulturmidler samtidig som Tingt i mange sammenhenger er eneste finansieringskilde for samiske kunst- og kulturprosjekter. Etter disse medlemmene mening gir det et fullstendig feil signal at man stiller spørsmålet om hvordan Sametinget “skal kunne stille makt bak kravene” ovenfor kulturarbeidere uten at slike krav er fremmet ovenfor denne sektoren. Slike formuleringer hverken kan eller bør Sametinget fremme ovenfor mennesker som i stor grad ofrer mye av sin tid i kulturens tjeneste, i stor utstrekning på frivillig basis. Likeledes under Kunnskapsgrunnlaget, evaluering av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene og under innsatsområde 2 der Sametingsrådet har et ønske om å “vurdere om den økonomiske innsatsen gir de ønskede resultater og om den samiske kunsten faktisk utvikler seg i riktig retning”. Disse medlemmene vil ta sterk avstand fra at Sametinget som et folkevalgt organ på noe som helst måte har et ønske om å styre kulturen i “riktig retning”.

Innsatsområdene

I meldingen presenteres det fire innsatsområder:

Tydligere ansvar for samisk kultur

Bedre rammevilkår for samiske kunstnere

Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

Verdiskapning og vekst i kulturnæringer

Under innsatsområde 1. Tydeligere ansvar for samisk kultur vil disse medlemmene klart tilkjenne sin støtte til Sametingsrådets argumentasjon om fraværet av reelle prosedyrer og prosesser mellom regjeringen og Sametinget på kulturområdet. Disse medlemmene vil i denne sammenheng påpeke at det er store utfordringer både på det infrastrukturelle og bemanningsmessige før man kan si at samisk kunst- og kulturliv er på et ønskelig nivå. På denne bakgrunn finner disse medlemmene det merkelig at Sametingsrådet synes å gi uttrykk for tilfredshet med at regjeringen I statsbudsjettet for 2013 har varslet en satsning på samisk språk og kultur med 50 mill over 5 år. Når man vurderer kostnadene for å bygge ut bla bygningsmassen til Beaivvás, vårt nasjonale teater, og andre kulturbygg synes det klart at regjeringens ambisjonsnivå på dette området er altfor lavt.

Som nevnt ovenfor vil disse medlemmene sterkt ta avstand fra formuleringene om å styre kulturen I “riktig retning” slik det dessverre også fremkommer under innsatsområde 2. Slike formuleringer sett i sammenheng med at Sametingsrådet i meldingen signaliserer en mer aktiv politikk ovenfor våre kunstnere kan skape misforståelser og har da også medført at samiske kunstnere har reagert negativt etter at meldingen ble lagt frem.

Sametinget har tidligere behandlet to meldinger på kunst- og kulturområdet (2001, 2005). Disse meldingene dannet blandt annet grunnlaget for opprettelsen av kunstneravtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene som ble I etablert I 2004. Ordningen ble evaulert I 2012 og en ny hovedavtale skal fremforhandles og gjøres gjeldende fra 2014. I evalueringen fremkommer det at avtalen fremstår som konserverende og at det er lite rom for dynamikk mellom partene. Sametingsrådet peker på at avtalen trolig har begrenset de samiske kunstnerorganisasjonenes kommunikasjon med Sametinget og

også deres mulighet til å nå frem med sine behov. Sametinget vil etter en dialog med organisasjonene vurdere opprettelsen av et eget fagråd for sektoren.

Sametingsrådet fremmer et eget innsatsområde der man søker å videreføre den institusjonspolitikken som ble fremmet i institusjonsmeldingen fra 2008.

Sametinget har ved flere anledninger anført kritiske merknader til hvordan Sametinget synes å ville styre de samiske institusjonene. Målet med politikken er å fortelle hvor vi skal, og hvordan vi skal komme dit. Målsetningen med Sametingets institusjonsutvikling må være tosidig. Man må fylle Sametingets behov for ryddighet i forhold til organisasjonsmodeller og styrerepresentasjon, og forutsigbarhet i budsjettbehandling.

Minst like viktig er det at Sametinget tar stilling til hvordan institusjonene skal styrkes for å ivareta både dagens og framtidens behov – og hvordan Sametinget skal bidra til det gjennom utvikling av rammevilkår og i sitt politiske arbeid. I tillegg må Sametinget ha en holdning til hvilke nye institusjoner det er behov for å etablere for å utvikle det samiske samfunnet. En slik framtidsrettet strategi kan ikke utvikles uten aktiv deltakelse fra det sivile samiske samfunn.

Disse medlemmene mener at den detaljstyringen som Sametingsrådet synes å legge opp til i forhold til de enkelte institusjoner er uheldig. Blant annet legger rådet opp til at kun to organisasjonsformer er ønskelig sett fra Tingets side. De samiske institusjonene er utviklet og organisert etter en vurdering av hva som synes mest hensiktsmessig utfra lokale forhold og de mål man lokalt har satt for utviklingen av samfunnet. Disse medlemmene vil, i motsetning til Sametingsrådet, uttrykke at man har tillit til de samiske organisasjoners og enkeltpersoners vilje og evne til selv å utvikle egne institusjoner. Sametinget finner ikke å kunne støtte Sametingsrådets institusjonspolitik slik den utøves i dag.

Disse medlemmene vil tilkjenne sin støtte til Sametingsrådets satsning på verdiskapning og vekst i kulturnæringen slik det fremkommer i innsatsområde 4. Det er viktig at Sametinget bidrar til at kulturutøvere og kunstnere kan leve av sitt virke innenfor dette feltet. Imidlertid finner disse medlemmene det nødvendig å påpeke at det ikke er riktig når Sametingsrådet som en utfordring hevder at det ikke finnes noe organisert nettverk og samarbeid på området. Norske Samers Riksforbund er partner i INTERREG prosjektet Indigee - Indigenous Entrepreneurship. Prosjektet, som er rettet mot unge, tilbyr nystartede selskap og entreprenører mulighet til å utvikle sine planer der siktemålet er etablering av arbeidsplasser og virksomhet, ofte med kultur som basis. Sametinget vil videreføre tiltaket og aktivt støtte etableringen av flere slike.

Medlemmet fra Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven, fremmer følgende merknad:

Dette medlemmet noterer seg at det i meldingen ikke er gitt en oversikt over kunst- og kulturområdet; antall sysselsatte, økonomisk betydning, stor produksjon, og hvordan produksjonen og kulturuttrykkene fordeler seg geografisk i landet. I stedet velger man en fremstilling hvor man fokuserer på hva, og om Sametinget selv gir økonomiske midler og annen bistand. Dette gir ingen oversikt over kunst- og kultursektoren, og gjør det svært vanskelig å fatte beslutninger om hva som er riktige strategier for fremtiden. Man vet dermed ingenting om hvilken retning samisk kunst- og kultur beveger seg. Gjennomgående henviser man her til eksterne rapporter om for statusbeskrivelser. Det er beklagelig, da det samiske folk fortjener å få en bred og kortfattet oversikt over hva dette viktige fagfeltet inneholder og hvordan det er organisert. Man har dermed ikke det viktigste faktagrunnlaget for politikktutforming.

Dette medlemmet konstaterer også at man i meldingen, ikke nevner viktige elementer i den samiske kulturen, men lar det være opp til de samiske kulturutøverne selv å uttrykke og utvikle hva man ønsker. Det er forståelig, og også riktig at man ikke skal sette begrensninger på ulike kunst- og kulturuttrykk – men det er ikke riktig at Sametinget skal være med å støtte alle typer kunst- og kulturuttrykk. Man sier tvert imot i meldingen at man ønsker ikke å ta diskusjonen om hva som er samisk kunst. Dette medlemmet mener at Sametingets fremste mål bør være å bidra til at samiske kunst- og kulturuttrykk overlever, styrkes og videreutvikles inn i fremtiden. Men, hvis den samtidig ikke skiller seg fra annen

vestlig kultur, er det ikke lengre noe å ivareta. Sametinget har en annen rolle enn den norske stat, som bidrar til kunst- og kulturuttrykk på mer generell basis.

Om man ikke vil definere hva man mener med samiske kunst- og kulturuttrykk, vil sametinget kun bli oppfattet som en overflødig institusjon og arbeidet med kunst- og kultur kan legges til andre offentlige institusjoner. Det vil være svært uheldig for Sametingets arbeid.

Man har også valgt et overordnet mål som sier et levende og mangfoldig samisk kunst og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle, med spesiell fokus på at man denne gangen ønsket større fokus på kvalitet. Kvalitet kan defineres på flere måter: både som teknisk kvalitet og oppfattet kvalitet. Verken teknisk kvalitet eller oppfattet kvalitet er det mulig å si noe om så lenge man ikke ønsker å definere hva man legger i samisk kunst og kultur. Kvalitetsbegrepet vil da bli synsing basert på egne personlige referansepunkt.

Meldinger tar ikke for seg hva man ønsker skal være bærende elementer i samisk kunst og kultur. Nordkalottfolket mener dette er avgjørende for at formålet om høy kvalitet skal være bærende. Man kan eksempelvis si at samisk kunst og kulturuttrykk som finansieres, skal gjenspeiles av

- samiske tradisjoner, tradisjonskunnskap, geografisk tilknytning og generasjoners virke i norden.
- den særegne naturnærheten, tilknytning til naturen gjennom næring, naturnær levemåte og høstingstradisjoner.
- livssyn, verdensbilde og åndelighet i den samiske verden, både i form av moderne og tradisjonelle trosformer.
- samenes moderne kunstuttrykk og utvikling av samisk kunst og kultur inn i fremtiden.
- samiske folk som del av moderne samfunn, med moderne uttrykksformer og moderne levemåte.

Med dette som utgangspunkt vil man kunne starte reelle diskusjoner om hvilke kunst- og kulturuttrykk Sametinget skal støtte med økonomi, bedre rammebetingelser og andre virkemidler.

Medlemmet fra Fremskrittspartiet Aud Martinsen, fremmer følgende merknad:

Dette medlemmet stiller store spørsmålstegn ved denne meldingen. Rådet slår fast at Sametinget skal være den viktigste premissgiveren for utviklingen av samisk kunst og kultur. Samtidig sier rådet i saken de ikke vet verken hva som er samisk kunst og kultur, hvem som er utøvere, eller hvordan de skal definere samisk kunst og kultur!

Rådet viser i meldingen både til forsker Thomas Kittel og kunstviter Hanna Hansen, som begge problematiserer hvordan man skal definere samisk kunst og kultur.

Dette medlemmet stiller seg undrende til hvordan rådet mener Sametinget skal være en viktig premissleverandør for samisk kunst og kultur, når rådet selv ikke kan definere hva dette er, og i meldingen tydelig sier at dette er en diskusjon del heller ikke vil gå nærmere inn på!

Dette medlemmet mener for øvrig at det offentlige ikke skal blande seg bort i utvikling av kunst og kultur, og at kulturlivet utvikler seg best når det er uavhengig av offentlige bindinger og støtteordninger.

Det er allikevel en offentlig oppgave å bidra til å bevare samiske tradisjoner og kultur, men dette ivaretas best av de tradisjonelle folkevalgte organene, kommunestyre, fylkestingene og stortinget.

Komiteens tilrådning

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Forslag 1, representant Geir Tommy Pedersen, NSRs sametingsgruppe, Flyttsamelista, Nordkalottfolket, Høyre og Fremskrittspartiet

Undervei i arbeidet med Sametingets melding om samisk kunst og kultur foreslås det 4 innsatsområder, hvorav ett av disse omhandler verdiskapning og vekst i kulturnæringer, Samtidig med komitebehandlingen la sametingsrådet fram en allerede vedtatt handlingsplan om kulturnæringer. I handlingsplanen vises det til

at grunnlaget for planen er melding om samisk kunst og kultur som skal behandles av plenum i juni, jfr. Sak 23/13. Sametingsrådet kan på ingen måte forskuttere en plenumsbehandling av en sametingsmelding. Dette er ikke i henhold til saksgangen i Sametinget. Gjennom en slik framgangsmåte fratrar sametingsrådet plenum muligheten til å komme med innspill i saker som omhandler samisk kunst og kultur. I tillegg anser vi faktagrunnlaget for meldingen som utilstrekkelig i forhold til å kunne vurdere hvilke behov man har for igangsetting av ulike tiltak for å kunne styrke samisk kunst og kultur.

På denne bakgrunn ber Sametinget om at meldingen om samisk kunst og kultur gis en ny behandling i sametingsrådet.

III Votering

Av 39 representanter var 34 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

Forslag 1 ble forkastet med 18 stemmer mot 16 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Inga-Lill Sundset - saksordfører	
2	Geir Tommy Pedersen	Inga-Lill Sundset Mariann Wollmann Magga
	Aud Marthinsen -forr.orden	
	Geir Tommy Pedersen	
	Marianne Balto - forr.orden	
	Geir Tommy Pedersen - forr.orden	
	Marianne Balto	
3	Aud Marthinsen	Inga-Lill Sundset
	Aud Marthinsen	
4	Mathis Nilsen Eira	Inga-Lill Sundset
	Mathis Nilsen Eira	
5	Randi A Skum	Inga-Lill Sundset
6	Heidi P Greiner Haaker	
7	Per Andersen Bæhr	Gunn-Britt Retter
8	Vibeke Larsen	
9	Mariann Wollmann Magga	
10	Geir Tommy Pedersen	Inga-Lill Sundset Ann-Mari Thomassen Ragnhild M Aslaksen
	Geir Tommy Pedersen	
	Inga-Lill Sundset - saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet Sametingsmelding om samisk kunst og kultur. Meldingen er vedlagt protokollen.

Sametingsmelding om samisk kunst og kultur

Innledning

Sametinget vil med denne meldingen legge fram en overordnet politikk om samisk kunst og kultur som skal klargjøre prinsipielle spørsmål når det gjelder utviklingen av samisk kunst og kultur som sektor i samfunnet. Den skal videre være retningsgivende for Sametingets kulturpolitikk framover.

Sametinget har tidligere behandlet to meldinger på kunst- og kulturområdet (2001, 2005). I tillegg har vi institusjonsmeldingen som fortsatt er grunnlaget for vår institusjonspolitik. Kultur er et høyt prioritert område for Sametinget. Det er derfor viktig med en ny melding som omhandler kunst- og kulturfeltet.

Hovedmålet for kulturpolitikken i Sametinget har fram til nå vært et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv. Denne målsettingen viser at Sametinget vil ta et helhetlig ansvar for samisk kunst og kulturliv. Til grunn for den kulturpolitiske overveielser ligger generelle og overordnede føringer om at barn og unge og språklig mangfold skal være prioritert, samtidig som at det skal være rom for kunstnerisk frihet.

Sametinget vil i denne meldingen utvide denne målsettingen med et større fokus på kvalitet og at samisk kunst og kultur er for alle. Vårt nye overordnede mål for samisk kunst og kultur er:

Et levende og mangfoldig samisk kunst og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.
--

For å nå denne målsettingen har vi prioritert 4 innsatsområder. Disse er valgt ut på bakgrunn av de utfordringene vi har i kulturpolitikken. Innsatsområdene i meldingen er:

- Tydeligere ansvar for samisk kultur
- Bedre rammevilkår for samiske kunstnere
- Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur
- Verdiskaping og vekst i kulturnæringer

Sametinget skal være den viktigste premissgiveren for utviklingen av samisk kunst og kultur. For å kunne ha en aktiv og utviklende kulturpolitikk har vi behov for en større avklaring av Sametingets og andre offentlige aktørers ansvar for og rolle når det gjelder samisk kunst og kultur. Det første innsatsområdet omhandler derfor Sametingets samhandling med andre offentlige myndigheter i kulturpolitikken

Sametinget vil med denne meldingen signalisere en mer aktiv politikk overfor de samiske kunstnerne. Vårt ansvar når det gjelder utvikling av samisk kunst er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Sametingets viktigste verktøy i dette arbeidet er våre økonomiske virkemidler, men også den påvirkningsmuligheten vi har gjennom dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter. Innsatsområde nummer to omhandler derfor Sametingets politikk overfor de samiske kunstnerne.

Det er nå fem år siden sametingsrådet la fram institusjonsmeldingen. Sametingsrådet har i meldingen uttrykt en klar ambisjon om å være den sentrale tilrettelegger for den samiske institusjonsutviklinga. På disse fem årene har vi kommet langt i arbeidet med å bygge opp og omorganisere de samiske institusjonene. Undersøkelser viser blant annet at det har vært en økning i arbeidsplasser knyttet til de samiske institusjonene. Vi vil med denne meldinga dreie oppmerksomheten mot de samiske kulturinstitusjonenes aktivitet og innhold, både som infrastruktur for samisk kunst- og kulturutøvelse og som en viktig aktør for utviklingen av samisk kunst og kultur. Også her er våre viktigste verktøy våre økonomiske virkemidler og vår dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter og med institusjonene selv. Innsatsområde nummer tre omhandler hvordan Sametingets institusjonspolitik skal videreføres. Når vi i meldingen skriver om samiske institusjoner, inkluderer det også samiske festivaler.

I Sametingsmelding om næringsutvikling (2011) var et av innsatsområdene kulturnæring. En helt avgjørende forutsetning for kulturnæring er at vi har et levende og sterkt samisk kulturliv. Samtidig handler utviklingen av kulturnæringen om rammevilkårene for samiske kunstnere. Samiske institusjoner er ikke kulturnæring, men gir kulturbaserte arbeidsplasser. Vi vil i denne meldingen supplere

næringsmeldingen når det gjelder kulturnæring ved å se på næringa fra kunst- og kultursektorens side. Innsatsområde fire omhandler derfor utviklingen av samiske kulturnæring.

Som i annet meldingsarbeid er en av hensiktene med å skrive meldingen å klargjøre Sametingets politikk på området. Vi vil avklare begreper, klargjøre Sametingets ansvar og rolle på fagområdet og framskaffe et bedre kunnskapsgrunnlag på fagområdet.

Meldingen er todelt. En del er beskrivelse av statusen for Sametingets kulturpolitikk, med hvilke rammer vi arbeider med, hva Sametingets kunst- og kulturfelt er og hvilket kunnskapsgrunnlag vi har tilgjengelig. Den andre delen vil drøfte utvikling og langsiktige målsettinger, strategier og innsatsområder for en framtidig samisk kulturpolitikk.

Begreper og avgrensninger

Samisk kunst og kultur er et bredt saksfelt. I samfunnsvitenskapen defineres kultur som de verdier, normer, koder og symboler som mennesker overtar og viderefremidler fra generasjon til generasjon. Kulturen din sier altså noe om hvem du er, hvor du kommer fra og hva du tror på, og det er noe du har til felles med andre. Denne betydningen av kultur er ofte den som det refereres til når vi snakker om samisk kunst som noe vi skal arbeide på grunnlag av. Diskusjonene på bakgrunn av det samfunnsvitenskapelige kulturbegrepet er en viktig debatt som handler om alle Sametingets arbeidsområder. Vi snakker om primærnæringene som viktige kulturbærere, barnehager som bygger på samisk språk og kultur og samisk språk som grunnelementene i vår kultur. Denne debatten blir ikke tatt i denne meldingen.

Denne meldingen omhandler kultur som en sektor i samfunnet. Samisk kunst og kultur som et av grunnelementene i vår kultur. Dette inkluderer både kunstneriske uttrykk, og institusjoner og organisasjoner som på ulike måter befatter seg med slike kulturuttrykk. Kunstneriske uttrykk er for eksempel scenekunst, litteratur, joik, musikk, dans, film, kunst, mens institusjoner og organisasjoner blant annet er kulturhus, museer, festivaler og idrett. De kunstneriske uttrykkene vil i meldingen gå under begrepet kunst. Kunsten har en egenverdi. Kunsten gir oss opplevelser, gjenkjennelse, grunnlag for refleksjon, den gleder oss og den provoserer oss. Kunsten er også en del av grunnlaget for både institusjonenes innhold og for kulturnæringen.

Hva som er samisk kunst er ofte under diskusjon. Er samisk kunst knyttet til etnisitet, språk eller innhold? Er film fra et samisk område, skrevet og regissert av en ikke same, en samisk film? Er en bok skrevet av en samisk forfatter på samisk med et ikke samisk innhold, en samisk bok? Thomas Kintel (2009) stiller spørsmålet om det i det hele tatt er fruktbart å avgrense en "verden" konstituert ved "samisk kunst" og "samiske kunstnere", hva gjør den samiske kunstverden særegen? Kan "samisk kunst" defineres ut fra det formål å bidra til å styrke, bevare og utvikle det samiske samfunnet? Finnes det en særegen samisk samtidskunst?

Kunstviter Hanna H. Hansen (2009) hevder at "samisk kunst kan være hva som helst, men hva som helst kan ikke være samisk kunst". Det som er avgjørende er hvem som setter kriteriene. De samiske kunstbegrepene blir brukt på en flytende måte og endrer innhold avhengig av hvem som tar dem i bruk. Samisk kunst blir ofte betraktet i et etnologisk perspektiv og satt utenfor definisjonen kunst i dagens kunstteoretiske bilde. Dette skaper utfordringer for de samiske kunstnerne, både nasjonalt og internasjonalt. Vi vil i denne meldingen ikke gå nærmere inn på disse diskusjonene.

Hva som ligger i begrepet kvalitet er også en diskusjon som det ikke finnes et entydig svar på. Hva som er god kvalitet skal være under en kontinuerlig debatt. Meninger, verdier, normer og kunnskaper påvirker kvalitetsdebatten. Den endrer seg over tid, den endrer seg i forhold til sjanger og er ofte knyttet til definisjonsmakt i samfunnet. I meldingen har vi brukt begrepet for å fange opp kvalitet når det gjelder kunstnerisk profesjonalitet. Sametinget vil legge til rette for et samisk kunst- og kulturtilbud utført av faglig kompetente aktører.

En annen stor og viktig diskusjon gjelder bruk og misbruk av tradisjonelle kulturuttrykk, og hvor langt man kan gå i bruken før det går på bekostning av kulturen. Eksempler på dette er hvem som kan joike, hvem kan sy den tradisjonelle kofta og også bære den. Samiske kulturelle uttrykk kan også misbrukes i reiselivssammenheng, der ikke- autentiske produkter selges og misbrukes.

Urfolks rettigheter til immateriell kulturarv, tradisjonell kunnskap og tradisjonelle kulturuttrykk beskyttes først og fremst av folkeretten. I den senere tid har debatter om hvilke rettigheter folk har til sin særegne kultur, vært i fokus innen folkeretten. Denne debatten har vært spesielt framtrødende blant urfolk. Mange ulike FN-organ har rettet søkelyset på rettigheter til egen kulturarv, tradisjonell kunnskap og tradisjonelle kulturuttrykk. Det er en viktig og prinsipiell debatt som pågår i ulike internasjonale fora. Denne diskusjonen, og disse problemstillingene, er for omfattende til å favne over i denne meldingen

Satsing på kultur har stor betydning også for andre samfunnsområder, som stedsutvikling, integrering og inkludering, helse, læring og kreativitet. Vi vil i meldingen ikke drøfte inngående kulturens betydning for ulike samfunnsområder, men berører dette der det faller naturlig.

Meldingen holder seg på et overordnet nivå. Vi går derfor ikke inn på tiltak for enkelte kunstformer eller enkeltinstitusjoner. Årlige prioriteringer og tiltak, basert på målsettingene og strategiene i meldingen, vil komme fram i Sametingets budsjett. I enkelte tilfeller vil det være behov for videre utredninger og prosjekter. Resultatoppnåelsen vil framgå av Sametingets årsmelding.

Det vil bli lagt fram egne redegjørelser om museer og om bibliotek. Disse vil derfor ikke behandles eksplisitt i meldingen. Meldingen omhandler heller ikke forlag og tro- og kirkesaker.

Prosess

Sametingsmeldingen om samisk kunst og kultur er resultat både av en prosess internt i Sametinget og av prosesser hvor det samiske samfunnet er blitt involvert.

Sametingsrådet har hatt flere dialogmøter der eksterne aktører har gitt innspill. Interesserte har videre kunnet sende innspill til meldingen per e-post. De samiske festivalene har avholdt et seminar der Sametinget var invitert, og hvor vi fikk relevante innspill til meldingsarbeidet. Sametingets kunstnerkonferanse ble arrangert for første gang i september 2012. Innspillene som er kommet inn gjennom møtene, på e-post og gjennom kunstnerkonferansen danner en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for meldingen.

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) har også kommet med innspill til meldingen. I sitt innspill understreker de viktigheten av at et variert kulturtilbud for samiske barn og unge. Det er viktig for en god oppvekst og det gir inspirasjon til å arbeide for og med samisk kunst og kultur senere i livet. Den samiske idretten fungerer som møteplasser og samler barn og unge på tvers av landegrensene. SUPU trekker også fram kultur som basis for arbeidsplasser og egne bedrifter i sitt innspill.

Sametingsrådet har bestilt to eksterne rapporter og en evaluering som utgjør en del av kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med meldingen. Disse er Norut Alta-Áltas rapport "Kulturnæringer i samiske områder – sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur", Telemarkforsknings rapport "Norsk kulturindeks. Resultater fra samisk område", og Norut Alta-Áltas evaluering av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene (kunstneravtalen).

Status for Sametingets kulturpolitikk

Rammer

Verdigrunnlaget for samisk kultur

Sametingets arbeid for å styrke og utvikle samiske samfunn bygger på grunnleggende samiske verdier. Med samiske verdier mener vi i denne sammenheng holdninger og oppfatninger som ligger til grunn for våre prioriteringer og valg, og som kan oppfattes som felles for de samiske samfunnene. At noen verdier blir trukket fram som særegne for de samiske samfunnene betyr ikke at vi ikke finner dem igjen i andre samfunn. De samme verdiene finnes hos mange andre folk, men gjerne ulikt vektlagt.

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv er ikke bare et mål for samepolitikken men også en viktig verdi. Kunst og kultur er kilder til inspirasjon, refleksjon, kunnskap og opplevelse for alle

aldersgrupper. Et variert kulturtilbud for samiske barn og unge er viktig for en god oppvekst, og det gir inspirasjon til å arbeide for og med samisk kunst og kultur senere i livet. Samiske eldre er ressurspersoner i all kulturaktivitet og spesielt i tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk.

Et mangfoldig samisk kulturliv bidrar til levende lokalsamfunn ved at det skaper aktivitet, tilhørighet, trivsel og identitet. Retten til å bevare, utøve, oppleve og utvikle vårt samiske kunst- og kulturliv er en verdi som ligger til grunn for denne meldingen.

For Sametinget er det et overordnet mål at samfunnet er bygd på likeverd og like muligheter for alle mennesker, uavhengig av kulturell og sosial bakgrunn. De ulike samiske samfunnene utgjør til sammen et mangfoldig Sápmi, med forskjeller i næringsliv, tradisjoner, kultur og språk. Det er uttrykk for våre verdier at dette mangfoldet skal være synlig gjennom samisk kunst- og kulturliv.

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget skal legge til rette for at både kvinner og menn, unge og gamle skal være likeverdige parter i samiske samfunn. Samisk kunst og kultur er en viktig bidragsyter til dette. Kultur er livskvalitet, og vi vet at kvinner er den største bruker av kulturtilbud (Norsk kulturbarometer 2008). De samiske kulturinstitusjonene gir i tillegg høykompetansesarbeidsplasser i små samiske lokalsamfunn.

For Sametinget er det viktig at den samiske befolkningen skal ha like muligheter som den øvrige befolkningen til å delta i kulturlivet. Et likeverdig tilbud, utviklet på samenes egne premisser, er et overordnet kulturpolitisk mål.

Sametingets politiske styringsdokumenter

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring for perioden 2009-2013

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring danner grunnlaget for Sametingets virksomhet i valgperioden. Signalene som er gitt i tiltredelseserklæringen er implementert i Sametingets budsjetter for perioden, også på kulturfeltet.

Sametingets budsjett

Sametingets budsjett er vårt viktigste styringsdokument. I den framgår hvordan Sametinget skal bruke sine økonomiske og administrative ressurser for gjeldende budsjettår. I budsjettet vedtar Sametinget også mål, strategier og prioriteringer for fagfeltet.

Bevilgninger til kultur kommer fra Kulturdepartementet. Sametinget har ingen reelle forhandlinger med regjeringen før statsbudsjettet blir lagt fram. Dette medfører ofte begrensninger når det gjelder Sametingets muligheter til politikktutvikling på kulturområdet.

Sametingets budsjett er førende for virkemiddelbruken innenfor kulturutvikling og er et viktig verktøy i forvaltningen av tilskudd til kulturutvikling. Budsjettet er i så måte både et politisk styringsdokument og et verktøy for forvaltning av virkemiddelbruken.

Kunstneravtalen

Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene, representert ved Samisk kunstnerråd, inngikk i 2004 en samarbeidsavtale. Avtalen består av en hovedavtale og en kunstneravtale.

Samisk kunstnerråd forhandler på vegne av fem ulike samiske kunstnerorganisasjoner, og opptrer som en paraplyorganisasjon for Samiske kunstneres forbund, Samisk forfatterforening, Samisk teaterforening, Samiske komponister og Juoigiid Searvi. Organisasjonene har til sammen ca. 260 medlemmer i Norge, Sverige, Finland og Russland.

Formålet med hovedavtalen er å etablere retningslinjer, ansvar og forpliktelser for forhandlinger om samisk kunstneravtale mellom Sametinget og samiske kunstnere. Partene konstaterer at det er viktig å ivareta og videreføre en rekke hensyn med tanke på utviklingen av en fremtidig kunst- og kulturpolitikk. Partene konstaterer også at det er nødvendig at forholdene legges til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans og teater, film og bildende kunst og kunsthåndverk, og at det ligger et betydelig potensial i kultur som basis for utvikling av det samiske samfunnet. Det gjelder alt fra kunnskap om tradisjon til film, reiseliv, design og kulturproduksjon. Samarbeidsavtalen skal også omfatte kunst- og kulturpolitikk for barn og unge.

Av kunstneravtalen framgår det at partene er enige om at det skal føres årlige forhandlinger om samisk kunstneravtale. Gjeldende fra og med budsjettåret 2006 har Sametinget og Samisk kunstnerråd ført årlige forhandlinger om innhold og økonomiske rammer for kunstneravtalen. For 2012 har kunstneravtalen en økonomisk ramme på kr. 6 295 000. Den omfatter avsetning til driftsstøtte til kunstnerorganisasjonene og Samisk kunstnerråd, kunstnerstipender, midler til innkjøp av billedkunst og dáiddaduodji, innkjøp av samisk skjønnlitteratur, musikk og joik, midler til visningsvederlag, fagkonsulenter og kunstfond.

Kunstneravtalen er blitt evaluert i 2012. Innholdet i evalueringa vil vi komme tilbake til senere i meldingen.

Partene er enige om at en ny kunstneravtale skal være i funksjon fra 01.01.2014.

Konsultasjonsavtalen

Avtalen om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinge ble godkjent av Sametinget i 2005 og fastsatt ved kongelig resolusjon i 2006. Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Formålet med konsultasjonsavtalen er å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser. Sametinget har også mulighet til å ta opp egne saker.

Konsultasjonsavtalen gir ikke Sametinget vetorett i saker som påvirker samiske interesser. De formelle beslutningene tas fortsatt av statlige myndigheter og av Stortinget. Ordningen gir derimot Sametinget innflytelse og mulighet til å bli hørt, noe som også er hensikten med avtalen. Der det er uenighet mellom Sametinget og statlige myndigheter framgår dette når sakene behandles i regjering og storting.

Statlige myndigheter har en plikt til også å konsultere samiske lokalsamfunn og/eller samiske interesser i saker som konkret, avgrenset og direkte berører disse. Staten skal samordne slike konsultasjoner med de konsultasjonene de har med Sametinget.

Selv om konsultasjonsavtalen konkretiserer spillereglene for kommunikasjonen, ligger statens forpliktelser til å konsultere i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 1966 og i FNs erklæring om urfolks rettigheter fra 2007.

Samarbeid

Samarbeid med regionale og lokale myndigheter

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med fylkeskommuner i det samiske området. Det overordnede formålet med avtalene er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Samarbeidsavtalene forplikter til gjensidighet og samarbeid når det gjelder blant annet kultur, idrett, institusjoner og museer. Gjennom samarbeidsavtalene har vi realisert mange gode prosjekter og tiltak. Byggingen av Saemien Sijte, driftsstøtte til NuorajTV, samarbeid om Riddu Ridđu og Senter for nordlige folk er bare noen av mange gode eksempler.

Samarbeidsavtalene er nå under revidering for å få de mer handlingsrettet. Avtalen med Finnmark fylkeskommune er nylig revidert. Avtalen har en overordnet, strategisk del og en årlig handlingsplan. Det overordnede formålet med avtalen er å bidra til en positiv utvikling i Finnmark med særlig vekt på å styrke og synliggjøre samisk språk, kultur og næringsliv og øvrig samisk samfunnsliv i Finnmark.

Stadig flere velger å flytte fra de tradisjonelle samiske bosettingsområdene til større tettsteder og byer. Sametinget ønsker derfor å intensivere samarbeidet med bykommunene, og satser aktivt på ulike kulturelle tiltak, festivaler, samisk hus med mer. Samtidig åpnes det for støtte til næringsutviklingstiltak i byene. Parallelt økes satsingen på samiske barnehager og samisk undervisning i byene.

Vi arbeider nå med å formalisere samarbeidet med bykommuner der det bor mange samer gjennom samarbeidsavtaler. Målet er å synliggjøre den samiske befolkningen i disse bykommunene, og sikre deres rettigheter til bruk av samisk språk, kulturutøvelse og opplæring. Sametinget er godt i gang med samarbeidsavtaler med Tromsø kommune, og vi er i dialog med Trondheim og Oslo om samarbeidsavtaler og andre samarbeidsprosjekter.

Annet samarbeid

Sametinget har hatt jevnlige møter på politisk nivå med Samisk kirkeråd der aktuelle saker har vært på dagsorden. I tillegg har Sametinget og Samisk kirkeråd inngått en samarbeidsavtale som innebærer at partene skal ha årlige møter på administrativt nivå. Formålet med møtet er gjensidig orientering om saker av felles interesse. Aktuelle temaer kan være samisk kirkeliv og kirkelig urfolkssamarbeid, samt samfunnssituasjonen og menneskerettighetssituasjonen blant samer og urfolk.

Den nordnorske kulturavtalen er en avtale mellom Finnmark-, Troms- og Nordland fylkeskommuner. Formålet med avtalen er å videreføre og videreutvikle kultursamarbeidet på landsdelsnivå i Nord-Norge. Nåværende kulturavtale gjelder for perioden 2010-2013, og omfatter visjon, målsettinger og strategier for det nordnorske kultursamarbeidet. Avtalen revideres automatisk hvert fjerde år i forbindelse med rulling av fylkesplanene. Det nordnorske kultursamarbeidet skal i avtaleperioden 2010-2013 satse spesielt på tre områder: profesjonell musikk, film og visuell kunst, og internasjonalt samarbeid med særlig fokus på Nordområdet og Barentsregionen.

Det er opprettet et eget landsdelsråd for kultur for å styrke kultursamarbeidet. Landsdelsrådet er et politisk råd, som i nær dialog med kunst- og kulturfeltet, skal arbeide for Kulturlova (2007) sitt formål ”å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle har mulighet til å delta i kulturaktiviteter og oppleve et mangfold av kulturuttrykk”. Landsdelsrådet vil, som et av mange satsingsområder, styrke samarbeidet med Sametinget og de samiske institusjonene, herunder Samisk senter for samtidskunst (tidligere Samisk kunstnersenter). Sametinget har forventninger om at denne satsningen følges opp, og at det samiske kunst- og kulturperspektivet er mer representert i den kommende revideringa av avtalen.

Samarbeidet med Statsbygg tar utgangspunkt i konsultasjonsavtalen om innføring av husleiefinansiering av samiske kulturbygg. Det innebærer at Sametinget kan gi oppdrag til Statsbygg i form av oppdragsbrev for nye byggeprosjekter med utgangspunkt i vedtatte konsultasjonsprosedyrer. Målet med samarbeidet er at nye samiske kulturbygg kan realiseres etter Statsbyggs prosjektmodell og husleieordning.

Norsk kulturråd gir tilskudd til kunst og kultur over hele landet, er en pådriver for nye kunst- og kulturprosjekter, driver utviklingsarbeid og er rådgiver for staten i kulturspørsmål. Kulturrådet har flere forvaltningsoppgaver som først og fremst er knyttet til museum, arkiv og kulturvern, inkludert oppgaver innen digitale satsinger og tjenester. Kulturrådet har en egen forsknings- og utviklingsseksjon som initierer og iverksetter forsknings-, utrednings- og evalueringsprosjekter, og arbeider med forskningsformidling. Kulturrådet har flere internasjonale oppgaver, blant annet arbeides det med EUs kulturprogram og EØS' kulturutveksling. Fagadministrasjonen har dessuten ansvar for sentral oppfølging av Den kulturelle skolesekken. I 2013 fordeler Norsk kulturråd tildeler kr 577 mill. over Norsk kulturfond. Kulturdepartementet legger føringer i de årlige tildelingsbrevene ved at ”Norsk kulturråd skal videreføre arbeidet med å ivareta samisk kultur og samisk kulturelt mangfold”.

Sametinget har årlige kontaktmøter med Norsk kulturråd der det informeres om pågående og aktuelle saker. Sametinget kommer også med innspill til saker som angår det samiske kulturfeltet. Spesielt er saker innen museums- og kulturarvssektoren fremtredende. Sametinget ser at samarbeidet med Norsk kulturråd kan utvikles ytterligere. I tillegg har kulturrådet kompetanse på flere fagområder som det samiske kunst- og kulturlivet trolig kan nyttiggjøre seg. Samiske institusjoner og samisk kulturliv søker, og blir også tildelt midler fra Norsk kulturråd.

Grenseoverskridende kultursamarbeid

Det samiske kunst- og kulturlivet har også et grenseoverskridende aspekt, siden samene bor i fire land. Sametinget har et institusjonalisert samarbeid med sametingene i Finland, Sverige og Norge gjennom Samisk parlamentarisk råd (SPR). Rådet tar opp saker som berører samer i flere stater eller samene som ett folk. Samene i Russland har observatørstatus i rådet. SPR samarbeider blant annet om kandidater til nordisk råds litteraturpris.

Sametinget i Norge har, sammenliknet med sametingene i de andre nordiske landene, flere ressurser, også innenfor kunst- og kulturfeltet. Derfor har Sametinget i Norge større muligheter for å arbeide med

samiske rettigheter i Norden. Sammen med sametingene i Finland og Sverige er det derfor viktig at Sametinget i Norge har et bevisst forhold til å ivareta allsamiske urfolksinteresser. Sametinget i Norge har også tatt ansvaret for samisk kultur i hele Sápmi. Dette har vi gjort blant annet gjennom samarbeidsavtalen med Samisk kunstråd, som har medlemmer fra hele Sápmi og gjennom vår støtte til Arctic Winter Games, hvor Sápmis tropp har utøvere fra hele Sápmi.

Sametinget har også en søkerbasert virkemiddelordning til internasjonale tiltak, som skal bidra til å styrke utviklingen av urfolks kultur og samfunnsliv. Blant annet har Internasjonalt samisk filmsenter fått prosjektstøtte over denne ordningen.

Interreg er EUs program for å fremme sosial og økonomisk integrasjon over landegrensene gjennom regionalt samarbeid. Programmet ble etablert for å styrke samarbeidet mellom naboregioner som var delt av nasjonale grenser innenfor og på grensen av EU. For delprogrammet Sápmi er målet å forsterke det samiske kultur- og næringslivet gjennom å skape forutsetninger for et bredere og mer strukturert næringslivssamarbeid og med fokus på felles løsninger for utvikling av det som er unikt for den samiske kulturen.

Samene har også samarbeid og kulturutveksling med andre urfolk, både i nordområdene og internasjonalt for øvrig. For Sametinget er det viktig at det arbeides for å tilrettelegge nye, og styrke allerede etablerte arenaer som fungerer som møteplasser og folk-til-folk-arenaer for kunstnere, kulturarbeidere, ungdom og øvrig befolkning i nordområdene. Urfolks kunst og kultur må være satsningsområder og prioritert i ulike program og finansieringsordninger, som Barentskult og norsk-russisk kulturssamarbeid. Urfolk må også kunne delta som likeverdige parter i ulike samarbeidsfora, råd og utvalg.

Innenfor regjeringens nordområdestrategi er folk-til-folk-samarbeid og kultur viktig. I 2009 kom ”Mulighetenes landsdel – handlingsplan for kultur i Nordområdene”. Handlingsplanen inneholder tiltak knyttet til kulturlivet i Nord-Norge, tiltak knyttet til kultursamarbeid med Russland og tiltak knyttet til annet internasjonalt kultursamarbeid over grensene. Samisk og urfolkskultur er naturlige elementer på alle tre nivåer.

Innenfor det norsk-russiske samarbeidet er samisk-/urfolkskultur ett av fem temaområder som var trukket fram i et program for kultursamarbeid med Russland for perioden 2010-2012. Sametinget har gitt innspill til nytt treårig program under den norsk-russiske kulturavtalen. I vårt innspill støttet vi blant annet synspunktet om at barne- og ungdomskultur og urfolkskultur er temaer som er viktige i det norsk-russiske samarbeidet uavhengig av rulleringen av programmene. Sametinget mener urfolks kunst og kultur må fremheves også i den kommende programperioden, og at dette med fordel kan formuleres mer konkret. I programmet for 2010-2012 er dette formulert slik ”Felles arenaer for urfolks kunst og kultur”. Sametinget mener det også bør fremgå hvordan partene vil legge forholdene til rette for samarbeid innen urfolks kunst og kultur.

Lover og konvensjoner

Den norske stat har forpliktet seg til å legge forholdene til rette for at samer kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Disse forpliktelsene er nedfelt i lover og konvensjoner. Disse danner grunnlaget for vår dialog med nasjonale, regionale og lokale myndigheter og andre aktører som vi samhandler med.

I Grunnloven § 110a heter det: Det påligger Statens Myndigheter at legge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv. Denne bestemmelsen kom inn i Grunnloven i 1988. Dette er et vedtak om at staten skal bidra med en positiv utvikling av blant annet kulturpolitikken.

I Sameloven (Lov om sametinget og andre rettsforhold, 1989) er lovens formål å legge til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Kulturlova (2007) har som formål å fastlegge offentlige styresmakters ansvar for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet, slik at alle har mulighet til å delta i kulturaktiviteter og

oppleve et mangfold av kulturuttrykk. I § 3 heter det at staten skal fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet over hele landet gjennom rettslige, økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemiddel og tiltak. Staten skal utforme virkemiddel og gjennomføre tiltak for å fremme og verne et mangfold av kulturuttrykk i samsvar med internasjonale rettigheter og plikter.

FNs erklæring om urfolks rettigheter, som ble vedtatt av FNs Generalforsamling i 2007, innebærer en anerkjennelse av urfolks menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Erklæringen anerkjenner uttrykkelig urfolks rett til selvbestemmelse, herunder det samiske folkets rett til fritt å bestemme over egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Denne rettigheten innebærer også retten til fritt å bestemme over sin politiske stilling. Urfolk har også rett til egen kulturarv og til å bruke og overføre kunnskap forbundet med historie, språk og kunnskapssystemer. Dette følger mest uttalt av urfolkserklæringens artikkel 11, 12, 13 og 31. Urfolk har rett til å synliggjøre, utøve, utvikle og lære om sin kultur og tradisjoner.

ILO-konvensjon nr. 169 (ILO 169) om urfolk og stammefolk i selvstendige stater omhandler også urfolks kultur og urfolks institusjoner. I artikkel 2 framkommer det blant annet at regjeringen har ansvaret for utviklingen av samordnende og systematiske tiltak for å verne urfolks rettigheter, og garantere at deres integritet blir respektert. Vedkommende urfolk skal delta i dette arbeidet. Slike tiltak skal omfatte virkemidler for å fremme full virkeliggjøring av disse folks sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter med respekt for deres sosiale og kulturelle identitet, skikker, tradisjoner og institusjoner. Etter artikkel 4 skal det også treffes særlige tiltak for å sikre vedkommende folks institusjoner. Av ILO 169 artikkel 7 nr. 1 følger det også at urfolk har rett til å vedta sine egne prioriteringer for utviklingsprosessene i den grad det blant annet angår deres institusjoner, og til så langt som mulig utøver kontroll med sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Denne artikkelen må også ses i lys av artikkel 6 som plikter regjeringen å konsultere urfolk når det overveies å innføre lovgiving eller administrative tiltak av betydning for dem.

I FN-konvensjonen 1966 om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 heter det at i de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike, ikke berøves retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne og praktisere sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.

Norge har ratifisert FNs konvensjon om barnets rettigheter, Barnekonvensjonen, i 1991.

Barnekonvensjonen ble inkorporert gjennom menneskerettsloven i 2003 og har dermed forrang fremfor norsk lov. Artikkel 30 henviser direkte til barn av minoriteter og urfolk: ”I stater hvor det finnes etniske, religiøse, eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk”.

Barnekonvensjonens artikkel 30 innebærer en individuell rett for samiske barn til å bevare sin kultur og sin kulturelle identitet. I artikkel 17 d) i Barnekonvensjonen henviser også til urfolksbarn der det heter at staten skal: ”oppmuntre massemediene til å ta særlig hensyn til de språklige behov hos barn som tilhører en minoritetsgruppe eller urfolk”.

UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven av 2003 er utarbeidet i den hensikt å sikre respekt for og øke bevisstheten om den immaterielle kulturarvens betydning. Norge ratifiserte konvensjonen i 2007. Konvensjonens formål er å verne immaterielle kulturuttrykk, og med det synliggjøre og sikre respekt og anerkjennelse for berørte samfunns, grupper og enkeltpersoners immaterielle kultur. I St.prp.73 (2005-2006) Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven, ble det framhevet at behovet for vern av den immaterielle kulturarven er større for den samiske urbefolkningen og nasjonale minoriteter, og at det er særskilt viktig å fokusere på urfolk og nasjonale minoriteter i Norge ved vurderingen av om Norge oppfyller konvensjonens krav.

Norsk kulturråd har av Kulturdepartementet fått i oppdrag å implementere UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven, og saken har vært tema i møte mellom Sametinget og Norsk kulturråd. Sametinget har tatt opp at den nyopprettede rådgivende fagkomiteen som skal arbeide med nominering av immateriell kulturarv i Norge til Unescos 3 internasjonale lister må ha kompetanse på

urfolks/samers og nasjonale minoriteters immaterielle kulturarv. Sametinget har oppnevnt et medlem til fagkomiteen. Sametinget vil følge opp dialogen og samarbeidet med Norsk kulturråd og Kulturdepartementet om implementeringen av konvensjonen.

Samisk kunst og kulturliv

Sametingsrådet har valgt å ikke legge fram en redegjørelse om kultur i prosessen med denne meldingen. I dette avsnittet vil vi derfor presentere en kort beskrivelse av nå-situasjonen for det samiske kunst- og kulturfeltet. Beskrivelsen tar utgangspunkt i Sametingets budsjett på kulturfeltet.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bevilgninger fra Kulturdept. til Sametinget	29	30	31	32	44	47	53	61	65	67	70
- økning pr. år		1 144	1 490	879	11 630	3 662	5 638	8 450	3 360	2 026	3 000
- økning pr. år i %		3,9 %	4,9 %	2,80 %	35,70 %	8,30 %	11,80 %	15,80 %	5,40 %	3,10 %	4,45 %
Bevilgninger fra Sametinget til kultur	18	38	40	41	44	53	64	72	77	83	94
- økning pr. år	205	569	028	973	410	624	785	597	007	245	587
- økning pr. år		20 364	1 459	1 945	2 437	9 214	11 161	7 812	4 410	6 238	11 342
- økning pr. år i %		111,9 %	3,8 %	4,9 %	5,8 %	20,7 %	20,8 %	12,1 %	6,1 %	8,1 %	13,6 %

Tabellen ovenfor viser utviklingen i bevilgning fra Kulturdepartementet til Sametinget (øverste rad) og tilsvarende bevilgning fra Sametinget til kulturformål totalt over Sametingets budsjett. Tabellen illustrerer to forhold; det ene er at bevilgningen fra Kulturdepartementet til Sametinget ikke tilsvarer den bevilgningen Sametinget gjør til kultur, det andre er den relativt store økningen i Sametingets budsjett over mange år.

Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

Sametinget gir årlig direktetilskudd til samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner over Sametingets budsjett. Tilskuddet skal bidra til samiske kulturformidlingsinstitusjoner som synliggjør samisk kulturliv og fungerer som arenaer for utvikling av samisk kultur.

Det er relativt stor variasjon i aktiviteten ved disse kulturhusene og kulturformidlingsinstitusjonene. Dette skyldes dels forskjellig bakgrunn for etablering og dels ulike økonomiske rammevilkår. Det er imidlertid også slik at de ulike institusjonene har vist ulik evne til å utvikle sin egen virksomhet og aktivitet. Noen institusjoner har vist stor evne til utvikling og fungerer som "fyrtårn" i sine lokalmiljøer, men andre institusjoner igjen har mindre aktivitet, noe som igjen medfører mindre utvikling og vekst. De relativt store variasjonene i de samiske kulturinstitusjonene tilsier at ulike grep må tas for at institusjonene skal ha en tilfredsstillende utvikling.

Sametinget ønsker å opprettholde og utvikle aktiviteten i de samiske kulturhusene, både gjennom en klar politikk og årlig virkemiddelbruk. Institusjonene selv har imidlertid et eget ansvar for å opprettholde og utvikle seg som institusjon, og etablere gode samarbeidsrelasjoner til ulike aktører. Sametinget stiller derfor klarere krav til virksomheten ved alle institusjoner som får direktetilskudd over Sametingets budsjett.

Sametinget har i 2013 opprettet en ny ordning i vårt budsjett som heter arenaer for kunst og kulturformidling som omfatter prosjekter, stipender og tiltak. Samiske kulturhus eller kulturformidlingsinstitusjoner har mulighet til å søke over denne ordningen om de ikke mottar direktetilskudd fra Sametinget.

Som en oppfølging av institusjonsmeldingen (2008) har vi fulgt opp en rekke prioriterte tiltak. Det gjelder omorganiseringer til stiftelser og aksjeselskap av en rekke av de samiske kulturhusene, styreoppnevningensmyndighet i institusjoner der Sametinget gir direktetilskudd og omdanning og endring av vedtekter i stiftelser. Disse tiltakene er et ledd i en utvikling av de samiske institusjonene, og deres betydning for styrking og utvikling av det samiske demokratiet.

Samiske festivaler

Sametinget gir årlig direkte tilskudd til samiske festivaler over Sametingets budsjett. Tilskuddet skal bidra til samiske festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur.

Sametinget arbeider for at de samiske festivalene skal bevares og utvikles som viktige samiske og andre urfolks kunst- og kulturarenaer, og at de skal være årlige begivenheter som tiltrekker seg publikum, artister og kulturutøvere fra Sápmi og andre urfolkssamfunn.

De samiske festivalene er av stor betydning for det samiske samfunnet. De har både en velferdsøkonomisk og en markedsøkonomisk verdi. Festivalene har en kulturell verdi, språklig verdi, er identitetsbyggende, sysselsetter, omsetter og gir ringvirkninger også til samfunnet for øvrig. De er også viktige møteplasser samer imellom, mellom generasjoner og mellom ulike folk.

Det kulturelle tilbudet i samfunnet generelt beveger seg mot en betydelig vekst i antall festivaler. Økt begivenhetsorientering i kulturlivet tiltrekker seg et sosialt bredt publikum og økte forventninger til festivalenes kvalitet og innhold. De samiske festivalene ser et behov for å følge denne utviklingen, noe som igjen fordrer forutsigbarhet og stabilitet, både når det gjelder økonomiske og menneskelige ressurser.

Teater og scenekunst

Sametinget gir årlig direkte tilskudd til to samiske teatre over Sametingets budsjett, Beavváš Sámi Našunálteáhter og Áarjelhsaemien Teatere. Tilskuddet skal bidra til at de etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst, slik at de fungerer som arenaer for kulturopplevelser og kulturformidling, og til bruk og synliggjøring av samisk språk.

I de samiske samfunn er teater som uttrykk på en moderne scene et relativt ungt fenomen. Samisk scenekunst og teatervirksomhet er viktig for opplevelse, synliggjøring og formidling av samisk kunst, kultur, språk og identitet. Teater er en kunstform som sysselsetter kunstnere fra flere sjangre: skuespillere, dansere, regissører, dramatikere, designere, musikere, scenografer med mer.

Sametinget arbeider for å opprettholde og utvikle samisk teatervirksomhet, både de etablerte samiske teatrene og amatørteatervirksomheten. Teatervirksomhet for og med barn og unge er et prioritert område.

Sametinget arbeider sammen med Beavváš Sámi Našunálteáhter for et nytt teaterbygg for det samiske nasjonalteateret. Sametinget har gitt Statsbygg i oppdrag å forestå planleggingen av nybygget. Programmeringsarbeidet med rom- og funksjonsprogram er ferdigstilt, og det er gjennomført konsultasjoner med Kulturdepartementet om husleiefinansieringsordning for nye samiske kulturbygg. Den videre framdriften i prosjektet vil følge prosedyrene i husleiefinansieringsordningen.

Litteratur

Sametinget bevilger årlig støtte til litteraturutgivelser over de søkerbaserte ordningene. Målgruppen for tilskuddsordningen har vært lesere av samisk litteratur. Søkemassen til litteraturutgivelser er stor, og øker fra år til år. Sametinget har i de senere årene prioritert barn og unge når det gjelder støtte til litteratur. Dette gjelder særlig samisk skjønnlitteratur, oversatt skjønnlitteratur og lydbøker. For å stimulere til økt leselyst blant barn og unge samt et mangfold i utgivelser på de tre samiske språkene, har Sametinget valgt i gi litteratur for barn og unge et løft.

Det er fremmet kritikk fra det samiske kunst- og kulturmiljøet om vurderinger av litteratur- og musikksovnader. Kravet fra kunstnerne er at det må skilles mellom politikk og fag. Kunst- og kulturfaglig skjønn må ligge til grunn i vurderinger av omsøkte prosjekter.

Sametinget er stort sett alene om å gi støtte til samiskspråklig litteratur. Dette er en utfordring når det gjelder å gi samiske forfattere tilfredsstillende rammevilkår. Nye litterære uttrykksformer, som apper og e-bøker, gir enda større utfordringer når det gjelder de økonomiske rammebetingelsene som Sametinget har til rådighet.

Musikk

Sametinget bevilger årlig støtte til musikkutgivelser over de søkerbaserte ordningene. Det er også innvilget støtte til musikkvideoer og turnévirksomhet. Søkemassen til musikkutgivelser er stor. Sametinget prioriterer årlig gjennom budsjettet hvilke tiltak som skal få støtte, og prioriteringene kan endre seg fra år til år.

Sametinget har i de senere årene prioritert å gi unge samiske musikere et løft. Det satses særlig blant yngre musikere mot et større marked, på profesjonalitet og markedsføring. Nyskapende samisk musikk utvikles i takt med musikken forøvrig i samfunnet, som igjen har ført til mer oppmerksomhet og popularitet.

Tradisjonell samisk joik har ikke vært prioritert siden 2010. For å kunne satse på unge musikere og musikk for barn og unge har tradisjonell samisk joik vært nedprioritert, dette med bakgrunn i de økonomiske rammebetingelsene. Som med støtten til litteraturutgivelser framkommer det kritikk fra det samiske musikkmiljøet for manglende forutsigbarhet når det gjelder prioriteringene.

Visuell kunst

Sametinget gir støtte til samisk kunst gjennom kunstneravtalen. En innkjøpsordning for samisk samtidskunst og kunsthåndverk har vært en del av avtalen siden begynnelsen. Formålet med avtalen er å synliggjøre samisk kunst. Kunsten skal plasseres i et framtidig samisk kunstmuseum.

Sametinget har gitt høringsinnspill til Stortingsmelding nr. 23 (2011-2012) om Visuell kunst. I stortingsmeldingen redegjør Kulturdepartementet om samisk kunst og kommer med departementets vurdering. Departementet vurderer blant annet at: "De sentrale myndighetene skal ivareta det samiske perspektiv i den helhetlige kulturpolitikken som skal gjenspeile det kulturelle mangfoldet i Norge. Alle som bor i landet skal få anledning til å bli kjent med og få en forståelse av samisk kunst og kultur. En styrking og utvidelse av feltet vil også ha positive effekter for samiske kunstnere og samiske institusjoner".

Norsk kulturråd definerer dagens visuelle kunstfelt i sin strategiplan for 2011–2014, på følgende måte: "Dagens kunstfelt omfatter maleri, fotografi, kunsthåndverk, tegning, grafikk, skulptur, video/film/dokumentar, installasjoner, stedsspesifikke- og relasjonelle uttrykk, lydkunst, performance, nettkunst, streetart, grafitti, tegneserier, artists' books, bruk av uterom og offentlige rom m.m. Kunsten kan være gjenstandsbasert, men like gjerne ta form av handlinger, hendelser og situasjoner. Kunstfeltet karakteriseres også av den sentrale rollen diskusjon og kunnskapsproduksjon spiller, både som egen kunstpraksis, men også i form av seminarer, og publikasjoner."

Kunsthåndverk/duodji har en sterk og lang tradisjon i det samiske kunstmiljøet. Duodji er all form for skapende aktivitet som omfatter husflid, håndverk, kunsthåndverk, sløyd og småindustri med basis i samisk kultur og tradisjoner. Det skilles i dag mellom dáidda og duodji, der dáidda brukes om det fritt skapende kunsthåndverket, mens duodji brukes om det skapende med utgangspunkt i samisk tradisjon.

Film

Sametinget har en søkerbasert ordning hvor tilskudd til samisk film- og medietbud og dokumentarproduksjoner om samiske forhold er prioritert.

Sametinget gir direkte tilskudd til Internasjonalt samisk filmsenter AS (ISF) i Kautokeino. Senteret ble stiftet i 2007 og er heleid av Kautokeino kommune.

Senteret har nasjonal status, på tross av statstilskudd over post 73 (regionale filmsentra). Utfordringene for ISF er knyttet til manglende driftsfinansiering. Sametinget har sagt seg villig til å gå inn på eiersida på filmsenteret. Filmsentret ønsker at flere offentlige eiere i Norge, Sverige og Finland bør stå på eiersiden.

Dette vil kunne medføre at senteret kan søke nasjonal finansiering i disse landene, noe som kan øke produksjonen av samisk film. Aktivitetene i regi av ISF har økt betraktelig, og en oppblomstring av prosjekter og nye talenter er merkbart. De samarbeider i tillegg med filmbransjen i Norge, Sverige, Finland og Russland. I 2011 og 2012 utlyste ISF tilskudd til utvikling og produksjon av samiske filmer.

Samisk film er både et viktig kulturtilbud og et språktiltak. Sametinget har derfor hatt dubbing av samiske barne- og ungdomsfilmer som prioritering under søkerbaserte virkemidler til samisk språk i budsjettet. Vi har også tatt opp denne saken med regjeringen.

Museer

Sametinget gir direkte tilskudd til seks konsoliderte samiske museer. Målet med denne ordningen er å bevare, forvalte og formidle samisk kulturhistorie i lokalsamfunnene. De samiske museene driver sine museumsvirksomheter ut fra museumsfaglige prinsipper, nasjonale målsetninger og Sametingets retningslinjer. Den samiske museumsvirksomheten er viktige institusjoner i det samiske samfunnet, der museene spiller en stor rolle i den samiske demokratiutøvelsen, på tross av at de ikke har så gode rammebetingelsene fra statlig hold. De samiske museene selv og Sametinget ønsker å utvikle de samiske museene ytterligere, men står overfor en rekke utfordringer. Det er dels snakk om museumsfaglig utfordringer og dels utfordringer knyttet til behov for utvidelser og nybygg av museumslokaler.

Det er utarbeidet en utredning Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv, som også er vedtatt av de involverte partene Kulturhistorisk museum, Norsk folkemuseum og Sametinget. Vedtaket sier at samiske kulturhistoriske gjenstander lokalisert ved Norsk folkemuseum skal tilbakeføres til de samiske museene. Denne prosessen er tids- og kostnadskreven, og finansieringen av denne må løses.

Samisk museumsvirksomhet vil ikke bli drøftet i denne kulturmeldingen, men tas opp i en egen museumspolitisk redegjørelse.

Bibliotek

Sametinget gir direkte tilskudd til ni bibliotekbusser. I tillegg gir vi investeringsstøtte til kjøp av nye busser. Vi har også vårt eget bibliotek på sametingsbygget i Karasjok.

Sametingets hovedmål for samiske bibliotek tjenester er at hele den samiske befolkningen skal få et tilfredsstillende bibliotektilbud. Det samiske området har en spredt bosetting. Sametingets bibliotek og de samiske bokbussene er viktige tjenester for å ha et bibliotektilbud tilgjengelig for befolkningen. Sametingets bibliotek skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotek tjeneste, og det skal være et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Bibliotek og bokbusser vil ikke bli behandlet i denne meldingen. For en nærmere gjennomgang av saksfeltet vises det til den kommende redegjørelsen om bibliotek.

Idrett

Sametinget gir årlig direkte tilskudd til samiske idrettsorganisasjoner over Sametingets budsjett. Målet for denne ordningen er å ha arenaer for fysisk aktivitet og samhold mellom samiske barn og unge, og som er identitetsskapende.

Den direkte støtten fra Sametinget går til drift og aktivitet i organisasjonene. I tillegg har Sápmi, representert ved Samenes Idrettsforbund (SVL), siden 2004 hvert annet år deltatt som gjester under Arctic Winter Games. Troppen som har reist til Canada/Alaska har bestått av både idrettsutøvere og kulturutøvere. Sápmi har hatt deltakere hovedsakelig innenfor langrenn for gutter og jenter og fotball for juniorjenter.

Sametinget har årlig siden 2005 blitt tildelt spillemidler fra Kulturdepartementet. Disse midlene skal i følge tildelingen fra departementet gå til opprettholdelse og videreutvikling av de særegne samiske idrettsaktivitetene, og da spesielt aktiviteter for barn og unge. Sametinget mottar midlene, og har i alle år i perioden 2005-2011 viderefordelt disse midlene til SVL-N.

Frivillige lag og foreninger

Frivillig sektor har både en samfunnsmessig og en økonomisk betydning. Frivillige organisasjoner er sentrale aktører på en rekke samfunnsområder gjennom arbeidet de gjør, muligheten de tilbyr for aktiv deltakelse, og de sosiale fellesskap de utgjør. De fyller en rekke roller i samfunnet, som møteplasser, læringsarenaer, kulturformidlere, produsenter av ulike tjenester, aktivitetsarenaer, initiativtakere og ikke minst som påvirkningskanaler og "vaktbikkjer". Samhandlingen mellom det offentlige og det frivillige er derfor av stor betydning, også for utviklingen på kulturfeltet.

Regnet som andel av bruttonasjonalprodukt utgjorde verdiskapingen i ideelle og frivillige organisasjoner, inkludert frivillig arbeidsinnsats, 3,9 prosent i 2010. Arbeidet frivillige gjør er verdsatt til 60 milliarder kroner. Samtidig vet vi at denne innsatsen ikke kan måles i penger, folk gir av sin tid. Store endringer i politikken de senere år berører inntektene til de frivillige organisasjoner, som for eksempel forbudet mot spilleautomater og kompensasjonsordningen som kom i stedet, grasrotandelen og momskompensasjonsordningen fra 2010. Frivillig sektor gjennomgår store endringer, både i omfang, form og innhold, knyttet til generelle samfunnsprosesser. Endringer i publikums bruk av kulturtilbudene, organisasjonsformer og demografiske forhold i endring m.m. har konsekvenser for frivillig sektor og for motivasjonen for å delta i frivillig arbeid. I små samfunn lykkes man ofte bedre med å engasjere større deler av befolkningen i frivillig arbeid.

Også i samisk sammenheng har frivillig sektor på kulturfeltet stor betydning. Mange av de samiske institusjonene ville ikke eksistert om det ikke hadde vært for frivillige lokale aktører og initiativtakere. Frivillig sektor har også stor betydning for ulike idretts-, kunst- og kulturorganisasjoner, men også ved dugnadsinnsats og frivillig arbeid i forbindelse med ulike kulturarrangement. Sektoren gir viktige møteplasser, særlig for barn og unge. Den grenseoverskridende dimensjonen er også tydelig innen samisk organisasjonsliv.

Sametinget bevilger driftsmidler til ulike kulturorganisasjoner, og gir tilskudd etter søknad til ulike arrangement i regi av det frivillige kulturliv.

Det pågår en debatt om frivillighet og profesjonalisering i frivillig sektor, også for kunst/kulturlivet. Det er blant annet vanskeligere å få folk til å ta ansvar for organisasjonsdrift på frivillig basis, og da må profesjonelle overta.. Flere tilskuddsøkere beskriver at det er blitt vanskeligere å rekruttere folk til ulønnet frivillig arbeid, og at de av den grunn har behov for penger til å lønne/godtgjøre personer til å gjøre arbeidet. De samiske festivalene baserer sin virksomhet i stor grad på frivillighet, siden tendensen i samfunnet ellers enda ikke helt har nådd disse.

Målet er at det samiske frivillige kulturliv har gode rammevilkår for å kunne utvikle seg og skape nye og spennende aktiviteter, som gjør at det er givende å delta i slikt arbeid, og som gjør det attraktivt i konkurransen med andre tilbud.

Media

Sametingets mål med mediepolitikken er et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv. Mediene skal bidra til arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende. Sametinget bevilger gjennom sitt budsjett midler til ulike publikasjoner og til NuorajTV, som er nett-tv på lulesamisk av lulesamisk ungdom.

Sametinget har ikke forvaltningsansvar når det gjelder samisk mediepolitikk. Medietilsynet forvalter statsstøtten til samiske aviser. I dialogen med regjeringen må vi være tydelige på det vi mener mangler i deres samiske mediepolitikk. I tillegg supplerer vi regjeringens samiske mediepolitikk ved å gi driftsmidler til samiske publikasjoner og til prosjektet NuorajTV.

I "Samiske tall forteller 3" vises det til at utviklingen av samiske medier har vært sentral i arbeidet for å forsvare og utvikle den samiske kulturen. Fra samisk hold har etableringen av egne medier blitt viet stor oppmerksomhet, og arbeidet har resultert i at man i dag har et daglig samisk medietilbud gjennom radio, tv, aviser og internett.

NRK Sápmi har styrket sin posisjon i den samiske befolkningen som det foretrukne medievalget om samiske forhold. Med utvidede sendetider når det gjelder nyheter, barne-tv og magasinprogrammer, har de det største tilbudet til den samiske befolkninga. Det har vært dialog mellom Sametinget og NRK Sápmi om å arbeide for en egen samisk tv-kanal, noe som er et mål NRK Sápmi arbeider mot.

Det er fortsatt utfordringer når det gjelder et medietilbud som på en god måte ivaretar de lule- og sørsamiske språkområdene, og som gir lule- og sørsamer et tilfredsstillende og likeverdig medietilbud. Medietilbudet på sørsamisk er ett av punktene i samarbeidsavtalen for det sørsamiske området. Sametingsrådet ønsker å få i gang en kartlegging for å utrede medietilbud for og på sørsamisk. NuorajTV arbeider for å utvide samme tilbud til ungdom i sørsamisk område. I ”Samiske tall forteller 3” konkluderes det med at det kan se ut som om samer utenfor Finnmark er mindre aktive brukere av samiske medier enn samer i Finnmark. Dette har sannsynligvis sammenheng med at størstedelen av medietilbudet er på nordsamisk.

Sosiale medier og internett er i fremgang blant de yngre brukerne. Dette er en gruppe som tilpasser seg den digitale nyutvinningen raskt, og som blant annet NuorajTV er et godt eksempel på.

Det er ikke utarbeidet en omfattende undersøkelse om samiske medier siden Skogerbøs rapport, ”Samiske medier. Innhold, bruk og rammevilkår” (2000). Denne rapporten ble bestilt av Sametinget.

Artikkelen om samiske medier i ”Samiske tall forteller 3” tilrår at det gjennomføres en ny undersøkelse om samiske medier. Dette er særlig viktig for å undersøke i hvilken grad samer utenfor de mest sentrale samiske områdene, og særlig utenfor indre Finnmark, har et tilfredsstillende medietilbud. Det bør også ses nærmere på de samiske avisenes oppslutning og rammevilkår. Bruk av moderne medier blant samer bør også undersøkes, hvordan samer bruker disse, og i hvilken grad de brukes som informasjonskilder om samiske forhold.

Kulturnæring

Sametinget har i vår næringsmelding (2011) kulturnæring som et innsatsområde. Målsettingen for dette innsatsområdet er å få flere arbeidsplasser i samiske kultur- og kulturbaserte næringer.

Kulturnæring avgrenses i næringsmeldingen til private bedrifter som fremstiller og selger kulturelle produkter i form av varer eller tjenester. Disse består blant annet av samisk annonse- og reklamevirksomhet, arkitektur, bøker, aviser, blader etc., design, foto, film, video, duodji, kunstnerisk virksomhet (utøvende og skapende kunst, kunsthåndverk) og musikk. Reiseliv sees på som en egen næring, hvor samiske kulturelementer utgjør en sentral del av bedriftenes virksomhet. Duodjinæringen er en viktig næring med lange tradisjoner i det samiske samfunnet. Mål og strategier for reiseliv og duodji er behandlet i Sametingets næringsmelding.

De andre elementene i denne næringa er imidlertid de kunstneriske produktene som samiske kunst- og kulturutøvere står bak. Kulturnæring handler i stor grad om samiske kunstneres rammevilkår. Derfor vil vi også i denne meldingen ta opp temaet som et eget innsatsområde, med fokus på kunstnernes bidrag.

Sametingets satsning på kulturnæring kommer som et tillegg til den allerede brede satsningen på samisk kunst og kultur. Det er en helt avgjørende forutsetning at vi har et levende og sterkt samisk kunst- og kulturliv, uten det vil vi ikke ha noen kulturnæring å snakke om.

Kulturnæring er et svært aktuelt tema i hele landet. Kulturdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Regional- og kommunaldepartementet legger i løpet av 2013 fram sin handlingsplan for kulturnæring. Alle fylkeskommuner i de samiske områdene har egne handlingsplaner for kulturnæringssatsningen sin, og i Troms og Finnmark er det etablert egne kulturnæringsfond. I tillegg har Sparebanken Nord-Norge etablert en stiftelse som skal fordele 100 millioner kroner til kulturnæringsformål i landsdelen.

Utfordringer i dagens kulturpolitikk

Gjennomgangen av nå-situasjonen for samisk kunst og kulturliv viser at vi har en rekke utfordringer på kulturfeltet. Meldingen vil ikke svare på alle disse, men under innsatsområdene vi behandle mange av disse på et overordnet nivå.

Den største utfordringen Sametinget har når det gjelder samisk kulturpolitikk er vårt manglende handlingsrom til å utvikle samisk kunst og kultur. Vi ønsker å være den fremste premissgiveren for utviklingen av samisk kunst og kultur. Sametingets muligheter for å ta ansvar for samisk kunst og kultur blir imidlertid begrenset av de manglende budsjettprosedyrene mellom Sametinget og regjeringen. Vi må til enhver tid forholde oss til de føringene som regjeringen legger i statsbudsjettet.

Videre mener vi at samisk kultur ikke har fått sin naturlige og viktige plass i andre offentlige myndigheters kulturpolitikk. Sametinget blir ofte alene i arbeidet med å styrke, utvikle og formidle samisk kunst og kultur. Dette går først og fremst ut over aktørene innenfor samisk kunst og kulturliv. Det går imidlertid også utover publikum som ikke får ta del i opplevelsen av samisk kunst og kultur. Dette er et tap for kunst- og kulturlivet i Norge.

Sametinget møter kritikk fra det samiske kunst- og kulturmiljøet for at vi legger politiske føringar overfor kunstnerne i deres daglige kunstneriske arbeid. Er det mulig å skille mellom kunstnerisk og kulturfaglig skjønn på den ene siden, og politiske vurderinger på den andre? Hvor skal dette skillet gå, og hvem sine prioriteringer/vurderinger skal ligge til grunn? Kan Sametinget, som er både et politisk organ og et forvaltningsorgan, holde en armlengdes avstand til den frie og uavhengige kunsten? Hvordan skal Sametinget utøve en god forvaltning av Sametingets kulturmidler i tråd med prinsippet om en armlengdes avstand, samtidig som Sametinget, som stort sett er den eneste som finansierer samisk kunst- og kulturprosjekter skal kunne stille makt bak kravene? Samtidig har Sametingets kulturpolitikk et mål om et levende og mangfoldig kunst- og kulturliv. Det innebærer at generelle og overordnede føringar om at prioriteringene barn og unge og språklig mangfold skal ligge til grunn i den kulturpolitiske overveielser, samtidig som at det skal være rom for kunstnerisk frihet.

Dette er viktige spørsmål som handler om rammevilkårene for de samiske kunstnerne. Sametingets viktigste verktøy i dette arbeidet er våre virkemidler til samisk kunst og kultur, både de direkte tilskuddene, de søkerbaserte og kunstneravtalen. Svarene på disse spørsmålene må skje i dialog med de samiske kunstnerorganisasjonene.

Med institusjonsmeldingen fra 2008 la Sametinget grunnlaget for vår institusjonspolitik. I meldingen legges det føringar for blant annet omorganisering av institusjonene. Dette er et arbeid som er i gang og som vil fortsette. Aktivitetskrav til institusjonene ble også tatt opp i institusjonsmeldingen. Vi stiller klarere krav til virksomheten ved alle institusjoner og organisasjoner som får direkte tilskudd over Sametingets budsjett. Sametinget ser imidlertid at vi ikke har vært tydelig nok i vår dialog med de samiske institusjonene når det gjelder aktivitet og forventninger.

Samene er et folk som bor i fire land. Det grenseoverskridende aspektet må derfor også ligge til grunn for kulturpolitikken.

Kunnskapsgrunnlaget

Sametingsmeldingen om samisk kunst og kultur er utarbeidet på bakgrunn av kunnskap vi har hentet i eksisterende dokumenter, statistikk, evalueringer og forskning, fra rapporter vi har bestilt spesielt for utarbeidelsen av denne meldingen og den er basert på erfaringskunnskap fra folk som er tilknyttet kulturfeltet.

I dette kapitlet følger en oversikt over dette materialet med en kort redegjørelse for hvorfor de er relevante.

Samisk kultur i en samfunnsvitenskapelig betydning er godt dokumentert. Det har imidlertid vært lite forskning på samisk kultur som sektor i samfunnet, og hvilken betydning samisk kunst- og kulturutøvelse

har for samfunnet. Det finnes også lite forskning på samiske kunst- og kulturbasert næring. Forskning på dette feltet vil gi oss nyttig innsikt i en tid hvor dette er et viktig satsningsområde på landsbasis og en av de nye næringsveiene i nord.

Rapporter og evalueringer

I arbeidet med kulturmeldingen har Sametinget bestilt to rapporter/ringvirkningsanalyser; Telemarkforsknings ”Norsk kulturindeks 2012 – Resultater fra samisk område”, og Norut Áлта-Altas ”Kulturnæringer i samiske områder - sysselsetting og bedriftsstruktur”. I begge rapportene er oppdragsgiver bedt om å ta utgangspunkt i de samme 24 utvalgte kommunene. Denne avgrensningen er gjort med utgangspunkt i STN-området, området for Sametingets tilskuddsordninger for næringsutvikling, og er altså en relativt vid avgrensning som omfatter mange kommuner der den samiske befolkningen i ulik grad er en minoritet.

Ringvirkningsanalyser sier ofte noe om aktiviteten det året/ perioden man måler ringvirkningene, men lite om året før og året etter. Samtidig er slike analyser viktige blant annet for å begrunne satsing på kultur. For å få gjennomslag i den politiske debatten, må det gis flere forklaringer på hvorfor mer penger bør brukes på kunst- og kultursektoren. Kulturens egenverdi vil ikke være tilstrekkelig argument når sektoren skal konkurrere med for eksempel utdanning, helse og næring. Nytteverdien gjennom den økonomiske og samfunnsmessige effekten som følger av kultur er også viktig. I samisk sammenheng vil også verdivariables og faktorer som identitet, tilhørighet og språk ha sentral plass.

Behovet for statistikk og grunnlagstall med relevans for samiske samfunnsforhold er fortsatt stort. Sametinget vurderer å få utarbeidet samiske kulturindekser og ringvirkningsanalyser også i fremtiden, slik at vi kan følge utviklingen over tid. Sammen med Sametingets egne oversikter og andre rapporter og utredninger, vil dette kunne gi et godt bilde av statusen på kulturlivet og sysselsettingen innen kulturnæring i samiske områder.

- Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område

Norsk kulturindeks er en årlig oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner, regioner og fylker. Indeksen er basert på data fra en rekke offentlige etater, interesseorganisasjoner og foreninger. I rapporten for samisk område presenterer Telemarkforskning en oversikt som kan si noe om statusen for kulturlivet i et samisk område basert på tall fra Norsk kulturindeks 2012. Fremstillingen presenterer tall og utregninger for det samiske området, sammenlignet med landsgjennomsnittet og de fire nordligste fylkene, samt 24 utvalgte kommuner. Selv om Norsk kulturindeks grunnmateriale mangler en del relevante opplysninger i samisk sammenheng, gir dette et grunnlag for å sammenligne kulturlivets status i dette samiske området med andre regioner, og for å si noe om hvordan statusen er for kulturlivet i de enkelte samiske kommunene.

Rapporten viser at sysselsettingen øker i kulturnæringene i de samiske områdene, og at veksten har vært størst i opplevelses- og aktivitetsbedrifter og interesseorganisasjoner. Sysselsettingen er nesten fordoblet og det er en større vekst enn i landsdelen og Norge for øvrig. I de samiske områdene arbeider 594 personer innenfor ulike kulturyrker. 204 av disse arbeider innen media, 110 med kunstnerisk arbeid av ulik art, 228 personer med kulturformidling, f.eks. museums og bibliotekansatte, og 52 personer arbeider med kunstopplæring i kulturskolen eller lignende.

Totalt er 96 kunstnere bosatt i de samiske områdene. Dette tilsvarer to kunstnere pr. tusen innbyggere, en kunstnertetthet som er om lag halvparten av landsgjennomsnittet. Antallet kunstnere i samisk område har steget med 6 % det siste året. På landsbasis har det ikke vært noen økning i kunstnertettheten.

Av kommunene i de samiske områdene er Kautokeino den store kunstnerkommunen. Her finner det totalt 30 kunstnere, hvilket betyr at 10,2 pr tusen innbyggere, altså én prosent av befolkningen, er medlem i en eller flere kunstnerorganisasjoner. Kautokeino alene har 17 musikere og komponister, syv skuespillere og seks visuelle kunstnere. Kautokeino rangerer som kunstnerkommune nummer tre i Norge.

Kulturnæringer i samiske områder – sysselsettingsutvikling og bedriftskultur

Formålet med rapporten utarbeidet av Norut Alta-Álta, er å analysere sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur i kulturnæringene i samiske områder. Rapporten viser blant annet at antallet kunstnere øker i de samiske områdene, og at det er en sterkere vekst i kulturnæringen i samiske områder enn i resten av landet. Analysene viser at kulturnæringene står for 4,5 % av totalsysselsettingen i de 24 kommuner som her er regnet som samiske områder, noe som er litt høyere enn i Nord-Norge, og litt lavere enn på landsbasis. Det er litt flere kvinner enn menn sysselsatt i kulturnæringene. Antall sysselsatte i kulturnæringene har siden 2002 økt med 33 % frem til i dag, hvor tallet på sysselsatte er ca 880. Det er en sterkere vekst enn i landsdelen og landet for øvrig.

Veksten har særlig kommet innen opplevelses-/aktivitetsbedrifter, utøvende kunst/musikk og næringen interesseorganisasjoner, det siste fordi denne næringen omfatter mange av språk- og kultursentrene som er etablert siste tiåret. Mange av disse blir støttet av Sametinget.

Evaluering av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene
De samiske kunstnerorganisasjonene og Sametinget ble enige om å evaluere den gjeldende samarbeidsavtalen mellom partene før en ny hovedavtale skal framforhandles fra 2014. Evalueringen så på effekten av kunstneravtalen, hvordan den har fungert, og om den har vært med på å styrke kunsten og kunstnerens mulighet til å utvikle seg i det samiske samfunnet.

Evalueringen viste at kunstneravtalen har vært viktig for å legge noen faste økonomiske rammer og ordninger for den samiske kunsten. Dette gir kunstnerne og deres organisasjoner en forutsigbarhet som gjør det mulig å planlegge satsinger på lenger sikt.

Kunstneravtalen gir imidlertid et manglende økonomisk handlingsrom. Norut Alta-Álta peker på at dette skyldes forhandlingssituasjonen med Sametinget som i stor grad har lagt de økonomiske rammene for forhandlingene før disse begynner. Videre gjør rammen for forhandlingene det vanskelig å få nye typer tiltak inn i avtalen. Avtalen har trolig også begrenset de samiske kunstnerorganisasjonenes kommunikasjon med Sametinget, og dermed også deres mulighet til å nå fram med sine behov.

Evalueringen viser også at en av de største utfordringene med å si noe om effektene av avtalen, er kunstneravtalens manglende målformuleringer. Dette begrenser muligheten for å kunne vurdere om den økonomiske innsatsen gir de ønskede resultater og om den samiske kunsten faktisk utvikler seg i riktig retning.

Norut Alta-Álta anbefaler i evalueringen at det foretas en grundig drøfting av hva partene vil med en slik samarbeidsavtale, hva som kan gjøres for å bringe den samiske kunsten framover, og om en ny avtale er det som skal til for å skape en framdrift.

Evaluering av Sametingets tilskuddsordning Kulturutvikling

I 2010 ble Sametingets tilskudd til kulturutvikling for perioden 2006-2008 evaluert. Evalueringen så på hvordan virkemidlene ble brukt i perioden, og hvordan søkere til tilskuddsordningen hadde vurdert Sametingets service i forbindelse med veiledning og saksbehandling.

Evalueringen viste at midlene har gått til en rekke ulike tiltak som har skapt et bredt engasjement innen samisk kulturliv. De fleste prosjektene det søkes til, ville ikke blitt gjennomført uten Sametingets virkemidler. Evalueringen viste videre at virkemidlene til kulturutvikling har skapt en større bevissthet rundt bevaring, utvikling og formidling av samisk kultur. Sametingets virkemidler er med på å gi utøverne av samisk kultur en anerkjennelse og en motivasjon til å fortsette sine prosjekter.

Evalueringen viste også at Sametinget har et forbedringspotensial når det gjelder veiledning, oppfølging av prosjektene og kontroll i forbindelse med utbetalinger.

Norut Alta-Álta påpekte også at Sametingets virkemidler til kulturutvikling på lang sikt også vil ha sysselsettingseffekter, men det har ikke vært rom for å måle denne type effekter i denne evalueringen.

Evalueringen bekreftet at Sametingets virkemidler innen kulturutvikling er viktig i arbeidet med å fremme samisk kultur.

Møter og innspill

Sametingets første kunstnerkonferanse ble avholdt på Sametinget i Karasjok i september 2012. Formålet med konferansen var å lage en arena for utveksling av faglige erfaringer, opplevelse av samisk kunst og kultur og diskusjoner om kulturpolitikk. Programmet inneholdt foredrag og kunstneriske innslag innen alle kunstsjangre som scenekunst, joik, musikk, litteratur, visuell kunst og film. Konferansen ble avsluttet med gruppearbeid og framlegg av innspill til den framtidige kulturpolitikken.

Innspillene har blitt tatt med videre i arbeidet med kulturmeldingen. Et innspill som gikk igjen var manglende integrering av samisk kunst og kultur i den nasjonale kulturpolitikken og etterlysning av en nasjonal samisk kulturpolitikk. Pågangen til konferansen var stor og engasjementet fra deltakerne viser at det er et stort behov for faglige arenaer for samiske kunstnere og kulturarbeidere. Sametinget vil derfor legge til rette for at det blir arrangert kunstnerkonferanser jevnlig også framover. Konferansen ble arrangert i samarbeid med Samisk kunstneråd og er et resultat av kunstneravtalen.

Sametingsrådet har også arrangert dialogmøter på kulturarrangement sommeren 2012. Gjennom dialogmøtene ønsket vi å få innspill til den framtidige kulturpolitikken i Sametinget fra aktører innenfor samisk kunst- og kulturliv og andre interesserte. Dialogmøtene har gitt Sametinget en anledning for til å få en direkte diskusjon om kulturpolitikk med de som er involvert og interessert i temaet. Sammen med innspillene på e-post danner innspillene på dialogmøtene en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for meldingen.

Øvrig kunnskap

Det finnes en del eksisterende kunnskap som gjelder samisk kunst og kultur og Sametingets kulturpolitikk. Vi har brukt noe forskning som grunnlag for meldingen. Dette er gjengitt i litteraturlista.

Kommentert samisk statistikk "Samiske tall forteller" gir grunnleggende kunnskap om forhold i samiske samfunn. I nummer 4 blir Sametingets bevilgninger til kulturformål tatt opp spesielt. Artikkelen gir en god oversikt over størrelsen på Sametingets tilskuddsordninger, søknadsmassen til disse ordningene og hvor søknadene kommer fra. I nummer 3 blir samiske medier tatt opp.

Regjeringens politikk er et viktig grunnlag for Sametingets kulturpolitikk. Deres stortingsmeldinger og utredninger som omhandler samepolitikk og kulturpolitikk generelt, er også et viktig grunnlag for denne meldingen.

I tillegg er det utarbeidet ulike oversikter over økonomisk utvikling på fagområdet basert på Sametingets egne tilskudd til samisk kultur.

Innsatsområder

Sametingsmelding om samisk kunst og kultur skal prioritere innsatsområder og synliggjøre hvilke utfordringer, mål og strategier vi står ovenfor. I det følgende vil vi presentere 4 innsatsområder. Disse er presentert hver for seg, men har likevel et felles mål om et levende og mangfoldig samisk kunst og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle. De fire innsatsområdene er:

1. Tydeligere ansvar for samisk kultur
2. Bedre rammevilkår for samiske kunstnere
3. Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur
4. Verdiskaping og vekst i kulturnæringer

Identifiseringen av utfordringene på kulturfeltet bygger både de erfaringene vi selv har i politikkutviklingen og på det kunnskapsgrunnlaget vi har tilgjengelig på området. Spesielt har tilbakemeldingene fra de samiske kunst- og kulturutøverne blitt vektlagt.

1 Tydeligere ansvar for samisk kultur

Sametinget verken kan eller vil ha ansvaret for samisk kunst og kultur alene. Nasjonale, regionale og lokale myndigheter har også ansvar for at samisk kunst og kultur har de samme utviklingsmulighetene som øvrig

kunst- og kulturliv i Norge. Staten Norge er grunnlagt på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. Den samiske befolkningen opplever at nasjonale, regionale og kommunale myndigheter ikke gir samisk kultur de samme vilkårene for vern og utvikling som norsk kultur har. Det første innsatsområdet omhandler derfor Sametingets samhandling med andre offentlige myndigheter i kulturpolitikken.

Utfordringer

Sametingets ansvar

Sametingets hovedoppgave i kulturpolitikken er å legge til rette for samisk kunst- og kulturaktivitet og utviklingen av denne. Vi har som mål å ha et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle.

Det samiske samfunn er ennå inne i en samfunnsbyggende fase, der basisområder innenfor kultur og språk har vært prioritert og fortsatt må prioriteres. Dette fordrer en kraftig innsats av det samiske samfunnet selv, de samiske institusjonene, Sametinget og statlige myndigheter. Sametinget ser det som sitt ansvar å ta vare på og utvikle det initiativet og aktiviteten som den samiske befolkningen står for og vi vil være den viktigste premissleverandøren i denne prosessen. Statlige myndigheter innehar likevel det overordnede ansvar for å legge forholdene til rette slik at det samiske samfunn selv får mulighet til å videreutvikle sin samfunnsbygging.

Sametinget har ansvaret for flere forvaltningsoppgaver innenfor det samiske kunst- og kulturlivet. Vi overtok forvaltningsansvaret for allerede etablerte institusjoner og ordninger fra regjeringen i 2002. Dette gjaldt de samiske museene, Beavváš Sámi Našunálteáhter, samiske festivaler, samisk idrett og en rekke andre økonomiske ordninger til kultur. Dette innebærer blant annet at Sametinget forvalter og tildeler den statlige tilskuddsordningen for disse oppgavene. Sametinget har i tillegg inkludert flere ordninger og institusjoner i vår kulturforvaltning for å nå våre mål på området.

Sametinget arbeider opp mot regjeringen for at de skal ivareta utvikling av samisk kunst- og kulturliv i deres overordnede politikk. Dette gjelder saker som Sametinget har det formelle forvaltningsansvaret for og saker som regjeringen har ansvaret for. I dette arbeidet har vi de halvårige dialogmøtene med Kulturdepartementet og vi har konsultasjonsavtalen som de viktigste verktøyene.

I konsultasjonsavtalen mellom regjeringen og Sametinget går det fram at Sametinget skal konsulteres i saker om alle typer tiltak som kan påvirke samene direkte. Statens konsultasjonsforpliktelser omfatter innføring av all lovgiving og administrative tiltak som kan få direkte betydning for samene som urfolk. Det vil i stor grad være opp til Sametinget å avgjøre hvilke saker som særlig berører samene. Dette følger av samelovens § 2-1. Dette betyr at selve konsultasjonen også skal avklare om et tiltak vil kunne påvirke samene direkte. Sametinget vil i enda sterkere grad bruke konsultasjonsavtalen i arbeidet for å bedre utviklingen av samisk kunst og kultur.

Sametinget arbeider for at alle skal ha mulighet til å oppleve samisk kunst og kultur. Vi er stolt over samisk historie, vår kulturarv og vår kunst og kultur. De samiske institusjonene er våre viktigste arenaer for å formidle samisk kunst og kultur.

Regjeringens ansvar for samisk kunst og kultur

Bevaring og utvikling av samisk kultur er et nasjonalt ansvar. Den norske stat har gjennom Grunnloven, forskrifter og konvensjoner forpliktet seg til å ta ansvar for samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv. Hensynet til samiske interesser skal inkluderes i utformingen av politikk på alle aktuelle områder. Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Regjeringen må derfor forvalte sitt ansvar i dialog med Sametinget.

I St. meld. nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken, står det at regjeringen i kulturpolitikken vil arbeide langs to hovedlinjer for å ivareta det statlige ansvaret for samiske kultur. For det første vil regjeringen legge til rette for at Sametinget kan føre en selvstendig kulturpolitikk. Regjeringen vil i tillegg føre en generell og overordnet kulturpolitikk, hvor også samisk kultur har sin naturlige og viktige plass.

Sametinget mener at regjeringen ikke ivaretar dette ansvaret godt nok.

Rammene Sametinget har for bevilgningene til samisk kunst og kultur blir satt av regjeringen i statsbudsjettet. Fravær av reelle prosedyrer og prosesser mellom regjeringen og Sametinget om situasjon, utviklingsbehov og budsjettmessige prioriteringer på kulturfeltet gjør at ansvaret for samisk kunst og kultur er uklart.

Sametingets muligheter for å ta ansvar for samisk kunst og kultur blir begrenset av de manglende budsjettprosedyrene mellom Sametinget og regjeringen. Vi må til enhver tid forholde oss til de føringene som regjeringen legger i statsbudsjettet. Det har vært en utfordring at bevilgningene over statsbudsjettet har vært øremerket og at eventuelle økninger kun har dekt lønns- og prisstigningen. Sametingets rolle blir også uavklart på grunn av dette. Vi har forvaltningsansvar for en rekke ordninger innenfor samisk kunst og kultur, men bevilgningene over statsbudsjettet gir oss ikke handlingsrom til å få en utvikling av sektoren.

I regjeringens ansvar for samisk kultur ligger også at samisk kultur skal ha en naturlig og viktig plass i den generelle og overordnede kulturpolitikken. Regjeringen igangsetter jevnlig nye reformer, satsninger, utredninger, utvalg og prosjekter innen kulturfeltet. Det lages stortingsmeldinger om kulturelterte tema og stortingsmeldinger innen andre sakfelt som har konsekvenser for kultursektoren. Dette er positivt og nødvendig. Sametinget mener at det i forbindelse med planlegging av slike tiltak i større grad bør foretas en vurdering av hvorvidt dette vil kunne berøre samiske forhold og samisk kultur, direkte eller indirekte. Det kan i den sammenheng også være relevant å avklare slike problemstillinger med Sametinget allerede som en del av planleggingen. Eksempelvis ved utforming av mandat og oppnevninger av personer til ulike utvalg.

Regjeringen har gjennom kulturloftet hatt en stor nasjonal satsning på kultur. Formålet med kulturloftet er økte økonomiske bevilgninger til kultursektoren, å gi kulturlivet og frivilligheten økt anerkjennelse og status, og å tydeliggjøre det offentliges ansvar for kultursektoren. Sametinget er ikke fornøyd med de økningene som er kommet til samisk kultur gjennom denne satsningen. Vi opplever at regjeringen legger føringer på hva pengene skal brukes til, og vi opplever at samisk språk og kultur ikke blir synliggjort og integrert i kulturloftets øvrige satsninger. Sametinget er imidlertid positiv til de signalene regjeringen gir i statsbudsjettet for 2013 der regjeringen varsler en satsning på samisk kultur og språk med 50 mill over 5 år.

Den generelle og overordnede politikken utgjør en del av rammevilkårene også for de samiske kunstnerne og de samiske kulturinstitusjonene. Dette har Sametinget påpekt i flere innspill til regjeringens kulturpolitikk. Sametinget opplever ofte å ikke bli inkludert i slike prosesser, at våre innspill ikke blir tatt hensyn til, eller at resultatet av enighet med regjeringen ikke blir fulgt opp med tilstrekkelige økonomiske midler.

Et eksempel på det siste er konsultasjonene mellom Sametinget og Kulturdepartementet om St.meld. nr. 32 (2007-2008) Bak kulissene. Som et resultat av konsultasjonene kom det inn mer tekst om samisk kultur og samisk scenekunst, der regjeringen understreker sitt overordnede ansvar for samisk kultur og nødvendigheten av at teatrene har gode rammebetingelser for driften. Likevel er situasjonen fortsatt den at Beaivváš Sámi Našunálteáhter er et samisk nasjonalteater, men de har ikke de samme ressursene som andre teatre på samme institusjonelle nivå. Beaivváš kan sammenligne seg med de andre nasjonale og regionale teatrene i Norge når det gjelder kunstnerisk kvalitet. Men teateret kan ikke sammenligne seg med de øvrige nasjonale scenekunstinstitusjonene, eller selv de minste regionteatrene når det gjelder de økonomiske forutsetninger.

Vi minner også om statens konsultasjonsplikt med samiske interesser i saker som konkret, avgrenset og direkte berører disse.

Sametinget mener at regjeringen også har et ansvar for at samisk kunst og kultur er synlig og tilgjengelig for alle. Vi mener det er et tap for kulturen i Norge at ikke flere aktører på kulturfeltet i større grad tar inn

over seg at samisk kultur er en viktig og en selvfølgelig del av kulturen i landet vårt. Vi har et samisk nasjonalteater som viser produksjoner på samisk og produksjoner som er hentet fra en samisk samfunnskontekst. Vi savner å se flere produksjoner på for eksempel Nasjonalteateret eller på de regionale teatrene der temaet er fra samiske samfunn eller produksjoner av samiske kunstnere. Selv om vi ofte snakker om samiske områder, så bor det samer i hele landet. Stadig flere samer bor i byer og tettsteder. Vi tror også at den øvrige befolkninga i Norge vil ha stor glede av å oppleve samisk kunst og kultur.

Regjeringen har en rekke ordninger som bidrar til bedre rammevilkår for kunstnere. Noen av disse inkluderer ikke samiske kunst og kulturprosjekter ved at de tar utgangspunkt i kun norsk språk og kultur.

Et eksempel er NORLA (Norwegian Literature Abroad) som er et statsstøttet og ikke-kommersielt informasjonskontor. Senteret promoterer og formidler norsk litteratur til utlandet. NORLA forvalter ulike midler fra Utenriksdepartementet (UD) og Kulturdepartementet (KUD) til oversettelse og eksport av norsk litteratur. Ordningen for oversettelse av litteratur forutsetter imidlertid at litteraturen er utgitt på norsk. Dette betyr at den samiskspråklige litteraturen er utestengt fra muligheten for å motta støtte over denne ordningen til å bli oversatt til andre språk.

Til sammenligning har Utenriksdepartementet ulike støtteordninger til internasjonalt kunst- og kultursamarbeid (eksempelvis musikk, scenekunst, kunsthåndverk, billedkunst, design og arkitektur, film). Ingen av disse har som vilkår for søkere at det opprinnelig skal være produsert/utgitt på norsk språk.

Regionale og lokale myndigheters ansvar for samiske kultur

Også når det gjelder regionale og lokale myndigheter er ansvaret for samisk kunst og kultur uklart. Sametinget mener at både fylkeskommuner og kommuner har ansvar for utvikling av samisk kunst og kultur. Dette betyr at de i sitt arbeid også må ta ansvar for at samisk kultur skal ha en naturlig og viktig plass i deres politikkutvikling.

Vi har flere gode eksempler på at regionale myndigheter tar dette ansvaret. Sápmi music er et prosjekt i regi av Finnmark fylkeskommune som har som målsetning å få samiske musikkartister ut i verden. Samiske musikkartister kan søke om å bli årets artist og få hjelp til å bli markedsført med sin produksjon innenfor og utenfor Norges grenser, og bli lansert til internasjonale festivaler. Vi har også et godt samarbeid med Troms fylkeskommune om drift av kulturhus og festivaler i deres område.

Sametinget har imidlertid opplevd at når Sametinget får forvaltningsansvar for ordninger innenfor samisk kultur, har regionale myndigheter trukket seg ut. Dette skjedde blant annet da Sametinget overtok forvaltningsansvaret for de samiske museene. Noen fylkeskommuner bidrar ikke i det hele tatt med for eksempel driftmidler til samiske institusjoner, selv om de har en stor samisk befolkning innenfor sitt område. Dette går i mot Kulturlova av 2007, som stadfester statens, fylkeskommunenes og kommunenes ansvar for kulturvirksomhet. Kulturlova sier videre at det er en plikt at flest mulig har adgang til et mangfoldig kulturtilbud.

Sametinget har samarbeidsavtaler med fylkeskommunene fra Hedmark i sør til Finnmark i nord. Dette er vårt viktigste verktøy i samhandlingen med fylkeskommunene. Det er også økonomiske virkemidler knyttet til avtalene med krav om samfinansiering av prosjekter. Sametinget har, sammen med fylkeskommunene startet arbeidet med å gjøre samarbeidsavtalene mer konkrete og målrettede. Vi arbeider for at dette kan være med på å styrke samisk kulturliv.

Fylkeskommunene er ofte eiere og finansører av, eller oppnevner styremedlemmer til en rekke kulturinstitusjoner. Sametinget mener at fylkeskommunene kan bruke denne styringsmuligheten til å arbeide for at disse institusjonene har et samarbeid med samiske institusjoner eller å legge til rette for at disse institusjonene formidler samisk kunst og kultur. For eksempel er både Finnmark og Troms fylkeskommuner aksjonærer i Hålogaland teater og oppnevner i fellesskap et medlem i styret. Fylkeskommunene kan være sterke pådrivere for samiske produksjoner på teatre eller samarbeid med samiske institusjoner. Sametinget skal selvsagt også bidra til dette.

Den Kulturelle skolesekken er en inngangsport til et mangfold av kulturopplevelser for mange barn og unge og når ut til mange. Den kulturelle spaserstokken bidrar til et mangfold av kulturopplevelser for eldre. Ordningene må videreføres og gjerne utvides. Samisk kultur må bli en naturlig og integrert del av disse ordningene. Her har også Norsk kulturråd et viktig ansvar.

Kommunene er viktige iverksettere av tiltak rettet mot den samiske befolkningen. Mange kommuner er vertskapskommuner for samiske institusjoner, noe som gir arbeidsplasser i små kommuner. På grunn av svakere kommuneøkonomi er det mange kommuner som reduserer sin støtte til samiske kulturtiltak og -institusjoner, og noen som trekker seg helt ut. Sametinget blir ofte eneste finansør av institusjoner og festivaler som gir kulturtilbud og kulturopplevelser for hele befolkningen i tillegg til gode arbeidsplasser.

De kommunale kulturskolene er gode tilbud for barn og unge, og bør gis forsvarlige rammer for drift. I samiske områder bør det også gis tilbud om samiske kulturaktiviteter i kulturskolene. Tana kommune har gjennom sitt kulturskoletilbud et barneteater som på en god måte bruker samisk språk og bygger produksjonene på samisk virkelighet.

Sametinget arbeider med en samarbeidsavtaler med Tromsø kommuner. Med Alta, Oslo og Trondheim kommuner er vi også i dialog om dette. Formålet med avtalene er å legge til rette for et varig og fast samarbeid mellom partene i saker som angår samene og at partene vil legge til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk, kultur, sitt samfunnsnivå. Et samarbeid med kommunene har et stort potensial. Det vil kunne styrke og medvirke til politikkutvikling på samiske samfunnsområder som ikke har vært naturlig for kommunene. For kulturlivet vil det kunne bety at de når ut til flere og nye publikumsgrupper, og slik gi mer oppmerksomhet om samisk kultur.

Mål og strategier

Hovedmål:

- Sametinget er den viktigste premissgiveren for utviklingen av samisk kunst og kultur

Delmål:

- Reelle forhandlinger med regjeringen om bevilgningene til samisk kunst og kultur
- Samisk kultur har en naturlig og viktig plass i regjeringens generelle og overordnede kulturpolitikk
- Regionale og lokale myndigheter bidrar til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner.
- Samisk kunst og kultur skal være tilgjengelig for alle
- Samisk kultur er en selvsagt del av den nasjonale, regionale og lokale kunst- og kulturformidlingen

Strategier:

- Regjeringens og Sametingets ansvar for samisk kultur tydeliggjøres gjennom budsjettforhandlinger mellom partene
- Økt bruk av konsultasjonsavtalen i dialogen med regjeringen på kulturfeltet
- Synliggjøre regionale myndigheters ansvar for samisk kunst og kultur gjennom samarbeidsavtalene
- Arbeide for godt samarbeid med regionale og lokale myndigheter om utviklingen av samisk kunst og kultur

2 Bedre rammevilkår for samiske kunstnere

Sametingets ansvar når det gjelder utvikling av samisk kunst er å sørge for at kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet. Vi skal både legge til rette for at vi har et mangfoldig samisk kulturliv samtidig som vi skal legge til rette for profesjonalisering og kvalitet. Vi skal legge til rette for tradisjonelle uttrykksformer, samtidig som vi skal legge til rette for samisk samtidskunst. Samene er et folk som har flere samiske språk. Denne rikdommen skal vises også i kultursammenheng. Sametingets viktigste verktøy i dette arbeidet er våre økonomiske virkemidler, men også den påvirkningsmuligheten vi har gjennom dialog, kontakt og samarbeid med andre offentlige myndigheter.

Dette innsatsområdet omhandler Sametingets politikk overfor de samiske kunstnerne. Vi vil med denne meldingen signalisere en mer aktiv politikk overfor våre kunstnere.

Utfordringer

Sametingets søkerbaserte virkemidler

På kunstnerkonferansen, i innspillene på e-post og på dialogmøtene har Sametinget fått kritikk rettet mot våre søkerbaserte virkemidler på kulturfeltet og vår håndtering av disse. Virkemiddelordningene oppleves som trange og lite forutsigbare. De etterlyser større fokus på kvalitet og de etterlyser flere stipender. Representanter for det samiske kunst- og kulturmiljøet mener at midlene styres for instrumentelt, og at Sametinget som et politisk organ legger politiske føringer overfor kunstnerne i deres daglige kunstneriske arbeid. Kravet fra kunstnerne er at det må skilles mellom politikk og fag, og at kunst- og kulturfaglig skjønn må ligge til grunn i vurderinger av omsøkte prosjekter. Dette gjelder spesielt for fagområdene litteratur og musikk.

Dette er problemstillinger og kritikk som Sametinget tar på alvor. For å kunne nå vårt mål om et levende og mangfoldig kunst- og kulturliv av god kvalitet og som er tilgjengelig for alle, må det være rom for kunstnerisk frihet. Samtidig har vi generelle og overordnede føringer om at barn og unge og språklig mangfold skal ligge til grunn i den kulturpolitiske overveielser. Statlige virkemidler har, og skal også ha, et sterkt regelverk knyttet til seg.

Kunsten skal være fri og utvide yringsrommet i samfunnet. Større åpenhet, faglige utvalg der kunstfaglige vurderinger gjøres etter godt skjønn basert på kunnskap og kompetanse, samt gode rammebetingelser skal bidra til en aktiv kunnskapsbasert kulturpolitikk. Sametinget har som mål at vi skal holde en armlengdes avstand til det frie kunst- og kulturlivet, samtidig som at det må utøves klokskap på begge sider av bordet. Det er legitimt for Sametinget og det samiske samfunnet å styre sine interesser i en viss retning, noen kulturpolitiske mål skal realiseres.

Åpenhet om hvordan prosessene foregår, diskusjoner om skjønn og kriterier, samt faglige begrunnende vurderinger i søknadsprosessene kan bidra til å øke tilliten til Sametingets virkemiddelbruk. Kunstnerne og kulturaktørene på sin side må også lytte til det politiske, kunsten er ikke frikoblet samfunnet. Å støtte mangfoldet i det samiske samfunnet er det samme som å støtte kvalitet og nyskaping. Kunsten er også samfunnsengasjert, kunsten er også samfunnsaktør.

Sametinget vil ha en grundig gjennomgang av våre søkerbaserte virkemiddelordninger. Dette vil skje i samarbeid med de samiske kunstnerorganisasjonene.

Kunstneravtalen

Samarbeidet mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd er regulert gjennom samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene (kunstneravtalen). I evalueringen i 2012 ble det understreket at kunstneravtalen er svært viktig for å legge noen faste økonomiske rammer og ordninger for den samiske kunsten. Dette vil gi kunstnerne og deres organisasjoner en forutsigbarhet som gjør det mulig å planlegge satsninger på lengre sikt. Avtalen vil også sikre at kunstnerne selv har stor grad av råderett over midlene som inngår i avtalen.

Evalueringen viser imidlertid at kunstneravtalen framstår som et konserverende instrument der det skapes lite rom for dynamikk som kan bringe den samiske kunsten et steg videre. Dette er begrunnet med et manglende økonomisk handlingsrom i forhandlingssituasjonen, i og med at Sametinget i stor grad har lagt de økonomiske rammene for forhandlingene før disse begynner. Videre gjør rammen for forhandlingene det vanskelig å få nye typer tiltak inn i avtalen. Avtalen har trolig også begrenset de samiske kunstnerorganisasjonenes kommunikasjon med Sametinget, og dermed også deres mulighet til å nå fram med sine behov.

En av de største utfordringene med å si noe om effektene av avtalen, er kunstneravtalens manglende målformuleringer. Dette begrenser muligheten for å kunne vurdere om den økonomiske innsatsen gir de ønskede resultater og om den samiske kunsten faktisk utvikler seg i riktig retning. Det er ikke formulert utviklingsrettede mål som kan hjelpe til med å vise retningen på ønsket utvikling. Derfor vil det være

vanskelig for organisasjonene å argumentere for behovet for tiltak som kan bidra til en måloppnåelse som går ut over dagens nivå. Slik sett kan avtalen virke som en sovepute både for organisasjonene og Sametinget.

Kunstneravtalen har ikke blitt revidert siden den ble inngått i 2004. En ny hovedavtale skal framforhandles og gjøres gjeldende fra 2014. Resultatene fra evalueringa av avtalen og en åpen dialog med kunstnerorganisasjonene vil danne grunnlaget for dette arbeidet. Sametinget vil legge til rette for at samiske kunstnerorganisasjoner kan være aktive aktører i den samiske kulturpolitikken.

Øvrige rammevilkår for samiske kunstnere

Det finnes flere viktige grunnlag for de samiske kunstneres rammevilkår. Blant annet infrastrukturen som de samiske institusjonene utgjør, nasjonale myndigheters generelle kulturpolitikk, lokale og regionale myndigheters kulturpolitikk, øvrige økonomiske støtteordninger til kultur, muligheter for samarbeid med andre kunstnere og andre institusjoner og utvikling av kulturnæring. Disse behandles under de andre innsatsområdene.

Mål og strategier

Hovedmål:

- Et mangfold av samiske kunst- og kulturuttrykk av god kvalitet skapes, utøves, formidles og oppleves

Delmål:

- De samiske kunstnerne har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet
- Sterke og aktive samiske kunstnerorganisasjoner

Strategier:

- Bedre mål- og resultatstyring av Sametingets søkerbaserte virkemidler til samisk kunst og kultur
- Styrke samtidens samisk kunst- og kulturuttrykk
- Bevare, utøve og formidle tradisjonelle kunst- og kulturuttrykk
- Samiske barn og unge og språklig mangfold skal ivaretas i Sametingets kulturpolitikk
- Utvikle samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd (kunstneravtalen)
- Skape arenaer for samarbeid mellom samiske kunstnere og andre kunstnere regionalt og nasjonalt
- Gjennom kunstneravtalen gi Samisk kunstnerråd muligheter for å ta et større ansvar for utviklingen av samisk kunst og kultur
- Arbeide for arenaer for samarbeid mellom samiske kunstnere og andre kunstnere regionalt og nasjonalt
- Politikktutforming i nær dialog med kunst- og kulturlivet
- Arbeide for arenaer, nettverk og samarbeidsprosjekter som bidrar til økt internasjonal promotering og eksport av samisk kunst og kultur til et internasjonalt marked

3 Samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kultur

I 2008 la sametingsrådet fram institusjonsmeldingen. I meldingen går det fram at sametingsrådets målsetting med samisk institusjonsutvikling er å styrke og utvikle samiske institusjoner på sentrale samfunnsområder som grunnlag for samisk demokrati, kunnskap og kapasitet i og for det samiske samfunnet. Sametinget har i meldingen uttrykt en klar ambisjon om å være den sentrale tilrettelegger for den samiske institusjonsutviklinga.

Dette innsatsområdet omhandler Sametingets videreføring av vår institusjonspolitik.

Utfordringer

Sametignet har de siste årene brukt mye ressurser på å følge opp institusjonsmeldingen. Vi har vært opptatt av institusjonsoppbygging og organisering. Det er blitt foretatt omorganiseringer av en rekke institusjoner, ordningen med husleiefinansiering av samiske kulturbygg er nå etablert, flere byggeprosesser

er videreført og igangsatt og flere kulturinstitusjoner har kommet inn på Sametingets budsjett. Norut Alta-Álta (2012) sin rapport om kulturnæringen i samiske områder viser at det har vært en økning i sysselsettingen i de offentlig finansierte samiske kulturinstitusjonene.

Arbeidet med å bygge opp og styrke de samiske institusjonene organisasjonsmessig har vært nødvendig. Dette er også et arbeid vi vil fortsette med, slik at vi når våre mål om sterke samiske institusjoner.

En videreføring av institusjonspolitikken må ha et tydeligere fokus rettet mot kulturinstitusjonenes aktivitet og faglige innhold, og hva institusjonenes rolle som aktør på kulturfeltet skal være. Sametinget må være tydeligere på hvilket aktivitetsnivå vi forventer at for eksempel et kulturhus skal ha. Vi må være tydeligere på at de samiske institusjonene er viktige aktører og samarbeidsparter i utviklingen av samisk kunst- og kulturliv. De samiske institusjonene er også viktig infrastruktur for samiske kunstnere. De skal være arenaer for nyskaping, formidling og utvikling, hvor samisk språk og kultur er sentralt. Dette betyr ikke at institusjonene ikke er dette i dag. Vi ønsker imidlertid å tydeliggjøre deres innhold og rolle.

Samiske institusjoner har også etterspurt en tettere oppfølging og dialog fra Sametingets side, slik at våre forventninger til institusjonene kommuniseres tydeligere, blant annet når det gjelder mål- og resultatstyring av virkemiddelbruken, og slik at institusjonene kan redegjøre for sine behov og utfordringer.

Institusjonene har et eget ansvar i å opprettholde og utvikle seg som institusjon og etablere gode samarbeidsrelasjoner til ulike aktører. Sametinget sitt ansvar er blant annet å legge til rette for dette gjennom virkemiddelbruk, dialog og ved å skape arenaer for samarbeid. Sametinget vil også fortsette arbeidet mot regjeringen for å styrke de økonomiske rammebetingelsene for de samiske institusjonene.

Sametinget er i de fleste tilfeller den største økonomiske bidragsyteren til de samiske kulturinstitusjonene. En stor andel av bevilgningene til kultur i Sametingets budsjett går til driftsmidler til samiske institusjoner og organisasjoner. Gjennom våre tilskudd kan vi også sette krav til institusjonene. Vi må være mer tydelig i våre forventninger til hva direktetilskuddet kan brukes til. Sametinget vil i sterkere grad bruke finansieringsstøtten mer aktivt ved å stimulere til at økt egeninitiert aktivitetsnivå resulterer i bedre budsjettmessige betingelser. Som det fremgår av institusjonsmeldingen har imidlertid ikke Sametinget noe ønske om å detaljstyre institusjonene

Sametinget foretar oppnevninger til styret i ulike kulturinstitusjoner. Vi vil se nærmere på hvordan vår styreoppnevningsrolle kan utvikles. En styresammensetning med relevant kompetanse tilpasset institusjonens rolle og formål, bidrar til utvikling av institusjonene. Som del av kompetanseoppbyggingen i institusjonene har Sametinget tidligere arrangert seminar for styremedlemmene vi har oppnevnt til de samiske kulturinstitusjonene. Vi ser også at det kan være behov for en koordinering med andre styreoppnevnerende organ for å oppnå målsettinger om minimum 40-60 % kjønnsbalanse i styrene.

De samiske institusjonene utgjør viktig infrastruktur for de samiske kunstnerne. Den samiske kunsten og kulturutøvelsen er på mange måter grunnlaget for de samiske institusjonene. Teatrene og festivalene er de institusjonene hvor dette kommer tydeligst fram. Det framtidige samiske kunstmuseet vil være svært viktig for formidling av samisk samtidskunst. Samisk senter for samtidskunst er et viktig faglig-, formidlings-, informasjons- og koordinerende organ for flere samiske kunstnere og kunsthåndverkere. Forsker- og kunstnerboligen Lásságámmi bidrar til inspirasjon til fortsatt faglig og kunstnerisk utvikling for gjestebeboerne. Sametinget vil arbeide for et tettere samarbeid mellom de samiske institusjonene og de samiske kunstnerne.

De samiske institusjonene er også viktig som sysselsettingsaktører. De gir høykompetansearbeidsplasser i små samiske lokalsamfunn. Dette har også et likestillingsaspekt siden mange kvinner arbeider i disse institusjonene, noe som kan bidra til at de blir eller ikke flytter fra bygda. Norut Alta-Áltas rapport om kulturnæring i samiske områder viser at antall ansatte i samiske språk- og kultursentre har hatt en betydelig vekst de siste årene.

Mål og strategier

Hovedmål:

- De samiske kulturinstitusjonene er en viktig aktør i utviklingen av samisk kunst og kultur

Delmål:

- Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner
- De samiske institusjonene er ressurs for de samiske kunstnerne og kulturutøverne
- De samiske institusjonene har et godt samarbeid med hverandre
- De samiske institusjonene gir kulturarbeidsplasser i samiske samfunn
- De samiske institusjonene er viktige formidlere av samisk kunst og kultur

Strategier:

- Arbeide for gode rammevilkår for samiske institusjoner slik at de kan bidra til utvikling og formidling av samisk kunst- og kulturliv
- Være tydeligere i våre forventninger til samiske institusjoners ansvar i utviklingen av samisk kunst og kultur
- Har en tettere oppfølging av og dialog med institusjonene gjennom styreoppnevninger og tilskudd
- Arbeide for et enda bedre samarbeid og en bedre faglig ansvarsfordeling mellom institusjonene
- Bidra til et enda bedre samarbeid mellom samiske kunstnere og samiske kulturinstitusjoner
- Arbeide videre med oppbyggingen og omorganiseringen av samiske kulturinstitusjoner

4 Verdiskaping og vekst i kulturnæringen

Utviklingen av kulturnæringen handler i stor grad om rammebetingelsene for samiske kunstnere. Kulturnæringsbransjen kjennetegnes i dag av mange små aktører som har konsentrert sitt virke omkring kunst- og kulturuttrykk. Verdiskaping på dette innsatsområdet dreier seg i hovedsak om økonomiske verdier.

Dette innsatsområdet omhandler hvordan Sametinget kan bidra til at flere kunstnere kan leve av å være kunstner.

Utfordringer

Kulturnæringsbransjen er drevet av sterk idealisme og ofte uten profesjonell drift. Mange av aktørene har andre yrker ved siden av eller i kombinasjon med andre næringer. Aktørene ser ofte på seg selv som kulturutøvere eller kunstnere – ikke nødvendigvis næringsutøvere. Utfordringen som oppstår når kultur skal møte næringsbegrepet, er felles for bransjen over hele landet.

Kvaliteten på samiske kulturprodukter er som oftest svært gode og har et stort næringspotensial nasjonalt og internasjonalt. Utfordringen ligger i å styrke samiske kulturnæringsaktører, slik at de har selvtillit og kunnskap til å erobre verden med sine produkter.

Det som skiller de samiske kulturnæringsaktørene fra de norske, er spesielt deres forhold til den samiske kulturarven. Mange samiske kulturaktører forvalter og formidler de nedarvede kulturskatter i det samiske samfunnet. Det gjør at samiske kulturaktører har en dobbeltforventing knyttet til sitt arbeid. De skal ikke bare ivareta det kunstneriske uttrykket, men også bære personlig ansvar for kulturarven. I tillegg kommer spørsmålet om hvem som skal tjene penger på den samiske kulturen opp. Og skal alt ved den samiske kulturen være til salgs? Det gjelder å gjøre nytte av samisk kultur i verdiskapingen uten å ødelegge den samiske kulturen. Utfordringen for alle som jobber med samisk kulturnæring er å ivareta den etiske dimensjonen i næringsutviklinga.

I tillegg er en utfordring for utøvere i nord at de opererer på et relativt lite lokalmarked, samt at det er langt til de store markedene. Det er likevel viktig også å se på kulturnæring i en større helhet enn bare enkeltaktørene selv. De er ofte en del av en større verdikjede, hvor flere aktører er avhengig av hverandre i fremstilling og formidling av sine produkter. En styrking av kompetanse blant enkeltaktører vil styrke hele verdikjeden og den samiske kulturnæringen som sådan.

Kultur vs. næringsbegrepet

En av de største utfordringene oppstår allerede i møte med kulturnæringsbegrepet. Kulturpolitikk er forankret i at kulturen har en egenverdi og har et stort sett med forventinger knyttet til seg: styrke samisk samhörighet og identitet, bidra til levende lokalsamfunn og ivareta vår kulturarv, for å nevne noe.

Næringspolitikk handler om verdiskaping, utstyrt med et sett av mål og virkemidler for å styrke det økonomiske potensialet for virksomheter. Kultur og næring snakker med andre ord ikke alltid samme språk, og det kan oppstå utfordringer når det komplekse kulturlivet skal forsøke å tilpasse seg en mer rigid næringsforståelse som er skapt for helt andre sektorer. Det er også viktig å anerkjenne at ikke alle kulturaktører verken vil eller skal passe inn under næringsparaplyen. For å bygge en sterk kulturnæring, er første utfordring å få kulturaktører til å føle seg hjemme under næringsbegrepet. I næringsssammenheng gjelder det å skape bærekraftige og varige arbeidsplasser som ikke bare er avhengig av offentlig tilskudd.

Kompetanse

Kunst- og kulturutøvere har tradisjonelt konsentrert sitt virke omkring det de er best på, nemlig produktet sitt. Slik må det fortsatt være, et sterkt kulturliv utgjør den avgjørende basen for en vellykket kulturnæringsstrategi. Likevel er en utfordring for hele verdikjeden, og enkeltaktørene selv, at mange har for lite kompetanse på næringsdelen av virksomheten. Dette dreier seg om alt fra forretningsutvikling til merkantil og økonomisk kompetanse, markedsorientering, produktutvikling, markedsstrategier etc. Noen samiske kulturaktører må begynne fra starten av med å styrke selvtillitt og ta opplæring i bedriftsetablering, for andre vil det være nok å lære seg strategiutvikling for å se potensialet i egen virksomhet. Hovedutfordringen blir å få kulturaktørene til å se på seg selv som viktige næringsaktører.

Kunst- og kultur er kompleks og verdifullt i sin måte å tenke på. Å dytte kultur inn i utviklingsprogrammer ment for næringslivet, kan gjøre at man taper de gode kreative prosessene. Risikoen er da at en blir sittende igjen med gode forretningsplaner, men med dårlige produkter. Den grunnleggende forståelsen og aksepten for kulturens egenverdi er en viktig byggestein for en vellykket kulturnæringsstrategi.

Det finnes for lite forskning på samiske kunst- og kulturbasert næring. Forskning på dette feltet vil gi oss nyttig innsikt i en tid hvor dette er viktige satsningsområder på landsbasis og en del av de nye næringsveiene i nord.

I en liten kulturnæringsbransje hvor mange aktører er avhengig av hverandre er det en utfordring at det ikke finnes noe organisert nettverk og samarbeid. Gjennom de etablerte kompetansemiljøene i de samiske kunstnerorganisasjonene og kulturinstitusjonene kan en hente nyttig erfaring.

Mål og strategier

Hovedmål:

- Bærekraftige arbeidsplasser i samiske kunst- og kulturbasert næring

Delmål:

- Økt omsetning og lønnsomhet hos kulturnæringsaktører
- Økt sysselsetting som følge av samisk kunst- og kulturbasert næring
- Kulturnæring der ekthet og troverdighet er i fokus
- Kompetansebasert kulturnæring

Strategier:

- Fremme lønnsomhet i kulturnæringsbransjen
- Øke profesjonaliseringen i samisk kulturnæring
- Tilrettelegge for møteplasser og nettverk for kulturnæringsaktører
- Initiere mer forskning på samisk kulturnæring
- I samarbeid med regjeringen og regionale aktører arbeide for å bygge kulturnæring som en av de nye næringsveiene for samer

Økonomiske og administrative konsekvenser

Oppfølging av meldingen vil skje gjennom de årlige budsjettene der tiltak under de enkelte målene vil bli prioritert. Sametingsrådet vil vurdere å utarbeide en egen handlingsplan for oppfølging av meldingen. Meldingen har et langsiktig perspektiv, og det vil være naturlig å ha en gjennomgang av meldingen etter tre til fire år for å vurdere om Sametinget har oppnådd de målene som er satt i meldingen.

Kulturkapitlet er det største kapitlet i Sametingets budsjett, med en rekke direkte og søkerbaserte tilskuddsordninger. En stor del av våre administrative ressurser går til å forvalte disse ordningene. Vi har i meldingen påpekt nødvendigheten av mer bruk av forpliktende dialogkanaler som konsultasjonsavtalen og samarbeidsavtaler for å fremme samisk kunst og kultur overfor andre offentlige myndigheter. Vi har også sett behovet for en tydeligere dialog med de samiske institusjonene og de samiske kunstnerorganisasjonene.

Gjennom god dialog med sentrale myndigheter forventer Sametinget at de økonomiske rammene for samisk kunst- og kulturutvikling økes betydelig. Det samiske samfunnet har ikke fått tatt del av samme løft på kunst- og kulturfeltet gjennom Kulturløftets satsinger og andre offentlige bevilgninger som samfunnet for øvrig, og det ventes at samisk kultur får det løft som behøves for utvikling og handlingsrom innen sektoren. Sametinget forventer også at regionale og lokale myndigheter tar sitt ansvar for utvikling av samisk kunst- og kultur.

Det medfører økte økonomiske og administrative ressurser for å følge opp meldingen. Oppfølgingen av institusjonsmeldingen og den kommende redegjørelsen om museer må også inkluderes i det samlede behovet for økonomiske og administrative ressurser på kulturfeltet. Det vil være behov for flere ansatte, og å øke de økonomiske rammene for å nå målene i meldingen innenfor det tidsperspektivet som er tenkt.

Litteratur

Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv (2012). Norsk Folkemuseum, Sametinget og Kulturhistorisk museum.

FNs erklæring om urfolks rettigheter (2007)

FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (1966)

FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen) 1989.

Grunnloven (1814). Justis- og beredskapsdepartementet.

Hansen, Hanna H. (2009): Fra stereotypi til parabol – en fortelling om samisk samtidskunst. I Gierdu – Bevegelser i samisk kunstverden. SKINN - samorganisasjonen for kunstformidling i Nord-Norge og RiddoDuottarMuseat.

Hermetikken Næringshage(2010): Sluttrapport, forprosjekt for samiske kulturnæringer.

ILO-konvensjon nr. 169 (ILO 169) om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.

Kintel, Thomas (2009): Hva står på spill i den samiske kunstverdenen? I Gierdu – Bevegelser i samisk kunstverden. SKINN - samorganisasjonen for kunstformidling i Nord-Norge og RiddoDuottarMuseat.

Kramvig, Britt (2007): Kultur som næring – møter som sammenstøter. Magma 9/2009.

Kramvig, Britt(2012): Orientalisme eller kulturmøter? Tendenser i samisk turisme og kulturnæringer. I Forbord, M., Kvam, G. og Rønningen, M.: Smak, kultur og opplevelser” – nye ideer om reiseliv i Norge, fagbokforlaget 2011.

Kulturlova (2007). Kulturdepartementet.

Norsk kulturbarometer 2008. Statistisk sentralbyrå.

Norsk kulturråd. Strategi 2011–2014.

Norut (2010): Evaluering av Sametingets tilskuddsordning Kulturutvikling.

Norut (2012): Evaluering av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og de samiske kunstnerorganisasjonene.

Norut (2012): Kulturnæringer i samiske områder – sysselsettingsutvikling og bedriftskultur.

Sametingets budsjett (2012). Sametinget.

Sametingets budsjett (2013). Sametinget.

Sametingsmelding om næringsutvikling (2011). Sametinget.

Sametingsrådets melding om samisk institusjonsutvikling (2008). Sametinget.

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring. Politisk plattform for flertallsrådet i Sametinget for perioden 2009-2013. Sametinget.

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (Sameloven) (1987). Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet.

Samiske tall forteller 3. Kommentert samisk statistikk 2010. Sámi allaskuvla og Norden.

Samiske tall forteller 4. Kommentert samisk statistikk 2011. Sámi allaskuvla og Norden.

Skogerbø, Eli (2000): Samiske medier. Innhold, bruk og rammevilkår.

St. meld. nr. 22 (2003-2004): Kultur og næring.

St. meld. nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken.

St.meld. nr. 32 (2007-2008) Bak kulissene.

St. meld. nr. 23 (2011-2012): Visuell kunst.

St.prp.73 (2005-2006) Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven.

Telemarksforskning (2012): Norsk kulturindeks 2012. Resultater fra samisk område.

UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven (2003).

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.06.13 kl. 17.35.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak NKK 005/13

Åšši/Sak SP 024/13

Møteplan for Sametingets komité- og plenumsmøter 2014

Arkivsaknr.
12/279

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Plenumsledelsen	07.05.13	DCJ 002/13
Nærings- og kulturkomiteen	21.–24.05.13	NKK 005/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 24/13

Saken påbegynt tirsdag 4. juni 2013 kl. 17.35

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1			Kalender

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

Sametinget vedtar følgende møteplan for 2014:

Sametingets komitémøter og plenumsmøter første halvdel 2014:

- Uke 10: 3. – 7. mars, komité- og plenumsmøter.
- Uke 21: 19. – 22. mai, komitémøter (mandag – torsdag)
- Uke 23: 2. – 6. juni, plenumsmøte

Sametingets komitémøter og plenumsmøter andre halvdel 2014:

- Uke 39: 22. – 26. september, komité- og plenumsmøter
- Uke 47: 17. - 20. november, komitémøter (mandag – torsdag)
- Uke 49: 1. – 5. desember, plenumsmøte

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametingets næring- og kulturkomite har behandlet Møteplan for Sametingets komite- og plenumsmøter 2014

Forslag

Forslag 1 fra

Medlemmene fra Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven og Fremskrittspartiet Aud Martinsen, fremmer følgende forslag:

Plenumsledelsens tekst byttes ut med følgende:

Sametinget fortsetter ordningen med avvikling av komité- og plenumsuke i samme uke. Komiteene kan foreta en reise i året for å oppdatere seg på fagområder innenfor komiteens arbeidsfelt, og reisen godkjennes av plenumsledelsen før gjennomføring.

Sametinget vedtar følgende møteplan

Uke 10: 3.-7. mars, komité- og plenumsmøter.
Uke 23: 2.-6. juni, komité- og plenumsmøter.
Uke 39: 22.-26. september, komité- og plenumsmøter.
Uke 49: 1.-5. desember, komité- og plenumsmøter.

Komiteens tilrådning

Sametinget støtter for øvrig plenumsledelsens forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 fra Frp ble forkastet med 29 stemmer mot 4 stemmer.
- Nærings- og kulturkomiteens forslag ble vedtatt med 30 stemmer mot 3 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Geir Tommy Pedersen - saksordfører	
2	Aud Marthinsen	Mariann Wollmann Magga Silje Karine Muotka
	Aud Marthinsen	
	Geir Tommy Pedersen - saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametingets komitémøter og plenumsmøter første halvdel 2014:

- Uke 10: 3. – 7. mars, komité- og plenumsmøter.
- Uke 21: 19. – 22. mai, komitémøter (mandag – torsdag)
- Uke 23: 2. – 6. juni, plenumsmøte

Sametingets komitémøter og plenumsmøter andre halvdel 2014:

- Uke 39: 22. – 26. september, komité- og plenumsmøter
- Uke 47: 17. - 20. november, komitémøter (mandag – torsdag)
- Uke 49: 1. – 5. desember, plenumsmøte

Behandlingen av saken ble avsluttet 04.06.13 kl. 17.50.

Åšši/Sak SP 025/13

Sametingets kontrollutvalg - beretning 2012

Arkivsaknr.
13/98

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Kontrollutvalget	06.05.13	
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 25/13

Saken påbegynt torsdag 6. juni 2013 kl. 08.30

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	29.04.13	ALT advokatfirma AS	Notat gjennomgang av protokollføringa fra Sametingsrådets møter 2012

II Forslag og merknader

Kontrollutvalgets innstilling:

Sametinget har drøftet kontrollutvalgets beretning 2012. Beretningen er vedlagt protokollen.

Sametingets kontrollutvalg - beretning for 2012

1. INNLEDNING

Sametingets kontrollkomité fikk ved behandlingen i plenumssak 09/10 nytt navn. Det nye navnet er Sametingets kontrollutvalg. I gjeldende regelverk for kontrollutvalget anvendes fortsatt benevnelsen Sametingets kontrollkomité.

I henhold til Særskilte regler for Kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde § 2 skal kontrollkomiteen «.. på faglig grunnlag utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll ved å finne ut hva som har skjedd, vurdere det opp mot etablerte kriterier og ordninger og bidra til å rette opp eventuelle feil og mangler. Individuelle interesser vil som utgangspunkt ivaretas av forvaltningen, domstoler og ombudsordninger.

Kontrollkomiteens medlemmer har utvidet rett til innsyn i dokumenter, rapporter og lignende i Sametinget».

Kontrollutvalgets oppgaver framkommer i Sametingets arbeidsorden § 15. Utvalgets oppgaver er:

- å utøve den parlamentariske kontroll over virksomheten som finansieres via Sametingets budsjett, og
- å kontrollere Sametingets årsregnskap og gjennomgå eventuelle merknader vedrørende disse fra Riksrevisjonen

Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som det anser som nødvendig for Sametingets kontroll. Før utvalget selv foretar slike undersøkelser, underrettes sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, som plikter å framskaffe ønskede opplysninger.

Utvalget kan avgi innstilling til Sametingets plenum om de saker den tar opp til behandling.

Plenum kan fastsette særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde.

Sametingets kontrollutvalg skal i hht. Særskilte regler for Kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde § 4 avgi årsmelding. Årsmeldingen skal avspeile kontrollutvalgets virksomhet i foregående år.

2. KONTROLLUTVALGETS MEDLEMMER

Sametinget valgte den 14.10.09 i sak 34/09 følgende medlemmer til kontrollutvalget for perioden 2009 - 2013:

Randi A. Skum, leder
Åge Nordkild, nestleder
Silje Karine Muotka, medlem
Jørn Are Gaski, medlem
Mariann W. Magga, medlem

Interne møter:

Kontrollutvalget har gjennomført følgende interne møter i virkeperioden:

Oslo	28.08.12
Oslo	03.10.12
Oslo	06.12.12

Konferanser og annet:

Tromsø	23.04.12
--------	----------

Miniseminar om kontroll og tilsyn i regi av Deloitte Norge.

3. KONTROLLUTVALGETS VIRKSOMHET

Rammeavtalen for saksbehandlingstjenester

Sametingets kontrollutvalg har inngått rammeavtale for saksbehandlingstjenester med ALT advokatfirma. ALT advokatfirma skal levere en uhildet saksbehandlingstjeneste til Sametingets kontrollutvalg. Kontraksperioden gjelder for tre år, med mulighet til forlengelse for ett år.

Under fjorårets årsmelding la Kontrollutvalget særlig vekt på at arbeidet med å få etablert en sekretariatsfunksjon ville bli prioritert i 2012. Dette er nå kommet på plass.

Kontrollutvalget har behandlet følgende saker i 2012:

Sak 09/12 Budsjettinnspill 2013

Kontrollutvalget har ved flere anledninger signalisert at budsjett tildelingen har vært for lav. Budsjettet for 2012 var på kr. 500 000. For å oppfylle kravene i de særskilte regler for kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområder og kunne dekke opp kostnadene i forbindelse med undersøkelser som kontrollutvalget ønsker å utføre, må den økonomiske rammen for 2013 økes. I forbindelse med budsjettarbeidet, la kontrollutvalget fram et behov på overkant av kr. 900 000.

Sak 10/12 Fullmakt til å hente ut opplysninger fra Sametingets arkiv

Rammeavtalen for saksbehandlingstjenestene regulerer arbeidet mellom Sametingets kontrollutvalg og ALT advokatfirma. Kontrollutvalget så også behovet for å formalisere rollen mellom kontrollutvalget og Sametingets administrasjon. I den forbindelse ble det inngått avtale som gir kontrollutvalget, via plenumsledelsen, utvidet adgang til dokumentinnsyn. Dette innsynet gjelder ikke dokumenter relatert til personalarkivet og dokumenter som er gradert etter sikkerhetsloven.

Sak 11/12 Behandle rutiner for forvaltningsrevisjon, regnskapsrevisjon og habilitetsspørsmål

Sametingets kontrollutvalg har fått utarbeidet forslag til nye rutiner for hvordan forvaltningsrevisjon og regnskapsrevisjon kan gjennomføres. Kontrollutvalget hadde behov for å se nærmere på de framlagte rutinene og vil på et senere tidspunkt ta stilling til disse.

Sametingets kontrollutvalg har fått innføring i emner som omhandler problematikken omkring offentlighet og taushetsplikt, samt håndtering av habilitet.

Sak 12/12 Risikovurdering - identifisering av risikoområder

Sametingets kontrollutvalg ser viktigheten av å kunne identifisere risikofaktorer og kunne forstå hvordan man forholder seg til disse. Det er også viktig å vite om det regelverket som ligger til grunn og hvordan den kan brukes når saker som relaterer seg til denne problematikken blir framlagt for kontrollutvalget.

Sak 18/12 Nye retningslinjer for kontrollutvalgets arbeid

Kontrollutvalget registrerer at Særskilte regler for kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde, vedtatt 27.09.2006, både har behov for en oppdatering samtidig som det må ryddes opp i faktafeil. Når det gjelder faktafeil, relaterer dette seg blant annet til navnet på utvalget, samt henvisninger til arbeidsoppgaver som er bortfalt. Regelverket er heller ikke oppdatert med tanke på de utfordringer som kontrollutvalget mener et slikt regelverk bør inneholde.

Det er derfor utarbeidet forslag til nye retningslinjer med nødvendige korrigeringer og tillegg.

Det er også utarbeidet forslag til veileder for regelverket.

Endringene i regelverket og ny veileder legges fram for Sametingets plenum for godkjenning.

Sak 19/12 Revidering av Sametingets regnskap

Kontrollutvalget skal komme med merknader til Sametingets årsregnskap. I den forbindelse har kontrollutvalget satt i gang arbeidet med å komme med kommentarer til merknadene som framkom i Riksrevisjonens kommentar til regnskapet for 2011.

Sak 21/12 Sametingsrådets møtebøker

Kontrollutvalget skal føre tilsyn med Sametingets møtebøker. Kontrollutvalget har igangsatt et arbeid som skal se på Sametingets møtebøker. Arbeidet går ut på å kartlegge:

hvordan Sametingsrådets møter blir protokollert
hvordan det enkelte rådsmedlems disposisjoner blir protokollert
hvordan rådets disposisjoner samsvar med plenumsvedtak
generelle rutiner for protokollering

Sak 21/12 Eventuelt

Kontrollutvalget ønsket medlemskap i Forum for kontroll og tilsyn og det ble bestemt at medlemskap tegnes og at medlemskapet gjøres gjeldende fra 01.01.13.

4. UNDERSØKELSER SOM VIL BLI GJENNOMFØRT I KOMMENDE ÅR

Ettersom valgperioden snart er over, vil det være opp til det nye kontrollutvalget å prioritere undersøkelser. Avtroppende kontrollutvalg vil likevel gi noen kommentarer til dette punktet.

Kontrollutvalgets arbeidssituasjon:

Kontrollutvalgets arbeidssituasjon er forbedret i inneværende periode gjennom rammeavtalen for saksbehandlingstjenestene med ALT advokatfirmaet. Ved å ha fått på plass nevnte avtale, vil dette bidra til at det nye kontrollutvalget i langt større grad vil kunne fokusere på saker og revisjonsoppgaver, enn organisasjonsstruktur.

Det vil likevel være behov for å få på plass gode arbeidsrutiner, både mellom kontrollutvalget og ALT advokatfirma og mellom ALT advokatfirmaet og Sametingets administrasjon. Sistnevnte vil ha en særlig betydning i arbeidet med gjennomgang av rådsprotokoller og forvaltningsrevisjon. Dette vil være oppgaver som det nye kontrollutvalget så snart som mulig må se på.

Kontrollutvalget forutsetter at de økonomiske rammene økes betydelig slik at utvalget på sikt skal kunne gjennomføre de oppgaver som det er forutsatt at kontrollutvalget skal gjennomføre i forhold ansvars- og arbeidsområder.

Forslag til arbeidsoppgaver og kontroll for kommende år:

Egenutvikling:

Kontrollutvalget bør fortsatt prioritere egenutvikling i forhold til kontrollarbeid. Dette innebærer både deltakelse på kurs og konferanser.

Tilskuddsforvaltningen:

Et viktig arbeid som bør gjennomføres er revisjon av tilskuddsforvaltningen i Sametinget. Det er nå gått 3 år siden Tilskuddstyret ble lagt ned og tilskuddsforvaltningen overført til Sametingsrådet. I denne forbindelse kan det være aktuelt å se nærmere på:

protokollering av virkemiddelbruken
om virkemiddelbruken samsvarer med sametingets egne prioriteringer
saksbehandlingsrutiner

Kontrollutvalget må også se på Sametingsrådets rapporteringsrutiner ovenfor plenum. Tilskuddstyret la fram årsmeldinger om virkemiddelbruken ovenfor plenum. Det bør vurderes om dette også bør gjelde for Sametingsrådet.

Risikovurdering:

Sametingets kontrollutvalg mener det bør gjennomføres en risikoanalyse i forhold til sametingets virksomhet slik at det lettere lar seg gjøre å identifisere risikofaktorer innad i organisasjonen. En slik analyse kan omfatte følgende spørsmål:

innenfor hvilke saksområder eller deler av forvaltningen kan det gå galt?
hva kan gå galt og hvor stor er risikoen for at uønskede hendelser kan inntreffe?

hvilke konsekvenser kan de uønskede hendelsene medføre
hvilke risikoreducerende tiltak kan iverksettes?

5. UTFORDRINGER

En viktig utfordring for kommende år, er å skape gode samarbeidsrutiner mellom kontrollutvalget og ALT advokatfirmaet. Det samme gjelder mellom ALT advokatfirmaet og Sametingets administrasjon. Dette har betydning for gjennomføringen av de oppgaver som utvalget er pålagt å gjøre gjennom retningslinjene. Den første gjennomgang av rådsprotokoller avdekker et behov for å bedre rutineene i forhold til protokollering og bedre tilgjengelighet av rådets beslutninger, jf. vedlagt notat fra ALT advokatfirma.

De økonomiske rammene må komme opp på et nivå som bidrar til av revisjonsoppgaver kan gjennomføres på en tilfredsstillende måte.

Kontrollutvalget ser behov for å få gjennomført en risikoanalyse av Sametingets virksomhet.

Kontrollutvalget vil understreke at Sametinget er i ferd med å rendyrke en parlamentarisk modell som ressursmessig også må avspeiles i forhold til kontrollfunksjonen i Sametinget.

Merknad, Høyre, NSR, FrP, Flyttsamelista v/ representant Anne-Marit Eira

Sametingets kontrollutvalg har i årsmeldingen beskrevet sitt virke godt. Videre har de også godt beskrevet mangelen i rådets praksis. De gjelder spesielt saksbehandlingsrutiner, protokollering og tilgjengeliggjøring av disse og bruken av virkemidler sammenholdt med sametingets prioriteringer, herunder også rådets omdisponeringer av budsjett.

Manglene som kontrollutvalget har påpekt innebærer at sametinget bryter forvaltningsloven og offentlighetsloven. Slike lovbrudd vanskeliggjør annen saksbehandling, herunder oppfølging i plenum og ivaretagelse av klager, og svekker også sametingets omdømme.

Når man ser på kontrollutvalgets årsmeldinger for tidligere år ser man at kontrollutvalget har påpekt de samme manglene over år. Det betyr at rådet ikke har gjort noen aktiv innsats for å endre/ bedre praksis som gjelder de påpekte manglene.

ALT advokatfirma har utarbeidet en rapport hvor de har gått gjennom Sametingets møtebøker. Gjennom den rapporten kommer det fram at ikke alle protokoller fra sametingsrådets møter er blitt gjort offentlige. Sametinget mener dette er uakseptabelt for sametingsrådets møter skal være åpne og vedtak som fattes skal være tilgjengelige. En slik praksis kan også være med på å utfordre Sametingets legitimitet. Sametingsrådet behandler alle søknader om tilskudd, og det er derfor spesielt viktig med åpenhet rundt saksbehandlingen. Manglende dokumentasjon og tilgjengelighet gjør det vanskelig for opposisjonen og andre interesserte å ettergå og vurdere sametingsrådets saksbehandling og utøvelsen av den myndigheten de har. Det øker også risiko for feil eller mangler ved beslutninger. Sametinget vil minne om at sametingsrådet tidligere har fått kritikk for protokollering av sine vedtak, og mener at rådet burde ha fått dette på plass.

Sametinget registrerer at sametingspresidenten har gitt tilsvar til kontrollkomiteen angående denne rapporten. I tilsvar fremhever presidenten at det ikke er riktig at det er 25 reelle møter selv om det er 25 møtebøker, fordi det av praktiske grunner kan opprettes flere møtebøker til et enkelt møte. Noe av dette inneholder delegasjonssaker med vedtak som er fattet av administrasjonen. Sametinget forstår at det kan være praktisk med en slik ordning, men vil påpeke at det utad virker uryddig. Sametinget påpeker at manglene kontrollutvalget har presentert viser store utfordringer for kommunikasjonen mellom sametingsrådet og de øvrige folkevalgte representantene. Manglende åpenhet, da gjennom utilgjengelige eller ufullstendige møtebøker, vanskeliggjør arbeid i komiteer og plenum da disse kan inneha et manglende beslutningsgrunnlag.

Dersom plenum mangler informasjon fra protokoller som burde vært tilgjengelige, er dette med på å svekke plenums rolle og legitimitet - noe Sametinget er svært kritiske til.

Sametingets plenum forventer at Sametingsrådet bedrer sin praksis hva gjelder saksbehandlingen og protokollering, både på norsk og samisk.

III Votering

- Av 39 representanter var 32 til stede. Det ble ikke votert over saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Randi A Skum - saksordfører	Geir Tommy Pedersen Kirsti Guvsam Ann-Mari Thomassen
	Randi A Skum	
2	Åge Nordkild	Jørn Are Gaski Aud Marthinsen Randi A Skum
	Åge Nordkild	
3	Anne-Marit Eira Anne-Marit Eira	Jørn Are Gaski
4	Egil Olli	Ann-Mari Thomassen Geir Tommy Pedersen Randi A Skum
	Egil Olli	
5	Geir Tommy Pedersen	Jørn Are Gaski Trond Are Anti
	Geir Tommy Pedersen	
6	Per Andersen Bæhr	Geir Tommy Pedersen Ann-Mari Thomassen Silje Karine Muotka
	Per Andersen Bæhr	
7	Jørn Are Gaski	
8	Kirsti Guvsam	
9	Arthur Johan Tørfoss	
10	Egil Olli	
11	Jørn Are Gaski	
	Torill Bakken - forr.orden	
	Aili Keskitalo - forr.orden	
	Randi A Skum - saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet kontrollutvalgets beretning 2012. Beretningen er vedlagt protokollen

Sametingets kontrollutvalg - beretning for 2012

1. INNLEDNING

Sametingets kontrollkomité fikk ved behandlingen i plenumssak 09/10 nytt navn. Det nye navnet er Sametingets kontrollutvalg. I gjeldende regelverk for kontrollutvalget anvendes fortsatt benevnelsen Sametingets kontrollkomité.

I henhold til Særskilte regler for Kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde § 2 skal kontrollkomiteen «.. på faglig grunnlag utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll ved å finne ut hva som har skjedd, vurdere det opp mot etablerte kriterier og ordninger og bidra til å rette opp eventuelle feil og mangler. Individuelle interesser vil som utgangspunkt ivaretas av forvaltningen, domstoler og ombudsordninger.

Kontrollkomiteens medlemmer har utvidet rett til innsyn i dokumenter, rapporter og lignende i Sametinget».

Kontrollutvalgets oppgaver framkommer i Sametingets arbeidsorden § 15. Utvalgets oppgaver er:

- a) å utøve den parlamentariske kontroll over virksomheten som finansieres via Sametingets budsjett, og
- b) å kontrollere Sametingets årsregnskap og gjennomgå eventuelle merknader vedrørende disse fra Riksrevisjonen

Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som det anser som nødvendig for Sametingets kontroll. Før utvalget selv foretar slike undersøkelser, underrettes sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, som plikter å framskaffe ønskede opplysninger.

Utvalget kan avgi innstilling til Sametingets plenum om de saker den tar opp til behandling.

Plenum kan fastsette særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde.

Sametingets kontrollutvalg skal i hht. Særskilte regler for Kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde § 4 avgi årsmelding. Årsmeldingen skal avspeile kontrollutvalgets virksomhet i foregående år.

2. KONTROLLUTVALGETS MEDLEMMER

Sametinget valgte den 14.10.09 i sak 34/09 følgende medlemmer til kontrollutvalget for perioden 2009 - 2013:

1. Randi A. Skum, leder
2. Åge Nordkild, nestleder
3. Silje Karine Muotka, medlem
4. Jørn Are Gaski, medlem
5. Mariann W. Magga, medlem

Interne møter:

Kontrollutvalget har gjennomført følgende interne møter i virkeperioden:

- Oslo 28.08.12
- Oslo 03.10.12
- Oslo 06.12.12

Konferanser og annet:

- Tromsø 23.04.12

Miniseminar om kontroll og tilsyn i regi av Deloitte Norge.

3. KONTROLLUTVALGETS VIRKSOMHET

Rammeavtalen for saksbehandlingstjenester

Sametingets kontrollutvalg har inngått rammeavtale for saksbehandlingstjenester med ALT advokatfirma. ALT advokatfirma skal levere en uhildet saksbehandlingstjeneste til Sametingets kontrollutvalg. Kontraksperioden gjelder for tre år, med mulighet til forlengelse for ett år.

Under fjorårets årsmelding la Kontrollutvalget særlig vekt på at arbeidet med å få etablert en sekretariatsfunksjon ville bli prioritert i 2012. Dette er nå kommet på plass.

Kontrollutvalget har behandlet følgende saker i 2012:

Sak 09/12 Budsjettinnspill 2013

Kontrollutvalget har ved flere anledninger signalisert at budsjett tildelingen har vært for lav. Budsjettet for 2012 var på kr. 500 000. For å oppfylle kravene i de særskilte regler for kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområder og kunne dekke opp kostnadene i forbindelse med undersøkelser som kontrollutvalget ønsker å utføre, må den økonomiske rammen for 2013 økes. I forbindelse med budsjettarbeidet, la kontrollutvalget fram et behov på overkant av kr. 900 000.

Sak 10/12 Fullmakt til å hente ut opplysninger fra Sametingets arkiv

Rammeavtalen for saksbehandlingstjenestene regulerer arbeidet mellom Sametingets kontrollutvalg og ALT advokatfirma. Kontrollutvalget så også behovet for å formalisere rollen mellom kontrollutvalget og Sametingets administrasjon. I den forbindelse ble det inngått avtale som gir kontrollutvalget, via plenumsledelsen, utvidet adgang til dokumentinnsyn. Dette innsynet gjelder ikke dokumenter relatert til personalarkivet og dokumenter som er gradert etter sikkerhetsloven.

Sak 11/12 Behandle rutiner for forvaltningsrevisjon, regnskapsrevisjon og habilitetsspørsmål

Sametingets kontrollutvalg har fått utarbeidet forslag til nye rutiner for hvordan forvaltningsrevisjon og regnskapsrevisjon kan gjennomføres. Kontrollutvalget hadde behov for å se nærmere på de framlagte rutineene og vil på et senere tidspunkt ta stilling til disse.

Sametingets kontrollutvalg har fått innføring i emner som omhandler problematikken omkring offentlighet og taushetsplikt, samt håndtering av habilitet.

Sak 12/12 Risikovurdering - identifisering av risikoområder

Sametingets kontrollutvalg ser viktigheten av å kunne identifisere risikofaktorer og kunne forstå hvordan man forholder seg til disse. Det er også viktig å vite om det regelverket som ligger til grunn og hvordan den kan brukes når saker som relaterer seg til denne problematikken blir framlagt for kontrollutvalget.

Sak 18/12 Nye retningslinjer for kontrollutvalgets arbeid

Kontrollutvalget registrerer at Særskilte regler for kontrollkomiteens ansvars- og arbeidsområde, vedtatt 27.09.2006, både har behov for en oppdatering samtidig som det må ryddes opp i faktafeil. Når det gjelder faktafeil, relaterer dette seg blant annet til navnet på utvalget, samt henvisninger til arbeidsoppgaver som er bortfalt. Regelverket er heller ikke oppdatert med tanke på de utfordringer som kontrollutvalget mener et slikt regelverk bør inneholde.

Det er derfor utarbeidet forslag til nye retningslinjer med nødvendige korrigeringer og tillegg.

Det er også utarbeidet forslag til veileder for regelverket.

Endringene i regelverket og ny veileder legges fram for Sametingets plenum for godkjenning.

Sak 19/12 Revidering av Sametingets regnskap

Kontrollutvalget skal komme med merknader til Sametingets årsregnskap. I den forbindelse har kontrollutvalget satt i gang arbeidet med å komme med kommentarer til merknadene som framkom i Riksrevisjonens kommentar til regnskapet for 2011.

Sak 21/12 Sametingsrådets møtebøker

Kontrollutvalget skal føre tilsyn med Sametingets møtebøker. Kontrollutvalget har igangsatt et arbeid som skal se på Sametingets møtebøker. Arbeidet går ut på å kartlegge:

hvordan Sametingsrådets møter blir protokollert
hvordan det enkelte rådsmedlems disposisjoner blir protokollert
hvordan rådets disposisjoner samsvar med plenumsvedtak
generelle rutiner for protokollering

Sak 21/12 Eventuelt

Kontrollutvalget ønsket medlemskap i Forum for kontroll og tilsyn og det ble bestemt at medlemskap tegnes og at medlemskapet gjøres gjeldende fra 01.01.13.

4. UNDERSØKELSER SOM VIL BLI GJENNOMFØRT I KOMMENDE ÅR

Ettersom valgperioden snart er over, vil det være opp til det nye kontrollutvalget å prioritere undersøkelser. Avtroppende kontrollutvalg vil likevel gi noen kommentarer til dette punktet.

Kontrollutvalgets arbeidssituasjon:

Kontrollutvalgets arbeidssituasjon er forbedret i inneværende periode gjennom rammeavtalen for saksbehandlingstjenestene med ALT advokatfirmaet. Ved å ha fått på plass nevnte avtale, vil dette bidra til at det nye kontrollutvalget i langt større grad vil kunne fokusere på saker og revisjonsoppgaver, enn organisasjonsstruktur.

Det vil likevel være behov for å få på plass gode arbeidsrutiner, både mellom kontrollutvalget og ALT advokatfirma og mellom ALT advokatfirmaet og Sametingets administrasjon. Sistnevnte vil ha en særlig betydning i arbeidet med gjennomgang av rådsprotokoller og forvaltningsrevisjon. Dette vil være oppgaver som det nye kontrollutvalget så snart som mulig må se på.

Kontrollutvalget forutsetter at de økonomiske rammene økes betydelig slik at utvalget på sikt skal kunne gjennomføre de oppgaver som det er forutsatt at kontrollutvalget skal gjennomføre i forhold ansvars- og arbeidsområder.

Forslag til arbeidsoppgaver og kontroll for kommende år:

Egenutvikling:

Kontrollutvalget bør fortsatt prioritere egenutvikling i forhold til kontrollarbeid. Dette innebærer både deltakelse på kurs og konferanser.

Tilskuddsforvaltningen:

Et viktig arbeid som bør gjennomføres er revisjon av tilskuddsforvaltningen i Sametinget. Det er nå gått 3 år siden Tilskuddstyret ble lagt ned og tilskuddsforvaltningen overført til Sametingsrådet. I denne forbindelse kan det være aktuelt å se nærmere på:

protokollering av virkemiddelbruken
om virkemiddelbruken samsvarer med sametingets egne prioriteringer
saksbehandlingsrutiner

Kontrollutvalget må også se på Sametingsrådets rapporteringsrutiner ovenfor plenum. Tilskuddstyret la fram årsmeldinger om virkemiddelbruken ovenfor plenum. Det bør vurderes om dette også bør gjelde for Sametingsrådet.

Risikovurdering:

Sametingets kontrollutvalg mener det bør gjennomføres en risikoanalyse i forhold til sametingets virksomhet slik at det lettere lar seg gjøre å identifisere risikofaktorer innad i organisasjonen. En slik analyse kan omfatte følgende spørsmål:

innenfor hvilke saksområder eller deler av forvaltningen kan det gå galt?
hva kan gå galt og hvor stor er risikoen for at uønskede hendelser kan inntreffe?
hvilke konsekvenser kan de uønskede hendelsene medføre
hvilke risikoreducerende tiltak kan iverksettes?

5. UTFORDRINGER

En viktig utfordring for kommende år, er å skape gode samarbeidsrutiner mellom kontrollutvalget og ALT advokatfirmaet. Det samme gjelder mellom ALT advokatfirmaet og Sametingets administrasjon. Dette har betydning for gjennomføringen av de oppgaver som utvalget er pålagt å gjøre gjennom retningslinjene. Den første gjennomgang av rådsprotokoller avdekker et behov for å bedre rutinene i forhold til protokollering og bedre tilgjengelighet av rådets beslutninger, jf. vedlagt notat fra ALT advokatfirma.

De økonomiske rammene må komme opp på et nivå som bidrar til av revisjonsoppgaver kan gjennomføres på en tilfredsstillende måte.

Kontrollutvalget ser behov for å få gjennomført en risikoanalyse av Sametingets virksomhet.

Kontrollutvalget vil understreke at Sametinget er i ferd med å rendyrke en parlamentarisk modell som ressursmessig også må avspeiles i forhold til kontrollfunksjonen i Sametinget.

Behandlingen av saken ble avsluttet 06.07.13 kl. 09.43.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak PFK 006/13

Åšši/Sak SP 026/13

Særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde - revidering

Arkivsaknr.
13/98

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Kontrollutvalget	06.05.13	
Plenumsledelsen	07.05.13	
Plan- og finanskomiteen	21.–24.05.13	PFK 006/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 26/13

Saken påbegynt torsdag 6. juni 2013 kl. 09.43

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1			Veileder til kontrollutvalgets retningslinjer

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

Plenumsledelsen tilrår kontrollutvalgets forslag til særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde – revidering.

Særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde

§ 1 Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalgets organisering, arbeidsoppgaver og ansvar fremgår av Sametingets forretningsorden § 14 og § 15.

§ 2 Kontrollutvalgets oppgaver

Kontrollutvalget skal på faglig grunnlag utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll ved å undersøke og utrede saksforhold, vurdere det opp mot etablerte kriterier og ordninger og påpeke eventuelle feil og mangler.

Kontrollutvalget eller den Kontrollutvalget bemyndiger, har rett til fullt innsyn i dokumenter, rapporter og lignede i Sametinget.

§ 3 Kontrollutvalgets arbeidsform

Kontrollutvalget skal i sitt arbeid:

1. Legge til rette for åpen debatt der kritikk begrunnes og underbygges.

2. Legge til rette for at debatten foregår i Sametingets organer
3. Søke å tone ned de partipolitiske elementene.

Kontrollutvalget skal alltid vurdere omfanget av kontrollarbeidet opp mot muligheten til å avdekke feil og mangler.

Gjennomføring av undersøkelser for kontroll og høringer kan bare skje i saker som er besluttet tatt opp til formell behandling i Kontrollutvalget. Ved gjennomføring av undersøkelser skal det utarbeides et mandat med en tydelig oppdragsbeskrivelse.

§ 4 Kontrollutvalgets fremlegging av saker

I spesielle saker kan Kontrollutvalget fremme innstilling til plenum som en egen sak. For øvrig fremmes saker gjennom årsmeldingen, jf § 5 nr. 1. Innstillingen skal sendes representantene i henhold til den frist som er fastsatt i forretningsordenen § 21.

§ 5 Kontrollutvalgets årsmelding

Kontrollutvalget skal hvert år avgi en årsmelding som fremmes til plenumsbehandling. Årsmeldingen skal sendes representantene i henhold til den frist som er fastsatt i forretningsordenen § 21, og den skal inneholde følgende temaer:

1. Konkrete saker som Kontrollutvalget har behandlet, med Kontrollutvalgets innstilling i saker som ikke har vært fremmet som egen sak til plenum, jf § 4.
2. Oversikt over møter som er avholdt og arbeid som er utført.
3. Merknader til Sametingets årsregnskap.
4. Merknader til Sametingsrådets møtebøker, herunder tilskudd og andre bevilgninger.
5. Merknader til Sametingets klagenemnds møtebøker.
6. Merknader til Riksrevisjonens rapporter.
7. Eventuelle anmodninger eller merknader til eksterne kontroll- og revisjonsorganer om å se nærmere på bestemte forhold.
8. Plan over nærmere undersøkelser for kontroll som ønskes utført kommende år.
9. Omtale av undersøkelser iverksatt etter § 6.

§ 6 Kontrollutvalgets beslutninger

For de saker som ikke omfattes av § 5, kan Kontrollutvalget i møte fatte beslutning om å:

1. Foreta forundersøkelser.
2. Ta opp saker til formell behandling.
3. Gjennomføre høringer.

Kontrollutvalget kan også fatte beslutninger om å:

1. Avholde nødvendige møter
2. Sette i gang undersøkelser som innebærer kjøp av tjenester.

Beslutninger fattes med alminnelig flertall. Både innstilling og Kontrollutvalgets beslutning skal protokolleres.

§ 7 Kontrollutvalgets undersøkelser

Før Kontrollutvalget foretar en undersøkelse underrettes Sametingsrådet eller eventuelt Plenumsledelsen.

Kontrollutvalget skal påse at saken er så godt opplyst som mulig. Kontrollutvalget innhenter de opplysninger som det anses nødvendig å innhente.

Ingen har plikt til å forklare seg for Kontrollutvalget. Forklaringer avgitt til Kontrollutvalget skal sikres på betryggende måte.

Med mindre Kontrollutvalget beslutter noe annet i den enkelte sak, har publikum ikke adgang til møter og samtaler som gjennomføres som ledd i en undersøkelse.

Undersøkelsen avsluttes med en rapport. Rapporten er offentlig og skal inneholde en beskrivelse av det saksforhold som er utredet, og Kontrollutvalgets vurdering av dette saksforholdet.

§ 8 Kontrollutvalgets høringer

Kontrollutvalget kan avholde høringer som et ledd i en undersøkelse etter § 7. Den som innkalles til høring, møter frivillig og avgjør selv om vedkommende vil besvare Kontrollutvalgets spørsmål.

Med mindre annet er besluttet, skal høringen foregå for åpne dører. Beslutning om helt eller delvis å gjennomføre høringen for lukkede dører treffes av Kontrollutvalget med alminnelig flertall. Kontrollutvalget kan bare motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører.

§ 9 Berørtes rettigheter

Kontrollutvalget skal i sitt arbeid sørge for at de berørtes rettigheter ivaretas. Med «de berørte» menes de personer, organisasjoner eller sammenslutninger som berøres av Kontrollutvalgets arbeid.

Kontrollutvalget skal legge til rette for at de berørte gis anledning til å uttale seg.

De berørte skal etter anmodning gjøres kjent med opplysninger av betydning for eget forhold, med mindre innsyn kan medføre skade eller fare for undersøkelsen eller tredjepart.

Før Kontrollutvalget avgir sin rapport skal alle som har vært berørt av undersøkelsen orienteres om utfallet av undersøkelsen for deres vedkommende.

De berørte har rett til å la seg bistå i alle stadier av undersøkelsen.

§ 10 Taushetsplikt

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder tilsvarende for Kontrollutvalgets medlemmer. Taushetsplikten gjelder også etter avslutning av en undersøkelse.

Enhver som utfører arbeid for Kontrollutvalget eller på annen måte får opplysninger fra utvalget, er underlagt taushetsplikt på samme måte som Kontrollutvalgets medlemmer.

Når Kontrollutvalget gjennomfører undersøkelser, kan det i undersøkelsens mandat bestemmes at lovbestemt taushetsplikt, i nærmere bestemt omfang, ikke skal gjelde for den som forklarer seg eller på annen måte gir informasjon til Kontrollutvalget.

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Kontrollutvalget er et kontrollorgan for Sametinget. Kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll og bidra til at Sametinget når de mål som er satt innenfor rammene av gjeldende regelverk og tildelte ressurser.

Kontrollutvalgets organisering, arbeidsoppgaver og ansvar fremgår av Sametingets forretningsorden § 14 og § 15.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiet sametingsgruppe (AP), Samer sørpå, Høyre og Arja

Forslag 1

§ 7. Kontrollutvalgets undersøkelser

Første setning i tredje ledd strykes ("Ingen har plikt til å forklare seg..") . Resten uendret.

§ 8. Kontrollutvalgets høringer

Første ledd: (møter frivillig og) Strykkes

Ny setning: Den som innkalles til høring, avgjør selv om vedkommende vil besvare kontrollutvalgets spørsmål.

Forslag fra Fremskrittspartiet (FrP)

Forslag 2

Det er vanlig praksis at kontrollutvalgets medlemmer ikke innehar noen andre verv og posisjoner utgått fra det organet de skal kontrollere. På denne bakgrunn fremmes følgende

Tilleggsforslag:

Ved neste konstituering legges til grunn at ingen av kontrollutvalgets medlemmer skal sitte i noe annet utvalg, råd eller komité.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig plenumsledelsens forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 2 ble forkastet med 34 stemmer mot 2 stemmer.
- Forslag 1 ble vedtatt med 34 stemmer mot 2 stemmer.
- Komiteens tilrådning ble vedtatt med 34 stemmer mot 2 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Marie T N Aslaksen - saksordfører	
2	Arthur Johan Tørfoss	
3	Rolf Johansen	Randi A Skum
4	Ronny Wilhelmsen	Åge Nordkild
	Ronny Wilhelmsen	
	Marie T N Aslaksen - saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Plenumsledelsen tilrår kontrollutvalgets forslag til særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde – revidering.

Særskilte regler for kontrollutvalgets ansvars- og arbeidsområde

§ 1 Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalgets organisering, arbeidsoppgaver og ansvar fremgår av Sametingets forretningsorden § 14 og § 15.

§ 2 Kontrollutvalgets oppgaver

Kontrollutvalget skal på faglig grunnlag utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll ved å undersøke og utrede saksforhold, vurdere det opp mot etablerte kriterier og ordninger og påpeke eventuelle feil og mangler.

Kontrollutvalget eller den Kontrollutvalget bemyndiger, har rett til fullt innsyn i dokumenter, rapporter og lignede i Sametinget.

§ 3 Kontrollutvalgets arbeidsform

Kontrollutvalget skal i sitt arbeid:

1. Legge til rette for åpen debatt der kritikk begrunnes og underbygges.
2. Legge til rette for at debatten foregår i Sametingets organer
3. Søke å tone ned de partipolitiske elementene.

Kontrollutvalget skal alltid vurdere omfanget av kontrollarbeidet opp mot muligheten til å avdekke feil og mangler.

Gjennomføring av undersøkelser for kontroll og høringer kan bare skje i saker som er besluttet tatt opp til formell behandling i Kontrollutvalget. Ved gjennomføring av undersøkelser skal det utarbeides et mandat med en tydelig oppdragsbeskrivelse.

§ 4 Kontrollutvalgets fremlegging av saker

I spesielle saker kan Kontrollutvalget fremme innstilling til plenum som en egen sak. For øvrig fremmes saker gjennom årsmeldingen, jf § 5 nr. 1. Innstillingen skal sendes representantene i henhold til den frist som er fastsatt i forretningsordenen § 21.

§ 5 Kontrollutvalgets årsmelding

Kontrollutvalget skal hvert år avgi en årsmelding som fremmes til plenumsbehandling. Årsmeldingen skal sendes representantene i henhold til den frist som er fastsatt i forretningsordenen § 21, og den skal inneholde følgende temaer:

1. Konkrete saker som Kontrollutvalget har behandlet, med Kontrollutvalgets innstilling i saker som ikke har vært fremmet som egen sak til plenum, jf § 4.
2. Oversikt over møter som er avholdt og arbeid som er utført.
3. Merknader til Sametingets årsregnskap.
4. Merknader til Sametingsrådets møtebøker, herunder tilskudd og andre bevilgninger.
5. Merknader til Sametingets klagenemnds møtebøker.
6. Merknader til Riksrevisjonens rapporter.
7. Eventuelle anmodninger eller merknader til eksterne kontroll- og revisjonsorganer om å se nærmere på bestemte forhold.
8. Plan over nærmere undersøkelser for kontroll som ønskes utført kommende år.
9. Omtale av undersøkelser iverksatt etter § 6.

§ 6 Kontrollutvalgets beslutninger

For de saker som ikke omfattes av § 5, kan Kontrollutvalget i møte fatte beslutning om å:

1. Foreta forundersøkelser.
2. Ta opp saker til formell behandling.
3. Gjennomføre høringer.

Kontrollutvalget kan også fatte beslutninger om å:

1. Avholde nødvendige møter
2. Sette i gang undersøkelser som innebærer kjøp av tjenester.

Beslutninger fattes med alminnelig flertall. Både innstilling og Kontrollutvalgets beslutning skal protokolleres.

§ 7 Kontrollutvalgets undersøkelser

Før Kontrollutvalget foretar en undersøkelse underrettes Sametingsrådet eller eventuelt Plenumsledelsen.

Kontrollutvalget skal påse at saken er så godt opplyst som mulig. Kontrollutvalget innhenter de opplysninger som det anses nødvendig å innhente.

Forklaringer avgitt til Kontrollutvalget skal sikres på betryggende måte.

Med mindre Kontrollutvalget beslutter noe annet i den enkelte sak, har publikum ikke adgang til møter og samtaler som gjennomføres som ledd i en undersøkelse.

Undersøkelsen avsluttes med en rapport. Rapporten er offentlig og skal inneholde en beskrivelse av det saksforhold som er utredet, og Kontrollutvalgets vurdering av dette saksforholdet.

§ 8 Kontrollutvalgets høringer

Kontrollutvalget kan avholde høringer som et ledd i en undersøkelse etter § 7. Den som innkalles til høring, avgjør selv om vedkommende vil besvare kontrollutvalgets spørsmål.

Med mindre annet er besluttet, skal høringen foregå for åpne dører. Beslutning om helt eller delvis å gjennomføre høringen for lukkede dører treffes av Kontrollutvalget med alminnelig flertall. Kontrollutvalget kan bare motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører.

§ 9 Berørtes rettigheter

Kontrollutvalget skal i sitt arbeid sørge for at de berørtes rettigheter ivaretas. Med «de berørte» menes de personer, organisasjoner eller sammenslutninger som berøres av Kontrollutvalgets arbeid.

Kontrollutvalget skal legge til rette for at de berørte gis anledning til å uttale seg.

De berørte skal etter anmodning gjøres kjent med opplysninger av betydning for eget forhold, med mindre innsyn kan medføre skade eller fare for undersøkelsen eller tredjepart.

Før Kontrollutvalget avgir sin rapport skal alle som har vært berørt av undersøkelsen orienteres om utfallet av undersøkelsen for deres vedkommende.

De berørte har rett til å la seg bistå i alle stadier av undersøkelsen.

§ 10 Taushetsplikt

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder tilsvarende for Kontrollutvalgets medlemmer. Taushetsplikten gjelder også etter avslutning av en undersøkelse.

Enhver som utfører arbeid for Kontrollutvalget eller på annen måte får opplysninger fra utvalget, er underlagt taushetsplikt på samme måte som Kontrollutvalgets medlemmer.

Når Kontrollutvalget gjennomfører undersøkelser, kan det i undersøkelsens mandat bestemmes at lovbestemt taushetsplikt, i nærmere bestemt omfang, ikke skal gjelde for den som forklarer seg eller på annen måte gir informasjon til Kontrollutvalget.

Behandlingen av saken ble avsluttet 06.06.13 kl. 09.58.

Åšši/Sak	00UK	004/13
Åšši/Sak	SP	027/13

Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

Arkivsaknr.
11/3565

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	06.05.13	SR 065/13
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	21.–24.05.13	00UK 005/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 27/13

Saken påbegynt torsdag 6. juni 2013 kl. 10.33

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1			Sak SR 065/13 Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametingsrådet legger følgende strategidokument fram for plenumsbehandling:

Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

1. Innledning

Sametinget ble opprettet som følge av strid om energiutbygging. Konflikten rundt neddemningen av Alta-/Kautokeinovassdraget dannet grunnlaget for dagens samepolitikk og var en direkte årsak til at Sametinget ble opprettet. Utbygginger av vannkraftverk, vindkraftverk og kraftlinjer er også i dag en utfordring for bevaring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Storsamfunnets økende behov for energi vil presse fram nye kraftverksprosjekt og dermed utvidelse og utbedring av kraftoverføringsnettet. Sametinget behandler årlig mange konsesjonssaker i knyttet til energi. Ved årsskiftet 2012/2013 forelå det over 270 søknader om nye vann- og vindkraftverk, samt kraftlinjer, bare i de tre nordligste fylkene i følge NVEs nettsider.

Den store interessen for kraftutbygginger de siste årene har ført til et press på arealer i samiske områder. Det kan forventes at denne utviklingen forstrekes. Klimamål medfører en større satsing på vindkraft. Myndighetene har innført en ordning med el-sertifikater som skal bidra til finansiering av fornybar energi. EU har innført et fornybardirektiv med formål om å øke andelen fornybar energi av EU- landenes totale konsum elektrisk kraft. I tillegg er det ønske om å redusere CO2 utslipp ved elektrifisering av sokkelen. Disse forholdene, sammen med et lavt rentenivå og økende etterspørsel, vil bidra til at viljen til utbygging av kraftverk vil øke også i kommende år.

Sametinget ser at dagens samfunnsutvikling tilsier behov for økt energiproduksjon for å sikre vekst og utvikling i samfunnet. Dette gjelder også det samiske samfunnet. Samtidig er vi tydelig på at våre tradisjonelle næringsområder og vår kultur må gis utviklingsmuligheter.

Sametingets hovedmålsetning er å sikre naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling. Dette gjelder også ved behandling av og konsultasjoner om søknader om utbygginger som følge av energitutvinning. Disse utgjør ofte store inngrep i områder hvor det tidligere ikke har vært inngrep. På denne bakgrunn har Sametingsrådet tatt initiativ til å utarbeide dette strategidokumentet. Strategidokumentet skal peke på utfordringer, målsetninger og strategier.

2. Beslutningsprosesser og virkemidler

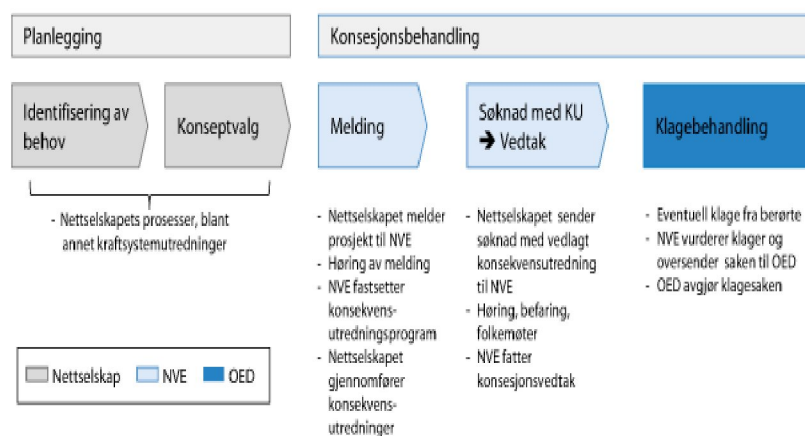
a. Endringer for nettutbygging

Regjeringen la i mars 2012 fram en melding til Stortinget (Meld. St. 14) om utbygging av strømmettet. Meldingen har fått tittelen Vi bygger Norge - om utbygging av strømmettet. I følge meldingen er det behov for store investeringer i strømmettet for å sikre at alle deler av landet får en sikker strømforsyning og jevnere priser. Det legges også vekt på at kapasiteten må økes for å gi muligheter for utbygging av mer fornybar energi, og for å møte forbruksveksten i petroleumssektoren, industrien og i områder med befolkningsvekst. Nettmeldingen legger opp til utbedringer av både distribusjonsnett, regionalnett og sentralnett. Statnett har ansvaret for utbygging av sentralnettet, mens nettselskapene står ansvarlig for regionalnettet og distribusjonsnettet.

Det ble som kjent gitt konsesjon til utbygging av deler av sentralnettet for Nord-Norge i 2012 ved at 420 kV ledningen fra Ofoten til Hammerfest ble godkjent av NVE. Denne saken er nå til klagebehandling i OED etter at flere instanser har påklaget vedtaket. Sametinget har også påklaget konsesjonsvedtaket da dette representerer et meget stort arealinngrep i det samiske området. Søknaden omfatter en kraftlinje med en lengde på hele 370 km og skal gjennom noen av de mest sentrale reindriftsområdene i Norge. Kraftlinja vil berøre i alt 30 reinbeitedistrikt og en svensk sameby, samt en mengde med samiske kulturminner. Linja er et godt eksempel som illustrerer hvilke inngrep forbedringer av kraftnettet kan medføre i samiske områder.

I nettmeldingen slås det fast at samene som urfolk har rettigheter etter ILO-konvensjon 169 om utbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater. Der understrekes at samene har særlig rett til naturressurser i tradisjonelle samiske landområder, og at dette omfatter en særlig rett til beskyttelse mot inngrep i disse ressursene og til å delta i bruk, styring og bevaring av disse.

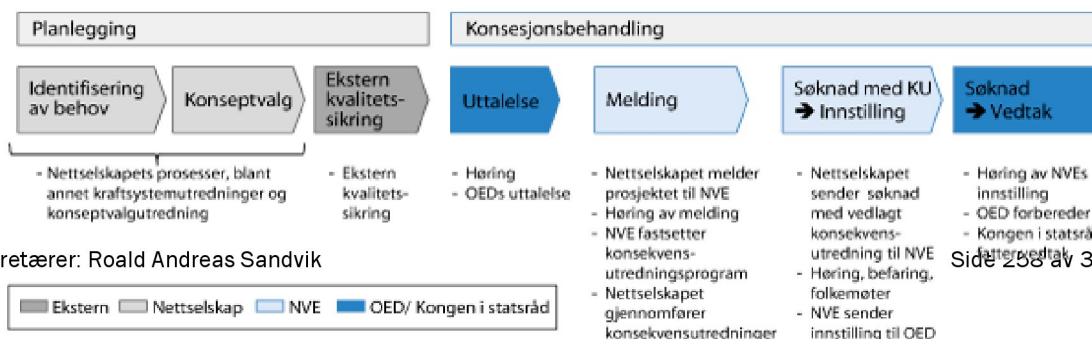
Nettmeldingen "Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet" skisserer endringer og effektivisering av dagens konsesjonsbehandlingen av kraftledninger. Etter dagens system fatter NVE vedtaket om konsesjon og OED er klarinstans.

Figuren viser en skjematisk oversikt over gjeldende system og praksis for behandling av tillatelser til nettutbygging.

Berørte samiske interesser konsulteres på flere stadier i prosessen, både om utredningsprogrammet, som ledd i NVEs konsesjonsbehandling og ved en eventuell klage til

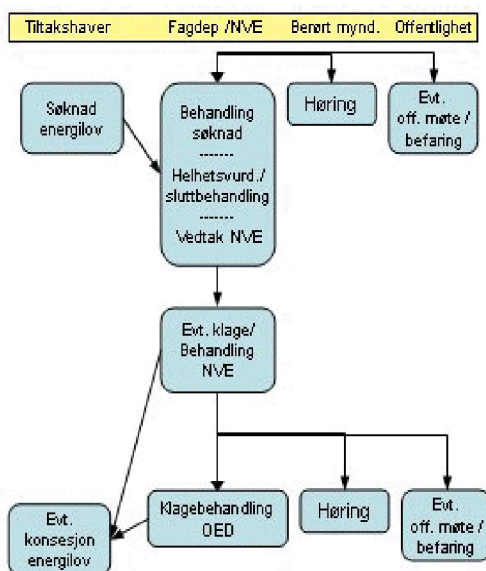
OED. I det endrede opplegget forslår regjeringen å heve vedtaksmyndigheten for større kraftlinjesaker. Dette vil innebære at NVE lager en innstilling til departementet og saken avgjøres med vedtak av Kongen i statsråd. Klagebehandlingen vil dermed falle bort. Regjeringen ser på dette som en effektivisering av saksgangen. Den foreslåtte nye saksgangen illustreres av følgende figur:

Det er ikke avklart hvordan samiske interesser skal ivaretas i det nye systemet. Det slås imidlertid fast at de foreslåtte endringene i konsesjonsbehandlingen ikke innebærer endringer i den plikten folkeretten og dagens konsultasjonsavtale pålegger energimyndighetene. Regjeringen legger opp til at konsesjonsprosedyrene skal drøftes med Sametinget i det videre arbeidet med meldingen.

Det vil være i Sametingets interesse å beskytte samenes områder og ressurser som grunnlag for næringsutøvelse. Det blir derfor viktig å få konsultasjonsprosedyrer som gir Sametinget og andre berørte samiske interesser reell innflytelse ved konsesjonsbehandling av større kraftlinjer.

b. Kraftutbygginger etter energilov mv.

Antall konsesjonssaker for bygging av vind- og vannkraftverk har økt de senere år. Ved årsskiftet 2012/2013 hadde NVE nærmere 300 vind- og vannkraftsøknader under behandling bare i de fire nordligste fylkene. Det er ikke tvil om at dersom bare en brøkdel av disse blir realisert vil dette føre til betydelig forringelse av naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse.

Konsesjonssaker som behandles etter energiloven er kraftledninger, vindkraftverk, små vannkraftverk, gasskraftverk m.v. Figuren viser saksgangen for konsesjonsbehandling av kraftutbygginger etter energiloven. Saksgangen ved behandling av større vannkraftverk er mer omfattende. Disse sakene behandles etter vassdragsloven og det er OED som gir konsesjon etter innstilling fra NVE. Prinsipielle saker legges fram for Stortinget. Stortinget er også klageinstans for større vannverksutbygginger som behandles i medhold av vassdragsloven. Alle større vannverksutbygginger skal konsekvensutredes før

konsesjons- søknaden vurderes. I de nordligste fylkene er det pr i dag få søknader om store vannkraftverksutbygginger under behandling.

Sametinget er høringspart for alle meldepliktige energiutbygginger innenfor det samiske området.

Storparten av sakene som Sametinget gir høringsuttalelser til omhandler vindkraft og småkraftverk. Det er få søknader om andre former for kraftverk som gasskraftverk, tidevannskraftverk, m.v.

På grunn av gode vindforhold er Norge kanskje det landet i Europa som har best forutsetninger for å produsere mye vindkraft. Tradisjonelt har vindkraftverkene blitt plassert på vindfulle steder langs kysten, mens det nå også blir mer vanlig å plassere dem til havs der de monteres på bunnen. De fleste vindkraftverk i Norge er installert i vindparker på land. Disse okkuperer store arealer og fører til betydelige inngrep i naturen. Mange mener at de også representerer en visuell forurensing av landskap.

Konsesjon for vindkraftverk behandles etter energiloven. Prosjekter der installert effekt overstiger 10 MW utløser krav om konsekvensutredning. En enkelt vindmølle produserer vanligvis 3 eller 4 MW. Siden de fleste kraftverkene utformes som vindparker må de konsekvensutredes. I samtlige vindkraftsaker, som Sametinget har behandlet de seneste år, har det derfor vært krav om konsekvensutredning.

Konsekvensutredningen utarbeides av tiltakshaver og sendes, sammen med søknaden, til NVE for konsesjonsbehandling. Vindkraftsaker omfattes av konsultasjonsavtalen med NVE, i tillegg til at Sametinget er høringsinstans og dermed har mulighet for å reise innsigelse.

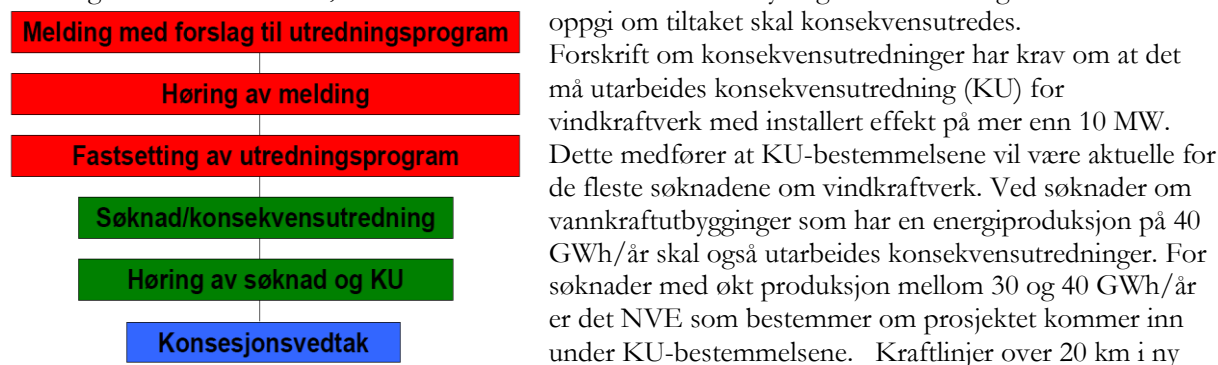
Søknader om småkraftverk behandles også etter energiloven. Disse søknadene har en enklere saksprosess enn de større vannkraftverkene som behandles etter vassdragsloven. Det stilles vanligvis ikke krav om konsekvensutredning. Micro- og minikraftverk er ikke konsesjonspliktige og behandles etter plan- og bygningsloven.

Isolert sett kan et småkraftverk tilsynelatende virke som et lite naturinngrep. Men ulempene med småkraftverk kan likevel bli store. De representerer ofte det første inngrepet i tidligere inngrepsfrie områder. Anleggsveiene kan åpne opp for nye utbygginger, og dermed over tid danne et alibi for ytterligere inngrep. Inntaksdammene kan medføre risiko og ulempe for reindrifta ved bl.a. neddemming av beiter og usikker is. Anleggsperioden og økt ferdsel i området vil medføre ulemper for reindriftsnæringen. Men den største konsekvensen vil ofte være de negative virkningene av alle småkraftverkene samlet, og da særlig sammen med annen infrastrukturutbygging. For enkelte reinbeitedistrikt med begrensede disponible

beitearealer kan selv små utbygginger og inngrep gi betydelige konsekvenser. Det er derfor positivt at NVE de siste par årene har innført en praksis der de samler alle søknadene om småkraftutbygginger innenfor ett reinbeitedistrikt i bolker og gjennomfører en samlet konsesjonsbehandling av alle søknadene. Praksisen er innført bl.a. for å få en bedre vurdering av de samlede virkningene.

Småkraftverk vil i mange tilfeller også kunne berøre og skjemme samiske kulturminner. Sametinget har en praksis med at vi gir tilbud til tiltakshaver om befaring av søknadsområdet før konsesjonssøknaden behandles. Dette er med på gjøre saksgangen smidigere, da man allerede i en tidlig fase avdekker om kraftverket vil komme i konflikt med eventuelle automatisk fredede kulturminner. Konsesjonssøknader for småkraftverk omfattes ikke av konsultasjonsavtalen med NVE, men Sametinget har anledning til å fremme innsigelse i disse sakene.

c. Høring av utredningsprogram, høring av KU og konsesjonssøknad, høringsmøter
I konsesjonssaker etter energiloven kommer Sametinget i befating med saken i flere av fasene i saksgangen. De fleste sakene som omhandler energiutbygginger starter med at utbygger sender inn en melding om tiltaket til NVE, som videresender denne til berørte myndigheter. I meldingen skal søker

oppgi om tiltaket skal konsekvensutredes.

Forskrift om konsekvensutredninger har krav om at det må utarbeides konsekvensutredning (KU) for vindkraftverk med installert effekt på mer enn 10 MW.

Dette medfører at KU-bestemmelsene vil være aktuelle for de fleste søknadene om vindkraftverk. Ved søknader om vannkraftutbygginger som har en energiproduksjon på 40 GWh/år skal også utarbeides konsekvensutredninger. For søknader med økt produksjon mellom 30 og 40 GWh/år er det NVE som bestemmer om prosjektet kommer inn under KU-bestemmelsene. Kraftlinjer over 20 km i ny

trase skal konsekvensutredes.

Innholdet i en KU skal være i overensstemmelse med krav som framgår av forskrift om konsekvensutredninger. KU legges frem som en samlet rapport, og består vanligvis av en sammenstilling av flere ulike fagrapporter. Det er ulike tema som skal konsekvensutredes, avhengig av hvilke interessefelt som vil bli berørt av utbyggingen. Disse temaene avklares i utredningsprogrammet/planprogrammet. De temaene som vanligvis berører samiske interesser er reindrift, annen samisk næringsutøvelse, jakt og fiske, kulturminner og inngrepsfrie områder (INON). Sametinget kan ved melding om anlegg uttale seg om det er temaer som det er ønskelig å utrede. Det kan også være aktuelt å konsultere NVE om fastsetting av utredningsprogrammet.

Det at konsekvensutredningene ikke tar hensyn til samlede virkninger av tiltak har ført til at det har utviklet seg en skepsis blant samiske rettighetshavere, og da særlig blant reinbeitedistriktene. Sametinget kan forstå denne skepsisen. Utredningene tar for seg kun det ene planlagte tiltaket og ser isolert på hvilke konsekvenser denne utbyggingen vil ha for reindriften og beiteområdene. Eksisterende inngrep og andre planlagte tiltak tas ikke med i betraktningen. Begrunnelsen er at en tiltakshaver ikke kan pålegges å vurdere konsekvensene av andres utbygginger. Konklusjonene i konsekvensutredningene blir derfor ofte anlegget har liten eller middels negativ effekt på reindriften i området. Mens tiltaket for reindriftsutøverne representerer ett blant mange inngrep de må forholde seg til og innrette sin drift etter, sammen med allerede eksisterende og gjennomførte utbygginger. Det er en svakhet ved dagens regelverk at det ikke er større fokus på vurdering av samlede virkninger av ulike inngrep.

Etter at tiltakshaveren har utarbeidet KU, legges denne ut til høring sammen med konsesjonssøknaden. Det er vanlig at NVE gjennomfører både befaringer og høringsmøter dersom tiltaket er av en viss størrelse. Sametinget deltar ofte på befaringer og høringsmøter, noe avhengig av kapasitet og ressurser. Høringsmøtene fungerer mest som informasjonsinnhenting for NVE. Det gis mulighet for å fremlegge meninger og synspunkter om tiltaket, men av tidsmessige årsaker vil muligheten til dialog ofte være begrenset.

Sametinget gir høringsuttalelser i saker der tiltaket berører samiske interesser. Saker med negativ virkninger for samisk kultur og næringsutøvelse prioriteres.

d. Innsigelsesmyndighet

Sametinget har virkemidler for å utøve en viss påvirkning på energiutbygginger. Disse virkemidlene brukes aktivt i dag med det formål å ivareta samiske interesser ved inngrep som følge av energiutbygginger. Sametinget regnes som berørt organ for alle meldepliktige energiutbygginger innenfor det samiske området. Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter energiloven. De samme organene som har innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, har også innsigelsesrett i konsesjonssaker. Dette medfører at Sametinget har innsigelsesmyndighet i hht energiloven. Innsigelsesmyndigheten følger de samme reglene som innsigelse etter plan- og bygningsloven og gir en rett til å reise innsigelse mot planlagte kraftutbygginger. Retten til innsigelse kan brukes i saker der energiutbygginger fører til vesentlig ulempe for samisk kultur eller næringsutøvelse.

e. Klage

De samme organer som har innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, har også klagerett på konsesjonsvedtaket. Dette innebærer at Sametinget har klagerett i saker om konsesjoner til kraftlinjer og kraftverk som behandles av NVE etter energiloven. Klageretten er delvis betinget av om Sametinget har fremmet innsigelse til saken da den var på høring. Olje- og energidepartementet (OED) er klageinstans for konsesjonsvedtak fattet av NVE. Det er innarbeidet en praksis der OED konsulterer Sametinget i klagesakene.

For konsesjonsvedtak til større vannkraftanlegg, samt vannkraftverk der det er behov for vassdragsreguleringer, er det Stortinget som er klageinstans. I disse sakene er det OED som gir konsesjonen. Konsultasjonsavtalen med statlige myndigheter gjelder også for klager på større vannanlegg. I slike klagesaken gjennomføres konsultasjonene med OED.

f. Konsultasjoner

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. For å sikre at arbeidet med saker som kan påvirke samene direkte gjennomføres på en tilfredsstillende måte, ble det inngått en konsultasjonsavtale mellom Sametinget og Regjeringen den 11. mai 2005. Sametinget har med grunnlag av denne inngått en egen konsultasjonsavtale med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) datert 31.03.09. Avtalen gjelder konsultasjoner for alle tiltak innen energiområdet som overskrider grensene som er angitt i forskrift om konsekvensutredninger av 1. april 2005. Dette gjelder kraftledninger, vindkraftanlegg, vannkraftanlegg og vassdragsreguleringer.

Konsultasjonsavtalen gir også samiske lokalsamfunn og særskilte samiske interesser, som kan bli direkte påvirket av lovgivning eller tiltak, rett til konsultasjoner. Staten skal i slike tilfeller samordne konsultasjonsprosessene med Sametinget.

Det kan konsulteres i ulike faser av saksgangen i energisaker. Det vanlige er at konsultasjoner gjennomføres i forbindelse med fastsetting av program for konsekvensutredninger og ved høring av selve konsesjonssøknaden, samt under eventuell klagebehandling.

g. Finnmarksloven og Finnmarkseiendommen

I Finnmark er Finnmarkseiendommen (FeFo) den største grunneieren ved at de eier over 90% av fylkets areal. Dette arealet skal FeFo forvalte med hjemmel i Finnmarksloven. Loven pålegger FeFos styre et særlig ansvar for å ivareta samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Finnmarkslovens § 10 legger opp til at FeFo skal vurdere alle saker som omhandler endret bruk av utmark i Finnmark. Utbygginger av kraftverk og kraftlinjer inngår i denne kategorien og må derfor behandles av FeFos styre. Ved denne behandling skal tiltakets betydning for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv vurderes, og Sametingets retningslinjer for endret bruk av utmark skal legges til grunn. Sametinget velger 3 av FeFo-styrets 6 medlemmer. Gjennom selve valget og ved oppfølging av valgte styremedlemmer har Sametinget muligheter til å påvirke FeFos forvaltning av grunn i Finnmark.

FeFo er i tillegg deleier i kraftselskapet Finnmark kraft AS, som står for store deler av vindenergiproduksjonen i Finnmark. Selskapet er allerede stor på vindkraftproduksjon og en viktig aktør innen energisektoren i Finnmark. Som eier av kraftselskap vil FeFo kunne oppnå økonomisk fortjeneste og gjennom det øke overskuddet. I følge finnmarkslovens § 15 skal FeFos styre avgjøre om overskuddet skal benyttes til allmenntilgode formål eller utbetales til Sametinget og Finnmark fylkeskommune.

h. Samarbeidsavtale med Statskog

Sametinget har i 2012 inngått en avtale med Statskog. Formålet med avtalen er å utvikle felles forståelse og å oppnå Sametingets tilslutning til Statskog SF sine arealdisponeringer, bruk og utnyttning av fornybare ressurser. Vindkraftutbygginger er nevnt som eksempel på arealdisponeringer som omfattes av avtalen. Avtalen forutsetter konsultasjoner mellom Sametinget og Statskog SF i saker der Sametinget ser dette som ønskelig. Avtalen er derfor aktuell ved behandling av energiutbygginger innenfor det samiske området, med unntak av Finnmark. I Finnmark gjelder Finnmarksloven.

3. Utfordringer

a. Økologisk og kulturell bærekraft (arealgrunnlag for tradisjonelle næringer)

Strid om energiutbygging er en direkte grunn til utviklingen av den nye samepolitikken man har hatt siden slutten av 1980 tallet. Energiutbygginger utgjør fremdeles en krevende utfordring i møte mellom staten og storsamfunnets behov for ressursutnyttning og økonomisk utvikling, og det samiske samfunnets behov for å sikre land- og ressursrettigheter og tradisjonelle kulturbærende næringer.

Vi opplever stort press for bl.a. vindkraftutbygging i store deler av det samiske området. Vindkraft regnes som en miljøvennlig kraftkilde. For å redusere utslippene av CO2 satses det i dag på produksjon av kraft fra fornybare kilder. EU har satt som mål å redusere utslippene av klimagasser med 20 prosent og øke andelen energi fra fornybare kilder med 20 prosent innen 2020. Klimameldingen legger opp til at Norge skal være karbonnøytralt i 2050. Dersom disse målene skal nås, vil det bli behov for store utbygginger. Sannsynlighet er derfor stor for at dette også vil medføre mange og omfattende inngrep i de tradisjonelle samiske områdene. Sametinget har ved mange anledninger uttalt at det er et paradoks at urfolksområdene i nord er de som først får merke konsekvensene av klimaendringene og at det samtidig er de som tilsynelatende må bære de største byrdene av de avbøtende tiltak.

Arealpresset er særlig sterkt i det sørsamiske området og i Vest-Finnmark. Ved årsskiftet 2012/2013 hadde NVE 47 vindkraftsøknader under behandling bare i de fire nordligste fylkene. 3 av disse gjaldt offshoreanlegg. Resterende 44 gjaldt vindparker på land. Disse vil representere betydelige naturinngrep. I Nord-Trøndelag er det 13 vindparker under planlegging. Mange av disse planlegges bygd på innlandet og vil medføre betydelige tap av beiteland for reinbeitedistriktene i området, som allerede i dag opplever et stort arealpress som følge av andre utbyggingstiltak.

Videre foreligger det 9 søknader om bygging av småkraftverk i Finnmark, 43 i Nord-Trøndelag, 101 i Troms og hele 124 i Nordland. Det er ikke tvil om at dersom bare en brøkdel av disse blir realisert, vil dette medføre betydelige inngrep.

Reindriften er den samiske næringa hvor konsekvensene av arealinngrep som følge av energiutbyggingen får størst konsekvenser. En kommunikasjon fra myndighetene side om at reindrifta på den ene siden økologisk må tilpasse reintallet til arealgrunnlaget og på den andre siden samtidig må tåle stadig nye arealinngrep, oppleves som belastende for næringsaktørene. Det er ingen uenighet om at staten har et særlig ansvar for å sikre det materielle grunnlaget for samisk kultur, og at dette i høyeste grad også gjelder ved behandling av energisaker. Utfordringen er hvordan dette skal ivaretas.

b. Økonomisk bærekraft

De siste årene har det vært uttrykt vilje til en stadig sterkere satsing på energiutbygging. Satsing på vindkraft, innføringen av el-sertifikater, innføring av EUs fornybardirektiv og elektrifisering av sokkelen har resultert i et stadig økende politisk press på, og etter hvert et faktisk arealpress, i helt sentrale samiske nærings- og bosettingsområder.

Interessen for vind- og vannkraftverk er økende. Dette har bl.a. sammenheng med innføring av el-sertifikater. El-sertifikatene skal være med på å finansiere fornybar energi gjennom at produsenter av annen form for kraft må kjøpe en viss andel sertifikater i forhold til egen produksjon. Disse midlene tildeles da som subsidier til produsenter av fornybar energi som f.eks. vindkraftutbyggere. Sametinget frykter at subsidierte vindkraftverk i tradisjonelle samiske områder vil bli en betydelig arealkonkurrent til samiske næringer.

I et viktig samisk område som Finnmark er ikke vindressursene og forutsetningene for vindkraftutbygging større og bedre enn i andre mer sentrale deler av landet. Dette underbygges av en rapport som Kjeller Vindteknikk utarbeidet for Sametinget i 2010. Formålet med rapporten var å sammenligne utbygging av vindkraft i Finnmark og Rogaland. Rapporten konkluderer med at det er betydelig dyrere å bygge ut vindkraft i Finnmark enn i Rogaland. Begrunnelsen for dette er avstand til forbruksområder og kostnader i

kraftlinjenettet. Kjeller Vindteknikk peker også på at vindkraftprosjekter vil gi ulike konsekvenser når det gjelder reindrift og samiske interesser, samt for inngrepsfrie områder (INON) og friluftsinnteresser. Det kan stilles spørsmål ved om elsertifikat-ordningen er et effektivt virkemiddel for å redusere CO₂-utslipp. Derimot kan det vise seg at ordningen kan være et effektivt virkemiddel for industriutvikling i arealkonkurransen med en urfolksskulturen.

c. Konsultasjoner

Energiutbyggingssaker er konsultasjonspliktige. NVE og Sametinget inngikk 31. mars 2009 en avtale om gjennomføring av konsultasjoner. Avtalen søker å klargjøre gjennomføringen av konsultasjoner på en måte som er best mulig tilpasset øvrige saksbehandlingsprosedyrer. Avtalen innebærer ingen innskrenking av den konsultasjonsplikten som følger av folkeretten (ILO 169 og SP art. 27, jf. art. 1) eller fastsatte Konsultasjonsprosedyrer mellom statlige myndigheter og Sametinget.

NVE gjennomfører ikke reelle konsultasjoner med Sametinget. De gjør heller ikke det med direkte berørte samiske interesser og rettighetshavere. NVE nekter å dele sine vurderinger og utkast til beslutninger i konsesjonssaker. Dette innebærer at det ikke gis full informasjon på alle stadier av saken, og det gis ikke mulighet til å drøfte alternative løsninger og/eller vilkår til søknadene. NVE begrunner sin motstand mot at Sametinget gis informasjon om deres vurderinger og utkast med at det er problematisk overfor andre interesser som i like stor grad blir påvirket av vedtak, som samiske interesser. I tillegg framhever NVE at Sametinget har mulighet til både å reise innsigelse og fremme klage til søknader og vedtak.

NVE og Sametinget har siden 2010 hatt et arbeid som har søkt å bringe klarhet i praktiseringen av konsultasjonsforpliktelsene, uten at det har lyktes. I forståelse med Sametinget ba NVE ved brev av 27.11.12 om møte med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Olje- og energidepartementet for å drøfte uenighetene.

Formålet med konsultasjoner er å oppnå enighet eller samtykke. Det avgjørende er derfor at det deles informasjon som muliggjør dette. Det skjer i saker som behandles etter plan- og bygningsloven ved at et konkret planforslag med bestemmelser og retningslinjer sendes på høring. Sametingets innsigelser i saker etter plan- og bygningsloven fører til forhandlinger og mekling om konkrete forslag og vurderinger. Noe tilsvarende skjer ikke ved høring av konsesjonssaker, heller ikke der det er fremmet innsigelse.

Det er Sametinget vurdering at statens konsultasjonsplikt i dag ikke ivaretas av NVE i energisaker.

Innsigelser og klager i energisaker innebærer at endelig avgjørelse tas av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet bygger sine vurderinger på NVEs vedtak, men Olje- og energidepartementet er også konsultasjonspliktig overfor Sametinget og direkte berørte samiske interesser og rettighetshavere i sin behandling. Avtalen mellom NVE og Sametinget om gjennomføring av konsultasjoner har ingen merverdi utover det som følger av fastsatte konsultasjonsprosedyrer. I oppfølgingen av Samerettsutvalget pågår det nå konsultasjoner om lovfesting av statens konsultasjonsplikt. I dette arbeidet blir også konsultasjoner for enkeltvedtak, som saker etter energilovgivingen drøftet.

d. Folkeretten

De er bred enighet om at FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 innebærer en materiell skranke for hva staten kan foreta seg, eller tillate andre å foreta seg, uten å krenke bestemmelsen. Om et tiltak medfører en nektelse av retten til å utøve kulturen, kan det ikke tillates. Dette uten hensyn til at tiltaket har positive sider for majoritetsbefolkningen eller flertallet av befolkningen for øvrig. Videre er det bred enighet om at i de tilfeller et tiltak kan begrense eller skade kulturutøvelsen uten at det isolert sett utgjør en krenkelse av artikkel 27, så skal det foretas en vektlegging av hensynet til urfolkets kulturutøvelse ved vurderingen av tiltaket. De seinere år har FN's menneskerettighetskomité og tolket SP artikkel 27 slik at særlige inngripende tiltak av vesentlig betydning for urfolk innebærer krav om at det må foreligge et fritt forhåndsinformert samtykke. Staten kan ikke tillate og urfolk kan ikke samtykke tiltak som fratrar urfolkets retten til kulturutøvelse. Tiltak som i betydelig grad setter i fare eller griper inn i tradisjonelle nærings- eller leveveier av vesentlig betydning for vedkommende urfolk kan også bare skje etter et fritt forhåndsinformert samtykke. I særlige inngripende saker foreligger det derfor en nektingsrett for det berørte urfolk.

Utfordringen for praktiseringen av denne rettstilstanden er å oppnå faglige gode vurderinger av om tiltak innebærer en nektning av kulturutøvelsen, eller setter en i fare for å nekte utøvelsen av tradisjonelle nærings- og leveveier. Det foreligger ikke saker som kan gi gode vurderingsreferanser eller presedens. I tillegg til dette skjer det i dag i liten grad ordentlige vurderinger av tiltak opp mot SP artikkel 27 i enkeltsaker. I den grad det skjer er dette overfladisk.

De siste år er det i flere ressurslover innarbeidet bestemmelser om at hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå skal gis vesentlig vekt (plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven, havressursloven, havenergiloven, laks- og innlandsfiskeloven). Selv om denne vektleggingsplikten også følger av grunnloven § 110a og menneskerettloven er fraværet av en slik bestemmelse i sameloven og/eller andre sektorlover som i energiloven med på å hindre en effektiv oppfølging av forpliktelsen i hele forvaltningen.

e. Kapasitet og kompetanse

I nettmeldingen gir departementet uttrykk for at det er viktig at nettselskaper involverer interessenter og potensielt berørte i en tidlig fase. Sametinget mener at det samme bør gjelde for alle former for energiutbygginger. For samiske rettighetshavere er imidlertid utfordringen ikke at nettselskaper og andre ikke vil ha kontakt og dialog med dem, men at de ikke har kapasitet og kompetanse til å være i et meningsbærende samvirke. Asymmetrien i kapasitet og kompetanse er for stor. Sametinget har derfor aktivt gått inn å støttet et initiativ fra Norske Reindriftsamers Landsforbund og Svenska Samernas Riksförbund om etablering av en faglig profesjonell og uavhengig stiftelse – kalt Protect – som skal ha fokus på samiske arealinteresser og landrettigheter, samt å arbeide for økt forståelse for de grunnleggende forutsetningene for et bærekraftig samisk samfunn. Samiske rettighetshavere i både Norge og Sverige har begrensede ressurser og muligheter til å ivareta sine bruksområder og rettigheter i møte med offentlig planlegging og private utbyggere. Dette gjelder også innenfor energiområdet. Her vil Protect kunne bistå bl.a. reinbeitedistriktene med profesjonell hjelp i konsesjonsprosesser og i forhandlinger med utbygningsaktører. Det er forutsatt at Protect finansieres med offentlig støtte og støtte fra industrien selv. Sametinget utarbeidet en mineralveileder i 2010. Den nye mineralloven var ikke tilstrekkelige forutsigbar i forhold til samiske rettigheter og interesser som etterspørres av en kapitalkrevende mineralindustri. Målsetningen med mineralveilederen var derfor å oppnå dialog med selskapene ved å lage avtaler som tar hensyn til samiske interesser, og dermed gi selskapene en større forutsigbarhet for undersøkelsesarbeider og søknader om driftskonsesjoner. Denne tankegangen kan til en viss grad overføres til energiområdet. Motsvaret til energimyndighetens motvilje til fullverdig å involvere Sametinget i konsultasjoner kan være å utarbeide en veileder som skal forbedre samhandlingen mellom rettighetshavere og energiutbyggere. Denne veilederen vil da være basis for opprettelse av avtaler mellom energiselskap og andre samiske rettighetshavere ved utbygging og drift av kraftverk.

f. Tillit til faglige utredninger

Det er en bekymringsfull stor mangel på faglig konsensus og konsensus mellom noen utrednings-/fagmiljø og reindrifta i spørsmålet om hvordan reinen reagerer og forholder seg til naturinngrep. Det som står i nettutbyggingsmeldinga om at ”reinen tilvenner seg kraftledninger etter en tid”, foreligger det ikke tilstrekkelig faglig grunnlag for å hevde. Energimyndighetene benytter seg dessuten av forskning som i svært liten grad er publisert i forskningsfaglige tidsskrifter. Det har derfor utviklet seg en situasjon der det er fravær av tillit mellom noen fag- og utredningsmiljøer, reindrifta og offentlige myndigheter. Dette er svært uheldig og vanskeliggjør beslutningsprosesser knyttet til nye arealinngrep i reindriftsområdene. Både landbruket og fiskerinæringen har egne utdanningsinstitusjoner ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås og Fiskerihøgskolen i Tromsø. Mens det for reindriften ikke finnes en liknende akademisk utdanningsinstitusjon. En høyere reindriftsfaglig utdanning ville kunne generere fagfolk med spisskompetanse i reindrift og dermed tilført reindriftsfaglig kompetanse til myndighets- og forvaltningsnivå i Norge. En slik utdanning ville økt den reindriftsfaglige kompetansen også i spørsmål om areal og ressursutnytting. I mangel av en slik institusjon må samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, utgjøre hovedkunnskapen i beslutningsgrunnlaget ved forvaltning av reindriftsarealer.

I energiutbyggingssaker vil det være nødvendig å legge vekt på hensynet til samisk kultur og næringer, og vurdere om tiltak i vesentlig grad svekker eller er til hinder for tradisjonell samisk næringsutøvelse (SP art. 27). Dette krever både gode og troverdige konsekvensutredninger og kyndige rettslige vurderinger om urfolks rett til vern av sitt materielle kulturgrunnlag. Slik rettslig kompetanse kan vi ikke forvente at NVE eller departementet besitter. Sametinget ønsker derfor at det foretas eksterne juridiske kvalitetsvurderinger av planlagte tiltaks virkninger i forhold til det materielle samiske kulturgrunnlaget. Det vil bidra til å effektivisere konsultasjonene.

g. Samlede virkninger av tiltak

Reindriften er den samiske næringa hvor konsekvensene av arealinngrep som følge av energiutbyggingen får størst konsekvenser. I konsekvensutredninger er det etter hvert blitt vanlig å ta med de kumulative virkningene/effektene som inngrep har for reindrifta. Kumulative effekter er de samlede, langvarige effektene av utbygging. Sametinget mener at disse effektene også må vurderes og være en del av beslutningsgrunnlaget i konsesjonssaker, og da særlig ved store inngrep. Et enkelt tiltak kan ikke vurderes uavhengig av planlagte og tidligere inngrep i det samme området. Reindrifta vil belastes med forstyrrelser fra etableringer og utbygginger, uavhengig om de er eksisterende eller nye.

Plan- og bygningsloven stiller krav om at planlegging skal fremme helhet ved at sektorer, oppgaver og interesser i et område skal ses i sammenheng. Sametinget mener at denne bestemmelsen er forpliktende også for energimyndighetenes ansvar for å påse at planlegging av nye tiltak innenfor et område ses i sammenheng, og da særlig med tanke på virkninger for reindrift. Loven legger opp til samordningsplikt og at de enkelte myndigheter som gir tillatelser til tiltak innen et område ikke bare kan se på virkninger bare av eget tiltak, men at de også må ta hensyn til og samordne med tiltak som andre myndigheter er ansvarlige for når tiltakene gjelder det samme området.

For å vurdere de samlede virkninger av inngrep vil det være nødvendig å kunne dokumentere status for de utbygginger som allerede er gjennomført i et område. Oversikten over utbygginger finnes i kartgrunnlag og i kommunale arealplaner. Men denne er ikke analysert i forhold til virkninger utbyggingene og arealinngrepene har hatt for reindriften i området. I dag vurderer de enkelte myndighetene konsekvenser individuelt bare innenfor eget myndighetsområde, også når gjelder eventuelle konsekvenser for reindrift. Derfor ville et krav om dokumentasjon som viser inngrepsstatus kunne avhjelpe saksbehandlingen ved større kraftutbygginger som eksempelvis vindparker, utbygginger av sentralnett og større vannkraftverk. En slik dokumentasjon vil dessuten bidra til å øke forutsigbarheten for utbyggere i den tidlige fase av planleggingen. Den vil også være til stor nytte ved gjennomføring av konsultasjoner med samiske rettighetshavere.

h. Finnmarkseiendommen som eier av kraftselskap

Finnmarkseiendommen (FeFo) er et eget rettssubjekt som forvalter storparten av grunnen i Finnmark fylke etter bestemmelsene i finnmarksloven. Bakgrunnen for finnmarksloven og opprettelsen av FeFo var en anerkjennelse av samiske land- og ressursrettigheter i Finnmark, og FeFo har en viktig oppgave i å ivareta naturgrunnlaget for samisk kultur, jf. lovens formål § 1. FeFo har et særlig ansvar for å vurdere endret bruk av utmark i henhold til Sametingets retningslinjer etter finnmarkslovens § 4. Etableringer av kraftverk og bygging av kraftlinjer er eksempler på slik endret bruk. FeFos styre skal behandle slike saker etter finnmarksloven § 10, som skal sikre at samiske kollektive og individuelle rettigheter ivaretas. Men det at FeFo selv har gått inn som deleier av Finnmark kraft AS kan bli krevende. Hvis det utvikles en for stor egeninteresse i å skape stadig større økonomisk merverdi, kan dette stå i et motsetningsforhold til forvalterrollen og ivaretagelsen av interessene til rettighetshavere. Det å finne en balanse mellom langsiktig økologisk bærekraft, hensynet til samisk kultur med tradisjonell bruk og framtidige rettighetshavere på den ene siden, og ny næringsutvikling basert på ressursene på den andre siden kan bli en utfordring. I de tilfeller der FeFo vurderer å være en selvstendig aktiv forretningsaktør så bør forretningsvirksomheten utvikle seg på en slik måte at den tar høyde for bestående rettigheter. Fefos styre oppnevnes av Sametinget og Finnmark fylkesting etter nærmere regler i finnmarkslovens § 7. Denne organiseringen innebærer at Sametinget og Finnmark fylkesting har innflytelse og skal kunne legge overordnede føringer på FeFos prioriteringer innenfor finnmarkslovens bestemmelser.

i. Andre energikilder

Det utvikles stadig nye former for utvinning av energi. Men de vanligste i Norge er vann- og vindkraftverk. Tidevannskraftverk er under utvikling. Sametinget har gitt høringsuttalelse til bl.a. et tidevannskraftverk i Kvalsundet til Tidals sails AS. Gasskraftverk har vært et aktuelt tema. Men på grunn av manglende teknologi for rensing av CO2 er det få prosjekt som er realisert. Biovarmeanlegg og fjernvarme basert på brenning av avfall eller pellets er det bygd noen av i Norge og også i Finnmark. Varmepumper basert på luft og jordvarme er etter hvert blitt vanlig å vurdere for oppvarming av bygninger.

Sametinget er positiv til utvikling og forskning på nye energikilder. Oppvarmingsbehov kan løses på ulike måter som vil være med å redusere behovet for nye kraftverk og linjer. Energikilder som eksempelvis gasskraftverk er ikke avhengig av elv eller gode vindforhold, og gir derfor muligheter for lokalisering i

områder hvor de ikke fortrenger andre næringer og eller ødelegger kulturverdier. Det er et stort potensiale for energiøkonomisering. En effektiv bruk av energien er fornuftig både miljømessig og økonomisk. Vedfyring har gjennom historien vært helt vesentlig og nødvendig for befolkningen som bor i arktiske strøk. Og selv nå, med så mange moderne varmekilder, er vedfyring både viktig og rimelig. Vedfyring regnes også som en miljøvennlig energikilde. Samene har hatt en tradisjon for vedfyring i generasjoner. Varmen fra bålet har vært en livsnødvendighet, både for reindrifutøveren, jordbrukeren, fiskeren og jegeren. I dag er vedfyring en vanlig energikilde for oppvarming av boliger i samiske områder. En forutsetning for å opprettholde denne tradisjonen er tilgang på brensel. I samiske områder er det fortsatt vanlig å hente veden i skogen selv. Dersom dette skal være mulig i framtiden, betinger dette bevaring og en bærekraftig forvaltning av skogsområdene. Samt at befolkningen i nærområdene gis tilgang til å nytte av seg av ressursen.

4. Mål

Levedyktige samiske lokalsamfunn og næringsutøvelse på grunnlag av bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

I sametingsrådets miljø- og arealmelding (2009) "Leve i landet på landets vis" presiseres det at levedyktige samiske lokalsamfunn er en hovedbetingelse for styrking og utvikling av samisk kultur, næringer og samfunnsutvikling. Denne målsetningen vil også være gjeldende på energiområdet. Hovedmålsetningen er å vektlegge et bærekraftig og langsiktig perspektiv i all disponering av arealer og ressurser i samiske områder. De samiske bosettingsområdene er vidstrakte og rike på ressurser og dette har ført til interesse utenfra. Denne interessen utgjør et klart press på tradisjonelle livsformer og levemåter. Dette presset blir forsterket av en generell endring i livsstil, verdisyn og egne prioriteringer innad i de samiske samfunnene. I 2009 ble også Sametingets melding om reindrift behandlet. Denne meldingen berører ikke temaet energiutbygging direkte, men slår fast at innskrenkning av reindrifens beiteområder representerer en alvorlig trussel for næringens framtidige eksistensgrunnlag, og at reindriften har mistet så mye beiteland i løpet av de siste 50-60 årene at dens absolutte tålegrense synes nå å være nådd. Den samiske reindriften er en sentral næringsaktør i samiske områder, og har en viktig kultur- og språkbasert verdi i det samiske samfunnet. Innskrenkning av reindrifens beiteområder representerer ikke bare en alvorlig trussel for næringen, men også for hele den samiske kulturens framtidige eksistensgrunnlag.

5. Strategier og tiltak

Sikre at naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling bevares.

Krav om at det gjennomføres behovsanalyser før kraftlinjer bygges og at kraftlinjer bygges etter en helhetlig plan.

Fremme innsigelse i alle vind- og vannkraftssaker der den fortrenger eksisterende samiske næringer.

Påvirke energimyndighetene til å heve terskelen for å gi konsesjoner i samiske områder som opplever strekt arealpress.

Arbeide for at vindkraft bygges i nær tilknytning til forbrukerne.

Oppfordre til utvikling av nye energikilder og til energiøkonomisering.

Arbeide for en bærekraftig forvaltning og bevaring skogsområdene for framtidige generasjoner, og sikre retten til hogst til brensel for husbehov.

Medvirke til at all energiutvinning i samiske områder skal bidra til å styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer.

Krav om helhetlige utredninger av konsekvenser for berørte samiske interesser ved bygging av kraftlinjer. Herunder samla virkninger og følgevirkninger.

Innføre en ordning om at inngrepsstatus og arealsituasjon må dokumenteres før planprogram for konsekvensutredninger av større energianlegg fastsettes.

Krav om at samlede virkninger blir en del av beslutningsgrunnlaget ved konsesjonssaker.

Arbeide for at det ved energiutbygginger etableres ordninger og tiltak som gir fordeler for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Arbeide for å få avtaler med utbyggere om bevaring av kulturminner før konsesjonssøknader behandles.

Innarbeide saksbehandlingsregler som vektlegger hensynet til samisk kultur i sameloven og/eller i ressurslovgivingen.

Styrke kunnskapsgrunnlaget om arealinngreps virkninger for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv

Initiere et prosjekt for utvikling av bedre faglig konsensus om konsekvenser av inngrep for reindrifta. Få foretatt ekstern faglig vurdering av 1-3 konkrete utbyggingstiltak vurdert opp mot forpliktelsene i SP artikkel 27.

Medvirke til samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, inngår på lik linje med forskningsbasert kunnskap i beslutningsgrunnlaget for energikonsesjoner.

Styrke Sametingets kapasitet og kompetanse i energisaker

Styrke Sametinget og samiske rettighetshavere sin deltakelse i beslutninger om energiutbygginger
Arbeide for at statlige energimyndigheter legger til rette for reelle konsultasjoner som skjer med full informasjon og med vurderinger. Siktemålet må være å oppnå enighet om beslutninger om energiutbygginger.

Inntil reelle konsultasjoner gjennomføres av NVE, vil Sametinget vurdere å reise innsigelse i alle energisaker, slik at konsultasjoner kan gjennomføres med Olje- og energidepartementet på grunnlag av foreliggende vurderinger og vedtak.

Vurdere om avtalen mellom Sametinget og NVE om gjennomføring av konsultasjoner bør videreføres. Vurdere å utarbeide en veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper

Videreføre støtten til Stiftelsen Protect, og oppfordre rettighetshavere til å bruke stiftelsen ved større energiutbygginger.

Følge opp FEFOs behandling av energiutbygginger som medfører endret bruk av utmark, og videreutvikle samarbeidet med Statskog SF.

Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets hovedmålsetting er å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling. Den store interessen for energiutbygginger de siste årene ført til et stort press på arealer i tidligere inngrepsfrie samiske områder. Sametinget er opptatt av de tradisjonelle samiske næringsområder og kultur må gis utviklingsmuligheter. Strategimeldingen beskriver dagens situasjon med utfordringer, mål og tiltak.

Merknader

Medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Silje Karine Muotka, Kirsti Guvsám, Åge Nordkild og Miriam Paulsen, medlemmet fra Norske samers riksforbund og Samefolkets parti (NSR/Sfp) Trond Are Anti, fremmer følgende merknad:

Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

Disse medlemmene vil påpeke at totaliteten av inngrep i forbindelse med energiutbygginger utgjør en hovedutfordring for arbeidet med å sikre land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter for eksisterende tradisjonelle kulturbærende næringer.

Det er et paradoks at klimaendringene og miljøgifter i størst grad påvirker urfolksområdene i Nord samtidig som det i disse områdene også skal iverksettes flest og mest omfattende avbøtende tiltak. Disse medlemmene vil fremheve at arealpresset er svært stort i sørsamisk område og i Vest-Finnmark. Reindrifta er den samiske næringen som merker konsekvensene av totaliteten av arealinngrep. Det er påfallende at sentrale myndigheter på den ene siden sterkt kommuniserer at reinstallstilpasningen må skje på et økologisk grunnlag og i forhold til arealgrunnlaget, mens de samme myndighetene også har aktive strategier som medfører svært store arealinngrep.

Disse medlemmene vil fremheve statens ansvar for å sikre det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur. Dette ansvaret påligger staten også i forhold til energisaker. Ordningen med el-sertifikat kan på sikt vise seg som et virkemiddel som understøtter industriutvikling i konkurranse med urfolkskultur.

Disse medlemmene vil at det utarbeides totale planer for vindkraftutbygginger i samiske områder. Subsidierte vindkraftverk vil påvirke samiske næringers arealbruk, og dette må tas behørig hensyn til i planleggingen av anleggene. Disse medlemmene vil også vise til en rapport fra Kjeller Vindteknikk som ble utarbeidet for Sametinget i 2010 hvor det fremkommer at forutsetningene for utbygging av vindkraft er bedre og billigere i Rogaland, hvor det er kortere avstand til forbruksområder og færre kostnader knyttet til bruk av kraftlinjenettet.

I saksbehandlingen av tillatelser til nettutbygging skal samiske interesser ivaretas. Sentrale myndigheter har et ansvar for å sikre dette på betryggende vis i samarbeid med Sametinget. De samiske interessene må ivaretas på en tydelig og avklart måte i forbindelse med innarbeidingen av en ny, mer effektiv saksbehandling på området. Disse medlemmene reagerer på at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ikke fører konsultasjoner med Sametinget i god tro. Noen av erfaringene med konsultasjonene med NVE er at NVE ikke viser åpenhet omkring konsultasjonsgrunnlaget og de dokumenter som NVE har opparbeidet på saksfelter det konsulteres omkring. Mulighetene til dialog med NVE har også vist seg å omfatte en del praktiske begrensinger, blant annet fordi befaringer og høringsmøter ikke åpner for at Sametinget ikke gis rom eller muligheter for å få fremføre meninger og synspunkter omkring det aktuelle tiltaket.

Dette utgjør en betydelig utfordring for arbeidet med å ivareta samiske interesser i disse sammenhengene. Statens ansvar for det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur blir dermed ikke overholdt på tilstrekkelig god måte i slike saker.

Konsekvensutredningene tar ikke tilstrekkelig hensyn til samlede virkninger av flere større og mindre tiltak på feltet. Disse medlemmene merker seg den skepsis som mange samiske rettighetshavere etter hvert har opparbeidet i forhold til konsekvensutredninger hvor graden av negativ påvirkning for reindriften oppgis å være "liten" eller "middels". Grunnen til dette er at utredningene kun tar for seg ett enkeltinngrep hvor konsekvensene vurderes isolert i forhold til enkelttiltaket. Disse medlemmene vil derfor fremheve at det er en betydelig svakhet i dagens regelverk at det ikke er større fokus på vurdering av samlede virkninger av ulike inngrep. Det er nødvendig å vurdere de samlede virkninger av inngrep som allerede er foretatt i ett område og se dette i sammenheng med nye, planlagte tiltak. Oversikter som finnes i kommunale arealplaner og kartgrunnlag er ikke vurdert i forhold til reindrifta i områdene. En oversikt som viser inngrepsstatus er nødvendig for å kunne gjennomføre konsultasjoner omkring ulike enkelttiltak og større inngrep.

Disse medlemmene vil fremheve at FNs menneskerettskomite de senere år har tolket SP art. 27 slik at særlig inngripende tiltak av vesentlig betydning for urfolk omfatter et krav om fritt og informert forhåndssamtykke. Staten kan ikke tillate tiltak som fratår urfolk retten til kulturutøvelse, og urfolk kan heller ikke samtykke til slike tiltak. Dette innebærer at det i saker hvor tiltak i betydelig grad griper inn i tradisjonelle nærings- eller leveveier av vesentlig betydning for urfolk, foreligger en nektingsrett for det berørte urfolket.

Disse medlemmene ser behovet for at ILO 169, SP art. 27 jfr. art 1 og tydelige regler for å sikre at hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsniv skal gis vesentlig vekt inkorporeres sterkere i arbeidet med å revidere sameloven og øvrig sektorlovgivning som er relevant for energiutbygginger, enten det er snakk om vann- eller vindkraftverk.

Disse medlemmene mener at avtalen som NVE og Sametinget inngikk 31.mar 2009 må vurderes for å sikre reelle konsultasjoner med Sametinget. Avtalen har ikke vist seg å medføre nødvendig praksisendring fra NVE sin side i slike saker. Det er avgjørende for muligheten til å sikre enighet og samtykke til inngrep at konsultasjonene føres i god tro, med tillit og mål om å ivareta statens ansvar for samisk kultur. Disse medlemmene mener at slike konsultasjoner må omfatte åpenhet omkring konsultasjonsgrunnlaget og sentrale dokumenter i saken det konsulteres om, reell vilje til og plass for gjensidig dialog samt mulighet til å drøfte alternative løsninger eller/og vilkår til søknadene.

Disse medlemmene har merket seg at det er betydelig asymmetri mellom samiske rettighetshavere og større nettselskaper i forhold til kapasitet og kompetanse i forhold til alle former for energiutbygginger på

ulike stadier. Omfanget av prosesser og tiltak er også så betydelig at dette svekker de samiske rettighetshavernes muligheter til å delta i et meningsbærende samvirke med alle utbyggere og myndigheter. Disse medlemmene ønsker derfor at industrien og myndighetene finansierer instanser som for eksempel Protect for å sikre at samiske rettighetshavere får nødvendig profesjonell bistand og støtte i slike saker.

Disse medlemmene ønsker at det utvikles høyere reindriftsfaglig kompetansemiljø på linje med de fagmiljøer som finnes ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås og Fiskerihøgskolen ved Universitetet i Tromsø. Et slikt fagmiljø vil bedre kvalitet og sikre større grad av tillit hos utøvere i forhold til forskning og utredninger innenfor feltet.

Disse medlemmene ser nødvendigheten av at det gjennomføres eksterne juridiske kvalitetsvurderinger av planlagte tiltaks virkninger i forhold til det samiske materielle kulturgrunnlaget og juridiske konsekvenser av slike tiltak.

Disse medlemmene har merket seg at Finnmarkseiendommen (FeFo) er deleier i Finnmark Kraft. Disse medlemmene vil fremheve at FeFos strategier med aktivt eierskap og tilgjengeliggjøring av ressurser på Finnmarkseiendommen ikke må komme i strid med at lovens formål. Disse medlemmene vil presisere at Finnmarkseiendommen ikke har anledning til å gjøre store og omfattende arealinngrep som har store konsekvenser i påvente av Finnmarkskommisjonens identifiseringsarbeid. Disse medlemmene vil fremheve viktigheten av at styret i FeFo sørger for at tradisjonell samisk bruk av arealene, naturressursene og utmarka vektlegges i forvaltningsarbeidet. Disse medlemmene vil også påpeke at reindriftas behov for arealvern skal vektlegges i praksis i FeFos arbeid.

Disse medlemmene er positiv til utvikling av og forskning på nye energikilder. Samtidig vil Disse medlemmene vise til at det har stor kulturell og samfunnssikkerhetsmessig betydning at tradisjonell vedfyring som gjennom historien har vært helt vesentlig og nødvendig for befolkningen. For samene har vedfyringen stor kulturell betydning, og derfor er bærekraftig forvaltning av skogsområdene av sentral betydning.

Disse medlemmene vil på denne bakgrunn iverksette følgende strategier og tiltak i forhold til energiutbygging i samiske områder:

1. Sikre levedyktige samiske lokalsamfunn og næringsutøvelse på grunnlag av bærekraftig bevaring og forvaltning av arealer i samiske områder gjennom at:
 - a. Naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling bevares ved å:
 - i. Sikre at det gjennomføres behovsanalyser før kraftlinjer bygges og at disse utvikles etter en helhetlig plan på en måte hvor negative konsekvenser for samisk kultur og næringsutøvelse unngås.
 - ii. Sikre at terskelen for å gi konsesjoner i samiske områder hvor det allerede er sterkt arealpress heves.
 - iii. Søke å påvirke slik at vindkraft bygges ut i områder hvor det er nær tilknytning til store forbrukergrupper.
 - iv. Støtte utvikling for bruk av nye energikilder og for energiøkonomisering.
 - v. Sikre bærekraftig forvaltning og bevaring av skogsområder og å sikre retten til hogst for brensel i eget hushold.
 - b. All energiutvinning i samiske områder skal bidra til å styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer ved at:
 - i. Det gjennomføres helhetlige utredninger av konsekvenser, virkninger og følgevirkninger for berørte samiske interesser ved bygging av kraftlinjer.
 - ii. Det opparbeides dokumentasjon på overordnet inngrepsstatus og helhetlige oversikter over arealsituasjonen med vekt på reindriftas situasjon før konsekvensutredninger av større energianlegg fastsettes.
 - iii. Samlede virkninger blir en del av beslutningsgrunnlaget i forhold til konsesjonssaker.

- iv. Sametinget utarbeider policydokumenter for arbeidet med å forvalte Finnmarkseiendommen gjennom FeFo-styret samt å styrke dialogen med FeFo omkring den aktive ressursutviklingsstrategien FeFo har.
 - v. Sikre at sentrale myndigheters arbeid for å effektivisere saksbehandlingen i forhold til behandling og tillatelser til nettutbygging omfatter tydelige mekanismer for å sikre at samiske interesser ivaretas i saksbehandlingen med mål om å sikre det materielle naturgrunnlaget for samisk kultur og næringer.
 - vi. Utvikle tydelige CSR-regler for ivaretagelse og rimelig utbyttefordeling i forhold til samiske lokalsamfunn, næringer og interesser når det gjelder utbygginger og ny ressursutnyttelse i samiske områder.
 - vii. Sikre at utbyggere gjennomfører befaringer av kulturminner før konsesjonsøknader behandles.
 - viii. Sikre at hensynet til samisk kultur inkorporeres i sameloven og ressurslovgivningen.
 - ix. Utarbeide en sametingsmelding om energi.
- c. Kunnskapsgrunnlaget omkring arealinngreps virkninger for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv styrkes gjennom å:
- i. Arbeide for etablering av et miljø for høyere reindriftsfaglig forskning.
 - ii. Iverksette et prosjekt for å utvikle metoder for ivaretagelse av tradisjonskunnskap og -forståelse, lokalkunnskap og erfaringsbasert praksis i forhold til forskning omkring konsekvenser av inngrep for reindrifta.
 - iii. Gjennomføre 1-3 konkrete eksterne faglige vurderinger av konkrete utbyggingstiltak, som for eksempel Fálesrássa, i forhold til SP art. 27.
 - iv. Styrke Sametingets kompetanse og kapasitet i energisaker.
- d. Sametingets og samiske rettighetshaveres deltakelse i beslutninger om energiutbygginger styrkes gjennom å:
- i. Sikre at konsultasjonene innenfor saksfeltet foregår i god tro, med åpenhet og tillit med mål om å oppnå enighet om beslutninger for energiutbygginger, herunder å vurdere avtalen med NVE i forhold til dette.
 - ii. Frem til konsultasjonene foregår på forsvarlig vis og i henhold til internasjonale konvensjoner, vil Sametinget fremme innsigelse i alle energisaker for å konsultere med Olje- og energidepartementet på grunn av foreliggende vurderinger og vedtak.
 - iii. Etablere og utvikle organer for å sikre samiske rettighetshavere får profesjonell bistand i arbeidet med konsesjonsprosesser og i forhandlinger med utbyggingsaktører.
 - iv. Utvikle en veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper.
 - v. Videreføre støtten til stiftelsen Protect, og oppfordre rettighetshavere til å bruke stiftelsen

Medlemmet fra Flyttsamelistá (Fsl) Anders Somby jr. fremmer følgende merknad:

Dette medlemmet oppfatter at overskriften til sak nr. 027/13, «Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger», har en politisk ladning som ikke samsvarer med den gjennomgående tonen i sametingsrådets forslag til innstilling.

Dette medlemmet oppfatter overskriften slik at Sametinget på generelt grunnlag ønsker energiutbygginger velkommen, og at man bare vil sikre at de planlagte utbyggingene er med på å utvikle den samiske kulturen (inneforstått økonomiske overføringer til berørte lokalsamfunn f. eks.).

En slik innstilling støtter ikke dette medlemmet, fordi energiutbygginger i flere tilfeller bør stoppes nettopp med hensyn til sikring og utvikling av samisk kultur, deriblant arealene vi er avhengige av for å utøve våre tradisjonelle naturbaserte næringer.

Dette medlemmet vil derfor foreslå at overskriften til sak nr. 027/13 endres til følgende:

«Strategi for sikring av arealer og utvikling av samisk kultur ved planer om energiutbygginger»

Ved en slik endring legges det ikke lenger som premiss at energiutbyggingene faktisk gjennomføres (ved at det kun henvises til planer om) og det presiseres at bevaringen av vårt naturgrunnlag – våre arealer - er av største betydning for å sikre og utvikle den samiske kulturen.

Dette medlemmet har merket seg at FEFO har gått inn på eiersiden i energiselskaper, og er oppmerksom på at det her kan oppstå en kollisjon mellom FEFOs forvalterrolle på den ene siden og eierskapsrolle på den andre. Sametinget bør derfor vedta retningslinjer for sine styremedlemmer i FEFO hva angår sikring av arealer og utvikling av samisk kultur og -næringer. Disse retningslinjene bør særlig utformes med tanke på anvendelse i saker der det er spørsmål om omdisponering av utmark. Slike retningslinjer vil for øvrig også kunne motvirke partipolitisk splittelse mellom sametingsrepresentantene i FEFO's styre. Sametinget bør videre vedta tilsvarende retningslinjer for sine øvrige representanter i offentlige forvaltningsorganer (deriblandt Reindriftsstyret) for å sikre at de representerer Sametinget og den samiske befolkningen.

Forslag

Medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Silje Karine Muotka, Kirsti Guvsám, Áge Nordkild og Miriam Paulsen, medlemmet fra Norske samers riksforbund og Samefolkets parti (NSR/Sff) Trond Are Anti, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Arild Pettersen Inga, Mariann Wollmann Magga, Jørn Are Gaski og Anne Helene Saari, medlemmet fra Árja Ingrid Sandberg, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielh (ÁaSG) Ida Marie Bransfjell, medlemmet fra Flyttsamelista (Fsl) Anders Somby jr. fremmer følgende forslag:

Forslag 1

Endring av overskrift til sak nr. 027/13, «Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger», til «Strategi for sikring av arealer og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger».

Medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Arild Pettersen Inga, Mariann Wollmann Magga, Jørn Are Gaski og Anne Helene Saari, medlemmet fra Árja Ingrid Sandberg, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielh (ÁaSG) Ida Marie Bransfjell, og medlemmet fra Flyttsamelista (Fsl) Anders Somby jr. fremmer følgende forslag:

Forslag 2

Tilføyelse til punkt fem, «Strategier og tiltak», andre avsnitt, under kulepunkt to:
«(...) og arbeide for å få istand avtaler mellom utbygger og rettighetshaver i forkant av behandling av konsesjonssøknader.»

Medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Arild Pettersen Inga, Mariann Wollmann Magga, Jørn Are Gaski og Anne Helene Saari, medlemmet fra Árja Ingrid Sandberg og medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielh (ÁaSG) Ida Marie Bransfjell, fremmer følgende forslag:

Forslag 3

2 f) Konsultasjoner

Tillegg: Det vil være vesentlig at det gjøres samlede konsultasjoner når det er flere reinbeitedistrikt som berøres av ett og samme inngrep. Også andre representative organer må kunne delta i konsultasjoner.

3 Utfordringer

a) Tillegg etter 3. avsnitt:

Energiutbygging ikke skal hindre tradisjonelt samisk levesett eller grunnlaget for kulturell bærekraft.

Tillegg etter siste avsnitt:

Planlegging av all energiutbygging må synliggjøre hvilke effekter utbyggingen har på samisk kultur.

f) tillegg 2. avsnitt:

, slik at dette kan inngå i all saksbehandling.

Etablering av et fagmiljø for forskning og overvåking av arealsituasjonen og energiutbygginger vil gi mulighet til å ha et uavhengig miljø som kan ha nødvendig autoritet og troverdighet. Bruk av tradisjonell reindriftsamisk kunnskap må formaliseres og trekkes inn i forskningsarbeid.

5 Strategier og tiltak

Sikre at...

Nytt kulepunkt

Krav om at all energiutbygging behandles etter Plan- og bygningsloven

Styrke kunnskapsgrunnlaget

Nytt kulepunkt (sist)

Formalisere samisk reindriftskompetanse gjennom opprettelse av områdevisse Faglig utvalg

Siste kulepunkt flyttes til

Styrke Sametinget...

Nytt første kulepunkt

Styrke reinbeitedistriktenes kapasitet og kompetanse i energiutbygging

Medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Silje Karine Muotka, Kirsti Guvsám, Áge Nordkild og Miriam Paulsen, medlemmet fra Norske samers riksforbund og Samefolkets parti (NSR/Sj) Trond Are Anti, fremmer følgende forslag:

Forslag 4

Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

Sametinget vil påpeke at totaliteten av inngrep i forbindelse med energiutbygginger utgjør en hovedutfordring for arbeidet med å sikre land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter for eksisterende tradisjonelle kulturbærende næringer.

Det er et paradoks at klimaendringene og miljøgifter i størst grad påvirker urfolksområdene i Nord samtidig som det i disse områdene også skal iverksettes flest og mest omfattende avbøtende tiltak. Sametinget vil fremheve at arealpresset er svært stort i sørsamisk område og i Vest-Finnmark. Reindrifta er den samiske næringen som merker konsekvensene av totaliteten av arealinngrep. Det er påfallende at sentrale myndigheter på den ene siden sterkt kommuniserer at reinstalltilpasningen må skje på et økologisk grunnlag og i forhold til arealgrunnlaget, mens de samme myndighetene også har aktive strategier som medfører svært store arealinngrep.

Sametinget vil fremheve statens ansvar for å sikre det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur. Dette ansvaret påligger staten også i forhold til energisaker. Ordningen med el-sertifikat kan på sikt vise seg som et virkemiddel som understøtter industriutvikling i konkurranse med urfolkskultur.

Sametinget vil at det utarbeides totale planer for vindkraftutbygginger i samiske områder. Subsidierte vindkraftverk vil påvirke samiske næringers arealbruk, og dette må tas behørig hensyn til i planleggingen av anleggene. Sametinget vil også vise til en rapport fra Kjeller Vindteknikk som ble utarbeidet for Sametinget i 2010 hvor det fremkommer at forutsetningene for utbygging av vindkraft er bedre og billigere i Rogaland, hvor det er kortere avstand til forbruksområder og færre kostnader knyttet til bruk av kraftlinjenettet.

I saksbehandlingen av tillatelser til nettutbygging skal samiske interesser ivaretas. Sentrale myndigheter har et ansvar for å sikre dette på betryggende vis i samarbeid med Sametinget. De samiske interessene må ivaretas på en tydelig og avklart måte i forbindelse med innarbeidingen av en ny, mer effektiv saksbehandling på området. Sametinget reagerer på at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ikke fører konsultasjoner med Sametinget i god tro. Noen av erfaringene med konsultasjonene med NVE er at NVE ikke viser åpenhet omkring konsultasjonsgrunnlaget og de dokumenter som NVE har opparbeidet på saksfelter det konsulteres omkring. Mulighetene til dialog med NVE har også vist seg å omfatte en del praktiske begrensinger, blant annet fordi befaringer og høringsmøter ikke åpner for at Sametinget ikke gis rom eller muligheter for å få fremføre meninger og synspunkter omkring det aktuelle tiltaket.

Dette utgjør en betydelig utfordring for arbeidet med å ivareta samiske interesser i disse sammenhengene. Statens ansvar for det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur blir dermed ikke overholdt på tilstrekkelig god måte i slike saker.

Konsekvensutredningene tar ikke tilstrekkelig hensyn til samlede virkninger av flere større og mindre tiltak på feltet. Sametinget merker seg den skepsis som mange samiske rettighetshavere etter hvert har opparbeidet i forhold til konsekvensutredninger hvor graden av negativ påvirkning for reindriften oppgis å være "liten" eller "middels". Grunnen til dette er at utredningene kun tar for seg ett enkeltinngrep hvor konsekvensene vurderes isolert i forhold til enkelttiltaket. Sametinget vil derfor fremheve at det er en betydelig svakhet i dagens regelverk at det ikke er større fokus på vurdering av samlede virkninger av ulike inngrep. Det er nødvendig å vurdere de samlede virkninger av inngrep som allerede er foretatt i ett område og se dette i sammenheng med nye, planlagte tiltak. Oversikter som finnes i kommunale arealplaner og kartgrunnlag er ikke vurdert i forhold til reindrifta i områdene. En oversikt som viser inngrepsstatus er nødvendig for å kunne gjennomføre konsultasjoner omkring ulike enkelttiltak og større inngrep.

Sametinget vil fremheve at FN's menneskerettskomite de senere år har tolket SP art. 27 slik at særlig inngripende tiltak av vesentlig betydning for urfolk omfatter et krav om fritt og informert forhåndssamtykke. Staten kan ikke tillate tiltak som fratrar urfolk retten til kulturutøvelse, og urfolk kan heller ikke samtykke til slike tiltak. Dette innebærer at det i saker hvor tiltak i betydelig grad griper inn i tradisjonelle nærings- eller leveveier av vesentlig betydning for urfolk, foreligger en nektingsrett for det berørte urfolket.

Sametinget ser behovet for at ILO 169, SP art. 27 jfr. art 1 og tydelige regler for å sikre at hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsniv skal gis vesentlig vekt inkorporeres sterkere i arbeidet med å revidere sameloven og øvrig sektorlovgivning som er relevant for energiutbygginger, enten det er snakk om vann- eller vindkraftverk.

Sametinget mener at avtalen som NVE og Sametinget inngikk 31.mar 2009 må vurderes for å sikre reelle konsultasjoner med Sametinget. Avtalen har ikke vist seg å medføre nødvendig praksisendring fra NVE sin side i slike saker. Det er avgjørende for muligheten til å sikre enighet og samtykke til inngrep at konsultasjonene føres i god tro, med tillit og mål om å ivareta statens ansvar for samisk kultur. Sametinget mener at slike konsultasjoner må omfatte åpenhet omkring konsultasjonsgrunnlaget og sentrale dokumenter i saken det konsulteres om, reell vilje til og plass for gjensidig dialog samt mulighet til å drøfte alternative løsninger eller/og vilkår til søknadene.

Sametinget har merket seg at det er betydelig asymmetri mellom samiske rettighetshavere og større nettselskaper i forhold til kapasitet og kompetanse i forhold til alle former for energiutbygginger på ulike stadier. Omfanget av prosesser og tiltak er også så betydelig at dette svekker de samiske rettighetshavernes muligheter til å delta i et meningsbærende samvirke med alle utbyggere og myndigheter. Sametinget ønsker derfor at industrien og myndighetene finansierer instanser som for eksempel Protect for å sikre at samiske rettighetshavere får nødvendig profesjonell bistand og støtte i slike saker.

Sametinget ønsker at det utvikles høyere reindriftsfaglig kompetansemiljø på linje med de fagmiljøer som finnes ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås og Fiskerihøgskolen ved Universitetet i Tromsø. Et slikt fagmiljø vil bedre kvalitet og sikre større grad av tillit hos utøvere i forhold til forskning og utredninger innenfor feltet.

Sametinget ser nødvendigheten av at det gjennomføres eksterne juridiske kvalitetsvurderinger av planlagte tiltaks virkninger i forhold til det samiske materielle kulturgrunnlaget og juridiske konsekvenser av slike tiltak.

Sametinget har merket seg at Finnmarkseiendommen (FeFo) er deleier i Finnmark Kraft. Sametinget vil fremheve at FeFos strategier med aktivt eierskap og tilgjengeliggjøring av ressurser på Finnmarkseiendommen ikke må komme i strid med at lovens formål. Sametinget vil presisere at

Finmarkseiendommen ikke har anledning til å gjøre store og omfattende arealinngrep som har store konsekvenser i påvente av Finnmarkskommisjonens identifiseringsarbeid. Sametinget vil fremheve viktigheten av at styret i FeFo sørger for at tradisjonell samisk bruk av arealene, naturressursene og utmarka vektlegges i forvaltningsarbeidet. Sametinget vil også påpeke at reindriftas behov for arealvern skal vektlegges i praksis i FeFos arbeid.

Sametinget er positiv til utvikling av og forskning på nye energikilder. Samtidig vil Sametinget vise til at det har stor kulturell og samfunnsikkerhetsmessig betydning at tradisjonell vedfyring som gjennom historien har vært helt vesentlig og nødvendig for befolkningen. For samene har vedfyringen stor kulturell betydning, og derfor er bærekraftig forvaltning av skogsområdene av sentral betydning.

Sametinget vil på denne bakgrunn iverksette følgende strategier og tiltak i forhold til energiutbygging i samiske områder:

1. Sikre levedyktige samiske lokalsamfunn og næringsutøvelse på grunnlag av bærekraftig bevaring og forvaltning av arealer i samiske områder gjennom at:
 - a. Naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling bevares ved å:
 - i. Sikre at det gjennomføres behovsanalyser før kraftlinjer bygges og at disse utvikles etter en helhetlig plan på en måte hvor negative konsekvenser for samisk kultur og næringsutøvelse unngås.
 - ii. Sikre at terskelen for å gi konsesjoner i samiske områder hvor det allerede er sterkt arealpress heves.
 - iii. Søke å påvirke slik at vindkraft bygges ut i områder hvor det er nær tilknytning til store forbrukergrupper.
 - iv. Støtte utvikling for bruk av nye energikilder og for energiøkonomisering.
 - v. Sikre bærekraftig forvaltning og bevaring av skogsområder og å sikre retten til hogst for brensel i eget hushold.
 - b. All energiutvinning i samiske områder skal bidra til å styrke samisk kultur, samfunnsniv og samiske næringer ved at:
 - i. Det gjennomføres helhetlige utredninger av konsekvenser, virkninger og følgevirkninger for berørte samiske interesser ved bygging av kraftlinjer.
 - ii. Det opparbeides dokumentasjon på overordnet inngrepsstatus og helhetlige oversikter over arealsituasjonen med vekt på reindriftas situasjon før konsekvensutredninger av større energianlegg fastsettes.
 - iii. Samlede virkninger blir en del av beslutningsgrunnlaget i forhold til konsesjonssaker.
 - iv. Sametinget utarbeider policydokumenter for arbeidet med å forvalte Finnmarkseiendommen gjennom FeFo-styret samt å styrke dialogen med FeFo omkring den aktive ressursutviklingsstrategien FeFo har.
 - v. Sikre at sentrale myndigheters arbeid for å effektivisere saksbehandlingen i forhold til behandling og tillatelser til nettutbygging omfatter tydelige mekanismer for å sikre at samiske interesser ivaretas i saksbehandlingen med mål om å sikre det materielle naturgrunnlaget for samisk kultur og næringer.
 - vi. Utvikle tydelige CSR-regler for ivaretagelse og rimelig utbyttefordeling i forhold til samiske lokalsamfunn, næringer og interesser når det gjelder utbygginger og ny ressursutnyttelse i samiske områder.
 - vii. Sikre at utbyggere gjennomfører befaringer av kulturminner før konsesjonssøknader behandles.
 - viii. Sikre at hensynet til samisk kultur inkorporeres i sameloven og ressurslovgivningen.
 - ix. Utarbeide en sametingsmelding om energi.
 - c. Kunnskapsgrunnlaget omkring arealinngreps virkninger for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsniv styrkes gjennom å:

- i. Arbeide for etablering av et miljø for høyere reindriftsfaglig forskning.
- ii. Iverksette et prosjekt for å utvikle metoder for ivaretagelse av tradisjonskunnskap og -forståelse, lokalkunnskap og erfaringsbasert praksis i forhold til forskning omkring konsekvenser av inngrep for reindrifta.
- iii. Gjennomføre 1-3 konkrete eksterne faglige vurderinger av konkrete utbyggingstiltak, som for eksempel Fálesrássa, i forhold til SP art. 27.
- iv. Styrke Sametingets kompetanse og kapasitet i energisaker.

d. Sametingets og samiske rettighetshaveres deltakelse i beslutninger om energiutbygginger styrkes gjennom å:

- i. Sikre at konsultasjonene innenfor saksfeltet foregår i god tro, med åpenhet og tillit med mål om å oppnå enighet om beslutninger for energiutbygginger, herunder å vurdere avtalen med NVE i forhold til dette.
- ii. Frem til konsultasjonene foregår på forsvarlig vis og i henhold til internasjonale konvensjoner, vil Sametinget fremme innsigelse i alle energisaker for å konsultere med Olje- og energidepartementet på grunn av foreliggende vurderinger og vedtak.
- iii. Etablere og utvikle organer for å sikre samiske rettighetshavere får profesjonell bistand i arbeidet med konsesjonsprosesser og i forhandlinger med utbyggingsaktører.
- iv. Utvikle en veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper.
- v. Videreføre støtten til stiftelsen Protect, og oppfordre rettighetshavere til å bruke stiftelsen

Medlemmet fra Fremskrittspartiet (Frp) Hans Eriksen, fremmer følgende forslag:

Forslag 5

Strategi for sikring og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

Sametinget legger til grunn at tradisjonelle folkevalgte organer; kommuner, fylker og Stortinget, i kraft av sin demokratiske forankring, er best egnet til å ivareta alle kulturminner, også samiske, ved energiutbygging.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råar Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Merknad, Arbeiderpartiet, Åarjel-Saemiej Gielh og Árja v/ representant Mariann W.

Magga

1. Innledning

Sametinget ble opprettet som følge av strid om energiutbygging. Konflikten rundt neddemningen av Alta-/Kautokeinovassdraget dannet grunnlaget for dagens samepolitikk og var en direkte årsak til at Sametinget ble opprettet. Utbygginger av vannkraftverk, vindkraftverk og kraftlinjer er også i dag en utfordring for bevaring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Storsamfunnets økende behov for energi vil presse fram nye kraftverksprosjekt og dermed utvidelse og utbedring av kraftoverføringsnett. Sametinget behandler årlig mange konsesjonssaker i knyttet til energi. Ved årsskiftet 2012/2013 forelå det over 270 søknader om nye vann- og vindkraftverk, samt kraftlinjer, bare i de tre nordligste fylkene i følge NVEs nettsider.

Den store interessen for kraftutbygginger de siste årene har ført til et press på arealer i samiske områder. Det kan forventes at denne utviklingen forstrekkes. Klimamål medfører en større satsing på vindkraft. Myndighetene har innført en ordning med el-sertifikater som skal bidra til finansiering av fornybar energi. EU har innført et fornybardirektiv med formål om å øke andelen fornybar energi av EU- landenes totale konsum elektrisk kraft. I tillegg er det ønske om å redusere CO2 utslipp ved elektrifisering av sokkelen.

Disse forholdene, sammen med et lavt rentenivå og økende etterspørsel, vil bidra til at viljen til utbygging av kraftverk vil øke også i kommende år.

2. Beslutningsprosesser og virkemidler

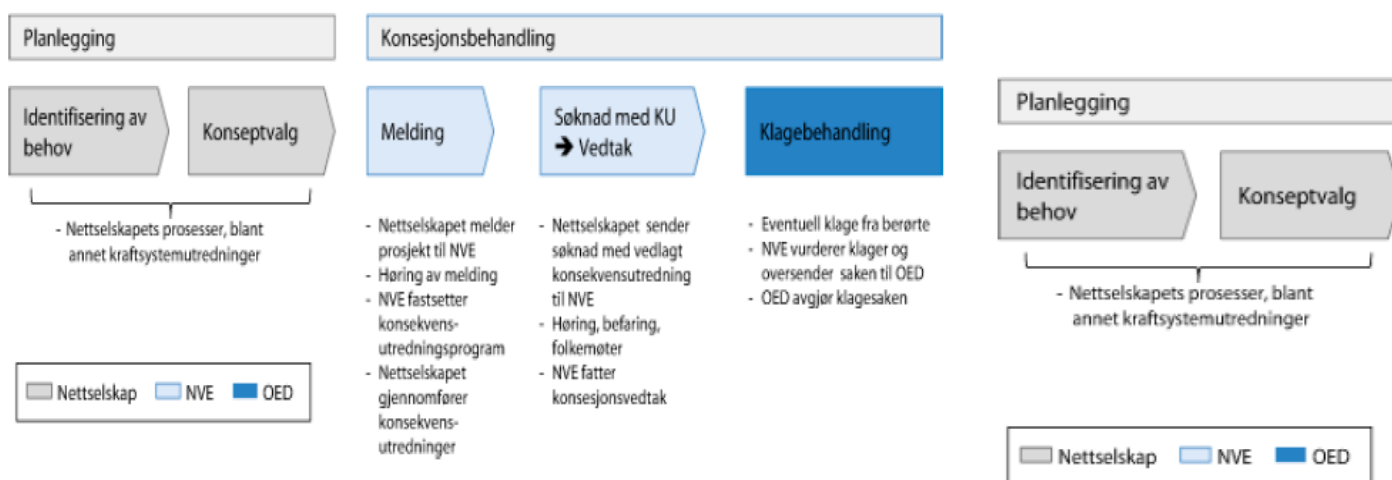
a. Endringer for nettutbygging

Regjeringen la i mars 2012 fram en melding til Stortinget (Meld. St. 14) om utbygging av strømmettet. Meldingen har fått tittelen Vi bygger Norge - om utbygging av strømmettet. I følge meldingen er det behov for store investeringer i strømmettet for å sikre at alle deler av landet får en sikker strømforsyning og jevnere priser. Det legges også vekt på at kapasiteten må økes for å gi muligheter for utbygging av mer fornybar energi, og for å møte forbruksveksten i petroleumssektoren, industrien og i områder med befolkningsvekst. Nettmeldingen legger opp til utbedringer av både distribusjonsnett, regionalnett og sentralnettet. Statnett har ansvaret for utbygging av sentralnettet, mens nettselskapene står ansvarlig for regionalnettet og distribusjonsnettet.

Det ble som kjent gitt konsesjon til utbygging av deler av sentralnettet for Nord-Norge i 2012 ved at 420 kV ledningen fra Ofoten til Hammerfest ble godkjent av NVE. Denne saken er nå til klagebehandling i OED etter at flere instanser har påklaget vedtaket. Sametinget har også påklaget konsesjonsvedtaket da dette representerer et meget stort arealinngrep i det samiske området. Søknaden omfatter en kraftlinje med en lengde på hele 370 km og skal gjennom noen av de mest sentrale reindriftsområdene i Norge. Kraftlinja vil berøre i alt 30 reinbeitedistrikt og en svensk sameby, samt en mengde med samiske kulturminner. Linja er et godt eksempel som illustrerer hvilke inngrep forbedringer av kraftnettet kan medføre i samiske områder.

I nettmeldingen slås det fast at samene som urfolk har rettigheter etter ILO-konvensjon 169 om utbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater. Der understrekes at samene har særlig rett til naturressurser i tradisjonelle samiske landområder, og at dette omfatter en særlig rett til beskyttelse mot inngrep i disse ressursene og til å delta i bruk, styring og bevaring av disse.

Nettmeldingen "Vi bygger Norge – om utbygging av strømmettet" skisserer endringer og effektivisering av dagens konsesjonsbehandlingen av kraftledninger. Etter dagens system fatter NVE vedtaket om konsesjon og OED er klarinstans.

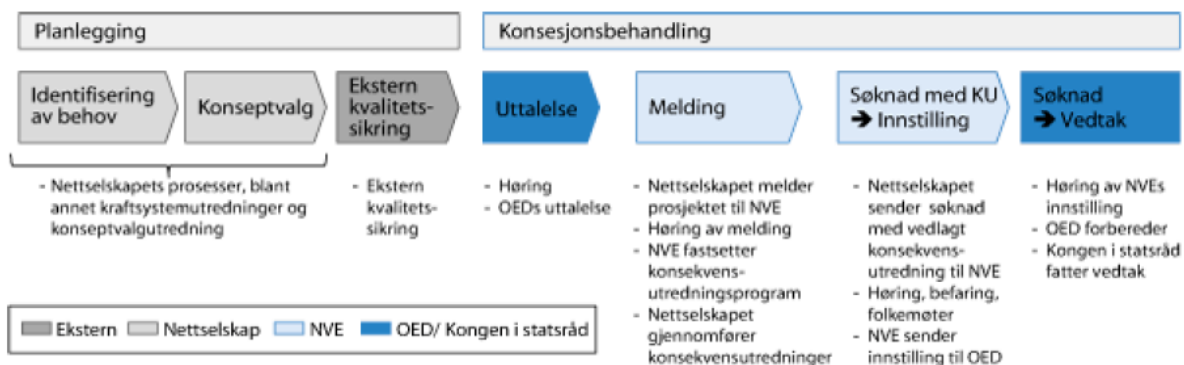

Figuren viser en skjematisk oversikt over gjeldende system og praksis for behandling av tillatelser til nettutbygging.

Berørte samiske interesser konsulteres på flere stadier i prosessen, både om utredningsprogrammet, som ledd i NVEs konsesjonsbehandling og ved en eventuell klage til OED. I det endrede opplegget forslår regjeringen å heve vedtaksmyndigheten for større kraftlinjesaker. Dette vil innebære at NVE lager en

innstilling til departementet og saken avgjøres med vedtak av Kongen i statsråd. Klagebehandlingen vil dermed falle bort. Regjeringen ser på dette som en effektivisering av saksgangen.

Den foreslåtte nye saksgangen illustreres av følgende figur:

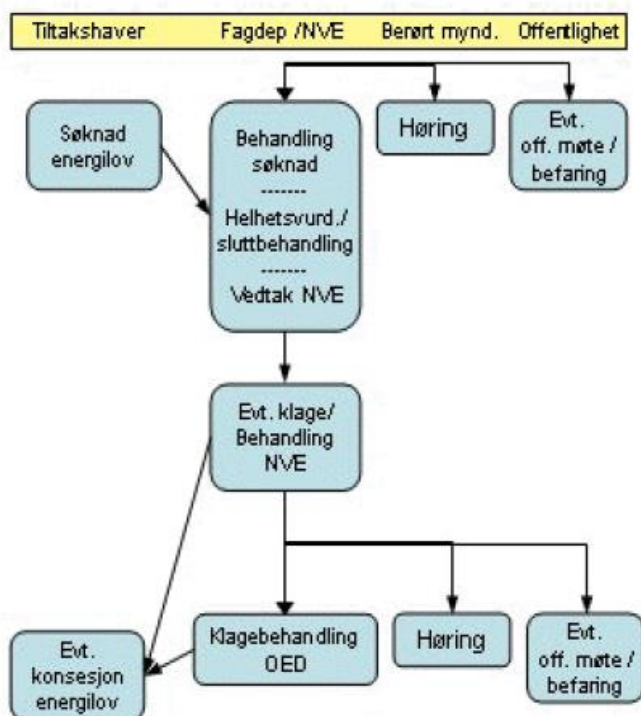
Det er ikke avklart hvordan samiske interesser skal ivaretas i det nye systemet. Det slås imidlertid fast at de foreslåtte endringene i konsesjonsbehandlingen ikke innebærer endringer i den plikten folkeretten og dagens konsultasjonsavtale pålegger energimyndighetene. Regjeringen legger opp til at konsesjonsprosedyrene skal drøftes med Sametinget i det videre arbeidet med meldingen.

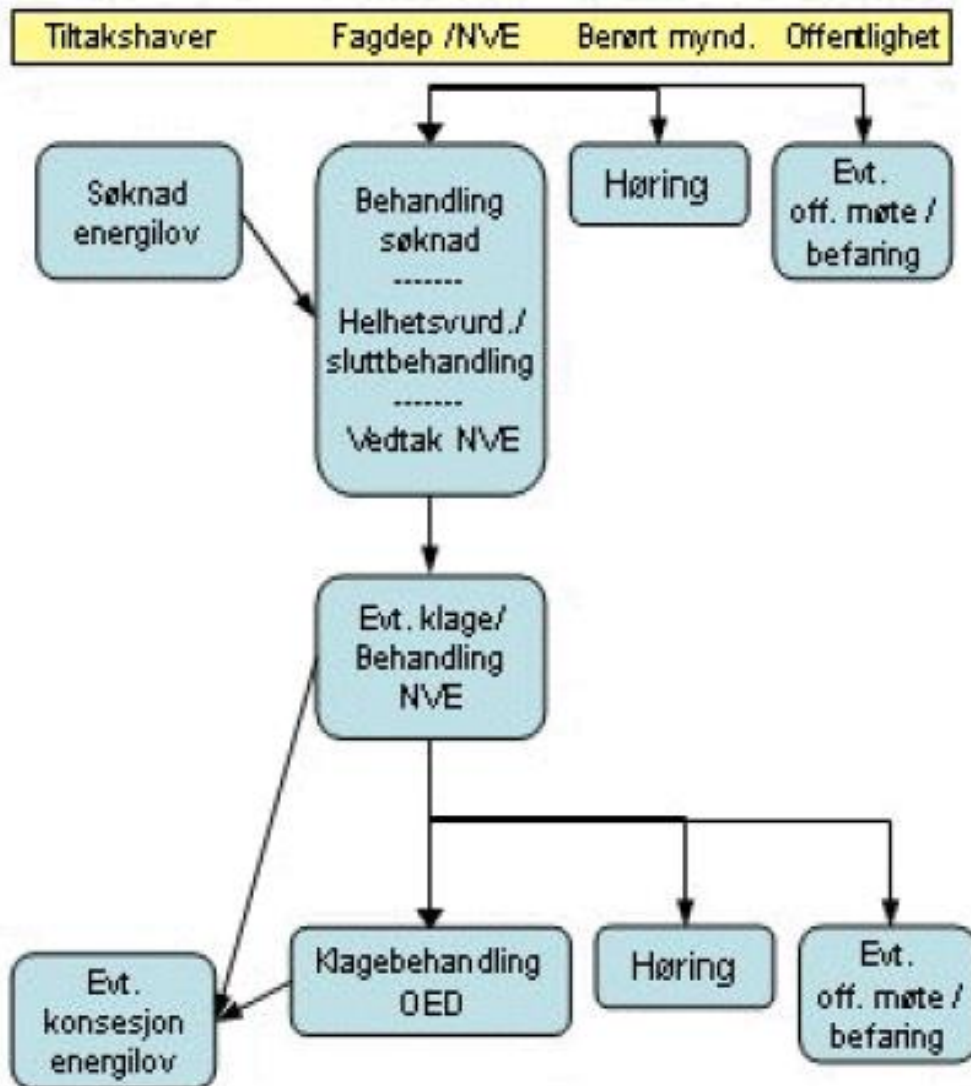
Det vil være i Sametingets interesse å beskytte samenes områder og ressurser som grunnlag for næringsutøvelse. Det blir derfor viktig å få konsultasjonsprosedyrer som gir Sametinget og andre berørte samiske interesser reell innflytelse ved konsesjonsbehandling av større kraftlinjer.

b. Kraftutbygginger etter energilov mv.

Antall konsesjonssaker for bygging av vind- og vannkraftverk har økt de senere år. Ved årsskiftet 2012/2013 hadde NVE nærmere 300 vind- og vannkraftsøknader under behandling bare i de fire nordligste fylkene. Det er ikke tvil om at dersom bare en brøkdel av disse blir realisert vil dette føre til betydelig forringelse av naturgrunnet for samisk kultur og næringsutøvelse.

Konsesjonssaker som behandles etter energiloven er kraftledninger, vindkraftverk, små vannkraftverk, gasskraftverk m.v.

Figuren viser saksgangen for konsesjonsbehandling av kraftutbygginger etter energiloven.

Saksgangen ved behandling av større vannkraftverk er mer omfattende. Disse sakene behandles etter vassdragsloven og det er OED som gir konsesjon etter innstilling fra NVE. Prinsipielle saker legges fram for Stortinget. Stortinget er også klageinstans for større vannverksutbygginger som behandles i medhold av vassdragsloven. Alle større vannverksutbygginger skal konsekvensutredes for konsesjons- søknaden vurderes. I de nordligste fylkene er det pr i dag få søknader om store vannkraftverksutbygginger under behandling.

Sametinget er høringspart for alle meldepliktige energiutbygginger innenfor det samiske området. Storparten av sakene som Sametinget gir høringsuttalelser til omhandler vindkraft og småkraftverk. Det er få søknader om andre former for kraftverk som gasskraftverk, tidevannskraftverk, m.v.

På grunn av gode vindforhold er Norge kanskje det landet i Europa som har best forutsetninger for å produsere mye vindkraft. Tradisjonelt har vindkraftverkene blitt plassert på vindfulle steder langs kysten, mens det nå også blir mer vanlig å plassere dem til havs der de monteres på bunnen. De fleste vindkraftverk i Norge er installert i vindparker på land. Disse okkuperer store arealer og fører til betydelige inngrep i naturen. Mange mener at de også representerer en visuell forurensing av landskap.

Konsesjon for vindkraftverk behandles etter energiloven. Prosjekter der installert effekt overstiger 10 MW utløser krav om konsekvensutredning. En enkelt vindmølle produserer vanligvis 3 eller 4 MW. Siden de fleste kraftverkene utformes som vindparker må de konsekvensutredes. I samtlige vindkraftsaker, som Sametinget har behandlet de seneste år, har det derfor vært krav om konsekvensutredning.

Konsekvensutredningen utarbeides av tiltakshaver og sendes, sammen med søknaden, til NVE for konsesjonsbehandling. Vindkraftsaker omfattes av konsultasjonsavtalen med NVE, i tillegg til at Sametinget er høringsinstans og dermed har mulighet for å reise innsigelse.

Søknader om småkraftverk behandles også etter energiloven. Disse søknadene har en enklere saksprosess enn de større vannkraftverkene som behandles etter vassdragsloven. Det stilles vanligvis ikke krav om konsekvensutredning. Micro- og minikraftverk er ikke konsesjonspliktige og behandles etter plan- og bygningsloven.

Isolert sett kan et småkraftverk tilsynelatende virke som et lite naturinngrep. Men ulempene med småkraftverk kan likevel bli store. De representerer ofte det første inngrepet i tidligere inngrepsfrie områder. Anleggsveiene kan åpne opp for nye utbygginger, og dermed over tid danne et alibi for ytterligere inngrep. Inntaksdammene kan medføre risiko og ulempe for reindrifta ved bl.a. neddemming av beiter og usikker is. Anleggsperioden og økt ferdsel i området vil medføre ulemper for reindriftsnæringen. Men den største konsekvensen vil ofte være de negative virkningene av alle småkraftverkene samlet, og da særlig sammen med annen infrastrukturbygging. For enkelte reinbeitedistrikt med begrensede disponible beitearealer kan selv små utbygginger og inngrep gi betydelige konsekvenser. Det er derfor positivt at NVE de siste par årene har innført en praksis der de samler alle søknadene om småkraftutbygginger innenfor ett reinbeitedistrikt i bolker og gjennomfører en samlet konsesjonsbehandling av alle søknadene. Praksisen er innført bl.a. for å få en bedre vurdering av de samlede virkningene.

Småkraftverk vil i mange tilfeller også kunne berøre og skjemme samiske kulturminner. Sametinget har en praksis med at vi gir tilbud til tiltakshaver om befaring av søknadsområdet før konsesjonssøknaden behandles. Dette er med på gjøre saksgangen smidigere, da man allerede i en tidlig fase avdekker om kraftverket vil komme i konflikt med eventuelle automatisk fredede kulturminner. Konsesjonssøknader for småkraftverk omfattes ikke av konsultasjonsavtalen med NVE, men Sametinget har anledning til å fremme innsigelse i disse sakene.

c. Høring av utredningsprogram, høring av KU og konsesjonssøknad, høringsmøter

I konsesjonssaker etter energiloven kommer Sametinget i befatning med saken i flere av fasene i saksgangen. De fleste sakene som omhandler energiutbygginger starter med at utbygger sender inn en melding om tiltaket til NVE, som videresender denne til berørte myndigheter. I meldingen skal søker oppgi om tiltaket skal konsekvensutredes.

Forskrift om konsekvensutredninger har krav om at det må utarbeides konsekvensutredning (KU) for vindkraftverk med installert effekt på mer enn 10 MW. Dette medfører at KU-bestemmelsene vil være aktuelle for de fleste søknadene om vindkraftverk. Ved søknader om vannkraftutbygginger som har en energiproduksjon på 40 GWh/år skal også utarbeides konsekvensutredninger. For søknader med økt produksjon mellom 30 og 40 GWh/år er det NVE som bestemmer om prosjektet kommer inn under KU-bestemmelsene. Kraftlinjer over 20 km i ny trase skal konsekvensutredes.

Innholdet i en KU skal være i overensstemmelse med krav som framgår av forskrift om konsekvensutredninger. KU legges frem som en samlet rapport, og består vanligvis av en sammenstilling av flere ulike fagrapporter. Det er ulike tema som skal konsekvensutredes, avhengig av hvilke interessefelt som vil bli berørt av utbyggingen. Disse temaene avklares i utredningsprogrammet /planprogrammet. De temaene som vanligvis berører samiske interesser er reindrift, annen samisk næringsutøvelse, jakt og fiske, kulturminner og inngrepsfrie områder (INON). Sametinget kan ved melding om anlegg uttale seg om det er temaer som det er ønskelig å utrede. Det kan også være aktuelt å konsultere NVE om fastsetting av utredningsprogrammet.

Etter at tiltakshaveren har utarbeidet KU, legges denne ut til høring sammen med konsesjonssøknaden. Det er vanlig at NVE gjennomfører både befaringer og høringsmøter dersom tiltaket er av en viss størrelse. Sametinget deltar ofte på befaringer og høringsmøter, noe avhengig av kapasitet og ressurser. Høringsmøtene fungerer mest som informasjonsinnhenting for NVE. Det gis mulighet for å fremlegge

meninger og synspunkter om tiltaket, men av tidsmessige årsaker vil muligheten til dialog ofte være begrenset.

Sametinget gir høringsuttalelser i saker der tiltaket berører samiske interesser. Saker med negativ virkninger for samisk kultur og næringsutøvelse prioriteres.

d. Innsigelsesmyndighet

Sametinget har virkemidler for å utøve en viss påvirkning på energiutbygginger. Disse virkemidlene brukes aktivt i dag med det formål å ivareta samiske interesser ved inngrep som følge av energiutbygginger. Sametinget regnes som berørt organ for alle meldepliktige energiutbygginger innenfor det samiske området. Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter energiloven. De samme organene som har innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, har også innsigelsesrett i konsesjonssaker. Dette medfører at Sametinget har innsigelsesmyndighet i hht energiloven. Innsigelsesmyndigheten følger de samme reglene som innsigelse etter plan- og bygningsloven og gir en rett til å reise innsigelse mot planlagte kraftutbygginger. Retten til innsigelse kan brukes i saker der energiutbygginger fører til vesentlig ulempe for samisk kultur eller næringsutøvelse.

e. Klage

De samme organer som har innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, har også klagerett på konsesjonsvedtaket. Dette innebærer at Sametinget har klagerett i saker om konsesjoner til kraftlinjer og kraftverk som behandles av NVE etter energiloven. Klageretten er delvis betinget av om Sametinget har fremmet innsigelse til saken da den var på høring. Olje- og energidepartementet (OED) er klageinstans for konsesjonsvedtak fattet av NVE. Det er innarbeidet en praksis der OED konsulterer Sametinget i klagesakene.

For konsesjonsvedtak til større vannkraftanlegg, samt vannkraftverk der det er behov for vassdragsreguleringer, er det Stortinget som er klageinstans. I disse sakene er det OED som gir konsesjonen. Konsultasjonsavtalen med statlige myndigheter gjelder også for klager på større vannanlegg. I slike klagesaker gjennomføres konsultasjonene med OED.

f. Konsultasjoner

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. For å sikre at arbeidet med saker som kan påvirke samene direkte gjennomføres på en tilfredsstillende måte, ble det inngått en konsultasjonsavtale mellom Sametinget og Regjeringen den 11. mai 2005. Sametinget har med grunnlag av denne inngått en egen konsultasjonsavtale med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) datert 31.03.09. Avtalen gjelder konsultasjoner for alle tiltak innen energiområdet som overskrider grensene som er angitt i forskrift om konsekvensutredninger av 1. april 2005. Dette gjelder kraftledninger, vindkraftanlegg, vannkraftanlegg og vassdragsreguleringer.

Konsultasjonsavtalen gir også samiske lokalsamfunn og særskilte samiske interesser, som kan bli direkte påvirket av lovgivning eller tiltak, rett til konsultasjoner. Staten skal i slike tilfeller samordne konsultasjonsprosessene med Sametinget.

g. Samarbeidsavtale med grunneiere

Sametinget har i 2012 inngått en avtale med Statskog. Formålet med avtalen er å utvikle felles forståelse og å oppnå Sametingets tilslutning til Statskog SF sine arealdisponeringer, bruk og utnyttning av fornybare ressurser. Vindkraftutbygginger er nevnt som eksempel på arealdisponeringer som omfattes av avtalen. Avtalen forutsetter konsultasjoner mellom Sametinget og Statskog SF i saker der Sametinget ser dette som ønskelig. Avtalen er derfor aktuell ved behandling av energiutbygginger innenfor det samiske området, med unntak av Finnmark. I Finnmark gjelder Finnmarksloven.

Forslag 6, representant Mariann W. Magga, Arbeiderpartiet, NSR, Árja, Áarjel-Saemiej Gielh, Høyre og Flyttsamelista

Strategi for sikring av arealer og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

Sametinget ser at dagens samfunnsutvikling tilsier behov for økt energiproduksjon for å sikre vekst og utvikling i samfunnet. Dette gjelder også det samiske samfunnet. Samtidig er vi tydelig på at våre tradisjonelle næringsområder og vår kultur må gis utviklingsmuligheter.

Sametingets hovedmålsetning er å sikre naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling. Dette gjelder også ved behandling av og konsultasjoner om søknader om utbygginger som følge av energiutvinning. Disse utgjør ofte store inngrep i områder hvor det tidligere ikke har vært inngrep. Dette strategidokumentet peker på utfordringer, målsetninger og strategier.

Sametinget vil påpeke at totaliteten av inngrep i forbindelse med energiutbygginger utgjør en hovedutfordring for arbeidet med å sikre land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter for eksisterende tradisjonelle kulturbærende næringer.

Det er et paradoks at klimaendringene og miljøgifter i størst grad påvirker urfolksområdene i Nord samtidig som det i disse områdene også skal iverksettes flest og mest omfattende avbøtende tiltak. Sametinget vil fremheve at arealpresset er svært stort i sørsamisk område og i Vest-Finnmark. Reindrifta er den samiske næringen som merker konsekvensene av totaliteten av arealinngrep. Det er påfallende at sentrale myndigheter på den ene siden sterkt kommuniserer at reinstalltilpasningen må skje på et økologisk grunnlag og i forhold til arealgrunnet, mens de samme myndighetene også har aktive strategier som medfører svært store arealinngrep.

Sametinget vil fremheve statens ansvar for å sikre det materielle kulturgrunnet for samisk kultur. Dette ansvaret påligger staten også i forhold til energi saker. Ordningen med el-sertifikat kan på sikt vise seg som et virkemiddel som understøtter industriutvikling i konkurranse med urfolkskultur.

Sametinget vil at det utarbeides totale planer for vindkraftutbygginger i samiske områder. Subsidierte vindkraftverk vil påvirke samiske næringers arealbruk, og dette må tas behørig hensyn til i planleggingen av anleggene. Sametinget vil også vise til en rapport fra Kjeller Vindteknikk som ble utarbeidet for Sametinget i 2010 hvor det fremkommer at forutsetningene for utbygging av vindkraft er bedre og billigere i Rogaland, hvor det er kortere avstand til forbruksområder og færre kostnader knyttet til bruk av kraftlinjennettet.

I saksbehandlingen av tillatelser til nettutbygging skal samiske interesser ivaretas. Sentrale myndigheter har et ansvar for å sikre dette på betryggende vis i samarbeid med Sametinget. De samiske interessene må ivaretas på en tydelig og avklart måte i forbindelse med innarbeidingen av en ny, mer effektiv saksbehandling på området. Sametinget reagerer på at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ikke fører konsultasjoner med Sametinget i god tro. Noen av erfaringene med konsultasjonene med NVE er at NVE ikke viser åpenhet omkring konsultasjonsgrunnet og de dokumenter som NVE har opparbeidet på saksfelter det konsulteres omkring. Mulighetene til dialog med NVE har også vist seg å omfatte en del praktiske begrensinger, blant annet fordi befaringer og høringsmøter ikke åpner for at Sametinget gis rom eller muligheter for å få fremføre meninger og synspunkter omkring det aktuelle tiltaket.

Dette utgjør en betydelig utfordring for arbeidet med å ivareta samiske interesser i disse sammenhengene. Statens ansvar for det materielle kulturgrunnet for samisk kultur blir dermed ikke overholdt på tilstrekkelig god måte i slike saker. Planlegging av all energiutbygging må synliggjøre hvilke effekter utbyggingen har på samisk kultur, slik at dette kan inngå i all saksbehandling.

Konsekvensutredningene tar ikke tilstrekkelig hensyn til samlede og kumulative virkninger av flere større og mindre tiltak på feltet. Sametinget merker seg den skepsis som mange samiske rettighetshavere etter hvert har opparbeidet i forhold til konsekvensutredninger hvor graden av negativ påvirkning for reindriften oppgis å være "liten" eller "middels". Grunnen til dette er at utredningene kun tar for seg ett enkeltinngrep hvor konsekvensene vurderes isolert i forhold til enkelttiltaket. Sametinget vil derfor fremheve at det er en betydelig svakhet i dagens regelverk at det ikke er større fokus på vurdering av

samlede virkninger av ulike inngrep. Det er nødvendig å vurdere de samlede virkninger av inngrep som allerede er foretatt i ett område og se dette i sammenheng med nye, planlagte tiltak. Oversikter som finnes i kommunale arealplaner og kartgrunnlag er ikke vurdert i forhold til reindrifta i områdene. En oversikt som viser samlet inngrepsstatus er nødvendig for å kunne gjennomføre konsultasjoner omkring ulike enkelttiltak og større inngrep.

Sametinget vil fremheve at FN's menneskerettskomite de senere år har tolket SP art. 27 slik at særlig inngripende tiltak av vesentlig betydning for urfolk omfatter et krav om fritt og informert forhåndssamtykke. Staten kan ikke tillate tiltak som fratrar urfolk retten til kulturutøvelse, og urfolk kan heller ikke samtykke til slike tiltak. Dette innebærer at det i saker hvor tiltak i betydelig grad griper inn i tradisjonelle nærings- eller leveveier av vesentlig betydning for urfolk, foreligger en nektingsrett for det berørte urfolket.

Sametinget ser behovet for at ILO 169, SP art. 27 jfr. art 1 skal inkorporeres sterkere i arbeidet med å revidere sameloven og øvrig sektorlovgivning som er relevant for energiutbygginger, enten det er snakk om vann- eller vindkraftverk.

Sametinget mener at avtalen som NVE og Sametinget inngikk 31.mars 2009 må vurderes for å sikre reelle konsultasjoner med Sametinget. Avtalen har ikke vist seg å medføre nødvendig praksisendring fra NVE sin side i slike saker. Det er avgjørende for muligheten til å sikre enighet og samtykke til inngrep at konsultasjonene føres i god tro, med tillit og mål om å ivareta statens ansvar for samisk kultur. Sametinget mener at slike konsultasjoner må omfatte åpenhet omkring konsultasjonsgrunnlaget og sentrale dokumenter i saken det konsulteres om, reell vilje til og plass for gjensidig dialog samt mulighet til å drøfte alternative løsninger eller/og vilkår til søknadene. Det vil være vesentlig at det gjøres samlede konsultasjoner når det er flere reinbeitedistrikt som berøres av ett og samme inngrep. Også andre representative organer må kunne delta i konsultasjonene.

Sametinget har merket seg at det er betydelig asymmetri mellom samiske rettighetshavere og større selskaper når det gjelder kapasitet og kompetanse i alle former for energiutbygginger på ulike stadier. Omfanget av prosesser og tiltak er også så betydelig at dette svekker de samiske rettighetshavernes muligheter til å delta i et meningsbærende samvirke med alle utbyggere og myndigheter. Sametinget ønsker derfor at industrien og myndighetene finansierer instanser som for eksempel Protect Sápmi for å sikre at samiske rettighetshavere får nødvendig profesjonell bistand og støtte i slike saker.

Sametinget ønsker at det utvikles høyere reindriftsfaglig/samfunnsfaglig kompetansemiljø på linje med de fagmiljøer som finnes ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås og Fiskerihøgskolen ved Universitetet i Tromsø. Et slikt fagmiljø vil bedre kvalitet og sikre større grad av tillit hos utøvere i forhold til forskning og utredninger innenfor feltet. Etablering av et fagmiljø for forskning og overvåking av arealsituasjonen og energiutbygginger vil gi mulighet til å ha et uavhengig miljø som kan ha nødvendig autoritet og troverdighet. Bruk av tradisjonell reindriftsamisk kunnskap må formaliseres og trekkes inn i forskningsarbeid.

Sametinget ser nødvendigheten av at det gjennomføres eksterne juridiske kvalitetsvurderinger av planlagte tiltaks virkninger i forhold til det samiske materielle kulturgrunnlaget og juridiske konsekvenser av slike tiltak.

Sametinget har merket seg at Finnmarkseiendommen (FeFo) er deleier i Finnmark Kraft. Sametinget vil fremheve at FeFos strategier med aktivt eierskap og tilgjengeliggjøring av ressurser på Finnmarkseiendommen ikke må komme i strid med at lovens formål. Sametinget vil presisere at Finnmarkseiendommen ikke har anledning til å gjøre store og omfattende arealinngrep som har store konsekvenser i påvente av Finnmarkskommisjonens identifiseringsarbeid. Sametinget vil fremheve viktigheten av at styret i FeFo sørger for at tradisjonell samisk bruk av arealene, naturressursene og utmarka vektlegges i forvaltningsarbeidet. Sametinget vil også påpeke at reindriftas behov for arealvern skal vektlegges i praksis i FeFos arbeid. Sametinget må følge opp saker som behandles av FEFO, og som medfører endra bruk av utmark. I slike saker skal det fattes vedtak som Sametinget skal uttale seg til. Sametinget er positiv til utvikling av og forskning på nye energikilder. Samtidig vil Sametinget vise til at det

har stor kulturell og samfunnsikkerhetsmessig betydning at tradisjonell vedfyring som gjennom historien har vært helt vesentlig og nødvendig for befolkningen. For samene har vedfyringen stor kulturell betydning, og derfor er bærekraftig forvaltning av skogsområdene av sentral betydning.

Sikre levedyktige samiske lokalsamfunn og næringsutøvelse på grunnlag av bærekraftig bevaring og forvaltning av arealer i samiske områder gjennom at:

Naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling bevares ved å:
Sikre at det gjennomføres behovsanalyser før kraftlinjer bygges og at disse utvikles etter en helhetlig plan på en måte hvor negative konsekvenser for samisk kultur og næringsutøvelse unngås. Krav om at all energiutbygging behandles etter Plan- og bygningsloven
Sikre at terskelen for å gi konsesjoner i samiske områder hvor det allerede er sterkt arealpress heves.
Søke å påvirke slik at vindkraft bygges ut i områder hvor det er nær tilknytning til store forbrukergrupper.
Støtte utvikling for bruk av nye energikilder og for energiøkonomisering.
Sikre bærekraftig forvaltning og bevaring av skogsområder og å sikre retten til hogst for brensel i eget hushold.
Energiutbygging ikke skal hindre tradisjonelt samisk levesett eller grunnlaget for kulturell bærekraft.

All energiutvinning i samiske områder skal bidra til å styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer ved at:

Sametinget må legge de folkerettslige prinsippene i saker som innebærer store arealinngrep til grunn for sitt arbeid

.Det gjennomføres helhetlige utredninger av konsekvenser, virkninger og følger virkninger for berørte samiske interesser ved bygging av kraftlinjer.

Det opparbeides dokumentasjon på overordnet inngrepsstatus og helhetlige oversikter over arealsituasjonen med vekt på reindriftas situasjon før konsekvensutredninger av større energianlegg fastsettes.

Samlede virkninger blir en del av beslutningsgrunnlaget i forhold til konsesjonssaker.

Sametinget utarbeider policydokumenter for arbeidet med å forvalte Finnmarkseiendommen gjennom FeFo-styret samt å styrke dialogen med FeFo omkring den aktive ressursutviklingsstrategien FeFo har.

Sikre at sentrale myndigheters arbeid for å effektivisere saksbehandlingen i forhold til behandling og tillatelser til nettutbygging omfatter tydelige mekanismer for å sikre at samiske interesser ivaretas i saksbehandlingen med mål om å sikre det materielle naturgrunnlaget for samisk kultur og næringer.
Utvikle tydelige regler for bedrifters samfunnsansvar for ivaretagelse og rimelig utbyttfordeling i forhold til samiske lokalsamfunn, næringer og interesser når det gjelder utbygginger og ny ressursutnyttelse i samiske områder.

Sikre at utbyggere gjennomfører befaringer av kulturminner før konsesjonssøknader behandles.

Sikre at hensynet til samisk kultur inkorporeres i sameloven og ressurslovgivningen.

Utarbeide en sametingsmelding om energi.

Kunnskapsgrunnlaget omkring arealinngreps virkninger for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv styrkes gjennom å:

Arbeide for etablering av et miljø for høyere reindriftsfaglig forskning.

Iverksette et prosjekt for å utvikle metoder for ivaretagelse av tradisjonskunnskap og -forståelse, lokalkunnskap og erfaringsbasert praksis i forhold til forskning omkring konsekvenser av inngrep for reindrifta.

Gjennomføre 1-3 konkrete eksterne faglige vurderinger av konkrete utbyggingstiltak, som for eksempel Fálesrássa, i forhold til SP art. 27.

Styrke Sametingets kompetanse og kapasitet i energisaker.

Formalisere samisk reindriftskompetanse gjennom opprettelse av områdevis faglig utvalg.

Sametingets og samiske rettighetshaveres deltakelse i beslutninger om energiutbygginger styrkes gjennom å:

Sikre at konsultasjonene innenfor saksfeltet foregår i god tro, med åpenhet og tillit med mål om å oppnå enighet om beslutninger for energiutbygginger, herunder å vurdere avtalen med NVE i forhold til dette.

Frem til konsultasjonene foregår på forsvarlig vis og i henhold til internasjonale konvensjoner, vil Sametinget fremme innsigelse i alle energisaker for å konsultere med Olje- og energidepartementet på grunn av foreliggende vurderinger og vedtak.

Etablere og utvikle organer for å sikre samiske rettighetshavere får profesjonell bistand i arbeidet med konsesjonsprosesser og i forhandlinger med utbyggingsaktører.

Utvikle en veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper.

Arbeide for å få i stand avtaler mellom utbygger og rettighetshavere i forkant av behandling av konsesjonssøknader.

Videreføre støtten til stiftelsen Protect Sápmi, og arbeide aktivt slik at rettighetshavere kan nyttiggjøre seg stiftelsens kompetanse.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1-4 ble trukket.
- Oppvekst-, omsorgs- og Utdanningskomiteens tilrådning ble trukket.
- Forslag 5 ble forkastet med 32 stemmer mot 4 stemmer.
- Forslag 6 ble vedtatt med 32 stemmer mot 3 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Mariann Wollmann Magga - saksordfører	Mathis Nilsen Eira
	Mariann Wollmann Magga	
2	Silje Karine Muotka	Mariann Wollmann Magga
		Per Andersen Bæhr
		Anders Somby jr
	Silje Karine Muotka	
3	Hans J Eriksen	Mariann Wollmann Magga
		Anders Somby jr
		Silje Karine Muotka
	Hans J Eriksen	
	Aili Keskitalo - forr.orden	
	Silje Karine Muotka - forr.orden	
4	Anders Somby jr	Silje Karine Muotka
	Anders Somby jr	
5	Laila Susanne Vars	Anders Somby jr
	Laila Susanne Vars	
6	Ragnhild M Aslaksen	Silje Karine Muotka
		Ann-Mari Thomassen
	Ragnhild M Aslaksen	
7	Miriam Paulsen	
8	Raimo Valle	
9	Mathis Nilsen Eira	
10	Anne Helene Moeng Saari	
11	Ida Marie Bransfjell	
12	Mariann Wollmann Magga	
13	Laila Susanne Vars	

14	John Kappfjell	
15	Mariann Wollmann Magga - saksordfører	
16	Mariann Wollmann Magga - saksordfører	
	Silje Karine Muotka - forr.orderen	

VI Sametingets vedtak

Strategi for sikring av arealer og utvikling av samisk kultur ved energiutbygginger

Sametinget ser at dagens samfunnsutvikling tilsier behov for økt energiproduksjon for å sikre vekst og utvikling i samfunnet. Dette gjelder også det samiske samfunnet. Samtidig er vi tydelig på at våre tradisjonelle næringsområder og vår kultur må gis utviklingsmuligheter.

Sametingets hovedmålsetning er å sikre naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling. Dette gjelder også ved behandling av og konsultasjoner om søknader om utbygginger som følge av energiutvinning. Disse utgjør ofte store inngrep i områder hvor det tidligere ikke har vært inngrep. Dette strategidokumentet peker på utfordringer, målsettinger og strategier. Sametinget vil påpeke at totaliteten av inngrep i forbindelse med energiutbygginger utgjør en hovedutfordring for arbeidet med å sikre land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter for eksisterende tradisjonelle kulturbærende næringer.

Det er et paradoks at klimaendringene og miljøgifter i størst grad påvirker urfolksområdene i Nord samtidig som det i disse områdene også skal iverksettes flest og mest omfattende avbøtende tiltak. Sametinget vil fremheve at arealpresset er svært stort i sørsamisk område og i Vest-Finnmark. Reindriften er den samiske næringen som merker konsekvensene av totaliteten av arealinngrep. Det er påfallende at sentrale myndigheter på den ene siden sterkt kommuniserer at reinnstalltilpasningen må skje på et økologisk grunnlag og i forhold til arealgrunnet, mens de samme myndighetene også har aktive strategier som medfører svært store arealinngrep.

Sametinget vil fremheve statens ansvar for å sikre det materielle kulturgrunnet for samisk kultur. Dette ansvaret påligger staten også i forhold til energi saker. Ordningen med el-sertifikat kan på sikt vise seg som et virkemiddel som understøtter industriutvikling i konkurranse med urfolkscultur.

Sametinget vil at det utarbeides totale planer for vindkraftutbygginger i samiske områder. Subsidierte vindkraftverk vil påvirke samiske næringers arealbruk, og dette må tas behørig hensyn til i planleggingen av anleggene. Sametinget vil også vise til en rapport fra Kjeller Vindteknikk som ble utarbeidet for Sametinget i 2010 hvor det fremkommer at forutsetningene for utbygging av vindkraft er bedre og billigere i Rogaland, hvor det er kortere avstand til forbruksområder og færre kostnader knyttet til bruk av kraftlinjenettet.

I saksbehandlingen av tillatelser til nettutbygging skal samiske interesser ivaretas. Sentrale myndigheter har et ansvar for å sikre dette på betryggende vis i samarbeid med Sametinget. De samiske interessene må ivaretas på en tydelig og avklart måte i forbindelse med innarbeidingen av en ny, mer effektiv saksbehandling på området. Sametinget reagerer på at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ikke fører konsultasjoner med Sametinget i god tro. Noen av erfaringene med konsultasjonene med NVE er at NVE ikke viser åpenhet omkring konsultasjonsgrunnet og de dokumenter som NVE har opparbeidet på saksfelter det konsulteres omkring. Mulighetene til dialog med NVE har også vist seg å omfatte en del praktiske begrensinger, blant annet fordi befaringer og høringsmøter ikke åpner for at Sametinget gis rom eller muligheter for å få fremføre meninger og synspunkter omkring det aktuelle tiltaket.

Dette utgjør en betydelig utfordring for arbeidet med å ivareta samiske interesser i disse sammenhengene. Statens ansvar for det materielle kulturgrunnet for samisk kultur blir dermed ikke overholdt på tilstrekkelig god måte i slike saker. Planlegging av all energiutbygging må synliggjøre hvilke effekter utbyggingen har på samisk kultur, slik at dette kan inngå i all saksbehandling.

Konsekvensutredningene tar ikke tilstrekkelig hensyn til samlede og kumulative virkninger av flere større og mindre tiltak på feltet. Sametinget merker seg den skepsis som mange samiske rettighetshavere etter hvert har opparbeidet i forhold til konsekvensutredninger hvor graden av negativ påvirkning for reindriften oppgis å være ”liten” eller ”middels”. Grunnen til dette er at utredningene kun tar for seg ett enkeltinngrep hvor konsekvensene vurderes isolert i forhold til enkelttiltaket. Sametinget vil derfor fremheve at det er en betydelig svakhet i dagens regelverk at det ikke er større fokus på vurdering av samlede virkninger av ulike inngrep. Det er nødvendig å vurdere de samlede virkninger av inngrep som allerede er foretatt i ett område og se dette i sammenheng med nye, planlagte tiltak. Oversikter som finnes i kommunale arealplaner og kartgrunnlag er ikke vurdert i forhold til reindriften i områdene. En oversikt som viser samlet inngrepsstatus er nødvendig for å kunne gjennomføre konsultasjoner omkring ulike enkelttiltak og større inngrep.

Sametinget vil fremheve at FNs menneskerettskomite de senere år har tolket SP art. 27 slik at særlig inngripende tiltak av vesentlig betydning for urfolk omfatter et krav om fritt og informert forhåndssamtykke. Staten kan ikke tillate tiltak som fratår urfolk retten til kulturutøvelse, og urfolk kan heller ikke samtykke til slike tiltak. Dette innebærer at det i saker hvor tiltak i betydelig grad griper inn i tradisjonelle nærings- eller leveveier av vesentlig betydning for urfolk, foreligger en nektingsrett for det berørte urfolket.

Sametinget ser behovet for at ILO 169, SP art. 27 jfr. art 1 skal inkorporeres sterkere i arbeidet med å revidere sameloven og øvrig sektorlovgivning som er relevant for energiutbygginger, enten det er snakk om vann- eller vindkraftverk.

Sametinget mener at avtalen som NVE og Sametinget inngikk 31.mars 2009 må vurderes for å sikre reelle konsultasjoner med Sametinget. Avtalen har ikke vist seg å medføre nødvendig praksisendring fra NVE sin side i slike saker. Det er avgjørende for muligheten til å sikre enighet og samtykke til inngrep at konsultasjonene føres i god tro, med tillit og mål om å ivareta statens ansvar for samisk kultur. Sametinget mener at slike konsultasjoner må omfatte åpenhet omkring konsultasjonsgrunnlaget og sentrale dokumenter i saken det konsulteres om, reell vilje til og plass for gjensidig dialog samt mulighet til å drøfte alternative løsninger eller/og vilkår til søknadene. Det vil være vesentlig at det gjøres samlede konsultasjoner når det er flere reinbeitedistrikt som berøres av ett og samme inngrep. Også andre representative organer må kunne delta i konsultasjonene.

Sametinget har merket seg at det er betydelig asymmetri mellom samiske rettighetshavere og større selskaper når det gjelder kapasitet og kompetanse i alle former for energiutbygginger på ulike stadier. Omfanget av prosesser og tiltak er også så betydelig at dette svekker de samiske rettighetshavernes muligheter til å delta i et meningsbærende samvirke med alle utbyggere og myndigheter. Sametinget ønsker derfor at industrien og myndighetene finansierer instanser som for eksempel Protect Sápmi for å sikre at samiske rettighetshavere får nødvendig profesjonell bistand og støtte i slike saker.

Sametinget ønsker at det utvikles høyere reindriftsfaglig/samfunnsfaglig kompetansemiljø på linje med de fagmiljøer som finnes ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås og Fiskerihøgskolen ved Universitetet i Tromsø. Et slikt fagmiljø vil bedre kvalitet og sikre større grad av tillit hos utøvere i forhold til forskning og utredninger innenfor feltet. Etablering av et fagmiljø for forskning og overvåking av arealsituasjonen og energiutbygginger vil gi mulighet til å ha et uavhengig miljø som kan ha nødvendig autoritet og troverdighet. Bruk av tradisjonell reindriftsamisk kunnskap må formaliseres og trekkes inn i forskningsarbeid.

Sametinget ser nødvendigheten av at det gjennomføres eksterne juridiske kvalitetsvurderinger av planlagte tiltaks virkninger i forhold til det samiske materielle kulturgrunnlaget og juridiske konsekvenser av slike tiltak.

Sametinget har merket seg at Finnmarkseiendommen (FeFo) er deleier i Finnmark Kraft. Sametinget vil fremheve at FeFos strategier med aktivt eierskap og tilgjengeliggjøring av ressurser på Finnmarkseiendommen ikke må komme i strid med at lovens formål. Sametinget vil presisere at

Finnmarkseiendommen ikke har anledning til å gjøre store og omfattende arealinngrep som har store konsekvenser i påvente av Finnmarkskommisjonens identifiseringsarbeid. Sametinget vil fremheve viktigheten av at styret i FeFo sørger for at tradisjonell samisk bruk av arealene, naturressursene og utmarka vektlegges i forvaltningsarbeidet. Sametinget vil også påpeke at reindriftas behov for arealvern skal vektlegges i praksis i FeFos arbeid. Sametinget må følge opp saker som behandles av FEFO, og som medfører endra bruk av utmark. I slike saker skal det fattes vedtak som Sametinget skal uttale seg til. Sametinget er positiv til utvikling av og forskning på nye energikilder. Samtidig vil Sametinget vise til at det har stor kulturell og samfunnsikkerhetsmessig betydning at tradisjonell vedfyring som gjennom historien har vært helt vesentlig og nødvendig for befolkningen. For samene har vedfyringen stor kulturell betydning, og derfor er bærekraftig forvaltning av skogsområdene av sentral betydning.

Sikre levedyktige samiske lokalsamfunn og næringsutøvelse på grunnlag av bærekraftig bevaring og forvaltning av arealer i samiske områder gjennom at:

Naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsutvikling bevares ved å:

Sikre at det gjennomføres behovsanalyser før kraftlinjer bygges og at disse utvikles etter en helhetlig plan på en måte hvor negative konsekvenser for samisk kultur og næringsutøvelse unngås. Krav om at all energiutbygging behandles etter Plan- og bygningsloven

Sikre at terskelen for å gi konsesjoner i samiske områder hvor det allerede er sterkt arealpress heves.

Søke å påvirke slik at vindkraft bygges ut i områder hvor det er nær tilknytning til store forbrukergrupper. Støtte utvikling for bruk av nye energikilder og for energiøkonomisering.

Sikre bærekraftig forvaltning og bevaring av skogsområder og å sikre retten til hogst for brensel i eget hushold.

Energiutbygging ikke skal hindre tradisjonelt samisk levesett eller grunnlaget for kulturell bærekraft.

All energiutvinning i samiske områder skal bidra til å styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer ved at:

Sametinget må legge de folkerettslige prinsippene i saker som innebærer store arealinngrep til grunn for sitt arbeid

.Det gjennomføres helhetlige utredninger av konsekvenser, virkninger og følgevirkninger for berørte samiske interesser ved bygging av kraftlinjer.

Det opparbeides dokumentasjon på overordnet inngrepsstatus og helhetlige oversikter over arealsituasjonen med vekt på reindriftas situasjon før konsekvensutredninger av større energianlegg fastsettes.

Samlede virkninger blir en del av beslutningsgrunnlaget i forhold til konsesjonssaker.

Sametinget utarbeider policydokumenter for arbeidet med å forvalte Finnmarkseiendommen gjennom FeFo-styret samt å styrke dialogen med FeFo omkring den aktive ressursutviklingsstrategien FeFo har.

Sikre at sentrale myndigheters arbeid for å effektivisere saksbehandlingen i forhold til behandling og tillatelser til nettutbygging omfatter tydelige mekanismer for å sikre at samiske interesser ivaretas i saksbehandlingen med mål om å sikre det materielle naturgrunnlaget for samisk kultur og næringer.

Utvikle tydelige regler for bedrifters samfunnsansvar for ivaretagelse og rimelig utbyttefordeling i forhold til samiske lokalsamfunn, næringer og interesser når det gjelder utbygginger og ny ressursutnyttelse i samiske områder.

Sikre at utbyggere gjennomfører befaringer av kulturminner før konsesjonssøknader behandles.

Sikre at hensynet til samisk kultur inkorporeres i sameloven og ressurslovgivningen.

Utarbeide en sametingsmelding om energi.

Kunnskapsgrunnlaget omkring arealinngreps virkninger for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv styrkes gjennom å:

Arbeide for etablering av et miljø for høyere reindriftsfaglig forskning.

Iverksette et prosjekt for å utvikle metoder for ivaretagelse av tradisjonskunnskap og -forståelse, lokalkunnskap og erfaringsbasert praksis i forhold til forskning omkring konsekvenser av inngrep for reindrifta.

Gjennomføre 1-3 konkrete eksterne faglige vurderinger av konkrete utbyggingstiltak, som for eksempel Fálesrássa, i forhold til SP art. 27.

Styrke Sametingets kompetanse og kapasitet i energisaker.

Formalisere samisk reindriftskompetanse gjennom opprettelse av områdevis faglig utvalg.

Sametingets og samiske rettighetshaveres deltakelse i beslutninger om energiutbygginger styrkes gjennom å:

Sikre at konsultasjonene innenfor saksfeltet foregår i god tro, med åpenhet og tillit med mål om å oppnå enighet om beslutninger for energiutbygginger, herunder å vurdere avtalen med NVE i forhold til dette.

Frem til konsultasjonene foregår på forsvarlig vis og i henhold til internasjonale konvensjoner, vil Sametinget fremme innsigelse i alle energisaker for å konsultere med Olje- og energidepartementet på grunn av foreliggende vurderinger og vedtak.

Etablere og utvikle organer for å sikre samiske rettighetshavere får profesjonell bistand i arbeidet med konsesjonsprosesser og i forhandlinger med utbyggingsaktører.

Utvikle en veileder som legger til rette for bedre samhandling mellom samiske rettighetshavere og energiselskaper.

Arbeide for å få i stand avtaler mellom utbygger og rettighetshavere i forkant av behandling av konsesjonssøknader.

Videreføre støtten til stiftelsen Protect Sápmi, og arbeide aktivt slik at rettighetshavere kan nyttiggjøre seg stiftelsens kompetanse.

Behandlingen av saken ble avsluttet 06.06.13 kl. 14.52.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak PFK 005/13

Åšši/Sak SP 028/13

Sametingets forretningsorden – revidering

Arkivsaknr.
10/243

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Plenumsledelsen	07.06.13	DCJ 004/13
Plan- og finanskomiteen	21.–24.05.13	PFK 005/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 28/13

Saken påbegynt onsdag 06. juni 2013 kl. 14.52

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1			Sak DCJ 004/13
2	13/11280		Sametingets arbeidsorden
3	12/13701	Willy Ørnebakk	Organisasjonsutvalget – behov for å sette opp forretningsorden som sak til juni-plenum
4	12/5050	Aud Martinsen	Sametingets forretningsorden
5	12/16490	Alf Isaksen	Behov for revisjon av Sametingets arbeidsorden – Talerett under Sametingets forhandlinger

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

Sametinget vedtar følgende endringer i forretningsorden:

Til § 7 Plenumsledelsen:

Første ledd andre setning går ut. Det tas så inn et nytt andre og tredje ledd som lyder som følger:

Opposisjonen skal ha minimum to representanter i plenumsledelsen, en av disse skal være leder eller nestleder. Ved valg av plenumsleder kreves vanlig flertall, dvs. over halvparten av de avgitte stemmene.

Oppnår ingen av kandidatene slikt flertall ved første valg, foretas omvalg mellom de to kandidatene som har fått flest stemmer. Den som da får flest stemmer er valgt.

Til § 8 Plenumsledelsens oppgaver:

§ 8 bokstav g endres til å lyde som følger:

å ivareta representasjonsoppgaver på vegne av Sametingets plenum, eventuelt utpeke andre til slike oppgaver, og utpeke Sametingets deltakere til møter, konferanser med mer.

Til § 11 Sametingsrådets oppgaver:

§ 11, første ledd, første punktum endres til:

Sametingsrådet står for den daglige utøvende politikken i Sametinget.

§ 11, andre ledd, bokstav c) siste setning endres til:
Det kan fremmes forslag om mistillit til sametingsrådet.

§ 11, andre ledd får ny bokstav d) og ny bokstav e) som lyder som følger:

d) Vedtak om forskrifter og retningslinjer i henhold til lov Sametinget er overført myndighet til å fatte. Saken behandles av fagkomiteen. Fagkomiteen kan i sin innstilling fremme forslag og merknader til saken. Plenum behandler innstillingen fra fagkomiteen og gjør vedtak i saken.

e) Saker om behandling om Sametingets samtykke til beslutninger om lover, forskrifter og tiltak eller andre beslutninger, som er av prinsipiell eller vesentlig betydning for det samiske samfunnet, så langt det er mulig.

Saken behandles av fagkomiteen. Fagkomiteen kan i sin innstilling fremme forslag og merknader til saken. Plenum behandler innstillingen fra fagkomiteen og gjør vedtak i saken.

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Komiteen har behandlet revidering av forretningsorden. Plenumsledelsen har foreslått endringer på grunnlag av Ørnebakk-utvalgets rapport og på grunnlag av spørsmål og vedtak i plenumsmøtet i februar.

Forslag

Forslag fra Arbeiderpartiet sametingsgruppe (AP), Norske samers riksforbund (NSR), Samer sørpå, Arja og Høyre

Forslag 1

§ 11. andre ledd: bokstavene d, e og f endres til f, g og h

§ 11. F. Meldinger på ulike politikkområder

Siste setning første avsnitt endres til: Fagkomiteen kan i sin innstilling til plenum fremme forslag og merknader til meldingen.

Forslag fra Arbeiderpartiet sametingsgruppe (AP), Samer sørpå, Arja og Fremskrittspartiet

Forslag 2

§ 10: Valg av president og utnevning av sametingsråd

Andre avsnitt endres til å lyde:

Presidenten utnevner blant representantene en visepresident og tre rådsmedlemmer til sametingsrådet og orienterer plenum om utnevningen.

Tredje avsnitt i § 10 endres til å lyde:

Presidenten og de fire representantene som blir utnevnt til visepresident og rådsmedlemmer trer ut av plenum og vararepresentantene tar sete som representanter.

Forslag fra Fremskrittspartiet (FrP)

Forslag 3

Følgende endringer foreslås:

§ 2 Representantenes plassering

I det samlede sametinget plasseres representantene gruppevis og posisjonsvis.

§ 9 Valgkomiteen

Etter at et nytt sameting har konstituert seg, velger plenum 1 representant og 1 vararepresentant fra hvert parti som er representert på sametinget. Leder og nestleder velges av plenum. Valget skjer ved forholdstallsvalg.

Valgkomiteen gir innstilling om alle valg som plenum overdrar til den å forberede.

§ 14 Kontrollutvalg

Plenum velger et kontrollutvalg på 6 medlemmer der både leder og nestleder velges fra opposisjonen.

Kontrollutvalgets medlemmer kan ikke sitte i noen annen fagkomité, råd eller utvalg utgått fra sametinget.

§ 25 Votering

Voteringen gjennomføres på en av følgende måter:

Punktet strykes. Elektronisk votering avvikles.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig plenumsledelsens forslag til innstilling.

Merknad, Árja, Frp, Nordkalottfolket v/ representant Laila Susanne Vars

Sak 28/13 Sametingets forretningsorden- revidering

Sametinget har hatt til behandling sak om revidering av Sametingets forretningsorden. Hensikten med revideringene har vært å skape klarhet og forutsigbarhet for det samiske folk og samiske velgere hvordan det fremtidige Sametingsrådet skal utnevnes og sammensettes, herunder utnevning av Sametingets president og visepresident. Slik det fremkommer av samelovens forarbeider, har Sametinget en politisk lederfunksjon (president) og en politisk nestlederfunksjon (visepresident). Dette har vært kutyme på Sametinget i lang tid. Kodifiseringen av denne praksisen med president og visepresident vil derfor nå videreføres i forretningsorden slik det var formulert tidligere. Samtidig bør det være avklart i forretningsorden hvor mange fulltidsbetalte rådsmedlemmer Sametinget skal ha, avgrenset til maksimalt fem rådsmedlemmer, inkludert president og visepresident, slik det var fastsatt i Sametingets forretningsorden før den forrige revisjonen 28.02.2013. Hensynet til forutberegnelighet for samiske partier og velgere, økte utgifter til politisk ledelse og tatt i betraktning at det ikke forelå noen særskilt vurdering av behovet for å åpne for en utvidelse av antallet medlemmer i sametingsrådet da forretningsordenen ble revidert i inneværende periode, tilsier at antallet medlemmer av Sametingsrådet burde være satt til maksimalt fem i forretningsordenen til en slik behovsvurdering eventuelt foreligger.

Forslag 4, representantene Arthur Tørfoss og Anne-Marit Eira, Fremskrittspartiet og Høyre

Sametingets forretningsorden

Endring § 3 Antall møter

Sametinget avholder 4 samlinger årlig. Samlingene avholdes som én ukes møter, komité og plenum samme uke.

Forslag 5, representant Rolf Johansen, NSR, NSR/SáB, AP, Høyre, Flyttsamelista, Samer bosatt i sør og Áarjel-Saemiej Gielh

Endringsforslag til § 10 : Valg av president og utnevning av sametingsråd

Andre avsnitt endres til å lyde: Presidenten utnevner blant representantene en visepresident og minimum tre rådsmedlemmer til sametingsrådet og orienterer plenum om utnevningen.

Tredje avsnitt i § 10 endres til å lyde: Presidenten og representantene som blir utnevnt til visepresident og rådsmedlemmer trer ut av plenum og vararepresentantene tar sete som representanter.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 3 ble forkastet med 32 stemmer mot 3 stemmer
- Forslag 2 ble forkastet med 28 stemmer mot 7 stemmer
- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt med 35 stemmer.
- Forslag 4 ble forkastet med 30 stemmer. 5 stemte for.
- Forslag 5 ble vedtatt med 32 stemmer mot 3 stemmer.
- Plan- og finanskomiteens tilråding ble enstemmig vedtatt med 35 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Anne Marit Eira - saksordfører	
2	Arthur Johan Tørfoss	Mariann Wollmann Magga Silje Karine Muotka
	Arthur Johan Tørfoss	
3	Laila Susanne Vars	Toril Bakken Kåven Aud Marthinsen
	Laila Susanne Vars	
4	Rolf Johansen	Jørn Are Gaski Aud Marthinsen Laila Susanne Vars
	Rolf Johansen	
5	Per Andersen Bæhr	Rolf Johansen Jørn Are Gaski Laila Susanne Vars
	Per Andersen Bæhr	
6	Toril Bakken Kåven	Jørn Are Gaski Anders Somby jr Ronny Wilhelmsen
	Toril Bakken Kåven	
7	Geir Tommy Pedersen	Laila Susanne Vars
	Geir Tommy Pedersen	
8	Ann-Mari Thomassen	
	Anne Marit Eira - saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget vedtar følgende endringer i forretningsorden:

Til § 7 Plenumsledelsen:

Første ledd andre setning går ut. Det tas så inn et nytt andre og tredje ledd som lyder som følger:
Opposisjonen skal ha minimum to representanter i plenumsledelsen, en av disse skal være leder eller nestleder. Ved valg av plenumsleder kreves vanlig flertall, dvs. over halvparten av de avgitte stemmene.
Oppnår ingen av kandidatene slikt flertall ved første valg, foretas omvalg mellom de to kandidatene som har fått flest stemmer. Den som da får flest stemmer er valgt.

Til § 8 Plenumsledelsens oppgaver:

§ 8 bokstav g endres til å lyde som følger:

å ivareta representasjonsoppgaver på vegne av Sametingets plenum, eventuelt utpeke andre til slike oppgaver, og utpeke Sametingets deltakere til møter, konferanser med mer.

§ 10 Valg av president og utnevning av sametingsråd

Andre avsnitt endres til å lyde: Presidenten utnevner blant representantene en visepresident og minimum tre rådsmedlemmer til sametingsrådet og orienterer plenum om utnevningen.

Tredje avsnitt i § 10 endres til å lyde: Presidenten og representantene som blir utnevnt til visepresident og rådsmedlemmer trer ut av plenum og vararepresentantene tar sete som representanter.

Til § 11 Sametingsrådets oppgaver:

§ 11, første ledd, første punktum endres til:

Sametingsrådet står for den daglige utøvende politikken i Sametinget.

§ 11, andre ledd, bokstav c) siste setning endres til:

Det kan fremmes forslag om mistillit til sametingsrådet.

§ 11, andre ledd får ny bokstav d) og ny bokstav e) som lyder som følger:

f) Vedtak om forskrifter og retningslinjer i henhold til lov Sametinget er overført myndighet til å fatte.

Saken behandles av fagkomiteen. Fagkomiteen kan i sin innstilling fremme forslag og merknader til saken.

Plenum behandler innstillingen fra fagkomiteen og gjør vedtak i saken.

g) Saker om behandling om Sametingets samtykke til beslutninger om lover, forskrifter og tiltak eller andre beslutninger, som er av prinsipiell eller vesentlig betydning for det samiske samfunnet, så langt det er mulig.

Saken behandles av fagkomiteen. Fagkomiteen kan i sin innstilling fremme forslag og merknader til saken.

Plenum behandler innstillingen fra fagkomiteen og gjør vedtak i saken.

h) Meldinger på ulike politikkområder

Siste setning første avsnitt endres til: Fagkomiteen kan i sin innstilling til plenum fremme forslag og merknader til meldingen.

Behandlingen av saken ble avsluttet 06.06.13 kl. 15.50.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak OOU 005/13
K

Åšši/Sak SP 029/13

Kjøreregler for fagkomiteene – revidering

Arkivsaknr.
10/243

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saknr.
Plenumsledelsen	07.05.13	DCJ 003/13
Plan- og finanskomiteen	21.–24.05.13	PFK 006/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 29/13

Saken påbegynt torsdag 6. juni 2013 kl. 15.50

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1			Sak DCJ 003/13
2	13/11270		Kjøreregler for arbeidet i Sametingets fagkomiteer
3	12/33136	Aili Keskitalo	Forståelsen av kjøreregler for komitéarbeid og representantenes forslagsrett

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

Sametinget vedtar følgende endringer i Kjøreregler for arbeidet i Sametingets fagkomiteer:

(gjeldende regler er gjengitt i kursiv skrift, mens forslag til nye regler står i vanlig skrift)

1 Komiteenes organisering og arbeid

- a) *Første gang komiteene trer sammen velger komiteene leder og nestleder dersom de ikke er valgt av plenum. Valget gjelder for hele valgperioden. Angående valg av komiteer, se forretningsorden § 22.*

Ovennevnte a) utgår.

- b) *Medlemmene i komiteene har samme plikt til å møte i komiteene som i Sametinget. Permisjon til komitémøtene må søkes fra møtelederskapet, jf. forretningsorden § 17 pkt. c. Plenumsleder sørger for at innvilgede permisjoner meldes fra til komitélederne. En vararepresentant som blir innkalt, trer inn som medlem i den komiteen som den faste representanten sitter i.*

Ovennevnte b) blir ny a) og endres til å lyde som følger:

- a) Medlemmene i komiteene har samme plikt til å møte i komiteene som i plenum. Permisjon til komitémøtene skal søkes fra plenumsledelsen, jf. forretningsorden § 8 d). Plenumsleder sørger for at innvilgede permisjoner meldes fra til komitélederne. En vararepresentant som blir innkalt, trer inn som medlem i den komiteen som den faste representanten sitter i.
- c) *Møtelederskapet innkaller til felles komitémøter for alle Sametingets representanter og setter opp tidsplan for møtene. Møtene holdes i forkant av plenumsmøtene, og legges fortrinnsvis til nest siste uke før plenum.*

Ovennevnte c) blir ny b) og endres til å lyde som følger:

- b) Plenumsledelsen innkaller alle Sametingets representanter til felles komitémøter og setter opp tidsplan for møtene. Møtene holdes i forkant av plenumsmøtene.
- d) *Komitéleder innkaller komiteene til telefonmøte for valg av saksordførere og skyggesaksordførere. Komiteene kan delegere valget til komitéleder, som sammen med nestleder fatter beslutning om dette. I større saker kan det velges flere saksordførere. Har den valgte saksordfører forfall ved åpningen eller behandlingen av hele eller store deler av en sak, velges det en ny saksordfører. Komitéleder kan utsette åpningen av saken dersom saksordfører har kortere fravær i saken. Sametingsrådets medlemmer kan ikke inneha oppgaven som saksordfører. Funksjonen som saksordfører skal rullere blant komiteens medlemmer.*

Ovennevnte d) blir ny c) og endres til å lyde som følger:

- c) Komitéleder innkaller komiteene til telefonmøte for valg av saksordførere og skyggesaksordførere. Komiteene kan delegere valget til komitéleder, som sammen med nestleder fatter beslutning om dette. I større saker kan det velges flere saksordførere. Har den valgte saksordfører forfall ved åpningen eller behandlingen av hele eller store deler av en sak, velges det en ny saksordfører. Komitéleder kan utsette åpningen av saken dersom saksordfører har kortere fravær i saken. Funksjonen som saksordfører skal rullere blant komiteens medlemmer.
- e) *Beslutningen om hvem som er valgt som saksordfører og skyggesaksordfører skal umiddelbart oversendes komiteens medlemmer og plenumsleder. Plenumsleder sørger for at Sametingets representanter blir informert om beslutningen og for at beslutningen legges ut på Sametingets nettsider.*

Ovennevnte e) blir ny d):

- d) Beslutningen om hvem som er valgt som saksordfører og skyggesaksordfører skal umiddelbart oversendes komiteens medlemmer og plenumsleder. Plenumsleder sørger for at Sametingets representanter blir informert om beslutningen og for at den legges ut på Sametingets nettsider.
- f) *Komitéleder leder møtene i komiteen. Har lederen forfall, overtar nestlederen lederens oppgaver. Dersom både leder og nestleder har forfall velger komiteen setteledere. En komité kan holde møte når minst tre femtedeler av medlemmene er til stede, og et komitévedtak er gyldig når minst tre femtedeler av medlemmene er til stede når vedtaket fattes. Ved stemmelikhet avgjør komitélederens stemme, jf. forretningsorden § 22.*

Ovennevnte f) blir ny e) og endres til å lyde som følger:

- e) Komitéleder leder møtene i komiteen. Har lederen forfall, overtar nestlederen lederens oppgaver. Dersom både leder og nestleder har forfall velger komiteen setteledere. En komité kan holde møte når minst halvparten av medlemmene er til stede. Et eventuelt vedtak i komiteen er gyldig når minst halvparten av medlemmene er til stede når vedtaket fattes. Ved

stemmelikhet avgjør komitélederens stemme, jf. forretningsorden § 13.
Det voteres ikke over merknader og forslag som fremmes i komiteen.

3a) Sametingets fagkomiteer kan ikke avgi innstillinger i andre saker enn de møtelederskapet har oversendt til behandling.

Ovennevnte 3 a) blir ny 1 f) og endres til å lyde som følger:

- f) Komiteene kan ikke avgi innstillinger i andre saker enn de plenumsledelsen har oversendt til behandling. Komiteene kan heller ikke avgi uttalelser i saker som ikke er oversendt til behandling i komiteene.
- g) *Forslag og merknader til saker som komiteen har under behandling, skal fremmes skriftlig og sendes elektronisk til komitésekretær. Når saken påbegynnes skal det fastsettes siste frist for innlevering av forslag og merknader.*

Ovennevnte g) endres til å lyde som følger:

- g) Forslag og merknader til saker som komiteen har under behandling, skal fremmes skriftlig og sendes elektronisk til komitésekretæren. Eventuelle korrigeringer av innleverte forslag og/eller merknader skal skje skriftlig. Når saken påbegynnes skal det fastsettes siste frist for innlevering av forslag og merknader.
- h) Komitélederen har ansvar for at det blir ført protokoll fra møtene i komiteen og for at alt av dokumenter i sakene komiteen behandler blir registrert. I tillegg til innstillingen skal protokollen inneholde dato og tid for møte – når det starter og når det slutter, en oversikt over hvem som har deltatt på møtet og eventuelle permisjoner av kortere eller lengre varighet. Saksordføreren er ansvarlig for at komiteens innstilling er i samsvar med det som komiteen har besluttet i saken, jf. forøvrig pkt. 2 b og c nedenfor.

Ingen endringer i ovennevnte h).

- i) Saksordføreren presenterer for komiteen sakene som den har fått oversendt, og søker å skaffe til veie opplysninger og foreta undersøkelser som komiteen ber om.

Ingen endringer i ovennevnte i).

- j) *Komitéleder har ansvaret for framdrift i sakene og for at innstillingen er ferdig innen fristen. Plenumsledelsen kan gi en komité utsettelse i fristen for avgivelse av en innstilling, eller overføre saken til behandling i en annen komité. Plenumsledelsen kan også vedta at en sak først skal behandles i en komité og at denne komiteens utkast til innstilling forelegges en annen komité til uttalelse før innstillingen avgis.*

Ovennevnte j) endres til å lyde som følger:

- j) Komitéleder har ansvaret for framdrift i sakene og for at innstillingen er ferdig innen fristen. Plenumsledelsen kan gi en komité utsettelse i fristen for avgivelse av en innstilling, eller overføre saken til behandling i en annen komité. Plenumsledelsen kan også vedta at en sak skal behandles først i én komité og at denne komiteens forslag til innstilling forelegges en annen komité til uttalelse før innstillingen avgis.
- k) *Når komiteen ønsker opplysninger/ dokumentasjon i en sak som komiteen har fått oversendt til behandling fra møtelederskapet, skal komiteen rette skriftlige spørsmål til den som har fremmet forslag til innstilling i saken – sametingsrådet eller plenumsledelsen. Spørsmålene skal være underskrevet av komitéleder og saksordfører. Svarene fra sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, skal foreligge så raskt som mulig i skriftlig form eller ved muntlig orientering for komiteen.*

Ovennevnte k) endres til å lyde som følger:

- k) Når komiteen ønsker opplysninger/dokumentasjon i en sak som plenumsledelsen har oversendt til behandling i komiteen, skal komiteen rette skriftlige spørsmål til den som har fremmet forslag til innstilling i saken – sametingsrådet eller plenumsledelsen. Spørsmålene skal være underskrevet av komitéleder og saksordfører. Svarene fra sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, skal foreligge så raskt som mulig i skriftlig form eller ved muntlig orientering for komiteen.
- l) *Dokumenter som foreligger på samisk og norsk skal være tilgjengelig for komiteen under behandling av komité saker jf. samelovens språkregler.*

Ovennevnte l) endres til å lyde som følger:

- l) Dokumenter som komiteen behandler skal så langt som mulig foreligge både på samisk og norsk.

2. Komitéinnstillingen – form og fremleggelse

- a) *En komitéinnstilling skal som hovedregel avgis til møtelederskapet umiddelbart etter komitémøtet, men senest 40 timer før saken skal behandles i plenum. Innstillingen skal videre gjøres tilgjengelig for representantene senest 36 timer før saken skal behandles i plenum.*

Ovennevnte a) endres til å lyde som følger:

- a) En komitéinnstilling skal som hovedregel avgis til plenumsledelsen umiddelbart etter komitémøtet, men senest 40 timer før saken skal behandles i plenum. Innstillingen skal videre gjøres tilgjengelig for representantene senest 36 timer før saken skal behandles i plenum.
- b) Komiteene skal avgi skriftlige innstillinger. Innstillingene skal være så korte som mulig og ikke gjengi dokumenter som en like godt kan vise til. Innstillingen fra komiteene legges opp slik at de ulike medlemmene i komiteen kommer til orde på en best mulig måte.

Ingen endringer i ovennevnte b).

- c) *I en komitéinnstilling skal sametingsrådets, eventuelt møtelederskapets, forslag til innstilling alltid legges til grunn, og innstillingen kan bestå av en eller flere merknader og et eller flere mot-, endrings- eller tilleggsforslag. Det skal gå klart fram av innstillingen hvem som står bak de ulike merknadene og forslagene. Forslag som omhandles og utformes i innstillingen skal nummereres og framgå i et eget avsnitt etter merknadene. Antallet medlemmer som står bak avgjør rekkefølgen på merknadene og forslagene, slik at de med størst oppslutning refereres først.*

Ovennevnte c) endres til å lyde som følger:

- c) I en komitéinnstilling skal sametingsrådets, eventuelt plenumsledelsens, forslag til innstilling alltid legges til grunn. Innstillingen kan bestå av merknader, endrings- eller tilleggsforslag, der tilknytningen til forslaget fra sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, går klart frem, eller motforslag som skal erstatte sametingsrådets, eventuelt plenumsledelsens forslag. I behandlingen av sametingsrådets årlige forslag til budsjett for Sametinget kan det fremmes alternative budsjett, der det alternative budsjettet også kan inneholde deler av sametingsrådets forslag. Det skal gå klart fram hvem som står bak de ulike merknadene og forslagene. Forslag som omhandles og utformes i innstillingen skal nummereres og framgå i et eget

avsnitt etter merknadene. Antallet medlemmer som står bak avgjør rekkefølgen på merknadene og forslagene, slik at de med størst oppslutning refereres først.

- d) *Komiteene skal sammen med innstillingen anslå tidsbehovet i plenum for hver enkelt sak de behandler. Saksordførerne legger fram et notat til møtelederskapet med et forslag til tidsbruk i plenum og en orientering om hvem som presenterer ulike fraksjoners syn i saken. Møtelederskapet avgjør avsatt taletid i plenum på bakgrunn av saksordførernes forslag.*

Ovennevnte d) utgår.

- e) *Når en sak som har vært behandlet i en komité legges fram for plenum, presenterer først saksordføreren saken som er til behandling, saksbehandlingen i komiteen og det synet vedkommende selv står bak. Eventuelle andre syn i saken presenteres og fremmes formelt av forsalgsstillerne.*

Ovennevnte e) blir ny d) og endres til å lyde som følger:

- d) Når en sak som har vært behandlet i en komité legges fram for plenum, presenterer først saksordføreren saken som er til behandling, orienterer om saksbehandlingen i komiteen og legger frem det synet vedkommende selv står bak. Eventuelle andre syn i saken presenteres og fremmes formelt av forsalgs-/merknadsstillerne.

3. Andre forhold

- a) *Sametingets fagkomiteer kan ikke avgjøre innstillinger i andre saker enn de møtelederskapet har oversendt til behandling.*

Ovennevnte a) flyttes og blir til 1 f).

- b) *Komiteene kan avholde høringer. Med høringer menes et møte der komiteene mottar forklaringer fra personer eller grupper som selv har bedt om å få møte komiteen eller som komiteen har invitert til møtet. Komitélederen beslutter i samråd med nestleder og saksordfører om en høring skal holdes og hvem som eventuelt skal inviteres. Komiteenes høringer foregår for åpne dører så lenge komiteene ikke har bestemt noe annet.*

Ovennevnte b) blir ny a):

- a) Komiteene kan avholde høringer. Med høringer menes et møte der komiteene mottar forklaringer fra personer eller grupper som selv har bedt om å få møte komiteen eller som komiteen har invitert til møtet. Komitélederen beslutter i samråd med nestleder og saksordfører om en høring skal holdes og hvem som eventuelt skal inviteres. Komiteenes høringer foregår for åpne dører så lenge komiteene ikke har bestemt noe annet.
- c) *Komiteene kan søke møtelederskapet om å få dekket utgifter til for eksempel befaringer i saker som komiteene behandler eller til høringer som komiteene ønsker å gjennomføre utenom de ordinære komitémøtene.*

Ovennevnte c) blir ny b) og endres til å lyde som følger:

- b) Komiteene kan foreta reiser eller befaringer for å oppdatere seg i saker som komiteene behandler. Reisene skal godkjennes av plenumsledelsen, og det er komitélederen som har ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av reisen. Komiteene kan også delta på møter/seminarer/konferanser for å oppdatere seg i saker som komiteen arbeider med. Lederen i komiteen avgjør hvem av medlemmene i komiteen som kan delta. Reisene i komiteene og deltakelse på møter/seminarer/konferanser skal skje innenfor budsjettammen som er satt av til komiteen. Representantenes ombudsplikt gjelder også på komitéreiser.

- d) *De ordinære komitémøtene er som hovedregel lukket. Komiteene kan imidlertid bestemme det motsatte når de ønsker det, jf forretningsorden § 23.*

Ovennevnte d) blir ny c) og endres til å lyde som følger:

- c) *De ordinære komitémøtene er som hovedregel åpne. Komiteene kan imidlertid bestemme å lukke møtet når de ønsker det, jf forretningsorden § 13.*

4. Forholdet til media og offentligheten

- a) *Det enkelte komitémedlem står fritt til å forfekte sin politikk på et generelt og prinsipielt grunnlag, og også imøtegå andre representanters og partiers politikk på generelt og prinsipielt grunnlag. Medieutspill med basis i drøftelser og ordskifter i komiteen bør imidlertid ikke skje. Komitémedlemmene må ta hensyn til at drøftingene i komiteene skal være fruktbare, uten at dette skal skje på bekostning av den enkeltes rett til ytring i det offentlige rom.*

Ovennevnte a) endres til å lyde som følger:

- a) *Det enkelte komitémedlem står fritt til å forfekte sin politikk på et generelt og prinsipielt grunnlag, og også imøtegå andre representanters og partiers oppfatninger og politikk. Medieutspill med basis i drøftelser og ordskifter i komiteen bør ikke skje. Komitémedlemmene må ta hensyn til at drøftingene i komiteene skal være fruktbare og åpne, uten at dette skal skje på bekostning av den enkeltes rett til ytring i det offentlige rom.*
- b) *Komiteene etablerer en konsensus om hvordan de forøvrig ønsker å arbeide i forhold til media.*

Ingen endringer i ovennevnte b).

Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens innstilling

Innledning

Sametingets plenum fastsatte i mai 2006 egne regler for fagkomiteenes arbeid. Komiteen har behandlet plenumsledelsens forslag til revidering av disse kjørereglene.

Merknader

Komiteen, medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Silje Karine Muotka, Kirsti Guvsám, Åge Nordkild og Miriam Paulsen, medlemmet fra Norske samers riksforbund og Samefolkets parti (NSR/Sfp) Trond Are Anti, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Arild Pettersen Inga, Mariann Wollmann Magga, Jørn Are Gaski og Anne Helene Saari, medlemmet fra Árja Ingrid Sandberg, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielb (ÁaSG) Ida Marie Bransfjell, medlemmet fra Flyttsamelista (Fsl) Anders Somby jr. og medlemmet fra Fremskrittspartiet (Frp) Hans Eriksen, fremmer følgende merknad:

Komiteen merker seg at sametingsrepresentantenes ombudsplikt også gjelder på komitereiser. Det innebærer at vara skal innkalles om noen av representantene har forfall.

Forslag

Medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Silje Karine Muotka, Kirsti Guvsám, Åge Nordkild og Miriam Paulsen, medlemmet fra Norske samers riksforbund og Samefolkets parti (NSR/Sfp) Trond Are Anti, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Arild Pettersen Inga, Mariann Wollmann Magga, Jørn Are Gaski og Anne Helene Saari, medlemmet fra Árja Ingrid Sandberg, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielb (ÁaSG) Ida Marie Bransfjell, fremmer følgende forslag:

Forslag 1

Endring

1k) Siste setning utgår og tre setninger settes inn. Ny tekst blir som følger (endringer i kursiv):
Når komiteen ønsker opplysninger/dokumentasjon i en sak som plenumsledelsen har oversendt til behandling i komiteen, skal komiteen rette skriftlige spørsmål til den som har fremmet forslag til innstilling i saken – sametingsrådet eller plenumsledelsen. Spørsmålene skal være underskrevet av komitéleder og saksordfører. *Svarene fra sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, skal foreligge så raskt som mulig. Ved skriftlig spørsmål fra representantene skal sametingsrådet / plenumsledelsen svare skriftlig. Sametingsrådet/ plenumsledelsen skal møte i komiteen og besvare spørsmålene for å svare på eventuelle oppfølgingsspørsmål.*

Medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Arild Pettersen Inga, Mariann Wollmann Magga, Jørn Are Gaski og Anne Helene Saari, medlemmet fra Árja Ingrid Sandberg, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielb (ÁaSG) Ida Marie Bransfjell, fremmer følgende forslag:

Forslag 2

Endring i punkt 1 l)

Dokumenter som komiteen behandler skal foreligge så langt det er mulig og ved behov på sør-, lule- og nordsamisk samt norsk.

Medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Silje Karine Muotka, Kirsti Guvsám, Áge Nordkild og Miriam Paulsen, medlemmet fra Norske samers riksforbund og Samefolkets parti (NSR/Sjþ) Trond Are Anti, fremmer følgende forslag:

Forslag 3

Endring

1l) stryke «så langt som mulig»

Ny tekst blir som følger:

Dokumenter som komiteen behandler skal foreligge både på samisk og norsk.

Medlemmet fra Fremskrittspartiet (Frp) Hans Eriksen, fremmer følgende forslag:

Forslag 4

Sametinget slutter seg til plenumsledelsens innstilling med unntak av andre setning i pkt. 4, som bør strykes: "Mediautspill med basis i drøftelser og ordskifter i komiteen bør imidlertid ikke skje."

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og rår Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig plenumsledelsens forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 36 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble vedtatt med 33 stemmer mot 3 stemmer.
- Forslag 3 ble forkastet med 20 stemmer mot 16 stemmer
- Forslag 2 ble vedtatt med 33 stemmer mot 3 stemmer.
- Forslag 4 ble forkastet med 33 stemmer mot 3 stemmer
- Oppvekst- og utdanningskomiteens tilrådning ble vedtatt med enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Kirsti Guvsam - saksordfører	Marie T N Aslaksen
2	Mariann Wollmann Magga	
3	Hans J Eriksen	Kirsti Guvsam Mariann Wollmann Magga
	Hans J Eriksen	
4	Silje Karine Muotka Silje Karine Muotka	Mariann Wollmann Magga
5	Gunn-Britt Retter	
6	Anders Somby jr	Silje Karine Muotka Mariann Wollmann Magga Anne Helene Moeng Saari
	Anders Somby jr	
7	Aud Marthinsen	Silje Karine Muotka Kirsti Guvsam Geir Tommy Pedersen
	Aud Marthinsen	
8	Mathis Nilsen Eira Mathis Nilsen Eira Kirsti Guvsam - saksordfører Jørn Are Gaski - forr.orden Aili Keskitalo - forr.orden	Mariann Wollmann Magga

VI Sametingets vedtak

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

Sametinget vedtar følgende endringer i Kjøreregler for arbeidet i Sametingets fagkomiteer:

(gjeldende regler er gjengitt i kursiv skrift, mens forslag til nye regler står i vanlig skrift)

1 Komiteenes organisering og arbeid

- a) *Første gang komiteene trer sammen velger komiteene leder og nestleder dersom de ikke er valgt av plenum. Valget gjelder for hele valgperioden. Angående valg av komiteer, se forretningsorden § 22.*

Ovennevnte a) utgår.

- b) *Medlemmene i komiteene har samme plikt til å møte i komiteene som i Sametinget. Permisjon til komitémøtene må søkes fra møtelederskapet, jf. forretningsorden § 17 pkt. c. Plenumsleder sørger for at innvilgede permisjoner meldes fra til komitélederne. En vararepresentant som blir innkalt, trer inn som medlem i den komiteen som den faste representanten sitter i.*

Ovennevnte b) blir ny a) og endres til å lyde som følger:

- a) Medlemmene i komiteene har samme plikt til å møte i komiteene som i plenum. Permisjon til komitémøtene skal søkes fra plenumsledelsen, jf. forretningsorden § 8 d). Plenumsleder sørger for at innvilgede permisjoner meldes fra til komitélederne. En vararepresentant som blir innkalt, trer inn som medlem i den komiteen som den faste representanten sitter i.

- c) *Møtelederskapet innkaller til felles komitémøter for alle Sametingets representanter og setter opp tidsplan for møtene. Møtene holdes i forkant av plenumsmøtene, og legges fortrinnsvis til nest siste uke før plenum.*

Ovennevnte c) blir ny b) og endres til å lyde som følger:

- b) Plenumsledelsen innkaller alle Sametingets representanter til felles komitémøter og setter opp tidsplan for møtene. Møtene holdes i forkant av plenumsmøtene.
- d) *Komitéleder innkaller komiteene til telefonmøte for valg av saksordførere og skyggesaksordførere. Komiteene kan delegere valget til komitéleder, som sammen med nestleder fatter beslutning om dette. I større saker kan det velges flere saksordførere. Har den valgte saksordfører forfall ved åpningen eller behandlingen av hele eller store deler av en sak, velges det en ny saksordfører. Komitéleder kan utsette åpningen av saken dersom saksordfører har kortere fravær i saken.
Sametingsrådets medlemmer kan ikke inneha oppgaven som saksordfører.
Funksjonen som saksordfører skal rullere blant komiteens medlemmer.*

Ovennevnte d) blir ny c) og endres til å lyde som følger:

- c) Komitéleder innkaller komiteene til telefonmøte for valg av saksordførere og skyggesaksordførere. Komiteene kan delegere valget til komitéleder, som sammen med nestleder fatter beslutning om dette. I større saker kan det velges flere saksordførere. Har den valgte saksordfører forfall ved åpningen eller behandlingen av hele eller store deler av en sak, velges det en ny saksordfører. Komitéleder kan utsette åpningen av saken dersom saksordfører har kortere fravær i saken.
Funksjonen som saksordfører skal rullere blant komiteens medlemmer.
- e) *Beslutningen om hvem som er valgt som saksordførere og skyggesaksordfører skal umiddelbart oversendes komiteens medlemmer og plenumsleder. Plenumsleder sørger for at Sametingets representanter blir informert om beslutningen og for at beslutningen legges ut på Sametingets nettsider.*

Ovennevnte e) blir ny d):

- d) Beslutningen om hvem som er valgt som saksordførere og skyggesaksordfører skal umiddelbart oversendes komiteens medlemmer og plenumsleder. Plenumsleder sørger for at Sametingets representanter blir informert om beslutningen og for at den legges ut på Sametingets nettsider.
- f) *Komitéleder leder møtene i komiteen. Har lederen forfall, overtar nestlederen lederens oppgaver. Dersom både leder og nestleder har forfall velger komiteen settedelere. En komité kan holde møte når minst tre femtedeler av medlemmene er til stede, og et komitévedtak er gyldig når minst tre femtedeler av medlemmene er til stede når vedtaket fattes. Ved stemmelikhet avgjør komitélederens stemme, jf. forretningsorden § 22.*

Ovennevnte f) blir ny e) og endres til å lyde som følger:

- e) Komitéleder leder møtene i komiteen. Har lederen forfall, overtar nestlederen lederens oppgaver. Dersom både leder og nestleder har forfall velger komiteen settedelere. En komité kan holde møte når minst halvparten av medlemmene er til stede. Et eventuelt vedtak i komiteen er gyldig når minst halvparten av medlemmene er til stede når vedtaket fattes. Ved stemmelikhet avgjør komitélederens stemme, jf. forretningsorden § 13.
Det voteres ikke over merknader og forslag som fremmes i komiteen.
- 3a) *Sametingets fagkomiteer kan ikke avgi innstillinger i andre saker enn de møtelederskapet har oversendt til behandling.*

Ovennevnte 3 a) blir ny 1 f) og endres til å lyde som følger:

- f) Komiteene kan ikke avgi innstillinger i andre saker enn de plenumsledelsen har oversendt til behandling. Komiteene kan heller ikke avgi uttalelser i saker som ikke er oversendt til behandling i komiteene.
- g) *Forslag og merknader til saker som komiteen har under behandling, skal fremmes skriftlig og sendes elektronisk til komitésekretær. Når saken påbegynnes skal det fastsettes siste frist for innlevering av forslag og merknader.*

Ovennevnte g) endres til å lyde som følger:

- g) Forslag og merknader til saker som komiteen har under behandling, skal fremmes skriftlig og sendes elektronisk til komitésekretæren. Eventuelle korrigeringer av innleverte forslag og/eller merknader skal skje skriftlig. Når saken påbegynnes skal det fastsettes siste frist for innlevering av forslag og merknader.
- h) Komitélederen har ansvar for at det blir ført protokoll fra møtene i komiteen og for at alt av dokumenter i sakene komiteen behandler blir registrert. I tillegg til innstillingen skal protokollen inneholde dato og tid for møte – når det starter og når det slutter, en oversikt over hvem som har deltatt på møtet og eventuelle permisjoner av kortere eller lengre varighet. Saksordføreren er ansvarlig for at komiteens innstilling er i samsvar med det som komiteen har besluttet i saken, jf. forøvrig pkt. 2 b og c nedenfor.

Ingen endringer i ovennevnte h).

- i) Saksordførerne presenterer for komiteen sakene som den har fått oversendt, og søker å skaffe til veie opplysninger og foreta undersøkelser som komiteen ber om.

Ingen endringer i ovennevnte i).

- j) *Komitéleder har ansvaret for framdrift i sakene og for at innstillingen er ferdig innen fristen. Plenumsledelsen kan gi en komité utsettelse i fristen for avgivelse av en innstilling, eller overføre saken til behandling i en annen komité. Plenumsledelsen kan også vedta at en sak først skal behandles i en komité og at denne komiteens utkast til innstilling forelegges en annen komité til uttalelse før innstillingen avgis.*

Ovennevnte j) endres til å lyde som følger:

- j) Komitéleder har ansvaret for framdrift i sakene og for at innstillingen er ferdig innen fristen. Plenumsledelsen kan gi en komité utsettelse i fristen for avgivelse av en innstilling, eller overføre saken til behandling i en annen komité. Plenumsledelsen kan også vedta at en sak skal behandles først i én komité og at denne komiteens forslag til innstilling forelegges en annen komité til uttalelse før innstillingen avgis.
- k) Når komiteen ønsker opplysninger/dokumentasjon i en sak som plenumsledelsen har oversendt til behandling i komiteen, skal komiteen rette skriftlige spørsmål til den som har fremmet forslag til innstilling i saken – sametingsrådet eller plenumsledelsen. Spørsmålene skal være underskrevet av komitéleder og saksordfører. Svarene fra sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, skal foreligge så raskt som mulig. Ved skriftlig spørsmål fra representantene skal sametingsrådet /plenumsledelsen svare skriftlig. Sametingsrådet/ plenumsledelsen skal møte i komiteen og besvare spørsmålene for å svare på eventuelle oppfølgingsspørsmål.
- l) Dokumenter som komiteen behandler skal foreligge så langt det er mulig og ved behov på sør-, lule- og nordsamisk samt norsk.

2. Komitéinnstillingen – form og fremleggelse

- a) *En komitéinnstilling skal som hovedregel avgis til møtelederskapet umiddelbart etter komitémøtet, men senest 40 timer før saken skal behandles i plenum. Innstillingen skal videre gjøres tilgjengelig for representantene senest 36 timer før saken skal behandles i plenum.*

Ovennevnte a) endres til å lyde som følger:

- a) En komitéinnstilling skal som hovedregel avgis til plenumsledelsen umiddelbart etter komitémøtet, men senest 40 timer før saken skal behandles i plenum. Innstillingen skal videre gjøres tilgjengelig for representantene senest 36 timer før saken skal behandles i plenum.
- b) Komiteene skal avgi skriftlige innstillinger. Innstillingene skal være så korte som mulig og ikke gjengi dokumenter som en like godt kan vise til. Innstillingen fra komiteene legges opp slik at de ulike medlemmene i komiteen kommer til orde på en best mulig måte.

Ingen endringer i ovennevnte b).

- c) *I en komitéinnstilling skal sametingsrådets, eventuelt møtelederskapets, forslag til innstilling alltid legges til grunn, og innstillingen kan bestå av en eller flere merknader og et eller flere mot-, endrings- eller tilleggsforslag. Det skal gå klart fram av innstillingen hvem som står bak de ulike merknadene og forslagene. Forslag som omhandles og utformes i innstillingen skal nummereres og framgå i et eget avsnitt etter merknadene. Antallet medlemmer som står bak avgjør rekkefølgen på merknadene og forslagene, slik at de med størst oppslutning refereres først.*

Ovennevnte c) endres til å lyde som følger:

- c) I en komitéinnstilling skal sametingsrådets, eventuelt plenumsledelsens, forslag til innstilling alltid legges til grunn. Innstillingen kan bestå av merknader, endrings- eller tilleggsforslag, der tilknytningen til forslaget fra sametingsrådet, eventuelt plenumsledelsen, går klart frem, eller motforslag som skal erstatte sametingsrådets, eventuelt plenumsledelsens forslag. I behandlingen av sametingsrådets årlige forslag til budsjett for Sametinget kan det fremmes alternative budsjett, der det alternative budsjettet også kan inneholde deler av sametingsrådets forslag. Det skal gå klart fram hvem som står bak de ulike merknadene og forslagene. Forslag som omhandles og utformes i innstillingen skal nummereres og framgå i et eget avsnitt etter merknadene. Antallet medlemmer som står bak avgjør rekkefølgen på merknadene og forslagene, slik at de med størst oppslutning refereres først.
- d) *Komiteene skal sammen med innstillingen anslå tidsbehovet i plenum for hver enkelt sak de behandler. Saksordførerne legger fram et notat til møtelederskapet med et forslag til tidsbruk i plenum og en orientering om hvem som presenterer ulike fraksjoners syn i saken. Møtelederskapet avgjør avsatt taletid i plenum på bakgrunn av saksordførernes forslag.*

Ovennevnte d) utgår.

- e) *Når en sak som har vært behandlet i en komité legges fram for plenum, presenterer først saksordføreren saken som er til behandling, saksbehandlingen i komiteen og det synet vedkommende selv står bak. Eventuelle andre syn i saken presenteres og fremmes formelt av forsalsstillerne.*

Ovennevnte e) blir ny d) og endres til å lyde som følger:

- d) Når en sak som har vært behandlet i en komité legges fram for plenum, presenterer først saksordføreren saken som er til behandling, orienterer om saksbehandlingen i komiteen og

legger frem det synet vedkommende selv står bak. Eventuelle andre syn i saken presenteres og fremmes formelt av forsalgs-/merknaadsstillerne.

3. Andre forhold

- a) *Sametingets fagkomiteer kan ikke avgj innstillinger i andre saker enn de møtelederskapet har oversendt til behandling.*

Ovennevnte a) flyttes og blir til 1 f).

- b) *Komiteene kan avholde høringer. Med høringer menes et møte der komiteene mottar forklaringer fra personer eller grupper som selv har bedt om å få møte komiteen eller som komiteen har inviterer til møtet. Komitélederen beslutter i samråd med nestleder og saksordfører om en høring skal holdes og hvem som eventuelt skal inviteres. Komiteenes høringer foregår for åpne dører så lenge komiteene ikke har bestemt noe annet.*

Ovennevnte b) blir ny a):

- a) Komiteene kan avholde høringer. Med høringer menes et møte der komiteene mottar forklaringer fra personer eller grupper som selv har bedt om å få møte komiteen eller som komiteen har inviterer til møtet. Komitélederen beslutter i samråd med nestleder og saksordfører om en høring skal holdes og hvem som eventuelt skal inviteres. Komiteenes høringer foregår for åpne dører så lenge komiteene ikke har bestemt noe annet.
- c) *Komiteene kan søke møtelederskapet om å få dekket utgifter til for eksempel befaringer i saker som komiteene behandler eller til høringer som komiteene ønsker å gjennomføre utenom de ordinære komitémøtene.*

Ovennevnte c) blir ny b) og endres til å lyde som følger:

- b) Komiteene kan foreta reiser eller befaringer for å oppdatere seg i saker som komiteene behandler. Reisene skal godkjennes av plenumsledelsen, og det er komitélederen som har ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av reisen. Komiteene kan også delta på møter/seminarer/konferanser for å oppdatere seg i saker som komiteen arbeider med. Lederen i komiteen avgjør hvem av medlemmene i komiteen som kan delta. Reisene i komiteene og deltakelse på møter/seminarer/konferanser skal skje innenfor budsjettammen som er satt av til komiteen. Representantenes ombudsplikt gjelder også på komitéreiser.
- d) *De ordinære komitémøtene er som hovedregel lukket. Komiteene kan imidlertid bestemme det motsatte når de ønsker det, jf forretningsorden § 23.*

Ovennevnte d) blir ny c) og endres til å lyde som følger:

- c) De ordinære komitémøtene er som hovedregel åpne. Komiteene kan imidlertid bestemme å lukke møtet når de ønsker det, jf forretningsorden § 13.

4. Forholdet til media og offentligheten

- a) *Det enkelte komitémedlem står fritt til å forfekte sin politikk på et generelt og prinsipielt grunnlag, og også imøtegå andre representanters og partiers politikk på generelt og prinsipielt grunnlag. Medieutspill med basis i drøftelser og ordskjifter i komiteen bør imidlertid ikke skje. Komitémedlemmene må ta hensyn til at drøftingene i komiteene skal være fruktbare, uten at dette skal skje på bekostning av den enkeltes rett til ytring i det offentlige rom.*

Ovennevnte a) endres til å lyde som følger:

- a) Det enkelte komitémedlem står fritt til å forfekte sin politikk på et generelt og prinsipielt grunnlag, og også imøtegå andre representanters og partiers oppfatninger og politikk. Medieutspill med basis i drøftelser og ordskifter i komiteen bør ikke skje. Komitémedlemmene må ta hensyn til at drøftingene i komiteene skal være fruktbare og åpne, uten at dette skal skje på bekostning av den enkeltes rett til ytring i det offentlige rom.
- b) Komiteene etablerer en konsensus om hvordan de forøvrig ønsker å arbeide i forhold til media.

Ingen endringer i ovennevnte b).

Behandlingen av saken ble avsluttet 06.06.13 kl. 18.03.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak SP 030/13

Åšši/Sak VK 001/13

Valg av nytt medlem til Plenumsledelsen og Kontrollutvalget

Arkivsaknr.
11/1760

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Valgkomiteen		VL 001/13
Sametingets plenum	3. – 7.06.13	SP 30/13

Saken påbegynt onsdag 07. desember 2005 kl. 10.40

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Valgkomiteens innstilling:

Følgende oppnevnes som medlemmer ut valgperioden 2009 – 2013.

Plenumsledelsen:
Ronny Wilhelmsen

Kontrollutvalget:
Knut Inge Store

III Votering

Av 39 representanter var 29 til stede.

- Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Hilde Anita Nyvoll - sakordfører	

VI Sametingets vedtak

Følgende oppnevnes som medlemmer ut valgperioden 2009 – 2013.

Plenumsledelsen:
Ronny Wilhelmsen

Kontrollutvalget:
Knut Inge Store

Behandlingen av saken ble avsluttet 07.06.13 kl. 10.43.

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Karášjohka 08.03.2016

Plenumsledelsen

Jarle Jonassen
leder

Marie Therese N Aslaksen

Hilde Anita Nyvoll

Mathis Nilsen Eira

Knut Store